

◆ S R O S I O N ◆

ARHMANDRITZL
SOFRONIE

 VVIO SVL
 SILVARI
 ATHONITVL

© 2013 World copyright of Arhimandrite Sophrony's text
Старец Силуан, Paris (1952) and Преподобный Силуан Афон-
ский, Tolleshunt Knights (1990).

ISBN (10) 0-9512786-7-3

ISBN (13) 978-0-9512786-7-3

STAVROPEGIC MONASTERY OF ST. JOHN THE BAPTIST,
ESSEX, GB.

No translations to be made from the original or translations of
the original without written permission from the Monastery.

© 2013 pentru ediția de față

Editura Accent Print, Suceava, România.

Traducere de Ierom. Rafail Noica.

© 2013 pentru prezenta traducere

*STAVROPEGIC MONASTERY OF ST. JOHN THE BAPTIST, TOL-
LESHUNT KNIGHTS, by MALDON ESSEX, CM9 8EZ G.B.*

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SOFRONIE, Arhimandrit

Cuviosul Siluan Athonitul / Arhimandritul Sofronie. - Suceava :
Accent Print, 2013

ISBN 978-973-1772-66-0

235.3 Siluan Athonitul

**ARHIMANDRITUL
SOFRONIE**

**C U V I O S U L
SILUAN ATHONITUL**

*Traducere din limba rusă de
Ierom. Rafail (Noica)
(Ediția a II-a revăzută)*

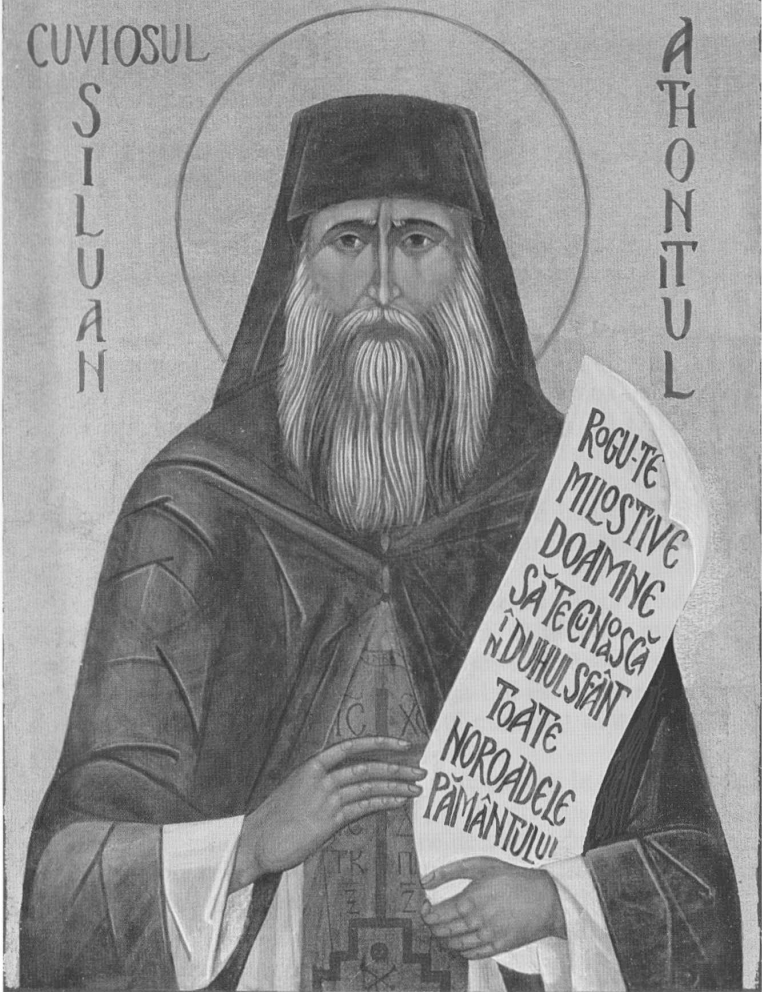
*Tipărită cu binecuvântarea
Înalt-Preasfințitului*

IRINEU
Arhiepiscopul Alba-Iuliei

Editura Accent Print
Suceava, 2013

CUVIOSUL
SILUAN

ATHONITUL

CUVIOSUL SILUAN ATHONITUL

Icoană din iconostasul Bisericii Sfântului Siluan Athonitul
Mănăstirea Sfântul Ioan Înainte-mergătorul, Essex, Marea Britanie.

Descoperirea despre Dumnezeu spune: «Dumnezeu dragoste este» (1 Io. 4: 8), «Dumnezeu lumină este, și nici un întunec întru El este» (1 Io. 1: 5).

Cât de greu ne este nouă, oamenilor, a ne învoi cu aceasta. Greu, pentru că și viața noastră personală, precum și viața întregii lumi ce ne înconjoară poartă mărturie mai degrabă împotriva.

De fapt, unde este acea LUMINĂ A DRAGOSTEI TATĂLUI, dacă noi toți, ajungând la sfârșitul vieții noastre, ne vedem nevoiți, împreună cu Iov, din amarul inimii a mărturisi: «Zilele mele degrab au trecut, rumptu-s'au [cele mai înalte doriri] ale inimii mele... Iadul va fi casa mea... Unde dar încă mai este mie nădejde?» (Cf. Iov 17: 11-15).

Însuși Hristos poartă mărturie că Dumnezeu cu purtare de grijă rânduiește cele pentru întreaga făptură, că nici cea mai mică pasăre nu este uitată de El, că El se grijește până și de podoaba ierbii câmpului, iar pentru oameni grija Lui este încă neasemuit mai mare, încât «vouă și perii capului numărați sânt toți» (Mt. 10: 30).

Unde dară este această pronie grijulie până și la cel mai de pe urmă amănunt? Toți sântem covârșiți de priveliștea nesfârșitei dezlănțuirii a răului în lume. Milioane de vieți, adesea de abia începute, înainte chiar de a putea ajunge la conștientizarea vieții, sânt secerate cu o sălbăticie de neînchipuit.

Atunci la ce bun ne este dată această viață fără noimă?

Și iată, însetat caută sufletul a se întâlni cu Dumnezeu, spre a-I zice: La ce bun mi-ai dat viața?... Urātu-mi-s'a de suferință; întunerecul mă împresoară; pentru ce Te ascunzi de la mine?... Știu că ești bun, dară cum de ești așa de nepăsător la suferința mea?

Cum de ești așa de... crunt și de neînduplecat către mine?

Nu Te pot înțelege.

Viețuit-a pe pământ un om, bărbat de uriașă putere a duhului, numele lui – Simeon. Îndelungă vreme se ruga el cu nestăvilit plâns: «Miluiește-mă»; dară Dumnezeu nu-l auzea.

Luni de-a rândul petrecut într'o astfel de rugăciune, iar puterile sufletului i s'au sleit și, ajuns la deznădejde, a izbucnit într'un strigăt: «Ești de neînduplecat!» Iară când, cu aceste cuvinte încă ceva s'a sfâșiat în sufletu-i istovit de deznădejde, dintr'o dată, pentru o clipită, a văzut pe Hristos cel Viu; o flacăra i-a umplut inima și întreg trupul cu atâta putere, încât dacă vedenia s'ar fi prelungit încă o clipită, ar fi murit. De atunci el niciodată nu a mai putut uita acea negrăit de blândă, nemărginit de iubitoare privire a lui Hristos, plină de bucurie și de o covârșitoare pace, și următorii îndelungați ani ai vieții sale a purtat neconținut mărturia faptului că Dumnezeu dragoste este, dragoste nemărginită, de necuprins.

Pentru dânsul, pentru acest martur al Dumnezeieștii iubiri ne este cuvântul.

Din zilele Sfântului Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul, de-a lungul celor nouăsprezece veacuri, au trecut nenumărate cete de astfel de marturi, însă acesta din urmă ne este deosebit de prețios, căci a viețuit în zilele noastre. Adesea se întâlnește la creștini dorința – dorință deplin firească – de a vedea semne desluite ale credinței noastre, căci altminteri ar neputință în așteptarea lor, iar povestirile despre minunile zilelor de mult trecute se prefac în conștiința lor în mit. Iată de ce este atât de importantă ivirea din nou a unor astfel de mărturii, iată de ce ne este atât de prețios acest nou martur, în persoana căruia este cu putință a vedea cele mai de preț întruchipări ale credinței noastre. Știm că puțini vor fi cei ce vor crede și acestuia, precum puțini au crezut în mărturia părinților dinainte; și nu pentru că mărturia este mincinoasă,

ci pentru că a crede îndeamnă la nevoie.

Spuneam că de-a lungul a nouăsprezece veacuri de istorie a creștinismului au trecut nenumărate cete ale unor astfel de mărturii ale iubirii lui Hristos – dar totuși, în nețărmutul noian al omenirii ei sânt atât de puțini, atât de rari.

Rari asemenea marturi, pentru că nu este nevoie mai grea, mai dureroasă, decât nevoia pentru dragoste; pentru că nu este mărturie mai înfricoșată decât mărturia pentru dragoste; pentru că nu este propovăduire mai smintitoare decât propovăduirea iubirii.

Aruncați o privire asupra vieții lui Hristos. El a venit în lume să împărtășească oamenilor bunăvestirea vecinicei vieți dumnezeiești, pe care ne-a propovăduit-o în cuvinte simple, omenești, în cele două porunci ale Sale pentru dragostea de Dumnezeu și de aproapele; și din istorisirea Evangheliilor vedem câtor ispite a fost supus El de către diavolul, care a făcut tot ce a putut spre a sili pe Hristos să încalce fie cât de puțin acele porunci, și astfel să-I ia «dreptul» de a le da omului. Priviți la ce s'a petrecut în pustie (Mt. 4; Lc. 4). Din răspunsurile lui Hristos vedem că lupta acolo era pentru prima poruncă, adică pentru dragostea de Dumnezeu. Pe biruitorul în acea luptă, pe Hristos, odată ieșit la propovăduire, diavolul L-a împresurat cu atmosfera unei vrăjmășii ucigașe de neîmpăciuit, urmărindu-L în toate căile Sale; însă nici aci nu-și atinge țelul. Ultimele lovituri asupra lui Hristos: vânzarea de către ucenicul-apostol, obșteasca lepădare și salvati-cele strigăte ale unei gloate ce primise atâtea binefaceri: «Răstignește-l, răstignește pre El!»; însă și aci biruiește tot dragostea lui Hristos, pentru care Însuși dă mărturie: «Îndrăzniți, Eu am biruit lumea»; și iarăși: «Vine stăpânitoriul lumii cesteia, și întru Mine nu află nimic».

Astfel diavolul nu a putut să-I ia dreptul de a da lumii porunca cea nouă. Domnul a biruit, iară biruința Sa în veac rămâne, iară de acum niciodată, și nimeni, și nimic nu va mai înmicișora această biruință.

Iisus Hristos fără de măsură a iubit lumea; iar această dragoste a fost dată în chip lucrător a o trăi Starețului¹ Siluan, care însuși, drept răspuns, a iubit pe Hristos, și ani îndelungați a petrecut într'o deosebită nevoință, pentru ca nimeni și nimic să nu-i răpească darul, iar către sfârșitul vieții putea, asemenea marelui Pavel, să zică: «Cine pre noi va despărți de dragostea lui Hristos? Necaz, au strâmtorare, au prigoană, au foamete, au golătate, au primejdie, au sabie? ... Pentru că încredințat sânt că nici moarte, nici viață, nici îngeri, nici începătorii, nici puteri, nici cele de acum, nici cele viitoare, nici înălțime, nici adâncime, nici altă oarecare zidire putea-va pre noi să despartă de dragostea lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus, Domnul nostru» (Rom. 8: 35-39).

Oprindu-ne asupra cuvintelor Apostolului Pavel, înțelegem că nu ar fi putut grăi astfel decât trecând el însuși toate aceste încercări. Și tot cel ce va urma lui Hristos, precum a arătat experiența veacurilor, va trece prin mulțime de încercări. Prin aceeași a trecut și Starețul Siluan.

Fericitul Stareț, Shimonahul Siluan, s'a nevoit în Muntele Athos de-a lungul a patruzeci și șase de ani, în Mănăstirea rusească a Marelui Mucenic Panteleimon. În aceeași mănăstire mi-a fost dat să trăiesc în jur de patrusprezece ani. În ultimii ani ai vieții Starețului, din anul 1931 până în ziua săvârșirii sale (11/24 Septemvrie, 1938), s'a întâmplat să-i fiu omul cel mai apropiat. Cum s'a întâmplat, nu mă voi încumeta a lămuri; dacă voiți, am putea-o numi o ironie a sorții. Despre legătura mea cu Starețul știau unii dintre cei care-l cinsteau, și stăruitoarele lor rugăminți m'au determinat să-i scriu **viața**. Sarcină care, pentru omul ce nu

¹ În cartea de față folosim cuvântul „Stareț” în sensul original rusesc, adică „Bătrân îmbunătățit în duh” (ca și Gheron în limba greacă). (N. tr.)

are nici darul, nici experiența de a «scrie», nu este ușoară; cu toate acestea m'am hotărât să o fac, adânc și sincer convins de faptul că asupra mea zace răspunderea de a face cunoscut lumii cele despre acest om cu adevărat mare.

Cartea de față, prin cuprinsul său, **este destinată unui cerc restrâns de oameni**, ale căror năzuințe se pleacă stăruitor asupra nevoinței creștine: drept aceea, grija de căpetenie va fi nu arta literară, ci un cât mai adevărat «portret duhovnicesc» al Starețului.

Întreaga mea grijă în legătura cu dânsul se mărginea la chipul său duhovnicesc, singurul meu țel fiind propria-mi «zidire». Niciodată nu m'am gândit a-i scrie biografia, și drept aceea multe din cele ce în chip firesc ar fi interesat pe un biograf mi-au rămas necunoscute. Despre multe sânt nevoit să tac, deoarece sânt legate de oameni încă în viață. Voi înfățișa aci doar un număr redus de întâmplări din viața Starețului, povestite de dânsul cu felurite prilejuri în vremea deselor noastre convorbiri sau auzite de mine de la alți nevoitori din Sfântul Munte, prieteni de-ai Starețului. Presupun că puținătatea mărturiilor privind viața sa din afară nu va constitui vreun neajuns esențial al trudei noastre. Aș fi deplin mulțumit dacă mi s'ar da, fie și în parte, a-mi împlini o sarcină mai însemnată, și anume, a contura chipul duhovnicesc al Starețului pentru cei ce nu au avut fericirea nemijlocitei, viei părtășii cu dânsul. Pe cât îmi este cu puțință a judeca, și în măsura în care mi-a fost dat să întâlnesc oameni, acesta a fost singurul om nepătimăș ce mi s'a dat a întâlni în calea vieții mele. Acum, că nu mai este printre noi, el îmi apare cumva ca un neobișnuit uriaș al duhului.

Când Domnul trăia pe pământ, smeritul Său chip trupesc ascundea privirii celor dimprejur adevărata Sa măreție Dumnezeiască, și de-abia după Înălțarea Domnului și Pogorârea Sfântului Duh s'a descoperit vederii minții ucenicilor și apostolilor Dumnezeirea lui Hristos. Ceva asemănător s'a petrecut cu mine în privința Starețului Siluan. În timpul vieții el era atât de simplu și

de deschis, că în ciuda a toată cinstirea ce i-o purtam, în ciuda conștiinței sfințeniei acestui bărbat, nu am putut simți deplin măreția lui; și de-abia acum, când de-a lungul unui întreg șir de ani nu mai întâlnesc în calea mea nimic pe măsura sa, într'un târziu încep să înțeleg adevărata măreție a celui pe care, prin neînțelegerea pronie Dumnezeiască, mi s'a dat atât de îndeaproape a cunoaște.

PARTEA ÎNTÂI

VIAȚA
ȘI ÎNVĂȚĂȚURA
STAREȚULUI

SFANTUL SILVAN ATONHTUL
SI UCENICUL
SOFRONIE SAHAROV

SEPTEMBRIE 1933

I

COPILĂRIA ȘI ANII TINEREȚII

Uiața fericitului Stareț Siluan, văzută din afară, s'a scurs fără multă însemnătate. Până la vârsta înrolării în armată a dus viața unui sărac țăran rus, apoi obișnuita slujire militară în gradele inferioare, iar apoi ani îndelungați, patruzeci și șase de ani, monotona viață mănăstirească de simplu monah.

Registrul mănăstirii spune despre el următoarele: «Părintele Shimonah Siluan; numele laic: Simeon Ivanovici Antonov, țăran din gubernia Tambov, județul Lebedinsk, satul Șovsk. Născut în anul 1866; ajuns la Athos în anul 1892; tuns în mantie în anul 1896; în shimă, 1911. A trecut prin ascultările: la moară, la metohul Kalamaria (o proprietate a Mănăstirii din afara Athosului), la Vechiul Russikon din munte, la Iconomat. S'a săvârșit la 11/24 Septemvrie, 1938».

Între «născut» și «săvârșit» totul este neînsemnat, nimic vrednic de povestit; a se atinge însă de viața launtrică a omului înaintea lui Dumnezeu – este lucru nu neînsemnat, ba chiar îndrăzneț. A descoperi înaintea întregii lumi inima «adâncă» a creștinului este aproape o pângărire a celor sfinte; însă întăriți de faptul că de acum, odată ieșit din lume biruitor asupra lumii, pe Stareț nimic nu-l mai primejduiește, nimic nu mai poate dăuna vecinicei sale odihne în Dumnezeu, îndrăznesc să încerc a povesti câte ceva despre deosebit de bogata sa viață, împărațesc de înaltă, având în vedere pe cei puțini care înșiși năzuiesc către aceeași dumnezeiască viață.

Câmpul de luptă duhovnicească al fiecărui om este mai înainte de toate propria inimă; iară cel ce iubește a pătrunde în inima sa va prețui zisa Prorocului David: «apropia-se-va omul și inima **adâncă**» (Ps. 63: 7). Adevărata viață creștină se desfășoară acolo, în inima adâncă, ascunsă nu numai de privirile străine ci, în deplinătatea sa, chiar și de însuși purtătorul acelei inimi. Cel ce s'a pogorât în această cămară de taină, fără îndoială va fi încercat o uimire de nedezvăluit în fața tainei ființării. Cel ce s'a adâncit cu mintea curată într'o încordată contemplare a omului său lăuntric, acela va înțelege neputința de a urmări pe deplin fie și un scurt răstimp al curgerii vieții sale, va cunoaște neputința de a surprinde desfășurările vieții duhovnicești ale inimii, care în adâncul lor ating acea ființare unde de acum nu mai există desfășurări. Și totuși, în lucrarea de față, înaintea mea se află a-nume această sarcină: a schița desfășurarea lăuntrică a devenirii duhovnicești a marelui nevoitor.

Nu, nu-mi voi asuma o sarcină de neîmplinit. Voi atinge doar în parte acele etape ale vieții lui care îmi sânt cele mai cunoscute. Într'o și mai mare măsură socotesc nelalocul ei încercarea unei psihanalize științifice, căci acolo unde lucrează Dumnezeu știința nu mai poate fi aplicată.

Din îndelungata viață a Starețului, cel mai limpede rețin anumite întâmplări ce dezvăluie câte ceva din viața sa lăuntrică și care, în același timp, fac parte din «istoria» sa. Prima, cronologic, este din frageda sa copilărie, când avea nu mai mult de patru ani. Tatălui său, asemenea multor țărani ruși, îi plăcea să primească străini. Odată, într'o zi de praznic, cu deosebită bunăvoință a îmbiat în casa sa pe un oarecare vânzător de cărți, nădăduind să afle de la el, ca de la un om «cu carte», ceva nou și interesant, căci suferea din pricina «întunerecului» său și tindea însetat spre cunoaștere și luminare. În casă, oaspetelui i s'a oferit ceai și mâncare. Micuțul Simeon, cu pruncească curiozitate

îl privea și asculta cu luare aminte convorbirea. Vânzătorul de cărți a dovedit tatălui că Hristos nu este Dumnezeu și că Dumnezeu nici nu există. Băiețașul Simeon a fost izbit în chip deosebit de cuvintele: «Unde-i El, acel Dumnezeu?», și s'a gândit: «Când voi crește mare, voi cutreiera întreg pământul să-l caut pe Dumnezeu». Când a plecat oaspetele, micul Simeon a zis tatălui: «Tu mă înveți să mă rog, iar el zice că Dumnezeu nu există». La care tatăl a răspuns: «Credeam că este un om înțelept, dar s'a dovedit a fi un prost. Nu asculta de el». Însă răspunsul tatălui nu a șters îndoiala din sufletul băiețașului.

Mulți ani au trecut de atunci. Simeon a crescut, a devenit un flăcău mare și voinic, și lucra nu departe de satul lor, pe moșia Cneazului Trubețkoi, unde fratele său mai mare se tocmise la zidirea unei case. Lucrau amândoi în artel¹; Simeon – ca tâmplar. Artelul avea ca bucătăreasă o țărăncă din sat. Într'o zi ea s'a dus în pelerinaj și, între altele, s'a închinat la mormântul vestitului nevoitor Ioan din Sezionov, zăvorâtul (1791-1839). La întoarcere povestea despre viața sfântă a zăvorâtului și că la mormântul său se făceau minuni. Câțiva dintre bătrânii ce erau de față întăriră povestirile despre minuni, și toți ziceau că Ioan fusese un om sfânt.

Auzind convorbirea, Simeon gândi: «Dacă el este sfânt, înseamnă că Dumnezeu este cu noi, și nu am de ce să cutreier tot pământul ca să-L caut»; și de la acest gând tânăra sa inimă s'a aprins de dragoste pentru Dumnezeu.

Uimitor este faptul că, de la vârsta de patru ani până la nouăsprezece ani, gândul ce căzuse în sufletul copilului atunci când îl ascultase pe vânzătorul de cărți, stăruise; gând care vădit îl împovărase, și rămăsese nedeșlegat undeva, în adâncuri, și care s'a dezlegat într'un chip atât de straniu și aparent naiv.

¹ Artel: grup de muncitori care locuiau împreună, aveau masa comună și împărțeau plata lucrării la care luau toți parte – formă de organizare specifică Rusiei. (N. tr.)

După ce Simeon a simțit în sine că își regăsisse credința, min-tea i s'a alipit de pomenirea lui Dumnezeu, și mult se ruga cu plâns. Tot atunci a simțit în sine o schimbare lăuntrică și o trage-re către monahism, și, precum spunea însuși Starețul, începuse să privească la frumoasele tinere fiice ale cneazului cu dragos-te, dar fără dorire, ca și la niște surori, pe când înainte vederea lor îl turbura. În acel răstimp a cerut chiar tatălui său slobozire să meargă la Lavra Peșterilor din Kiev, dar tatăl a răspuns ho-tărât: «Întâi să-ți termini armata, iar apoi ești slobod să te duci».

Trei luni a petrecut Simeon în acea stare neobișnuită; apoi l-a părăsit, și din nou a început prieteșugurile cu cei de o vârstă cu el, să iasă cu fetele satului, să bea vodcă, să cânte la acorde-on, și să trăiască îndeobște ca și ceilalți flăcăi din sat.

Tânăr, frumos, puternic și, la acea vreme, deja înstărit, Sime-on se îndulcea de viață. În sat era iubit pentru firea sa bună, pașnică și veselă, iară fetele îl priveau ca pe un soț de dorit. Lă-sându-se atras de una dintre ele și, fără să fi fost încă vorba de căsătorie, într'o seară târziu s'a petrecut cu ei «obișnuitul».

Este de însemnat în această privință că a doua zi, de dimi-neață, când lucra cu tatăl său, acesta îi spuse liniștit:

«Fiule, unde erai aseară? Mă durea inima».

Blândeile cuvinte ale tatălui se înfipseră în sufletul lui Sime-on, și mai târziu, amintindu-și de dânsul, Starețul spunea:

«Eu la măsura tatălui meu nu am ajuns. Era cu totul neștiu-tor de carte, și până și „Tatăl nostru” îl rostea cu o mică greșală, căci îl învățase în biserică, după ureche; însă era un om blând și înțelept».

Familia lui era numeroasă: tatăl, mama, cinci fii și două fii-ce. Trăiau împreună și în armonie. Frații mai mari lucrau cu ta-tăl. Într'o zi, în vremea secerișului, lui Simeon îi venise rândul să gătească prânzul pentru câmp. Era vineri. Uitând că era vi-neri el a fiert carne de porc, și toți au mâncat. Trecu de atunci o jumătate de an și, iarnă fiind, la un oarecare praznic tatăl îi spu-se lui Simeon cu un ușor surâs:

- Fiule, îți amintești că la câmp mi-ai dat carne de porc? Și doar era vineri; știi, atunci am mâncat-o ca pe un stârv.

- Dar de ce nu mi-ai spus-o atunci?

- Dragul meu, nu am vrut să te turbur!

Povestind astfel de întâmplări din viața sa în casa tatălui, Starețul adăuga:

«Iată, așa un stareț mi-aș dori să am: el niciodată nu se mânia, totdeauna era cumpătat și blând. Gândiți-vă, o jumătate de an a așteptat vremea potrivită, și ca să mă îndrepteze, și ca să nu mă turbure».

Starețul Siluan era un om de o deosebită putere trupească. Mărturie pentru aceasta o poartă, între altele, și următoarele întâmplări din viața sa.

Era încă foarte tânăr, înainte de armată, când, într-o zi de Paști, după o bogată masă cu carne, frații lui s'au dus prin sat iar el a rămas acasă; mama l-a îmbiat cu un «scrob», și el a primit. Atunci mama i-a gătit un întreg ceaun cu scrob din cincizeci de ouă, iar el a mâncat tot.

În acei ani lucra cu frații lui pe moșia cneazului Trubețkoi și, de praznice, mergea uneori la cârciumă; câteodată se întâmpla ca într-o singură seară să bea trei litri de vodcă fără să se îmbete.

Odată, pe un ger cumplit, venit după un dezgheț, se afla la un han. Unul dintre oaspeții ce înnoptase acolo voia să se întorcă acasă; mergând să-și înhame calul, s'a întors degrabă, zicând:

- Ce pacoste! Trebuie să plec, și nu pot: gheața a prins într'un sloi gros copitele calului, și, de durere, nu mă lasă să o sparg.

Simeon îi spuse:

- Hai că te ajut eu.

În grajd, prinse subsuoară gâtul calului și zise țăranului:

«Hai, sparge!». Calul a stat neclintit tot timpul; țăranul a spart gheața din jurul copitelor, l-a înhămat și a plecat.

Simeon, cu mâinile goale, putea să ridice un ceaun cu ciorbă fierbinte de pe plită și să-l aducă la masa la care mâncau cei din artel. Cu o lovitură de pumn putea sparge o scândură destul de groasă. Ridica greutate mari și avea o rară rezistență și la cald, și la frig; putea mânca mult, și mult să și muncească.

Dar acea putere, care mai târziu i-a slujit întru săvârșirea multor nevoițe deosebit de mari, i-a fost în acea vreme pricina celui mai mare păcat, pentru care avea să aducă o pocăință fără seamăn.

Odată, în ziua hramului din sat, când mai toți sătenii stăteau de vorbă veseli în jurul caselor lor, Simeon se plimba cu tovarășii săi pe uliță, cântând la acordeon. L-au întâmpinat doi frați, cizmarii satului. Cel mai mare, om de o statură și putere uriașă, mare scandalagiu, era mai «chefuit». Când s'au întâlnit, cizmarul a încercat batjocoritor să-i smulgă acordeonul lui Simeon; dar acesta a reușit să-l înmâneze tovarășului său. Stând în fața cizmarului, Simeon îl îndupleca «să-și vază de drum»; dar el, vrând pe semne a se arăta mai presus decât flăcăii satului, într-o astfel de zi când toate fetele erau pe uliță și căutau asupra priveștiilor râzând, a năvălit asupra lui Simeon. Iată cum povestea despre aceasta însuși Starețul:

«La început am încercat să dau înapoi, dar dintr'o dată mi s'a făcut rușine că fetele aveau să râdă și l-am lovit puternic în piept, ceea ce l-a aruncat departe de mine, căzând greoi pe spate în mijlocul drumului; din gura lui curgea spumă și sânge. Toți s'au înspăimântat; m'am înspăimântat și eu. M'am gândit: L-am omorât. Și stăteam așa. Atunci fratele lui mai mic a luat de jos un bolovan mare și l-a aruncat asupra mea. Am reușit să mă întorc, piatra m'a lovit în spate. Atunci i-am zis: „Ce, vrei să pățești și tu la fel?“, și m'am îndreptat către el, dar el a fugit. Îndelung a zăcut cizmarul în drum; mai mulți au alergat să-i vină în ajutor, l-au spălat cu apă rece. A trecut nu mai puțin de

jumătate de ceas până când a putut să se ridice, și cu greu l-au dus acasă. Două luni a bolit dar, din fericire, a rămas în viață; însă după aceea multă vreme a trebuit să fiu cu luare aminte: frații și tovarășii lor mă pândeau seara pe la răspântii cu bâte și cuțite, dar Dumnezeu m'a păzit».

Astfel, în zarva vieții tinerești, începuse de acum să se stingă în sufletul lui Simeon prima chemare a lui Dumnezeu către viața monahală, dar Dumnezeu, Cel ce îl alesese, din nou l-a chemat, de-acum printr'o vedenie.

Odată, după un răstimp petrecut nu în curăție, a ațipit, și într'o stare de somn ușor a văzut că un șarpe a pătruns pe gură în lăuntrul său. A simțit o mare scârbă și s'a trezit. În acea clipă aude cuvintele:

«Tu ai înghițit șarpele în somn și te-ai îngreșat; așa și mie, neplăcut îmi este a privi cele ce faci».

Simeon pe nimeni n'a văzut; a auzit doar glasul ce rostea acele cuvinte, care glas, prin duioșia și frumusețea lui, era cu totul neobișnuit. Cu toată liniștea și duioșia, înrăurirea asupra sa a fost cutremurătoare. După adâncă și neîndoielnică încredințare a Starețului – acela fusese glasul Însăși de-Dumnezeu-Născătoarei. Până în sfârșitul zilelor sale el mulțamea Maicii Domnului că nu se scârbise de el, ci Ea Însăși binevoise a-l cerceta și a-l ridica din cădere. Spunea:

«Acum văd câtă îndurerare are Domnul și Maica Domnului pentru norod. Închipuiți-vă, Maica Domnului a venit din ceruri să mă povățuiască pe mine, tânărul căzut într'u păcate».

Faptul că nu se învrednicise a vedea pe Stăpâna îl puna pe seama necurăției în care petrecea în acea clipă.

Această a doua chemare ce i s'a făcut nu cu mult înainte de armată a avut de acum o însemnătate hotărâtoare în alegerea căii pe care avea să o urmeze. Prima urmare a fost o hotărâtă

schimbare a vieții sale care luase o întorsătură nu bună. Simeon a simțit o adâncă rușine pentru trecutul său și a început fierbinte a se căi înaintea lui Dumnezeu. Hotărârea de a intra în mănăstire după săvârșirea armatei i-a revenit cu sporită putere. În el se trezise un ascuțit simțământ al păcătoșeniei, în vârtutea căruia i s'a schimbat atitudinea față de tot ce vedea în viață. Această schimbare s'a răsfânt nu numai în faptele și purtarea sa personală, ci și în cât se poate de interesante convorbiri cu cei dimprejur, din care, din păcate, nu pot povesti decât câteva care mi s'au întipărit mai adânc în amintire.

Într'un praznic, când era horă în sat, Simeon se uita cum un țăran de vârstă mijlocie, consătean cu el, cânta la acordeon și juca. Chemându-l deoparte, l-a întrebat:

- Cum poți, Stepane, să cânti și să joci – doară tu ai omorât un om?

Îl omorâse într'o încăierare, când era beat. Acela îl luă pe Simeon deoparte și-i zise:

- Știi, când eram în închisoare mult m'am rugat lui Dumnezeu să mă ierte, iar Dumnezeu m'a iertat; și acum pot cânta liniștit.

Simeon, care nu demult, el însuși aproape ucisese un om, a înțeles că poți cere lui Dumnezeu iertarea greșalelor, a înțeles și liniștea consăteanului său, a ucigașului iertat. Această întâmplare înfățișează limpede și ascuțimea conștiinței păcatului, și puternicul simțământ al pocăinței, și adâncă intuiție religioasă a țăranilor ruși.

Un alt consătean al lui Simeon se întâlnea cu o fată din satul vecin, care a rămas însărcinată cu el. Simeon, văzând că flăcăul se purta foarte nepăsător față de acea pricină, îl îndemna să se însoare cu ea, zicându-i că «altfel va fi cu păcat». Multă vreme flăcăul nu se învoi că ar fi un păcat, și nu voia să se însoare, dar

Simeon totuși l-a înduplecat, iar el l-a ascultat.

Când am auzit din gura Starețului povestea de mai sus l-am întrebat de ce nu s'a însurat el însuși cu fata pe care o cunoscuse; la care Starețul a răspuns:

«Când am dorit să devin monah, mult l-am rugat pe Dumnezeu să rânduiască astfel încât să pot pleca liniștit, iară Dumnezeu așa de bine a rânduit toate. M'am dus în armată, și în acel răstimp un negustor de grâne a venit în satul nostru să cumpere grâu; văzându-o pe fată la horă, cât era de frumoasă, bine legată, cât de frumos cânta și cât era de veselă, a îndrăgit-o și a luat-o. Au trăit fericiți și au avut mulți copii».

Starețul fierbinte mulțamea lui Dumnezeu Care i-a auzit rugăciunile, dar fărădelegea nu și-a uitat.

RĂSTIMPUL ARMATEI

Serviciul militar Simeon și l-a făcut în Petersburg, la batalionul de geniu al Gărzii Imperiale. Plecând în armată cu credință vie și cu un adânc simțământ de pocăință, el nu înceta să pome-nească pe Dumnezeu.

În armată era foarte iubit, fiind socotit un soldat întotdeauna sânguincios, liniștit, cu o bună purtare, iar de către camarazii săi ca un prieten credincios și plăcut; de altfel acesta era un lucru obișnuit în Rusia, unde soldații trăiau cât se poate de frățește.

Odată, la un praznic, a mers în oraș cu alți trei soldați din același batalion de gardă. Au intrat într'o cârciumă mare a capitalei unde era multă lumină și se cânta foarte tare; au cerut o cină cu vodcă și vorbeau cu veselie. Simeon mai mult tăcea. Unul dintre ei îl întreabă:

- Simeon, tu tot mereu taci; la ce te gândești?

- Mă gândesc că noi ședem acum în cârciumă, mâncăm, bem vodcă, ascultăm muzică și ne veselim, în timp ce la Athos acum săvârșesc priveghere și toată noaptea se vor ruga; așa că, la Judecata de Apoi, care dintre noi va da un răspuns mai vrednic, ei

sau noi?

Atunci celălalt a zis:

- Ce om și Simeon ăsta! Noi ascultăm muzică și ne veselim, iar el stă cu mintea la Athos și la Judecata de Apoi.

Cuvintele soldatului despre Simeon, «iar el stă cu mintea la Athos și la Judecata de Apoi», pot fi luate nu numai pentru vremea cât ședea în cârciumă, cât și pentru întregul răstimp al petrecerii sale în armată. Gândul său privitor la Athos, între altele, se răsfrângea și în faptul că de câteva ori trimisese acolo bani. Odată a mers din tabăra Ustijorsk, unde vara se afla batalionul lui, până la poșta din satul Kolpino ca să trimită bani la Athos. La întoarcere, încă nu departe de Kolpino, pe cale, s'a năpustit asupra lui un câine mare, turbat; când era de-acum aproape și gata să se năpustească asupra lui, de frică a îngânat: «Doamne miluiește!» De-abia a rostit acea scurtă rugăciune, și îndată o putere a aruncat câinele în lături, ca și cum s'ar fi împiedecat de ceva; ocolind pe Simeon, a alergat în sat, unde a făcut mult prăpăd și oamenilor, și vitelor.

Acea întâmplare a lăsat o adâncă întipărire asupra lui Simeon. El simțise pe viu apropierea lui Dumnezeu Carele ne păzește, și s'a alipit mai mult de pomenirea Lui.

În timpul armatei s'a arătat din nou puterea sfatului său și a buneii sale înrăuriri. Într-o zi în clădirea batalionului vede un soldat care-și terminase stagiul șezând mâhnit pe patul său, cu capul plecat. Simeon se apropie de el și-i zise:

- Cum zezi aci mâhnit, și nu te bucuri ca și ceilalți că ți-ai încheiat armata și de acum te întorci acasă?

- Am primit o scrisoare de la ai mei, zise soldatul; spun că între timp soția mea a născut. După puțină tăcere, clătinând din cap și cu o voce stinsă, în care se simțea și durere, și obidă, și jignire, zice: Nu știu ce voi face cu ea... Of, mi-e frică... așa cât

nu-mi vine să mă duc acasă.

Simeon l-a întrebat liniștit:

- Dar tu, în vremea asta, de câte ori ai mers la femeii?

- Da, s'a mai întâmplat, răspunse soldatul, ca și amintindu-și de ceva.

- Deci tu nu ai putut răbda, îi zise Simeon, dar ei crezi că i-a fost ușor?... Ție ți-e bine: tu ești bărbat; dar ea dintr'o singură dată poate zămisli... Gândește-te pe unde ai umblat!... Tu ești mai vinovat față de ea, decât ea față de tine... Să o ierți... Când ajungi acasă primește pruncul ca pe al tău, și vei vedea că totul va fi bine...

Trecură câteva luni. Simeon a primit o scrisoare de mulțămire de la acel soldat, în care povestea cum, ajungând acasă, tatăl și mama l-au întâmpinat triști, iar femeia, șovăielnică și rușinată, stătea pe lângă casă cu pruncul în brațe. Lui însă, din clipa când Simeon vorbise cu el în cazarmă, sufletul îi era ușor; cu veselie i-a îmbrățișat pe părinți, cu veselie s'a dus către soție, a sărutat-o, pe prunc l-a luat în brațe și l-a sărutat și pe el. Toți s'au veselit, au intrat în casă, iar apoi au cutreierat satul, vestind rudelor și cunoscuților; și peste tot el era cu pruncul în brațe. Tuturor le-a fost bine sufletește, iară după aceea au trăit în pace.

Mult a mulțumit soldatul în scrisoare prietenului său Simeon pentru bunul sfat. Și nu putem să nu încuviințăm că sfatul era nu numai cu adevărat bun, dar și înțelept. Astfel, încă din anii tinereții Starețul Siluan minunat a înțeles că pentru pace între oameni condiția de neocolit este conștiința fiecăruia pentru propria vină.

Săvârșindu-și slujirea în Garda Imperială, Simeon, nu mult înainte de liberarea soldaților de vârsta lui, s'a dus împreună cu secretarul companiei la Părintele Ioan din Kronstadt să-i ceară rugăciunile și binecuvântarea. Pe Părintele Ioan nu l-au găsit la Kronstadt și s'au hotărât să-i lase o scrisoare. Secretarul a înce-

put să compună, cu o frumoasă caligrafie, o scrisoare sofisticată, dar Simeon n'a însemnat decât câteva cuvinte:

«Batiuşka, voiesc să mă fac monah; rugați-vă să nu mă țină lumea».

S'au întors înapoi la Petersburg în cazarmă și, după cuvintele Starețului, chiar din ziua următoare a început să simtă că împrejurul lui «vuieste văpaia iadului».

Părăsind Petersburgul, Simeon a ajuns acasă, unde a petrecut nu mai mult de o săptămână. Repede i-au adunat pânzetură și alte daruri pentru mănăstire. Și-a luat rămas bun de la toți și a plecat la Athos. Însă din ziua când s'a rugat pentru el Părintele Ioan din Kronstadt, «văpaia iadului vuia» împrejurul lui neîncetat, orișunde se afla: în tren, la Odessa, pe vapor, și până și la Athos, în mănăstire, în biserică, pretutindenea.

SOSIREA LA SFÂNTUL MUNTE

La Sfântul Munte Simeon a ajuns în toamna anului 1892 și a intrat în mănăstirea rusească închinată Sfântului Mare Mucenic Panteleimon. O nouă viață de nevoință începea.

După obiceiurile athonite, noului începător, «fratelui Simeon», i s'a rânduit să petreacă mai multe zile în deplină liniștire, spre a-și aminti păcatele săvârșite de-a lungul întregii vieți și a le așterne în scris, pentru a le spovedi duhovnicului. Experiența muncilor iadului născuse în el o fierbinte căință de nestăvilit. În taina pocăinței voia să-și slobozească sufletul de tot ce îl îngreua; și deci cu tragere de inimă și multă frică, întru nimic îndreptățindu-se, și-a mărturisit toate faptele vieții.

Duhovnicul spuse fratelui Simeon:

«Ți-ai mărturisit păcatele înaintea lui Dumnezeu, și să știi că toate îți sânt iertate... De acum pune început unei noi vieți... Mergi în pace și te bucură că Domnul te-a adus la acest liman al mântuirii».

Sufletul simplu și credincios al fratelui Simeon, auzind de la

starețul-duhovnic că păcatele sale toate erau iertate, pentru cuvintele lui – «Mergi în pace și te bucură» – s'a dat bucuriei. Necercat și naiv, încă nu știa că nevoitorul are trebuință de înfrânare până și în bucurie, și, prin urmare, a pierdut de îndată acea încordare în care petrecuse sufletul său după vizita la Kronstadt. În destinderea ce a urmat a fost supus năvalei poftelor curviei și s'a oprit asupra chipurilor smintitoare pe care i le zugrăvea patima. Gândul îi spunea: «Du-te în lume și te însoară».

Ce a răbdat tânărul începător rămânând singur – nu știm. Când s'a dus să se spovedească, duhovnicul i-a spus:

«Gândurile, niciodată să nu le primești, ci de cum vin, îndată gonește-le».

Neașteptata prăbușire pe care a suferit-o fratele Simeon i-a zdruncinat puternic sufletul. Simțind cumplita putere a păcatului, s'a văzut din nou în flacăra iadului și s'a hotărât neîntrerupt să se roage, până când Dumnezeu avea să-l miluiască.

După trăirea muncilor iadului, după bucuria cercată primind iertarea în taina spovedaniei, poticnirea cu gândul, conștient fiind că din nou a întristat pe Maica Domnului, a fost o împrejurare ce i-a cutremurat sufletul. Se crezuse în limanul mântuirii, și dintr'o dată văzu puțința pierzaniei până și aci.

«Căderea» prin gând l-a trezvit pe fratele Simeon pentru întreaga viață. Măsura acestei trezviei se poate judeca după faptul că din ziua când duhovnicul i-a spus: «Gândurile, niciodată să nu le primești», vremea celor patruzeci și șase de ani ai călugăriei sale el nu a mai primit nici un gând de curvie. Ceea ce multora, ani îndelungați, nu le este dat să învețe, el și-a însușit dintr'o dată, trăgând învățătură dintru început, după cuvântul vechilor Ellini: «De două ori a greși, nu este a bărbatului înțelept».

Puternica durere a pocăinței i-a slujit ca pricină a unei noi lupte. Gândul îl îndemna:

«Mergi la pustie, îmbracă-te în zdrențe, și acolo te vei mântui».

«Bine, a răspuns Simeon, mă duc la Igumen să-i cer blagoslo-

venia».

«Nu te du, Igumenul nu va blagoslovi», îi zise gândul.

«Nu demult tu mă goneai din mănăstire în lume, răspunse Simeon, iar acum mă gonești la pustie... Dacă Igumenul nu blagoslovește, înseamnă că nu la bine mă îndemni». Și, în adâncul sufletului, zise hotărât: «Muri-voi aci pentru păcatele mele».

Povățuitu-s'a fratele Simeon în nevoința duhovnicească prin orânduiala cea de veacuri a vieții monahale athonite, adăpată de necurmata pomenire a lui Dumnezeu: rugăciunea singur în chilie; lungile slujbe în biserică; posturi și privegheri; deasa spovedanie și împărtășanie; citire, muncă, ascultare. Simplu, neispitit de mulțimea de întrebări ce se observă la intelectualii moderni, el, asemenea celorlalți monahi, își însușea noua viață mai curând printr'o contopire firească cu mediul înconjurător, decât prin învățături teoretice. Povețele prin viu grai ale Igumenului, ale duhovnicilor și Stareților, sânt în cel mai adesea în puține cuvinte, și iau forma unor sfaturi pozitive – ce și cum trebuie să faci.

Unul din aceste sfaturi pentru începător constă în învățătura că rugăciunea de chilie se săvârșește mai ales cu mătaniile, rostind «rugăciunea lui Iisus». Nenumărata chemare a preasfântului Nume al lui Iisus îndulcea sufletul fratelui Simeon. S'a bucurat să afle că este primit să te rogi cu această rugăciune în toată vremea și pretutindeni, în orice lucru ai săvârși și în toate împrejurările, că și în vremea slujbelor bisericesti este bine să o «păzești», iar când nu este cu putință să mergi la biserică, tot cu ea se înlocuiesc dumnezeieștile slujbe. Se ruga fierbinte și mult, sufletul lui petrecând într'o greoaie apăsare, și deci puternic tânjind către Cel ce putea să mântuiască.

Trecu astfel nu multă vreme, cel mult trei săptămâni, și odată seara, rugându-se în fața chipului Maicii Domnului, rugăciunea pătrunse în inima lui și începu de la sine a se rosti acolo zi

și noapte; însă atunci, el încă nu înțelegea măreția și raritatea darului ce-l primise de la Maica Domnului.

Fratele Simeon era răbdător, fără răutate, ascultător; în Mă-năstire era iubit și lăudat pentru munca sa conștiincioasă și buna sa fire; și acestea îi erau plăcute. Au început atunci să-i vină gânduri: «Trăiești în sfințenie; te-ai pocăit; păcatele îți sânt ier-tate, te rogi neîncetat, ascultarea ți-o împlinești bine».

Rugându-se mult și cu stăruință, sufletul său cerca uneori o oarecare odihnă; atunci gândurile îi șopteau: «Tu te rogi, și poa-te te vei mântui; dar dacă în Rai nu vei afla nici pe tată, nici pe mamă, nici pe cei pe care-i iubești, atunci nici acolo nu vei afla vreo bucurie».

Mintea începătorului se clătina la astfel de gânduri și îngrijo-rarea îi răscolea inima, dar necercat fiind, nu înțelegea ce anu-me se petrecea cu el.

Într'o noapte chilia i se umplu de o stranie lumină care îi pă-trundea până și trupul, astfel încât își vedea și măruntaiele. Gân-dul îl îndemna: «Primește, este harul», însă sufletul începătoru-lui se turbura, și el rămase într'o mare nedumerire. Rugăciunea, și după acestea, rămânea cu el lucrătoare, dar duhul zdrobirii inimii se îndepărtase într'atâta, încât îi veni să râdă în vremea rugăciunii; atunci cu putere își lovi fruntea cu pumnul; râsul se îndepărtă, duhul pocăinței însă nu-i reveni și rugăciunea se ros-tea mai departe fără zdrobirea inimii. Atunci înțelese că ceva neîngăduit se petrecuse cu el.

După vederea acelei stranii lumini au început să i se arate draci, iar el, naiv, vorbea cu ei «ca și cu oamenii». Treptat năvă-lirile lor s'au întetit; uneori îi ziceau: «Acum ești sfânt»; iar alteori: «Tu nu te vei mântui». Fratele Simeon a întrebat odată pe drac: «De ce voi vorbiți felurit: ba că sânt sfânt, ba că nu mă voi mântui?» Dracul i-a răspuns batjocoritor: «Noi niciodată nu spunem adevărul!»

Nestatornicia imboldurilor drăcești, ba ridicându-l la «cer» prin mândrie, ba aruncându-l în vecinica pierzanie, chinuia sufletul tânărului începător, ducându-l până la deznădejde, iar el se ruga cu o încordare fără seamăn. Dormea puțin și pe apucate. Puternic trupește, un adevărat voinic, în pat nu se culca, ci toată noaptea și-o petrecea în rugăciune, fie stând în picioare, fie șezând pe un scăunel fără spătar; când ajungea la istovire, ațipea șezând vreo 15-20 de minute, iar apoi din nou se ridica la rugăciune. Și așa de mai multe ori. Cu totul, în douăzeci și patru de ore, dormea între un ceas și jumătate și două ceasuri.

Prima sa «ascultare» a fost la moară. Era vremea înfloririi monahismului rus la Athos. Mănăstirea se mărea și devenise aproape ca o cetate în mijlocul pustiei. Numărul fraților atinse-se aproape două mii, iar oaspeți și închinători veneau cu sutele din Rusia, și adeseori rămâneau timp îndelungat în marile arhondarice ale Mănăstirii. Astfel încât munca la moară nu era una neînsemnată. Și iată, fratele Simeon, în ciuda unui somn atât de scurt, a unei cât se poate de aspre înfrânări la mâncare, a unei neîntrerupte și fierbinți rugăciuni, a multului și adâncului plâns, uneori până la deznădejde, își împlinea conștiincios greaua trudă, unde zilnic trebuia să mânuiască și să care mulțime de saci mari cu făină.

Trecea lună după lună, dar chinuitoarele năvale ale dracilor creșteau tot mai mult. Puterile sufletești ale tânărului frate începeau să scadă și bărbăția lui a ajuns la istovire; frica pierzaniei și descumpănirea creșteau; groaza deznădăjduirii, din ce în ce mai des, stăpânea întreaga sa făptură. Cel care a trăit ceva asemănător știe că nici o bărbăție omenească, nici o putere omenească nu poate face față într-o astfel de luptă duhovnicească. Și fratele Simeon a ajuns la capătul puterilor, la ultima deznădejde, și în timp ce ședea în chilie, înainte de Vecernie, gândea: «Pe Dumnezeu a îndupleca este cu neputință». La acest gând, a

simțit deplina părăsire, și sufletul i s'a afundat în întunerecul zbuciumului și strâmtorării iadului. În acea stare a petrecut în jur de un ceas.

În aceeași zi, în timpul Vecerniei din biserica Sfântului Pro-roc Ilie ce se află la moară, în dreapta porților împărătești, unde se află icoana Mântuitorului, a văzut pe Hristos cel Viu.

Domnul, în chip neînțeles, S'a arătat tânărului începător, și întreaga sa făptură, până și trupul însuși i s'a umplut de focul harului Sfântului Duh, acel foc pe care Domnul l-a pogorât pe pământ cu venirea Sa (vezi Lc. 12: 49).

Vedenia l-a vlăguit pe Simeon întru totul, și Domnul S'a ascuns.

Cu neputință este a descrie starea în care se afla el în acel ceas. Știm din gura și din scrierile Fericitului Siluan că o mare lumină Dumnezeiască îl luminase atunci; că fusese răpit din lumea aceasta și dus în duhul la cer, unde a auzit negrăite graiuri; că în acea clipă primise ca o nouă naștere de sus (Io. 1: 13; 3: 3). Blânda privire a lui Hristos, Cel atotiertător, nesfârșit de iubitor și plin de bucurie, trase către sine întreagă făptura lui Simeon; apoi ascunzându-Se, cu îndulcirea dragostei lui Dumnezeu îi răpi duhul în vedenia Dumnezeirii, de acum în afara chipurilor lumii.

De mare însemnătate în arătarea lui Hristos fratelui Simeon – om simplu, cât se poate de firesc – este și faptul că el «dintr'o dată a cunoscut» și pe Hristos Ce i se arătase, și pe Duhul Sfânt Care lucra întru el. În scrierile sale repetă mereu că pe Domnul L-a cunoscut în Duhul Sfânt, că pe Dumnezeu L-a văzut în Duhul Sfânt. Susținea de asemenea că atunci când Însuși Domnul Se arată sufletului, acesta nu poate să nu recunoască în El pe Făcătorul și Dumnezeuul său.

Se poate spune cu încredințare că văpaia și muncile iadului, trăite de fratele Simeon înainte de a i se arăta Hristos, cât și

Dumnezeiasca lumină ce l-a luminat, sânt pentru cei mai mulți lucruri necunoscute, de neînțeleș. Ceea ce vede omul duhovnicesc, trăirile și întreaga sa experiență, omului neduhovnicesc adesea îi pot părea nebunie, rodul unei stări sufletești bolnăvicioase. Lipsit de experiența lumii duhovnicești adevărate, el neagă tot ce nu a cunoscut. Potențial, tot omul este chemat la deplinătatea vieții duhovnicești, dară neconținută înclinare a voii către lumea materialnică și către trăirile trupești și sufletești duc la faptul că mulți devin nesimțitori, până la neputința de a percepe cele duhovnicești. În viața noastră de zi cu zi aceasta se poate asemui celui care, având un radio, prinde undele ce umplu atmosfera, pe când altul care nu are un astfel de aparat nici nu le simte prezența.

Stranie și neînțeleasă este viața duhovnicească a nevoitorului creștin; în ea se observă împletirea unor izbitoare contradicții: pe de-o parte năpădiri drăcești, părăsirea de către Dumnezeu, întunecarea morții și muncile iadului; iară pe de alta – Dumnezeiasca arătare și lumina ființării fără-de-început.

Și nu este cu putință în cuvânt a o arăta.

Fiecare om este o ivire de nerepetat și osebită; calea fiecărui nevoitor, de asemenea, este una osebită și de nerepetat. Totuși oamenii, în năzuința lor de a clasifica fenomenele după anumite criterii, o fac și în cazul de față.

De-a lungul veacurilor creștine experiența Părinților observă trei feluri sau chipuri în ce privește rânduiala vieții duhovnicești creștine.

Întâiului chip aparține covârșitoarea majoritate a oamenilor. Ei sânt atrași către credință de un har mic, iar viața și-o petrec într'o nevointă mijlocie a pazei poruncilor, și de-abia către sfârșitul vieții, în vârtutea suferințelor trăite, ajung să cunoască harul într'o mai mare măsură. Unii dintre ei, între altele, nevoin-

du-se mai osârduitor, către sfârșitul vieții primesc marele har. Astfel se petrece cu mulți monahi.

Al doilea chip – când cineva, apropiindu-se printr'un har relativ mic, totuși se nevoiește râvnitor în rugăciune și luptă cu patimile, și în această nevoieță mai dureroasă, la jumătatea căii sale cunoaște un mare har: petrecându-și restul vieții într'o nevoieță și mai mare, el atinge o înaltă măsură a desăvârșirii.

Al treilea chip, cel mai rar întâlnit – atunci când omul, de la începutul căii nevoieții sale, pentru râvna sa fierbinte, sau mai bine zis, cunoscut fiind de către Dumnezeu, primește marele har, harul cel desăvârșit.

Acest ultim chip este nu numai cel mai rar, dar și cel mai greu de purtat, căci nimeni, pe cât putem judeca din scrierile Sfinților Părinți, din tradiția orală a nevoitorilor ultimelor veacuri, și întemeindu-ne pe experiența celor contemporani, nu poate ține în deplinătatea sa darul iubirii dumnezeiești pe care îl primește, trăind apoi îndelungă vreme ridicarea harului și părăsirea de către Dumnezeu. Obiectiv vorbind, nu este vorba de ridicarea deplină a harului, dar subiectiv, sufletul trăiește până și împuținarea lucrării harului ca pe o părăsire de către Dumnezeu.

Nevoitorii acestui ultim chip suferă mai mult decât toți, căci după cunoașterea harului și după contemplarea dumnezeieștii lumini ei trăiesc întunerecul părăsirii de către Dumnezeu și apropierea patimilor mai adânc și mai ascuțit, în vârtutea contrastului dintre acestea: ei știu CE au pierdut. Pe lângă aceasta, harul trăit schimbă prin lucrarea sa întregul om și îl face neasemuit mai simțitor față de orice ivire duhovnicească.

Acest ultim chip suferă mai mult decât toți, pentru că dragostea lui Hristos în lumea aceasta este supusă la o deosebit de grea «aprindere întru ispită» (1 Pt. 4: 12), pentru că dragostea lui Hristos în lumea aceasta este neapărat una pătimitoare.

Fericitul Stareț Siluan aparținea acestui din urmă chip, și astfel se înțeleg cuvintele sale: «Voi nu puteți înțelege suferințele

mele», sau: «Cine nu a cunoscut pe Domnul, acela nu poate cu plâns set să Îl caute».

Atunci când el descrie durerea neostoită și plânsul lui Adam după izgonirea din rai, în realitate își descrie propriul plâns și durerea sufletului său după pierderea harului.

Deosebit de adâncul simțământ de pocăință al lui Simeon ridică o întrebare: **De ce** unii oameni se pocăiesc de păcatele lor atât de adânc și puternic, alții mai puțin adânc, iar cei de-al treilea cât se poate de slab, sau chiar nu se pocăiesc? **Cum** se explică deosebirea intensității conștiinței păcatului în oameni?

Nu sântem în măsură a răspunde la această întrebare: ni se vedește a fi cu neputință a pătrunde taina vieții duhovnicești a omului. Putem doar urmări anumite fenomene ce izvorăsc din viața launtrică a omului care trăiește religios, atunci când primesc forma unei trăiri psihologice; putem urmări întrucâtva unele trăsături caracteristice ale acestor trăiri, însă fără putința de a determina ceva esențial, deoarece temeiul realităților religio-psihologice creștine este absolut libera lucrare a Duhului lui Dumnezeu, ce nu se supune nici unui determinism.

«Duhul unde voiește suflă, și glasul lui auzi, ci nu știi de unde vine și unde se duce; așa este tot cel născut din Duhul» (Io. 3: 8).

Al doilea factor care, tot astfel, nu se supune determinismului, este libertatea omului. Din acești doi factori – manifestarea libertății omului și lucrarea dumnezeiescului har – se alcătuiește viața creștin duhovnicească.

Și credința noastră, și pocăința, atârnă într'o oarecare măsură de libertatea noastră, și totodată sânt și darul dumnezeiescului har. Dumnezeu, în dragostea Sa, caută pe om spre a-i da nu numai viața, ci încă și mai mult, un prisos de viață, precum grăiește Hristos (Io. 10: 10), dar această viață se dă omului nu fără învoirea omului însuși. Având în vedere această condiție putem

spune că de libertatea omului atârână și măsura darului lui Dumnezeu. Darurile lui Dumnezeu se împletesc cu o anume nevoință; iară când Dumnezeu mai-nainte-vede că omul va primi darul Său așa cum se cuvine a se primi, atunci Își revarsă darul fără părtinire. Se poate spune că pricina mai-multului sau mai-puținului dar este răspunsul omului, cel mai-nainte-știut de Dumnezeu, la lucrarea harului. Apostolul Pavel spune: «Pre carii Dumnezeu **mai nainte au cunoscut**, mai nainte i-au și rânduit asemenea-chipuiți chipului Fiului său» (Rom. 8: 29). Și iarăși: «Când bine au voit Dumnezeu, cela ce m'au ales din pântecel maicii mele și m'au chemat prin harul Său, ca să descopere pre Fiul Său întru mine... îndată nu am luat sfat de la trup și de la sânge» (Gal. 1: 15-16).

Mai nainte știut-a Dumnezeu că Simeon, mai pe urmă Shimonahul, nu avea să ia sfat de la trup și de la sânge, ci avea să-și petreacă viața într'o nevoință vrednică de cel mare dar, și drept aceea l-a și chemat la acea viață neobișnuită pe care o vedem la el.

Nicidecum mă încumet să exprim aci taina împletirii absolut slobodei făuriri a Marelui Ziditor al lumii, a lui Dumnezeu, cu slobozenia zidită a omului; ci părtășia ce am avut cu Starețul, a cărui viață s'a desfășurat într'o deosebit de încordată nevoință a dragostei, în care cu precădere se face arătată slobozenia, mi-a oprit gândul asupra mai-nainte-cunoașterii lui Dumnezeu a răspunsului liber al omului față de chemarea dragostei Sale.

Socotesc că alegerea spre a purta mărturia iubirii este cât se poate de rară, pentru că ea se împletește cu neapărata dăruire a întregului sine jertfei.

Îmi vine gândul că, în persoana Starețului Siluan, pronia lui Dumnezeu dă lumii o nouă pildă și o nouă mărturie a nemărginitei iubiri a lui Dumnezeu, ca și prin el să se deștepte oamenii împietriți prin deznădejde, precum grăiește și Apostolul Pavel: «Ci pentru aceasta am și fost miluit, ca întru mine întâi să arate

Iisus Hristos toată îndelunga-răbdare, spre pildă celor ce vor crede întru El spre viață vecinică» (1 Tim. 1: 16).

Pentru Starețul Siluan porunca lui Hristos nu era o normă etică. El nu pogora creștinismul la nivelul unei învățături morale, precum fac reprezentanții culturii umaniste lipsiți de adevărata trăire religioasă, ajungând, până la urmă, a conștientiza inutilitatea religiei «pentru ei», nevăzând în ea decât un «principiu constrângător» pentru ignoranți. Nu, cuvântul lui Hristos el îl primea asemenea Apostolului Petru, drept «graiuri ale vieții vecinice» (Io. 6: 68), ca duh și viață, după cuvântul lui Hristos Însuși: «Graiurile carile Eu grăiesc vouă duh sânt, și viață sânt» (Io. 6: 63).

Pentru Starețul Siluan cuvântul lui Hristos era Duh de-viață-făcător, viața vecinică însăși, Dumnezeu în actul lucrării Sale.

Credința lui, după renașterea sa ce a urmat întâmplărilor mai sus povestite, dintr'o dată și-a însușit trăsătura adâncimii. El credea că Dumnezeu are să judece oamenii, că cei ce au săvârșit păcatul și nu s'au pocăit vor merge în muncă vecinică, iar cei ce au săvârșit cele bune, după poruncile lui Hristos, vor moșteni vecinica Împărăție Cerească. Potrivit cuvântului cât se poate de drept al Cuviosului Maxim Mărturisitorul: «Credința naște frica» (*Capete despre dragoste* I, 2), iară nu frica credința – credința fierbinte a lui Simeon născuse în sufletul său marea teamă a osândirii pentru multele și nu neînsemnatele păcate pe care le conștientiza.

Și totuși, nu putem să nu ne uimim în fața deosebit de adânc simțământului păcatului la Simeon. Neîndoielnic, acesta fusese darul harului.

Ce este păcatul, în înțelegerea creștinului?

Păcatul, mai nainte de toate, este un fenomen duhovnicesc, metafizic. Rădăcinile păcatului se află în tainicele adâncuri ale firii duhovnicești a omului. Esența păcatului nu constă în încăl-

care a unor norme etice, ci în înstrăinarea de la vecinica Dumnezeuiască viață, cea pentru care omul a fost făcut și către care este chemat în chip firesc sau, altfel spus, prin însăși firea sa.

Săvârșește-se păcatul, mai nainte de toate, în tainic adâncul duhului omului, urmările lui însă lovesc întreg omul. Păcatul, odată săvârșit, se răsfrânge asupra stării sufletești a omului, precum și a celei trupesti; se răsfrânge asupra exteriorului său; se răsfrânge asupra soartei însuși celui ce l-a săvârșit; el negreșit va ieși și în afara hotarelor vieții sale individuale și va împovăra cu răul său viața întregii omeniri și, prin urmare, se va răsfrânge asupra soartei întregii lumi.

Nu numai păcatul Strămoșului Adam a avut consecințe de însemnătate cosmică, ci și fiecare păcat, fie vădit, fie tănuit, al fiecăruia dintre noi, se răsfrânge asupra destinului întregii lumi.

Omul trupesc, săvârșind păcatul, nu simte în sine urmările lui precum le simte cel duhovnicesc. Omul trupesc nu zărește în sine schimbările stării după săvârșirea păcatului, căci își petrece întreagă vremea în moarte duhovnicească, fiindcă nu a cunoscut vecinica viață a duhului. Omul duhovnicesc, dimpotrivă, cu fiecare înclinare a voii sale spre păcat vede în sine o schimbare a stării, din pricina împuținării harului.

La Starețul Siluan, ceea ce uimește este pătrunderea sa fără de seamăn și deosebita intuiție duhovnicească. Chiar și înainte de a i se arăta Domnul – dar cu atât mai mult după arătare – de-a lungul întregii sale vieți ce a urmat el își trăia păcatul cât se poate de adânc și puternic; inima, din pricina păcatului, îl durea în chip de nerăbdător, drept care și pocăința îi era de o nestăvilită tânjire, cu plânset, nealintă, câtă vreme sufletul nu simțea că Dumnezeu iertase. Multora aceasta le va părea straniu, iar unora poate exagerat, dar pilda Starețului nu este pentru toți.

Căindu-se pentru păcat, el căuta nu doar dezvinuirea, care se

poate primi ușor de la Dumnezeu, poate și pentru un singur suspin de căință, ci căuta deplina iertare, astfel încât sufletul să vadă simțit într'însul harul. El căuta la Dumnezeu puterea de a nu repeta păcatul, de va fi cu puțință, niciodată; se ruga lui Dumnezeu pentru izbăvirea de «legea păcatului» (Rom. 7: 23) ce lucrează în noi. Urmarea păcatului – pierderea harului – el o trăia atât de puternic și dureros, încât se temea de revenirea aceleiași stări. Abaterea de la duhul dumnezeieștii iubiri și al păcii lui Hristos era pentru el mai cumplită decât orice. Conștiința că mârșăiește pe Dumnezeu, pe un astfel de Dumnezeu, blând, smerit, era pentru el de nerăbdător. Cerca cele mai adânci cu puțință suferințe ale cugetului ce greșise împotriva sfintei iubiri a lui Hristos. Cel ce, pe plan omenesc, însuși cunoaște dragostea, de va săvârși un păcat împotriva dragostei – de pildă, a părinților – acela știe cât de nerăbdător este chinul conștiinței; însă tot ce se săvârșește în lumea legăturilor sufletești nu este decât o slabă umbră a legăturilor duhovnicești cu Dumnezeu.

Așadar, din veac mai-nainte a cunoscut Dumnezeu pe Simeon-Siluan, și în chip de neînțeles nouă i-a dat a cunoaște esența păcatului atât de adânc și de puternic, încât el adevărat trăia muncile iadului și se ruga dintru acest «iad cel mai de jos», câtă vreme nu se pleca spre el Domnul și nu i Se arăta, dându-i a cunoaște învierea sufletului și a vedea pe Fiul Omului în Împărăția Sa, mai nainte de a cunoaște moartea cea după trup (Mt. 16: 28).

II

NEVOINȚE MONAHALE

A rătarea lui Hristos fratelui Simeon a fost, neîndoielnic, cea mai însemnată împrejurare a vieții sale. Ea nu putea să nu se răsfrângă în chip esențial asupra întregii desfășurări ulterioare a vieții sale, nu putea să nu pricinuiască cele mai adânci schimbări în sufletul și în conștiința sa. Cu toate acestea, în cele din afară, desfășurarea vieții prea puțin se schimbă: rămâne la aceeași ascultare – la moară – și ziua continuă să se împartă ca și mai nainte, adică după rânduiala de obște a Mănăstirii: pravila la chilie, îndelungile slujbe în biserică, multele trude zilnice, obișnuitele nevoi omenești – hrană, odihnă, somn. Rânduiala este îndeobște pentru toți, însă viața fiecăruia este alta, «a sa». Iară dacă fiecare își are viața personală, cu atât mai mult o avea Simeon.

Din clipa când Dumnezeu i se arătase, întreaga sa ființă fusese încunoștințată că păcatele i se iertaseră. Pierise văpaia iadului ce vuia împrejurul său; încetase munca iadului pe care o cercase vreme de o jumătate de an. Acum îi era dat să trăiască acea anume bucurie și marea odihnă a împăcării cu Dumnezeu; sufletul său gusta un nou simțământ al iubirii pentru Dumnezeu și pentru oameni, pentru tot omul. Încetase rugăciunea pocăinței; se îndepărtase acea nestăvilită, fierbinte căutare a iertării ce nu-l lăsa să închidă ochii. Dar însemna oare că de acum putea liniștit a se da odihnei? Bineînțeles că nu.

Cunoscându-și învierea și văzând lumina adevăratei și veciniceii ființări, sufletul lui Simeon, după arătarea Domnului, trăia prăznuirea biruinței pascale. Totul era bine: și lumea era minunată, și oamenii dragi, și întreaga zidire nespus de frumoasă, și trupul îi devenise altul, ușor, și puterile parcă i s'au înmulțit, și cuvântul lui Dumnezeu îmbucura sufletul; și privegherile de noapte în biserică și, îndeosebi, rugăciunile în chilie, în singurătate, îl îndulceau. Din prisosința bucuriei sufletul i se îndurera pentru oameni, și el se ruga pentru întreaga lume.

După câțeva vreme, într-o zi de praznic, după privegherea de toată noaptea în biserică, dimineața, când fratele Simion slujea în trapeză, a doua oară l-a cercetat harul asemenea primei dăți, însă cu ceva mai puțină putere, iar apoi, treptat, lucrarea lui simțită a început să slăbească. Amintirea celor trăite rămânea, dar pacea și bucuria din simțirea inimii se împuținau, și în locul lor pătrundeau nedumerirea și frica pierderii harului.

Ce dară era de făcut spre a nu îngădui acea pierdere?

Nevoința privegherii, a postului și a rugăciunii rămâne neschimbat încordată, și totuși lumina și dragostea se împuținează, iar sufletul se zbuciumă și tânjește după Domnul ce se îndepărtează.

Începu o căutare cu luare aminte a răspunsului la crescândă nedumerire, în sfaturile duhovnicului și în scrierile Sfinților Părinți nevoitori. Tânărul monah conștientizează că se învrednicise de un dar deosebit de rar, dar nu înțelege de ce mintea lui, ce se umpluse de lumina cunoașterii lui Dumnezeu, în ciuda a toată nevoința de a păzi poruncile, se-ntunecă din nou cu vederea dracilor ce dispăruseră în cel dintâi răstimp de după arătarea Domnului.

Simeon, plin de nedumerire, s'a dus la Vechiul Russikon să se sfătuiască cu Starețul Anatolie. Acesta, auzind tot ce se petrecuse cu tânărul monah, îi zice:

- Tu, pe semne, mult te rogi?

- Mă rog neîncetat, răspunse Simeon.

- Bănuiesc că nu te rogi cum trebuie, și de aceea vezi draci atât de des.

- Nu știu ce înseamnă să te rogi cum trebuie sau cum nu trebuie, dar știu că trebuie tot mereu să te rogi, și de aceea mă rog neconținut.

- În vremea rugăciunii păzește-ți mintea curată de orice închipuire și gând și închide-o în cuvintele rugăciunii – îi zise Starețul Anatolie și îi explică ce înseamnă minte «curată» și cum să o «închizi» în cuvintele rugăciunii.

Cu Starețul Anatolie, Simeon a petrecut vreme destul de îndelungată. Cuvântul său de învățătură și de folos, Părintele Anatolie l-a încheiat în cuvinte ce nu-i ascundeau uimirea:

«Dacă acuma ești așa, ce vei deveni la bătrânețe?»

Părintele Anatolie era un nevoitor răbdător și cercat; îndelunga sa viață, precum spunea despre el Starețul Siluan, și-a petrecut-o în nevoința postului și a pocăinței, dar abia la bătrânețe, după patruzeci și cinci de ani de monahism, a avut experiența marii mile a lui Dumnezeu și a aflat cum lucrează harul. Era firesc să se uimească de viața tânărului monah dar, desigur, nu trebuia să-și arate uimirea – și în aceasta a constatat greșala sa, deoarece dădea tânărului nevoitor un puternic prilej de slavă deșartă, cu care încă nu știa să lupte.

Greșala Starețului Anatolie era nu numai una pedagogică, ci și împotriva harului. Harul lui Dumnezeu nu îngăduie adevăratului nevoitor a grăi laudă fratelui său, lucru pe care până și cei desăvârșiți adesea nu-l pot purta fără daună. Laudele nu se grăiesc decât atunci când cineva ajunge la istovire din pricina deznadejzii; însă a deschide ochii «stângii» spre a vedea ceea ce săvârșește cu noi dreapta lui Dumnezeu, defel nu se cuvine – sau cu cea mai mare dibăcie și luare-aminte.

Oricum ar fi, tânărul și încă necercatul monah Simeon a fost aruncat în cea mai anevoioasă, cea mai întortocheată, cea mai subțire luptă cu slava deșartă. Mândria și slava deșartă trag după

sine toate, năpastele și căderile: harul se retrage, inima se răcește, rugăciunea slăbește, mintea se risipește și încep năvalele gândurilor pătimăse. Sufletul care a văzut o altă viață, inima care a cercat îndulcirea Duhului Sfânt, mintea care a cunoscut curăția nu mai doresc a se învoi cu primirea gândurilor întunecate care năpădesc – dar cum să ajungi la aceasta?

Până la arătarea Domnului sufletul lui Simeon nu știa să se lupte cu gândurile, și el a căzut în deznădejde, în ciuda lucrării neîncetate a rugăciunii întru sine; după arătare, sufletul său cunoștea pacea harului Sfântului Duh și viața îi era numai rugăciune și deslavă-cuvântare. Dar toate acestea din nou s’au îndepărtat, și iarăși a început lupta cu gândurile. Sufletul se zbuciumă, cere, se roagă, plânge, petrece în luptă spre a ține pe Cel de Neținut, dar lumina, chiar de se și întoarce, acum nu pentru multă vreme și nu ca și înaintea, iar apoi din nou părăsește. Începeau anii îndelungi ai schimbărilor harului și părăsirii.

Nici ispitirea muncilor iadului, nici darul rugăciunii neîncetate, nici chiar vederea Domnului nu au dat tânărului monah deplina slobozenie de năpădirile drăcești și de lupta cu gândurile. Cu toată încordarea rugăciunii, mintea uneori i se întuneca prin vederea dracilor și pierderea păcii. Întreaga sa deosebită experiență nu-i dădea totuși cunoașterea a cum să petreacă în starea pe care o cercase în vremea vedeniei, însă a primi liniștit îndepărtarea luminii era de acum cu neputință.

Sfatul Starețului Anatolie de a-și închide mintea în cuvintele rugăciunii îl ajuta întrucâtva pe Simeon să-și curețe mintea, dar nu deplin, și deci înaintea lui se înfățișa în toată puterea sa sarcina nevoinei «luptei cu gândul».

Pentru cel ce a pășit pe calea vieții duhovnicești lupta gândurilor nu este o simplă cugetare lăuntrică pe diferite teme. Forma exterioară pe care o îmbracă gândul, de cele mai multe ori nu dă

putința de a pricepe DE UNDE vine el. Adesea gândul vine liniștit și cu luare aminte, și prima sa formă cuvântătoare poate părea nu numai cât se poate de firească, ci și înțeleaptă, și chiar sfântă; cu toate acestea uneori destul este cea mai ușoară atingere a unui astfel de gând spre a stârni adânci schimbări în suflet. Judecata firii gândului se poate spune că niciodată nu trebuie să porceadă de la forma sa exterioară, și numai experiența duce la a cunoaște ce putere și în același timp ce subțirime pot atinge sugestiile drăcești. Acestea pot îmbrăca cele mai felurite chipuri. Chiar atunci când gândul este bun prin firea sa, i se poate adăugi ceva străin, și astfel i se schimbă radical cuprinsul și lucrarea duhovnicească.

Gândul este primul stadiu al păcatului. Ivirea sa pe tărâmul conștiinței omului nu i se socotește păcat: este numai îmbierea păcatului. Respingerea gândului înlătură dezvoltarea ulterioară a păcatului.

Dreptslăvitorul monah socotește ca lucrare a sa de căpetenie lăuntrică luare-aminte a minții, cu rugăciunea în inimă, ceea ce-i dă putința de a vedea gândul înainte de a pătrunde în inimă. Mintea ce se ține în liniștită luare-aminte în inimă vede cum se apropie gândul din afară, încercând să pătrundă în inimă, și cu rugăciunea îl izgonește. Această lucrare, numită «trezvia minții» sau «liniștirea minții», este ceea ce începu să învețe Simeon. Din ziua când, prin darul Maicii Domnului, începuse lucrarea rugăciunii lui Iisus în inima sa, și până în sfârșitul vieții, rugăciunea niciodată nu i-a încetat; însă, cu toate acestea, ea încă nu era desăvârșită, și nici nu putea fi, căci patimile rămăseseră încă nebiruite. Darul primit de Simeon fusese mare, și s'a dovedit a fi un puternic temei al vieții sale duhovnicești, dar nu avea să ducă nemijlocit la desăvârșire. Cu el s'a petrecut ceva, oarecum mai mult, dar totuși asemănător cu ceea ce se observă la mulți alții: prin fierbintețea lor năzuință ei ating rugăciunea neîncetată dar, necurățiți de patimi prin lungă nevoință, în ciuda lucrării rugăciunii, aceștia cad în păcate, din pricina patimilor. Nevoitorul nu se poate mulțumi cu o astfel de stare.

Fratele Simeon încă nu știa «să-și păzească mintea»; rugându-se, el nu oprea închipuirile prin care lucrează diavolii. Închipuirea, nelipsită tot celui ce-și începe viața duhovnicească, aduce scâlcieri acestei vieți. În măsura în care ea este de nelipsit în răstimpul începutului, nu este socotită atunci ca «rătăcire»; totuși începătorul se îndepărtează treptat de un astfel de chip al rugăciunii, îndreptându-se către un altul, care constă în a-și «închide» mintea în cuvintele rugăciunii. Este un chip al rugăciunii mai a-nevoios și mai sec, dar totuși mai drept și mai puțin primejdios.

Rugăciunea însoțită de închipuire a fratelui Simeon, deși fierbinte tânjind către Dumnezeu, dar cât se poate de simplu și naiv, foarte curând a luat o formă primejdioasă, dând puțința dracilor să-l ispitească pe tânărul nevoitor. Iar strania lumină ce-i umpluse cândva chilia noaptea și-i luminase până și măruntaiele, și hădele chipuri ce-l împresurau noaptea, și care îi apăreau și stăteau de vorbă cu el chiar și ziua – toate acestea erau pline de mari primejdii.

Desigur, aproape toți sfinții nevoitori au trecut prin lupta cu diavolii, și în acest sens întâlnirea cu ei este un fenomen firesc în căile duhovnicești desăvârșiri. Dar câți au fost cei ce au suferit de la ei; câți, până la sfârșitul vieții, au rămas bolnavi sufletește, și-au ieșit din minți; câți n'au ajuns până la cumplita deznădejde și pierzanie; câte sinucideri și câte nelegiuiri de tot felul nu se săvârșesc în lume în urma duhovniciei demonice!

Cel ce a avut a se lupta cu ei știe cât de deștepți se fac ei, și adesea lingușitori cu cei care îi primesc, și cât de mândri atunci când sânt respinși. De fiecare dată când se petrece cu nevoitorul ceea ce s'a întâmplat fratelui Simeon, părintele duhovnicesc își încordează atenția. Lupta cu diavolii nu trebuie să ducă la frică; frica este pe jumătate înfrângere: ivirea ei slăbește sufletul și îl face mai lesnicios silniciei diavolești.

Fratele Simeon era naiv, dar plin de bărbăție; totuși este cu neputință a rămâne liniștit în astfel de împrejurări.

Din Viețile Sfinților, din scrierile Sfinților Părinți nevoitori, din convorbirile cu duhovnici și alți nevoitori din Sfântul Munte, tânărul monah Siluan învață treptat o mai desăvârșită lucrare a nevoinței, petrecând neabătut în osteneli care celor mai mulți le-ar părea total cu neputință. Somnul, ca și mai nainte, cu întreruperi: de câteva ori pe noapte câte cincisprezece-douăzeci de minute – nu mai mult de un ceas și jumătate, până la două ceasuri cu totul în douăzeci și patru de ore. Ca de obicei, pe pat nu se întinde, ci doarme așezat pe scăunel; petrece ziua în trude ca un muncitor; duce nevoința ascultării lăuntrice – tăierea voii proprii; se deprinde într'o cât mai deplină dăruire de sine voii lui Dumnezeu; se înfrânează în mâncare, în convorbiri, în mișcări; îndelung se roagă cu rugăciunea minții, rugăciunea lui Iisus – lucrare cât se poate de anevoioasă, care sleiește întru totul puterile omenești; și în ciuda atâtor osteneli lumina harului adesea îl părăsește iar noaptea îl împresoară horde de draci.

Schimbarea stărilor – când un oarecare har, când părăsire și năpădiri drăcești – nu trece fără roadă. Datorită acestor schimbări sufletul monahului Siluan petrece în neîntreruptă luare-ămintă lăuntrică, în trezvie și într'o sânguitoare căutare a unei ieșiri. Rugăciunea neîntreruptă și trezvia minții, pe care le deprinsese cu răbdarea și bărbăția-i caracteristice, i-au deschis noi zări ale cunoașterii duhovnicești și l-au îmbogățit cu noi mijloace în lupta cu patimile. Mintea-i află din ce în ce mai des acel loc unde să se adune în inimă, loc care îi dădea putința de a observa ceea ce se săvârșește în lumea lăuntrică a sufletului. Cercarea felurilor stări și trăiri duce la o mai limpede înțelegere a ce se petrece cu el. Se înfiripă adevărata cunoaștere și osebire duhovnicească, se dobândește cunoașterea chipului în care se furișează gândurile felurilor patimi, dar și a felului cum lucrează harul. Siluan pătrunde în viața nevoinței înțelegătoare, conștientizând că rostul ei de căpetenie se cuprinde în dobândirea harului. Astfel,

felul cum se dobândește harul, cum se păstrează, de ce și pentru care pricini părăsește sufletul, devine una din întrebările de temei și de cea mai mare însemnătate ale întregii sale vieți.

În nevoința-i de a păzi harul, monahul Siluan atinge măsuri care oamenilor de un alt tip li s'ar părea neasemuit de aspre și care ar putea da naștere gândului că o astfel de necruțare de sine este o scâlcie a creștinismului. Aceasta, bineînțeles, nu este așa. Sufletul care a cunoscut pe Dumnezeu, care a fost dus până la vedenia vecinicei lumini, iar apoi a pierdut acel har, se află într'o stare pe care nu și-o poate închipui cel ce nu a cunoscut toate acestea în aceeași măsură. Suferința și durerea unui astfel de suflet sânt de nelămurit altora; el cearcă o anume durere metafizică. Pentru cel care a văzut lumina vieții fără-de-început, care a cunoscut deplinătatea, bucuria și negrăita dulceață a dragostei lui Dumnezeu, lumea aceasta nu mai are de acum nimic ce l-ar mai putea încânta. Într'un oarecare sens viața pământească îi devine împovărătoare, fără bucurie, iar el cu plânset caută din nou viața de care i-a fost dat să se atingă. Bărbatul ce și-a pierdut soția, făptura adânc și fierbinte iubită, sau mama ce și-a pierdut iubitul fiu cel unul-născut, doar în parte pot înțelege durerea celui care a pierdut harul, căci dragostea lui Dumnezeu, și prin puterea sa, și prin vrednicia sa, și prin dulceața sa, și prin neasemuita frumusețe și stăpânie, nemăsurat întrece toată altă iubire omenească, și de aceea Sfântul Ioan Scărarul spune despre cei care au pierdut harul că suferința lor covârșește suferința celor osândiți morții sau a celor ce își plâng mortul.

Deosebita trăsătură a acelei pierderi și suferința legată de ea silește și la o deosebită nevoință; închipuiți-vă așadar muncile sufletului dus până la istovire în nevoința sa și care totuși nu ajunge la cel dorit. Harul doar arareori și pentru scurte clipite poartă mărturie apropierii sale, apoi din nou se ascunde. Sufletul din greu suferă din pricina întunecului părăsirii de către Dumnezeu; mintea, în ciuda silnicei nevoințe a neîntreruptei rugăciuni

lăuntrice, se întunecă și vede draci; în vremea nopții ei vin adesea și necăjesc pe monah, încercând să-l smulgă de la rugăciune sau cel puțin să nu-l lase să se roage curat. Multe sânt nelimpezi sufletului în această luptă și nu pricepe, de ce și de unde toate acestea? Din multele dureroase suferințe ale inimii monahul plânge; sufletul se zburciună și caută pe Dumnezeu, iar împrejur numai draci întunecați, nerușinați, josnici, răi, respingători.

«Unde ești Tu, Doamne... pentru ce m'ai părăsit?»

Marea și neasemuita experiență a Părinților noștri din neam în neam a arătat că destul de mulți s'au învrednicit de cercetări ale harului la începutul întoarcerii lor către Dumnezeu; însă foarte puțini au stăruit în acea nevoie, de neapărată trebuință în cele ce urmează, pentru ca după părăsire să dobândească din nou, cu înțelegere, harul ce cunoscuseră. Acestor puțini trebuie să-l alăturăm pe monahul Siluan. Puținele cuvinte ce ne-am îngăduit să spunem mai sus despre suferințele sufletului părăsit de Dumnezeu, sânt neputincioase a înfățișa suferințele chiar și ale unei singure nopți de luptă în care el a petrecut mulți ani. Îmi amintesc că Starețul, căruia îndeobște nu-i plăcea să vorbească mult despre aceasta, spunea: «Dacă Domnul nu mi-ar fi dat la început să cunosc cât de mult iubește El omul, nu aș fi putut răbda nici măcar una din acele nopți, iar ele au fost nenumărate».

Trecură cincisprezece ani din ziua când i s'a arătat Domnul. Și iată că într'una din acele chinuitoare lupte de noapte cu dracii, când, în ciuda tuturor stăruințelor nu i se dădea a se ruga curat, Siluan se ridică de pe scăunel să facă mătânii, dar vede înaintea sa un uriaș chip de drac ce stătea în fața icoanei și aștepta închinare sieși; chilia era plină de draci. Părintele Siluan se așează din nou pe scăunel și, plecându-și capul, din durerea inimii rostește rugăciunea:

«Doamne, Tu vezi că vreau să mă rog Ție cu mintea curată,

dar dracii nu mă lasă. Învăță-mă ce trebuie să fac ca să nu mă împiedice». Și i s'a răspuns în suflet:

«Cei mândri totdeauna așa suferă de la draci».

«Doamne, zice Siluan, învață-mă ce trebuie să fac ca să mi se smerească sufletul».

Și iarăși, în inimă, răspunsul de la Dumnezeu:

«Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui».

Această scurtă convorbire cu Dumnezeu în rugăciune a fost un nou eveniment, cât se poate de însemnat, în viața Părintelui Siluan.

Mijlocul neobișnuit, neînțeles, ar putea părea aspru; el însă îl primește cu bucurie, cu mulțămită. Inima simțea că Domnul i se arăta milostiv și că Însuși îl povățuia. A se ține în iad, pentru el nu era ceva nou. Petrecuse în el și înainte de a i se arăta Domnul. Ceea ce era nou în povața lui Dumnezeu era «și nu deznădăjdui». Odinioară ajunsese la deznădejde; acum din nou, după mulți ani de luptă grea, de nenumărate părăsiri de către Dumnezeu, trăise ceasuri dacă nu chiar de deznădejde, totuși de o suferință apropiată ei. Amintirea Domnului, pe Care Îl văzuse, nu-l lăsa pradă deplinei deznădejdi, însă suferințele din pricina pierderii harului nu îi erau mai puțin grele. Mai bine zis, ceea ce trăia era tot o deznădejde, dar de un alt fel decât cea dintâi. De-a lungul atâtor ani, în ciuda tuturor străduințelor la limita puterilor sale, el nu atinsese țelul dorit, și pierdea nădejdea de a-l atinge vreodată. Când, după o grea luptă pentru rugăciune, s'a ridicat de pe scăunel spre a face mătânii înaintea lui Dumnezeu și a văzut în fața sa un drac ce aștepta închinare sieși, sufletul cumplit l-a durut. Și iată, Însuși Domnul i-a arătat calea către rugăciunea curată.

Sânt conștient că orice încercare de a exprima în cuvânt un act

duhovnicesc este o încercare de a lucra cu mijloace neîndestulate, dar neavând altele mai bune ne vom folosi de ceea ce ne este la îndemână.

Care este esența poveței lui Dumnezeu către Părintele Siluan?

Ea ține de faptul că de acum sufletului i s'a descoperit nu abstract, intelectual, ci ființial, că rădăcina tuturor păcatelor, sămânța morții, este mândria; că Dumnezeu este Smerenie, drept care, cel ce dorește a dobândi pe Dumnezeu trebuie să dobândească smerenia. El a înțeles că acea negrăit de dulce, mare smerenie a lui Hristos ce i s'a dat s'o trăiască în vremea Arătării este trăsătura neînstrăinată a iubirii dumnezeiești, a ființării dumnezeiești. De acum știa că toată nevoința trebuie îndreptată spre a dobândi smerenia.

Acum sufletul monahului Siluan biruiește, biruiește într'un chip aparte, necunoscut lumii. Lui i-a fost dat să cunoască marea taină a **Ființei**, ființial să o cunoască. O, cât de milostiv este Domnul: unui smerit rob îi descoperă tainele Sale și îl învață căile vecinicei vieți. De acum Siluan se va ține din toate puterile sufletului de calea arătată de Însuși Domnul.

Începu o nouă etapă a vieții duhovnicești a monahului Siluan. Cea dintâi arătare a Domnului fusese plină de o lumină de neînțeles; îi adusese o bogăție de trăiri, o nesfârșită dragoste, bucuria învierii, adevăratul și credinciosul simțământ al trecerii de la moarte la viață, dar a dat naștere și unei neașteptate nedumeriri: Atunci de ce s'a depărtat lumina? Pentru ce acel dar nu fusese de neînstrăinat, după cuvântul Domnului: «Și bucuria voastră nime-nă o va lua de la voi» (Io. 16: 22)? Oare darul însuși fusese nedesăvârșit, sau sufletul ce-l primise nu a putut să-l poarte?

Acum se descoperise și se conștientizase pricina pierderii: sufletul nu avusese nici înțelegerea, nici puterea de a purta darul. Acum însă lui Siluan i-a fost dată «lumina înțelegerii»; de acum

el începe «să înțeleagă Scriptura»; vederii sale lăuntrice, limpede i se înfățișa calea către mântuire; multe taine i se descoperiseră din Viețile Sfinților și din scrierile Părinților.

În duh, el pătrunse în taina luptei Cuviosului Serafim din Sarov, care după ce i se arătase Domnul în biserică în vremea Liturghiei, trăind pierderea harului și părăsirea de către Dumnezeu, o mie de zile și o mie de nopți a stat în pustie pe o piatră, strigând: «Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului».

I se deschise adevăratul înțeles și puterea răspunsului Cuviosului Pimen cel Mare către ucenicii săi: «Credeți-mă, fiilor, unde este satana, acolo și eu voi fi».

Înțelese că pe Cuviosul Antonie cel Mare îl trimisese Dumnezeu la curelarul din Alexandria spre a învăța lucrarea lui: de la curelar a învățat a cugeta: «Toți se vor mântui, eu unul voi pieri».

Îi era limpede că anume acest gând, adică: «Toți se vor mântui, eu unul voi pieri», era cel pe care îl avea în minte Cuviosul Sisoe cel Mare când spunea ucenicilor săi: «Cine poate purta gândul lui Antonie? Totuși eu știu un om care poate purta acel gând». Omul era însuși Sisoe.

Văzuse, știa acum ce gândea Cuviosul Macarie Eghipteanul când zicea: «Intră în inima ta, și acolo te luptă cu satana». Înțelegea sarcina ce și-o însușiseră nebunii întru Hristos, și îndeobște calea pe care merseseră marii Părinți nevoitori, Visarion, Gherasim de la Iordan, Arsenie cel Mare, și ceilalți.

O, cât de milostiv este Domnul: smeritului Său rob Siluan îi dă să cunoască tainele Sale, îi descoperă căile Vieții; i le descoperă nu abstract, intelectual, ci «lucrul în sine», adică **ființial**.

Cunoscuse prin însăși experiența vieții că inima omului este anume acel câmp de bătălie duhovnicească cu răul, cu răul cosmic. Văzuse în duh că cea mai adâncă rădăcină a păcatului este mândria, acest bici al omenirii ce a smuls pe oameni de la Dumnezeu și a afundat lumea în nenumărate năpaste și suferințe; ea este adevărata sămânță a morții care a învăluit omenirea în întunerecul deznădejdiei. De acum Siluan, un adevărat uriaș al duhu-

lui, își va aduna toate puterile spre nevoința pentru smerenia lui Hristos, ce îi fusese dat să o cunoască în clipa întâii arătări, dar pe care nu o păstrase. Strămutat duhovnicește întru viața Părinților, el văzuse că în Biserică dintotdeauna a fost cunoașterea căii către viața vecinică dumnezeiască și că prin lucrarea Duhului Sfânt ea se predanisește de-a lungul veacurilor din neam în neam.

Mulți, întâlnind monahi îndeobște, și îndeosebi pe Starețul Siluan, nu văd în ei nimic aparte, și deci rămân nemulțumiți, ba chiar dezamăgiți. Aceasta se întâmplă deoarece ei privesc monahul în chip greșit, cu cerințe și căutări nepotrivite.

Monahul petrece într'o neîntreruptă nevoință, și adesea într'o încordare peste măsură, dară monahul pravoslavnic nu este un fakir. Nu-l atrage nicidecum dobândirea unor deosebite puteri psihice prin anume exerciții, atât de prețuite de către mulți căutători ignoranți ai vieții mistice. Monahul duce o luptă puternică, stăruitoare, crâncenă; iar unii dintre ei, precum Starețul Siluan, duc o luptă uriașă, necunoscută lumii, pentru a ucide într'înșii fiara cea mândră, pentru a deveni om, om adevărat, după chipul adevăratului Om Hristos, adică blând și smerit.

Stranie și neînțeleasă lumii este viața creștină; în ea totul este paradoxal, toată rânduiala ei este parcă potrivnică rânduielilor lumestii, și nu este cu puțință a o lămuri în cuvânt. Singura cale spre a o înțelege este săvârșirea voii lui Dumnezeu, adică paza poruncilor lui Hristos: calea pe care El Însuși a arătat-o.

Monahul Siluan, după descoperirea dată lui de către Domnul, s'a ținut cu tărie pe calea duhovnicească. Din acea zi, «cântul său iubit», precum însuși spunea, devenise:

«Curând voi muri, și ocarnic sufletul meu se va pogori în

strâmtul iad negru, și acolo singur mă voi chinui în întunecata văpaie, și voi plânge după Domnul: Unde ești, lumina sufletului meu? Căci m'ai lăsat? Nu pot viaa fără Tine».

Lucrarea i-a adus curând pacea sufletească și rugăciunea curată. Dar până și această cale de foc s'a arătat nu una scurtă.

De acum harul nu-l mai părăsește ca odinioară; el îl poartă **simțit** în inimă; simte prezența vie a lui Dumnezeu; este plin de uimire înaintea milosârdiei lui Dumnezeu; adâncă pace a lui Hristos îl cercetează; Duhul Sfânt din nou îi dă puterea dragostei. Și deși nu mai era acel om neînțelegător de mai nainte, deși dintr'o lungă și grea luptă ieșise înțelept, deși devenise un mare luptător duhovnicesc, totuși suferea și acum de clătănări și schimbări ale firii omenești și plângea încă cu negrăit plâns al inimii când se împuțina în el harul. Așa s'au scurs încă cincisprezece ani îndelungați, până să primească puterea de a respinge ceea ce înainte cumplit îl împresura, printr'o singură mișcare a minții, nicidecum întrezărită din afară.

În măsura în care creșteau cercetările harului ca putere și durată, creștea și în sufletul lui Siluan mulțămirea față de Dumnezeu:

«O, Doamne, cum Ți voi mulțami pentru această nouă și nemărturisită milă: nepriceputului și păcătosului îi deschizi tainele Tale. Lumea pierde în ferecăturile deznădejdiei, iar mie, celui de pe urmă și mai rău decât toți îmi descoperi vecinica viață. Doamne, nu rabd ca doar mie... dă lumii întregi a te cunoaște».

Treptat în rugăciunea sa începe a se înfiripa durerea pentru lumea ce nu știe pe Dumnezeu. «A te ruga pentru lume este a-ți vărsa sângele», zicea Starețul, învățat fiind de Duhul Sfânt întru dragostea lui Hristos.

Dragostea lui Hristos este o fericire cu nimic asemănătoare în această lume, și în același timp dragostea aceasta este o suferință mai mare decât toate suferințele.

A iubi cu dragostea lui Hristos înseamnă a bea paharul Lui, pahar care Însuși Omul-Hristos s'a rugat Tatălui să «treacă».

Prin rugăciunea curată a minții nevoitorul învață marile taine ale duhului. Pogorându-se cu mintea în inimă, la început chiar în această inimă trupească, el începe să pătrundă în acele taine ale ei care de acum nici nu mai sânt trup. Își află inima **adâncă**, duhovnicească, metafizică, și în ea vede că ființarea întregii omeniri nu îi este ceva străin, exterior, ci este nedespărțit legată de propria sa ființare.

«**Fratele nostru este viața noastră**», spunea Starețul.

Prin dragostea lui Hristos toți oamenii sânt înțeleși ca parte nedespărțită a propriei noastre ființări. Porunca de a iubi pe aproapele ca însuși pe sine, el începe a o înțelege nu ca pe o normă etică: în cuvântul **ca**, el vede o îndrumare nu către măsura iubirii, ci către părtășia ontologică a ființei.

«Tatăl nu judecă pre nimenea, ci toată judecata au dat Fiului... căci Fiul omului este» (Io. 5: 22, 27). Acest Fiul al omului, Marele Judecător al lumii, va zice că «unul din acești mai mici» este El Însuși; cu alte cuvinte, viața fiecărui om și-o însușește ca fiind a Sa, o cuprinde în propria-I ființare. Fiul omului a luat asuprași întreaga omenire, «întreg Adamul», și a suferit pentru întreg Adamul. Apostolul Pavel spune că și noi trebuie să avem același chip al gândirii și al simțămintelor, aceeași rânduială a vieții care este și în Hristos (vezi Flps. 2: 5).

Duhul Sfânt, învățând pe Siluan dragostea lui Hristos, i-a dat adevărat a trăi acea dragoste, a lua asupra-și viața întregii omeniri. O astfel de rugăciune de o încordare fără seamăn, cu adânc plâns pentru întreaga lume, l-a înrudit și legat cu legături puternice cu întreg Adamul. Pentru el, care își trăise învierea sufletului, devenise firesc a socoti pe fiecare om ca pe vecinicul său frate. În viața pământească există o anume ordine ierarhică, dar în vecinicie toți sântem una; astfel, fiecare dintre noi trebuie să se îngrijească nu numai de sine, ci și de această atot-unime.

După cercarea suferințelor iadului, potrivit învățăturii lui

Dumnezeu: «Ține-ți mintea în iad», Starețului Siluan îi era cât se poate de firesc a se ruga pentru cei morți care se chinuie în iad, dar se ruga de asemenea și pentru cei vii, și pentru cei ce au să vină. În rugăciunea sa, care depășea hotarele vremii, dispărea gândul despre fenomenele trecătoare ale vieții omenești, despre vrăjmași. Îi fusese dat, în durerea sa pentru lume, să împartă oamenii în cei care Îl cunosc pe Dumnezeu și în cei care nu-L cunosc. Pentru el era de nesuportat a conștientiza că oamenii aveau să se chinuie în «întunerecul cel mai din afară».

Îmi amintesc de o convorbire cu un monah pustnic, care zicea:

- Dumnezeu va pedepsi pe toți atheii. Vor arde în vecinicul foc.

Vădit îi aducea o mulțumire faptul că ei aveau să fie pedepsiți în vecinicul foc. La care Starețul Siluan, vădit răscolit sufletește, i-a zis:

- Spune-mi, rogu-te, dacă pe tine te vor pune în Rai, și de acolo vei vedea cum cineva arde în focul iadului, vei putea tu fi liniștit?

- Da' ce să-i faci, ei înșiși sânt vinovați, răspunde acela.

Atunci Starețul, cu îndurerată față, a răspuns:

- Dragostea nu poate răbda aceasta... Trebuie să te rogi pentru toți.

Iar el cu adevărat se ruga pentru toți; a se ruga numai pentru sine îi devenise un lucru străin. Toți sânt supuși păcatului, toți lipsiți de slava lui Dumnezeu (vezi Rom. 3: 23). Pentru el, cel ce văzuse, în măsura dată lui, slava lui Dumnezeu, și trăise pierdere ei, singur gândul unei astfel de pierderi îi era de nerăbdut. Sufletul îi era chinuit de conștientizarea că oamenii trăiesc fără să cunoască pe Dumnezeu și dragostea Sa, și se ruga din răspun-teri ca Domnul, pentru negrăită dragostea Sa, să le dea a-L cunoaște.

Până la sfârșitul vieții sale, în ciuda împuținării puterilor și a bolii, el și-a păstrat obiceiul de a dormi pe apucate. Îi rămânea astfel multă vreme pentru rugăciunea în însingurare; se ruga necontenit, schimbându-și chipul rugăciunii legat de împrejurări, dar mai

cu seamă noaptea i se întetea rugăciunea, în preajma Utreniei.

Atunci se ruga el pentru vii și pentru morți, pentru prieteni și vrăjmași, pentru toți.

Ce oare gândea, ce trăia, ce spunea el lui Dumnezeu în lungile nopți de rugăciune pentru lume?

Chip al unor astfel de rugăciuni pot fi anumite scrieri ale Starețului; ele dau puțința unei destul de mari apropieri către taina sufletului sfântului bărbat ce s'a mutat de la noi.

Cuvintele acestor rugăciuni se rostesc foarte rar, unul după altul. Fiecare cuvânt cuprinde cu putere, adânc, întreagă făptura omului. Întreg omul se adună întru una; se adună întreg până și trupește. Suflul se schimbă, se strămtorează, sau, ca să zicem așa, «se tănuiește», spre a nu turbura cu «îndrăzneala» sa avântul și încordarea duhului.

Întreaga minte, întreaga inimă, întreg trupul până la oase – totul se adună întru una. Mintea nevăzut gândește lumea; inima nevăzut trăiește suferința lumii, și suferința înlăuntrul ei atinge ultima limită. Inima, mai bine zis întreaga făptură, este cuprinsă de plâns, cufundată adânc în plâns.

Rugăciunile Starețului cuprindeau puține cuvinte, dar ele durau vreme îndelungată.

Adesea rugăciunea curge fără cuvinte. Mintea, într'un anume act de sinteză, gândește totul dintr'o dată. În astfel de stări sufletul se află la hotarul unde în fiecă clipă își poate pierde orice simțire a lumii și a trupului, unde mintea încetează a mai gândi în concepte diferite; unde duhul omului nevăzut va vedea numai pe Dumnezeu; atunci lumea se dă uitării, se curmă rugăciunea, și doar într'o tăcută uimire petrece în Dumnezeu.

«Când mintea este întreagă în Dumnezeu, atunci lumea este uitată cu desăvârșire», spunea Starețul.

Când însă, din pricini necunoscute omului, se sfârșește acea

petrecere în Dumnezeu, nu mai este rugăciune, dar în suflet pace, dragoste și o adâncă liniște, și în același timp o subțire tristețe că S'a îndepărtat Domnul, căci sufletul ar fi dorit vecinic să petreacă întru Dânsul.

Sufletul atunci trăiește rămășița vedeniei.

III

CHIPUL ȘI CONVORBIRILE STAREȚULUI

L-am cunoscut pe Starețul Siluan în această perioadă a vieții sale. Anii îndelungați de uriașă luptă cu patimile trecuseră. În acea vreme, în duh, el era cu adevărat mare. Învățat întru tainele lui Dumnezeu, povățuit de sus în lupta duhovnicească, se înălța de acum cu pași siguri către nepătimire.

În cele din afară Starețul se purta cât se poate de simplu. Era mai înalt decât statura mijlocie; vânjos, dar nu greoi. Trupește nu era uscățiv, dar nu era nici gras. Trunchiul îi era puternic, grumazul tare, picioarele zdravene, bine proporționate cu trunchiul, cu tălpi mari. Măinile de muncitor, puternice, cu palme mari și degete pe măsură. Fața și capul de proporții cât se poate de armonioase. Fruntea frumoasă, rotunjită, potrivită ca măsură, puțin mai mare decât lungimea nasului. Falca de jos puternică, exprimând hotărâre, dar fără senzualitate sau asprime. Ochii de culoare închisă, nu foarte mari; privirea liniștită, blândă, uneori pătrunzătoare, încordată; adesea obosită de lungile privegheri și lacrimi. Barba mare, stufoasă, ușor căruntă. Sprâncenele dese, neunite, joase și drepte ca la gânditori. Părul capului închis la culoare, până la bătrânețe potrivit de des. Fusesse fotografiat de mai multe ori, dar niciodată nu ieșea reușit. Trăsăturile puternice, bărbătoase ale feței ieșeau uscățive, aspre, grosolane, pe când în realitate dădea o impresie mai curând plăcută, cu fața sa pașnică și blajină

care, de la puținul somn, și de la multa postire, și de la umilință¹, era adesea palidă, caldă – și nicidecum aspră.

Așa era de felul său, dar uneori chipul i se schimba într'atât, încât devenea de nerecunoscut. Fața palidă, curată, cu o anume expresie luminată era atât de izbitoare încât te simțeai neputincios a-l privi; ochii, văzându-l, se plecau în jos. Fără să vrei îți amintea de Sfânta Scriptură, unde se vorbește de slava feței lui Moisi la care norodul nu putea căuta.

Viața sa era potrivit de aspră, cu o desăvârșită nepurtare de grijă pentru cele din afară și pentru trup. Precum cei mai mulți nevoitori athoniți, niciodată nu își spăla trupul. Se îmbrăca cu haine aspre ca și monahii muncitori; purta multe haine, căci, după ani de nepurtare de grijă față de trup, adesea răcea, și suferea de reumatism. În vremea șederii sale la Vechiul Russikon răcise tare la cap și chinuitoarele dureri îl sileau să se întindă pe pat. În acea vreme își petrecea nopțile în afara zidurilor propriu-zise ale mănăstirii, în marea încăpere a depozitului de alimente de care se ocupa; făcea aceasta pentru a afla mai multă însingurare.

Iată deci care era chipul acestui om simplu și neînsemnat. Dar dacă vom voi să vorbim despre felul său de a fi și despre înfățișarea sa lăuntrică, ne vom afla în fața unei sarcini cât se poate de anevoioase.

De-a lungul anilor cât mi s'a dat a fi în preajma lui avea înfățișarea unei deosebite armonii între puterile trupesti și sufletești.

Avea puțină carte; în copilărie mersese la școala din sat numai «două ierni», dar citind și auzind în biserică Sfânta Scriptură și marile scrieri ale Sfinților Părinți², mult s'a luminat, și apărea ca un om citit în cele monastice. Din fire avea o minte vioaie și as-

¹ Vom folosi acest termen în înțelesul său orginar de „străpungere a inimii din har”, nu ca sinonim pentru „smerenie” și în NICI UN CAZ ca „înjosire”. (N. tr.)

² La Athos, în vremea slujbelor de noapte, și mai ales la privegherile ce pot dura 8-9 ore, și mai mult, se citesc cu glas multe învățături din scrierile Sfinților Părinți.

cuțită, iar îndelunga experiență a luptei duhovnicești și a rugăciunii lăuntrice a minții, experiența deosebitelor suferințe și a deosebitelor cercetări dumnezeiești l-au făcut înțelept și pătrunzător dincolo de măsura omului.

Starețul Siluan era un om cu o inimă uimitor de gingașă, o dragoste duioasă, o neobișnuită sensibilitate și compătimire față de orice durere și suferință, dar fără urmă de psihism efeminat, bolnăvicios. Neconținutul, adâncul plâns duhovnicesc niciodată nu aluneca într'un sentimentalism plângăcios. Neadormita încordare lăuntrică nu avea nici urmă de nervozitate.

Cu atât mai uimitor era faptul întregii-cugetări¹ al acestui om cu un trup așa de vânjos și puternic. Se păzea cu strășnicie de tot gândul neplăcut lui Dumnezeu, și cu toate acestea comunica și se purta cu oamenii cât se poate de slobod, cumpătat și firesc, cu dragoste și blândețe, fără a căuta la poziția lor sau la felul lor de viață. În el nu era nici umbră de scârbă față de cei ce trăiau o viață necurată, dar în adâncul sufletului căderile lor îl îndurerau, precum se îndurerează un tată sau o mamă iubitoare pentru căderile preaiubiților fii.

Ispitele le întâmpina și le răbda cu o mare bărbăție.

Era un om cu desăvârșire neînfricat și slobod, dar totodată nu avea nici cea mai mică înclinare către îndrăzneală. Neînfricat, înaintea lui Dumnezeu el trăia cu frică: cu adevărat se temea să-L mâhnească fie și cu un gând rău.

De o mare bărbăție, avea în același timp o deosebită blândețe. Bărbăție și blândețe – rară împletire, de o neobișnuită frumusețe!

Starețul era un om de o adâncă și adevărată smerenie – smerenie și înaintea lui Dumnezeu, și înaintea oamenilor. Iubea să dea întâietate celorlalți, iubea să fie cel mai mic, cel dintâi să dea binețe, să primească binecuvântare de la cei din cinul preoțesc, cu precădere de la episcopi și igumeni, dar fără urmă de slugărnice

¹ „Întreaga-cugetare” (gr. *sofrosini*, rus. *jelomudrie*) – termen specific nevoinei orthodoxe, adeseori slab tradus în românește prin „curăție”. (N. tr.)

sau ploconeală. Cu sinceritate cinstea pe cei din dregătorii sau ranguri însemnate, dar niciodată nu avea nici invidie, nici vreun complex, poate pentru că adânc conștientiza vremelnicia a tot rangul sau a toată puterea lumească, a bogăției sau chiar a cunoștințelor științifice. Știa «cât de mult iubește Domnul norodul Său» și, din dragoste pentru Dumnezeu și oameni, el adevărat prețuia și cinstea fiecăruia.

În afară purtarea acestui bărbat era cât se poate de simplă, și în același timp calitatea ei neîndoielnică era o noblețe lăuntrică sau, dacă vreți, un aristocratism în sensul cel mai înalt al cuvântului. În legăturile cu el, în cele mai felurite împrejurări, chiar și un om cu cea mai subțire intuiție n'ar fi putut zări la dânsul vreo mișcare grosolană a inimii: respingere, lipsă de cinstire, neluare-aminte, afectare și altele asemenea. Era cu adevărat un bărbat nobil, cum numai un creștin poate fi.

Starețul niciodată nu râdea cu glas; niciodată nu vorbea cu două înțelesuri, nu-și bătea joc, și nici măcar nu glumea pe seama cuiva. Pe chipul său, de obicei serios și liniștit, uneori apărea un zâmbet abia zărit, fără a-și deschide buzele atunci când nu rostea și vreun cuvânt.

În el nu era mânie ca patimă; dar, cu toată uimitoarea sa blândete și rara sa îngăduință și ascultare, avea o mare tărie în a se împotrivi la tot ce este mincinos, viclean, josnic; nu se alipea de el osândirea, mojicia, îngustimea și altele asemenea. Acî se arăta hotărâta sa neînduplecare, însă în așa fel încât să nu rănească pe cel ce prilejuia o asemenea pricină, să nu-l rănească, nu numai în afară dar, ceea ce este și mai însemnat, nici cu vreo mișcare a inimii, căci un om mai subțire ar simți-o și pe aceasta – lucru dobândit prin rugăciunea lăuntrică, prin care rămânea liniștit și neprimitor a tot răul.

O rară putere a voinței, dar fără încăpățănare; simplitatea, slobozenia, neînfricarea și bărbăția, împreună cu blândetea și îngăduința; smerenia și ascultarea fără slugărnicie sau dorire de a plăcea oamenilor – iată un adevărat om, chip și asemănare a lui

Dumnezeu.

Minunată este lumea, facerea marelui Dumnezeu, dar nu este ceva mai minunat decât omul, decât omul adevărat – fiul lui Dumnezeu.

Nu m'am interesat niciodată de împrejurările vieții de zi cu zi ale fericitului Stareț. Poate a fost o greșală din partea mea, dar acum nu mai este cu puțință a o îndrepta. Când mă întâlneam cu Starețul atenția îmi era desăvârșit absorbită de dorirea de a nu scăpa ceva din povățuirea sa duhovnicească; de a înțelege cu mintea, de a pătrunde cu inima, de a păstra în suflet și a-mi însuși cuvântul său, sau mai degrabă așezarea sa lăuntrică, duhul său.

Uneori mi se părea că Starețului îi fusese dată puterea de a-și împărtăși starea prin rugăciune celor cu care vorbea. Aceasta era cu atât mai de trebuință, cu cât cuvântul său, în cele din afară, era cât se poate de simplu, ca și cum nimic «deosebit» nu cuprindea – pe când, în esență, el exprima o stare mai presus de fire, și era nevoie să împărtășească prin rugăciune celui cu care vorbea starea din care porcedea acel cuvânt, altfel totul ar fi fost zadarnic: cuvântul ar fi rămas neînțeles, neînsușit, ascuns.

Convorbirea cu Starețul purta o trăsătură aparte, fără seamăn: o desăvârșită simplitate și lipsă de constrângere, o deplină slobozenie de orice stinghereală sau frică de a greși cu ceva; o adâncă încredere că nimic, nici o faptă sau cuvânt, fie el stângaci sau chiar nepotrivit, nu va duce la o ruptură, nu va strica pacea, nici nu se va izbi, drept răspuns, de vreo mustrare sau de vreo aspră respingere. În prezența sa nu se apropia de inimă nici o frică, și în același timp o lăuntrică coardă a sufletului se încorda din răputeri cu rugăciune, spre a se învrednici să respire acel duh de care el era plin.

Dacă intrați într'o încăpere plină de bună mireasmă, pieptul fără să vrea vi se deschide spre a o primi în străfundurile sale. Același mișcare a sufletului se făcea simțită în întâlnirile cu Stare-

țul. O liniștită, pașnică, dar și foarte puternică, adâncă dorire de a primi mireasma sferei duhului lui Hristos, în care-i fusese dat Starețului să trăiască, puneă stăpânire pe suflet.

Ce rară îndulcire, fără seamăn și desăvârșit aparte, îți dă întâlnirea cu un astfel de om!

Starețul putea vorbi simplu, fără urmă de slavă deșartă, despre cele ce depășesc hotarele măsurilor omenești. Dacă ascultătorul avea încredere în el, atunci prin această aparent simplă convorbire el primea, în măsura putințelor sale, starea mai presus de fire în care se afla însuși Starețul.

Îmi amintesc ce povestea el despre un minunat nevoitor rus, Părintele Stratonice, care venise din Caucaz să cerceteze Athosul. Părintele Stratonice avea un rar dar al cuvântului și al rugăciunii cu lacrimi; pe mulți pustnici și monahi din Caucaz îi ridicase din istoveală și din negrijanie¹ la o nouă nevoință, descoperindu-le căile luptei duhovnicești. Părintele Stratonice era primit cu multă dragoste și la Athos, în cercul nevoitorilor, și cuvântul său înșuflat se întipărea adânc în sufletele multora. Bogăția discernământului, frumusețea și puterea minții, cuprinzătoarea experiență, darul unei adevărate rugăciuni – toate acestea făceau din el o figură centrală în cercul nevoitorilor. Petrecuse cam două luni în Sfântul Munte și începea să se mâhnească de-acum pentru că în zadar se trudise cu lungă călătorie pentru «zidirea» sa; din întâlnirile cu monahii athoniți el însuși nu primise nimic nou. Ducându-se la duhovnicul Mănăstirii Rusești Sfântul Panteleimon, Starețul

¹ „Negrijanie” sau „acedie”: termen ce exprimă o trăire caracteristică mai ales nevoinței de a dobândi rugăciunea lăuntrică. Nevoitorul este ispitit de o „istovire” față de tot ce este duhovnicesc, ceea ce duce sau la un soi de lehamite pentru toate, sau dimpotrivă, la o deosebită energie, și chiar inspirație pentru orice împlinire pământească, materialnică, prin pierderea grijii pentru cele vecinice. (N. tr.)

Agathodor, și împărtășindu-i durerea sa, îl rugă să-i arate pe cineva dintre părinți cu care ar fi putut vorbi despre ascultare și celelalte lucrări ale monahului. Părintele Agathodor l-a trimis ca oaspete la Vechiul Russikon, unde în acea vreme (înainte de războiul din 1914) se adunaseră mai mulți minunați nevoitori din frăția Mănăstirii.

Vechiul Russikon este așezat în munți, la o înălțime cam de 250 m deasupra mării, la răsărit de Mănăstire, cale de un ceas și zece minute de mers pe jos. Acolo se statornicise rânduiala unei mai mari nevoințe decât în Mănăstire. Locul este pustiu, liniștit, și deci acolo trăgeau monahii doritori de o mai mare însingurare pentru a lucra rugăciunea minții. În acea vreme locuia acolo și Părintele Siluan.

La Vechiul Russikon l-au primit pe Părintele Stratonic cu multă bunăvoință. Mult a vorbit acolo cu părinții Russikonului, fie cu câte unul în parte, fie în grupuri. Într'una din zilele de praznic Părintele Shimonah Dosithei l-a invitat la sine în chilie împreună cu alți câțiva monahi, între care părinții Veniamin din Kaliagra, Onisifor și Siluan. Convorbirea fusese foarte cuprinzătoare. Toți fuseseră încântați de ceea ce spusese Părintele Stratonic, căruia nu numai ca oaspete i se dăduse întâietate, ci întrecea pe ceilalți și prin darul cuvântului. Părintele Siluan era cel mai tânăr între cei de față și deci, firește, ședea în colțul chiliei și tăcea, ascultând cu luare-aminte fiecăre cuvânt al nevoitorului caucazian. După convorbire Părintele Stratonic, care nu-l petrecuse îndeosebi cu Părintele Siluan, și-a arătat dorința de a-l cerceta la „coliba” pe care și-o zidise la cinci-șase minute depărtare către sud-est de clădirea principală, pentru mai multă însingurare. S'au învoit pentru ziua următoare la ora trei. În noaptea aceea Părintele Siluan mult s'a rugat ca Domnul să binecuvinteze întâlnirea și convorbirea lor.

Părintele Stratonic a venit la vremea hotărâtă. Cuvântul între cei doi nevoitori a început cu ușurință și curând a luat cursul dorit. Și unul și altul râvnea cu duhul neconținut către același țel, iar mintea lor neîncetat trăia aceleași căutări, singurele care pen-

tru ei erau cu adevărat însemnate.

Siluan, care cu o zi înainte ascultase cu luare-aminte pe Părintele Stratonie, observase că acesta vorbea «din mintea sa», și că cuvântul său despre întâlnirea voii omenești cu voia lui Dumnezeu și despre ascultare era «nelimpede».

Și-a început convorbirea cu trei întrebări la care dorea răspuns:

«Cum grăiesc cei desăvârșiți?»

«Ce înseamnă a se da voii lui Dumnezeu?»

«În ce constă esența ascultării?»

Pe semne că uimitoarea atmosferă a duhului unde petrecea Siluan îl înrăurise dintr'o dată pe Părintele Stratonie care, simțind însemnătatea și adâncul întrebărilor, căzu pe gânduri. După o scurtă tăcere zise:

- Aceasta nu o știu... Spune-mi tu.

Siluan răspunse:

- Ei de la sine nimic grăiesc... Grăiesc numai ceea ce le dă Duhul.

În acea clipă Părintele Stratonie vădit trăia starea despre care vorbea Siluan. I se descoperise o nouă taină a vieții duhovnicești, necunoscută lui până atunci. Și-a simțit propriile neajunsuri din trecut, a înțeles cât era de departe încă de desăvârșirea pe care se gândea că o dobândise după atâtea întâlniri cu monahii, când vădit era mai presus decât ceilalți – și doară întâlnise mulți nevoitori minunați. Cu recunoștință căută către Părintele Siluan.

Odată lămurită întâia întrebare în adâncul sufletului său, din însăși trăirea acelei stări date lui prin rugăciunea Părintelui Siluan, de acum celelalte două îi erau ușor de însușit.

Mai departe convorbirea s'a purtat asupra rugăciunii. Părintele Stratonie spunea că dacă rugăciunea se săvârșește fără lacrimi înseamnă că ea nu și-a găsit adevăratul loc, și deci rămâne fără roadă. La care Siluan a răspuns că lacrimile în rugăciune, ca și tot ce este putere a trupului, pot seca, dar atunci mintea, subțiată de plâns, trece într'un anume subțire simțământ al lui Dumnezeu și, curată de tot gândul, în liniștire contemplă pe Dumnezeu. Iar

aceasta poate fi mai presus chiar și decât plânsul.

Părintele Stratonice a plecat mulțumit. După aceea a mai venit încă de câteva ori la Siluan și până la sfârșitul șederii sale în Sfântul Munte între ei s'a păstrat o caldă iubire. Într'una din următoarele sale cercetări el a întărit cuvântul lui Siluan pentru rugăciune. Vădit Dumnezeu îi dăduse să trăiască și această stare.

Curând după convorbire Părintele Stratonice, părăsind Vechiul Russikon, s'a dus la Părintele Veniamin pustnicul. Acesta era un om de o rară noblețe, isteț, citit, cu un bogat discernământ; în toată înfățișarea sa, în privirea și în statura sa subțire, înaltă, uscățivă, se oglindea o nedeslușită tragedie. Zeci de ani se liniștise în Kaliagra, și cât aș dori să povestesc despre acest minunat nevoitor; totuși nu socotesc că mi se cuvine acî o astfel de abatere, spre a nu lungi povestea temei de căpetenie. Părintele Stratonice îl cercetase adeseori și înainte pe Părintele Veniamin și mult au vorbit împreună, însă de astă dată, în chip neobișnuit, el rămânea tăcut și îngândurat. Părintele Veniamin îl întrebă despre una – drept răspuns: tăcere; întrebă despre alta: așijderea. În sfârșit, uimit, deschizându-și brațele cu o grație întrucâtva teatrală, caracteristică lui, îl întrebă:

- Părinte Stratonice, ce ți s'a întâmplat? Nu te recunosc. Întotdeauna erai atât de vioi, iar acum șezi întristat și buzele-ți însuflete s'au închis... Ce ți s'a întâmplat?

- Ce să îți răspund eu la întrebări?, răspunse Părintele Stratonice. Nu mi-e mie a vorbi despre acestea. Îl aveți pe Părintele Siluan, întreabă pe el.

Părintele Veniamin a rămas uimit; pe Siluan îl cunoștea de multă vreme, îl iubea și îl cinstea, dar nu îl socotea atât de mare încât să-i ceară sfaturi.

Nu este cu neputință ca Părintele Stratonice să fi trăit în acea vreme deosebita stare a multor nedeslușite frământări. Pe de-o

parte, venise la Muntele Athos căutând sieși «zidire»; pe de altă parte, din multe întâlniri de mai nainte se obișnuise de-acum cu înțaietatea. Deosebita sa puțință de a răbda în nevointe și rarul dar al lacrimilor în rugăciune puteau da pricină gândului că ar fi atins desăvârșirea: și deodată atât de limpede și puternic i s'a dezvăluit neajunsul, prin întâlnirea cu un simplu monah care nu părea să aibă strălucitele dăruiri cu care el atâta se îmbogățise. Poate că tăcea și fiindcă se mârnea că nu păstrase starea pe care o cunoscuse în vremea convorbirii cu Părintele Siluan.

Odată Părintele Veniamin din Kaliagra, plimbându-se într'oz de praznic prin pădurea Mănăstirii cu Părintele Siluan, l-a îmbiat pe acesta să meargă împreună la un minunat părinte, Starețul Amvrosie, duhovnicul mănăstirii bulgărești Zografu, foarte vestit la Athos în vremea aceea. Siluan s'a învoit îndată. Au plecat... Pe Părintele Veniamin l-a ajuns curiozitatea de a afla ce anume avea să-l întrebe Siluan pe Starețul Amvrosie.

- Nu am de gând să-l întreb nimic pe Stareț, a răspuns Siluan. Deocamdată nu am nici o nedumerire.

- Atunci de ce mergi la el?
- Merg pentru că tu vrei așa.
- Dar totuși, omul merge la Stareți căutând folos.
- Eu îmi tai voia înaintea ta, și iată-mi folosul, mai mare decât orice sfat de la vreun Stareț.

S'a minunat Părintele Veniamin de acest cuvânt, dar nici de astă dată nu l-a înțeles pe Siluan.

Nu mult înainte de sfârșitul său Părintele Veniamin a venit din pustie la Mănăstirea Sfântului Panteleimon. Se îmbolnăvise de idropică și zăcea în bolnița pe care o avea Mănăstirea pentru pustnici și îndeobște pentru cei fără adăpost. Bolnița cu pricina se numea «Odihna». Ea se afla într'una din marile clădiri de piatră cu mai multe etaje, chiar pe țărmul mării, în afara porților mă-

năstirii. Lângă clădire se află alta mai mică, unde sânt cămărilor cu alimente de care se ocupa Părintele Siluan. Apropierea cămărilor de „Odihnă” i-a îngăduit lui Siluan să cerceteze adesea pe Părintele Veniamin și să-i ajute. Dar și însuși Părintele Veniamin putea la început să umble, deși cu greutate, și adesea îl cerceta și el pe prietenul său.

Curând după venirea sa la bolniță Părintele Veniamin s'a dus la Părintele Siluan și au avut o lungă și însemnată convorbire. Mi s'a întâmplat să-l văd pe Părintele Veniamin la bolniță în ziua următoare. Era deplin sub înrăurirea acelei convorbiri cu Părintele Siluan, și de multe ori, cu un netăinuit simțământ de uimire și recunoștință, repeta:

- Ce prieten mi-a dat mie Domnul!... Dacă ai ști cum mi-a dezvăluit toate cele din lăuntrul meu... Apoi mi-a dat trei povețe; mi le-a repetat de câteva ori, ca să nu le uit și, drept încheiere, a adăugat grav și apăsător, ca și cum ar fi bătut un cui mare: «Dacă nu vei face așa cum îți spun, nu te vei mântui».

Era vădit că întâlnirea cu Siluan fusese pentru Părintele Veniamin o mare descoperire. Ea avusese loc în luna din prima zi a Postului Sfinților Apostoli Petru și Pavel. În ciuda faptului că, după pravila mănăstirii, nu se îngăduie a gusta nimic până seara, Părintele Siluan i-a dat să bea ceai, și a băut și el. Și acest amănunt neînsemnat nu a fost trecut cu vederea de Părintele Veniamin, ca arătând libertatea Părintelui Siluan față de tipare; libertate, dar nu defăimare, ci depășire – căci îi cunoștea marea înfrânare.

Am rămas cu Părintele Veniamin în jur de un ceas; în tot acel răstimp el era foarte adâncit în sine și nu putea vorbi sau gândi altceva, repetând de multe ori:

«Ce prieten mi-a dat mie Domnul!»

Astfel, de-abia către sfârșitul vieții a înțeles cine fusese Siluan. Mai nainte se purta față de dânsul prietenos, însă cu un oarecare pogorământ, ca și cu un monah bun, dar totuși mai tânăr. Asemenea s'a petrecut și cu alți părinți din Sfântul Munte, care

de-abia după moartea Părintelui Siluan au ajuns să-l prețuiască.¹

Mănăstirea Sfântul Panteleimon este foarte mare și nu ușor de ocârmuit. Feluritele ramuri ale gospodăriei au fiecare mai-marele său, numit iconom. Iconomii, în vârtutea răspunderii lor, uneori nu pot urma rânduiei de obște a Mănăstirii și de aceea în marea trapeză obștească își au o masă aparte, „a iconomilor”, la care fiecare șade după cum îi îngăduie lucrul. În ultimii mulți ani Părintele Siluan devenise iconom și mânca în zilele de rând la aceeași masă.

Printre iconomi se afla și un monah, Părintele P., ce se deosebea în chip izbitor de ceilalți frați prin capacitățile sale, dar cumva, în chip curios, lucrurile «nu-i prea ieșeau». Bogata inițiativă a Părintelui P., în majoritatea cazurilor nu afla încuviințarea celorlalți părinți și nimic din tot ce săvârșea nu avea sorti de izbândă. Cândva, cu prilejul unei obișnuite năruiri a inițiativelor sale, fapta sa a fost supusă unei aspre critici în trapeză, la masa iconomilor. Părintele Siluan ședea împreună cu ceilalți dar nu lua parte defel la «judecată». Atunci unul dintre iconomi, Părintele M., întorcându-se către el, zice:

- Tu taci, Părinte Siluan; înseamnă că ești de partea Părintelui P. Nu-ți sânt la inimă interesele așezământului nostru... Ce pagubă a pricinuit el Mănăstirii!

Părintele Siluan tăcea; curând își sfârși masa, iar apoi, ducându-se la Părintele M. care deja ieșise din trapeză, îi zise:

- Părinte M., de câți ani ești în Mănăstire?
- De treizeci și cinci de ani.
- M' ai auzit vreodată să fi osândit pe cineva?
- Nu, nu te-am auzit.
- Și-atunci vrei să încep acum prin a-l înjosi pe Părintele P.?

¹ Vezi convorbirea Părintelui Sofronie cu Părintele Trofim, p. 264. (N. tr.)

Părintele M. s'a turburat și i-a răspuns rușinat:

- Iartă-mă.

- Ierte Dumnezeu.

Când Părintele Siluan a fost numit iconom pentru prima oară, revenind de la Igumen la chilia sa se ruga fierbinte ca Domnul să-l ajute să-și împlinească ascultarea plină de răspunderi. După o îndelungată rugăciune a primit răspuns în suflet: «Păstrează harul ce ți s'a dat». Atunci a înțeles că a păstra harul este mai însemnat și mai de preț decât toate celelalte lucruri, și deci, intrând în noua sa ascultare, veghea cu trezvie pentru a nu i se întrerupe rugăciunea.

Avea sub ascultarea sa până la două sute de muncitori. Dimineața, trecând pe la toate atelierele, dădea maiștrilor îndrumări generale, iar apoi se întorcea la chilia sa ca să plângă pentru «norodul lui Dumnezeu». Inima îl durea de mâhnire pentru muncitori; plângea pentru fiecare.

«Iată Mihail, și-a lăsat femeia și copiii în sat și muncește aci pentru câțiva bănuți. Cum îi este lui să fie atât de departe de casă, să nu-și vadă soția, nici pe dragii săi copii... Iată Nichita, deabia însurat, și-a părăsit tânăra nevestă însărcinată, și pe bătrâna sa mamă... cum le-a fost lor să-l lase să plece pe acest încă tânăr iubit fiu și soț... Iată Grigorie, el și-a părăsit părinții bătrâni, soția tânără și doi pruncușori, și a venit aci să muncească pentru o bucată de pâine... Și ce poate câștiga el aci? Ce sărăcie la ei, ca să se hotărască să-și părăsească întreaga familie... și ce durere trebuie să poarte ei toți... Și, în sfârșit, în ce cumplită sărăcie trăiește tot acest norod... Iată și Nikolka, este încă copil... Cu câtă durere l-au lăsat părinții să plece atât de departe printre străini, pentru un câștig de cerșetor; cum trebuie să-i doară inima pe părinți... O, în ce sărăcie și suferințe trăiește norodul... Și ei toți ca niște oi părăsite, nimeni nu le poartă de grijă, să-i povățuiască, să-i învețe ceva... Iar ei învață toate răutățile, se sălbătesc, se

bădărănesc... »

Așa grăia fericitul Stareț, și îl dorea sufletul pentru toți acești sărmani; suferea, fără îndoială, mai mult decât ei înșiși, căci vedea în viața lor chiar și cele pe care ei înșiși nu le vedeau, din pricina neștiinței lor.

«Inima, inimii vestește», spune o zicală a norodului. Starețul tainic se ruga pentru «norodul lui Dumnezeu», muncitorii însă simțeau, și îl iubeau. El niciodată nu stătea pe capul lor în timpul lucrului, nu-i zorea, însă ei, mângâiați fiind, munceau mai cu veselie și mai cu spor decât pentru ceilalți. Iconomii ceilalți «păzeau interesele Mănăstirii»; dar cine nu știe că atunci când grija pentru «interese» are întâietate, omul este uitat? Interesul, adevăratul interes al Mănăstirii, Starețul îl vedea în faptul de a se păzi porunca lui Hristos.

«Pe Domnul Îl doare pentru toți», zicea el; dar nu numai că zicea, ci pe el însuși, plin fiind de Duhul lui Hristos, îl dorea pentru toți. Văzând viața ce-l înconjura, amintindu-și de cele din trecut, și având o cât se poate de adâncă experiență personală, el trăia suferințele oamenilor, ale lumii întregi, și nu era sfârșit rugăciunii sale. Se ruga cu **marea** rugăciune pentru lumea întreagă. Se uita pe sine însuși, voia să sufere pentru norod din durere pentru el; pentru pacea și mântuirea acestuia dorea să-și verse sângele, și îl vărsa în rugăciuni.

«A te ruga pentru lume înseamnă a-ți vărsa sângele», spunea Starețul.

Mai este nevoie să spunem ce fel de încordare a rugăciunii și a plânsului arată aceste cuvinte?

Într'o zi l-am întrebat pe Stareț: «Oare ascultarea iconomatu-lui, plină de griji și de neapărata trebuință de a vorbi cu o mulțime de oameni nu dăunează liniștirii monahale?» La aceasta Starețul a răspuns:

«Ce este liniștirea? Liniștirea este neîncetata rugăciune și petrecerea cu mintea în Dumnezeu. Părintele Ioan din Kronstadt

totdeauna era înconjurat de lume, dar el era mai mult în Dumnezeu decât mulți pustnici. Am primit iconomatul ca ascultare și, pentru binecuvântarea Igumenului, mi-a fost mai ușor să mă rog în această ascultare decât la Vechiul Russikon, unde am cerut din voia mea să merg pentru liniștire... Dacă sufletul iubește norodul și îl doare pentru el, atunci rugăciunea nu mai poate înceta».

Nu putem să nu înfățișăm o uimitoare trăsătură a caracterului Starețului, și anume, felul lui de a fi cu tot cel ce nu se învoia cu dânsul sau era de altă părere. Cea mai sinceră și adâncă dorire a sa era aceea de a înțelege un astfel de om și a nu înjosi în el ceea ce pentru el este sfânt. El însuși rămânea mereu același; era cât se poate de încredințat că „mântuirea este în smerenia lui Hristos”, și în vârtutea acestei smerenii căuta din tot sufletul să înțeleagă pe fiecare în cel mai bun chip. În fiecare om el percepea cu subțirime însuflețirea, puțința lui de a iubi pe Hristos.

Am cunoștință de o convorbire a Starețului cu un Arhimandrit ce se ocupa cu misiunea printre neorthodocși. Arhimandritul cu pricina îl cinstea foarte mult pe Stareț și adesea, când era la Sfântul Munte, venea să vorbească cu dânsul. Starețul l-a întrebat cum propovăduiește. Arhimandritul, încă tânăr și fără experiență, gesticulând cu mâinile și mișcându-și întreg trupul, a răspuns agitat:

- Le spun: Credința voastră este răătăcită; la voi totul este scâlciat, nimic nu este drept, și nu veți afla mântuirea dacă nu vă pocăiți.

Starețul a ascultat și l-a întrebat:

- Dar spuneți-mi, Părinte Arhimandrit, cred ei oare în Domnul Iisus Hristos, că El este adevăratul Dumnezeu?

- Asta o cred.

- Dar pe Maica Domnului o cinstesc?

- O cinstesc, dar învățătura despre ea este greșită.

- Și pe Sfinți îi cinstesc?

- Da, îi cinstesc, dar de când s'au despărțit de Biserică, ce Sfinți mai pot avea ei?

- Oare săvârșesc dumnezeieștile slujbe în biserici, citesc cuvântul lui Dumnezeu?

- Da, au și biserici, și slujbe, dar de ați vedea cum sânt slujbele lor, față de ale noastre; ce răceală și lipsă de duh!

- Așadar, Părinte Arhimandrit, sufletul lor știe că bine fac crezând în Iisus Hristos, cinstind pe Maica Domnului și pe Sfinți, chemându-i în rugăciuni – așa că atunci când le spuneți de credința lor că este rătăcită, ei nu vă vor asculta... Dar vedeți, dacă le veți zice că bine fac crezând în Dumnezeu, bine fac că cinstesc pe Maica Domnului și pe Sfinți; bine fac că merg la biserică, la slujbe, și că se roagă acasă, că citesc cuvântul lui Dumnezeu și celelalte – dar că greșesc în asta și în asta, și greșala trebuie îndreptată, atunci totul va fi bine, și Domnul se va bucura de ei; și astfel toți ne vom mântui, prin mila lui Dumnezeu... Dumnezeu dragoste este, și astfel propovăduirea trebuie totdeauna să porceadă din dragoste; atunci se va folosi și cel ce propovăduiește, și cel ce ascultă; dar dacă tot mereu îi prihăniți, sufletul lor nu vă va asculta, și nu va ieși nici un folos.

Odată Starețul vorbea cu un student ce venise la Athos și spunea multe despre libertate. Ca întotdeauna Starețul cu bunătate lua aminte la gândurile și trăirile tânărului – vioi, simpatic, dar naiv. Bineînțeles, închipuirea lui despre libertate se reducea, pe de-o parte, la a căuta libertatea politică, iar pe de alta, la puțința de a proceda după propriile imbolduri și dorințe.

Drept răspuns, Starețul i-a înfățișat părerile și căutările sale. I-a zis:

«Cine nu voiește libertatea? Toți o doresc, dar trebuie să înțelegi ce înseamnă libertatea și cum să o afli... Pentru a deveni slobod trebuie mai nainte de toate să te „legi” pe sineți. Cu cât te

vei lega mai mult pe sineți, cu atât mai multă libertate va afla duhul tău... Trebuie să legi în sineți patimile, ca nu ele să te stăpânească; trebuie să te legi, ca să nu dăunezi aproapei... De obicei oamenii caută libertatea ca să-și facă de cap. Dar asta nu este libertate, ci stăpânirea păcatului asupra ta. Libertatea de a curvi, sau de a mânca fără înfrânare, sau de a se îmbăta, sau a pomeni răul, sau a silnici și omorî, sau altele ca acestea – nicicum nu sânt libertate, ci precum Domnul au zis: „Tot cel ce săvârșește păcatul, rob este păcatului”. Trebuie mult să te rogi ca să te izbăvești de astă robie.

Noi credem că adevărata libertate este a nu păcătui, a iubi din toată inima și din toate puterile pe Dumnezeu și pe aproapele.

Adevărata libertate este neconținută petrecere în Dumnezeu».

În ciuda faptului că, prin adâncul lor, cele spuse de Stareț depășeau măsura înțelegerii tânărului student, și în ciuda faptului că în cele din afară cuvântul Starețului era atât de simplu, studentul a plecat deosebit mișcat.

Am păstrat o însemnare după o convorbire a Starețului cu un monah care îl cercetase; convorbirea a avut loc în prezența mea, pe data de 18/31 Martie, 1932.

Starețul spunea că în experiența Sfinților Părinți se pot vedea felurite mijloace de a lupta cu gândul, dar cel mai bun este acela de a nu intra defel în dialog cu el.

Mintea care a intrat în dialog cu gândul întâmpină neîntrerupta desfășurare a lui și, atrasă de dialog, este smulsă de la pomenirea lui Dumnezeu – ceea ce și este țelul diavolilor care, într'un fel sau altul, vor rățăci gândul smuls de la Dumnezeu, iar din dialogul cu gândul mintea nu va ieși curată...

Pustnicul Ștefan, care hrănise din mână sa un leopard, din obiceiul de a „contrazice” gândurile a intrat în luptă cu ele înaintea sfârșitului său, și astfel s'a aflat în stare de luptă cu dracii

(Scara, Cuv. 7, 50).

Cuviosul Marcu al Thrakiei, din pricina faptului că înaintea ieșirii sale și-a mângâiat sufletul amintindu-și de trudele sale, a fost ținut în văzduh un ceas; iar acest «un ceas» înseamnă că se primejduia așa să și rămână...

Alți Părinți au fost mai înțelepțiți în lupta duhovnicească.

Cuviosul Macarie cel Mare, trecând prin întinderile văzduhurilor, nu înceta să se smerească, iară când dracii, de-acum de departe, i-au strigat că le-a scăpat, el a răspuns că încă nu scăpase. A răspuns astfel fiindcă se obișnuise a-și ține mintea în iad, și prin aceasta cu adevărat a scăpat de draci.

Cuviosul Pimen cel Mare, deprins fiind printr'o îndelungă cercare a luptei cu dracii, știind că cel mai primejdios și puternic vrăjmaș este mândria, toată viața s'a trudit să-și agonisească smerenia, și de aceea spunea ucenicilor săi: «Credeți-mă, fiilor, unde este satana, acolo și eu voi fi»; însă știind în adâncul sufletului cât de bun și milostiv este Domnul, nădăjduia cu tărie că El îl va mântui.

Astfel, a se smeri este cel mai bun mijloc de a păstra mintea curată de tot gândul pătimăș. Totuși mulți nevoitori nu înțeleg aceasta și nu pot gândi în acest chip, ci deznădăjduiesc, nefiind în stare a-și ține mintea în iad, și în același timp a nădăjdui la mila lui Dumnezeu.

Fără a intra defel în dialog cu gândul, trebuie cu toată mintea și cu toată puterea a te alipi de Dumnezeu și a zice: «Doamne, păcătos sânt și nevrednic de mila Ta, dară Tu, pentru singură milosârdia Ta, mântuiește-mă...»

Sufletul, adesea pentru un singur gând de îndoială în milosârdia lui Dumnezeu – «Și dacă Domnul nu va ierta...» – pierde mult. Iar deznădejdea este mai rea decât toate, este hulă împotri-va lui Dumnezeu, ca și când El nu ar fi în putere a mântui, sau cum că măsura păcatelor noastre ar putea covârși măsura milosârdiei lui Dumnezeu... El păcatele întregii lumi le-a luat în întregime asupra Sa... Dacă o mamă iartă toate copilului său, fiindcă

este neînțelegător, cu cât mai mult va ierta Domnul dacă ne smerim și ne căim...

Lupta duhovnicească se aseamănă într'o mare măsură războiului obișnuit; și în această luptă a noastră trebuie să ai și bărbăție. Duhovniceasca bărbăție se află în nădejdea cea tare în mila lui Dumnezeu. Nevoitorul cu bărbăție, chiar de va cădea în păcat, sau va cădea în înșelare și se va abate de la calea cea bună, sau chiar de va aduce închinăciune vreunui drac, nu se va pierde, ci îndată, cu deplină nădejde, se întoarce către Dumnezeu cu pocăință, și astfel biruiește pe vrăjmași; dară sufletul fără bărbăție se turbură, deznădăjduiește, și astfel cade...

Când cineva se abate de la calea cea bună și cade în înșelare, trebuie neapărat, mai înainte de toate, să aducă pocăință înaintea duhovnicului, povestindu-i toate. După o astfel de spovedanie lucrarea înșelării slăbește, chiar dacă nu îndată, dar va urma și deplina îndreptare.

Mulți se poticnesc dar, din păcate, nu mulți se îndreaptă.

Mulți la început primesc har, dar foarte puțini revin la el după ce l-au pierdut.

Monahul a întrebat:

- De ce Ioan Colov a început să se roage să i se întoarcă patimile?

La aceasta Starețul a răspuns:

- Cuviosul Ioan Colov, cu fierbinte sa pocăință degrab birui se patimile, însă dragoste și rugăciune pentru lume nu primise; iară când a simțit liniște din partea patimilor a început a se ruga să i se întoarcă patimile, căci luptându-se cu ele petrecea într'o neîncetată fierbinte rugăciune. Dar dacă după biruirea patimilor ar fi dobândit și rugăciunea pentru lume, nu ar fi avut nevoie să i se întoarcă ispitele, căci atunci când omul se luptă cu patimile nu poate contempla curat pe Dumnezeu sau a se ruga fierbinte pentru lume... Eu așa cred.

Monahul a întrebat:

- De ce Bătrânul, pe care-l întrebasese Cuviosul Pimen cel Ma-

re, i-a spus să lase gândul să pătrundă în inimă, și de-abia după aceea să se lupte cu el, iar celuilalt frate mai puțin cercat i-a spus dimpotrivă, să taie gândul dintru bun început?

Starețul Siluan a răspuns:

- Din sfat se vedește că unii Părinți aveau acel mijloc de luptă duhovnicească, adică să lase la început gândul în inimă, și de-abia apoi să se lupte cu el. Dar aci sânt cu puțință două stări: Una, când omul nu știe a-și păzi mintea, iar atunci gândurile pătrund în inimă, și de-abia după aceea începe lupta cu ele. Este un fel de joc în care poți să și pierzi. Cealaltă, când monahul nu din neputința sa, ci conștient, lasă gândul să pătrundă în inimă, spre a-i observa toată lucrarea; dar și acest mijloc nu te lasă totuși să petreci în vedenie, și deci mai bine să nu lași nicicum gândul, ci să te rogi cu mintea curată. Iară fratele necercat, pe care Bătrânul l-a sfătuit să taie gândul dintru bun început și să nu intre nicidecum în dialog cu el, a primit acel sfat fiindcă era slab și nu se putea împotrivi gândului pătimas; dar în ciuda sfatului Bătrânului, el tot nu putea încă să-l stăpânească cum se cuvine, iar prin porunca Bătrânului de-abia a început a se învăța anevoioasa știință – lupta cu gândul. Deci Cuviosul Pimen era mai puternic și mai cercat în lupta duhovnicească decât celălalt frate; dar totuși, este mai bine întotdeauna să-ți păstrezi mintea curată de tot gândul, și din toată puterea sufletului să te rogi, pentru că mintea care se roagă curat se luminează de către Domnul.

- Cum este cu puțință să-ți păstrezi mintea curată?, a întrebat monahul.

- Sfinții Părinți ne-au lăsat învățătura despre rugăciunea minții în inimă; prin ea se păzește mintea. Iar eu nu văd altă cale care să dea o mai bună puțință de a păzi poruncile lui Dumnezeu.

Întrebat de câteva ori de către tineri ce cale să-și aleagă în viață, Starețul răspundea felurit. Pe unii îi sfătuia să învețe teologia, pentru o slujire preotească în Biserică; pe alții îi «binecu-

vânta» să învețe, dar în așa fel încât învățătura să se îmbine cu rugăciunea și cu o înfrânare monahală; iar pe alții îi sfătuia să nu năzuiască spre cultură, ci toată puterea să și-o dea rugăciunii și nevoinței duhovnicești. Sfatul cel de pe urmă îl dădea cel mai rar, căci Starețul Siluan socotea că venise vremea, pe care o prezisese Părintele Stratonic, când mulți «învățați» vor fi monahi în lume; el găsea că, îndeobște, condițiile pentru un monahism așa cum fusese în vechime devin neprielnice, dar năzuința și chemarea pentru monahism vor rămâne întotdeauna.

Am observat la Stareț o puternică încredințare că viața duhovnicească, adică a rugăciunii cu nevointă, pornită dintr'o credință adâncă, este mai presus decât orice altă formă de viață, și deci, cel căruia îi este dată, trebuie să se depărteze de orice altceva pentru ea, până și de „carte”, ca pentru un mărgăritar de mult preț.

Socotea că dacă un om duhovnicesc se va întoarce către știință, părăsind viața nevoinței, el va dovedi un potențial mai mare pentru știință decât cel care este mai puțin dăruit duhovnicește; sau, cu alte cuvinte, omul înzestrat din punct de vedere mistic, care trăiește duhovnicește, trăiește într'un plan mai înalt și de o mai mare vrednicie decât cel al științei, al sferei gândirii logice; și având o formă de viață mai înaltă, pogorându-se pe un plan mai jos, în acel plan va dovedi o mai mare înzestrare decât omul neduhovnicesc, chiar dacă nu dintru început. El spunea că «fiii veacului cestuia mai înțelepți sânt decât fiii luminii» (Lc. 16: 8), nu pentru că ei «și în realitate» sânt mai înțelepți, ci pentru că «omul duhovnicesc se grijește de Dumnezeu, și puțin îl preocupă lucrurile lumii».

În convorbirile cu mine Starețul trecea adesea la o formă abstractă, dar în cele cu monahii își exprima foarte simplu părerile în legătură cu întâmplări concrete, spre a se face înțeles.

«Ce este de mirare că omul neduhovnicesc își rânduiește treburile lumești mai bine decât cel duhovnicesc? El se gândește la acele treburi, pe când celălalt încearcă să petreacă cu mintea în Dumnezeu. Aceasta și printre mireni adesea se întâmplă: un ne-

gustor iscusit își râde de omul învățat că nu se pricepe la marfă, dar asta nu înseamnă defel că negustorul este mai înțelept...»

Vom arăta aci o convorbire caracteristică Starețului.

Curând după Primul Război Mondial, din anii 1914-1918, în Mănăstire a început să se pregătească exploatarea pădurii mănăstirești; s'a cumpărat atunci o mașină cu abur pentru un gater. Iconomul, Părintele Th., un rus destoinic și înzestrat din fire, după instalarea mașinii și punerea ei în funcție, mulțumit de felul cum mergea, a început să laude geniul nemților (mașina era de fabricație nemțească); lăudând pe nemți, defăima ignoranța și incapacitatea rușilor. Părintele Siluan care, atunci când avea liber de la munca sa la depozit mergea la gater «să ajute», asculta tăcut pe Părintele Th.; de-abia către seară, când monahii ce lucraseră ședeau la cină, el a întrebat pe Părintele Th.:

- Cum gândești, Părinte Th., de ce nemții știu mai bine decât rușii să fabrice mașini și alte lucruri?

Drept răspuns Părintele Th. a început din nou să-i laude pe nemți ca fiind un popor mai capabil, mai deștept, mai înzestrat, pe când «noi, rușii, sântem pe nicăieri».

La aceasta Părintele Siluan a răspuns:

- Iar eu cred că aci pricina este cu totul alta, și nu că rușii sânt nepricepuți. Eu cred că aceasta se întâmplă fiindcă primul gând, prima putere, poporul rus le dă lui Dumnezeu, și puțin se gândește la cele pământești; dar dacă, asemeni altor popoare, și-ar întoarce cu totul privirea către pământ și ar începe a se îndeletnici numai cu acestea, curând i-ar întrece, căci este un lucru mai lesnicios.

Câțiva din monahii de față, știind că nu este nimic mai greu pe lume decât rugăciunea, s'au învoit cu Părintele Siluan.

Mănăstirea Sfântul Panteleimon este una dintre cele mai mari și mai bine chivernisite din Sfântul Munte. Are o minunată bibliotecă, ce numără până la douăzeci de mii de volume, printre care

nu puține manuscrise vechi, grecești și slavone, multe cărți vechi foarte valoroase, adevărate rarități bibliografice, bogate secțiuni theologice, istorice și altele. În odăile mari și bine amenajate ale arhondaricului Mănăstirii sânt primiți adeseori oaspeți, cu precădere străini. Părintele V., om cu formareologică, care știa multe limbi străine, era rânduit să vorbească cu ei.

În 1932 venise la Mănăstire un doctor în theologie, catolic, Părintele Ch. B. Acesta a vorbit mult cu Părintele V. despre diferite probleme legate de viața Sfântului Munte și, între altele, a întrebat:

- Ce cărți citesc monahii voștri?

- Ioan Scărarul, Avva Dorothei, Theodor Studitul, Ioan Cassian Romanul, Efrem Sirul, Varsanufie și Ioan, Macarie cel Mare, Isaac Sirul, Simeon Noul Theolog, Nichita Stithatul, Grigorie Sinaitul, Grigorie Palama, Maxim Mărturisitorul, Isihie, Diadoh, Nil și alți Părinți cuprinși în *Filocalie* – a răspuns Părintele V.

- Monahii voștri citesc astfel de cărți!... La noi numai profesorii le citesc, a spus doctorul, neascunzându-și mirarea.

- La noi ele sânt cărțile de căpătâi ale fiecărui monah, a răspuns Părintele V. Citesc și alte scrieri ale Sfinților Părinți ai Bisericii, și cele ale scriitorilor asceți mai târzii, ca de pildă Episcopul Ignatie Briancianinov, Episcopul Theofan Zăvorățul, Cuviosul Nil Sorski, Paisie Velicovski, Ioan din Kronstadt și alții.

Părintele V. a povestit despre această convorbire Starețului Siluan, pe care adânc îl cinstea. Starețul a răspuns:

- Ai fi putut spune doctorului aceuia că monahii noștri nu numai că citesc aceste cărți, dar ei înșiși ar putea scrie altele la fel... Monahii nu scriu fiindcă de-acum sânt multe cărți minunate, iar ei se mulțumesc cu ele; dar de ar fi ca ele să se piardă, atunci monahii ar scrie altele noi.

În răstimpul îndelungii sale vieți la Athos Starețul s'a întâlnit cu mulți mari nevoitori; unii dintre ei cunoșteau din cercare stărilor despre care scriu marii nevoitori precum Isaac Sirul, Macarie cel Mare și alții; deci cuvântul Starețului mi s'a părut cât se poa-

te de firesc.

Mulți ani la rând, de marea croitorie a Mănăstirii răspundea Părintele Diadoh, monah întru toate pilduitor, meticulos până la tipicărie; iubitor al dumnezeieștilor slujbe, citit, liniștit din fire și nobil în purtarea cu ceilalți, el se bucura de cinstirea tuturor. Odată, de ziua numelui său, mergând la el l-am aflat în tovărășia prietenilor săi duhovnicești: unul din bătrânii duhovnici, Părintele Trofim și Starețul Siluan. Ce se întâmplase până la venirea mea nu știu, dar am auzit următoarele:

Duhovnicul povestea ceva ce citise într'un ziar și, întorcându-se către Starețul Siluan, l-a întrebat:

- Părinte Siluan, ce spui?

- Mie, Batiuška, nu-mi plac ziarele și veștile din ziare, a răspuns el.

- De ce asta?

- Pentru că citirea ziarelor întunecă mintea și împiedică rugăciunea curată.

- Curios, răspunse duhovnicul. După mine, dimpotrivă, ziarele ajută a te ruga. Noi trăim aci în pustie, nimic nu vedem, și astfel sufletul uită de lume, se închide în sine, și atunci rugăciunea slăbește... Eu când citesc ziarele văd cum trăiește lumea și cum suferă oamenii, și de acolo mi se naște dorința de a mă ruga. Atunci, fie că slujesc Liturgia, fie că mă rog în chilie, eu din suflet rog pe Dumnezeu pentru oameni și pentru lume.

- Sufletul, când se roagă pentru lume, știe mai bine, fără ziare, cum suferă întreg pământul, știe și care sânt nevoile oamenilor, și îl doare pentru ei.

- Cum poate sufletul să știe de la sine ce se întâmplă în lume?, a întrebat duhovnicul.

- Ziarele scriu, nu despre oameni, ci despre întâmplări, și nici aia adevărat; ele aduc turburare minții și adevărul tot nu-l vei afla din ele; dar rugăciunea curăță mintea și ea vede mai bine totul.

- Nu mi-e limpede: ce vrei să zici?, a întrebat din nou duhovnicul.

Toți așteptau răspunsul Starețului Siluan, dar el ședea tăcut, cu capul plecat, și nu-și îngăduia înaintea duhovnicului și a monahilor mai în vârstă să lămurească în ce chip sufletul, departe de toate, rugându-se pentru lume poate cunoaște în duh viața lumii și nevoile și suferințele oamenilor.

Învrednicit fiind de o cunoaștere de care abia câte unul într'o generație se învrednicește, în convorbiri el parcă se rușina să treacă dincolo de o subțire aluzie, fapt pentru care marea sa înțelepciune și cercare fără seamăn rămâneau adeseori ascunse de la cei cu care vorbea. De obicei Starețul, văzând că primele sale cuvinte nu erau primite, nu nădăjduia ca prin «lămuriri» să dea a se înțelege ceea ce se înțelege cu precădere prin cercare, iar a și-o vădi pe a sa nu îndrăznea, din pricina duhovniceștii sale întregi-cugetări. Astfel, de-a lungul vieții sale el a rămas «nevădit». Fără îndoială, aceasta nu era doar voia lui Dumnezeu pentru el, ci și propria sa dorință, pe care Dumnezeu a primit-o și i-a împlinit-o, ascunzându-l chiar și de părinții din Sfântul Munte. Cu toate acestea nu de tot, nu până în sfârșit a rămas necunoscut. Unii monahi și nemonahi, persoane ce veniseră la Athos, sau care purtaseră corespondență cu dânsul, l-au prețuit, și adânc l-au iubit. Printre ei erau și episcopi, și preoți cu o înaltă formare teologică, și mireni binecinstitori.

Îmi amintesc următoarea întâmplare. În Mănăstire fusese ca oaspete o vreme mai îndelungată un orthodox străin, căruia întâlnirea cu Starețul îi lăsase o adâncă impresie. Ajunsese să-l iubească pe Stareț și adesea mergea la el; monahii au aflat. Odată, unul dintre cei mai de vază din sfatul bătrânilor, Ieromonahul N., un om cu carte și cu mintea vioaie, întâlnindu-l pe un coridor al Mănăstirii, a zis:

- Nu pot înțelege de ce dumneavoastră, academicieni culți, mergeți la Părintele Siluan, un țăran fără carte? Oare nu se găsește unul mai deștept decât el?

- Pentru a-l înțelege pe Părintele Siluan trebuie să fii «academician», a răspuns oaspetele, nu fără durere în suflet.

Același Ieromonah N., neînțelegând în continuare de ce pe Starețul Siluan îl cinstesc și îl cercetează oameni «cu carte», vorbind cu Părintele Methodie, monah ce se ocupase mulți ani de librăria Mănăstirii, remarcă:

- Mă mir de ce se duc ei la dânsul. El, vezi bine, nimic nu citește.

- El nimic nu citește, dar toate săvârșește, iar ceilalți multe citec, dar nimica săvârșesc – a răspuns Părintele Methodie.

IV

ÎNVĂȚĂTURA STAREȚULUI

Le lângă cele povestite mai sus, cititorul poate, din scrierile Starețului însuși, să pătrundă înțelesul unor întâmplări din viața sa pe care le destăinuiește; eu însă îmi voi îngădui acum să aștern câte ceva din învățăturile Starețului. Propriu-zis, el nu a avut nici o învățătură, în înțelesul obișnuit al cuvântului. Ceea ce îmi propun aci este o încercare de a înfățișa în esență cele ce am auzit în anii petrecuți lângă dânsul. Socotesc cu neputință a lămuri cum și de ce mi s'a născut încrederea în Stareț, dar poate nu va fi de prisos a spune câte ceva despre atitudinea ce am avut față de el.

Temele convorbirilor cu Starețul izvorau foarte adesea din propriile mele nevoi, din întrebările ce mă aduceau la el. Multe din cele vorbite împreună nu se află în scrierile Starețului. Fie întrebându-l, fie doar ascultându-l, eram conștient că ceea ce spune porcede din propria-i cercare dată de sus și, într'o oarecare măsură, o primeam cum primește tot creștinul Sfânta Scriptură care ne vestește adevărurile ca pe niște fapte cunoscute și neîndoielnice. Ceea ce grăia Starețul nu era rodul scornirilor minții «sale». Nu, demersul său lăuntric era cu totul altul: adevărata experiență și cunoașterea netăgăduită premergeau cuvintelor sale, drept care ele poartă trăsătura unei adevărate mărturii despre realitățile ființării duhovnicești. Îi era străină căutarea unei întemeieri logice pornind de jos în sus, ca fiind ceva de prisos și nefiresc, așa cum

aceasta este nefirească Sfintei Scripturi. Precum spunea și Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul: «Noi știm» (1 Io. 3: 14 ș. a.). Să luăm o astfel de pildă din scrierile Starețului:

«Noi știm că, cu cât mai mare dragostea, cu atât mai mare suferința sufletului; cu cât mai deplină dragostea, cu atât mai deplină cunoașterea; cu cât mai fierbinte dragostea, cu atât mai înflăcărata rugăciunea; cu cât mai desăvârșită dragostea, cu atât mai sfântă viața» (p. 378 – 379).

Fiecare din aceste patru definiții ar putea fi prețioasă încununare a celor mai adânci și complexe cercetări filosofice, psihologice sau theologice, dar Starețul însuși nu are nevoie de asemenea cercetări și nici nu se pogoară până la ele.

Am spus mai nainte că legătura cu Starețul avea un caracter cu totul aparte. Pare-mi-se că prin convorbirile sale, simple în înfățișarea lor exterioară, și prin puterea rugăciunilor sale, avea darul de a-l trece pe cel cu care vorbea într-o lume aparte. Însă faptul cel mai însemnat era că îl strămuta în acea lume nu în chip abstract, ci împărtășindu-i experiența sa lăuntrică. Este adevărat că, după câte știu, abia dacă se găsea vreunul care să rămână mai departe în starea primită și să înfăptuiască apoi în propria viață cele cunoscute din convorbirea cu dânsul. Fără îndoială, aceasta avea să le fie un nesecat izvor de dureri de-a lungul întregii lor vieți, căci nu poate să nu se îndurereze sufletul ce a văzut lumina și mai pe urmă a pierdut-o; și totuși, parcă este și mai dureros, și mai deznădăjduitor, a nu cunoaște defel acea lumină, ba chiar, ceea ce adesea se observă, nici măcar a bănuii existența ei. Din cele auzite despre Părintele Stratonie de la nevoitorii Sfântului Munte care-l cunoscuseră, am un oarecare temei de a presupune că tocmai pentru aceea rămăsese și recunoscător Starețului pentru descoperirea ce primise de la el, dar în același timp și îndurerat de a se recunoaște ca nefiind în putere a păstra starea cercată. Știu sigur că mulți alergau la început la Stareț pentru povățuire, dar apoi se îndepărtau, neputând să trăiască după cuvântul său. Cuvântul său era simplu, liniștit, bun, însă pentru a-l urma trebuie aceeași

necruțare de sine pe care o avea însuși Starețul; trebuie aceeași hotărâre pe care o cere Domnul de la urmașii Săi, adică până la ura de sine (vezi Lc. 14: 26).

PENTRU CUNOAȘTEREA VOII LUI DUMNEZEU

Starețul Spunea: «Bine este întotdeauna și în toate a căuta de la Dumnezeu povățuire, ce și cum trebuie să facem sau să grăim». Cu alte cuvinte, în fiecare împrejurare în parte trebuie căutată cunoașterea voii lui Dumnezeu și căile spre a o înfăptui.

Căutarea voii lui Dumnezeu este cea mai însemnată lucrare a vieții noastre, căci ajungând pe calea ei omul se află cuprins în vecinica dumnezeiască viață.

Cunoașterea voii lui Dumnezeu este cu puțință pe felurite căi. Una dintre ele este cuvântul lui Dumnezeu, poruncile lui Hristos. Dar în poruncile Evangheliei, în ciuda desăvârșirii lor – sau, mai bine zis, în vârtutea desăvârșirii lor – voia lui Dumnezeu se exprimă în înțelesul ei ultim, obștesc, pe când omul, de-a lungul vieții sale, întâlnindu-se cu o nesfârșită felurime de împrejurări, foarte adesea nu înțelege cum anume să facă pentru ca lucrarea sa să se afle în șuvoiul voii lui Dumnezeu.

Pentru ca lucrarea, înfăptuirea, să aibă sfârșit bun nu este destul a cunoaște doar expresia obștească a voii lui Dumnezeu în porunci, adică a iubi pe Dumnezeu din toată inima, din toată mintea, din toată puterea, și pe aproapele ca însuși pe sine. Trebuie încă a primi luminare de la Dumnezeu asupra mijlocului înfăptuirii în viață a poruncilor; ba mai mult, pentru aceasta ne este de neapărată trebuință și **putere de sus**.

Cel ce a agonisit dragostea lui Dumnezeu în inima sa, mișcat de acea dragoste, lucrează după imbolduri apropiate voii lui Dumnezeu; totuși – apropiate, iar nu desăvârșite. Faptul de a nu putea ajunge la deplina desăvârșire duce la neapărata trebuință ca fiecare neconținut să caute cu rugăciune înțeleptire și ajutor de la Dumnezeu.

Nu numai desăvârșirea dragostei este de neajuns omului, ci

încă și desăvârșirea atotcunoașterii. Lucrul ce purcede, după cum se pare, din cel mai bun avânt, are adesea urmări nedorite, și chiar rele. Aceasta pentru că mijloacele sau chipul înfăptuirii fuseseră nu bune, sau pur și simplu nepotrivite pentru împrejurarea dată. Adesea se întâmplă să auzim pe cineva îndreptățindu-se că a avut intenții bune, dar aceasta nu este de ajuns. Iar viața omească este plină de astfel de greșeli. Iată de ce, acela ce iubește pe Dumnezeu caută totdeauna povățuire de sus, neîncetat tinzând în lăuntrul său să audă glasul lui Dumnezeu.

Practic, aceasta se săvârșește astfel: Fiecare creștin, și mai cu seamă episcopul sau preotul ce se află în fața neapăratei nevoi de a afla într'un anume caz o hotărâre în armonie cu voia lui Dumnezeu, lăuntric se leapădă de toate cunoașterile sale, de gândurile sale preconcepute, de doriri, de planuri, și slobod de tot ce este «al său», se roagă lui Dumnezeu, luând aminte la inimă, și ceea ce întâi se naște în suflet după o astfel de rugăciune se primește ca fiind o îndrumare de sus.

O astfel de căutare a cunoașterii voii lui Dumnezeu printr'o nemijlocită rugăciune, mai cu seamă în nevoie și necaz, face ca omul, precum spunea Starețul, «să auză în sufletul său răspunsul de la Dumnezeu și să se învețe a înțelege povățuirea lui Dumnezeu... Astfel noi toți avem nevoie să ne învățăm a cunoaște voia lui Dumnezeu; dar de nu ne vom învăța, atunci niciodată nu vom cunoaște această cale».

Facerea aceasta, în forma ei mai desăvârșită, presupune deprinderea neîncetatei rugăciuni, cu luarea-aminte în inimă. Însă spre a auzi mai neîndoielnic în sine glasul lui Dumnezeu, omul trebuie să își lepede voia și să fie gata de orice jertfă, asemenea lui Hristos Însuși, Care «ascultătoriu S'au făcut până la moarte» (Flps. 2: 8).

Cel ce a pășit pe această cale va reuși numai dacă va fi cunoscut prin cercare cum lucrează harul Sfântului Duh în om, și dacă în inima lui s'a înrădăcinat o neînduplecată lepădare de sine, adică hotărâta respingere a măruntei sale voi «individuale», pen-

tru dobândirea și săvârșirea sfintei voi a lui Dumnezeu. Unuia ca acestuia i se va descoperi adevăratul înțeles al întrebării Starețului Siluan către Părintele Stratonie: «Cum grăiesc cei desăvârșiți?»; aceuia îi vor deveni firești cuvintele Sfinților Părinți: «Părutu-s'au Duhului Sfânt și nouă»; el mai limpede va înțelege locurile din Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Legământ, unde se vorbește despre o asemenea nemijlocită convorbire a sufletului cu Dumnezeu; se va apropia de adevărata pătrundere a felului cum vorbeau Apostolii și Prorocii.

Omul este zidit după chipul și asemănarea lui Dumnezeu și chemat la plinătatea nemijlocitei împărtășiri cu El – și iată pricina pentru care toți oamenii fără osebire sânt datori să înainteze pe această cale; însă în experiența vieții ea se dovedește a fi de departe «nu pentru toți». Aceasta pentru că cei mai mulți nu aud în inima lor glasul lui Dumnezeu, nu îl înțeleg, și urmează glasul patimilor care trăiesc în suflet și care înăbușă cu zarva lor blândul glas al lui Dumnezeu.

În Biserică există o ieșire din această jalnică stare, există o altă cale, și anume, a întreba duhovnicul și a-i face ascultare. Însuși Starețul iubea această cale, îndruma către ea și a scris despre ea.¹ Smerita cale a ascultării o socotea dintre toate cea mai sigură. Credea cu tărie că, pentru credința celui ce întreabă, răspunsul duhovnicului va fi întotdeauna bun, folositor, plăcut lui Dumnezeu. Credința sa în puterea tainei Bisericii și în harul preoției s'a întărit mai ales după ce a văzut la Vechiul Russikon, în timpul Marelui Post, la Vecernie, pe Bătrânul Avraamie, duhovnicul, preschimbat «după chipul lui Hristos», «strălucind negrăit».

Plin de credința harului, trăia aievea tainele Bisericii; însă, amintesc, el socotea că și «omenește», adică în plan psihologic, nu este greu a vedea în ce fel precumpănește ascultarea către părintele duhovnicesc. Spunea că duhovnicul, săvârșindu-și slujirea, răspunde la întrebare fiind în acea clipă slobod de lucrarea

¹ Vezi minunatele sale capete pentru „Povățuitori și duhovnici”.

patimii sub înrăurirea căreia se află cel ce întreabă: în vârtutea acestui fapt el vede mai limpede lucrurile, și mai lesne este atins de lucrarea harului lui Dumnezeu.

Răspunsul duhovnicului, în cele mai multe cazuri, va purta pecetea unei oarecari nedesăvârșiri; aceasta însă nu pentru că duhovnicul ar fi lipsit de harul cunoașterii¹, ci fiindcă desăvârșita lucrare depășește puterile celui ce întreabă și nu îi este pe măsură. În ciuda nedesăvârșirii sfatului duhovnicului, odată primit cu credință și împlinit în faptă, va duce totdeauna la o creștere în bine. Însă această cale se deformează de obicei atunci când cel ce întreabă, văzând înaintea sa doar «un om», se clatină în credință și, ca urmare, nu primește **întâiul** cuvânt al duhovnicului, punându-i împotrivă propriile păreri și îndoieli.

Despre acest însemnat subiect Starețul Siluan vorbise cu Igumenul, Arhimandritul Misail († 22 Ian. 1940), bărbat duhovnicesc, către care binevoia și pe care vădit îl ocrotea Dumnezeu.

Părintele Siluan l-a întrebat pe Igumen:

- Cum poate ști monahul voia lui Dumnezeu?

- Cel dintâi al meu cuvânt el trebuie să-l primească drept voia lui Dumnezeu. Cine va face astfel, peste acela va odihni harul lui Dumnezeu; dar dacă cineva mi se împotrivesc, eu, ca om, mă dau la o parte.

Cuvântul Igumenului Misail se înțelege precum urmează:

Duhovnicul, odată întrebat, caută prin rugăciune îndrumare de la Dumnezeu dar, om fiind, răspunde în măsura propriei credințe, după cuvântul apostolului Pavel: «Noi credem, pentru aceea și grăim» (2 Cor. 4: 13), însă «în parte cunoaștem, și în parte prorocim» (1 Cor. 13: 9). În năzuința sa de a nu greși, el însuși, sfătuind sau dând povață, se știe a fi sub judecata lui Dumnezeu, și deci de cum întâlnește împotrivire, sau măcar o lăuntrică miș-

¹ „Harul cunoașterii”, precum zice Sfântul Serafim din Sarov, nu înseamnă că omul neapărat ar cunoaște el însuși, ci el face ascultare cuvântului ce i se naște lăuntric, iar Dumnezeu este Cel care cunoaște cu adevărat. (N. tr.)

care de neprimire din partea celui ce întreabă, nu îndrăznește a stăruii asupra cuvântului său, nu cutează a-l întări ca fiind expresia voii lui Dumnezeu, ci «ca om, se dă la o parte».

O astfel de conștiință era foarte vădită în viața Igumenului Misail. Odată l-a chemat la sine pe un monah începător, Părintele S.¹, și i-a încredințat o ascultare grea și anevoioasă. Începătorul a primit-o fără preget și, făcând metania cuvenită, se îndrepta către ușă. Dintr'o dată Igumenul îl chemă înapoi. Începătorul se opri. Cu capul înclinat în piept, Igumenul îi spuse liniștit, dar apăsător:

- Părinte S., nu uita: Dumnezeu nu judecă de două ori; așadar, câtă vreme vei face ceva în ascultare mie, eu sânt cel care voi fi judecat de Dumnezeu, iar tu ești slobod de povara răspunderii.

Dacă cineva se împotriva se și într'o mică măsură la ceea ce-i încredința ori povățuia Igumenul Misail, acest nevoitor plin de bărbăție, lăsând la o parte însemnătatea dregătoriei sale administrative, de obicei răspundea: «Fie, faceți cum voiți», și nu-și mai repeta cuvântul. Și Starețul Siluan așijderea, dacă întâmpina împotrivire, de îndată tăcea.

De ce așa? Pentru că, pe de-o parte, Duhul lui Dumnezeu nu rabdă nici silnicie, nici cumpănire; pe de altă parte, voia lui Dumnezeu este un lucru mult prea mareț. În cuvântul duhovnicului, care totdeauna poartă pecetea relativismului, Voia Lui nu poate încăpea, nu își poate primi desăvârșita expresie, și numai cel ce primește cuvântul ca fiind plăcut lui Dumnezeu, fără a-l supune propriei judecăți, sau, cum adesea se zice, «fără împotrivire», doar acela a aflat adevărata cale, căci el cu adevărat crede că «la Dumnezeu toate sânt cu putință» (Mt. 19: 26).

Iată calea credinței, știută și întărită de experiența de veacuri a Bisericii.

A vorbi despre astfel de teme, care sânt netainica taină a vieții

¹ Este vorba de însuși autorul, căruia igumenul îi cerea să învețe limba greacă. (N. tr.)

creștine și care totuși depășesc hotarele delăsătoarei, și de obicei prea puțin înduhovnicitei trăiri de zi cu zi, nu este niciodată fără primejdie; căci mulți pot răstălmăci cuvântul, și a-l pune în lucrare în chip greșit – iar atunci, în locul folosului este cu puțință dauna, mai cu seamă dacă omul se apropie de nevoință cu o înfundată încredere în sine.

Când cineva căuta sfat de la Stareț, lui niciodată nu-i plăcea să dea sfat din «propria minte». Își amintea de cuvântul Cuviosului Serafim din Sarov: «Când vorbeam din mintea mea, se întâmpla să greșesc», și adăuga că greșelile pot fi mici, dar ele pot fi și mari.

Starea despre care-i vorbea Părintelui Stratonie, că «desăvârșirii de la sine nimic nu grăiesc... ei grăiesc doar ceea ce le dă Duhul», nu se dă întotdeauna nici măcar celor ce s'au apropiat de desăvârșire, după cum și Apostolii și ceilalți Sfinți nu făceau întotdeauna minuni, și Duhul prorociei nu lucra în același chip în Proroci, ci uneori cu mare putere, iar alteori se depărta de la ei.

Starețul deosebea limpede «cuvântul din cercare» de nemijlocita însuflare de sus, adică de cuvântul pe care «îl dă Duhul». Și cel dintâi este de preț, dar cel de-al doilea este mai înalt și mai de încredere (vezi 1 Cor. 7: 25). Uneori, cu încredere și hotărât spunea celui care-l întreba, că voia lui Dumnezeu este ca acela să facă într'un anume fel, iar alteori răspundea că nu știe voia lui Dumnezeu pentru el. Spunea că uneori Domnul nu Își descoperă voia nici măcar Sfinților, fiindcă cel ce întreabă o face cu o inimă necredincioasă și vicleană (vezi Iez. 14: 1-3).

După cuvântul Starețului, cel care se roagă osârduitor cunoaște multe schimbări în rugăciune: lupta cu vrăjmașul, lupta cu oamenii, lupta cu sine însuși, cu patimile, cu închipuirea; și în astfel de împrejurări mintea nu este curată și nimica limpede. Dar când vine rugăciunea curată, când mintea împreună cu inima stă în liniștire înaintea lui Dumnezeu, când sufletul în chip simțit are în sine harul și s'a dăruit vocii lui Dumnezeu, slobod de lucrarea patimilor și a închipuirilor ce întunecă, atunci cel care se

roagă aude însuflarea harului.

Când cineva se apropie de această lucrare de căutare a voii lui Dumnezeu prin rugăciune, neavând îndeajunsă cercare și nepuținând cu încredințare să deosebească «după gust» lucrarea harului de cea a patimilor, mai cu seamă a mândriei – acela trebuie neapărat a se socoti cu părintele duhovnicesc; iar el însuși, întâlnind orice arătare sau imbold duhovnicesc, trebuie ca, până la primirea hotărârii povățuitorului, să se țină cu îndârjire de pravila nevoinței: **«a nu primi, și a nu lepăda»**.

«Neprimind», creștinul se ferește de primejdia lucrării diavolești, sau de a primi imboldul drăcesc ca fiind dumnezeiesc, și de a se învăța astfel «a lua aminte la duhurile înșelăciunii și dăscăliile dracilor» (1 Tim. 4: 1), și de a da dumnezeiasca închinăciune diavolilor.

«Nelepădând», omul scapă de altă primejdie: a pune dumnezeiasca lucrare pe seama diavolului, și astfel a cădea în păcatul «hulei împotriva Duhului Sfânt», precum fariseii puneau pe seama «puterii lui Velzevul, domnul dracilor» faptul că Hristos izgonea dracii.

Cea de-a doua primejdie este mai cumplită decât cea dintâi, datorită faptului că sufletul se poate obișnui să lepede harul și să îl urască, și într'atâta să-și însușească starea împotrivirii față de Dumnezeu, încât să se determine astfel și în planul vecinic și, prin urmare, acest păcat «să nu se ierte lui nici în veacul de acum, nici în cel viitor» (vezi Mt. 12: 22-32); pe când în cazul primei răătăcirii, sufletul mai curând își poate cunoaște înșelarea și, prin pocăință, să-și dobândească mântuirea, căci nu este păcat de neiertat, fără numai păcatul nepocăit.

Despre această cât se poate de însemnată pravilă a nevoinței – «a nu primi, și a nu lepăda» – și despre cum se trăiește ea în viața nevoitorului ar fi multe de spus, dar fiindcă în scrierea de față sarcina îmi este a înfățișa doar aspectele esențiale, și nu amănuntele, mă voi întoarce la tema de mai nainte.

În forma sa mai desăvârșită, cunoașterea voii lui Dumnezeu

prin rugăciune este un fenomen rar întâlnit, cu puțință doar după o îndelungă trudă, după multă cercare în lupta cu patimile, după multe și grele ispitiri de la diavoli, pe de-o parte, și după multe întâmpinări din partea lui Dumnezeu. Însă a se ruga osârditor pentru ajutor este o faptă bună și tuturor de neapărată trebuință: și povățuitorilor, și celor supuși, și celor bătrâni, și celor tineri, și celor ce învață, și celor ce sânt învățați, părinților și copiilor. Starețul stăruia ca toți, fără abatere, neatârând de rang, de stare sau vârstă, totdeauna și pentru toate, fiecare precum poate, să ceară lui Dumnezeu îndrumare, pentru ca astfel treptat să-și apropie calea de căile sfintei voi a lui Dumnezeu, câtă vreme nu a atins desăvârșirea.

PENTRU ASCULTARE

De tema cunoașterii voii lui Dumnezeu și a dăruirii de sine voii lui Dumnezeu se leagă cât se poate de strâns tema ascultării, căreia Starețul îi dădea cea mai mare însemnătate, nu numai în viața personală a fiecărui monah și creștin, dar și în viața «întregului trup al Bisericii», a întregii sale «pliniri».

Starețul Siluan nu avea ucenici în înțelesul obișnuit al cuvântului, nici nu ședea la catedra învățătorului; și nici el nu fusese ucenicul vreunui anume Stareț, ci se formase asemenea celor mai mulți monahi athoniți, în șuvoiul predaniei obștești: nelipsita prezență în biserică la dumnezeieștile slujbe, ascultarea și citirea cuvântului lui Dumnezeu și a scrierilor Sfinților Părinți, convorbirile cu alți nevoitori din Sfântul Munte, paza neabătută a posturilor rânduite, ascultarea față de Igumen, de duhovnic și de mai-marele la ascultare.

O însemnătate cu totul deosebită dădea ascultării duhovnicești launtrice față de Igumen și de duhovnic, socotindu-o o **Taină a Bisericii** și un dar al harului. Ducându-se către duhovnic el se ruga Domnului ca prin slujitorul Său să îl miluiască, să-i descopere voia Sa și calea către mântuire; și știind că primul gând ce

se naște în suflet după rugăciune este îndrumarea cea de sus, el prindea **primul cuvânt** al duhovnicului, primul **semn**, și nu ducea convorbirea mai departe. În aceasta și constă înțelepciunea și taina adevăratei ascultări, al cărei țel este cunoașterea și împlinirea voii lui Dumnezeu, și nu a omului. O astfel de ascultare duhovnicească fără întâlniri și împotriviri, nu numai exprimate, ci și lăuntrice, nevădite, este **singurul** temei pentru a-și însuși predania vie.

Via predanie a Bisericii, curgând de-a lungul veacurilor din neam în neam, este una din laturile absolut esențiale și în același timp subțiri ale vieții Ei. Acolo unde din partea ucenicului nu este nici o împotrivire față de povățuitor, sufletul acestuia, ca răspuns încrederii și smereniei lui, se deschide ușor, și poate chiar până la capăt. Dar de cum se ivește fie și cea mai mică împotrivire duhovnicului, numaidecât se taie firul curatei predanii și sufletul povățuitorului se închide.

În zadar gândesc unii că duhovnicul este «tot așa, un om nedesăvârșit», că «trebuie să-i explici totul în amănunt, altfel nu va înțelege», că el «poate ușor să greșească» și deci trebuie să-l «îndreptezi». Cel ce se împotrivește și își îndreptează duhovnicul se pune deasupra acestuia, și de-acum nici nu mai este ucenic. Da, nimenea nu este desăvârșit, și nu este om care ar îndrăzni să învețe ca Hristos, Care învața «ca unul ce avea stăpânire», căci tema învățăturii «nu este de la om», și «nu este duple om» (Gal. 1: 11-12), ci neprețuita comoară a darurilor Duhului Sfânt în «vase de lut» se păstrează; nu numai neprețuită dar, prin caracterul său, și **de nedescoperit**; și numai cel ce urmează calea nemincinoasei și deplinei ascultări pătrunde în această tainiță.

Cel ce se spovedește cu bună înțelegere se poartă față de duhovnic astfel: își spune gândul nu în multe cuvinte, sau își descrie esențialul stării, iar apoi lasă duhovnicului libertate. Acesta, rugându-se din prima clipă a convorbirii, așteaptă îndrumare de la Dumnezeu, iar dacă simte în sufletul său vreo «încunoștințare», își dă răspunsul, după care convorbirea urmează a se opri,

căci dacă «primul cuvânt» al duhovnicului este scăpat, se slăbește și lucrarea tainei iar spovedania se poate prefăce într'un simplu dialog omenesc.

Dacă ucenicul și duhovnicul păstrează dreapta atitudine față de taină, atunci încunoștințarea de la Dumnezeu se dă curând; dacă însă, pentru vreo oarecare pricină, încunoștințarea nu vine, atunci duhovnicul poate cere mai departe lămuriri, și numai în acest caz ele sânt îndreptățite. Dar dacă cel ce se spovedește nu dă atenția cuvenită primului cuvânt al duhovnicului și îl împovărează cu lămuririle sale, prin însăși aceasta el își vădește neputința credinței și a înțelegerii, și urmărește o dorință ascunsă de a-l înclina pe duhovnic către propriul său gând. Într'o astfel de împrejurare începe o luptă psihologică despre care Apostolul Pavel a zis că «nu este de folos» (Evr. 13: 17).

Credința în puterea tainei, credința că Domnul iubește omul, și că niciodată nu-l va părăsi pe cel ce s'a lepădat de propria voie și judecată pentru Numele Lui și sfântă voia Lui, face pe ucenic neclătinat și nepătimaș. Odată ce a primit de la duhovnicul său poruncă, sau doar o simplă îndrumare, ucenicul, în avântul său de a o împlini, disprețuiește și însăși moartea; iar eu cred că aceasta este pentru că el «a trecut de la moarte la viață».

Starețul Siluan, din primele zile ale călugăriei sale, a fost un astfel de ucenic desăvârșit, drept care pentru el tot duhovnicul era un bun povățuitor. El spunea că dacă monahii și, îndeobște, credincioșii vor asculta de duhovnicii și păstorii lor fără a-i judeca, fără critică și fără împotrivire lăuntrică, atunci și ei vor dobândi mântuirea, și întreaga Biserică va trăi viața deplină.

Calea Starețului era una pe care, de va merge cineva, degrab și ușor va primi darul mării milostiviri a lui Dumnezeu; însă cei ce-și urmează propria voie și propria minte, oricât ar fi de învățați și isteți, chiar de se vor omorî cu aspre nevoințe ascetice sau științifico-theologice, abia de vor ajunge a se hrăni cu fărâmiturile ce cad de la Prestolul Milosârdiei; dar în cea mai mare parte își vor petrece viața închipuindu-și a poseda bogății, când în rea-

litate nu va fi așa (vezi Apoc. 3: 14-22).

Starețul spunea: «Una este a crede în Dumnezeu, și alta – a cunoaște pe Dumnezeu».

În marele noian al vieții bisericești, adevărata și curata predanie a Duhului curge asemenea unui pârau subțire, și cine va voi să ajungă în acest subțire pârau, acela va fi nevoit să se lepede de «a sa» judecată. Acolo unde se ivește judecata «sa» proprie, neapărat dispare curăția, căci înțelepciunii și dreptății lui Dumnezeu i se opun înțelepciunea și dreptatea omului. Celor ce se încred în propria minte, aceasta li se va părea nesuferit de greu, și chiar o nebunie, dar cel ce nu s'a înfricoșat a deveni «nebun» (1 Cor. 3: 18-19), acela a cunoscut adevărata viață și adevărata înțelepciune.

SFÂNTA PREDANIE ȘI SCRIPTURA

Felul Starețului de a vedea ascultarea ca fiind de neapărată trebuință spre a învăța viața duhovnicească era strâns legat de felul cum privea Sfânta Predanie și Cuvântul lui Dumnezeu.

Viața Bisericii o înțelegea ca viața în Duhul Sfânt, iar Sfânta Predanie ca neîntrerupta lucrare a Duhului Sfânt în Biserică. Predania, ca vecinică și neschimbată petrecere a Duhului Sfânt în Biserică, este cel mai adânc temei al ființării Ei, drept pentru care Predania cuprinde în sine întreagă viața Bisericii, până într'acolo încât și însăși Sfânta Scriptură nu este decât unul din chipurile ei. De aci reiese că:

Dacă Biserica s'ar lipsi de Predania Ei, ar înceta a fi ceea ce este, căci slujirea Noului Legământ este slujirea Duhului, «scrisă nu cu cerneală, ci cu Duhul lui Dumnezeu celui viu, nu într' un lespez de piatră, ci într' un lespez de carne ale inimii» (2 Cor. 3: 3-6).

Așadar, de ar fi ca Biserica să se lipsească de toate cărțile ei pentru vreo oarecare pricină, adică de Vechiul și Noul Legământ, de scrierile Sfinților Părinți și de cărțile slujbelor bisericești, atunci Predania ar realcătuși Scriptura, fie și nu cuvânt cu cuvânt, fie și în altă limbă, dar în esența sa, și această nouă Scriptură ar

fi înfățișarea aceleiași «credințe carea o dată s'a predanisit sfinților» (Iuda 1: 3), arătarea aceluiasi Duh Unul Care neschimbat lucrează în Biserică, arătându-se a fi temeiul Ei, esența Ei.

Sfânta Scriptură nu este mai adâncă și nu este mai însemnată decât Sfânta Predanie ci, precum s'a spus mai sus, unul din chipurile ei. Acest chip este cât se poate de prețios, și prin ușurința lui de a se păstra, și prin ușurința de a se folosi; scoasă însă din suvoiul sfintei Predanii, Scriptura nu poate fi înțeleasă precum se cuvine de nici un fel de cercetare științifică.

Dacă Apostolul Pavel avea «mintea lui Hristos», atunci cu atât mai mult Sfânta Biserică, ce-l cuprinde și pe Pavel, are mintea lui Hristos. Iar dacă scrierile lui Pavel și ale celorlalți apostoli se numesc Sfânta Scriptură, atunci și noua Scriptură a Bisericii, adică cea de după pierderea cărților vechi, ar fi tot atât de sfântă, căci, după făgăduința Domnului, Dumnezeu – Sfânta Treime – neschimbat petrece în Biserică.

Greșit socotesc cei care, despărțindu-se de Predania Bisericii, merg, precum cred, la izvoarele ei, adică la Sfânta Scriptură. Nu Sfânta Scriptură este izvorul Bisericii, ci Sfânta Predanie. De-a lungul celor dintâi zeci de ani ai istoriei sale Biserica nu avea Scripturile Noului Legământ și trăia numai după Predanie, pe care Apostolul Pavel în Epistolele sale îi îndemna pe credincioși să o păzească (2 Thes. 2: 15).

Este îndeobște cunoscut că toți ereziarhii s'au întemeiat pe Sfânta Scriptură, cu singura deosebire că ei «o înțelegeau după sine». Despre o astfel de stâlcire a înțelesului Sfintei Scripturi prin răstălmăcirea ei după propria lor înțelegere vorbea deja Apostolul Petru (2 Pt. 3: 16).

Osebitele mădulare ale Bisericii, fără a-i exclude nici pe cei mai buni fii și învățători ai Ei, nu ajung a cuprinde în sine toată plinătatea darurilor Sfântului Duh, drept care în învățăturile și scrierile lor se găsesc unele nedesăvârșiri și uneori chiar greșeli; însă în întregul ei învățătura Bisericii, care cuprinde plinătatea darurilor și a cunoașterii, rămâne în veci adevărată.

Neclătita credință în adevărul învățaturii Soborniceștii Biserici în întregul Ei, și adâncă încredere în tot ce Ea a primit și a întărit în experiența Sa, se află la temeiul vieții monahului atho-nit, scutindu-l de orice amatorism netradițional și de căutări or-becăinde. O astfel de intrare prin credință în viața Bisericii îl fa-ce pe monah un împreună-deținător al nemărginitelor Ei bogății, împărtășind de îndată experienței sale personale o hotărâtă trăsă-tură de temeinicie.

Învățându-se din Sfintele Scripturi, din scrierile Sfinților Pă-rinți și din cărțile liturgice, nedeșertate comori de cuprins dogma-tic și de rugăciune, monahul se întâlnește cu o bogăție negrăit de măreață; drept aceea, nu găsește în sine înclinarea de a scrie și el despre acestea, neputând adăuga ceva esențial nou. Dar când în viața Bisericii se ivește o adevărată nevoie, atunci se scriu noi cărți.

Fiecare nouă carte ce pretinde a se alătura învățaturii Bisericii sau a o înfățișa, se supune judecății Bisericii care, fie și încet, cearcă și ispitește toate laturile, și mai cu seamă înrâurirea învă-țaturii ei asupra vieții. Acest criteriu al înrâuririi învățaturii asu-pra vieții are o deosebită însemnătate, în vârtutea strânsei legă-turi între conștiința dogmatică și viață; și Biserica respinge tot ce se dovedește a fi potrivnic sau necorespunzător duhului iubirii lui Hristos prin care Ea trăiește.

Fiecare fiu și mădular al Bisericii, călătorind către această iu-bire, se poticnește, cade, săvârșește nelegiuiri; Biserica însă, în adâncul său, cunoaște în Duhul Sfânt adevărul dragostei lui Hris-tos, iar când se ivește fie și cuvântul iubire, dar cu alt cuprins, Bi-serica nu se lasă ademenită de nici o filosofie, de nici o altă stră-lucită învățătură. Biserica nu se înșală.

Socotesc că Fericitul Siluan, credincios fiu al Bisericii, în scri-erile sale îndrumă către cel de pe urmă și mai temeinic criteriu al adevărului în Biserică.

Criteriul acesta este dragostea lui Hristos pentru vrăjmași și smerenia lui Hristos.

Starețul scria:

«Nimenia poate cunoaște de la sine ce este dragostea lui Dumnezeu, dacă nu-l va învăța Duhul Sfânt; dar în Biserica noastră dragostea lui Dumnezeu este cunoscută în Duhul Sfânt, și de aceea vorbim despre ea».

«Domnul este bun și milostiv, dară noi a grăi despre iubirea Sa nimic am putea în afara Scripturii, de nu ne-ar fi învățat Duhul Sfânt».

«Noi nu putem judeca decât în măsura în care am cunoscut harul Sfântului Duh...»

«Sfinții grăiesc despre ceea ce cu adevărat au văzut și cunosc. Ei nu vorbesc despre ceea ce nu au văzut...» (vezi Col. 2: 18).

«Sfinții nimic nu grăiesc din mintea lor».

De-Dumnezeu-însuflata Scriptură este un cuvânt cât se poate de credincios (2 Pt. 1: 19), folositor pentru învățatura și îndrumarea către buna înfăptuire plăcută lui Dumnezeu (2 Tim. 3: 16-17), însă cunoașterea de Dumnezeu culeasă dintr'însa nu poate atinge căutata desăvârșire de nu ne va învăța și Însuși Domnul prin Duhul Sfânt.

Cu toată adevărata sa smerenie și blândețe, Starețul zicea, cu o anume încredințare și neclătită lăuntrică întemeiere, că omul cu mintea sa nu poate ajunge la cele dumnezeiești, care nu sânt cunoscute «decât în Duhul Sfânt»; de-aceea nici la Sfânta Scriptură, «scrisă în Duhul Sfânt», nu se poate ajunge prin mijlocirea cercetării științifice, ce ajunge doar la unele laturi exterioare și amănunte, dar nicidecum la esență.

Câtă vreme omului nu-i va fi dat de sus «să înțeleagă Scripturile» și «să cunoască tainele Împărăției lui Dumnezeu», câtă vreme nu se va fi smerit printr'o lungă luptă cu patimile și nu va fi cunoscut prin cercare învierea sufletului său, și toate cele ce se află pe această tainică și măreață cale, neapărat va trebui să se țină cu tărie de predania și de învățatura Bisericii, și să nu în-

drăznească a învăța de la sine, oricât ar fi el de învățat «omenește», căci până și cele mai strălucite scorniri omenești, de departe nu ajung la adevărata viață a Duhului.

Duhul Sfânt, Duhul Adevărului, într'o anume măsură trăiește în fiecare om, și cu atât mai mult în creștini, dar nu se cuvine a exagera această mică experiență a harului și cu îndrăzneală a se întemeia pe ea.

Duhul Sfânt, pururea și cu adevărat petrecând în Biserică, răbdător și blând caută și așteaptă fiecare suflet, dar însuși omul nu îi dă slobozenia de a lucra în sine și, drept urmare, rămâne în afara Luminii și a cunoașterii tainelor duhovniceștii vieți.

Prea adesea se întâmplă că omul, după o oarecare cercare a harului, nu revine la el, ci îl pierde; iar viața sa religioasă se concentrează în minte, ca înțelegere abstractă. Rămânând într'o astfel de stare, adesea el se socotește ca unul ce deține cunoaștere duhovnicească, nepricepând că o asemenea înțelegere abstractă, chiar de purcede de la o oarecare cercare a harului, este propria-i deformare a cuvântului lui Dumnezeu, iar Sfânta Scriptură, în esență, îi rămâne o carte pecetluită cu șapte peceti (Apoc. 5: 1).

Sfânta Scriptură este cuvântul pe care «l-au grăit sfinți oameni ai lui Dumnezeu, purtându-se de Duhul Sfânt» (2 Pt. 1: 21). Dar cele grăite de Sfinți nu sânt ceva total neatârnat de nivelul intelectual și starea duhovnicească a celor cărora le grăiesc; nu, acelea au fost cuvinte vii, către persoane concrete, și deci neapărat va greși interpretarea științifică (istorică, arheologică, filologică ș.a.m.d) a Scripturii.

În toată Sfânta Scriptură se ascunde statornicitul ultim țel, însă către acest unic și neschimbat țel, Sfinții Proroci, apostolii și ceilalți Dascăli ai Bisericii povățuiau pe acei oameni vii care-i înconjurau, pogorându-se la nivelul și înțelegerea lor.

Cât se poate de strălucită în această privință este pilda Sfântului Apostol Pavel care, bineînțeles, niciodată îndepărtându-se de la cea una a sa vedere a lui Dumnezeu și de la cunoașterea Lui, totuși se făcea «tuturor toate, ca oricum pre vreunii să mân-

tuiască» (vezi 1 Cor. 9: 19-22). Cu alte cuvinte, Pavel cu fiecare vorbea felurit; și dacă vom cerceta Epistolele sale numai cu o analiză științifică, esența «sistemului săuologic» negreșit va rămâne de neînțeleș.

Starețul mult cinștea știința theologică și pe cei ce se îndeletniceau cu ea, dar atribuia rolul ei pozitiv și meritul ei numai condițiilor istorice ale vieții Bisericii, și nicicum adevăratei vecinice vieți a Duhului.

Cuvântul omenesc poartă în sine o oarecare nestatornicie și lipsă de precizie de neocolit. Și această trăsătură a sa rămâne până și în Sfânta Scriptură, astfel că numai în anumite limite este cu puțință a exprima adevărul dumnezeiesc în cuvânt omenesc. Aceasta nu înseamnă că se înjosește cuvântul dumnezeiesc până la nivelul relativismului omenesc. Nu. Gândul Starețului se întemeia pe faptul că dobândirea Cuvântului lui Dumnezeu se face pe căile împlinirii poruncilor lui Hristos, iar nu pe căile cercetării științifice. Tot astfel învăța Însuși Hristos:

«Și se mirau Iudeii, zicând: Cum acesta carte știe, fără a fi învățat? Răspuns-au lor Iisus și au zis: A Mea învățatură nu este a Mea, ci a Celuia ce M'au trimis. De voiește cineva voia Lui a face, cunoaște-va pentru învățatura ceasta, oare de la Dumnezeu este, sau Eu de la Mine grăiesc» (Io. 7: 15-17). Domnul a adunat întreaga Sfântă Scriptură într-un cuvânt scurt: iubiți pe Dumnezeu și pe aproapele (vezi Mt. 22: 40). Însă cuvântul lui Hristos – iubire – va rămâne într-o taină pentru toți filologii. Cuvântul acesta este numele lui Dumnezeu Însuși, iar înțelesul său adevărat se descoperă nu altfel decât numai prin lucrarea lui Dumnezeu Însuși.

DESPRE NUMELE LUI DUMNEZEU

Starețul cel mai adesea îl numea pe Dumnezeu cu numele de «Domnul». Prin acest nume înțelegea uneori Sfânta Treime, alteori pe Dumnezeu-Tatăl, alteori pe Dumnezeu-Fiul, și foarte rar

pe Duhul Sfânt, al Căruia nume îl chema foarte des, și acolo unde ar fi părut cu puțință a folosi un pronume el neostoit folosea întreg numele: Duhul Sfânt. Fără îndoială, făcea aceasta pentru că numele «Duhul Sfânt», precum și numele «Domnul», ca și celelalte nume dumnezeiești, neschimbat stârneau în sufletul său o vie răsfrângere, un simțământ de bucurie și de dragoste.

Această trăire, adică bucuria și simțământul luminii și dragostei în inimă la chemarea Numelui lui Dumnezeu a fost pricina unor îndelungi neînțelegeri theologice despre natura Numelor lui Dumnezeu. Începute la Athos, în legătură cu cartea pustnicului caucazian, Shimonahul Ilarion, *În munții Caucazului*, neînțelegerile cu pricina au împânzit apoi Rusia, și între anii 1912-1916 au răscolit adânc gândirea theologică rusă și ierarhia Bisericii, ducând, din punct de vedere dogmatic, la un rezultat deplin mulțămitor.

Neînțelegerea pe seama Numelor Dumnezeiești a coincis cu perioada vieții duhovnicești a Starețului când el petrecea într-o încrâncenată luptă cu tot felul de răbufniri ale patimilor slavei deșarte și mândriei, pricini de căpetenie ale grelelor sale suferințe. Purtând în inima sa neconținut preadulcele nume al lui Hristos, deoarece rugăciunea lui Iisus nu își curma lucrarea înlăuntrul său, el totuși s'a ținut departe de toată turburarea legată de natura acestui Nume. Știa că prin rugăciunea lui Iisus vine în inimă harul Sfântului Duh, că a chema Dumnezeiescul Nume al lui Iisus luminează întreg omul, arzând patimile din el, însă se ținea de-o parte față de interpretările dogmatice ale experienței pe care o trăia, temându-se de «a greși în judecata minții sale». Astfel de greșeli au fost nu puține și de o parte și de alta, până ce s'a aflat dreapta înțelegere dogmatică.

Neînțelegerile au căpătat un caracter cât se poate de necuvințios și de furtunos, și aceasta întrista sufletul lui Siluan, care își petrecea nopțile în «tânguirea lui Adam».

GÂNDURILE STAREȚULUI DESPRE PLANTE ȘI ANIMALE

Fericitul Stareț mi-a fost un mare dar de sus și o deosebită experiență. Era chipul adevăratului creștin, ce mă izbea prin desăvârșirea lui; zăream în el o uimitor de armonioasă îmbinare a ceea ce ar părea a fi extremități de neîmpăcat. Astfel, pe de-o parte, vedeam în el o compătimire, neobișnuită celor bărbătoși asemenea lui, față de tot ce este viu, față de toată făptura, atingând măsuri unde, în chip firesc, s'ar naște gândul că ar fi vorba de o sensibilitate patologică, neobișnuită oamenilor de o asemenea bărbăție; și totodată întâmpinai aci o altă latură a vieții sale ce văden faptul că cea dintâi nu fusese un fenomen patologic, ci cu adevărat o măreție mai presus de fire și o milostivire a harului.

Starețul se purta cu multă grijă până și față de plante: chiar și față de ele orice grosolănie ce putea să le aducă daună o socotea potrivnică învățaturii harului. Îmi amintesc cum odată mergeam cu el pe poteca ce ducea de la Mănăstire la coliba¹ unde am petrecut un an. Coliba se află la un kilometru de Mănăstire. Starețul venea să vadă sălașul meu. Purtam în mână toiege, lucru obișnuit în locuri muntoase. De amândouă părțile potecii creșteau smocuri rare de ierburi sălbatice înalte. Cu gândul de a nu lăsa iarba să crească peste potecă am lovit cu toiagul una din tulpinile acelea lângă vârf, spre a împiedeca semințele să se coacă. Această mișcare Starețului i-a părut sălbatecă și, mirat, a clătinat ușor din cap. Am înțeles ce însemna, și m'am rușinat.

Starețul spunea că Duhul lui Dumnezeu învață să te doară pentru întreaga făptură, astfel încât «fără a fi nevoie» nici frunzei din pom nu-ți vine să-i faci rău.

«Iată o frunză în pomul înverzit, iar tu ai rupt-o fără a fi nevoie. Măcar de nu este un păcat, dar parcă te doare și pentru frun-

¹ Colibă la Athos se numește o căsuță separată, pentru un pustnic.

zuliță; pentru toată făptura te doare inima, dacă a învățat să iubească» (p. 388).

Însă mila pentru frunza verde din pom sau pentru floarea câmpului de sub picior se împreunau la el cu cea mai firească purtare față de tot ce este în lume. Creștin fiind, știa că toată făptura este zidită spre a sluji omului, drept care, când este «nevoie», omul se poate folosi de toate. El însuși cosea fânul, tăia pădurea, crăpa lemne pentru iarnă, mânca pește.¹

Luați aminte, în scrierile Starețului, la gândurile și simțirile sale în privința vietăților. Este uimitoare aci, pe de-o parte mila sa față de fiecăre făptură, în privința căreia ne putem face o idee din povestirea lui despre cum îndelung și-a plâns «cruzimea față de făpturi», când «fără a fi nevoie» a omorât o muscă, sau când a oprit un liliac ce se așezase pe balconul magaziei sale, sau cum «i s'a făcut milă de întreaga făptură și de toată zidirea ce suferă» când a văzut pe drum un șarpe omorât și tăiat în bucăți; și, pe de altă parte, desprinderea sa față de toată făptura în fierbintele său avânt către Dumnezeu.

Despre animale, despre fiare, gândul lui era că sânt «pământ», de care nu trebuie a se alipi omul, că el pe Dumnezeu trebuie să-l iubească din toată mintea, din toată inima, din toată puterea, adică din tot deplinul său, uitând de pământ.

Adesea observata alipire a oamenilor față de animale, ducând uneori până la «prietenia» cu ele, Starețul o socotea ca pe o stricare a rânduielii statornicite de Dumnezeu și potrivnice stării firești a omului (vezi Fac. 2: 20). A mângâia pisica zicând «Pisi, pisi!», sau a te juca și a vorbi cu câinele, părăsind gândul la Dumnezeu, sau, din grijă față de animale a uita de suferința aproape-lui, sau din pricina lor a intra în ceartă cu oamenii – toate acestea pentru Stareț erau o încălcare a poruncilor lui Dumnezeu, a căror

¹ La Athos monahii din chinovii, ca și pustnicii, nu mănâncă defel carne, după cuvântul Apostolului: «Dacă mănucarea smintește pre fratele meu, nu voi mânca în veac carne» (1 Cor. 8: 13).

pază credincioasă desăvârșește omul. În tot Noul Legământ nu găsim nici un singur loc unde s'ar arăta că Domnul și-a oprit atenția asupra animalelor, iar El, desigur, a iubit întreaga făptură. Atingerea acestei desăvârșiri omenești, după chipul Omului-Hristos, este o sarcină corespunzătoare firii noastre zidite după chipul lui Dumnezeu, și de aceea legătura sufletească și împătimirea față de animale Starețul o socotea o înjosire a chipului omenesc al ființării. Despre aceasta el scrie astfel:

«Unii se alipesc de animale, dar astfel măhnesc pe Făcătorul, căci omul este chemat spre a trăi vecinic cu Domnul, a împărăți cu El și a iubi pe Singur Dumnezeu. Către animale nu se cade să avem împătimire, ci trebuie doar să avem o inimă ce se milosti-vește de fiecă făptură».

El spunea că totul este zidit spre a sluji omului și, drept aceea, când este neapărată nevoie, ne putem folosi de tot ce este în zidire; dar în același timp asupra omului cade îndatorirea de a se griji de toată zidirea, și deci toată dauna adusă fără nevoie animalului sau chiar plantei este potrivnică legii harului. Dar și toată împătimirea față de animale este așijderea potrivnică poruncii lui Dumnezeu, căci se slăbește dragostea de Dumnezeu și de aproapele.

Cela ce cu adevărat iubește omul, și în rugăciunile sale plânge pentru întreaga lume, acela nu se poate alipi de animale.

PENTRU FRUMUSEȚEA LUMII

Sufletul Starețului se încânta de frumusețea lumii văzute. Acela încântare nu o arăta nici prin ținuta trupului, nici prin mișcări; ea nu putea fi surprinsă decât prin expresia feței și curgerea glasului. În această înfrânată nevădire de sine se simțea cu atât mai puternic adevăratul adânc al trăirii. Totdeauna adunat în omul său lăuntric, el prea puțin căuta asupra lumii din afară; dar atunci când își îndrepta privirea către frumusețea văzută a lumii, aceasta i se făcea o nouă pricină de a vedea slava lui Dumnezeu

și de a-și întoarce din nou inima către Dumnezeu.

În această privință era asemenea copiilor: pe el toate îl uimeau. Cât se poate de drept pomenește în scrierile sale că cel ce a pierdut harul nu simte cum trebuie frumusețea și de nimic nu se minunează. Toată negrăit de măreață facerea lui Dumnezeu nu îl atinge. Și dimpotrivă, când harul lui Dumnezeu este cu omul, atunci tot ce este în lume încântă sufletul cu necuprinsa sa minunăție, și sufletul, din contemplarea văzutei frumuseți, ajunge la simțirea lui Dumnezeu, viu și minunat întru toate.

Starețul, cu o puternică trăire a frumuseții, privea asupra nou-rilor, mării, munților, pădurilor, câmpiilor, asupra câte unui copac aparte. Spunea că slava Făcătorului este măreață și în astă lume văzută, dar a vedea slava Domnului Însuși în Duhul Sfânt este o vedenie care în chip nemărginit covârșește tot gândul omenesc.

Odată, privind mișcarea norilor pe cerul attic smărdliu-albăstriu, a zis:

- Îmi vine gândul: Cât de măreț este Domnul nostru. Câtă frumusețe a zidit El întru slava Sa, pentru binele norodului Său, pentru ca noroadele în bucurie să-și slăvească Făcătorul... O, Stăpână, învrednicește norodul să vază slava Domnului.

Astfel, oprindu-se o clipă asupra frumuseții văzute și a slavei lui Dumnezeu din ea, el iarăși s'a întors către rugăciunea pentru norod.

PENTRU SLUJBELE BISERICESTI

Starețul mult iubea îndelungile dumnezeiești slujbe în biserică, nesfârșit de bogate în cuprinsul lor duhovnicesc, și înalt prețuia trudele cântăreților și citeților, rugându-se mult pentru ei și cerând asupra lor ajutorul de la Dumnezeu, mai cu seamă în vremea privegherilor de toată noaptea.¹ Dar, cu toată dragostea sa pentru măreția, frumusețea și cântarea dumnezeieștilor slujbe,

¹ De-a lungul anului, după tipicul Mănăstirii, se săvârșesc 66 de privegheri de toată noaptea.

spunea totuși că acestea, deși sânt așezate după darul harului Sfântului Duh, nu sânt o formă de rugăciune desăvârșită, ci sânt date «norodului credincios» ca fiind după puterile și pentru folosul tuturor.

«Domnul ne-au dat slujbele bisericești cu cântare ca unor copii neputincioși; noi încă nu știm a ne ruga cum se cuvine, pe când cântarea este de folos tuturor, de vor cânta întru smerenie. Însă mai bine este când inima noastră se face biserică Domnului iar mintea scaunul Său», scria el. Și iarăși:

«Domnul este slăvit în sfintele biserici, dar monahii pustnici slăvesc pe Dumnezeu în inimile lor. Inima pustnicului este biserică, iar mintea îi slujește de prestol, căci Domnul iubește a locui în inima și în mintea omului».

Mai spunea și că atunci când neîncetata rugăciune se întărește în adâncul inimii, întreaga lume se preface în biserică a lui Dumnezeu.

PENTRU ASEMĂNAREA OMULUI CU HRISTOS

Starețul adesea spunea și scria că cei ce păzesc poruncile Domnului sânt asemenea lui Hristos. Asemănarea cu Hristos poate fi și mai mare, și mai mică, dar hotare acestei asemănări nu sânt puse. Atât de neajuns de mare este chemarea omului: el cu adevărat devine asemănător lui Dumnezeu.

Starețul spunea:

«Atâta a iubit Domnul zidirea Sa: omul este asemănător lui Dumnezeu».

La acestea el pomenea cuvintele Sfântului Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul: «asemenea Lui vom fi, căci vom vedea pre El precum este» (1 Io. 3: 2).

Starețul nesfârșit iubea cuvintele lui Hristos:

«Părinte, pre carii ai dat Mie, voiesc ca unde sânt Eu, și aceia să fie cu Mine; ca să văd slava Mea» (Io. 17: 24).

A vedea acea slavă fără a-i fi părtaş este cu neputință. Drept

aceea cuvintele «să văză slava Mea» înseamnă să fie și lor dată aceeași slavă.

Dumnezeu dragoste este, și ca dragoste nesfârșită El voiește pe de-a-ntregul a Se da omului.

«Slava carea ai dat Mie am dat lor» (Io. 17: 22).

Iară dacă o astfel de slavă va fi dată oamenilor, atunci chiar de rămâne omul făptură după esență, dar după har devine dumnezeu, adică primește chipul dumnezeieștii ființări. Precum Hristos, purtând chipul dumnezeieștii ființări, a primit în întruparea Sa chipul ființării omenești, așa și omul ce poartă chipul unei ființări de rob, primește în Hristos chipul dumnezeieștii ființări (vezi Flps. 2: 6-7).

Despre aceasta, până și Sfintei Scripturi, în înțeleapta sa cum-pătare, nu-i place să vorbească.

De ce?... Poate datorită faptului că cei care aud vor fi ispitiți să dea frâu liber închipuirilor și, în visătoria lor, să se avânte către înălțimile de dincolo de nouri, uitând sau neștiind că Dumnezeu este Smerenie.

Cunoscând pe Domnul ca pe cel mai apropiat, cel mai drag, cel mai adevărat Tată, Starețul spunea: «Înruditu-ne-au Duhul Sfânt».

Duhul Sfânt, prin venirea Sa în suflet, în chip firesc înrudește omul cu Dumnezeu, astfel încât sufletul dintr'un puternic și neîndoielnic simțământ grăiește Domnului: PĂRINTE.

Sufletul Starețului era pătruns de viziunea măreției Domnului suferind pentru păcatele oamenilor, pentru întreaga lume. Se pătrundea de uimire înaintea nemărginitei iubiri a lui Dumnezeu și a smereniei lui Dumnezeu.

În sufletul său el cânta laudă Domnului pentru ale Sale răscumpărătoare patimi, și știa că harul Sfântului Duh îl învățase a-

cest cântec, iar cântul acesta îi era mai dulce decât orice altceva.

Înțelegea slavoslovيا cereștilor puteri ca pe o netăcută proslăvire a Domnului pentru a Sa smerenie și suferință prin care a răscumpărat pe om din vecinica moarte.

Starețul, în duh, tainic auzea aceste cânturi heruvimice pe care, precum spunea, «le aud toate cerurile» și care «sânt dulci, căci se cântă în Duhul Sfânt».

PENTRU CĂUTAREA LUI DUMNEZEU

Starețul avea un gând al său aparte, și anume că nu putea căuta pe Dumnezeu decât cel ce L-a cunoscut, și apoi L-a pierdut. Socotea că toată căutarea de Dumnezeu fusese preîntâmpinată cumva de o pregustare a lui Dumnezeu.

Dumnezeu nu săvârșește asupra omului nici o silnicie, ci răbdător stă lângă inima lui, și smerit așteaptă până când i se va deschide acea inimă.

Dumnezeu Însuși caută pe om, mai nainte ca omul să-L caute; și când, prinzând o clipă potrivită, Domnul se arată omului, de-abia atunci cunoaște omul pe Dumnezeu în măsura dată lui, și începe de-acum a-L căuta pe Dumnezeul Care se ascunde inimii. Starețul spunea:

«Cum vei căuta ceea ce nu ai pierdut? Cum vei căuta ceea ce nicicum nu cunoști? Dar sufletul cunoaște pe Domnul, și de aceea Îl caută».

PENTRU LEGĂTURA CU APROAPELE

Fiecare om vede în aproapele său ceea ce a cunoscut în sine însuși în experiența sa duhovnicească, astfel că legătura omului cu aproapele este o mărturie credincioasă despre treapta cunoașterii de sine pe care a atins-o.

Cine a cunoscut în sine, pe de-o parte, ce adânc, ce putere pot atinge suferințele duhului omului despărțit de lumina adevăratei

ființări și, pe de alta, CE este omul în Dumnezeu, acela știe că fiice om este o netrecătoare, vecinică valoare, mai mare decât întreg restul lumii; el cunoaște vrednicia omului, știe că fiecare «dintre acești prea mici» (Mt. 25: 40) este prețios înaintea lui Dumnezeu; drept aceea niciodată nu va cugeta vreo ucidere, fie și lăuntric, și nu-și va îngădui a dăuna aproapelui, sau măcar a-l mâhni.

Cel care «doar crede», cel care a cercat asupra-și de-abia o ușoară atingere a harului, și încă nelimpede «presimte» vecinica viață, acela în măsura dragostei sale pentru Dumnezeu se va păzi de păcat, însă dragostea lui este de departe nedesăvârșită, și el poate mâhni pe fratele.

Însă cel care, «pentru propriul câștig și interes», fără milă dăunează altora, care cugetă sau săvârșește ucidere, acela sau s'a asemănat fiarei, și în sinea sa se conștientizează ca o ființă asemănătoare dobitoacelor, adică nu crede în vecinica viață, sau a pășit pe calea duhovniciei demonice.

Însuși Starețul, prin arătarea lui Hristos, s'a învățat a trăi asemănarea omului cu Dumnezeu. Pe oameni, în orice caz, îi vedea ca pe fii ai lui Dumnezeu, ca pe purtători ai lui Dumnezeu, ca pe purtători ai Duhului Sfânt. Duhul Sfânt, ca Duh și Lumină a Adevărului, într'o anume măsură viază în fiecare și luminează pe fiecare om; cel care petrece în har, îl vede și în ceilalți – pe când cel ce nu simte în sine harul, nici în ceilalți nu-l vede. El spunea că după felul cum omul vede pe aproapele poți socoti măsura harului pe care-l poartă: «Dacă omul vede în fratele său prezența Duhului Sfânt, înseamnă că și el însuși are mult har; dar dacă ci-neva își urăște fratele, înseamnă că el însuși este ținut de un duh rău».

Acestea din urmă erau pentru Stareț desăvârșit neîndoielnice; înțelegea cât se poate de bine că tot omul, oricine ar fi el, dacă își urăște fratele, și-a făcut inima sălaș duhului rău, și prin aceasta s'a despărțit de Hristos.

PENTRU UNIMEA LUMII DUHOVNICEȘTI ȘI MĂREȚIA SFINȚILOR

Viața lumii duhovnicești Starețul o conștientiza ca fiind una și, în vârtutea acestei unimi, fiecare manifestare duhovnicească neapărat se răsfrânge asupra stării întregii acestei lumi. Iar dacă manifestarea este una bună, atunci toată lumea duhurilor sfinte (toate cerurile) se bucură; și dimpotrivă, dacă este rea, se întristează. Deși fiecare manifestare duhovnicească neapărat își lasă urma în ființarea întregii lumi duhovnicești, totuși acea subțire pătrundere despre care vorbea Starețul este caracteristică mai ales Sfinților. O astfel de cunoaștere ce depășește mărghinirea omească o pune pe seama lucrării Duhului Sfânt. Sufletul în Duhul Sfânt «vede» întreaga lume și o îmbrățișează cu dragostea sa.

Starețul era încredințat că Sfinții aud rugăciunile noastre. El spunea că aceasta se vădește în neîncetata experiență a legăturii prin rugăciune cu Sfinții. În Duhul Sfânt ei primesc încă de pe pământ darul acesta într'o anume măsură, însă după mutarea lor el crește.

Vorbind despre o astfel de trăsătură cu adevărat dumnezeiască a Sfinților, el se minuna de nemărghinirea iubirii lui Dumnezeu pentru om:

«Atâta a iubit Dumnezeu omul, că i-a dat Duhul Sfânt, și în Duhul Sfânt omul s'a făcut asemănător cu Dumnezeu. Cei care nu cred aceasta și nu se roagă Sfinților, nu au cunoscut cât de mult iubește Domnul pe om și cât de mult l-a proslăvit».

PENTRU DUHOVNICEASCA VEDERE A LUMII

Starețul adesea spunea că «atunci când mintea este deplin în Dumnezeu, lumea este uitată»; și, în același timp, tot el scrie: «Omul duhovnicesc zboară precum vulturul în înălțimi, și în suflet simte pe Dumnezeu, și vede întreaga lume, măcar că se roagă în întunerecul nopții» (p. 498).

Se pune întrebarea: Nu este oare vorba de o contradicție? Și încă o întrebare: Oare această vedere a lumii nu este o închipuire?

Dar iată că tot el mai scrie: «Rare sufletele ce Te cunosc, și puțini cu carii se poate grăi despre Tine» (p. 297).

Între cei care nu cunosc pe Dumnezeu și nu pot vorbi despre El, pe mine mai nainte de toți mă mărturisesc a fi, și deci rog pe toți cei care au cunoscut pe Dumnezeu să-mi facă pogorământ și să-mi ierte îndrăzneța și necugetata încercare de a întredeschide, fie doar și într'o oarecare măsură, înțelesul cuvintelor fericitului Stareț.

Rugăciunea curată trage mintea înlăuntrul inimii și adună într-una întreg omul, până și trupul său. Mintea, adâncindu-se în inimă, se depărtează de la chipurile lumii iar sufletul, îndreptat din toate puterile sale către Dumnezeu în rugăciunea lăuntrică, în lumina ce purcede de la Dumnezeu se vede pe sine într'un chip cu totul aparte. Astfel, el vede nu manifestările exterioare și condițiile vieții, ci pe sine însuși, dezbrăcat și în curată esența sa, și descoperit în tot adâncul său.

În ciuda lipsei oricărei vederi, a simplității și a «restrângerii» întru sine a acestei viziuni îndreptate către izvoarele vieții, către Dumnezeu, în ea se descoperă marginile între care mișcă întreaga ființare a lumii duhovnicești făcute; iar sufletul, smuls de la toate și nimica văzând, în Dumnezeu vede întreaga lume și își recunoaște propria unime cu ea, rugându-se pentru ea.

«Eu însă doresc un singur lucru: a mă ruga pentru toți ca pentru sine», scrie Starețul.

Noi toți, nu o dată, ne-am încântat văzând măreția și frumusețea zidirii. Dar iată înaintea noastră o mică fotografie alb-negru, și în locul întinderilor necuprinse și neajunse ochiului vedem o bucatică de hârtie, și în locul negrăitei bogății a luminii, a mișcărilor, a culorilor și formelor – un neînsemnat șir de pete mai negre sau mai cenușii. Pe cât de mare este deosebirea între o fotografie moartă și ceea ce se chipuiește pe ea, tot atâta, și chiar mai mare, este deosebirea între cuvintele de mai sus și viața ce se as-

cunde îndărătul lor.

PENTRU CELE DOUĂ CHIPURI ALE CUNOAȘTERII LUMII

Starețul fusese înzestrat cu o minte vie, frumoasă și neobișnuit de îndrăzneță. El scrie:

«Cu mintea nu putem cunoaște nici măcar cum este făcut soarele. Și când cerem lui Dumnezeu: „Spune-ne cum ai făcut Tu soarele”, auzim limpede în suflet răspunsul: „Smerește-te, și vei cunoaște nu numai soarele, ci și pe Făcătorul lui”. Dar când sufletul în Duhul Sfânt cunoaște pe Domnul, atunci, de bucurie, uită întreaga lume și părăsește grija cunoașterii pământești» (p. 291).

Acî, într'o formă aproape naivă a expresiei, se ascunde o învățătură despre două chipuri diferite ale cunoașterii ființării. Obișnuita și tuturor cunoscuta cale către cunoaștere este puterea duhului omului de a cunoaște atunci când, întorcându-se către cele din afară, întâlnește nenumărata felurime a fenomenelor, a înfățișărilor, a formelor, și nesfârșita fărâmițare a tot ce se petrece, drept care cunoașterea niciodată nu atinge nici deplinătatea, nici adevărata sa unime.

Prin acest chip al cunoașterii mintea, stăruiitor căutând unimea, se folosește de sinteză, lucru care totdeauna și neapărat va fi artificial; iar unimea la care ajunge pe această cale nu este ceva real și existând obiectiv, ci doar forma caracteristică a gândirii sale abstracte.

Cealaltă cale spre a cunoaște ființarea este prin întoarcerea duhului omului înlăuntrul său iar apoi către Dumnezeu. Astfel se produce ceva contrar celor ce am văzut în primul chip al cunoașterii: mintea se îndepărtează de nesfârșita felurime și fărâmițare a lumii văzute, și din toată puterea se întoarce către Dumnezeu; și petrecând în Dumnezeu, se vede și pe sine, și întreaga lume.

Către acest chip al cunoașterii prin rugăciune năzuia sufletul

Starețului, și deși nu își pierdea simțământul sănătos al realității acestei lumi, totuși până la sfârșitul vieții sale s'a ținut departe de lucrurile lumești, străin de curiozitate și de alipirea de ele. Duhul său neconținut se îndeletnicea numai cu Dumnezeu și cu omul.

PENTRU ÎNSEMNELE HARULUI ȘI ALE ÎNȘELĂRII

În dorința-mi de a ști de la Stareț de este cumva vreun însemn neîndoielnic care să dea puțința a deosebi negreșalnic adevărata cale duhovnicească de «nălucirile adevărului» ce se află în abaterile de la acea cale, am avut cu dânsul o convorbire pe această temă iar cuvântul său mi-a fost nesfârșit de prețios. El spunea:

«Când Duhul Sfânt umple întreg omul cu îndulcirea dragostei Sale, lumea este desăvârșit uitată și întreg sufletul într'o nespusă bucurie contemplă pe Dumnezeu; dar când sufletul își amintește din nou de lume, atunci din dragostea lui Dumnezeu și din durere pentru om plânge și se roagă pentru întreaga lume.

Dându-se plânsului și rugăciunii pentru lume, născute din dragoste, sufletul, din îndulcirea Duhului Sfânt, poate uita din nou lumea și din nou să odihnească în Dumnezeu; dar amintindu-și de lume, iarăși cu multă durere se roagă cu lacrimi, dorind tuturor mântuirea.

Și aceasta este adevărata cale pe care o învață Duhul Sfânt.

Duhul Sfânt este dragoste, pace și îndulcire. Duhul Sfânt învață să iubești pe Dumnezeu și pe aproapele. Însă duhul înșelării este un duh mândru; el nu cruță omul, nici restul făpturii, căci el nu a zidit nimic; lucrează ca un fur și răpitor iar calea lui este plină de pustiire.

Duhul înșelării nu poate da adevărata îndulcire; el aduce numai turburata dulceață a slavei deșarte; în el nu găsești nici smerenie, nici pace, nici dragoste, ci doar o rece nepăsare a mândriei.

Duhul Sfânt învață dragostea lui Dumnezeu, și sufletul tânjește după Dumnezeu, și dulce și cu lacrimi Îl caută zi și noapte, iar vrăjmașul își aduce propriul zbucium apăsător și întunecat ca-

re ucide sufletul.

După astfel de însemne poți limpede osebi harul lui Dumnezeu de înșelăciunea vrăjmașului».

I-am spus Starețului că sânt oameni ce înțeleg nepătimirea nu ca dragoste pentru Dumnezeu, ci ca pe contemplarea ființării ce se află mai presus de osebirea binelui și răului, și că ei socotesc o astfel de contemplare ca fiind mai înaltă decât dragostea creștină. La aceasta Starețul a răspuns:

- Este învățătura vrăjmașului; Duhul Sfânt nu astfel învață.

Și auzindu-l pe Stareț nu am putut să nu-mi amintesc de chipurile drăcești ale «supraoamenilor» ce se înalță «dincolo de bine și de rău».

Starețul spunea:

- Duhul Sfânt este dragoste, și El dă sufletului puterea de a iubi pe vrăjmași. Și cine nu iubește pe vrăjmași, acela nu cunoaște pe Dumnezeu.

Acest ultim criteriu ocupa în sufletul Starețului un loc cât se poate de însemnat și de netăgăduit. El spunea:

- Domnul este Ziditor milostiv, și Lui de toți Îi este milă. Domnului Îi este milă de toți păcătoșii, așa cum mamei îi este milă de copiii săi, chiar și atunci când pășesc pe o cale nu bună; și unde nu este dragoste pentru vrăjmași și pentru păcătoși, acolo nu se află Duhul Domnului.

GÂNDURI DESPRE LIBERTATE

Mai sus am înfățișat convorbirea Starețului cu un tânăr student, unde, într'o măsură, se pot vedea părerile sale asupra libertății; iar aci doresc să adaug și alte gânduri ale sale, pe care le-am auzit de la dânsul, și exprimate în parte în scris, însă într'un grai, celor mai mulți de neînțeles.

Viața Starețului s'a desfășurat cu precădere în rugăciune, iar mintea ce se roagă nu gândește, adică nu judecă, ci trăiește. Lu-

crarea minții celui ce se roagă nu stă în a se îndeletnici cu concepte abstracte, ci este părtășie întru ființă. Mentea celui care cu adevărat se roagă are de-a face nu cu categoriile gândirii raționale, ci cu categorii calitativ altele, iar acest alt soi de categorii este însăși ființa în lucrarea ei ce nu se poate cuprinde în îngustele cadre ale conceptelor abstracte.

Starețul nu a fost un filosof în obișnuitul înțeles al cuvântului, însă a fost cu adevărat un înțelept ce deținea cunoașterea celor ce depășesc limitele filosofiei.

Să luăm drept pildă experiența «pomenirii morții». Sub acest nume, în scrierile Părinților nevoitori se înțelege nu obișnuita conștiință a omului în privința mortalității sale, nu simpla amintire a faptului că vom muri, ci un anume simțământ duhovnicesc. Începe pomenirea morții cu conștientizarea scurtimii ființării noastre pământești; când slăbind, când întărindu-se, ea trece uneori într'un adânc simțământ al faptului că tot ce este pământesc este stricăcios și trecător, schimbând astfel însăși viziunea omului față de tot ce este în lume; tot ce nu dăinuie vecinic devine fără valoare în conștiința sa și apare simțământul lipsei de noimă a tuturor agonisirilor pe pământ. Mentea își despoaie atenția de lumea din afară ce o înconjoară, adunându-se înlăuntru, unde sufletul se confruntă cu adâncul de neajuns al întunerecului. Această viziune duce sufletul într'o groază ce naște o rugăciune încordată, de nereținut nici ziua nici noaptea. Vremea își pierde întinderea – la început nu pentru că sufletul vede lumina vieții vecinice, ci dimpotrivă, pentru că totul este înghițit de simțământul vecinicei morți. În sfârșit, trecând prin multe și felurite stadii, sufletul, prin lucrarea harului, este dus în tărâmul luminii Dumnezeiești fără-de-început. Iar aceasta nu este «trecerea dincolo» a filosofiei, ci viața în adevărata sa manifestare, ce nu are nevoie de «dovezi» dialectice. Ca adevărată viață, o astfel de cunoaștere de nedefinit, de nedemonstrat și nevădită, în ciuda nedefinirii ei este neasemuit mai puternică și lăuntric mai convingătoare decât cea mai impecabilă dialectică abstractă.

Starețul se ruga:

«Doamne, oamenii au uitat de Tine, Făcătorul lor, și își caută slobozenia, neînțelegând că Tu ești milostiv, și iubești pe păcătoșii ce se pocăiesc, și le dai harul Duhului Tău cel Sfânt» (p. 288).

Rugându-se Dumnezeu celui atotcunoscător Starețul nu găsește multe cuvinte și nu își lămurește gândurile. «Oamenii își caută slobozenia», adică în afara lui Dumnezeu, în afara adevăratei vieți, acolo unde ea nu este și nu poate fi, unde este «întunecul cel mai din afară», căci slobozenia nu este decât acolo unde nu este moarte, unde este adevărata vecinică ființare, adică în Dumnezeu.

«Tu ești milostiv, și le dai harul Sfântului Duh». Dumnezeu dă darul Sfântului Duh, iar atunci omul devine slobod. «Unde este Duhul Domnului, acolo este slobozenia» (2 Cor. 3: 17). «Tot cel ce săvârșește păcatul, rob este păcatului. Și robul nu rămâne în casă în veac. Deci de va slobozi pre voi Fiul, cu adevărat slobozi veți fi» (Io. 8: 34-36).

În rugăciunea născută din har, cunoașterea ființială – sau din cercare, așa cum spunea Starețul – a slobozeniei omului este cât se poate de adâncă. El din tot sufletul recunoștea că adevărata robie este una singură – robia păcatului; că adevărata libertate este una singură – învierea în Dumnezeu.

Câtă vreme omul nu și-a dobândit cea întru Hristos înviere, totul în el va rămâne scâlciat de frica morții și, prin urmare, de robia păcatului. Iar dintre cei scâlțiați, ce nu au cunoscut încă harul învierii, vor scăpa doar acei despre care s'a spus: «Fericiți cei care nu au văzut, dar au crezut».

De neajuns și de nedefinit în ceea ce privește izvoarele ei, în al său vecinic temei, simplă și una în esența sa – nu știu ce nume să dau vieții duhovnicești. S'ar putea ca unii să numească acest târâm «supraconștientul» ... dar cuvântul nici nu dă ceva de înțe-

les, nici nu definește ceva mai mult decât relația între conștiința reflexivă și lumea care îi depășește hotarele.

Trecând din acest tărâm nedefinit în cel supus observației noastre lăuntrice, și chiar unui anume control, viața duhovnicească ni se înfățișează sub două aspecte, și anume: drept stare și trăire duhovnicească, și drept conștiință dogmatică. Cele două aspecte deosebite, și oarecum chiar despărțite în «întruparea», adică în expresia lor formală din viața noastră empirică, în esența lor sânt o singură viață nedespărțită. În vârtutea acesteia, fiecare lucrare a nevoinței, fiecare stare duhovnicească este nedespărțit legată de conștiința dogmatică corespunzătoare.

Având în vedere cele mai sus zise, am încercat întotdeauna să înțeleg cu ce conștiință dogmatică se lega marea rugăciune și marile plâns pentru lume al Starețului.

Transpunând într'un limbaj mai pe înțelesul contemporanilor noștri cuvintele Starețului, greu de pătruns, în sfânta și măreața lor simplitate, nădăjduiesc în cele ce urmează să mă apropii de expresia conștiinței sale dogmatice.

Starețul spunea și scria că dragostea lui Hristos nu poate răbda pierzania nimănui și, în grija ei pentru mântuirea tuturor, spre a-și atinge țelul, urmează calea jertfei.

«Domnul dă monahului dragostea Sfântului Duh, și din această dragoste inima monahului neconținut se întristează pentru norod, că nu toți se mântuiesc. Însuși Domnul într'atâta se întrista pentru norod, că S'au dat pe Sine morții pe cruce. Și Maica Domnului aceeași durere pentru oameni purta în inima Ei. Și Ea, asemenea Fiului Său iubit, tuturor până în sfârșit dorea mântuirea. Același Duh Sfânt L-au dat Domnul Apostolilor și Sfinților noștri Părinți, și păstorilor Bisericii» («Pentru monahi», p. 420).

Cu adevărat creștinește a mântui este cu putință numai prin iubire, adică cucerind; nici o silnicie nu-și are aci locul. Căutând mântuirea tuturor, dragostea este trasă a merge până în sfârșit, drept care ea îmbrățișează nu numai lumea celor ce trăiesc acum pe pământ, dar și pe carii au murit, și însuși iadul, și pe carii au

încă a se naște, adică întregul Adam. Și dacă dragostea dănuiește și se bucură văzând mântuirea fraților, ea plânge și se roagă văzând pierzania lor.

L-am întrebat pe Stareț: Cum poate cineva să iubească pe toți? Și unde poți găsi o astfel de dragoste, ca să devii una cu toți?

Starețul a răspuns:

- Spre a deveni una cu toți, precum spune Domnul, «ca toți una să fie» (Io. 17: 21), nu avem nevoie să născocim nimic: toți avem una și aceeași fire, și deci firesc ne-ar fi să iubim pe toți; iară puterea de a iubi o dă Duhul Sfânt.

Puterea iubirii este mare și biruitoare, dar nu până în sfârșit. În ființa omului este un anume tărâm unde până și iubirii i se pune hotar, unde nici ea nu-și atinge deplinătatea stăpânirii. Ce poate fi aceasta?

Libertatea.

Libertatea omului este cu adevărat reală, și atât de mare, încât nici jertfa lui Hristos Însuși, nici jertfa tuturor celor ce au pășit pe urmele lui Hristos nu poate duce neapărat la biruință.

Domnul a zis: «Și Eu, de Mă voi înălța de pre pământ (adică răstignit pe cruce), pre toți voi trage la Mine» (Io. 12: 32-33). Astfel, dragostea lui Hristos nădăjduiește să tragă pe toți la sine, drept care înaintează până la iadul cel mai de jos. Dar până și acestei desăvârșite iubiri și desăvârșite jertfe cineva – nu se știe cine, și de vor fi aceia mulți sau puțini iarăși nu se știe – poate răspunde prin respingere până și în planul vecinicii, și poate spune: eu însă – nu vreau.

Tocmai această înfricoșătoare posibilitate a libertății, cunoscută în experiența duhovnicească a Bisericii, a dus la respingerea ideii origeniste¹.

Nu este nici o îndoială că din conștiința origenistă nu se poate

¹ Părintele Sofronie se referă la ideea „apocatastazei”, adică a neapărării mântuirii finale a tuturor sufletelor, una dintre ideile pentru care a fost anatematizat Origen (185-283). (N. tr.)

naște o astfel de rugăciune precum vedem la Stareț.

Ceea ce a cunoscut Starețul când i S'a arătat Hristos a fost pentru el mai presus de orice îndoială sau clătinare. El **a știut** că Cel care i se arătase era Domnul Atotțiitorul. A știut că smerenia lui Hristos pe care o cunoscuse, și acea dragoste de care se umpluse până la limita puterii de a mai purta, este lucrarea Sfântului Duh – Dumnezeu. A cunoscut că Dumnezeu este neșărmurită dragoste și nesfârșită milosârdie, și totuși cunoașterea acestui adevăr nu l-a dus la a gândi că «oricum toți se vor mântui». Conștiința putinței vecinicei pierzării a rămas adânc în duhul lui, iar aceasta pentru că, în starea harului, sufletului i se descoperă măsura libertății omului.

Esența absolutei libertăți constă în aceea ca singur întru toate, în afara oricărei dependențe sau constrângerii, în afara oricărei șărmuriri, să îți determini ființa. Aceasta este libertatea lui Dumnezeu; omul nu are o astfel de libertate.

Ispita făpturii slobode, care este chipul lui Dumnezeu, este aceea de a-și zidi singură ființa, singură a se determina întru toate, singură a se face Dumnezeu – iar nu de a primi numai ceea ce i se dă, căci în aceasta se află un simțământ al dependenței.

Fericitul Stareț spunea că și această ispită, precum și toate celelalte, se biruiește prin credința în Dumnezeu. Credința în Dumnezeu cel bun și milostiv, credința că El este mai presus de toată desăvârșirea, atrage în suflet harul, iar atunci nu se mai află simțământul dependenței, și sufletul iubește pe Dumnezeu ca fiind cel mai adevărat Părinte și trăiește prin El.

Starețul era un om cu puțină carte, însă năzuința lui spre a cunoaște adevărul nu era nicicum mai mică decât la oricare altul, dar calea sa spre a cunoaște adevărul dorit era cu totul deosebită

de metodele filosofiei speculative. Știind aceasta, am urmărit cu mult interes cum îi treceau prin minte, într'o atmosferă cu totul aparte și într'o formă cât se poate de originală, cele mai felurite probleme theologice, și cum se turnau în conștiința sa spre a lua forma unei soluții. Nu putea dezvolta vreo problemă în chip dialectic, nici să o exprime în sistemul conceptelor raționale, căci se temea «a greși în judecata minții», dar principiile exprimate de el purtau pecetea unui deosebit adânc. Și, fără să vreau, mi se ivea întrebarea: De unde această înțelepciune la el?

Cu toată ființa sa Starețul purta mărturia faptului că cele mai înalte adevăruri duhovnicești nu se pot cunoaște decât pe calea paizei poruncilor Evangheliei, iar nu prin învățătura «din afară». El trăia prin Dumnezeu și primea de sus, de la Dumnezeu, luminare; iar cunoașterea sa era nu o înțelegere abstractă, ci din însăși viața.

Începând acest capitol îmi propusesem să înfățișez învățătura Starețului dar, lucrând, am înclinat spre gândul că poate mai bine mi-aș atinge scopul înfățișând în măsura putinței mele experiența sa duhovnicească: pe de-o parte, fiind lucrarea Marelui Dumnezeu, această experiență aduce cu sine, în fiecare din manifestările ei istorice concrete, ceva vecinic nou; și, pe de altă parte, gândurile Starețului privitoare la cele mai adânci probleme duhovnicești sânt urmarea nevoinței rugăciunii sale și a cercetărilor dumnezeiescului har.

Creștinismul este, nu o filosofie, nu o «învățătură» (doctrină), ci **viață**, și toate convorbirile și scrierile Starețului sânt mărturia acestei vieți.

PENTRU LEGĂTURA PERSONALĂ A OMULUI CU DUMNEZEUL PERSONAL

Domnul a spus lui Pontie Pilat: «Pentru aceasta am venit în lume, spre a da mărturie pentru adevăr». Pilat a răspuns sceptic: «Ce este adevărul?»; și, încredințat că la această întrebare nici-cum nu există vreun răspuns, și neașteptându-l nici din partea lui

Hristos, a ieșit către Iudei.

Pilat avea dreptate: la întrebarea «CE este adevărul?», dacă avem în vedere adevărul ultim ce stă la temeiul întregii ființări a lumii, răspuns nu este.

Dar dacă Pilat, având în vedere Adevărul cel dintru început, sau de-sine-Adevărul, ar fi pus întrebarea precum s'ar fi convenit a o pune, anume: «CINE este adevărul?» – el ar fi primit răspunsul pe care, nu cu mult înainte Domnul, la Cina cea de Taină, prevăzând întrebarea lui Pilat, îl dăduse iubiților Săi ucenici, iar prin ei întregii lumi: «Eu sânt adevărul» (Io. 14: 6; 18: 37-38).

Știința și filosofia își pun întrebarea «CE este adevărul?», pe când adevărata conștiință creștină duhovnicească se îndreaptă totdeauna către adevărul «CINE».

Reprezentanții științei și filosofiei nu arareori socotesc creștinii ca fiind niște visători fără temei, iar pe sineși ca stând pe un temei solid, drept care se numesc «pozitiviști». În chip curios, ei nu înțeleg tot negativismul «CE»-ului lor; nu înțeleg că Adevărul autentic absolut nu poate fi decât «CINE», și nicidecum «CE», căci Adevărul nu este o formulă abstractă sau o idee abstractă, ci **de-Sine-Viața** – «Eu Sânt».

De fapt, ce poate fi mai abstract și mai negativ decât adevărul CE? Și observăm acest mare paradox de-a lungul întregii căi istorice a omenirii din clipa căderii lui Adam în păcat. Vrajită de propria-i rațiune, omenirea trăiește într'o oarecare buimăceală, astfel încât nu numai știința și filosofia «pozitivă» își pun, asemenea lui Pilat, întrebarea: «CE este adevărul?», dar până și în viața religioasă a omenirii se observă aceeași mare înșelăciune, până și acolo oamenii neîncetat umblă pe calea căutării adevărului «CE».

Rațiunea socotește că de va afla adevărul «CE» căutat de ea, va ajunge să dobândească puterea magică și va deveni libera stăpânitoare a ființei.

Purcezând pe calea căutării raționale în viața religioasă omul

negreșit va cădea în concepția pantheistă a lumii. De fiecare dată când mintea theologhisitoare încearcă prin a sa putere a cunoaște adevărul despre Dumnezeu, va cădea în chip fatal – fie că o înțelege, fie că nu – în una și aceeași greșală în care s’au afundat și știința, și filosofia, și pantheismul, anume: căutarea și contemplarea adevărului «CE».

Adevărul «CINE» nicicum nu se poate cunoaște rațional. Dumnezeu «CINE» se cunoaște numai prin părtășie în ființă, adică numai în Duhul Sfânt. Aceasta o sublinia neîncetat Starețul Siluan.

Însuși Domnul grăiește despre aceeași astfel:

«De Mă iubește cineva, cuvântul Meu va păzi, și Tatăl Meu va iubi pre el, și la el vom veni, și lăcaș în el ne vom face» ... «Dară Mângâietoriul, Duhul cel Sfânt, pre Carele va trimite Tatăl întru numele Meu, acela pre voi va învăța toate» (Io. 14: 23 și 26).

În experiența nevoinței dreptslăvitoare calea contemplărilor abstracte se respinge ca nefiind dreaptă. Cel care în cugetările sale despre Dumnezeu se oprește asupra contemplării abstracte a Binelui, Frumosului, Vecinicie, Dragostei ș.a.m.d., acela se află pe o cale mincinoasă. Cel care doar se sustrage tuturor chipurilor și conceptelor empirice, acela, așijderea, nu va fi cunoscut adevărată cale.

Dreptslăvitoarea contemplare nu este contemplarea abstractă a Binelui, Dragostei ș.a.m.d., nici simpla despuiere a minții de toate chipurile și conceptele empirice. Adevărata contemplare este dată de Dumnezeu prin venirea Lui în suflet, iar atunci sufletul contemplă pe Dumnezeu și vede că El iubește, că El este bun, măreț, vecinic; Îl vede ca fiind mai presus de lume și negrăit. Însă nimic nu se contemplă abstract.

Adevărata viață duhovnicească este străină închipuirilor, fiind întru toate și până la capăt concretă și pozitivă. Adevărata împărtășire cu Dumnezeu este căutată de om nu altfel decât prin rugăciunea personală către Dumnezeu Personal. Adevărata experiență creștină duhovnicească este împărtășire cu Dumnezeul absolut

liber, și de aceea nu atârnă de singură strădania și voia omului, așa cum este cazul în experiența necreștină (pantheistă).

Niciodată nu voi ajunge prin cuvintele mele stângace să redau cititorului ceea ce mă uimea în părtășia mea cu Starețul. Convorbirea vie cu el purta un caracter deosebit. În ciuda a toată simplitatea și blândețea convorbirii, cuvântul său era deosebit de lucrător, ca unul ce purcedea din adâncă experiență a ființării, ca un cuvânt cu adevărat purtător al Duhului vieții.

Arătarea lui Hristos Starețului Siluan fusese o întâlnire **personală**, în vârtutea căreia îndreptarea sa către Dumnezeu primise un caracter adânc personal. Rugându-se, el vorbea cu Dumnezeu *față către Față*. Simțământul Dumnezeului Personal curăță rugăciunea de închipuiri și de speculații abstracte, trecând totul într'un oarecare centru nevăzut al unui dialog lăuntric, viu. Adu-nându-se înlăuntru, rugăciunea încetează a fi o «chemare în văzduhuri», iar mintea devine întreagă luare-aminte și auz. Chemând numele lui Dumnezeu – Părinte, Doamne, și celelalte – el petrecea în starea despre care «nu este slobod omului a grăi» (2 Cor. 12: 4), însă cela ce însuși a cercat venirea Dumnezeului celui Viu, acela va înțelege.

Un minunat nevoitor din Mănăstire, Părintele Trofim, observase aceasta la Starețul Siluan și se umpluse de frică și nedumerire, fapt pe care mi l-a povestit de-abia după săvârșitul Starețului.

PENTRU IUBIREA DE VRĂJMAȘI

Precum fiecare concepție raționalistă a lumii își are propria desfășurare logică, propria dialectică, tot astfel și lumea duhovnicească își are – exprimându-mă, firește, convențional – propria structură, propria dialectică. Însă dialectica experienței duhovnicești este cât se poate de originală și nu coincide cu demersul obișnuit al gândirii.

Astfel, raționaliștilor li s'ar putea părea straniu criteriul adevăratei credințe, adevăratei părtașii cu Dumnezeu, însemnul adevăratei lucrări a harului, pe care îl învață Fericitul Stareț – anume, iubirea de vrăjmași.

Aci, cu toată dorința mea de a vorbi cât mai pe scurt și de a ocoli tot ce este de prisos, socotesc de trebuință a spune câteva cuvinte de lămurire.

Omului îi este dată nădejdea că în veacul ce vine va primi darul mării asemănări cu Dumnezeu și deplinătatea fericirii, dar aci el nu cunoaște decât «arvuna» stării ce va să fie. În hotarele experienței pământești, omului îmbrăcat în trup îi este dat în vremea rugăciunii să împreune petrecerea în Dumnezeu cu pomenirea lumii; dar când petrecerea în Dumnezeu își atinge o mai mare deplinătate, atunci «lumea este uitată», la fel cum cel deplin «lipit de pământ» uită de Dumnezeu.

Dar dacă în starea mai deplină a petrecerii în Dumnezeu lumea «este uitată», este oare cu putință a vorbi despre iubirea de vrăjmași ca fiind criteriul adevăratei părtașii cu Dumnezeu? Căci desigur, uitând lumea, omul nu se mai gândește nici la prieteni, nici la vrăjmași.

Dumnezeu, Care în esența Sa este mai presus de lume, dincolo de hotarele lumii (transcendent), prin lucrarea Sa petrece în lume (este immanent lumii). Deplinătatea și desăvârșirea stării mai-presus-de-lume a lui Dumnezeu nu se încalcă nicidecum prin neîncetata Sa lucrare în lume. Însă omul pe pământ, îmbrăcat în trup, nu are o astfel de desăvârșire; și deci, atunci când este deplin afundat în Dumnezeu, adică din toate puterile minții și inimii sale, nu mai are în conștiința sa nimic din lume. Totuși de aci nu trebuie înțeles că deplina petrecere în Dumnezeu nu are legătură cu iubirea de vrăjmași. Starețul, dimpotrivă, afirma cea mai strânsă legătură a uneia cu cealaltă.

Prin faptul că Domnul i S'a arătat i se dăduse acea stare a cu-

noașterii ce nu mai lasă loc îndoielii sau clătinării. Întărea categoric că cel ce iubește pe Dumnezeu în Duhul Sfânt, iubește neapărat și întreaga facere a lui Dumnezeu, și mai întâi de toate omul. Această dragoste el o știa ca darul Duhului Sfânt; o înțelegea ca lucrarea lui Dumnezeu ce se pogoară de sus. Și dimpotrivă, el cerca deplina adâncire în Dumnezeu ca venind în vârtutea iubirii de aproapele după har.

Vorbind de vrăjmași, Starețul folosea limbajul mediului său, unde mult se vorbea și scria despre vrăjmașii credinței. El însuși nu despărțea omenirea în vrăjmași și prieteni, ci în cei carii cunosc pe Dumnezeu și carii nu-L cunosc. Dacă împrejurările istorice ar fi fost altele, presupun că și Starețul s'ar fi exprimat altfel, ceea ce se și întâmpla adesea când vorbea despre dragostea pentru om în general, adică pentru toți oamenii, și pentru binefăcători, și pentru răufăcători. În aceasta vedea el asemănarea cu Hristos, Care «măinile pre cruce Și-a întins» pentru a aduna **pe toți**.

În ce constă puterea poruncii lui Hristos, «Iubiți pre vrăjmașii voștri»? De ce spunea Domnul că cei ce vor păzi porunca Sa vor cunoaște **de unde** vine această învățătură (vezi Io. 7: 17)? Cum o înțelegea Starețul?

Dumnezeu este dragoste, dragoste absolută ce îmbrățișează cu prisosință întreaga facere. Dumnezeu, ca dragoste, și în iad este de față. Duhul Sfânt, dând omului cu adevărat a cunoaște această dragoste în măsura putinței sale de a o purta, îi și deschide calea către deplinătatea ființei.

Acolo unde există «vrăjmaș», este și respingere. Respingând, omul numaidecât cade din deplinătatea Dumnezeiască și nu se mai află în Dumnezeu. Cei care au dobândit Împărăția Cerului și petrec în Dumnezeu, văd în Duhul Sfânt toate străfundurile iadului, pentru că nu este în toată ființarea tăram unde Dumnezeu să nu fie de față. «Tot cerul Sfinților viază în Duhul Sfânt, iar Duhului Sfânt nimic în întreaga lume Îi este ascuns»... «Dumnezeu este dragoste; și în Sfinți, Duhul Sfânt este dragoste» (cap. XII, «Pentru Sfinți»). Petrecând în cer, Sfinții văd iadul, și îl îmbrățiș-

șează și pe acela în dragostea lor.

Cei ce urăsc și leapădă pe fratele sânt ciunțiți în ființarea lor și pe adevăratul Dumnezeu, Care este dragoste atotcuprinzătoare, nu L-au cunoscut, și calea către El nu au aflat.

Faptul că omul nicidecum nu poate deplin petrece în același timp și în Dumnezeu și în lume face ca întrebarea: Oare va fi fost adevărată contemplarea sa, sau, dimpotrivă, o visătorie? – să fie cu puțință de-abia «după întoarcerea» la pomenirea și simțământul lumii. Starețul spunea că dacă după o stare duhovnicească, luată drept contemplare a lui Dumnezeu și părtășie cu Dumnezeu, nu se trăia iubirea față de vrăjmași și, prin urmare, și față de întreaga facere, aceasta era un semn sigur că vedenia nu fusese adevărată, adică nu în Dumnezeul adevărat.

«Răpirea» în vedenie poate veni omului mai nainte ca el să-și dea seama. În însăși starea răpirii, chiar când ea nu este de la Dumnezeu, omul poate să nu înțeleagă ce s'a petrecut cu dânsul. Iar dacă rodul vedeniei «după întoarcere» s'a arătat a fi mândria și nepăsarea față de soarta lumii și a omului, atunci neapărat ea fusese mincinoasă. Astfel, adevărul sau minciuna contemplării se cunoaște după rodirile sale.

Amândouă poruncile lui Hristos, adică cea pentru iubirea lui Dumnezeu și iubirea aproapelui, alcătuiesc o viață-una. Așadar, cel ce socotește că trăiește în Dumnezeu și îl iubește, iar pe fratele urăște, acela petrece în înșelare. Astfel, a doua poruncă ne dă puțința de a cerca în ce măsură trăim cu adevărat în Dumnezeul cel adevărat.

DEOSEBIREA BINELUI ȘI A RĂULUI

Starețul socotea că, așa cum pentru a cerceta adevărul căii noastre către Dumnezeu, principiul călăuzitor în care te poți încrede este a doua poruncă, cea pentru iubirea aproapelui, tot astfel criteriul sigur spre a deosebi binele de rău este nu atât scopul în sine, oricât de sfântă și înaltă ar fi expresia sa exterioară, cât

mijloacele alese pentru atingerea aceluia scop.

Singur Dumnezeu este absolut. Răul, neființând prin sine însuși, ci fiind doar împotrivirea făpturii slobode față de Ființa cea dintru început, față de Dumnezeu, nu poate fi absolut, drept care răul **în stare pură** nu există și nu poate exista. Tot răul săvârșit de către făpturile slobode trăiește neapărat ca parazit pe trupul binelui; el neapărat trebuie să-și afle o **îndreptățire**, să se înfățișeze investmântat în haina binelui, și nu arareori în cea a binelui celui mai înalt. Răul întotdeauna și neapărat se va împleti într'o oarecare măsură cu o căutare aparent pozitivă, și aceasta este latura sa care «ademeneste» omul. El încearcă să înfățișeze aspectul său pozitiv omului ca pe o valoare atât de însemnată încât, pentru a fi atinsă, **toate mijloacele sânt îngăduite**.

În viața empirică a omului nu este cu putință a ajunge la binele absolut; în toată facerea omului este prezentă o oarecare nedesăvârșire. Prezența nedesăvârșirii în binele omenesc pe de-o parte și, pe de altă parte, neapărata prezență a aparentului bine pe care și-l atribuie răul, face ca deosebirea binelui de rău să fie cât se poate de anevoioasă.

Starețul socotea că răul întotdeauna lucrează ca «înșelare», ascunzându-se sub chipul binelui; pe când binele, spre a se înfăptui, nu are nevoie de împreună-lucrarea răului. Drept aceea, acolo unde se ivesc mijloace nu bune (viclenie, minciună, silnicie, și altele asemenea), începe un târâm străin duhului lui Hristos. Binele nu se atinge prin mijloace rele, iar scopul nu îndreptățește mijloacele. «Binele dobândit nu prin mijloace bune nu este un bine» – iată legământul lăsat nouă de către Apostoli și Sfinții Părinți. Dacă binele nu arareori biruiește, și prin prezența sa îndreptează răul, ar fi nedrept a gândi că răul ar fi adus binele, că binele ar fi rezultatul răului. Aceasta este cu neputință. Însă puterea lui Dumnezeu face ca acolo unde ea se ivește totul să se tămăduiască fără urmă, căci Dumnezeu este plinătatea vieții și făurește viața dintru nimic.

CALEA BISERICII

«Bisericii noastre îi este dat în Duhul Sfânt a înțelege tainele lui Dumnezeu, și puternică este Ea prin gândul Său cel sfânt și răbdarea Sa»... (p. 290).

Taina lui Dumnezeu, pe care Biserica o înțelege în Duhul Sfânt, este dragostea lui Hristos.

Sfânta gândire a Bisericii este ca «toți să se mântuiască». Iar calea pe care merge Biserica spre acest sfânt țel este răbdarea, adică jertfa.

Propovăduind în lume dragostea lui Hristos, Biserica cheamă pe toți la plinătatea vieții dumnezeiești, dar oamenii nu înțeleg chemarea și o leapădă. Chemând pe toți spre a păzi porunca lui Hristos: «Iubiți pe vrăjmașii voștri», Biserica se așază între toate puterile ce se vrăjmășuiesc între ele, iar mânia de care sânt pline acele puteri, întâlnind Biserica în calea sa, năvălește asupra Ei. Biserica însă, înfăptuind lucrul lui Hristos pe pământ, adică mântuirea întregii lumi, conștient ia asupra-și povara obșteștii mâinii, precum și Hristos a luat asupra Sa păcatele lumii. Și dacă Hristos, în această lume a păcatului, a fost prigonit și nevoit să sufere, atunci și adevărata Biserică a lui Hristos va fi prigonită și va suferi. Este legea duhovnicească a vieții în Hristos, despre care a vorbit Însuși Hristos și Apostolii; iar dumnezeiescul Pavel a exprimat-o hotărât în astfel de cuvinte: «Toți carii voiesc cu bunăcinstire a vieții întru Hristos Iisus, prigoni-se-vor» (2 Tim. 3: 12).

Iar aceasta totdeauna și pretutindenea, în lumea întreagă, oriunde se află păcatul.

«Fericiți de-pace-făcătorii, că aceia fii lui Dumnezeu se vor chema». Aci, Domnul spune că cei care propovăduiesc pacea lui Dumnezeu se aseamănă Lui, Celui Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu; și se aseamănă întru toate, adică nu numai întru slava și învierea Sa, ci și în defăimare și moarte. Despre aceasta mult se vorbește în Scripturi, și de aceea cei carii propovăduiesc într'a-devăr pacea lui Hristos să nu uite niciodată de Golgotha.

Și toate acestea numai pentru cuvântul: Iubiți-vă vrăjmașii. «Voi căutați să Mă omorâți, căci cuvântul Meu nu încapă întru voi», grăiește Hristos iudeilor (Io. 8: 37). Nici propovăduirea Bisericii, care este același cuvânt: «Iubiți-vă vrăjmașii», nu încapă în lume, și de aceea lumea în toate veacurile a prigoni și va prigoni adevărata Biserică, a ucis și va ucide slujitorii Ei.

În toate convorbirile cu Fericitul Siluan niciodată nu am avut vreo umbră de îndoială că graiurile sale sânt «graiuri ale vieții vecinice» pe care le auzise de sus, și că nu prin «basmе meșteșugite» învățase acel adevăr căruia îi purta mărturie întreaga sa viață. Foarte mulți grăiesc cu ușurătate despre dragostea lui Hristos, dar faptele lor sânt sminteală lumii, drept care și cuvintele lor sânt lipsite de putere de-viață-făcătoare.

Viața Starețului, pe care am văzut-o atât de îndeaproape de-a lungul mai multor ani, și pe care acum, în nechibzuința mea, încerc să o înfățișez, era o uriașă nevoie, și atât de minunată, încât nu sânt în putere a afla cuvinte omenești ca să-mi exprim uimirea; și, în același timp, era atât de simplă, atât de firească și cu adevărat smerită, că tot cuvântul fălos și oricât de puțin afectat nu va face decât să introducă un element străin, și de aceea îmi este atât de greu să scriu despre ea.

Există oameni ce nu sânt în stare a vedea îndărătul unui cuvânt simplu adevăratul său cuprins, dar sânt și unii al căror auz se scârbește de nefirescul cuvintelor pretențioase. Sfântul și curatul cuvânt al Starețului fiind, din păcate, de neînțelese multora, în vârtutea simplității lui, am hotărât să-l însoțesc până la un punct de cuvântul meu sec și urât, presupunând – poate greșit – că astfel voi putea să-i ajut să-l înțeleagă pe cei obișnuiți cu un alt chip al viețuirii și cu un alt grai.

Să luăm drept pildă scurta învățătură a Starețului:

«Ce trebuie să faci spre a avea pace în suflet și în trup?

Pentru aceasta trebuie pe toți să iubești ca însuși pe tine și în fiecare ceas să fii gata de moarte».

De obicei, la gândul apropiatei morți sufletul oamenilor se turbură de frică, și adesea și de deznădejde, până la a se îmbolnăvi și trupește din suferința sufletească. Și atunci cum de zice Starețul că a fi neîncetat gata de moarte și a iubi pe toți umple de pace nu numai sufletul, ci și trupul? Străină și neînțeleasă învățătură!

Vorbind aci de pace în suflet și în trup Starețul are în vedere aceea stare când nu numai sufletului, ci și trupului, în chip simțit i se împărtășește lucrarea harului. Cu toate acestea, în cazul de față el vorbește de o măsură mai mică decât cea pe care o cercase în vremea arătării Domnului. Atunci harul, și în suflet, și în trup, prinsese atâta putere, încât și trupul își simțea sfințirea, iar dulceața Duhului Sfânt insufla o atât de puternică dragoste de Hristos, încât însuși trupul dorea să sufere pentru Domnul.

PENTRU DEOSEBIREA DINTRE IUBIREA CREȘTINĂ ȘI DREPTATEA OMENEASCĂ

Oamenii au cel mai adesea o înțelegere juridică asupra dreptății. A împovăra pe cineva cu răspunderea pentru vina altcuiva ei o resping ca pe o nedreptate; aceasta nu își are locul în conștiința lor juridică. Dar alta grăiește duhul iubirii lui Hristos. În duhul acestei iubiri, a împărtăși răspunderea pentru vina celui iubit, ba chiar deplin a o purta, nu numai că nu este străin, ci întru totul firesc. Mai mult, prin faptul de a purta vina străină se vedește adevărul iubirii și se ajunge la conștientizarea ei. Dacă este a ne folosi numai de latura îndulcirii iubirii, atunci unde îi mai este noima? Dar când se adaugă libera luare asupra-și a vinei și a suferințelor celui iubit, atunci dragostea își atinge desăvârșirea atotcuprinzătoare.

Mulți nu pot sau nu voiesc să ia asupra lor și să poarte de bună voie urmările păcatului strămoșului Adam. Ei spun: «Adam și

Eva au mâncat din rodul oprit, dar ce mă privește pe mine? Sânt gata să răspund pentru păcatele mele, dar numai pentru ale mele personale, și nicicum pentru cele străine». Și nu înțelege omul că printr'o astfel de mișcare a inimii repetă în sine păcatul Strămoșului, care devine propriul său păcat și propria cădere. Adam s'a lepădat de răspundere punând vina asupra Evei și a lui Dumnezeu Care îi dăduse acea femeie, rupând astfel unimea Omului și unirea sa cu Dumnezeu. Astfel, de fiecare dată când ne împotrivim a purta vina pentru răul obștesc, pentru faptele celor apropi-ați, noi repetăm același păcat și rupem la rândul nostru unimea Omului. Domnul a întrebat pe Adam mai înainte a Evei. Și trebuie înțeles că dacă el nu s'ar fi îndreptățit, ci ar fi luat asupra-și răspunderea pentru păcatul lor obștesc, alta ar fi fost soarta lumii, tot așa cum ea se schimbă atunci când luăm asupra-ne povara vinei celor apropiați.

Fiecare om poate spune multe spre propria-i îndreptățire în orice faptă, dar de va cerceta cu luare aminte în inima sa, va vedea că, spre a se îndreptăți, nu va putea scăpa de viclenie. Se îndreptățește omul mai întâi fiindcă nu voiește să se recunoască, fie și în parte, vinovat pentru răul din lume; se îndreptățește fiindcă nu înțelege că este înzestrat cu o libertate asemănătoare cu cea a lui Dumnezeu, ci se vede doar ca un fenomen, ca un lucru al acestei lumi, și deci ca atârând de ea. Într'o astfel de conștiință iese la iveală mult din conștiința robului: drept aceea îndreptățirea este proprie robului, iar nu fiilor lui Dumnezeu.

La fericitul Stareț nu am văzut înclinarea de a se îndreptăți. Dar în chip ciudat tocmai acest fel de a face, adică a lua asupra-și vina și a cere iertare, li se pare multora a fi o atitudine de rob. Iată cât de deosebită este înțelegerea fiilor Duhului lui Hristos și a celor neduhovnicești. Celui neduhovnicesc îi pare de necrezut că întreagă lumea oamenilor poate fi resimțită ca un tot ce este cuprins în ființa proprie a fiecărui om, fără a exclude celelalte persoane. Întregul ființei atot-omului, după înțelesul celei de-a doua porunci: «Să iubești pe aproapele ca însuși pre tine», trebu-

ie și se poate cuprinde în propria-i ființă. Atunci tot răul ce se petrece în lume va să se înțeleagă nu ca fiind ceva străin, ca al său propriu.

Dacă fiecare persoană-ipostas omenesc, zidit după chipul Ipostaselor absolute dumnezeiești, este în stare a cuprinde în sine plinătatea ființei atot-omului, așa cum și fiecare Ipostas Dumnezeiesc este purtător a toată plinătatea Ființei Dumnezeiești – acesta fiind înțelesul adânc al celei de-a doua porunci – atunci și lupta cu răul, cu răul cosmic, fiecare o va face începând cu sine însuși.

Starețul însuși vorbea totdeauna numai despre dragostea lui Dumnezeu, și niciodată despre dreptate, dar eu înadins l-am provocat la o convorbire despre aceasta. El a spus, mai mult sau mai puțin, următoarele:

«Despre Dumnezeu nu se poate spune că este nedrept, sau că în El se află nedreptate, dar nici nu se poate spune că este drept, așa cum înțelegem noi dreptatea. Sfântul Isaac Sirul zice: „Nu îndrăzni a numi pe Dumnezeu drept. Căci unde este acea dreptate: noi am greșit, iar El și-a dat pe Fiul cel Unul-Născut crucii?” Iar la cele spuse de Cuviosul Isaac se poate adăuga: Noi am greșit, iar Dumnezeu pe Sfinții Îngeri i-a pus în slujba mântuirii noastre. Dar și Îngerii, plini fiind de dragoste, ei înșiși au dorința de a ne sluji, și în această slujire primesc asupra-și durerile. Dar iată că și vietățile necuvântătoare, și tot restul făpturii au fost date de către Domnul legii stricăciunii, căci nu li se cuvenea a rămâne slobode de acea lege, atunci când omul, pentru care ea fusese făcută, prin păcatul lui ajunsese rob stricăciunii. Astfel că unii de bunăvoie, iar alții nu de bunăvoie, însă „toată zidirea împreună-suspină și împreună-chinuiește până acum” (Rom. 8: 20-22), împreună-pățimind cu omul. Iar aceasta nu este legea dreptății, ci legea iubirii».

Dragostea lui Hristos, ca Dumnezeuiască putere, ca dar al Duhului Sfânt Care singur lucrează în toți, adună ființial totul într-una; iubirea își însușește viața celui iubit. Cel ce iubește pe Dumnezeu este cuprins în viața Dumnezeirii; cel ce iubește pe aproapele cuprinde în ființa sa ipostatică viața fratelui; cel ce iubește întreaga lume, în duh îmbrățișează întreaga lume.

Acea mare rugăciune pentru lume cu care se ruga Fericitul, marele Stareț Siluan, duce tocmai la o astfel de înțelegere sau, mai bine zis, simțire a părtășiei ființiale a propriei ființe personale cu ființa atot-omenirii. Dacă se poate spune, cum fac mulți filosofi contemporani, că perceperea prin simțirile noastre a oricărui obiect nu este doar un act psihic subiectiv, străin de ființarea obiectivă a însuși obiectului, ci este însuși obiectul care prin lucrarea sa reală pătrunde în conștiința noastră, înfîrîpându-se astfel o părtășie în ființă, atunci cu atât mai mult trebuie să vorbim despre părtășie în ființă acolo unde lucrează unul harul dumnezeiesc atot-pătrunzător al Sfântului Duh – Atotțiitorul.

NEÎNCETATA RUGĂCIUNE A STAREȚULUI

Domnul înainte de ieșirea Sa a spus: «Vine stăpânitoriul lumii cesteia, și întru Mine nimic are» (Io. 14: 30).

Cine a încercat cu adevărat cândva în viața sa să păzească poruncile lui Hristos, acela într-o oarecare măsură poate înțelege nemărginita măreție a spuselor Lui, nemărginire pentru tot omul, de-a lungul întregii istorii a lumii.

În zilele vieții pământești a lui Hristos, oamenii, ascultându-L, se aflau în aceeași nedumerire ca și acum. Ceea ce grăia Hristos nu era «dupre om» (Gal. 1: 11); aceasta o vedeau toți, și nefiind în stare să conceapă arătarea lui Dumnezeu într'un chip atât de smerit, au strigat: «Drac are»; iar alții ziceau: «Nu, cuvintele Sale nu sânt cuvintele unui îndrăcit». «Deci ziceau mulți dintre ei: Drac

are și se nebunește; pentru ce îl ascultați?» Dar alții le-au răspuns: «Cu adevărat proroc este», și «dezbinare s'a făcut în norod pentru Dânsul» (Io. 7: 20; 7: 43; 8: 48-49 și 52; 9: 16; 10: 19-21).

Starețul Siluan era om, și cuvintele rugăciunii Bisericii deplin i se potrivesc: «Nu este om ce va viaa și nu va greși»; și totuși, în cuvântările și în scrierile sale întâlnim cuvinte ce covârșesc măsura omului obișnuit, ducând către acel prag unde nu ajunge înțelegerea oamenilor «normali»; și cu toate acestea, nu încape și nu poate încăpea îndoiala că ceea ce spunea despre sine era curat adevărul. Aproape o jumătate de veac a trăit în Mănăstire sub ochii a multe sute de oameni, dintre care mulți trăiesc până astăzi¹: a trăit în condițiile vieții de obște, unde cât se poate de limpede ieșe la iveală orice boală psihică; mulți nu l-au iubit; unii îl ocărau în față, numindu-l «înșelat»; alții spuneau: «O, blestemat sfânt!», el însă **niciodată** nu a răspuns necuviincios. Desigur, aceasta era darul harului, pentru care toată viața și-a petrecut-o într'o nevoie înță fără seamăn.

Spre a nu încărca peste măsură cartea, nu voi reda aci toate cuvintele Fericitului Stareț, care depășesc hotarele măsurii obișnuite a omului și pe care cititorul atent le va afla în Scrierile sale, de pildă, acolo unde el, întemeindu-se pe experiența sa de mulți ani, spune că la Sfinți rugăciunea niciodată nu se întrerupe, sau următoarele:

«La început, necercat fiind, am primit un gând de curvie; m'am dus la duhovnic și i-am spus: „Am primit un gând de curvie”. Duhovnicul îmi zice: „Niciodată să nu primești”. Și de atunci au trecut patruzeci și cinci de ani, și nici o singură dată nu am primit gând de curvie, niciodată pe nimeni nu m'am mâniat, căci sufletul meu își amintește de dragostea Domnului și de îndulcirea Duhului Sfânt, și uit de ocări».

S'a petrecut și următoarea întâmplare. Printre frații Mănăstirii

¹ Părintele Sofronie scria cartea în 1948. (N. tr.)

se afla un minunat nevoitor, Shimonahul Spiridon, care o jumătate de veac a trăit în obște. Din fire era un om zdravăn, puternic trupestă și sufletește, și foarte iubitor de osteneală. Era un adevărat monah puternic în nevoință. Din primii ani în viața monahală el a iubit rugăciunea lui Iisus și a petrecut neclintit în această «lucrare» care cere o deosebită răbdare, luare-aminte și înfrânare. Ca și cei mai mulți monahi din Sfântul Munte, Părintele Spiridon era foarte simplu, aproape analfabet, dar cu toate acestea era un om înțelept; din îndelunga deprindere cu «lucrarea minții» dobândise o înțelegere limpede a puterilor omenești, a însușirilor sufletului. Înțelegea că rugăciunea minții cere ca mintea să se slobozească de toate întipăririle, și cu tăria unei adânci credințe purta această nevoință de neajuns celor mai mulți.

Ascultarea Părintelui Spiridon era una plină de griji: era iconom la Krumița, metocul Mănăstirii aflat în partea de nord-vest a peninsulei Athosului. Îndeletnicirile de bază ale gospodăriei Krumiței erau livezile de măslini și podgoriile. Ultimii trei sau patru ani din viața sa și i-a petrecut în bolnița Mănăstirii, suferind rău de un reumatism ce îi deformase încheieturile mâinilor și picioarelor și îl lipsise de puțința de a mai lucra.

S'a întâmplat ca într'o iarnă, când Starețul Siluan se îmbolnăvisese de o gripă și zăcuse câțeva vreme în bolniță, să i se dea o «laviță» lângă Părintele Spiridon. În acea vreme în odaia alăturată se afla un ierodiacon bolnav.

Într'o zi Părintele Spiridon ședea pe lavița sa cu fața către Părintele Siluan; acesta zăcea îmbrăcat, adică în dulamă și încins, cum este totdeauna obiceiul nevoitorilor la Athos, ca semn că sânt gata zi și noapte a se ridica la rugăciune. Părintele Spiridon vorbea de rugăciune iar Starețul Siluan îl asculta în tăcere.

- Uite, te silești și te silești să păzești rugăciunea, iar când te îndeletnicești cu vreo treabă care-ți cere ceva gândire, iată că se întrerupe rugăciunea... Dacă trebuie să cureți măslinii și te uiți la crengi și chibzuiești cum să le cureți mai bine, odată îți pierzi rugăciunea – zicea Părintele Spiridon.

La aceste cuvinte Starețul Siluan s'a ridicat de pe laviță, s'a încălțat cu cizmele, și-a pus un cojoc călduros, căci era frig, și spunând încetișor: «Cu noi așa nu se întâmplă», a ieșit din bolniță și s'a dus la chilia sa.

Uimit, Părintele Spiridon a șezut câțeva vreme nedumerit, iar apoi s'a dus la patul ierodiaconului bolnav din odaia alăturată, i-a povestit convorbirea cu Părintele Siluan și i-a zis:

- Părinte diacon, îl cunoști bine pe Starețul Siluan; spune-mi, ce înseamnă cuvintele «Cu noi așa nu se întâmplă»?

Diaconul tăcea. Părintele Spiridon a zis mai departe:

- Sau rățăcește, sau este mare.

Ierodiaconul, cunoscându-l pe Părintele Spiridon ca fiind un nevoitor bătrân și cercat, îi spune:

- Părinte Spiridon, înșivă puteți mai bine decât mine să înțelegeți ce înseamnă aceste cuvinte.

Părintele Spiridon a rămas pe gânduri încă o vreme, apoi s'a dus, zicând:

- Da, uimitor lucru.

V

PENTRU LINIȘTIREA MINȚII ȘI RUGĂCIUNEA CURATĂ

Toată viața Fericitului Stareț Siluan era rugăciune. Se ruga neîncetat, schimbând de-a lungul zilei chipul rugăciunii după împrejurările vieții zilnice. Avea și darul înaltei rugăciuni a minții, căreia îi închina cu precădere vremea nopții, când putea avea deplina liniște și întunerecul prielnice unei astfel de rugăciuni.

Feluritele forme sau chipuri ale rugăciunii sânt îndeobște unul din punctele cele mai însemnate ale nevoinței; la fel era și pentru Stareț, drept care îmi îngădui să mă plec asupra lor.

PENTRU CELE TREI CHIPURI ALE RUGĂCIUNII

Rugăciunea este făurire, cea mai înaltă făurire, făurirea cu precădere, și în vârtutea acestui lucru este nesfârșit de felurită; și totuși este cu puțință o împărțire a ei în diferite chipuri, în legătură cu așezarea sau îndreptarea puterilor duhovnicești mai de seamă ale omului, ceea ce fac și Părinții Bisericii.

În această privință rugăciunea coincide cu treptele firești ale dezvoltării duhului omenesc. Prima mișcare a minții este o mișcare în afară; a doua – întoarcerea asupra-și; iar a treia – mișcarea către Dumnezeu prin omul lăuntric.

Potrivit acestei rânduiei Sfinții Părinți au deosebit trei chipuri ale rugăciunii: primul, în vârtutea neputinței minții de a se înălța nemijlocit către curata gândire la Dumnezeu, poartă trăsătura închipuirii; al doilea – a cugetării; iar al treilea – a afundării în contemplare. Cu adevărat drept, cuvenit și roditor, Părinții îl socotesc numai pe cel de-al treilea; dar având în vedere neputința omului la începutul căii sale către Dumnezeu, le socotesc firești și pe celelalte două chipuri și, la vremea lor, folositoare. Cu toate acestea ei arată că dacă omul se mulțumește cu primul chip al rugăciunii și îl cultivă în viața sa duhovnicească, pe lângă nero-dire, sânt cu puțință și adânci turburări duhovnicești. În ce privește al doilea chip, deși depășește cu mult pe primul prin vred-nicia sa, totuși rămâne de asemenea puțin roditor, și nu scoate pe om din neîncetata luptă cu gândurile, și nu îi dă să atingă nici slobozirea de patimi, și cu atât mai puțin curata contemplare. Al treilea și cel mai desăvârșit chip al rugăciunii este acea stare a minții în inimă, când cel ce se roagă din adâncul ființei sale stă slobod de chipuri, cu mintea curată înaintea lui Dumnezeu.

Întâiul chip al rugăciunii ține pe om într'o neconținută rătă-cire, într'o lume închipuită, în lumea visătoriei și, dacă vreți, a în-făptuirii poetice; cele dumnezeiești și, îndeobște, tot ce este du-hovnicesc este înfățișat în felurite chipuri de-ale fanteziei, iar a-poi chiar și viața reală a omului se pătrunde treptat de elemente din sfera fanteziei.

Cu al doilea chip al rugăciunii intrările lăuntrice ale inimii și ale minții rămân larg deschise spre a fi pătrunse de tot ce este străin, ceea ce face ca omul să trăiască neîncetat suspus celor mai felurite înrâuriri din afară; astfel, neînțelegând ce se petrece în realitate cu dânsul în chip obiectiv, adică în ce fel răsar în el toa-te aceste gânduri și lupte, se dovedește neputincios a se împotrivi năvalei patimilor așa cum se cuvine. Cu o astfel de rugăciune o-mul primește uneori har și dobândește o stare sufletească bună, dar starea sa lăuntrică, nefiind cea dreaptă, nu poate rămâne în

ea. Ajungând la o oarecare înclinare spre cunoașterea religioasă și o relativă bună-cuviință în purtarea sa, și mulțumindu-se cu această stare, treptat el se lasă atras către theologhisirea intelectuală. Pe măsura sporirii acesteia, lupta lăuntrică cu patimile subțiri – slava deșartă și mândria – devine tot mai întortocheată și sporește măsura pierderii harului. În desfășurarea sa, acest chip al rugăciunii, a cărei principală trăsătură este concentrarea atenției în minte, îndreaptă pe om spre contemplarea raționalist-filosofică, ducându-l, la fel ca și cel dintâi chip al rugăciunii, într'o lume închipuită, abstractă. Desigur, acest fel de închipuire abstractă a minții este mai puțin naiv, mai puțin grosolan și mai puțin depărtat de adevăr decât cel dintâi.

Al treilea chip al rugăciunii – **împreunarea minții cu inima** – este pe deplin **starea duhovnicească firească** a duhului omenesc, dorită, căutată, dăruită de sus. Împreunarea minții cu inima o cunoaște tot credinciosul, atunci când se roagă cu luare-aminte, «din inimă»; într'o mai mare măsură o cunoaște când îi vine umilința și dulcele simțământ al iubirii de Dumnezeu. Plânsul umilinței în rugăciune este semnul credincios că mintea s'a unit cu inima și că rugăciunea și-a aflat locul cel dintâi, cea dintâi treaptă a înălțării către Dumnezeu; iată de ce el este atât de prețuit de către toți nevoitorii. Dar în cazul de față, vorbind despre cel de-al treilea chip al rugăciunii, am în vedere un alt lucru încă și mai mare: **mintea ce stă cu rugăciune și luare-aminte în inimă.**

Urmarea caracteristică, proprie acestei mișcări și a sălășluirii minții înlăuntru este curmarea lucrării închipuirii și slobozirea minții de tot chipul ce ar pătrunde-o. Astfel mintea devine întreagă auz și vedere, și vede și aude fiecă gâd ce se apropie **din afară**, înainte ca acesta să pătrundă în inimă. Săvârșind rugăciunea într'o astfel de stare, mintea nu numai că nu îngăduie gândurilor a pătrunde în inimă, dar le și respinge, păzindu-se astfel a se amesteca cu ele, lucru prin care se ajunge la tăierea a toată lucrarea patimii încă din cel dintâi al ei stadiu, din însăși zămislirea

ei. Problema este cât se poate de adâncă și complexă, și nu putem acî decât să o pomenim în treacăt.

PENTRU DESFĂȘURAREA GÂNDULUI

Păcatul se înfăptuiește trecând prin anume trepte ale înfîrîrii sale lăuntrice.

Cea dintâi treaptă este apropierea din afară a unei oarecari înrîuriri duhovnicești, care la început poate să nu fie deloc limpede și închegată. Prima treaptă a închegării – ivirea vreunui chip în câmpul vederii lăuntrice a omului – neatârînd de voia lui, nici nu i se socotește păcat. În unele cazuri chipurile acestea poartă un caracter cu precădere văzut, în altele, cu precădere gîndit, dar cel mai adesea al amîndurora. Dar fiindcă și cele văzute atrag după sine un anume tip de gînd, nevoitorii numesc toate chipurile «gînduri».

La omul nepătîmaș mintea «stăpînitoare», fiind puterea cunosătoare a ființei, poate să se plece asupra gîndului ce vine, rămânînd totuși slobodă de stăpînirea lui. Dacă însă în om se află «loc», teren potrivit, cum ar fi o înclinare către duhul ce se cuprinde în gînd, atunci energia lui încearcă să pună stăpînire pe lumea sufletească, adică pe inima omului; aceasta o dobîndește trezind în sufletul mai nainte înclinat către patimă un oarecare simțămînt de desfătare propriu unei anume patimi. Tocmai în această desfătare constă «ispita». Însă nici clipita desfătării, deși vădește mărturia nedesăvârșirii omului, nu i se socotește încă drept păcat: este doar «îmbierea» păcatului.

Mai departe, desfășurarea gîndului păcătos se poate înfățișa în linii generale precum urmează: desfătarea la care îmbie patima atrage către sine atenția minții, clipită de o deosebită însemnătate și plină de răspundere, căci împreunarea minții cu gîndul alcătuiește o condiție prielnică dezvoltării lui, dacă mintea nu se rupe de la îmbiere printr'un act de voire lăuntrică, ci petrece mai departe cu atenția în ea; atunci începe înclinarea către dînsa, un di-

alog plăcut cu ea, apoi «legătura», care poate trece la un deplin «consimțământ» activ. Mai departe, tot crescând desfătarea pătimasă, ea poate stăpâni mintea și voința omului, ceea ce se numește «robie». După aceasta toate puterile celui robit de patimă se vor îndrepta către o mai mult sau mai puțin hotărâtă înfăptuire a păcatului, de nu vor fi piedici din afară în calea înfăptuirii lui.

O asemenea robie poate rămâne singura, fără a se mai reînnoi vreodată, dacă ea nu a fost decât urmarea lipsei de experiență a omului ce petrece în nevoie și în luptă. Dar dacă robirea se tot repetă, ea poate deveni «deprindere» a patimii și atunci toate puterile firești ale omului încep a-i sluji.

De la cea mai timpurie ivire a lucrării îndulcitoare a patimii, numită mai sus «îmbiere», trebuie să înceapă lupta care se poate prelungi pe toate treptele desfășurării gândului păcătos; și la fiecare treaptă gândul poate fi biruit, și astfel a nu se săvârși în faptă; dar totuși, încă din clipa clătinării voii este de față un element al păcatului, și va fi nevoie de pocăință spre a nu pierde harul.

Omul necercat duhovnicește, de obicei întâmpină gândul păcătos de-abia după ce el a trecut neobservat de primele trepte ale desfășurării sale, adică atunci când a căpătat de acum o oarecare putere, sau chiar mai mult: când se apropie de primejdia de a săvârși faptic păcatul.

Pentru a nu ajunge aci, neapărat trebuie ca mintea să se așeze cu rugăciune în inimă. Aceasta este o nevoie esențială pentru fiecare nevoitor ce dorește, printr'o pocăință adevărată, a se întări în viața duhovnicească, deoarece, precum am spus mai sus, într'o astfel de stare păcatul se taie din însăși zămislirea sa. Aci s'ar cuveni a pomeni cuvântul Prorocului: «Fiica Vavilonului ticăloasă ... fericit carele va cuprinde și va rezezi pruncii tăi de piatra» numelui Iisus Hristos (vezi Ps. 136: 8-9).

Această lucrare minunată, de neajuns delăsătoarei majorități, se dobândește printr'o mare osteneală, și de către foarte puțini. Ea nu este deloc simplă, deloc ușoară; și, în căutarea unei scurte dar limpezi expresii, mă voi afla nevoit, iară și iară, neputincios

a mă întoarce asupra ei din felurite unghiuri, fără să nădăjduiesc totuși a o deșerta sau a o putea înfățișa cât de cât mulțămitor.

Esența căii nevoinței Starețului poate fi înfățișată în puține cuvinte: paza inimii de tot gândul din afară prin atenția lăuntrică a minții, pentru ca, îndepărtând toată înrăurirea străină, să ajungă a sta înaintea lui Dumnezeu în rugăciune curată.

Această lucrare se numește **liniștirea minții**. Noi am moștenit-o, prin predanie vie și scrisă, de la Sfinții Părinți, din primele veacuri ale creștinismului până în zilele noastre. Drept aceea, se poate vorbi despre calea nevoinței Starețului, precum el însuși o făcea, ca despre calea monahismului dreptslăvitor îndeobște.

Fericitul Stareț spunea:

«Dacă ești de-Dumnezeu-cuvântător, atunci te rogi curat; dacă te rogi curat, atunci ești de-Dumnezeu-cuvântător».

Monahul-nevoitor nu este theolog în înțelesul academic al cuvântului, ci theolog în alt sens, căci prin rugăciunea curată se învrednicește de adevărate contemplări dumnezeiești. Începutul căii către rugăciunea curată este lupta cu patimile. Mintea, în măsura curățirii de patimi devine mai puternică în lupta cu gândurile și mai statornică în rugăciune și gândirea la Dumnezeu; iar inima, slobozindu-se de întunecarea patimilor, vede toate cele duhovnicești mai curat, mai limpede, până la deplina încredințare a simțământului.

Monahul preferă această cale, căii theologiei cărturărești. În ochii săi, contemplării filosofice abstracte îi este cu putință să ajungă până la a vedea că experiența și conceptele noastre empirice nu se potrivesc lui Dumnezeu, astfel încât să ajungă la starea când mintea începe să «tacă»; însă «tăcerea minții» theologului-filosof rămâne cel mai adesea departe de adevărata contemplare de Dumnezeu, măcar că se apropie de hotarele ei.

A atinge adevărata contemplare fără curățirea inimii este cu neputință. Numai inima curățită de patimi este în stare de o anume răpire, contemplând pe Dumnezeu ce rămâne de neajuns. Într-o astfel de răpire mintea, din bucurie, tace, neputincioasă din pricina măreției celor contemplate.

Pe altă cale merge theolog-gânditorul către starea contemplării, și pe alta nevoitor-monahul. Mintea celui din urmă nu se în-deletnicește cu nici un fel de gândire; ea doar ca un străjer, în liniște, ia aminte ca nimic din afară să nu intre în inimă. Numele lui Hristos și porunca Sa – iată din ce trăiesc inima și mintea în această «sfințită tăcere»; ele trăiesc o viață-una, cercetând tot ce se săvârșește launtric, nu cu o cercetare logică, ci printr'un anume simțământ duhovnicesc.

Mintea, împreunându-se cu inima, petrece într-o stare ce-i dă putința a vedea fiecare mișcare ce are loc în «sfera subconștientului». (Acest termen al psihologiei științifice contemporane îl folosesc aci în mod condiționat, deoarece el nu corespunde cu noțiunile antropologiei nevoinței orthodoxe.) Petrecând înlăuntrul inimii, mintea observă împrejurul ei chipurile și gândurile ce se ivesc venind din tărâmul ființării cosmice și încercând să pună stăpânire pe inima și mintea omului. Sub forma unui gând, adică a unui gând legat de un oarecare chip, este prezentă energia unui anume duh. Presiunea gândurilor ce vin din afară este foarte mare și, spre a o slăbi, monahul este nevoit de-a lungul întregii zile să nu-și îngăduie nici o privire pătimasă, nici o legătură pătimasă cu nimic. Monahul se străduiește neconținut spre a împuțina până la ultima limită cu putință numărul întipăririlor din afară, altminteri, în ceasul rugăciunii launtrice a minții, tot ce se întipărise năvălește asupra inimii ca nestăvilita prăvălire a unui zid, aducând multă turburare.

Țelul monahului este de a ajunge la trezvia neîncetată a minții în inimă; iar când, după mulți ani de astfel de nevoie – cea mai grea dintre toate celelalte nevoițe – simțământul inimii se subțiază, iar mintea, din multul plâns, primește puterea de a se le-

păda de toată năvala gândurilor pătimăse, atunci starea rugăciunii devine neîncetată, și simțământul lui Dumnezeu, de față și lucrător, dobândește putere mare și limpezime.

Calea «Areopaghiților» este alta: în ea precumpănește gândirea, iar nu rugăciunea. Umblând pe acea cale ei adesea se înșală, căci dobândind ușor înțelegerea intelectuală până și a formelor apofatice ale teologiei, se mulțumesc cu desfătarea intelectuală pe care o cearcă. Nedând însemnătatea cuvenită patimilor nebiruite, ușor se închipuie ajunși la cele despre care grăiesc scrierile Areopaghitului, când de fapt, în covârșitoarea majoritate a cazurilor, deși ating structura logică a sistemului său teologic, ei nu ajung cu adevărat la Cel căutat.

Esența «liniștirii» Starețul o vedea nu în zăvorâre, și nu în îndepărtarea în pustie, ci în a petrece neîncetat în Dumnezeu. Având în vedere marea însemnătate a acestui punct, mă voi pleca asupra lui mai în amănunt.

Starețul spunea că și zăvorârea, și îndepărtarea în pustie nu sânt în sine decât mijloace ajutătoare, și nicidecum un țel. Ele pot ajuta la împuținarea întipăririlor și înrâurilor din afară, la îndepărtarea de la zarva lumească, și astfel să înlesnească rugăciunea curată, dar numai în cazul când îndepărtarea s'a săvârșit după bunăvoința lui Dumnezeu, iar nu după a sa voie – căci în acest caz și zăvorârea, și pustia, și toată altă nevoința rămâne neroditoare, fiindcă esența vieții noastre nu constă în nevoințele desine-voite, ci în ascultarea vocii lui Dumnezeu.

Mulți cred că cel mai înalt chip al vieții este liniștirea în pustie, alții socotesc a fi zăvorârea; unii preferă nebunia pentru Hristos, alții slujirea pastorală, sau osteneala teologiei cărturărești, și altele asemenea. Starețul socotea că nici unul din aceste chipuri ale nevoinței nu este în sine cel mai înalt chip al vieții du-

hovnicești, ci fiecare dintre ele poate fi un chip înalt celui pentru care el corespunde cu voia lui Dumnezeu; iar voia lui Dumnezeu pentru fiecare om poate fi una aparte.

Dar oricare ar fi voia lui Dumnezeu pentru fiecare om, când este vorba de unul sau altul dintre chipurile nevoinței, sau de locul și forma slujirii, în toate împrejurările rămâne de neapărată trebuință căutarea rugăciunii curate.

Rugăciunea, Starețul o socotea a fi curată atunci când se aduce cu umilință, astfel încât și inima, și mintea împreună trăiesc cuvintele rostite ale rugăciunii ce nu se lasă întreruptă de nimic, nici de risipirea minții în ceva din afară, nici de cugetarea la ceva străin rugăciunii trăite. Precum am spus mai sus, acest chip al rugăciunii este starea duhovnicească firească, pe cât se poate de roditoare sufletului, fiind cunoscut într'o măsură sau alta foarte multor credincioși; însă doar în rare împrejurări trece în starea rugăciunii desăvârșite.

Celălalt chip al rugăciunii este când mintea se închide în inimă și acolo, în liniște, în afara gândurilor și chipurilor străine se deprinde întru pomenirea Numelui lui Dumnezeu. Această rugăciune este însoțită de o neconținută nevoință; este o lucrare ce atârna într'o anume măsură de libera voință a omului; ea înseamnă osteneală, lucrare a nevoinței. Ceea ce s'a spus mai sus despre acest minunat chip al rugăciunii minții – anume faptul că dă puțința de a vedea gândul înainte de a pătrunde în inimă, sau, spre a ne exprima convențional, dă puțința de a controla adâncurile subconștientului, de a se slobozi de turburările în care este ținut omul din pricina ivirii a tot felul de influențe din tărâmul întunecat al subconștientului, mai bine zis, din adâncul fără de fund al vieții cosmice păcătoase – toate acestea nu sânt decât aspectul negativ al lucrării, pe când aspectul ei pozitiv covârșește orice idee omească.

Dumnezeu Lumină neapropiată este. Ființa Lui este mai presus de tot chipul, nu numai materialnic, ci și al minții – și de ace-

ea câtă vreme mintea omului se îndeletnicește cu gândirea, cu cuvintele, cu conceptele, cu chipurile, el nu a ajuns la desăvârșirea rugăciunii.

Mintea zidită a omului, făptura zidită a omului, stând înaintea Minții celei dintâi, înaintea Dumnezeuului personal, numai atunci își atinge adevărata și desăvârșita rugăciune curată când, din dragoste pentru Dumnezeu, lasă îndărăt toată zidirea sau, cum iubea a zice Starețul, desăvârșit uită lumea, și până și propriul trup, astfel încât nu mai știe omul – oare în trup fusese, sau afară de trup în ceasul rugăciunii?

O astfel de rugăciune curată în înțelesul cel mai înalt al cuvântului este un dar rar al lui Dumnezeu; ea nicicum nu atârână de străduința omenească, ci puterea lui Dumnezeu vine, și cu o nepresimțită grijă și negrăită gingășie îl trece pe om în lumea Luminei Dumnezeiești; sau, mai bine zis, se arată Lumina Dumnezeiască și cu dragoste îmbrățișează întreg omul, astfel încât el nu-și mai poate aminti de nimic, nu mai poate cugeta nimic.

Anume având în vedere rugăciunea mai sus pomenită, Starețul spunea:

«Cine curat se roagă, acela este de-Dumnezeu-cuvântător».

Cel care nu a avut această experiență, acela nu a ajuns la teologhisirea înțeleasă ca stare a dumnezeieștii vederi. Mintea ce nu a cunoscut vreodată curăția, care nu a contemplat vreodată lumina vecinică Dumnezeiască, oricât de ascuțită ar fi ea prin experiența sa intelectuală, neapărat supusă închipuirii, va trăi din presupuneri și, în încercările sale de a cunoaște cele Dumnezeiești, își va clădi plăsmuiri care, din nefericire, adesea sânt primite ca adevărate descoperiri și contemplări dumnezeiești, fără a-și cunoaște înșelarea.

LA TEMEIUL LINIȘTIRII STĂ PORUNCA LUI HRIS-TOS: SĂ IUBEȘTI PE DUMNEZEU DIN TOATĂ MINTEA ȘI DIN TOATĂ INIMA

Unii dintre Sfinții Părinți, în scrierile lor ascetice, oselesc în-

tre două chipuri ale vieții duhovnicești, cea lucrătoare și cea contemplativă, numind pe cea dintâi dintre ele calea pazei poruncilor.

Starețul Siluan gândea întrucâtva altfel: și el împărțea viața în lucrătoare și contemplativă, dar și pe una și pe alta deopotrivă le socotea ca pază a poruncilor. Temeiul de început al nevoinei liniștirii minții îl vedea în cuvintele celei dintâi porunci: Să iubești pe Dumnezeu din toată inima, din toată gândirea, din tot sufletul. El scrie:

«Cine a cunoscut dragostea lui Dumnezeu va zice: Nu am păzit poruncile. Măcar de mă rog zi și noapte, și toată bună-săvârșirea încerc a înfăptui, ci porunca pentru dragostea lui Dumnezeu nu am plinit. Doar în rare clipite ajung la porunca lui Dumnezeu, dară sufletul ar dori în toată vremea să petreacă în ea. Când în minte se adaugă gânduri străine, atunci mintea cugetă și pe Dumnezeu, și acel lucru; cu alte cuvinte, porunca: Să iubești din toată mintea și din toată inima – nu este deplin împlinită; dar când mintea deplin este în Dumnezeu, și nu sânt și alte gânduri, atunci se plinește cea dintâi poruncă, dar iarăși, încă nu de tot » (cap. «Marea știință», p. 451).

În experiența nevoinei rugăciunii curate mintea, despuindu-se de tot chipul și conceptul, se învrednicește, după adâncă pocăință și mult plâns, de adevărata vedere a lui Dumnezeu.

Liniștirea minții [Isihasmul] totdeauna a întâlnit mulți potrivnici, mai cu seamă în Apus; aceștia, neavând experiența cuvenită, în înțelegerea lor abstractă a acestui chip al rugăciunii credeau că este vorba de căutarea unui procedeu mecanic care să ducă la contemplarea Dumnezeiască. Dar, firește, nu este așa.

Dumnezeu, absolut liber fiind, nu poate fi supus nici unei lucrări mecanice, și în nici un caz vreunei constrângeri. Liniștirea minții este însoțită de o mare lepădare de sine și este o nevoie dintre cele mai grele. Libera dorință a omului de a-și asuma aceas-

tă mare suferință pentru o mai bună pază a poruncilor lui Dumnezeu atrage dumnezeiescul har, dacă nevoința se săvârșește în duhul smereniei.

Omul mândru, orice mijloace ar folosi, nu ajunge la adevărata părtășie cu Dumnezeu. Minte, prin singură dorința omului, nu se împreunează cu inima adâncă, dar și dacă pătrunde cumva în inimă, se va vedea acolo numai pe sine, propria-i frumusețe zidită – măreață, căci este zidită după chipul lui Dumnezeu; dar pe Dumnezeul adevărat nu-l va afla.

Iată de ce Fericitul Siluan, luptându-se pentru a se smeri, alerga la acea armă de foc pe care i-o dăduse Domnul:

«Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui».

Acest om, neșlefuit din punct de vedere intelectual, «simplu» și «incult», adesea s'a învrednicit de curata contemplare Dumnezeiască a minții, drept care cu adevărat și pe bună dreptate spunea: «Dacă te rogi curat, ești de-Dumnezeu-cuvântător». Și iarăși: «Credincioși sânt mulți pe pământ, dar din aceia care să cunoască pe Dumnezeu, foarte puțini».

Prin cunoaștere el înțelegea nu speculații gnostico-theologice, cât experiența viei părtășii, experiența împărtășirii Dumnezeieștii Lumini.

Cunoașterea este – împreună-ființare.

TEMEIUL ANTROPOLOGIC AL LINIȘTIRII MINȚII

Urmărind în *Viața* de față a înfățișa experiența pozitivă a Starețului, în măsura putințelor mele, nu am dorit să dau un caracter științific-formal acestei scrieri și, drept aceea, ocolesc în principiu prea multele paralele și citate din scrierile Sfinților Părinți.

Lucrarea de față este încercarea de a înfățișa chipul Starețului și a descrie calea duhovnicească străbătută de el, care, deși se află deplin în șuvoiul predaniei nevoinței Bisericii Ortodoxe, fiind cu adevărat un fenomen viu, poartă pecetea originalității și este de nerepetat.

Problemele dogmatice atinse aici nu constituie un tratat de teologie. Ne plecăm asupra lor pentru faptul că întreagă înaintarea lăuntrică a vieții duhovnicești se leagă în chip organic de conștiința dogmatică. Schimbați ceva în conștiința voastră dogmatică, și neapărat se va schimba într'o măsură corespunzătoare și înfățișarea voastră duhovnicească, și numaidecât și chipul ființării voastre duhovnicești. Și iarăși, abaterea de la adevăr în viața duhovnicească lăuntrică va înrăuri o schimbare în conștiința dogmatică.

Vorbind despre liniștirea minții, pe care atâta o iubea Starețul, socotim nu de prisos a înfățișa în câteva cuvinte temeiul antropologic al acestei lucrări, așa cum reiese din însăși cercarea. Antropologia Starețului poate fi înfățișată prin cuvintele Cuviosului Macarie cel Mare și ale Cuviosului Isaac Sirul, ale căror scrieri le cunoștea foarte bine.

«Nici din firea Dumnezeirii este sufletul, nici din firea întunecului vicleșugului, ci este oareșicarea făptură înțelegătoare (*no-era*), și frumoasă, și mare, și minunată, și bună, asemănare și chip al lui Dumnezeu; și pentru călcarea [poruncii], intră într'însul vicleșugul patimilor întunecului» (Sf. Macarie cel Mare, *Omilii* 1, 7¹).

«Dumnezeu, pre cel zidit duple chip, nepătimaș l-au zidit..., drept aceea patimile nu sânt în firea sufletului..., ci sânt un oarecare adaos, și vinovat de ele este însuși sufletul» (Sf. Isaac Sirul, «Cuvântul 82»).

¹ Sf. Macarie Eghipteanul, *Omilii*, trad. de Macarie Ieromonahul, Ed. Predania, București, 2009, p. 29. (N. tr.)

² Într'una din variantele textului Sfântului Isaac, citatul este oarecum diferit: «Patimile nicicum adăugire sânt dintru pricinuirea sufletului... căci Dumnezeu duple nepătimaș chip au făcut... și nu este drept a zice că ale sufletului sânt patimile, și că întru acestea se mișcă». Am păstrat totuși varianta din rusă, ca fiind cea în le-

«Când se vor încuia simțirile prin liniștire ... atunci vei vedea ... care este firea sufletului și ce comori ascunse are întru dânsul» (același).

Când spuneam că mintea ce stă cu rugăciunea în inimă vede de acolo fiecare gând ce se apropie de inimă înainte ca el să pătrundă în ea, aveam în vedere energia «viclenelor patimi» ce vin asupra sufletului din afară, fiind, după spusa Sfântului Isaac, «adăugite», iar nu parte din firea sufletului. Tuturor acestor lucruri adăugite, pripășite, străine, ce încearcă să pătrundă în inimă, mintea din inimă le stă împotriva cu rugăciune, și prin ea le respinge.

Dar este cu puțință o și mai adâncă pătrundere a minții în inimă, când ea, cumva, prin lucrarea lui Dumnezeu, într'atât se împreunează cu inima, încât se despoaie deplin de tot chipul și conceptul, și în același timp se închid toate intrările inimii față de tot ce este străin; iar atunci sufletul intră într'un «întunerec» de un ordin cu totul aparte, învrednicindu-se apoi de negrăita stare înaintea lui Dumnezeu cu mintea curată.

«Cine curat se roagă, acela este de-Dumnezeu-cuvântător», zice Starețul. De-Dumnezeu-cuvântător – nu în înțelesul academic al cuvântului, ci în înțelesul: de-Dumnezeu-văzător, de-Dumnezeu-cunoscător.

Dar este ceva și mai presus de aceasta: stările când omul în chip ființial și cu o limpezime de netăgăduit se împărtășește de vecinica viață și de negrăita odihnă în Dumnezeu. Cu toate acestea, nu îndelung rămâne omul într'o astfel de stare, și dacă Domnul, pentru cele de El singur cunoscute sfaturi, binevoiește să-i îndelungească viața pe pământ, el se întoarce din nou în această lume și, precum Apostolul Petru pe Thavor, grăiește despre petrecerea sa lăuntrică cu Dumnezeu: «Bine este nouă, Doamne, a fi cu Tine aci».

gătură cu care Părintele Sofronie și-a scris cuvântul de mai departe și cu care face „ecou” mai îndeaproape (N. tr.).

EXPERIENȚA VECINICIEI

Liniștirea minții este o viață minunată prin bogăția și măreția ei, care, în descrierea sa, din pricina osebitei sale trăsături, apare ca o neorânduială plină de contradicții. Nu mă îndoiesc că mulți dintre cei care gândesc logic se pot sminti la cuvântul despre faptul că omul, la un moment dat, în chip ființial și cu o limpezime de netăgăduit este dus în viața vecinică. Este o vădită absurditate faptul de a deveni vecinic pentru un anume răstimp. Dar voi încerca să lămuresc întrucâtva această expresie.

Vremea și vecinicia sânt, în înțelegerea nevoitorului, două chipuri osebite ale ființării. Cel dintâi, adică vremea, este chipul ființării fapturii neconținut născându-se și desfășurându-se în mișcarea sa, fiind în chip de necuprins de-Dumnezeu-făcută dintru nimic. Cel de-al doilea, adică vecinicia, este chipul dumnezeieștii ființări, căreia nu i se pot atribui conceptele noastre de întindere și orânduire. Vecinicia este lucrarea-una, fără întindere, a negrăitei plinătăți a ființării dumnezeiești, care fiind mai presus de lume, fără întindere cuprinde toată plinătatea lumii făcute. Vecinic în esență este Unul Dumnezeu. Vecinicia nu este ceva abstract sau aparte ființând, ci Însuși Dumnezeu în a Sa ființare. Când omul, pentru bunăvoința lui Dumnezeu, primește darul harului, atunci, părtaș fiind Dumnezeieștii vieți, se face nemuritor, nu numai în înțelesul nesfârșitei îndelungiri a vieții sale, dar și fără-de-început, deoarece tărâmul ființării Dumnezeiești, în care este dus, nu are nici început, nici sfârșit. Vorbind aci despre om ca devenind «fără-de-început» am în vedere nu pre existența sufletului, și nici preschimbarea firii noastre făcute în Dumnezeiască fire fără-de-început, ci părtășie la viața Dumnezeiască fără-de-început, în vârtutea îndumnezeirii fapturii prin lucrarea harului.

Când mintea și inima, îndreptate spre Hristos, se unesc cu o tainică unire, nu din a lor străduință, ci din lucrarea lui Dumnezeu, atunci omul cu adevărat se regăsește în cea mai adâncă urzeală a sa; atunci el, ca minte după chipul lui Dumnezeu, ca duh

după asemănarea lui Dumnezeu, ca ipostas (persoană) nemuritor, nevăzut vede pe Dumnezeu; câtă vreme însă este legat de trup, cunoașterea lui nu atinge desăvârșirea, și nu poate înțelege în ce chip va fi vecinica sa ființare după ce va trece ultimul prag al vieții pământești, adică dezlegarea sa de îngreuierea trupească și intrarea sa, de acum în afara greutății ei, în tărâmul luminii fără de început al Dumnezeirii, dacă va binevoi Domnul să-l primească. Însă întrebarea: Cum va fi vecinica ființare? – se pune nu în clipa vedeniei, când sufletul întreg este în vecinicul Dumnezeu, și nu știe de este oare în trup, sau în afara trupului, ci de-abia atunci când vede din nou această lume, când din nou își simte chingile trupului și, în același timp, se găsește din nou cu un oarecare înveliș al trupului asupra sa.

În sine însuși, adică în limitele ființei sale zidite, omul nu are viață vecinică. Împărtășindu-se de Dumnezeiasca viață după darul harului, el devine vecinic. Această vecinicie o poate trăi încă de acum, nu în aceeași măsură totdeauna, ci uneori mai mult, alteori mai puțin.

Toate aceste expresii sânt paradoxale, dar poate următoarea va fi mai pe înțeles: în măsura în care sântem în Dumnezeu, în aceeași măsură sântem vecinici.

În măsura în care – în aceeași măsură; dar nu este vorba aici de cantitate, ci de darul lui Dumnezeu.

În starea vedeniei sufletul nu întreabă nimic. Negrăitul act al intrării sale în lumea Dumnezeiască se săvârșește nu prin propria-i voie, pentru că nici nu-și poate dori ceea ce nu a cunoscut mai înainte; însă actul acesta nu este fără învoirea sa, în sensul că în oarecari clipe de mai nainte el și-a arătat buna voință, tânjind fierbinte către Dumnezeu prin paza poruncilor Sale. Vedenia este preîntâmpinată de multe suferințe, de mult plâns, de o adâncă pocăință cu plânsul adâncii inimi, de plânsul fierbinte ce arde în om mândria trupească, sufletească, și duhovnicească.

Nu poate omul, câtă vreme este în trup, să atingă desăvârșirea cunoașterii, dar ceea ce îi dă Dumnezeu este adevărata, neîndo-

ielnica, ființial-cercata trăire a vecinicei Împărății, și chiar dacă aceasta este «în parte», cum zicea Starețul, cu **deplină încredințare** știe despre ea.

Cel zidit «dupre chipul lui Dumnezeu» este zidit și pentru viața «dupre asemănare». Dobândind «mântuirea» în Dumnezeu, el dobândește viața asemenea vieții lui Dumnezeu Însuși. Dumnezeu este Cel ce pretutindenea Este și toate cunoaște, iar Sfinții, în Duhul Sfânt, primesc asemănarea putinței de a fi pretutindenea, și toate a cunoaște. Dumnezeu este Lumină, iar Sfinții în Duhul Sfânt devin lumină. Dumnezeu este Iubire ce îmbrățișează tot ce ființează, iar Sfinții în Duhul Sfânt, cu dragostea lor îmbrățișează întreaga lume. Dumnezeu este Unul Sfânt, iar Sfinții sânt și ei sfinți în Duhul Sfânt. Sfințirea însă nu este un concept etic, ci ființial. Sfânt nu este cel ce stă la înălțime în ce privește morala omenească sau în ce privește viața sa ca nevoință, sau chiar rugăciune (și fariseii posteau, și rosteau «îndelungi rugăciuni»), cât unul ce poartă în sine Duhul Sfânt. Singur Dumnezeu este Adevărul și Viața, iar cei părtași Duhului Sfânt devin adevărați și vii, pe când cei care se abat de la Dumnezeu mor duhovnicește și se duc în «întunerecul cel mai din afară».

Spunând mai sus că omul, chemat întru ființă, prin actul făuritor al lui Dumnezeu, dintru «nimic», nu are întru sine viață vecinică, nicidecum nu gândesc că, murind, el se întoarce din nou întru «nimic», în deplina neființă. Nu. Abătându-se de la Dumnezeu, întorcându-se de la El, înzestrat fiind cu libertate, el se îndepărtează de Viață și de Lumină, către tărâmul vecinicei morți și către întunerecul cel mai din afară; dar întunericul și moartea nu sânt acel «nimic», acea neființă din care a fost chemată făptura către a fi; ele sânt «starea» fapturii înțelegătoare, de nedesființat în esența sa. Întorcându-se de către Dumnezeu, făptura nu poate totuși ajunge într'un tărâm neajuns lui Dumnezeu: și în iad dragostea lui Dumnezeu îmbrățișează pe toți; dar pe când celor

ce Îl iubesc le este bucurie, ea devine chin celor care Îl urăsc.

Vorbind despre experiența vecinicieii și învierea sufletului, vorbesc despre marea bunăvoință a lui Dumnezeu care, revărsându-se asupra omului, îl «răpește» în tărâmul Vecinicieii Lumini, dându-i a trăi neîndoielnic propria-i slobozenie din moarte, propria-i vecinicie.

«Întorcându-se» din starea vedeniei, deși un oarecare «văl» acoperă iarăși omul, totuși conștiința sa personală și viziunea lumii se preschimbă esențial, și nu pot rămâne neschimbate din multe pricini. Experiența căderii și pătimirii sale îi descoperă și în toți ceilalți aceeași tragedie. Experiența propriei nemuriri îl duce la a vedea și în fiecare om un frate nemuritor. Experiența vie a vecinicieii și contemplarea lăuntrică a lui Dumnezeu întru despuierea de zidire, în chip neînțeles umplu sufletul de dragoste pentru om și pentru toată făptura. Reiese că numai cel care a cunoscut măreția omului în propria-i experiență duhovnicească este cu adevărat în stare a prețui și iubi pe tot împreună-omul.

Și iată încă un fenomen de neînțeles: în clipa vedeniei, după expresia Starețului, «lumea este desăvârșit uitată»; vremea contemplării nu este nicidecum vremea cugetării; gândirea obișnuită, discursivă, se întrerupe atunci; lucrarea minții rămâne, dar o lucrare de un chip cu totul aparte; și, uimitor lucru, cum aceea nevedere, după ieșirea omului din ea îmbracă forma gândurilor și simțămintelor... Starea vedeniei este lumina iubirii lui Dumnezeu, iar lucrarea acelei iubiri naște în suflet noi simțăminte și noi gânduri despre Dumnezeu și lume.

Cea dintâi «răpire» și vedenie se dă omului de sus, fără ca el să o caute, căci neștiind de ea, nici nu o putea căuta. Dar după aceea nu o mai poate uita, și cu multă durere a inimii iară și iară o caută, și nu numai pentru sine, ci și pentru toți oamenii.

ÎNCEPUTUL VIEȚII DUHOVNICEȘTI: LUPTA CU PATIMILE

Antropologiei ascetice privitoare la lucrarea minții îi vom mai adăuga câte ceva, spre a lămuri această lucrare și urmările ei.

Ținându-și atenția în inimă cu rugăciune, nevoitorul încearcă să-și păzească mintea curată de tot gândul. Gândurile pot fi firești omului în împrejurările existenței sale pământești, dar pot fi și urmările înrâuririlor drăcești. Când nevoitorul se roagă, se lea-padă pentru o vreme, în măsura puțințelor, de nevoile firii sale; iar gândurile de obârșie drăcescă în orice caz le izgonește de la sine. Așa se face că în ceasul rugăciunii el respinge toate gândurile, și cele firești, și cele drăcești.

Căzând pradă înrâuririi diavolești omul își pierde libertatea cea asemenea lui Dumnezeu și cade de la viața dumnezeiască. O astfel de stare, fiind o suferință, se numește în graiul nevoitorului «patimă». Prin această denumire se exprimă pe de-o parte ideea pătimirii, în sensul de pasivitate și robie, pe de altă parte ideea suferinței, în sensul năruirii și al morții. «Tot cel ce săvârșește păcatul, rob este păcatului; ci robul nu rămâne în casă în veac: fiul rămâne în veac» (Io. 8: 34-35). Astfel, în starea patimii păcătoase suferința se înfățișează sub două chipuri, adică înrobirea și năruirea, și de aceea «robul păcatului» nu poate avea conștiința măreției slobozeniei, asemenea celei dumnezeiești, a omului ca fiu al lui Dumnezeu.

Patimile au puterea de a atrage la sine, însă înțelenirea sau întărirea oricărui chip sau gând pătimăș în suflet nu se înfăptuiește niciodată fără învoirea omului, căci în toată ființarea nu există **nimic** atât de puternic încât să poată lipsi omul liber de puțința de a se împotrivi sau de a lepăda. Însă când un anume gând sau chip pătimăș se întărește în suflet, omul devine mai mult sau mai puțin înrobît. Patimile sânt «înrobiri» de felurite intensități sau puteri.

Puterea atrăgătoare a patimii constă în făgăduința desfătării. Suferința, în înțelesul năruirii, este urmarea desfătării pătimase. Dacă în mișcarea pătimașă nu s'ar afla elementul desfătării, ci ar începe de îndată suferința, ea nu ar putea pleca sieși voința omului. Patima, ca suferință și moarte, este percepută îndată numai de omul duhovnicesc care a cunoscut lucrarea de-viață-făcătoare a harului Dumnezeuiesc ce naște în suflet o respingere, o «ură» față de mișcarea pătimașă din sine.

Începutul vieții duhovnicești este lupta cu patimile. Dacă lupta ar implica numai lepădarea desfătării, ea ar fi ușoară. Mai grea în această luptă se arată a fi a doua etapă, și anume când patima nesatisfăcută începe a chinui omul cu cele mai felurite boli. În acest caz nevoitorul are trebuință de o foarte mare și îndelungată răbdare, căci urmarea binefăcătoare a stării împotriva patimii nu vine îndegrad.

Este firesc ca omul, în starea sa de acum, să-și petreacă întreaga viață în luptă, dar există și două stări extreme în care se observă absența acesteia. Cel nepătimaș nu are a se lupta, în sensul că îndulcirea pe care i-o arată patima nicicum nu-l ademenește, și totul se reduce la un gând «gol». Și cel ce este supus năvalei gândurilor, dar nu și puterii lor ademenitoare, poate fi numit nepătimaș. Iar semnul deplinei înrobiri este de asemenea lipsa luptei; dar, în acest caz, pricina este faptul că la toate nivelele desfășurării gândului pătimaș omul nu numai că nu se împotrivește, ci el însuși merge în întâmpinarea lui, trăiește prin el.

În condițiile ființării pământești a trupului, omul are și patimi nepăcătoase, adică suferințe sau nevoi fără împlinirea cărora prelungirea vieții este cu neputință – de pildă hrana, somnul ș.a.m.d. Pentru răstimpuri de scurtă durată nevoitorul trece cu vederea aceste nevoi, iar dacă glasul lor începe să amenințe cu boli, atunci în anumite împrejurări nevoitorul, în hotărârea sa de a nu li se supune, merge până la moarte; dar este de însemnat că în astfel de cazuri moartea de obicei nu vine, ba chiar mai mult, omul este

păzit de Dumnezeu într'o măsură și mai mare. Această hotărâre bărbătească este de trebuință, altminteri nu se poate dobândi slobozenia de gânduri chiar și pentru o scurtă vreme.

Mintea ce se afundă în inima adâncă, în însuși actul acestei afundări prin rugăciune se despoaie de tot chipul, nu numai văzut, ci și gândit, și în starea acestei curății se învrednicește a sta înaintea lui Dumnezeu; iar ceea ce purcede din acest adânc de dincolo de chipuri, chiar dacă mai târziu se și toarnă sub formă de gând sau îmbracă vreun oarecare chip, nu mai este patimă, ci adevărata viață în Dumnezeu.

În această stare se vedește că sufletul firesc tânjește către Dumnezeu, și Îi este asemenea, și este nepătimaș prin firea sa.

Prin schimbarea stărilor – când părtășie cu harul, când ridicarea lui – omul se convinge neîndoielnic că «viață în sine nu are»; că viața sa este în Dumnezeu; că în afara Lui – moartea. Când sufletul se învrednicește de cercetarea Dumnezeieștii Lumini, aievea trăiește viața cea vecinică, adică pe Dumnezeu; iar unde este Dumnezeu, acolo se află și o **slobozenie** de negrăit prin cuvânt, căci atunci omul se află în afara morții și a fricii.

În această stare omul se cunoaște pe sine, și cunoscându-se, cunoaște omul îndeobște, în vârtutea stării de-ó-fiiere a întregului neam omenesc.

În adâncul său, acolo unde se descoperă adevărata asemănare cu Dumnezeu a firii omenesti, acolo unde iese la lumină mareața sa chemare, nevoitorul vede ceea ce rămâne desăvârșit necunoscut celui care nu s'a adâncit în inima sa.

În stihirile înmormântării Cuviosul Ioan Damaschin spune:

«Plâng și mă tânguiesc când cuget la moarte, și văz în mormânturi zăcând cea duple chipul lui Dumnezeu plăzduită a noastră frumsețe, fără chip și fără slavă...».

Astfel plânge și se tânguie tot cel care a cunoscut în Dumnezeu cea întâi-zidită frumusețe a omului, când, întorcându-se de la negrăitul ospăț duhovnicesc din camera cea adâncă a inimii, vede împărățind în lume starea morții fără chip și fără slavă.

VI

PENTRU FELURILE ÎNCHIPUIRII ȘI LUPTA CU EA

Indrăznind a scrie despre «sfințita liniștire», pe care atâta o iubea Starețul Siluan, mă văd nevoit să vorbesc despre neapărata luptă a nevoinței cu închipuirea. Și această problemă a vieții duhovnicești este cât se poate de grea și de complexă, și nu nădăjduiesc să o pot arăta în chip mulțumitor. Având în vedere că sarcina mea principală este aceea de a înfățișa o anume experiență concretă, mă văd silit a descrie doar conștiința și noțiunile aflate până acum la nevoitorii Sfântului Munte, și de care se ținea însuși Starețul, lăsând deoparte teoriile psihologiei științifice contemporane. Nu mă voi avânta a critica nici a compara, fie pe unele, fie pe altele; voi însemna doar că în multe privințe ele nu coincid, deoarece la temeiul concepțiilor ascetice se află noțiuni cosmologice și antropologice cu totul diferite.

Starețul scrie:

«O, fraților, să uităm pământul și toate câte sânt într'însul, căci ne abate de la vedenia Sfintei Treimi, Carea este neajunsă minții noastre, dară pe Carea Sfinții o văd în ceruri în Duhul Sfânt. Iară noi să petrecem în rugăciune, fără nici o închipuire...» (p. 377).

«Când sufletul în Duhul Sfânt cunoaște pe Domnul, în fiecare clipă, neîncetat el se minunează de milosârdia lui Dumnezeu și

de măreția și puterea Sa, iar Domnul Însuși cu al Său har, milos-tiv, ca o mamă pe iubiții săi prunci învață sufletul smeritele, bu-nele gânduri, și îi dă a-L simți de față și apropiat, și sufletul, în smerenie, privește pe Domnul fără nici un gând» (p. 294).

Capacitatea închipuirii este foarte variată în manifestările sa-le. Nevoitorul se luptă mai nainte de toate cu aspectul închipuirii ce se leagă de lucrarea patimilor grosolane, trupești. El știe că fi-ecare patimă își are chipul propriu, căci ea ține de sfera lumii zi-dite, ființând neapărat într'o formă sau alta, purtând un anume chip. Lucrarea poftei pătimașe în om, în chip firesc dobândește putere doar atunci când chipul patimii, primit înlăuntru, atrage către sine mintea. Dacă mintea se abate de la chipul adus de pati-mă, aceasta nu se poate dezvolta și se stinge. De pildă, când vine o poftă trupească, deși fiziologic este firească, nevoitorul își pă-zește mintea de chipul ce se naște în ea venind din afară și cu ca-re patima o îmbie; iar dacă mintea nu primește chipul, patima nu-și poate desfășura lucrarea, și neapărat se stinge. Vorbind aici de minte, avem în vedere nu judecata, nu gândirea logică a minții, cât ce s'ar defini, poate mai bine, prin cuvântul «atenție». O ast-fel de pază a minții de chipul patimii dă deplina putință, dovedită de experiența milenară a nevoinței, de a păzi de-a lungul întregii vieți înfrânarea întreg-cugetătoare, chiar și având un trup puter-nic, cum vedem în pilda Starețului. Și dimpotrivă, dacă mintea o-mului primește cu îndulcire chipul pătimaș, atunci energia aces-tuia va stăpâni tiranic până și un trup neputincios, bolnav și istovit.

Să luăm altă patimă – ura. Și ea își are propriul chip, și dacă mintea se păzește de a i se da, patima nu se poate dezvolta; însă dacă se unește cu ea, atunci patima, în măsura acelei uniri, își va dobândi o putere crescândă și va putea ajunge până la a pune stăpânire.

Un alt fel de închipuire cu care se luptă de obicei nevoitorul se numește visătorie. Omul se îndepărtează de la starea reală a lu-

crurilor din lume și trăiește în tărâmul fanteziei. Roadele fanteziei, neputincioasă fiind a zidi ceva care nicicum nu există, ceva cu totul «dintru nimic», nu pot purta un caracter desăvârșit străin de lumea înconjurătoare; cu alte cuvinte, în ele neapărat vor fi elemente din lumea reală, precum se întâmplă în visuri, și de aceea ele nu sânt absolut de neajuns. De pildă, un om sărac își închipuie că a ajuns împărat, sau proroc, sau un mare savant. Istoria cunoaște cazuri când oameni săraci din păturile cele mai de jos ale societății au ajuns împărați, ș.a.m.d., însă, de obicei, aceasta nu se întâmplă cu cei **visători**.

Nădăjduiesc că cititorului îi este limpede ce înțeleg vorbind despre «visatorie» și, spre a nu lungi cuvântul, voi trece la un alt fel de manifestare a puterii închipuirii. Omul, folosindu-se de puțința de a-și aminti și reprezenta, poate cugeta, de pildă, la rezolvarea vreunei probleme tehnice, iar atunci mintea-i va căuta prin cugetare puțința practică de a înfăptui vreo idee sau alta. Acest fel de îndeletnicire a minții ce se însoțește de închipuire are o mare însemnătate în cultura omenească și este de neapărată trebuință în viață; nevoitorul însă, căutând rugăciunea curată, năzuiește a se îngrădi pe sine în toate prin neagonisire, cât nici acest fel de închipuire să nu-l împiedice ca «gândul cel dintâi și puterea cea dintâi să le dea lui Dumnezeu», adică să se adune întreg în Dumnezeu.

Și în sfârșit, încă un fel de închipuire de care voiesc să vorbesc este încercarea minții de a pătrunde în taina ființei și a atinge lumea Dumnezeiască. Astfel de încercări neapărat se însoțesc de închipuire, pe care mulți sânt înclinați a o numi cu înalta denumire de creativitate teologică. Nevoitorul liniștirii minții și al rugăciunii curate se luptă hotărât în sine cu acest fel de «creativitate», fiindcă este un demers potrivnic rânduiei ființării reale, în măsura în care omul creează astfel pe Dumnezeu după chipul său și după asemănarea sa.

Este cu puțință ca spusele mele să stârnească multe nedume-

riri și împotriviri, dar nu mă voi putea opri asupra lămuririlor, nădăjduind a fi, cu oarecare bunăvoință, înțeles cum se cuvine.

Nevoitorul rugăciunii se întemeiază pe credința că Dumnezeu ne-a făcut pe noi, și nu noi Îl facem pe Dumnezeu; drept aceea, ocolind toată făurirea teologică sau filosofică, se îndreaptă cu nevăzută rugăciune către Dumnezeu; și dacă bunăvoirea lui Dumnezeu se va pogorî către rugător, și-i va fi dat să guste apropierea lui Dumnezeu, chiar și atunci cunoașterea lui Dumnezeu cea mai presus de chip se va îmbrăca într'un chip sau altul, însă acel chip nu va fi «născocit» de către nevoitor sau proroc, ci «dat» lui de sus.

Nevoitorul rugăciunii caută pe Dumnezeu – pe Făcătorul său; iar Dumnezeu, prin pogorământul și bunăvoirea Sa dă cunoașterea despre Sine în chipuri pe înțelesul omului. Aceste chipuri ard în om patimile și îl sfințesc; dar dacă le va socoti ca fiind încununarea descoperirii, va cădea în rătăcire, și atunci până și chipurile date de sus i se vor putea preface într'o piedică de netrecut spre o mai desăvârșită cunoaștere de Dumnezeu.

Gândul făuritor al lui Dumnezeu se înfăptuiește și se întruchipează în lume, dar libertatea făpturii merge în sens contrar: ea caută pe Însuși Dumnezeu, în Care își găsește ultimul țel și înțeles al ființării sale. Țelul lumii făcute nu este ființarea sa în sine, pentru sine, chipul ființării sale, ci ca făptura să cunoască pe Făcătorul și să se îndumnezeiască.

Pricina facerii lumii este prisositoarea bunătate a lui Dumnezeu, și nicicum neapărata trebuință a întrupării lui Dumnezeu-Cuvântul; cu alte cuvinte, întruparea lui Dumnezeu-Cuvântul nicicum nu a fost o **neapărată trebuință** pentru Însuși Cuvântul, și nici facerea lumii nu a fost doar actul premergător al întrupării lui Dumnezeu.

Pogorârea Cuvântului nu dovedește valoarea de sine stătătoare a lumii, ci țelul sau înțelesul pogorării se descoperă în numele pe care l-a primit, smerit întrupându-se, Dumnezeu-Cuvântul: **II-**

sus-Mântuitor – «Și vei chema numele Lui Iisus: că Acesta va mântui pre norodul Său de păcatele lor» (Mt. 1: 21).

Dumnezeu nu este lumea ideală, în sensul de lumea ideii; iar chipul lumii de față, empirice, nu este întruchiparea lumii ideale Dumnezeiești, adică o întruchipare fără de care însăși ființa Dumnezeiască s'ar afla lipsită, nedesăvârșită.

În tot ce este făurire omenească, ideea omului îndreptată către lume își caută propria întrupare, înfăptuire, fără de care ea ar rămâne neîncununată în a sa dezvoltare; însă în lumea Dumnezeiască întruparea lui Dumnezeu-Cuvântul nu este încununarea unui proces theogonic, adică încununarea unei dezvoltări în însăși Dumnezeirea, și deci de neapărată trebuință pentru Însuși Dumnezeu, pentru deplinătatea ființării Sale.

Acesta, pe scurt, este temeiul dogmatic al rugăciunii duhovnicești despre care vorbim.

Rugăciunea duhovnicească nu este nici făurire artistică, nici lucrare științifică, nici cercetare sau cugetare filosofică, nici teologie abstractă, rațională. Viața duhovnicească nu este împlinirea năzuințelor noastre emoționale prin realizarea lor, adică înfăptuire în trăiri sau în chipuri materializate – de pildă arta. Toate cele pomenite aici alcătuiesc felurite aspecte ale manifestării închipuirii. Unele pot fi socotite mai înalte, altele mai puțin înalte, adică este cu puțință a stabili o ierarhie a acestor forme după o rânduire axiologică – totuși ele toate se raportează la sfera închipuirii ce trebuie depășită, căci altminteri va fi cu neputință a atinge și rugăciunea desăvârșită, și adevărata teologie, și o viață cu adevărat plăcută lui Dumnezeu.

Așadar calea nevoitorului orthodox este următoarea: el caută pe adevăratul Dumnezeu-Făcătorul, drept care, prin rugăciunea minții, duce o luptă cu miile de felurite chipuri, și cu cele văzute, adică cele ce poartă o anume formă exterioară, o înfățișare, o proiecție a spațiului și a vremii, o culoare, și altele asemenea, și cu cele gândite, adică conceptele – pentru ca, despuindu-se de tot chipul făcut, să se roage lui Dumnezeu **față către Față**.

Dumnezeu făurește lumea, iar această făurire este parte din rânduiala pogorământului; omul însă merge către Dumnezeu în rânduiala înălțării, iar în înălțarea sa de la făptură către Dumnezeu nevoitorul nu neagă realitatea și valoarea făpturii, ci doar nu o absolutizează și nu o îndumnezeiește, nu vede în ea un țel în sine și o valoare în sine. Dumnezeu nu a făcut lumea pentru ca El Însuși să trăiască viața făpturii, ci pentru ca făptura înțelegătoare să se împărtășească de a Sa Dumnezeiască ființare; iar dacă făptura înțelegătoare nu ajunge la îndumnezeirea ce nu se poate săvârși fără împreună-lucrarea sa, atunci se pierde însuși sensul ființării ei. Din această conștiință se naște marea încântare înaintea lui Dumnezeu-Făuritorul, din contemplarea făpturii și din cea mai deplină înțelegere a tot ce este în lumea zidită; dar totodată aceeași conștiință duce la desprinderea de tot ce este făurit, pentru a contempla pe Dumnezeu. Această desprindere nu este o lepădare a ființării reale, făurite – în sensul despuierii de ea sau al negării ei ca «iluzie»; nu este nici zbor poetic sau filosofic în sfera înalțelor și minunatelor chipuri sau «idei pure», oricât de înalte ar fi ele din punct de vedere axiologic, deoarece și o astfel de situație ne-ar strămuta din nou într-o lume închipuită. Nu, ea este **tindere** către Dumnezeul cel Viu și adevărat, în vârtutea dragostei pentru El, în vârtutea chemării noastre de a trăi în Dumnezeu, Carele este Țelul în Sine și Valoarea în Sine. În Dumnezeu este încununarea ce nu are nevoie de întrupare, în Dumnezeu desăvârșirea, în afara luptei și a tragismului. Dumnezeu nu este «dincolo de bine și de rău», căci El este Lumină în care nici un întunec este.

Pentru credinciosul simplu și smerit slobozirea de sub stăpânirea închipuirii se dobândește prin simpla și întreaga năzuință de a trăi după voia lui Dumnezeu. Este ceva atât de **simplu**, și totodată «ascuns de la cei înțelepți și înțelegători», și nu este cu puțință a o lămuri în cuvinte.

În această căutare a voii lui Dumnezeu se cuprinde «lepăda-

rea» de lume. Sufletul dorește a trăi cu Dumnezeu și dumnezeiește, și de aceea se leapădă de voia proprie și de închipuiri ce nu pot zidi adevărata ființare, ci se adevăresc a fi «întunerecul cel mai din afară».

Lumea voii omenești și a închipuirilor este lumea «nălucirilor» adevărului. Această lume la om este una cu cea a diavolilor căzuți, drept care închipuirea este poartă deschisă lucrării diavolești.

Și chipurile diavolești, și cele făurite de însuși omul pot înrâuri asupra oamenilor, schimbându-le înfățișarea și chipul, dar într'un astfel de caz un lucru este de neocolit: tot chipul zidit de însuși omul sau însuflăt de diavoli și primit în suflet va stâlci chipul duhovnicesc al omului zidit după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. O asemenea «făurire», în sfârșitul dezvoltării sale ducă la «îndumnezeirea» de sine a făpturii, adică la afirmarea principiului Dumnezeiesc ca fiind cuprins în însăși firea omului. În vârtutea acestui fapt, religia firească, adică religia minții omenești, în chip fatal va primi un caracter pantheist.

Și chipurile omenești, și cele diavolești își au puterea proprie, uneori cât se poate de mare, dar nu pentru că sânt reale în sensul ultim al cuvântului, precum este puterea Dumnezeiască ce făurește dintru nimic, ci pentru că voia omului înclină către ele; și numai în cazul când înclină către ele omul se formează după ele. Dar Domnul slobozește de sub stăpânirea patimilor și a închipuirilor pe cel care se pocăiește, iar creștinul slobozit de ele își râde de puterea chipurilor.

Puterea răului cosmic asupra omului este uriașă, și nimeni dintre urmașii lui Adam nu o poate birui fără Hristos și în afara lui Hristos; El este Iisus-Mântuitorul în adevăratul și singurul înțeles al cuvântului. Iată credința nevoitorului dreptslăvitor, drept care rugăciunea liniștirii minții se săvârșește prin neîncetata chemare a numelui lui Iisus Hristos, de unde și rugăciunea aceasta a primit numirea de «rugăciunea lui Iisus».

Monahul ce se *liniștește*, în greaua nevointă a luptei cu închipuirea care stâlcește viața duhovnicească se întâlnește cu nenumăratele ei manifestări ce se pot clasifica în diferite feluri. Starețul le reducea la cele patru forme mai sus pomenite, ceea ce îi dădea putința de a înfățișa esența problemei.

Cea dintâi formă privește lupta în general cu tot ce este patimă.

Cea de-a doua este proprie celui care se roagă după chipul cel dintâi. De această formă a închipuirii se leagă de asemenea cunoscuta metodă a «cugetării la Dumnezeu» sau a «meditației», când omul, prin închipuire, își făurește în minte scene din viața lui Hristos sau alte chipuri sfinte. De obicei începătorii sau nevoitorii necercați înclină către o astfel de lucrare. Cel care lucrează o asemenea rugăciune «închipoitoare» nu își închide mintea în inimă pentru lăuntrica trezvie, ci rămânând în latura vizuală a chipurilor, precum socotește el, dumnezeiești, de sine făurite, se aduce pe sine în starea unei aprinderi sufletești (emoționale) care, în cazul unei mai mari concentrări, poate duce până la un anume tip de extaz patologic. Într'un asemenea caz el se bucură de «în-făptuirile» sale, se lasă atras de ele, le cultivă, le socotește duhovnicești, harice, ba chiar înalte, pe sine se vede ca sfânt și văzător al dumnezeieștilor taine, dar drept rezultat ajunge până la halucinații, se îmbolnăvește rău sufletește, și în cel mai bun caz rămâne «în înșelare», petrecându-și viața într'o lume a fantasmelor.

Cât despre a treia și a patra formă a închipuirii, se poate spune că ele stau la temeiul a toată cultura raționalistă, și deci unui om cult îi este deosebit de greu a se lepăda de ele, căci el vede în acea cultură bogăția sa duhovnicească, a cărei lepădare este neasemuit mai grea decât a celei materialnice¹. Această împrejurare

¹ A se vedea noțiunea-idea de „spirit” în limba noastră modernă. (N:tr.)

duce la un fenomen ciudat, care ni s'a dat a observa, anume că printre nevoitorii simpli și cu puțină carte, ce au iubit rugăciunea minții, mai adesea se întâlnește atingerea unei mari înălțimi și curății, decât printre cei învățați, care în covârșitoarea majoritate a cazurilor rămân la al doilea chip al rugăciunii.

Cei adânc religioși și înclinați către nevoință deslușesc cu ușurință a treia formă a închipuirii ca fiind o întoarcere către pământ; și vădită fiindu-le nepotrivirea ei în ce privește rugăciunea, lupta cu ea în ceasul rugăciunii se simplifică. Altfel stau lucrurile cu cea de-a patra formă, care poate atinge o nesfârșită subțirime și să treacă drept viață în Dumnezeu. Deosebita însemnătate a acestei probleme a nevoinței ne îndeamnă a ne pleca asupra ei mai amănunțit.

La cel care se roagă după întâiul chip precumpănește închipuirea visătoare, iar la cel ce se roagă după al doilea chip – ispita de a dobândi totul pe calea rațiunii. Aceștia din urmă își concentrează viața în minte. Mintea lor nu este împreună cu inima și neîncetat trage către în afară, în năzuința de a înțelege și a stăpâni totul. Având o oarecare experiență duhovnicească adevărată, dar una încă neîndestulată, ei încearcă cu «propria minte» să plinească lipsurile acelei experiențe și să pătrundă în taina ființării Dumnezeiești, iar atunci **neapărat** cad în închipuire. În înfocarea lor, ei nu vor sau nu pot să înțeleagă că răstoarnă adevărata ierarhie a ființării, adevărata orânduire a lucrurilor, și parcă uitând că Dumnezeu ne-a făcut după al Său chip și a Sa asemănare, ei înșiși încep să făurească, trecând în Dumnezeiasca ființare elemente după chipul și asemănarea lor. Sfera ideală în care trăiesc astfel, în cazul unei anume înzestrări intelectuale le dă o părută superioritate asupra celorlalți, condiție ce le sporește încrederea în sine.

Aberația caracteristică la care duce al doilea chip al rugăciunii este raționalismul.

Theologul raționalist își clădește sistemul asemenea unui arhitect ce zidește un castel sau o biserică, folosind concepte empirice și metafizice în calitate de materiale de construcție și grijindu-se nu atât de conformitatea zidirii sale ideale cu realitatea adevăratei ființări, cât de măreția și armonia operei sale ca întreg, și de aspectul său logic.

Oricât de ciudat ar părea, dar mulți oameni mari nu au făcut față acestei ispite, în realitate naivă, al cărei temei ascuns este mândria.

Născăturile rațiunii sânt atât de iubite acestor gânditori, pe cât îi este unei mame pruncul, rodul pântecelui său. Ei își iubesc facerea ca înșiși pe sine, căci identificându-se cu ea, se încuie în propria lor sferă. În astfel de cazuri nici o influență omenească din afară nu este în putere a-i ajuta, și dacă ei înșiși nu se leapădă de pretinsa lor bogăție nu vor ajunge niciodată la rugăciunea curată și la adevărata contemplare.

Tot cel ce se roagă după al treilea chip știe greutatea unei asemenea lepădări, dar cuvântul despre aceasta îl vom lăsa pe mai târziu.

Mulți teologi-filosofi, în realitate raționaliști, se înalță până în sfera gândirii mai presus de rațiune – sau mai curând, aș zice, mai presus de logică – dar această sferă mai presus de logică nu este încă lumea Dumnezeiască, ci se cuprinde în limitele firii făcute a omului și, ca atare, accesibilă înțelegerii în ordinea firească.

Viziunile lor mentale nu se încadrează în limitele gândirii ennomice, adică ale logicii formale, ci trec în sfera metalogicii și a gândirii antinomice, însă și atunci rămân esențial rezultatul lucrării raționale.

Depășirea raționalismului îngust ennomic dovedește o înaltă cultură intelectuală, dar aceasta încă nu este «credința cea adevă-

rată» și adevărata Dumnezeiască vedere.

Astfel de oameni, care adeseori dețin deosebite capacități de gândire raționalistă, tocmai din pricina capacităților lor se înalță cât se poate de consecvent la cunoașterea relativității legilor gândirii omenești și a neputinței de a turna întreaga ființare în chingile de oțel ale deducțiilor logice, prin această cunoaștere ridicându-se la contemplări mai presus de rațiune, sau mai curând, mai presus de logică – însă și atunci ei contemplă doar frumusețea celor zidite după chipul lui Dumnezeu; și în vârtutea faptului că pentru prima oară intră în acea sferă a «tăcerii minții», ei cearcă un oarecare «fior mistic» și își înțeleg contemplarea ca fiind experiența unei Dumnezeiești împărtășiri mistice, pe când în realitate rămân încă în hotarele firii omenești zidite.

Categoriile în care se mișcă mintea-judecata în astfel de cazuri trec dincolo de hotarele dimensiunilor vremii și întinderii și dau celui ce contemplă astfel simțământul atingerii înțelepciunii vecinice. Este ultimul hotar la care poate ajunge mintea rațională în căile desfășurării sale firești și ale contemplării de sine. Această experiență, orice interpretare i s'ar da, adică oricare ar fi definiția dogmatică ce i se atribuie, în esența sa este o experiență de ordin pantheist.

Ajungând la hotarele «unde se mărginește lumina cu întunerecul» (Iov 26: 10), omul contemplă frumusețea propriei minți, pe care mulți au luat-o drept Dumnezeirea. Lumina contemplată de el este lumină, dar nu acea Lumină Adevărată în care nu este nici un întunec, ci lumina firească a minții omului zidit după chipul lui Dumnezeu.

Această lumină a minții, ce depășește prin vrednicia sa lumina oricăror cunoașteri empirice, tot atât de întemeiat ar putea fi numită **întunec**, căci ea este întunecul despuierii sau al abstracției, și Dumnezeu nu este în ea; și poate că în acest caz, mai mult decât în oricare altul, s'ar putea pomeni cuvântul Domnului: «Ia aminte ca lumina carea este întru tine să nu fie întunec» (Lc. 11: 35). De fapt prima catastrofă cosmică, cea mai na-

inte de istorie, căderea Luceafărului, adică a lui Lucifer, devenit întunec, a fost urmarea contemplării pline de iubire de sine a propriei frumuseți – contemplare ce a sfârșit prin îndumnezeire de sine.

Vorbim într'un grai rece și desprins de viață, însă cel care s'a aflat pe aceste meleaguri duhovnicești va putea zice:

«Da, dar asta-i cumplit... Unde este garanția adevăratei Dumnezeiești împărtășiri, iar nu a uneia visătoare, filosofice, pantheiste?»

Fericitul Stareț Siluan spunea categoric că o astfel de garanție în ordinea supusă controlului nostru logic este dragostea de vrăjmași. Spunea:

«Domnul este smerit și blând, și iubește zidirea Sa, și unde este Duhul Domnului, acolo neapărat va fi smerita iubire pentru vrăjmași și rugăciunea pentru lume. Iar dacă tu nu ai o asemenea dragoste, cere, și ți-o va da Domnul, Cel ce au zis: „Cereți și se va da vouă, căutați și veți afla” (Mt. 7: 7)».

Și nimenea să îndrăznească a înjosi acest semn «psihologic», căci o astfel de stare psihică este urmarea adevăratei lucrări Dumnezeiești. Dumnezeu, Cel ce mântuiește, mântuiește **întreg** omul, drept pentru care nu numai mintea-duhul, ci și sufletismul-emoția, și gândirea, și însuși trupul – pe toate le luminează Dumnezeu.

Prin cele spuse, de-abia dacă ating, și doar în treacăt, cele mai grele probleme seculare ale vieții duhovnicești a omului. Departe de mine pretenția de a le înfățișa în chip dialectic, spre a le putea înțelege cu mintea. De m'aș afla în fața unei astfel de sarcini, neapărat ar trebui să cercetez un întreg șir de pilde istorice, însă voi lăsa altora această lucrare. Personal, socotesc cu neputință o astfel de lămurire abstractă, și sânt convins că singura cale spre a

dobândi adevărul este credința și experiența vie, calea adică a vieții însăși. Cu toate acestea trebuie spus aci că o astfel de experiență pe care o am în vedere nu atâră de singură voința omului, ci i se dă de sus, ca un dar al bunăvoinței lui Dumnezeu. Experiența filosofică și experiența pantheistă este cu puțință în rânduiala posibilităților și voinței firești a omului; experiența creștină însă, a Dumnezeuieștii părtășii celei mai presus de fire, depășește limitele voinței noastre.

Viața creștină este împreună-glăsuirea a două voi: cea Dumnezeuiască și cea zidită, omenească. Dumnezeu poate să Se arate oricărui om, în toate căile sale, în orice clipă a vremii și în fiecare loc duhovnicesc sau fizic, dar El Însuși, fiind mai presus de toată constrângerea, niciodată nu silește libertatea chipului Său; iar dacă libertatea celui zidit se întoarce cu iubire de sine asupra-și, sau de se va afirma ca principiu Dumnezeuiesc nezidit și fără-de-început, atunci, oricât de înaltă va fi contemplarea, ea va rămâne încuiată lucrării harului Dumnezeuiesc.

Părtășia cu Dumnezeu se dobândește pe căile rugăciunii, iar cuvântul îmi este despre rugăciune. Dacă trec într'o măsură și în sfera dialecticii nu o fac în nădejdea de a convinge astfel pe cineva, ci pentru a arăta calea rugăciunii ca trecând prin acest tărâm al ființării omenești. În orice încercare de a raționaliza experiența duhovnicească văd posibilitatea a tot felul de împotriviri. Această posibilitate se explică prin faptul că fiecare dintre noi este slobod a statornici în sfera ideală a viziunii sale despre lume orice valoare ierarhică.

Continuându-mi cuvântul despre rugăciune, mă străduiesc a înfățișa în chip sistematic una dintre cele mai grele lupte pe care o întâlnește în calea sa pravoslavnicul nevoitor, trecând de la cel de-al doilea chip al rugăciunii către al treilea, anume: lupta cu închipuirea minții.

Observându-se cu luare-aminte, omul va descoperi o trăsătură psihologică a gândirii raționale pe care o putem defini drept certitudinea lăuntrică a gândirii noastre; altfel spus, ca evidența subiectivă a dreptății deducțiilor minții noastre. Există o oarecare putere constrângătoare în dovezile rațiunii, în demonstrațiile ei, și este nevoie de o mare cultură și de o adâncă experiență duhovnicească pentru a scoate la iveală această stranie înșelare; însă spre a ne slobozi de stăpânirea ei va trebui neapărat ajutorul Dumnezeuiesc.

Dezvăluirea acestei înșelări este într'o oarecare măsură cu puțință și pe căile analizei teoretice a legilor fundamentale ale gândirii noastre, adică legea identității (a noncontradicției) și legea temeiului îndestulător.

Prima, adică legea identității, este momentul static al gândirii noastre; este punctul ei de sprijin neclintit, mort, tocmai prin această neclintire.

Al doilea moment al gândirii noastre – dinamic – se exprimă prin legea temeiului «îndestulător». Experiența de veacuri a istoriei a arătat cât se poate de convingător toată relativitatea acestei legi; hotărârea privind îndestularea temeiului este totdeauna subiectivă. Ceea ce unuia îi pare îndestulător, altuia nicidecum. Iar dacă vom cerceta mai adânc, vom vedea că în realitate el nu este niciodată deplin îndestulător.

Nevoitorului orthodox i se dezvăluie relativitatea gândirii noastre pe altă cale – cum, de altfel, și toate problemele vieții le rezolvă pe alte căi, anume a credinței și a rugăciunii. El crede nu neputincioasei sale judecăți, ci Marelui Dumnezeu. El este încredințat că poruncile lui Hristos sânt o măsură negreșalnică, un dreptar al adevărului, că, în însăși esența lor, ele sânt Dumnezeuiască putere și însăși vecinica viață, și această încredințare îl duce la a sta neîncetat sub judecata lui Dumnezeu, fiind singura dreaptă. Fiecare faptă, fiecare cuvânt, fiecare mișcare cât de mică a gândului sau a simțământului, chiar nevăzute din afară – toate

le supune judecării cuvântului lui Hristos.

Când harul Sfântului Duh ne pătrunde și devine puterea lăuntrică ce lucrează în noi, atunci în chip firesc mișcarea sufletului nostru se apropie de desăvârșirea poruncilor; iar când se ivesc cearuri de părăsire de către Dumnezeu, de îndepărtare a lui Dumnezeu, iar luminarea Dumnezeiască se preschimbă în greul întunec al răscoalei patimilor, atunci toate se schimbă în noi, și o mare luptă se desfășoară în suflet.

Multe și felurite sânt luptele duhovnicești, însă cea mai adâncă și mai grea dintre ele este lupta cu mândria. Mândria este potrivnica Dumnezeieștii legi. Răsturnând Dumnezeiasca rânduială a ființării, ea aduce pretutindenea destrămare și moarte. Ea se arată și în plan trupesc, dar cel mai caracteristic îi este nebunirea în planul gândului, al duhului. Punându-se pe sine pe primul plan, se războiește spre a stăpâni asupra a toate, și în această luptă arma sa de căpetenie este mintea-judecata (*Ratio*).

Judecata, luându-o înainte cu dovezile sale, respinge poruncile lui Hristos, și dintre ele pe: «Nu judecați, ca să nu fiți judecați» (Mt. 7: 1), ca fiind nebunie. Ea spune că puțința de a judeca alcătuiește vrednicia distinctivă a omului, că în această puțință se cuprinde superioritatea sa față de întreaga lume; numai mulțămii ei va putea stăpâni.

Spre a-și întări întâietatea în ființare ea își va înfățișa izbânzile sale, cultura sa; va pune înainte mulțime de dovezi, puternice prin evidența lor, manifestate, chipurile, în experiența vieții istorice; faptul că ei și numai ei îi aparține dreptul de a hotărî, dreptul de a statornici și a constata care este adevărul; ea se numește pe sine rațiunea ce rostuiește ființarea.

Impersonală în legile lucrării sale și fiind, în esență, doar una dintre manifestările vieții omenești, una dintre energiile persoanei, judecata, atunci când i se dă locul cel dintâi în viața duhovnicească a omului, va ajunge până la a începe să se lupte și împotriva izvorului ei, adică împotriva principiului personal.

Înălțându-se, precum socotește, până la ultimele înălțimi, pogorându-se, precum i se pare, până în cele mai adânci străfunduri, ea va încerca să atingă limitele ființei spre a da tuturor propriile ei «definiții»; și neatingându-și țelul, cade neputincioasă și hotărâște: «Dumnezeu nu există!»

Apoi, continuându-și lupta pentru stăpânire, cu îndrăzneală și în același timp strâmtorată, va zice:

«Dacă Dumnezeu există, **cum** mă voi învoi că acel Dumnezeu nu sânt eu?» (Expresia aparține unuia care a urmat această cale.)

Neatingând limitele ființării și atribuind sieși această nețărnire, ea se înalță cu mândrie și zice:

«Am cercetat totul, și niciunde nu am găsit ceva mai mare decât mine, prin urmare — eu sânt Dumnezeu».

Și într'adevăr, mintea-judecata, când asupra ei și în ea se concentrează viața duhovnicească a omului, împărățește și stăpânește în caracteristica sa sferă abstractă, până într'atât încât ceva mai mare decât sine nu află, și sfârșește prin a recunoaște în sine principiul dumnezeiesc.

Este ultima limită a închipuirii minții, și în același timp ultimul străfund al căderii și al întunecului.

Sânt oameni care merg întru întâmpinarea pretențiilor mai sus pomenite ale minții și le primesc ca adevăr, dar nevoitorul dreptslăvitor intră în luptă cu ele. În această luptă se descoperă amestecul puterilor străine, cu care lupta atinge un caracter tragic și ajunge la o deosebită încordare, iar ieșirea biruitoare a nevoitorului este cu puțină numai prin credința ce biruiește lumea. «Tot cel născut din Dumnezeu biruiește lumea; și aceasta este biruința carea a biruit lumea, credința noastră» (1 Io. 5: 4).

Spre a rezolva asemenea probleme monahul nu se așază în fotoliul confortabil al unui birou, ci în liniștea nopții, departe de lu-

me, de nimeni auzit, nici văzut, cu mare plâns cade înaintea lui Dumnezeu, rugându-se:

«Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului», precum vameșul, sau ca Petru:

«Doamne mântuiește-mă» (Lc. 18: 13; Mt. 14: 30).

În duh el vede desfășurându-se înaintea sa hăul fără-de-fund al «întunerecului celui mai din afară», și drept aceea rugăciunea îi este fierbinte... Cuvântul este neputincios a arăta taina acestei vițiuni și puterea acestei lupte ce se poate îndelungi ani de zile, câtă vreme omul nu s'a curățit de patimi, câtă vreme nu a venit Dumnezeuasca lumină care descoperă neadevărul judecăților noastre, care duce sufletul în întinderile nemărginite ale adevăratei vieți.

Mult am vorbit cu Starețul pe aceste teme; el spunea că pricina luptei zace, nu în judecata ca atare, ci în mândria duhului nostru; din mândrie se întărește lucrarea închipuirii, iar din smerenie ea încetează; mândria încearcă să zidească **propria-i** lume, iar smerenia primește viața de la Dumnezeu.

După ani îndelungați de luptă grea Fericitul Stareț dobândise puterea de a se ține cu mintea în Dumnezeu, respingând gândurile ce veneau. În lupta cu vrăjmașii el răbdase foarte multe suferințe, dar când l-am cunoscut vorbea despre trecut cu o mare pace sufletească și în cuvinte foarte simple:

«Minte cu minte se luptă... Mintea noastră – cu mintea vrăjmașului... Vrăjmașul a căzut din mândrie și închipuire, și tot acolo trage și pe noi... Această luptă cere multă bărbăție... Domnul lasă pe robul Său să se lupte, dar Însuși caută asupra lui, precum căuta supra Marelui Antonie când se lupta cu dracii... Îți aduci aminte, desigur, că în Viața Sfântului Antonie se spune că se sălășluise într'un mormânt; acolo dracii l-au bătut până la a-și pierde simțirile. Apropiatul care slujea Cuviosului l-a dus la biserica satului; noaptea, când Antonie și-a revenit în simțiri, l-a rugat să-l

ducă înapoi în mormânt. Cât se poate de bolnav, el nu putea sta în picioare și se ruga culcat; după rugăciune iarăși a fost supus cruntei năvale a dracilor, și când, răbdând grele dureri din partea lor, și-a ridicat ochii și a văzut lumina, atunci a cunoscut în ea venirea Domnului, și a zis:

- Unde dară erai Tu, Milostive Iisuse, când vrăjmașii mă răneau?

Iar Domnul i-a răspuns:

- Aci eram, Antonie, și căutam asupra bărbăției tale.

Așadar trebuie tot mereu să ne amintim că Domnul vede lupta noastră cu vrăjmașul, și deci să nu ne înfricăm, măcar de și întregul iad s'ar năpusti asupra noastră, ci să avem bărbăție».

«Sfinții s'au învățat lupta cu vrăjmașul; ei știau că vrăjmașii lucrează înșelător prin gânduri, și de aceea de-a lungul întregii vieți nu primeau gândurile. Gândul la început vine nu sub o formă rea, însă mai apoi smulge mintea de la rugăciune și începe de acum să o rățăcească; de aceea neapărat trebuie respinse toate gândurile, chiar și cele care par a fi bune, iar mintea păstrată curată în Dumnezeu... Și dacă totuși vine vreun gând, nu trebuie să ne turburăm, ci să nădăjduim cu tărie în Dumnezeu și să rămânem în rugăciune... Nu trebuie să ne turburăm, fiindcă vrăjmașii se bucură și de turburarea noastră... Roagă-te, și gândul se va duce... **Este calea Sfinților**».

Despre mândrie Starețul spunea că nu este capăt pretențiilor ei. În scrierile lui aflăm următoarea pildă:

«Un vânător iubea să cutreiere pădurile și țarinile după vânat. Odată, urmărind îndelung prada, a urcat pe un munte înalt și, ostentit, s'a așezat pe o piatră mare să se odihnească. Văzând un stol de păsări ce zburau de pe o culme pe alta, a început să se gândească: „De ce Dumnezeu nu a dat aripi omului, să poată zbură?” În aceeași clipă trecea pe acolo un smerit sihastru, și cunoscând gândul vânătorului, i-a spus:

Iată, tu gândești că Dumnezeu nu ți-a dat aripi; dar dacă ar fi

să ți se dea aripi, oricum nu vei fi mulțumit, și vei zice: „Aripile mele sânt slabe, și nu pot zbura cu ele până la cer ca să văd ce este acolo”. Iar dacă ți se vor da aripi atât de puternice cât să te poți înălța până la cer, și atunci vei fi nemulțumit și vei zice: „Nu înțeleg ce se petrece aici”. Iară dacă ți se va da înțelegere, iarăși vei fi nemulțumit, și vei zice: „De ce nu sânt eu un înger?” Și dacă te vei face înger, iarăși vei fi nemulțumit și vei zice: „De ce nu sânt un heruvim?” Și dacă te vei face heruvim, vei zice: „De ce nu mi-a dat Dumnezeu să ocârmuiesc cerul?” Iară dacă ți se va da să ocârmuiești cerul, și atunci vei fi nemulțumit și, la fel ca un oarecare altul, cu îndrăzneală vei căuta și mai mult. Deci totdeauna smerește-te, și mulțumește-te cu ce ți s'a dăruit, și atunci vei trăi cu Dumnezeu.

Vânătorul a înțeles că sihastrul grăise adevărul și a mulțumit lui Dumnezeu că-i trimisese monahul care să-l înțeleptească și să-i descopere calea smereniei».

Starețul foarte stăruitor întărea că smerirea spre a-și curăți mintea de toată închipuirea este calea Sfinților:

«Sfinții spuneau: „Mă voi munci în iad”. Iar aceasta în ciuda faptului că săvârșeau minuni. Din cercare ei știau că dacă sufletul se osândește iadului, dar totodată nădăjduiește în milosârdia lui Dumnezeu, atunci puterea lui Dumnezeu va veni în suflet și Duhul Sfânt limpede va purta mărturia mântuirii. Prin osândirea de sine sufletul se smerește, și gândurile nici nu vor mai avea loc în el, ci va sta cu mintea curată înaintea lui Dumnezeu.

Iată înțelepciunea duhovnicească».

Cu fierul omul sfredelește pământul ca să dobândească din sâmurile lui păcura, și își atinge țelul. Cu mintea omul sfredelește cerul, spre a hrăpi Dumnezeiescul foc, dar este lepădat de către Dumnezeu pentru mândrie.

Dumnezeieștile vedenii se dau omului nu atunci când el le ca-

ută, ci atunci când sufletul se pogoară în iadul pocăinței și se simte cu adevărat mai rău decât toată făptura. Însă contemplările, dobândite oarecum nășâlnic, cu mintea, nu sânt adevărate, ci «părelnice»; iar când acest «părelnic» se ia drept adevăr, atunci în sufletul omului se făuresc împrejurări ce îngreuiază până și puțința lucrării harului, adică a adevăratei contemplări.

Contemplarea prin har descoperă lucruri ce covârșesc până și cea mai bogată creativitate a închipuirii, precum zice dumnezeiescul Pavel: «Cele ce ochiul nu a văzut, și urechea nu a auzit, și la inima omului nu s'au suit» (1 Cor. 2: 9). Când, asemenea Apostolilor, omul este răpit în Dumnezeiasca vedenie a Luminii, de-abia după aceea theologhisește, «povestind» despre cele văzute și cunoscute. Adevărata de-Dumnezeu-cuvântare nu este născocirea minții-judecății omului sau urmarea cercetării critice, ci povestirea despre acea viață unde, prin lucrarea Sfântului Duh, omul fusese dus. Odată cu aceasta i se dă uneori și cuvântul, dar alteori întâlnește greutăți în a afla concepte prin care s'ar putea cumva povesti despre cele ce sânt mai presus de tot chipul și conceptul pământesc. Dar, în ciuda acestor greutăți și a trebuinței de a afla felurite forme de expresie, cel ce a cunoscut, acela, și sub alte expresii, va deosebi cele cu adevărat contemplate, de născocirea visătoare, rațională, oricât de genială ar fi aceasta din urmă.

VII

DESPRE STRĂVEDERE ȘI CHIPURILE EI

Inchizând intrările în inimă, punând acolo strajă mintea dezbrăcată de toată închipuirea și cugetarea, dar înarmată cu rugăciunea și cu numele Iisus Hristos, nevoitorul intră în luptă cu toată înrâurirea și cu tot gândul ce vine din afară. În aceasta constă esența trezviei minții. Țelul îi este lupta cu patimile. Într'un înțeles mai larg și mai cuprinzător biruința asupra patimilor se dobândește prin paza poruncilor lui Hristos; dar în cazul de față vorbesc despre chipul anume al trezviei nevoinței, care începe după ce nevoitorul, trecând prin cunoscutele etape ale dezvoltării duhovnicești, părăsește rugăciunea închipuirii cea după primul chip, iar apoi și pe a doua, văzând prin cercare nedesăvârșirea ei.

Paza minții și a inimii de toate gândurile se însoțește de o lungă luptă, deosebit de grea și de subțire. Omul, trăind în mijlocul unei nesfârșite mulțimi de înrâuriri și impresii dintre cele mai felurite, ca urmare a neîncetătelor lor schimbări nu ajunge să le înțeleagă nici firea, nici puterea. Nevoitorul însă, lucrătorul liniștirii minții, îndepărtându-se de toate cele din afară, străduindu-se de-a lungul zilelor și nopților a restrânge numărul impresiilor ce vin din afară până la minimum posibil, îndepărtându-se, drept aceea, de la a căuta asupra lumii din afară din curiozitate, de a auzi convorbiri străine, de a citi cărți – se adună asupra ființei sale lăuntrice cu toată puterea și acolo intră într'o luptă corp la corp

cu gândul. Numai astfel îi poate cunoaște firea și puterea, uneori uriașă. Omul ce nu destul ia aminte la cele din lăuntru, ușor cade pradă gândului și i se face rob. Plecându-și voia către gând, omul se aseamănă, ba chiar se identifică duhovnicește cu duhul a cărui energie era cuprinsă în gând. Primind în suflet gândul pătimăș, care foarte adesea este rezultatul înrăuririi diavolești, omul devine unealta lucrării diavolești.

Mintea ce adânc se roagă simte uneori apropierea din afară a vreunui duh, dar dacă rugăciunea atentă nu se întrerupe, acela se va îndepărta neprimut, astfel încât omul nu va putea spune, după rugăciune, cine, pentru ce și cu ce venise.

Uneori, în vremea unei rugăciuni adânci se întâmplă ceva greu de lămurit. Pe lângă minte trec unele fenomene luminoase ce încearcă să atragă la sine privirea minții; iar dacă mintea nu se întoarce către dânsule, atunci ele grăiesc, cum ar fi, minții: «Eu îți aduc înțelepciune și înțelegere, iar dacă tu nu mă primești numai-decât, poate niciodată de acum înainte nu o să mă mai vezi». Însă mintea cercată nicicum nu se întoarce către ele, iar ele se îndepărtează nu numai neprimite, ci și necunoscute. Nu știe sigur mintea nici dacă acela fusese cumva un vrăjmaș sau un înger bun; știe însă din cercare că, oprindu-se și cercetând ceea ce gândul strălucit adusese, își va pierde rugăciunea, iar apoi va trebui s'o caute din nou printr'o grea trudă. Experiența a arătat că în ceasul rugăciunii nu trebuie să te pleci nici chiar asupra gândurilor ce par bune, căci astfel mintea neapărat va întâlni și altele și, precum zicea Starețul, «curată nu va ieși». Pierderea rugăciunii curate este o pagubă pe care nimic nu o poate înlocui.

Luptând spre a-și păstra libertatea, nevoitorul duce o luptă atât de încordată cu gândul, încât cel care nu a cercat-o din experiență nici nu-și poate da seama. În această luptă lăuntrică cu gândul, în această împotrivire față către față, în care sufletul începătorului nu arareori suferă în parte o înfrângere, dar uneori mai și biruiește, nevoitorul are puțința de a observa caracterul gândului până la o uimitoare subțirime; astfel încât, deși nu va să-

vârși în faptă păcatul ce-i fusese pus înainte, va cunoaște totuși lucrarea (energia) fiecărei patimi cu mult mai adânc și mai amănunțit decât cel stăpânit de ea. Acesta din urmă poate observa asupra sa și asupra celorlalți ivirea energiei unei anume patimi, însă spre a ajunge la o mai adâncă cunoaștere a ei neapărat va trebui să atingă locul duhovnicesc unde petrece cel care se roagă după al treilea chip al rugăciunii și vede fiecare patimă din însăși zămislirea ei.

Cunoașterea patimilor dobândită prin biruirea lor duce la străvederea din cercare. Dar trebuie spus că străvederea ce vine ca urmare a experienței unei îndelungate lupte cu patimile nu poate ajunge la desăvârșirea pe care o are darul străvederii cel după osebita lucrare a harului. Cea dintâi, după anumite mișcări, după față, după unele cuvinte, după felul tăcerilor sau al convorbirilor, după atmosfera psihică pe care o răspândește omul, află cele despre starea lui duhovnicească; cu toate acestea cel mai sigur temei pentru a judeca cele despre om este convorbirea cu el, deoarece din cuvântul său iese la iveală și măsura adevăratei sale experiențe duhovnicești, și ceea ce nu este decât urmarea învățăturii din afară. A doua însă, adică străvederea după har, toate cunoaște prin rugăciune și nu are nevoie de prezența omului.

În cursul îndelungatei lupte lăuntrice nevoitorul întâmpină, pe lângă cele arătate mai sus, trei chipuri ale străvederii: prima – în vârtutea unei intuiții, firească unor oameni, dar subțiată prin viața postnicească; a doua – prin lucrare drăcească; iar a treia – prin darul harului.

Cel dintâi chip poate fi de folos omului înclinat spre cucernicie și smerit, și poate fi bine întrebuințat, căci ajută la o mai în-deaproape pază a poruncilor lui Hristos în privința aproapelui. Pe cel mândru și pătimăș îl va vătăma, căci îi înmulțește prilejurile patimilor și-i înlesnește puțința de a le împlini.

Al doilea chip este deosebit de primejdios pentru cei care-l primesc, căci mai curând sau mai târziu va duce la o bolnăvicioasă năruire a tuturor puterilor sufletești și duhovnicești ale omului, schimonosindu-i până și înfățișarea.

Al treilea chip se însoțește de cea mai mare răspundere, și este izvorul multor suferințe duhovnicești pentru cel care îl poartă. Celui mândru el nici nu i se dă.

Toate trei chipurile străvederii pricinuiesc suferințe. La cel dintâi, adică al intuiției firești, suferințele sânt urmarea subțiririi mai deosebite a sistemului neuropsihic. La cel de-al doilea, ele apar în vârtutea caracteristicii cu totul pierzătoare, dezbinătoare, a lucrării diavolești, lucru ce adesea nu se vădește decât după scurgerea unui răstimp îndelungat. Acestei străvederi, chiar de-și arată uneori puțința de a «citi» un gând străin, omul adânc, lăuntric, îi rămâne totuși de neajuns. Ea se arată a fi ceva mai de încredere în legătură cu evenimente de un caracter exterior. Celui ce o primește îi dă prilej a se îndulci de slava deșartă.

Adevărata străvedere duhovnicească este darul harului. Cu-această străvedere se deschid adâncurile sufletului omenesc, adesea tănuite însuși omului. Ea nu are nici urmă de caracter psihopatologic și pricinuieste suferință celui ce o poartă numai întrucât, fiind un dar al lui Dumnezeu, este plină de dragoste și îi este dat a vedea cu precădere latura «fără chip și fără slavă» a omului. Este suferința iubirii. Cel care poartă acest dar niciodată nu dorește a-l păstra; înălțarea și slava deșartă îi sânt străine.

În cuvântul de mai sus am afierosit un loc aparte chipului străvederii ce izvorăște din experiență. Sfinții Părinți îl numesc darul deosebirii și îl socotesc a fi cea mai înaltă înfăptuire a nevoinței. Esența lui constă, pe de-o parte, în puțința de a cunoaște pricinile unui anume fenomen duhovnicesc, dacă purcede adică de la har,

sau de la înrâuriri diavolești, sau din rânduiala dezvoltării firești a omului; pe de altă parte, în faptul de a cunoaște rânduiala vieții duhovnicești, înșiruirea stărilor duhovnicești și relativa lor valoare sau vrednicie.

Darul acesta este cât se poate de prețuit de nevoitori, pentru că el întotdeauna vine nu altfel decât ca urmare a îndelungii experiențe a luptei cu patimile, experiența marilor iviri și cercetări ale harului, experiența multor ispite și năvale drăcești. El este de mare preț la povățuitori, căci vrăjmașul iubește a se îmbrăca în chip de înger de lumină și rari sânt cei care pot limpede a-l recunoaște.

Îmi sânt cunoscute cazuri când Fericitul Stareț Siluan mai-nainte-vedea prin rugăciune «cele de departe ca fiind apropiate», sau când mai înainte a văzut viitorul omului, sau când i s'au descoperit adâncile taine ale sufletului omenesc – lucruri despre care mulți ar putea purta mărturie, pe care înșiși le-au cunoscut și încă sânt în viață; cât despre el însuși, nu numai că nu tânjea după aceasta, dar nici nu îi dădea multă însemnătate. Sufletul îi era adâncit în împreună-pățimirea cu lumea; era întreg adunat în rugăciunea pentru lume și, în viața sa duhovnicească, mai mult decât toate prețuia această iubire.

Dintr'o îndelungă părtășie cu Fericitul Stareț am avut puțința de a mă convinge că îi erau cunoscute tainele duhului, și deci era cu adevărat un «credincios îndreptător». După deosebitele cercetări ale harului, rare în istoria Bisericii, de care el s'a învrednicit, după aproape o jumătate de veac de neslăbită nevoință în care a petrecut, după câteva greșeli pe care le-a suferit de-a lungul primei jumătăți a îndelungatei sale vieți de nevoință, Starețul se apropiase de acea măsură a cunoașterii, de acea măsură a desăvârșirii ce făcuse din el un neîndoielnic reazem pentru alții.

Cunoștea ierarhia stărilor duhovnicești, adică înșiruirea creș-

terii duhovnicești, lucru atât de însemnat, ba uneori chiar de neapărată trebuință spre a asigura o nepotcinită propășire. Un fenomen adesea întâlnit în viața duhovnicească, și a monahilor, și a nemonahilor, este răsturnarea sau deformarea acestei ierarhii, constând în faptul că o anume stare duhovnicească sau înfăptuire ascetică mulțumește pe om, iar el respinge ceea ce îi stă în cale ca treaptă următoare, socotind noua stare a fi mai prejos decât cea dintâi, punând astfel hotar propriei propășiri.

Starețul avea cunoașterea din cercare a căii duhovnicești. El învăța despre trei etape esențiale ale căii: cea dintâi – primirea harului; cea de-a doua – pierderea harului; și cea de-a treia – întoarcerea harului sau redobândirea sa prin nevoința smereniei. Mulți au primit harul, și nu numai cei ce sânt în Biserică, ci și cei din afara ei, căci la Domnul nu este părtinire; dar nimeni nu a păstrat primul har, și foarte puțini l-au redobândit. Cine nu cunoaște această a doua perioadă, cine nu a trecut experiența nevoinței pentru redobândirea harului, acela în esență nu are adevărata cunoaștere duhovnicească.

Starețul Siluan era bogat nu numai prin experiența launtrică personală, dar și teoretic era bine încunoștințat în ce privește scrierile ascetice ale Părinților Bisericii, și, prin darul lui Dumnezeu, era nu numai credincios predaniei Bisericii, ci și în sine însuși repeta experiența marilor Părinți.

Citea foarte puțin; nu îi plăcea să citească, deoarece faptul de a citi îi îngreua rugăciunea; dar îi plăcea să asculte, dat fiind că, neîntrerupând rugăciunea lui Iisus, în același timp putea lua aminte la citire. Asculta citirile în biserică în vremea slujbelor de noapte; puțin citea la el în chilie; multe își însușise prin convorbire vie cu ceilalți nevoitori ai Sfântului Munte, dintre care nu puțini erau bogat înzestrați. Multă vreme, prin anii '30, mergea adesea la prietenul său, Shimonahul Cassian, pe când acesta locuia lângă Mănăstire, la «Chiparoși». Părintele Cassian îl iubea și mult îl cinstea pe Stareț, îi prețuia venirile, și cu dragoste îi citea cu glas. Starețul își amintea bine multe din scrierile Sfinților

Părinți, lucru înlesnit de trăirea aceleiași experiențe. A ține minte cele duhovnicești este foarte greu, căci în viața duhovnicească sânt prea puține expresii, înfățișări exterioare, pe care să se poată sprijini memoria materială; oare nu de aceea Domnul Atotștiutorul Și-a predat învățătura despre tainele Împărăției în chipuri vii ale realității și în pilde?... Este cu puțință a obține un oarecare surogat al cunoașterii duhovnicești prin «învățătura din afară», lucru care se observă la oamenii cu experiență intelectuală bogată, însă firește, a-și aminti cu adevărat învățătura Părinților poate numai cel care însuși a trecut prin toate, căruia i-a fost dat de sus cunoașterea prin cercarea tainelor lumii duhovnicești.

Acest om «simplu», din îndelungata sa luptă a ieșit un iscusit cunoscător și al metodelor, și al mijloacelor nevoinei; această cunoaștere, prin puterea sa duhovnicească, l-a făcut să fie, pe de-o parte, slobod lăuntric de robia formei; pe de alta, l-a izbăvit de a rătăci pe căi străine, nedumerit și neînțelegând ce se petrece.

Multe căi străine se găsesc paralel cu adevărata cale. Multe sfere închise, străine creștinismului, se înfățișează vederii minții nevoitorului, și nu va putea osebi între ele de nu va fi cu el lumina Dumnezeiască. Starețul, care se învrednicise a vedea în Duhul Sfânt pe Hristos, care fusese dus de Duhul Sfânt la a vedea lumina nezidită, purta în sine acea lumină, și astfel putea deosebi cu uimitoare pătrundere curatul adevăr, de măștile și nălucile adevărului, care neapărat vor întâmpina omul în căile sale duhovnicești.

VIII

PENTRU DUMNEZEIASCA LUMINĂ NEZIDITĂ ȘI FELURILE CONTEMPLĂRII EI

Dumnezeiasca lumină nezidită, prin firea ei este într-un tot deosebit de lumina fizică. Contemplându-o, mai întâi de toate se ivește simțământul Dumnezeului celui Viu care cuprinde întreg omul; simțământul nematerialnic, al Celui Nematerialnic; simțământ al minții, dar nu rațional; simțământ cu stăpânitoare putere, ce răpește omul într-o altă lume, însă cu o grijă de nedescris, astfel încât nici nu surprinde clipa când aceasta s'a săvârșit cu el, și nu știe atunci de sine — oare în trup fusese, sau în afara trupului. În acea clipă se conștientizează atât de real, atât de puternic și de adânc, ca niciodată în viața de zi cu zi, și totodată uită de sine și de lume, atras fiind de dulceața iubirii lui Dumnezeu. În duh vede pe Cel Nevăzut, respiră prin El; este deplin în El.

Acestui simțământ mai presus de minte, atotcuprinzător, al Dumnezeului celui Viu, i se adaugă vederea luminii; dar lumină cu totul alta, prin firea sa, decât lumina fizică. Însuși omul petrece atunci în lumină și se aseamănă luminii contemplate, se înduhovnicește de către ea, și nu mai vede sau simte nici materialitatea sa, nici a lumii.

Vedenia vine în chip neînțeles, în vremea când nu este așteptată; vine nu din afară, și nici chiar din lăuntru, ci într-un chip neînțeles cuprinde duhul omului, ducându-l în lumea Dumnezeieș-

tii lumini; și nu poate spune de va fi fost acela un extaz, o uimire, adică ieșirea sufletului din trup, pentru că nici întoarcerea în trup el nu o percepe. Astfel, în acest fenomen nu este nimic patologic.

Dumnezeu este cel ce lucrează; omul – primește. Și nu cunoaște atunci nici întindere, nici vreme, nici naștere, nici moarte, nici gen, nici vârstă, nici poziție socială sau ierarhică, nici alte condiții sau relații ale acestei lumi.

Venit-a Domnul, Începătorul cel Neînceput și Lumina Vieții, milostiv să cerceteze sufletul ce se căiește.

Lumina Dumnezeiască se vede independent de împrejurări, și în întunecul nopții, și în lumina zilei. Bunăvoirea lui Dumnezeu cercetează uneori astfel încât nu se pierde nici simțământul trupului, nici al lumii înconjurătoare. Atunci omul poate rămâne cu ochii deschiși și în același timp să vadă **două** lumini, adică și lumina fizică, și lumina Dumnezeiască. Vedenia aceasta Sfinții Părinți o numesc vedenie cu ochii **firești**. Totuși nu înseamnă că vederea Dumnezeieștii lumini este într-un totu analogă obișnuitului proces psihofiziologic al vederii firești; adică nu înseamnă că lumina Dumnezeiască, asemenea celei fizice, independent de teoria științifică a luminii pe care o primim, produce un anumit stimul al nervului optic care apoi trece în procesul psihologic al vederii, căci lumina Dumnezeiască este **alta** prin firea ei, este lumina minții, lumina duhului, lumina iubirii, lumina vieții.

Chip al Dumnezeieștii lumini în lumea fizică este lumina firească. Precum vederea celor ce ne înconjoară este cu puțință numai în lumină, iar dacă lumina este puțină, atunci ochiul de-abia deslușește obiectele, și dacă lumina este mai puternică le vede mai bine, și, în sfârșit, în deplina lumină a soarelui vederea își dobândește deplinătatea – tot astfel și în lumea duhovnicească toată adevărata vedenie este cu puțință **nu altfel** decât în lumina Dumnezeiască. Dar această lumină se dă omului nu în aceeași măsură: și credința este lumină, dar mică; și nădejdea este lumină, dar

nu desăvârșită; și dragostea este lumină, iar aceasta – desăvârșită.

Lumina nezidită, asemenea soarelui, luminează lumea duhovnicească și dă să se vadă căile duhovnicești, altfel nevăzute. Fără această lumină omul nu poate nici înțelege, nici contempla, și nici, cu atât mai puțin, a împlini poruncile lui Hristos, căci petrece în întunec. Lumina nezidită poartă în sine vecinica viață și puterea Dumnezeieștii iubiri; mai bine zis, ea însăși este și vecinica viață, și Dumnezeiasca iubire.

Cine nu a văzut cu putere și încunoștințare lumina nezidită, acela la adevărata contemplare nu a ajuns. Cel ce mai nainte de vederea neziditei lumini îndrăznește «cu propria-i minte» a tinde spre contemplarea tainelor duhului, acela nu numai că nu le va vedea, dar și calea către ele și-o închide. El va vedea doar măștile și nălucirile adevărului, fie zidite de el însuși, fie aduse lui de puterea potrivnică a visătoriilor diavolești.

Adevărata contemplare vine de sus, fără osteneală, liniștit. Contemplarea duhovnicească nu este aceeași cu cea abstractă, intelectuală; ea este calitativ **alta**; este lumina vieții, dăruită de sus prin bunăvoința lui Dumnezeu, și calea firească spre ea – nu chibzuință, ci pocăință.

Lumina Dumnezeiască este vecinica viață, Împărăția lui Dumnezeu, nezidita lucrare a Dumnezeirii. Ea nu se cuprinde în firea făcută a omului, fiind de o fire străină nouă, și de aceea nu se poate **descoperi** în noi prin nici un mijloc de-al nevoinței, ci vine numai și numai ca dar al milosârdiei lui Dumnezeu.

L-am întrebat pe Stareț: În ce fel poate omul să cunoască aceasta prin cercare? Fericitul Stareț întărea că atunci când Dumnezeu se arată în lumină mare nu mai încapă nici o urmă de îndoială că este Domnul, Făcătorul și Atotțiitorul. Dar cine s'a învrednicit a vedea doar puțină lumină, acela, de se va întemeia nu pe credința mărturiei Părinților Bisericii, ci doar pe propria-i exper-

iență, nu va putea cunoaște limpede firea ei ca fiind străină de cea a sufletului. Numai experiența următoare a repetatelor cercetări și părăsiri, care îl vor învăța să osebească lucrarea Dumnezeiască de cea firească a omului, poate fi pentru el calea către o astfel de cunoaștere.

Când rugăciunea omului pentru prima oară trece întru vederea Dumnezeieștii lumini, cele trăite și contemplate îi sânt atât de noi și neobișnuite încât nu poate înțelege nimic; simte că limitele ființei sale negrăit s'au **lărgit**, că lumina venită l-a trecut de la moarte la viață, dar, din pricina măreției celor petrecute rămâne în uimire și nedumerire, și doar după repetate cercetări începe să înțeleagă darul primit de la Dumnezeu. Sufletul în vremea vedeniei și după ea petrece plin de adâncă pace și dulce iubire a lui Dumnezeu; nu se mai află în el tânjire către slavă, nici către bogăție, nici către vreo altă fericire pământească, și nici măcar către viața însăși, ci acestea toate i se par nimicuri, și «cu dorire este tras» către cea vie nemărginire a lui Hristos, în Care nu este nici început, nici sfârșit, nici întunec, nici moarte.

Dintre cele două feluri ale contemplării Dumnezeieștii lumini, descrise mai sus, Starețul dădea întâietate celui în care «lumea este desăvârșit uitată», adică cel în care, în vremea rugăciunii, duhul omului, aflat în afara chipurilor lumii, este ridicat în tărâmul luminii nețărnumite, căci o astfel de vedenie dă o mai mare cunoaștere a tainelor «veacului ce va să fie». În starea unei asemenea vedenii sufletul își trăiește cât se poate de lucrător împărtășirea cu Dumnezeiasca viață, și cu adevărat cearcă o astfel de venire a lui Dumnezeu pentru care limba nu poate grăi. Iar când vedenia se sfârșește, pentru pricini necunoscute omului și neatârând de voia sa, precum și fără ea începuse, atunci sufletul se întoarce cu oarecare zăbăvnicie la simțirea lumii înconjurătoare, și în lina bucurie a iubirii lui Dumnezeu se strecoară o oarecare subțire întristare pentru faptul că din nou stă să vadă lumina soarelui acesta materialnic.

Omul este chipul lui Dumnezeu, dar se pune întrebarea: Ce anume în el este chip al lui Dumnezeu? Sau, cu alte cuvinte: În ce se cuprinde acest chip? În trup? În alcătuirea psihică sau psihofizică a omului? În triada puterilor sau manifestărilor sale sufletești?... Răspunsul la întrebare este deosebit de complex. Nu se exclud oarecari frânturi și ogindiri ale chipului lui Dumnezeu în toate cele mai sus pomenite, însă esențialul se află în **chipul ființării**. Prin darul bunăvoirii, făptura zidită se împărtășește cu Ființa nefăcută, fără de început. Cum este cu puțință? Este tot atât de negândit și de neajuns pe cât este de neajunsă taina facerii lumii dintru «nimic»; și totuși, astfel este bunăvoirea Cerescului Tată, încât cel zidit «după chip și după asemănare» este înzestrat cu puțința de a primi îndumnezeirea, adică a deveni părtaș Dumnezeieștii vieți, a primi Dumnezeiescul chip al ființării, a se face un dumnezeu după har.

Omul **primește** îndumnezeirea; adică în actul îndumnezeirii Dumnezeu este principalul lucrător, iar omul – cel primitor. Cu toate acestea primirea nu este o stare pasivă, iar faptul îndumnezeirii se poate săvârși nu altfel decât cu consimțământul însuși omului; în caz contrar dispare însăși puțința îndumnezeirii. În aceasta constă deosebirea între primul act al facerii și pasul său următor: îndumnezeirea făpturii înțeleghătoare.

Dacă neajuns de mare este taina facerii lumii îndeobște, atunci taina facerii a vecinici dumnezei este încă neasemuit mai măreață. Dacă toată viața ce ne înconjoară este uimitoare prin măreția minunii ei, atunci conștientizarea Dumnezeieștii minuni în omul ce se înalță în lumea Neziditei Lumini atinge un neasemuit mai mare adânc și putere.

Pentru fiecare om, de se va pleca asupra faptului ființării sale, ea îi va fi prilejul unei mari uimiri. Mi s'a întâmplat să întâlnesc oameni care, înălțându-se în sfera mentală, proprie omului după fire, au rămas uimiți de măreția zărilor ei luminate; dar când omul,

prin lucrarea lui Dumnezeu, intră în lumea Neziditei Lumini, atunci «uimirea de Dumnezeu» pe care o cearcă atinge o stare de săvârșit cu neputință a o exprima, și el nu poate afla cuvinte, nici chipuri, nici suspinuri de mulțămîtă.

PENTRU NEPĂTIMIREA DUPĂ ASEMĂNAREA LUI DUMNEZEU

Lumina nezidită ce purcede din Dumnezeu cel nepătîmîtor, arătându-se, împărtășește omului acea nepătîmire după asemănarea lui Dumnezeu, care este și țelul ultim al nevoinței creștine.

Dar se pune întrebarea: Ce este nepătîmirea? După forma sa filologică, conceptul este negativ. Nu cumva este negativ și în înțelesul său real? Nu cumva înțelesul său este lepădare a ființării? Nu. Nepătîmirea creștină nu este lepădare a ființării, ci investmîntare într'o nouă viață, sfîntă, vecinică, adică în Dumnezeu. Apostolul Pavel spune: Noi «nu voim a ne dezbrăca, ci pre deasupra a ne îmbrăca, pentru ca să se înghiță cel muritoriu de către viață» (2 Cor. 5: 4).

Năzuind către nepătîmire, pravoslavnicul nevoitor năzuiește către o vie și adevărată părtășie cu Dumnezeu, pe Care Îl știe a fi nepătîmîtor.

Nepătîmirea lui Dumnezeu nu este ceva mort, static; ei nu îi este propriu a nu lua parte la viața lumii și a omului. Nepătîmirea lui Dumnezeu nu este lipsa în El a mișcării, a împreună-pătîmirii, a iubirii. Dar de-abia rostim cuvintele de mai sus, și în mintea noastră se înfățișează aceste concepte în limitarea lor empirică, dînd astfel naștere unui întreg șir de nedumeriri. Mișcarea, împreună-pătîmirea, iubirea ș.a.m.d., nu introduc oare vreun relativism în ființa lui Dumnezeu? Vorbind astfel, oare nu proiectăm asupra lui Dumnezeu un antropomorfism nevrednic de El?

Dumnezeu este întreg viață, întreg iubire; Dumnezeu este lumină în carea nici un întunerec este, adică întunerecul suferinței

înțelese ca destrămare și moarte, întunerecul necunoașterii, al ne-ființei sau al răului, întunerecul nebiruitelor nedesăvârșiri și contradicții lăuntrice, al năruirilor sau al sfâșierilor ființării. Dumnezeu este un Dumnezeu viu, dinamic, însă dinamica Dumnezeieștii vieți este nesfârșita și cea fără de început plinătate a ființării ce înlătură orice proces al vreunei «dumnezeiești deveniri» (the-ogonii).

Dumnezeu este nepătimitor, dar nu nepărtaș la viața făpturii. Dumnezeu iubește, se îndură, împreună-pătimeste, se bucură – dar niciuna din acestea nu aduce în ființarea Lui destrămare, relativism, **patimă**. Dumnezeu poartă grijă de făptura Sa până la cele mai mici amănunte, cu o precizie matematică; El mântuiește ca un Tată, ca un Prieten; mângâie ca o mamă; ia parte în chipul cel mai apropiat la toată istoria omenirii, la viața fiecărui om, însă prin aceasta nu se aduce nici schimbare, nici clătinare, nici înșiruire în Însăși Ființa Dumnezeiască.

Dumnezeu trăiește întreaga tragedie a lumii, dar nu înseamnă că în Însuși Dumnezeu, în sânurile Dumnezeirii, ar avea loc vreo tragedie sau s'ar desfășura vreo luptă ca urmare a propriei Sale nedeplinătăți sau a unui întunec ce s'ar afla în El Însuși.

Dumnezeu iubește lumea, lucrează în lume, vine în lume, Se întrupează, suferă, ba chiar moare trupește, neîncetând a fi neschimbat în ființa Sa cea mai presus de lume. Toate acestea le săvârșește la fel de nepătimaș precum, întru a Sa vecinicie, îmbrățișează fără întindere, și totodată întreaga întindere și înșiruire a ființării făpturii. În Dumnezeu staticul și dinamicul alcătuiesc o astfel de unime ce nu lasă să se adauge ființării Sale nici unul din felurile noastre concepte.

Năzuind către nepătimirea asemenea lui Dumnezeu, pravoslavnicul nevoitor gândește acea nepătimire nu ca pe o «rece nepăsare», nu ca pe o «despuiere de o existență iluzorie», nu ca pe o contemplare a celor aflate «dincolo de bine și de rău», ci ca viață în Duhul Sfânt.

Cel nepătimaș este plin de dragoste, de împreună-pătîmire, de pătășie, dar toate acestea purced de la Dumnezeu Care lucrează în el. Nepătîmirea se poate defini ca «dobîndirea Duhului Sfînt», ca Hristos viețuind în noi. Nepătîmirea este lumina vieții celei noi, născînd în om noi și sfînte simțăminte, noi dumnezeiești gînduri, o nouă lumină a vecinicii înțelese.

Sfînții Părinți ai Bisericii definesc nepătîmirea ca «înviere a sufletului mai nainte de obșteasca înviere din morți» (Ioan Scărarul, Cuv. 29: 4), ca «pătrundere în nețîrmurita nețîrmurire» (Avva Thalasia, 1: 56).

Calea firească spre nepătîmire:

Credința înțeleasă nu ca o convingere logică, ci ca simțămîntul Dumnezeului celui Viu; din credință se naște frica judecării lui Dumnezeu; din frică – pocăința; din pocăință – rugăciunea, mărturisirea, lacrimile. Pocăința, rugăciunea și lacrimile înmulțindu-se și adîncindu-se, duc la început către o slobozire în parte de patimi, de unde se naste nădejdea. Nădejdea înmulțește trudele nevoinței, rugăciunea și lacrimile; subțiază și adîncește simțămîntul păcatului, în vîrtutea cărui fapt crește frica, ce trece într-o cât se poate de adîncă pocăință, care înclină milosîrdia lui Dumnezeu, iar sufletul se învrednicește de harul Sfîntului Duh plin de lumina Dumnezeieștii iubiri.

Și credința este dragoste, dar una mică; și nădejdea este dragoste, dar nedesăvîrșită. De fiecare dată cînd sufletul se înalță de la o măsură mai mică a iubirii către una mai mare, va trece negreșit prin frică. Dragostea, ivindu-se, izgonește frica; dar, odată gonită de o mică dragoste, cînd sufletul trece către una mai mare, frica iarăși se naște, și apoi iarăși se biruiește de dragoste; și singură desăvîrșita iubire, după marele Apostol al iubirii, desăvîrșit izgonește frica, adică acea frică în care este chin.

Există și o altă frică a lui Dumnezeu, în care nu se află chin, ci bucurie și suflu al sfîntei vecinicii. Iată cum vorbește Starețul

despre această frică ce nu trebuie să părăsească omul câtă vreme se află în hotarele ființării sale pământești:

«Înaintea lui Dumnezeu trebuie să trăiești în frică și în dragoste. În frică, pentru că El este Domnul; în dragoste, pentru a nu scârbi pe Domnul cu vreun gând rău; în dragoste, pentru că Domnul este dragoste».

Liniștirea minții monahului dreptslăvitor s'a născut în chip firesc din adâncă pocăință și din năzuința de a păzi poruncile lui Hristos. Ea nicicum nu este un adaos artificial al teologiei areopaghitice în viața duhovnicească. Învățăturile teologice ale «Areopaghitului» nu contrazic rezultatele liniștirii, și în acest sens ele merg în aceeași direcție și coincid cu ea; dar socotesc a fi de neapărată trebuință a arăta, ca un fapt de însemnătate esențială, că punctul de pornire și temeiul liniștirii nu este filosofia abstractă a teologiei apofatice, cât pocăința și lupta cu «legea păcatului» (Rom. 7: 23). Și tocmai pe această cale, în năzuința de a face poruncile lui Hristos singura și atotcuprinzătoarea lege a vecinicei noastre ființări, se va cunoaște că Dumnezeu este **de neajuns**; și tocmai pe această cale se leapădă duhul omului de toate chipurile lumii și se ridică mai presus de lume.

Aceasta din urmă se săvârșește cu el atunci când adânc se recunoaște ca «mai rău decât toată făptura».

PENTRU ÎNTUNERECUL DESPUIERII

Dumnezeu, fiind lumină, în care nu este nici un întunec, totdeauna se arată în lumină și ca lumină. Însă săvârșind rugăciunea «făuritoare»¹ a minții, sufletul nevoitorului întâlnește un oareca-

¹ «Făuritoare» (în rusă: «artistică» - *hudojestvennaia*; în greacă: «științifică» - *epistimoniki*): termen consacrat unei anume practici isihaste de rugăciune. (N. tr.)

re întunec de un ordin aparte, cuvântul despre care va părea a fi tot atât de contradictoriu și de paradoxal ca și cele mai multe elemente ale experienței duhovnicești creștine. Contradicția apare pe de-o parte din pricina firii acestei experiențe, iar pe de alta din pricina «locului» sau punctului de vedere din care se privește și se determină faptul duhovnicesc.

În întunecul despre care vorbim se adâncește lăuntric sufletul nevoitorului când, printr'un act voit, prin mijlocirea anumitor metode ascetice, se despoaie de toată înfățișarea și închipuirea lucrurilor văzute și cugetărilor gândite și conceptelor, când își «oprește» mintea și închipuirea: pentru aceea el se poate numi «întunecul despuierii». Rugăciunea aceasta s'a obișnuit a se numi «făuritoare», deoarece se săvârșește după o metodă deosebită consacrată ei.

De vom căuta a defini «locul» duhovnicesc al acestui întunec, se poate spune că el se află la hotarul ivirii luminii nezidite; dar când lucrarea rugăciunii minții se săvârșește fără cuvenita pocăință și fără năzuința în rugăciune către Dumnezeu, atunci sufletul despuiat de toate înfățișările poate petrece un anume răstimp în întunecul despuierii fără a vedea pe Dumnezeu, căci într'însul, în întunecul în sine, Dumnezeu nu este.

Petrecând în întunecul despuierii mintea cearcă un anume fel de îndulcire și de liniște, iar dacă cumva se întoarce asupra-și, poate simți o oarecare asemănare de lumină, care însă nu este lumina nezidită a Dumnezeirii, ci trăsătura firească a minții zidite după chipul lui Dumnezeu. Ca ieșire din hotarul vremelniciei această contemplare apropie mintea de cunoașterea celor netrecătoare, dând astfel omului o nouă cunoaștere, dar o cunoaștere încă abstractă – și vai celui ce socotește această înțelepciune ca fiind cunoașterea adevăratului Dumnezeu și această contemplare ca părtășie la Dumnezeiasca ființare. Vai, deoarece într'un astfel de caz întunecul despuierii ce stă la hotarul adevăratei dumnezeiești vedenii se va prefăce într'o stavilă de nepătruns vederii Dum-

nezeirii și într'un zid de neclintit, ce va despărți de Dumnezeu mai mult decât întunerecul răbufnirii patimilor josnice, decât întunerecul văditelor năvale drăcești sau decât întunerecul pierderii harului și al părăsirii de către Dumnezeu. Vai, deoarece aceasta ar fi o rătăcire, o înșelare, căci Dumnezeu în întunerecul despuierii încă nu se află. Dumnezeu se arată în lumină și ca lumină.

Numind cunoașterea noastră rațională și conștiința noastră reflexivă «lumină», atunci, din acest punct de vedere, putem într'un oarecare sens vorbi despre «întunerecul vederii lui Dumnezeu», care vedere este de necuprins în concepte raționale, Dumnezeu rămânând neînțeles și neajuns minții noastre. Însă expresia «întunerecul despuierii» este foarte relativă, căci Dumnezeu este Lumină în care nici un întunerec este, și se arată totdeauna ca lumină; și arătându-Se, duce pe om întru lumina vecinicei Dumnezeiești ființări.

Lucrarea Dumnezeieștii lumini mistuie patimile în omul păcătos, drept care, la anume răstimpuri, ea se poate trăi ca foc mistuitor. Arderea în acest foc o va cerca negreșit tot creștinul nevoitor ce dorește a trăi cucernic.

Întunerecul despuierii nu este singurul «loc» unde se arată lumina nezidită a Dumnezeirii. Dumnezeu Se poate arăta la tot omul, în toate căile lui, până și prigonitorilor Săi. Desigur, prin arătarea Sa răpește omul din această lume, și în acest sens iarăși urmează despuierea sau sustragerea de la chipurile simțite și de la conceptele gândite, dar aci va fi o altă rânduială și o altă înșiruire a faptelor. Iar cel căruia Dumnezeu va binevoi a-i arăta lumina Sa, acela de acum nu se va mai înșela cu lumina firească a propriei minți. Astfel, rătăcirea de care am vorbit ceva mai sus este cu puțință numai în cazul în care omul, mai nainte de a i se arăta

lumina nezidită, va ajunge prin practici ale nevoinței la întunecul despuierii și se va încrede în sine, neurmând povățuirea Părinților.

Când lumina ce s'a arătat părăsește omul, sufletul se strâmtoarează și dorește după ea, și din nou însetat o caută prin toate mijloacele, oricâte va afla, și câte învață Părinții Bisericii, și printre ele – rugăciunea făuritoare a minții. Întrebuințarea acestei arte ascetice, precum a arătat-o experiența de veacuri, este deplin îngăduită, dar nu trebuie să i se exagereze însemnătatea; precum și, dimpotrivă, nu trebuie lepădată, așa cum fac unii neînțelepți. Metoda făuritoare nu este de neapărată trebuință mântuirii; ea este doar un sprijin în cazurile când lucrarea harului, care împreună-ză cu ușurință mintea cu inima, slăbește. Atunci împreunarea minții cu inima este căutată din greu de însuși omul.

În chip firesc rugăciunea făuritoare trebuie să se însoțească de un cuprins pozitiv, adică trebuie să porceadă din simțământul pocăinței și tinderea către Dumnezeu; altfel ea rămâne doar o lucrare ascetică negativă care, în vârtutea negativismului ei, nici nu se poate primi ca țel, ci doar ca mijloc, în empirica noastră stare prezentă a căderii în păcat și a stăpânirii patimilor asupra noastră, când păcatul ce lucrează în noi a devenit aproape legea ființării noastre pământești.

Și aci vom spune din nou cele din sfârșitul cuvântului dinainte, anume că liniștirea pravoslavnică nu este un adaos artificial vieții «apofatice areopaghitice». Nu. Ea izvorăște dintr'o adâncă pocăință. La temeiul ei, după cuvântul Starețului Siluan, stă porunca lui Hristos: «Să iubești pre Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta, și din tot sufletul tău, și din toată vârtutea ta, și din tot cugetul tău» (Lc. 10: 27). Apofatica despuierii ascetice se cere de către căutarea Dumnezeuului celui Viu, «pe Care sufletul Îl știe»; de către căutarea slobozirii minții de toate chipurile lumii, spre a sta înaintea lui Dumnezeu în deplinătatea iubirii, față către Față, cu mintea curată și cu rugăciunea curată a inimii. Este mai înainte de toate rugăciune, iar nu analiză filosofică rațională.

Starețul iubea liniștirea făuritoare și se folosea de ea neîncetat. I se dădea ușor, căci rugăciunea inimii nici nu se întrerupsese vreodată din clipa când primise acest dar de la Maica Domnului.

Săvârșirii rugăciunii făuritoare a minții îi este prielnică o cât mai deplină neturburare cu puțință din partea tuturor îmboldirilor simțurilor, și mai presus de toate întunerecul și liniștea. Starețul, ca de altfel toți cei ce s'au nevoit cu liniștirea, se străduia să afle aceste înlesniri exterioare. Acî voi pomeni câteva neînsemnate amănunte ale vieții sale, cunoscute mie. Când era încă destul de tânăr pentru liniștire «s'a cerut» de la Igumen la Vechiul Russikon, unde și-a ridicat o mică «colibă» osebită, nu departe de corpul de chilii al obștii (la cinci minute de mers pe jos către sud-est). Acolo l-a primit și pe Părintele Stratonie. Nu multă vreme a viețuit la Vechiul Russikon; din nou a fost mutat la Mănăstire și numit iconom. Atunci se închidea în chilia sa, își ascundea ceasornicul în dulap spre a nu-i auzi ticăitul, iar uneori își îndesa pe cap fesul monahal gros, din lână, încât să-i acopere ochii și urechile. Când a început să se îngrijească de magazia de provizii ce se află în afara zidurilor Mănăstirii, atunci în încăperea largă a magaziei își rânduise un ungher prielnic liniștirii, unde își petrecea nopțile, venind la biserică pentru Utrenie, înaintea căreia se deschideau porțile Mănăstirii. În magazie a răcit și mai rău, și mult suferea de reumatism. Boala îl silea în ultimii ani ai vieții pământești să rămână în chila din lăuntrul Mănăstirii, pe care o încălzea bine. Ultima sa chilie era la același etaj cu chilia igumenului. Noaptea se ducea adeseori într'o altă chilie mică, ce îi slujea drept magazie de lemne, aflată la același etaj, în rând cu alte chilii care, după împuținarea numărului fraților obștii fuseseră preschimbate în depozite de lemne, într'un coridor înfundat și adânc, cu pereți de piatră deosebit de groși. În această cămăruie de piatră afla o și mai mare însingurare, și deplină liniște și întunerec.

Pentru un observator din afară Starețul rămăsese până la sfârșitul zilelor sale un om «obișnuit». Trăia așa cum, de altfel, trăiesc monahii buni: își împlinea ascultările, se înfrâna întru toate, păzea tipicele și rânduielile Mănăstirii, se împărtășea de două ori pe săptămână – în posturi, de trei ori. Munca în magazie era simplă și, pentru puterile lui, chiar ușoară. Îi lua destul de puțină vreme, deși se cerea să fie de față în timpul zilei. Până la sfârșit el a rămas liniștit și binevoitor; nu avea izbucniri, și nici o înfățișare pătimasă nu îi stâlcea chipul, nici cel lăuntric, nici cel din afară. Ca un adevărat nevoitor cercat, știa să nu se arate în afară, stând înaintea Tatălui, după porunca Domnului, în taină. Până la sfârșit a rămas departe de interesele lumești și fără de păs față de lucrurile acestei lumi; dar în adâncul inimii purta neîncetat focul iubirii lui Hristos.

IX

PENTRU HAR ȘI PENTRU CONȘTIINȚA DOGMATICĂ NĂSCUTĂ DIN EL

In scrierile Fericitului Stareț neîncetat revine cuvântul «har». Pentru o mai bună înțelegere a noimei acestui cuvânt îmi voi îngădui a mă opri asupra a ceea ce înțelege prin har monahul orthodox.

Cuvântul rusesc «har» (*blagodati*) exprimă în parte ideea lui teologică, înțelesul firii sale: «bună-dăruirea» lui Dumnezeu sau darul bunătății lui Dumnezeu, nezidita putere (energie) mai presus de lume a Dumnezeirii.

Omul este zidit după chipul lui Dumnezeu-Făuritorul. În fiirea (esența) omului zidit nu este nimic nezidit. Acest chip făcut al lui Dumnezeu nu poate fi părtaş fierii Dumnezeiești, dar este înzestrat cu putința de a intra în părtășie cu Dumnezeirea nezidită prin împărtășirea harului Său. Și deși omul nu se face părtaş fierii Dumnezeiești, totuși, prin har, devine părtaş Dumnezeieștii vieți.

Harul, ca energie nezidită a lui Dumnezeu, în înțelegerea pravoslavnică este «Dumnezeirea». Când Dumnezeirea binevoiește a se împreuna cu fiirea omenească omul vede, simte în sine lucrarea Dumnezeieștii puteri ce îl preschimbă, îl face asemenea lui Dumnezeu, de acum nu doar potențial, «după chip», ci faptic, «după asemănarea» ființei. Harul-Dumnezeirea sfințește omul, îl îndumnezeiește, adică îl face un dumnezeu.

Porunca lui Hristos nu este, precum am mai spus, o normă etică, ci este în sine viața vecinică dumnezeiască. Omul firesc nu are această viață în fierea sa cea făcută, drept care omul cu ale sale puteri nu poate face voia lui Dumnezeu, adică a trăi după poruncile lui Dumnezeu; dar îi este firesc să tânjească după Dumnezeu, după fericita vecinică viață. Tânjirea omului firesc nu ar rămâne decât tânjire, fără putința înfăptuirii sale reale, de nu ar veni într-o întâmpinare Dumnezeiască putere – harul, «buna-dăruire» – care și este în sine ceea ce se caută, adică vecinica Dumnezeiască viață.

În experiența sa nevoitorul creștin se încredințează că harul, prin lucrarea sa, nu poate fi decât de obârșie dumnezeiască. Din experiență se convinge că în însăși firea omului o astfel de putere nu există. Apoi iarăși din experiență se încredințează că nu numai omul caută pe Dumnezeu, ci și Însuși Dumnezeu caută pe om, ba chiar într-o măsură neasemuit mai mare. Dumnezeu neîncetat caută omul, și deci de îndată ce omul își arată năzuința către bine și către înfăptuirea lui, îndată și harul îl preîntâmpină. Cu toate acestea, lucrarea sau înrâurirea harului nu sânt în nici o măsură supuse voinții omului. Harul vine și pleacă prin voirea de nesilit, absolut slobodă a lui Dumnezeu. Orice ar face omul însuși, de nu va binevoi Dumnezeu, omul rămâne în afara vieții adevărate, în afara dumnezeieștii lumini, în «întunerecul cel mai din afară».

Cunoscând aceasta din propria-i cercare, dreptslăvitorul monah înțelege tot sensul vieții sale ca fiind dobândirea harului Sfântului Duh.

Problema dobândirii harului era miezul vieții Starețului Siluan; aceasta se exprima în neîncetata sa năzuință către el, în neîncetatele sale convorbiri despre felul de a-l dobândi și pricinile pentru care se pierde.

Întemeindu-mă pe datele Istoriei Bisericii și pe convorbirile cu mulți nevoitori am ajuns la concluzia că experiența harului, în

cei ce s'au învrednicit de mari cercetări și vedenii, se însușește mai adânc numai după trecerea unui răstimp al multor ani de nevoință și ia forma cunoașterii duhovnicești – pe care prefer să o definesc drept conștiință dogmatică, însă nu în înțelesul academic al cuvântului.

Experiența istorică a Bisericii, în care includ pe cea a Sfinților Apostoli și a marilor Părinți din vechime și din vremea noastră, arată că acest răstimp este de cel puțin cincisprezece ani. Astfel, întâia epistolă a Apostolului Pavel către Thessalonikeni a fost scrisă cam la cincisprezece ani după ce i se arătase Domnul pe calea către Damasc. La mulți acest răstimp se îndelungește până la douăzeci, douăzeci și cinci, treizeci de ani, și chiar mai mult. Evangheliștii și ceilalți Apostoli și-au scris mărturiile și epistolele la mulți ani după Înălțarea Domnului. Sfinții Părinți, în cele mai multe cazuri, au povestit despre vedeniile și despre experiența lor către sfârșitul căii nevoinței lor. În viața Starețului Siluan vedem că trecuseră mai mult de treizeci de ani înainte ca el să-și reverse experiența sa în scris cu o conștiință dogmatică deplină și coaptă. Atât de îndelungată este călătoria însușirii harului.

Conștiința dogmatică pe care o am în vedere aici se naște din experiența duhovnicească independent de lucrarea rațională a minții noastre. Punerea în cuvinte a experienței nu are la Sfinți caracterul unor construcții scolastice – este o deschidere a sufletului. Cuvântul despre Dumnezeu și despre viața în El vine fără speculație, simplu; se naște în suflet de la sine.

Conștiința dogmatică a nevoinței nu este reflexia rațională asupra experienței trăite lăuntric, care de altfel este psihologic firească. Nevoitorii se feresc de căile judecății, căci judecata reflexivă nu numai că scade intensitatea contemplării Luminii, dar duce și la întreruperea adevăratei contemplări; iar atunci sufletul se afundă în întunec, rămânând doar cu singură cunoașterea abstractă rațională, lipsită de puterea vieții.

Ce folos a specula despre firea harului, iar lucrarea lui a nu o simți lăuntric? Ce folos a ritorici despre lumina Thavorică, fără a

petrece ființial în ea? Este oare vreo noimă în a theologhisi despre Treime, fără a purta în sine sfânta putere a Tatălui, smerita iubire a Fiului, nezidita lumină a Sfântului Duh?

Conștiința dogmatică, înțeleasă drept cunoaștere duhovnicească, se dăruiește de către Dumnezeu – precum și toată adevărata viață în Dumnezeu este cu putință nu altfel decât prin venirea lui Dumnezeu. Ea nici pe departe nu a fost pusă totdeauna în cuvinte sau în scris. Când asupra omului se pogoară bunăvoirea lui Dumnezeu lipsește din suflet năzuința de a lămuri experiența în concepte raționale și explicații logice. Sufletul nu are nici o nevoie de ele, căci știe cu încredințare, deși nedovedit – dar nici trebuindu-i dovezi – că trăiește prin adevăratul Dumnezeu. Și dacă mai rămâne în el putere, va tânji către o mai mare deplinătate; dacă însă lucrarea dumnezeiască îi covârșește puterile, atunci va rămâne tăcut, într'o fericită sleire.

Cu neputință este a investmânta în chip desăvârșit în cuvânt experiența duhovnicească; nu poate cuvântul omenesc a înfățișa cu îndestulă măsură viața duhului. Cele de negrăit și de neajuns în ordinea gândirii logice se ating ființial. Prin credință și prin vie împărtășire se cunoaște Dumnezeu; iar când intervine cuvântul omenesc, cu relativismul și cu nestatornicia sa, atunci se deschid orizonturile nesfârșitelor nedumeriri și împotriviri.

Se poate spune cu încredințare că nimeni dintre sfinți nu ar fi căutat o expresie prin cuvânt a experienței sale duhovnicești, și această «taină a veacului ce vine» ar fi rămas pentru totdeauna sub tăcere, dacă nu le-ar fi revenit sarcina de a învăța pe aproapele, dacă iubirea nu ar fi născut nădejdea că poate cineva, «fie și un singur suflet», cum scrie Starețul, va auzi cuvântul și, primind pocăința, se va mântui.

Temeiurile cunoașterii dogmatice se dau din plin încă din cea dintâi cercare a harului; iar dacă acest aspect al ființării duhovnicești, una și nedespărțită, nu se înfățișează limpede din prima clipă, nu este pentru că darul lui Dumnezeu ar avea vreun nea-

juns în sine, ci fiindcă însușirea sa de către om se însoțește de un proces lăuntric îndelungat.

Când omul întâia oară vede Dumnezeuiasca lumină nezidită, când întâia oară este dus în lumea vecinicei ființări, în vârtutea noutății vedeniei și a neamăsurării și nepotrivirii ei cu toată lumea materială ce ne înconjoară el este izbit de nedumerire și rămâne într'o fericită uimire, nefiind în putere a o pune în cuvinte. Va rămâne tăcut sau va îngăima ceva aproape fără noimă. De nu este chemat a binevesti altora, atunci cele auzite, graiurile de necuprins limbii omenești, le va ascunde în inima sa.

Dar oricât de mare este cel dintâi dar al harului Dumnezeuiesc, câtă vreme nu va fi însușit, omul din nou poate cădea pradă nu numai clătinărilor, ci și căderilor. Minunată pildă a acestui fapt avem în Apostolul Petru. Pe Thavor îl vedem într'o fericită nedumerire; apoi, în vremea suferinței lui Hristos, el se leapădă; iar după curgerea multor ani, în epistola sa, din nou grăiește despre vedenia de pe Thavor ca despre o mărturie a adevărului.

Răstimpul procesului însușirii harului nu este același la toți. De obicei însă calea însușirii lui este, în linii mari, precum urmează. Cea dintâi experiență a Dumnezeuieștii cercetări cutremură adânc întreg omul și îl trage în întregime spre viața lăuntrică, spre rugăciune, spre lupta cu patimile. Este o perioadă bogată în simțământul inimii și prisosește în trăiri atât de puternice, că mintea pe de-a-ntregul este trasă a se alătura lor. Următoarea perioadă, pierderea harului, adâncește omul într'o mare durere și într'o nedumerită căutare a pricinii pierderii și a căilor de a se întoarce la darul lui Dumnezeu. Și abia după trecerea multor ani de schimbări ale stărilor duhovnicești, însoțite de obicei de citirea Sfintelor Scripturi și a scrierilor Sfinților Părinți ai Bisericii, de convorbiri cu povățuitori duhovnicești și cu alți nevoitori ai buneicinstiri, după o îndelungă luptă cu patimile omul descoperă în sine lumina cunoașterii căilor Duhului ce a venit tainic, «fără pândire» (Lc. 17: 20). Această cunoaștere, pe care am numit-o

conștiință dogmatică, este viața adâncă a duhului, și nicicum o abstractă «gnoză».

Dumnezeu nu zavistuieste. Dumnezeu nu este iubitor de sine și nu este iubitor de cinstire. El Însuși smerit și răbdător caută pe fiecare om în toate căile sale, drept care oricine poate într'o măsură mai mică sau mai mare a cunoaște pe Dumnezeu, nu numai în Biserică, ci și în afara ei, cu toate că desăvârșita cunoaștere a lui Dumnezeu fără Hristos sau în afara lui Hristos este cu nepuțință (Mt. 11: 27).

În afara lui Hristos nici o experiență duhovnicească (mistică) nu dă omului să cunoască Dumnezeiasca Ființă ca fiind Una, neajunsă, absolută Obiectivitate în Trei Subiecte, neajunse, absolute – cu alte cuvinte, ca Treime de-o-fiere și nedespărțită. În Hristos însă această descoperire, această cunoaștere se face lumina vecinicei vieți ce se revarsă asupra tuturor manifestărilor ființării omenești.

În scrierile Starețului Siluan se poate vedea limpede că el trăia fără nici o contradicție Un Dumnezeu în Trei Persoane. În rugăciunile sale folosește unul și același nume – Tată, Domn, Stăpân, Împărat, Ziditor, Mântuitor ș.a. – fie aparte, pentru fiecare Persoană a Sfintei Treimi, fie pentru Unimea celor Trei Persoane.

Potrivit mărturiei neclătite a Starețului, Dumnezeirea lui Iisus Hristos se cunoaște în Duhul Sfânt. Cine a cunoscut astfel Dumnezeirea lui Hristos prin cercare duhovnicească zărește în El necontopita unime a celor două firi și a celor două vouri. Tot așa, în Duhul Sfânt, prin cercare duhovnicească se cunoaște firea neizidită a Dumnezeieștii lumini și celelalte dogme ale credinței noastre. Însă aci neapărat trebuie spus că acea conștiință dogmatică ce vine prin cercarea harului se deosebește calitativ de conștiința dogmatică – asemănătoare ei în cele din afară – care este urmarea fie a «credinței din auz», fie a învățăturii academice, fie a unei convingeri filosofice, fiind o reprezentare mentală abstractă.

«Una este a crede în Dumnezeu, și alta a cunoaște pe Dumnezeu», zice Starețul.

Reprezentările mentale abstracte pot corespunde cu adevărul vieții, dar și în acest caz, străine fiind unei adevărate cercetări a harului, ele nu sânt acea cunoaștere a lui Dumnezeu care, în esența sa, este viață vecinică (Io. 17: 3). Totuși și ele sânt prețioase, căci în orice clipă pot sluji omului în planul adevăratei vieți duhovnicești.

Theologul intelectualist va spune poate despre scrierile Starețului: «Eu nu aflu aici bogăția gândirii teologice; nu văd aici cunoașterea dogmatică». El zice acestea pentru că duhovnicia sa aparține unui alt plan al vieții religioase.

Theologul raționalist se preocupă de o mulțime de probleme și le caută rezolvarea pe căile speculației raționale. Experiența sa religioasă nu este mare; ea aparține cu precădere sferei rațiunii, iar nu viei părtășii cu Dumnezeu. El socotește erudiția sa științifică și experiența rațională ca fiind o bogăție duhovnicească și o vede ca fiind atât de înaltă, încât orice altă experiență, în ochii lui, cade pe al doilea plan.

Omului cu adevărat duhovnicesc, care caută via părtășie cu Dumnezeu, care trăiește prin Dumnezeu, îi este vădită naivitatea pasiunilor raționalistului. El rămâne nedumerit; într'un anume sens, nu poate înțelege cum un om inteligent se mulțumește cu propriile presupuneri și construcții abstracte. De pildă, raționaliștii se zbat de veacuri să rezolve problema legăturii dintre har și libertatea făpturii. Ei par să uite că este o altă cale spre a da de capătul problemei: calea cunoașterii ființiale a împreună-lucrării harului Dumnezeiesc și slobozeniei omului. Este calea pe care a mers Starețul Siluan. Ea, de altfel, este calea Bisericii. Biserica este puternică și bogată nu prin erudiția sa științifică, ci mai presus de toate prin adevărata deținere a darurilor harului. Biserica trăiește Duhul Sfânt, Îl respiră, și știe din părtășie cum lucrează

Acesta, așa cum știe și în ce limite lucrează libertatea omului.

Împreună-lucrarea harului și a slobozeniei este nesfârșit de felurită. Felurimea este urmarea, pe de-o parte, a măsurii, sau a treptei, sau a puterii harului; pe de altă parte, a stării duhovnicești a fiecărui om în parte. Potrivit mărturiei Părinților Bisericii și a Starețului, când Domnul vine în sufletul omului, când Lumina lui Dumnezeu cuprinde **întreg** omul, când omul **întreg** este în Dumnezeu, el își pierde, cum ar fi, libertatea; atunci libertatea sa se arată doar în faptul că se dăruiește **întreg** lui Dumnezeu, și de acum nu mai lucrează de la sine, ci doar primește cele dăruite de Dumnezeu. Într'o asemenea stare omul **nu întreabă nimic** (Io. 16: 23). Cu alte cuvinte, atunci dispar toate întrebările, toată «problematica».

Vorbind astfel nicicum nu gândesc să resping temeiul și firescul căutărilor orbecăitoare și întrebărilor sufletului. Nu. Ci vorbim despre căi diferite. Pe când unul se mulțumește cu planul rațional și caută răspuns în el, altul îl caută pe calea adevăratei ființări. Raționalistul, spre a-și împlini căutărilor minții, clădește cele mai complexe sisteme theologico-filosofice; depune un efort uriaș, dacă nu pentru a dovedi în mod dialectic, măcar pentru a dezvolta și înfățișa starea lucrurilor așa cum îi apar lui. Și nu arareori le închină toate puterile, bogatele sale înzestrări, întreaga viață. Și în chip curios, lucrul ce-i scapă din vedere este tocmai neîntemeinicia acestei cercetări.

Oare este cu putință a răspunde la întrebările ce țin de viața vecinică pe astfel de căi? Și chiar de ar fi cu putință, este oare cunoașterea abstractă adevărata viață? Oare duhul omului va putea să se mulțumească cu astfel de soluții naive?

Încă din anii tinereții Fericitul Stareț simțea nevoia adevăratei vieți; el căuta fierbinte acea realitate ce poartă în sine mărturia netăgăduită a duhului nostru pentru vecinica ființare, precum netăgăduită este nemijlocita mărturie a conștiinței noastre pentru faptul existenței noastre pământești.

Istoria gândirii omului și a experienței sale duhovnicești a cunoscut un moment deosebit atunci când s’au rostit cuvintele: «Gândesc, deci ființez» (Descartes). Un alt filosof al vremii noastre conștientiza altfel viața: «Eu aș fi zis: Iubesc, deci ființez; pentru că socotesc că un temei mai adânc spre a ne conștientiza ființarea este dragostea». Alții ar putea zice: «Mănânc, merg – deci ființez», adică: «Fiecare lucrare sau manifestare a eului meu este dovada ființării mele».

Toate aceste expresii poartă elementul reflexiei judecății la întrebarea: Oare ființez? Dar și în afara acestei reflexii, în sfera irațională a conștientizării de sine tot omul se conștientizează ca ființând.

Astfel, există stări duhovnicești când omul știe cu încredințare, cu o nemijlocită cunoaștere, că nu moare, că este părtaș vieții vecinice; când Duhul Sfânt, potrivit cuvântului Starețului, poartă mărturie în suflet pentru mântuire. Și căutarea unor astfel de răspunsuri la problemele ce ni se înfățișează este cu adevărat vrednică de bărbatul înțelept. Calea aceasta este calea vieții, pe care merge Biserica lui Hristos. Bogăția Bisericii constă în adevărata experiență a Dumnezeuieștii ființări. Iar Fericitul Stareț este bogat tocmai prin această experiență a vecinicei ființări datorite de Duhul Sfânt, și pe ea se și întemeiază.

Starețul spune:

«O, Duhule Sfinte... Tu ai descoperit mie taina cea de neajuns».

Iar dacă ar fi să-i spunem: «Descoperă-ne dară această taină pe care Duhul Sfânt ți-a dat să o cunoști», ar urma un răspuns nu așa cum îl căutam. El spune:

«Duhul Sfânt nevăzut dă sufletului cunoaștere».

«El au dat mie a cunoaște pe Domnul – pe Ziditorul meu. El mi-au dat a cunoaște cât de mult ne iubește Domnul... A lămuri aceasta este cu neputință...» (p. 372).

Iată cât de sărac este Starețul din punct de vedere dialectic. Totuși ar fi o greșală a gândi că aceasta este urmarea lipsei sale de cultură. Însă chiar și omul deosebit de înzestrat intelectual și capabil de o gândire raționalistă va rămâne la fel de tăcut când se va atinge de ființarea despre care vorbește Starețul. Acolo nu poate fi vorba de «bogăția» gândului și a conceptelor theologice. Cuvântul omenesc nu este în putere a înfățișa viața către care sântem chemați, pe care o dăruiește Dumnezeu. Până și Însuși Domnul S'a ferit de a o înfățișa în cuvânt, zicând: «Dară când va veni Acela, Duhul adevărului, povățui-va pre voi întru tot adevărul... Și într'acea zi nu Mă veți întreba nimic» (Io. 16: 13; 23).

X

ÎNCERCĂRI DUHOVNICEȘTI

Dumului, cu Dumnezeu nu-i este întotdeauna ușor. În perioada îndepărtării harului, care de obicei este foarte îndelungată, Dumnezeu uneori poate apărea sufletului ca un neînduplecat călău. Neatingând mila lui Dumnezeu, în ciuda unei nevoițe și trude limită, omul suferă atât de cumplit încât, dacă ar fi cu puțință, s'ar lepăda de tot, până și de a mai fi.

În ce constă suferința lui? A răspunde la această întrebare nu este ușor.

Cercând pe Dumnezeu, cunoscând viața în lumina Feței Sale, sufletul de acum nu își mai află odihna în nimic din cele ale lumii, nici mângâiere, și nimica nu-l mai poate împlini; și în același timp este înconjurat de orice, în afară de Dumnezeu. Tot ce cunoscuse ca rău, ca întunec, toată lucrarea diavolească îl înviorează; și chinul patimilor uneori duce până la ultima încordare; iar Dumnezeu Se poartă ca și cum S'ar fi depărtat de om și nu ia aminte la niciuna din chemările lui. Precum cea mai neputincioasă dintre făpturi, el atârnă deasupra cumplitului hău și strigă către Dumnezeu după ajutor, însă toate strigătele lui rămân neauzite. Dumnezeu rămâne ca și nepăsător față de toate suferințele lui. Sufletul își conștientizează abaterea de la dragostea lui Dumnezeu și este sfâșiat de conștiința nedreptății sale și de schimbarea lui Dumnezeu, dar în același timp strigă către El pentru mi-

lostivire și nu o află. Dumnezeu apare sufletului doar ca un văditor al nelegiuirilor, și sufletul se sfârșește din pricina vădirii. El conștientizează dreptatea judecății lui Dumnezeu, dar aceasta nu îi micșorează suferințele. Nu închipuit, ci cu adevărat afundându-se în umbra morții, și neaflând cu sine pe Dumnezeu pe Care zi și noapte Îl cheamă, sufletul suferă de nerăbdare. (Anume astfel de zile de părăsire de Dumnezeu sânt cele pe care le alege îndeosebi vrăjmașul.)

Se naște întrebarea: Pentru ce toate acestea?

În vremea însăși încercării sufletul nu o poate pricepe ca pe o arătare a milostivirii lui Dumnezeu, ca încrederea pe care Dumnezeu i-o arată, ca dorire a lui Dumnezeu să împărtășească omului sfințenia și plinătatea ființării în Sine. Sufletul știe numai una – Dumnezeu l-a părăsit, după ce îi arătase Lumina Sa, și astfel i-a înmulțit peste măsură suferințele. Și când, istovit până într-un sfârșit, încă nu vede pe Dumnezeu plecându-Se asupra lui cu a Sa milostivire, atunci se nasc astfel de gânduri și simțăminte despre care se păstrează tăcerea. Sufletul se pogoară în iad, dar nu așa cum se pogoară cei ce nu au cunoscut Duhul lui Dumnezeu și nu poartă în sine lumina adevăratei de-Dumnezeu-cunoașteri, fiind deci orbi; nu, el se pogoară acolo în starea de a cunoaște întunerecul pe care îl contemplă.

Aceasta nu se întâmplă decât celor care au cunoscut Dumnezeuiescul har și apoi l-au pierdut. Sămânța iubirii lui Dumnezeu pe care o poartă sufletul în adâncul său naște atunci în el o pocăință ce prin puterea și deplinătatea sa întrece măsura conștiinței religioase obișnuite. Omul cu mare plânset tinde către Dumnezeu **din toată ființa sa**, din toată puterea sa, și astfel se învață adevărata rugăciune ce îl smulge din această lume într'alta, unde aude graiuri de nerostit în limba omenească. De nerostit, căci odată îmbrăcate în cuvinte și concepte obișnuite, tot cel care le va auzi nu va vedea și nu va înțelege din ele nimic mai mult decât ceea ce a cunoscut din propria-i experiență. Iar când sufletul va fi trecut întregul șir de grele încercări, va vedea limpede în sine că nu

este în lume un astfel de loc, o astfel de suferință, o astfel de bucurie, o astfel de putere, o astfel de făptură care să-l poată smulge de la dragostea lui Dumnezeu; și de-acum întunerecul nu mai poate înghiți lumina acestei vieți.

Cu Dumnezeu, omului nu-i este întotdeauna ușor. Tot așa, a trăi cu sfinții nu este întotdeauna ușor. Mulți gândesc naiv că viața cu sfinții este plăcută și plină de bucurie; le pare rău că sânt înconjurați de păcătoși și visează să întâlnească vreun sfânt. Din întâlniri ocazionale, care adesea umplu câte un suflet îndurerat cu o luminoasă nădejde și cu noi puteri, ei trag concluzia că a petrece cu sfinții întotdeauna întriripează astfel sufletul. Este o înșelare. Nici un sfânt nu poate slobozi sufletul de neapărata luptă cu păcatul ce trăiește în noi. El poate împreună-lucra cu rugăciunea, ajuta prin cuvânt și povăț, îmbărbăta prin pilda sa, dar nu poate slobozi de trudă și de nevoință. Iar când sfântul ne cheamă și ne trage spre a trăi după porunci, el poate apărea ca «aspru». Iată că unii au și spus-o, și până astăzi spun despre Însuși Hristos că: «Greu (aspru) este cuvântul acesta; cine poate să-l auză?» (Io. 6: 60). Așa și cuvântul sfinților, când cer de la noi paza poruncilor în curăție, devine peste puteri și «aspru».

Starețul Siluan era totdeauna blând, îngăduitor, gingaș, dar în realitate niciodată nu se abătea de la ceea ce învățase de la Dumnezeu. Atitudinea lui era simplă și limpede: «Domnului Îi este milă de toți... El atâta au iubit oamenii, că au luat asupra-Și povara întregii lumi... Și de la noi El voiește să iubim pe fratele». Când îl auzi pe Stareț simți din tot sufletul că spune adevărul, însă a-i urma se dovedește a fi peste măsura puterilor. Și mulți l-au părăsit. Mireasma sa duhovnicească îți năștea în suflet o adâncă rușine pentru sineți, și simțământul propriei duhori și murdării. Dacă vă veți plânge lui de cei ce vă jignesc, deși vă va înțelege

durerea, vă va împărtăși întristarea, nu însă și mânia. Dacă vă veți gândi să răsplătiți cu rău pentru răul ce vi s'a pricinuit, de-acum se va mâhni de voi. Dacă veți socoti un lucru dăunător a răspunde omului rău cu binele, el se va nedumeri cum, creștini numindu-vă, socotiți că a se purta potrivit poruncii lui Hristos ar putea naște vreo daună. Poruncile lui Hristos erau pentru el o lege de o desăvârșire absolută – și singura cale spre a birui răul din lume, și cea către vecinica lumină. Paza lor nu poate decât să fie de folos; de folos și celui ce urmează lor, și celui față de care se împlinesc. Nu este și nu poate fi vreun caz când urmarea poruncilor lui Hristos ar putea pricinui vătămare, dacă vom judeca vătămarea nu ca pe o pagubă vremelnică și exterioară, ci în planul adevăratei și vecinicei vieți, căci porunca lui Hristos este manifestarea binelui absolut.

S'a întâmplat într'o zi ca un ieromonah să spună Starețului că dacă toți vor face așa cum învață el, atunci vrăjmașii vor profita și răul va birui. În acea clipă Starețul a rămas tăcut, pentru că cel care i se împotrivise nu era în stare să primească cuvântul; dar mai apoi a zis – nu lui, ci altuia: «Oare duhul lui Hristos poate gândi cuiva rău? Oare către aceasta sântem noi chemați de către Dumnezeu?»

Viclenia cugetului în omul pătimăș este mare și subțire. În viața duhovnicească, omul stăpânit de patimă o înfățișează adesea ca pe o căutare a dreptății și a folosului, și nu arareori ca pe o luptă spre slava lui Dumnezeu. În numele lui Hristos, Cel ce S'a dat pe Sine morții pentru vrăjmașii Săi, oamenii uneori sânt gata să lupte până la sânge – însă nu propriul sânge, ci al «fratelui-vrăjmașul». Așa a fost în toate vremile, dar viața Starețului a coincis cu un moment istoric când o astfel de scâlcire dobândise o deosebită putere.

«Oare asta este calea lui Hristos?», spunea el mâhnit.

«Aspru» cuvântul Starețului. Cine poate să-l audă? A trăi potrivit lui, înseamnă a se preda chinurilor, nu numai în înțelesul osebit al cuvântului, ci și în viața zilnică.

Nu-mi mai aduc aminte unde anume se povestește despre un om cucernic care toată viața a cerut Domnului să-i dea o moarte mucenicească; și când s'a apropiat ceasul morții sale pașnice a spus cu durere: «Domnul nu mi-a ascultat rugăciunea». Dar de abia a rostit acele cuvinte, că a și primit încunoștințarea că toată viața sa fusese mucenicească și primită ca mucenicie.

Starețul spunea că harul primit la început fusese «ca și cel al mucenicilor», astfel încât se și gândea că poate Domnul îi rânduisese o moarte mucenicească; dar, asemenea acelui om cucernic, el s'a săvârșit în pace. Starețul a fost în cea mai înaltă măsură cu trezvie întru toate. Nu s'a dat visării în privința desăvârșirii; cunoscând însă desăvârșita iubire a lui Hristos, toată viața s'a nevoit cu tărie spre a o dobândi. Mai mult decât oricine știa că «duhul este osârduitor, dar trupul neputincios», drept care zicea că uneori vedem în oameni dorința de a suferi pentru Hristos, dar, **fără har, până și în trup**, omul nu poate purta chinurile. Drept aceea nu trebuie să îndrăznim a dori o astfel de nevoință; dar dacă Domnul cheamă, trebuie să-I cerem ajutorul, iar El va ajuta.

Starețul nu căuta mucenicia, deși cunoscuse harul «mucenicesc». În schimb, viața sa fusese cu adevărat mucenicească. S'ar putea spune și mai mult. Mucenicul, uneori, pentru un scurt răstimp de bărbătească mărturisire, primește drept răsplată viața. Dar a se nevoi zeci de ani, precum Starețul, și zeci de ani a se ruga pentru lume precum el se ruga – «a te ruga pentru oameni este a-ți vărsa sângele» – aceasta este mai presus decât o simplă mucenicie.

Calea creștinului este, în orice caz, mucenicie; iar cel care o străbate cum se cuvine, greu se va hotărî să o propovăduiască. Sufletul lui este plin de dorirea de a-și vedea fratele părtaș vecinicei lumini; suferințele însă, dorește singur a le purta, drept care mai întâi de toate va alerga către rugăciunea pentru lume.

În hotarele vieții pământești, în acest tărâm mai nainte rânduit de Dumnezeu spre vădirea putințelor libertății, nu numai a celor bune, ci și a celor rele, nimeni și nimic poate pune capăt în chip desăvârșit manifestării răului; în schimb, rugăciunea iubirii, puternică este a schimba foarte multe din desfășurarea lucrurilor și a înmicșora dimensiunile răului.

«Viața era lumina oamenilor; și lumina întru întunerec luminează, și întunerecul nu o a cuprins» (Io. 1: 4-5). Întunerecul ființei nu poate înghiți lumina vieții. Tot binele ce purcede de la Dumnezeu și se întoarce la Dumnezeu este **nepieritor**. Rugăciunea este una dintre cele mai înalte forme ale bunei ființări, nepieritoare, vecinice. Este «partea cea bună care nu se ia» niciodată (vezi Lc. 10: 42).

În căutarea mântuirii, a sa și a aproapelui, nevoitorul, adunat asupra omului său lăuntric, vede în sine puterea «legii păcatului» (Rom. 7: 23). Văzând cum păcatul omoară, îl omoară (Rom. 7: 11), în ciuda tuturor strădaniilor de a face binele, ajunge adesea până aproape de deznădejde, și în această îngreuitoare stare el se roagă.

Îmi amintesc de o vizită de neuitat. A venit la noi un monah pustnic. Avea pe atunci în jur de șaptezeci de ani. Trăia într'un loc singuratic aflat între Mănăstire și Schit, într'o răpă lângă un pârâu, în mijlocul pădurii. Avea fața chinuită, brăzdată, palidă, de mult nespălată, de culoare cenușie, iar părul și barba nepieptă-nate, cărunte, cenușii închise; ochii îi erau înfundați, albastru-cenușii. Îndelung am vorbit împreună. Iată ce povestea despre sine:

«De mulți ani mă doare sufletul la gândul că iată noi, monahii, ne-am lepădat de lume, am părăsit și părinți, și patrie, am lăsat toate cele ce alcătuiesc de obicei viața oamenilor, am dat făgăduințe înaintea lui Dumnezeu, a Sfinților Îngeri și a oamenilor să trăim după legea lui Hristos; ne-am lepădat de propria voie și ducem o viață care de fapt este mucenicească, și tot nu propășim

în bine. Oare mulți dintre noi se vor mântui? Eu cel dintâi pier. Văd și pe ceilalți că-i stăpânesc patimile. Iar când întâlnesc mirenii, văd cum trăiesc ei într'o mare neștiință, negrijulii, și nu se pocăiesc. Și iată, câte puțin, fără să-mi dau seama, am început a mă ruga pentru lume. Mult am plâns la gândul că dacă noi, monahii, cei care ne-am lepădat de lume nu ne mântuim, atunci cu lumea ce va fi? Și așa, treptat, durerea mea creștea, până când am început să plâng, de-acum cu lacrimi de deznădejde. Și iată anul trecut, când așa deznădăjduit, ostenit de plâns, zăceam noaptea pe dușumea, Domnul S'au arătat și m'au întrebat: „De ce plângi așa?”... Eu tac... „Au nu știi că Eu voi judeca lumea?”... Eu iarăși tac... Domnul zice: „Voi milui pe tot omul care, fie și o dată în viață, a chemat pe Dumnezeu”... Mi-a venit gândul: „Atunci noi pentru ce ne muncim atâta zi de zi?” Domnul, la mișcarea gândului meu, răspunde: „Cei ce suferă pentru porunca Mea, în Împărăția Cerului vor fi prietenii Mei, dară pe ceilalți doar voi milui”. Și Domnul S'au depărtat.»

Aceasta s'a petrecut cu dânsul aievea. Tot atunci el a povestit și alte două vedenii pe care le avusese într'un somn ușor, după o dureroasă rugăciune pentru lume.

Nu voi numi pe acel monah, căci este încă în viață, și mă voi feri de a cântări vedenia. L-am ascultat fără cel mai mic semn al vreunei atitudini față de povestirea sa, urmând pravila riguroasă a părinților athoniți de a fi cât se poate de grijulii când este vorba de vedenii. Poate că prudența mea neprimitoare, sau poate altceva nepotrivit din atitudinea mea l-a îndepărtat pe Starețul-monah, căci după aceea n'a mai revenit. Este drept că avusesem gândul îndrăzneț să-l cerc mai departe. Oare aceasta să-l fi scârbit? Nu știu.

În vremea împreună-petrecerii mele cu monahii Sfântului Munte am întâlnit nouă oameni care iubeau a se ruga pentru lume și care se rugau cu lacrimi. Odată am auzit convorbirea dintre

doi monahi. Unul zicea:

- Nu pot înțelege, de ce Domnul nu dăruiește pace lumii dacă fie și un singur om Îl roagă cu stăruință?

Celălalt a răspuns:

- Și cum este cu puțină deplina pace pe pământ, dacă rămâne fie și un singur om cu rea-voință?

Dar să ne întoarcem la tema noastră.

Cu Dumnezeu, omului nu-i este întotdeauna ușor.

Mă repet, dar tema convorbirii noastre este una ce nu ne îngăduie să o ocolim. Cercul gândurilor nevoitorilor nu este unul bogat, nici felurit, dar ele privesc o viață care nicicum nu se poate însuși ușor. Trec veacuri, și în îndelunga lor curgere aceeași experiență se tot repetă aproape neschimbată; și în ciuda acestui fapt nu mulți cunosc desfășurarea nevoinței creștine, și se pierd pe cale. Domnul au zis: «Strâmtă este poarta și îngustă calea ce duce la viață, și puțini sânt carii află pre ea» (Mt. 7: 14).

Voiesc din nou a vorbi despre ceea ce fusese subiectul îndelungilor convorbiri ale Starețului Siluan cu Părintele Stratonie. Calea creștinului, în linii mari, este precum urmează. La început omul este tras către Dumnezeu de darul harului, și odată atras începe îndelungul răstimp al încercărilor. Libertatea omului este pusă la încercare, precum și încrederea sa în Dumnezeu, iar uneori ele sânt «aspru» supuse încercării. De obicei la începutul întoarcerii către Dumnezeu cererile abia rostite, și cele mici, și cele mari, repede și minunat le împlinește Dumnezeu; dar când începe perioada încercărilor totul se schimbă, și cerul pare a se închide și a rămâne surd tuturor rugăciunilor. Creștinului râvnitor toate în viață îi devin grele. Purtarea oamenilor față de el se înrăutățește, încetează să-l mai cinstească; ceea ce altora li se iartă, lui nu i se iartă; osteneala lui aproape întotdeauna se răsplătește mai prejos de norme, trupul ușor i se îmbolnăvește; firea, împre-

jurările, oamenii – toate se întorc împotriva lui. Toate înzestrările sale firești, nu mai prejos decât ale altora, el nu și le poate înfăptui. Tuturor acestora li se adaugă multe năpădiri ale puterilor drăcești. Și cea de pre urmă, cea mai grea suferință, de nepurtat – Dumnezeu îl părăsește. Atunci suferința își atinge culmile, căci prin aceasta de pe urmă **întreg omul** este atins, în toate planurile ființei sale.

Dumnezeu părăsește omul?... Oare este cu putință?... Și totuși, în suflet, în locul simțământului apropierii de Dumnezeu, pe care îl cercase, vine altul, acela că El este nesfârșit, neajuns de departe, dincolo de lumile stelelor, și toate chemările omului pier neputincioase în nesfârșitele văzduhuri. Lăuntric, sufletul își întetește strigătul către El, dar nu vede nici ajutor, nici măcar păs. Totul devine greu. Totul se dobândește prin osteneli neamăsurat de multe, mai presus de puteri. Viața sa devine una de suferințe, și omului i se ivește gândul că asupra lui atâră blestemul și mânia lui Dumnezeu. Dar când trec aceste încercări, abia atunci vede omul că nepătrunsă pronia lui Dumnezeu grijuliu îl păzise în toate căile sale.

Experiența milenară, trecută din neam în neam, de-a lungul veacurilor, spune că atunci când Dumnezeu vede credincioșia sufletului nevoitorului, precum o văzuse pe cea a lui Iov, îl duce peste hăuri și culmi de neatins oricărui altuia. Cu cât mai deplină și mai tare este credincioșia și încrederea omului în Dumnezeu, cu atât mai mare va fi și măsura încercării și deplinătatea experienței, ce poate atinge praguri vădit la ultimele limite cu putință omului.

Câtă vreme mândria în om este puternică el poate fi supus atacurilor unei deosebit de chinuitoare deznădejdi, a iadului, care scâlciază toate închipuirile despre Dumnezeu și despre căile pro-niei Sale. Sufletul mândru, petrecând în suferință apăsătoare și în

întunerecul iadului, socotește pe Dumnezeu ca fiind pricina chinurilor sale și îl gândește ca fiind nesfârșit de crud. Lipsit de adevărata viață în Dumnezeu, el cântărește toate din punctul de vedere al stării sale bolnăvicios-suferinde, și începe să-și urască și propria viață, și îndeobște toată ființarea lumii. Rămânând în afara luminii Dumnezeiești, în deznădejdea sa ajunge până la a-și închipui însăși ființarea lui Dumnezeu ca fiind o totală absurditate, fapt ce îi mărește tot mai mult scârba față de Dumnezeu și față de tot ce înseamnă a ființa.

De o astfel de deznădejde și ură omul scapă prin credință, căci prin credință se mântuiește; credință în dragostea și milosârdia lui Dumnezeu, credință în cuvântul Său, credință în mărturia Părinților Bisericii. Poate că cei mai mulți dintre creștinii evlavioși nu și-au trăit învierea de-a lungul vieții lor, însă credința în ea îi păzește. Despre această credință adeseori vorbea Starețul, citând cuvântul Domnului: «Fericiți cei ce nu au văzut, și au crezut» (Io. 20: 29). Vine ceasul când această credință duce pe om din întunerecul și strâmtorarea robiei în întinderile adevăratei, nestricăcioasei vieți, a cărei măreție este una cu totul aparte, neasemănătoare cu ideea omenească obișnuită privind măreția și frumusețea.

Altfel lucrează vrăjmaș-diavolul cu cei care îl primesc, și altfel cu cei care se luptă cu el. Una este suferința mândrei deznădejdi, și alta cea a sufletului cucernic, atunci când Dumnezeu îngăduie satanei să războiască sufletul. Această ultimă ispită este deosebit de grea, și rareori este îngăduită.

Când omul, părăsit de Dumnezeu din pronie, cearcă pentru întâia oară apropierea satanei, întreaga sa făptură, și sufletul, și trupul, cad pradă unei mari suferințe și frici ce nu se poate asemui cu frica de răufăcători și de ucigași, căci în ea se cuprinde întunerecul vecinicei pierzării. Sufletul ajunge atunci să cunoască CE este diavolul; să cunoască puterea salvăticiei lui; și covârșit

de uriașul rău ce i se înfățișează se chircește pe de-a-ntregul. De groază, de deznădejde și de cutremur ajunge într'o asemenea neputință încât nu află în sine puterea de a se ruga. Nu simte cu sine pe Dumnezeu-Ocrotitorul, iar vrăjmașul îi spune: «Ești în stăpânirea mea... iar în Dumnezeu să nu nădăjduiești, și uită de El: este de neînduplecat». În astfel de clipe sufletul ce nu dorește să primească pe diavol, fie încremenește, fără mișcare, fără cuvânt, cu gândul la Dumnezeu, fie, într'un caz mai bun, află în sine puterea de a chema Numele lui Dumnezeu. De-abia mai târziu va înțelege că anume în această luptă Dumnezeu fusese cu cea mai mare luare-aminte către dânsul.

Din scrierile Starețului veți vedea că în două rânduri a cercat o astfel de luptă cu satana. Prima dată l-a mântuit faptul că rostise rugăciunea lui Iisus: înainte s'o sfârșească, i S'a arătat Domnul. A doua oară era de-acum mai tare și mai plin de bărbăție, și a aflat în sine puterea de a se așeza și a chema pe Dumnezeu în rugăciune, primind atunci drept răspuns neobișnuitele și straniile cuvinte: «Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui».

Atunci a cunoscut cu ce armă se biruiește diavolul, la apropierea căruia sufletul de fiecare dată va întoarce către sineși toată puterea urii, și se va osândi vecinicele chinuri ca pe cel mai cumplit vrăjmaș al său, adăugând: «Iar Dumnezeu este sfânt, adevărat și binecuvântat în veci».

Întrarmat cu o asemenea armă sufletul se slobozește de toată frica și se face de neajuns vrăjmașului. Un astfel de suflet «cercat», la fiecare atac al vrăjmașului, cu multă ură se va arunca în hăul vecinicii întunecate, ca fiind vrednic de aceasta; iar vrăjmașul se va îndepărta de la el, nerăbdând puterea focului ce-l întâmpină, și sufletul, de acum slobod de el, poate cu mintea curată să se îndrepte către Dumnezeu în rugăciune.

«Vrăjmașul a căzut din mândrie». Mândria este începutul păcatului; ea cuprinde toate aspectele răului: slava deșartă, iubirea de slavă, iubirea de stăpânire, răceala, cruzimea, nepăsarea față de suferințele aproapelui; visătoarea minții, înțepita lucrare a închipuirii, expresia diavolească a ochilor, trăsătura diavolească a întregii înfățișări; întunecarea, strânsoarea, deznădejdea, ura; zavistia, simțământul de josnicie și, la mulți, răbufnirea poftei trupesti; apăsătoarea neliniște lăuntrică, neascultarea, frica de moarte sau, dimpotrivă, dorința de a-și pune capăt vieții; și în sfârșit, nu arareori, deplina nebunie. Iată semnele duhovniciei demonice. Dar câtă vreme nu răbufnesc în afară limpede, la mulți ele rămân neobservate.

Nu neapărat toate semnele pomenite vor caracteriza pe cel «înșelat» cu gânduri, sau cu vedenii, sau cu «descoperiri» drăcești. La unii precumpănește megalomania, iubirea de slavă și iubirea de stăpânire; la alții – apăsarea, deznădejdea, neliniștea ascunsă; la alții – zavistia, sau întunecarea și ura; la mulți – pofta trupestă. Dar în toți neapărat va fi prezentă închipuirea și o mândrie ce se poate ascunde până și sub chipul ultimei slugărnicii.

Când omul este înșelat de către vrăjmași și le urmează, nu înțelege CE este vrăjmașul, nu cunoaște puterea luptei față către față cu el, și suferă deoarece este dus de vrăjmaș de la lumina adevăratei vieți în întunerecul în care acela petrece. Suferințele acelea poartă asupra-le pecetea orbirii duhovnicești. În unele cazuri vrăjmașul aduce o neliniștită îndulcire a unei mândre conștiințe a părutei sale măreții; în altele, naște în suflet o puternică durere, îmboldindu-l împotriva lui Dumnezeu; iar sufletul, neînțelegând adevărata pricină a suferințelor sale, se întoarce cu ură împotriva lui Dumnezeu.

Sufletul cucernic însă, care a cunoscut iubirea lui Dumnezeu, suferă din pricina luptei față către față cu vrăjmașul, din pricina

marii puteri a răului diavolului îndreptate asupra lui, și omul vede limpede că această putere l-ar putea zdrobi până la capăt.

În primul caz, de obicei sufletul mult se zbate, neaflând ieșire către Dumnezeu. În cel de-al doilea, Dumnezeu se arată omului într'o mare lumină, de îndată ce va fi trecut vremea încercării, a cărei îndelungare și putere sânt de Dumnezeu rânduite. La unii ea ține în jur de trei minute, la alții un ceas sau mai mult; dar un nevoitor a petrecut în ea timp de trei zile. Durata încercării poate atârna, pe de-o parte, de o mai mică intensitate a încordării luptei, pe de altă parte, de o mai mare putere de îndurare a omului, căci nu toți au aceeași putere suflatească.

Nu este ispită mai puternică decât lupta sufletului cu satana, descrisă mai sus. Această durere întrece toate năpastele cu putință pe pământ. Dar este o altă suferință al cărei chin întrece și pe aceasta. Este suferința sufletului rănit până în străfunduri de dragostea lui Dumnezeu și care nu ajunge la Cel dorit.

Este de neînțeles cum se poartă Dumnezeu cu sufletul. Născând în el o dragoste fierbinte, în chip curios se ascunde apoi de el, iar când sufletul se stinge din pricina părăsirii, din nou vine lin, cu a Sa negrăită mângâiere. În anumite clipe chinul părăsirii de către Dumnezeu depășește toată suferința iadului, însă se deosebește de ea prin faptul că într'însul se cuprinde puterea deviață-făcătoare a lui Dumnezeu ce prefăce durerea în dulcea fericire a iubirii lui Dumnezeu.

Omul, trăind sub povara acestui trup greoi, nu poate rămâne neclătinat. În anume clipe de rugăciune curată sufletul nevoitorului se atinge de adevărata vecinică viață, care este ultimul și singurul ei țel. Dar când se sfârșește acea rugăciune el din nou se

pogoară în starea unui mijlociu simțământ de Dumnezeu, sau chiar a simțământului trupesc al lumii, împreună cu care revine negura trupească și slăbește puterea încunoștințării lăuntrice.

La mulți oameni simțământul trupesc al lumii este atât de statornic, încât ei aproape că nu cunosc altceva, devenind «trup» ce nu primește legea lui Dumnezeu. Nevoitorul însă trăiește întoarcerea de la rugăciunea curată către îngreuierea simțământului trupesc al lumii ca pe o îndepărtare de la Domnul. Apostolul Pavel spune: «Petrecând în trup, depărtați sântem de la Domnul... Încredere avem și binevoim mai vârtos a fi depărtați de trup și să petrecem cu Domnul» (2 Cor. 5: 6-8). Doar printr'o neîncetată nevoie se va putea păzi nevoitorul de a fi neconținut tras în jos de către trup cu povara sa. Și cu cât mai dese și mai prelungite sânt stările sale duhovnicești, cu atât mai împovărat își trăiește revenirea la simțământul trupesc al lumii.

Când nevoitorul, urnit de duhul iubirii lui Dumnezeu, se roagă cu adânc plâns, atunci, atingând o stare mai presus de care în acea clipă nu are puterea să se ridice, el cearcă odihna duhului din pricina apropierii către Dumnezeu; dar când rugăciunea se sfârșește, odihna rămâne în suflet doar un oarecare răstimp, uneori mai îndelungat, alteori mai scurt, iar apoi din nou începe a se învifora. Schimbările stărilor duc la urmări felurite. Unii, într'un anume loc al căii lor duhovnicești, ajung la o măsură a rugăciunii ce le umple sufletul de frică și cutremur, iar apoi treptat coboară și slăbesc în rugăciune. Alții, suflete bărbătoase, dimpotrivă, cresc neconținut, căutând o deplinătate din ce în ce mai mare a rugăciunii, și aceasta până când se va fi înrădăcinat în suflet dorirea, ba chiar nevoia lor de a nu se cruța până în sfârșit, de a-și «urî și pierde sufletul». Dar nici aceasta, precum vedem din scrierile Starețului, nu este încă iubirea de pe urmă, pe care Domnul dă să o cunoască robii Săi, și din îndulcirea căreia omul ușor rabdă suferința, ba chiar și moartea.

Fericitul Stareț știa cât se poate de încredințat că iubirea ce o învățase de la Duhul Sfânt este **Adevărul** care, în ființiala sa autenticitate, stă mai presus de orice îndoială. Cercase această treaptă a cunoașterii când i S'a arătat Domnul. El spunea că atunci când Însuși Domnul Se arată sufletului, acesta nu poate să nu cunoască în El pe Făcătorul și Dumnezeuul său. Prin lucrarea Sfântului Duh, îi fusese dat să contemple desăvârșita sfințenie a lui Dumnezeu, și din toată inima, din toată ființa sa tânjea către însușirea și agonisirea acestei sfințenii.

Cel aflat pe această cale nu poate a se deda gândirii raționale abstracte nici măcar pentru tainele credinței. Sufletul lui se leapădă de toată «judecata gândului» ce poartă caracteristica unei căderi de la întregul și unimea vieții duhului ce tânjește cu rugăciune către Dumnezeu. Din necontenita petrecere în rugăciune, amintirea celor din afară slăbește, și de nu ar veni în ajutor obișnuința dobândită în anii dinainte, care îl slobozește de neapărata trebuință de a gândi gesturile vieții de zi cu zi, el nu ar putea nici pe acelea a săvârși.

«Sufletul, ce a cunoscut pe Domnul și îndulcirea Duhului Sfânt, s'a făcut ca ieșit din minți; șade, tace, a grăi nu voiește; și ca ieșit din minți caută asupra lumii, și nu o dorește, și nu o vede. Iar oamenii nu știu că el privește pe iubit Domnul, și lumea a rămas parcă în urmă și uitată, și nu dorește sufletul a gândi la ea, căci nu este într'înșa desfătăciune» (p. 517).

XI

«ȚINE-ȚI MINTEA ÎN IAD, ȘI NU DEZNĂDĂJDUL»

In contemplarea duhovnicească nevoitorul se face văzător al unor lucruri ce pentru covârșitoarea majoritate rămân o taină, însă se află neputincios a povesti despre această taină, deoarece, transpusă în limba omenească, ea se înfățișează celui care o aude într'un chip cu totul altul. Graiul cuvintelor și conceptelor omenești este cât se poate de limitat în putința de a împărtăși starea lăuntrică. O neapărată condiție pentru a se putea înțelege este faptul de a avea o experiență comună sau identică. Unde nu este experiență comună, nu se va ajunge nici la înțelegere, căci îndărătul fiecărui cuvânt se ascunde întreaga noastră viață; fiecare dintre noi adaugă fiecărui concept cuprinsul experienței sale, drept care toți vorbim neapărat în limbi diferite. Însă în vârtutea faptului că neamul omenesc este de-ó-fiiere, este cu putință ca și prin cuvânt să trezești o nouă experiență în sufletul celui ce aude, și astfel să naști cumva în el o nouă viață. Iar dacă aceasta este adevărată în împărtășirile noastre omenești, cu atât mai mult va fi acolo unde va lucra și Dumnezeu. Cuvântul lui Dumnezeu, acolo unde este o anume înclinare a sufletului ce-l primește, aduce cu sine cu adevărat o nouă viață, iar aceasta este viața cuprinsă în el, adică vecinică.

Având în vedere nu numai nedesăvârșirea mijloacelor noastre – graiul, dar încă și propria-mi neștiință și neputință, îmi voi îngădui totuși să mă întorc la dialogul-rugăciune, curios prin forma

sa, de care am pomenit mai sus, și anume la cuvintele: «Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui».

Cine a citit Evanghelia nu se poate să nu fi luat aminte la originalitatea convorbirilor lui Hristos. Văzute din afară, formal, ele nu par să aibă nici o dreaptă înșiruire. Să luăm, de pildă, convorbirea cu Nicodim, cu Samarineanca, cu Ucenicii la Cina cea de Taină. Grija lui Hristos nu se îndreaptă atâta la ceea ce spune omul, cât la ceea ce zace în adâncul lui și la ce poate primi el de la Dumnezeu.

Tot așa și în rugăciunea-dialog a Starețului Siluan: văzută din afară, nu pare a avea mult sens, ba unora chiar le poate părea pur și simplu o aiureală fără noimă. Dar de ni s'ar dezvălui adevăratul ei cuprins și puterea descoperirii date prin ea lui Siluan, am putea spune cu încredințare că întreaga noastră făptură s'ar cutremura până în străfunduri.

Starețul Siluan zeci de ani plânsese «până la fierbinți lacrimi», ca lumea să cunoască pe Dumnezeu. El purta în cugetul său faptul că dacă toate noroadele – el gândea noroadele, purtându-le în dragostea rugăciunii inimii sale – ar ști dragostea și smerenia lui Dumnezeu, atunci asemenea Apostolului Pavel, ele ar lăsa ca pe niște gunoaie (vezi Flps. 3: 7-8), ca pe niște jucării toate împătimirile lor, tot ceea ce le absoarbe întreaga ființă, și ar începe să caute această smerenie și această dragoste din toate puterile, zi și noapte. Iar dacă s'ar întâmpla așa, întreagă fața pământului s'ar schimba, și soarta tuturor oamenilor și a întregii lumi și-ar schimba chipul, precum zicea Starețul, «întru un ceas». Atât este de mare acea putere.

Vi se pare oare straniu auzind că lui Siluan i s'a descoperit atunci taina căderii și a răscumpărării, și toate căile duhovnicești ale omului? Dumnezeiescului Petru, pe Thavor, și în ziua Pogorării Sfântului Duh, i s'a descoperit cu o vădire de netăgăduit că «nu este alt nume sub cer dat oamenilor, prin care să li se dea a se mântui». Nu numai bătrânii și cărturarii lui Israil s'au minunat de afirmarea hotărâtă a lui Petru și Ioan, oameni «proști și necăr-

turari», precum povestește Scriptura (vezi Fap. 4: 12-13), ci și până azi ne uimim cu toții. Fără să vrem ni se naște întrebarea: «O, Petre, de unde știi tu, simplu și necărturar fiind, ce nume sânt date sub cer? Oare îți erau cunoscute istoriile culturilor și religiilor Chinei, Indiei, ale Vavilonului, ale Eghiptului și celelalte?».

«Necărturarului și prostului» Siluan așijderea i s'au descoperit taine ascunse «celor înțelepți și pricepuți», iară noaptea când s'a petrecut cea rugăciune-convorbire mai presus de fire are o deosebită însemnătate în viața sa. Lumea este adâncită în întunecul necunoașterii duhovnicești. Calea către vecinica viață neîncetat se propovăduiește în toate limbile, totuși adevărata ei cunoaștere o dobândește doar câte unul într'o generație.

«Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui».

Neînțeleasă grăire! Ce înseamnă a ține mintea în iad? Nu înseamnă oare a-ți închipui ceva asemănător cu picturile ieftine zugrăvite de închipuirea naivă a omului? În acest caz – nu. Părintelui Siluan, ca și altor mari Părinți – de pildă Antonie cel Mare, Sisoe cel Mare, Macarie și Pimen cei Mari – i s'a dat în timpul vieții să trăiască real starea chinurilor iadului. Drept urmare a repetării acestei stări ea se întipărește adânc în inima lor, astfel încât pot în chip voit să și-o reînnoiască în suflet, să se întoarcă la ea printr'o mișcare lăuntrică a duhului. Iar ei recurgeau la această lucrare de fiecare dată când în sufletul lor se ivea vreo patimă, mai cu seamă cea mai adâncă și mai subțire dintre ele – mândria.

Lupta cu mândria este ultima treaptă a luptei cu patimile. În cea dintâi perioadă nevoitorii se luptă cu patimile grosolane trupești, apoi cu iuțimea și, în sfârșit, cu mândria. Ultima luptă este, fără îndoială, cea mai grea. Știind dintr'o îndelungă cercare că mândria duce la pierderea harului, nevoitorul, printr'o anume mișcare lăuntrică, se pogoară cu sufletul în iad, și în focul iadului arde în sine toată lucrarea patimilor.

Starețul observa că majoritatea oamenilor, apropiindu-se de acest hotar, se îngrozesc, din lipsă de bărbăție, și nu fac față. Iată de ce și Marele Sisoe vorbea despre aceasta sub formă de întrebare: «Cine poate purta gândul lui Antonie? Totuși cunosc un om (era chiar el, Sisoe) care **poate** să-l poarte».

Starețul Siluan lămurea că Sisoe avea în vedere gândul pe care Marele Antonie îl învățase de la curelarul din Alexandria. Cuviosul Antonie se ruga ca Domnul să-i descopere măsura la care ajunsese. Și i-a fost vestit că la măsura Curelarului el nu ajunsese. Ajungând la Curelar, Cuviosul îl întreabă cum trăiește, iar acela răspunde că o treime din câștig o dădea Bisericii, o treime săracilor, iar restul păstra pentru propriile nevoi. Antonie, care își lepădase toate avuțiile și trăia în pustie într'o mai mare sărăcie decât Curelarul nu se uimi de o asemenea lucrare. Nu în aceasta îl întrecea. Atunci îi spuse Curelarului: «Domnul m'a trimis la tine să aflu cum viețuiești». Smeritul Curelar îl cinstea pe Antonie și, înfricoșându-se de un astfel de cuvânt, îi spuse: «Nimica fac, doar lucrez, mă uit la trecători și gândesc: Toți se vor mântui, eu unul voi pieri».

Antonie fusese trimis de Dumnezeu să învețe de la Curelar. Antonie, care fusese pregătit spre a înțelege drept acel cuvânt printr'o îndelungă și deosebită nevoință, de care întreg Eghiptul se uimea, din darul lui Dumnezeu a simțit puterea gândului Curelarului și a înțeles cu adevărat că la măsura lui nu ajunsese. Întorcându-se în pustie, a început să se învețe acea lucrare.

Marelui Antonie, întemeietorul monahismului răsăritean, îi fusese dat, împreună cu înțelegerea, și puterea de a purta gândul. El îi învăța acea lucrare și pe sihaștrii în stare a primi nu lapte, ci hrană tare. De la el au învățat-o și alți mari Părinți ai pustiei, și au trecut-o drept moștenire, drept comoară neprețuită veacurilor următoare. Aceeași lucrare îmbracă la fiecare o altă expresie; astfel, Pimen cel Mare spunea ucenicilor: «Credeți-mă, fiilor, unde satana este, acolo și eu voi fi»; dar, în esență, ea revine la aceeași.

Fericitul Stareț Siluan spunea că mulți nevoitori apropiindu-se

de această stare, de neapărată trebuință pentru curățirea de pa-timi, deznădăjduiesc, și de aceea nu pot merge mai departe. Dar cel ce știe că «Domnul mult ne iubește», se slobozește de lucrarea pierzătoare a ultimei deznădejdi și pricepe cum înțelept să **stea la hotarul ei**, astfel încât și arde în sine, prin puterea flăcării iadului, toată patima, fără ca în același timp să cadă pradă deznă-dejdii.

Povestirea Starețului este simplă, precum simplu a fost și cu-vântul curelarului din Alexandria, precum simplu vorbea și Cu-viosul Sisoe cel Mare sau Cuviosul Pimen, sau ceilalți Părinți; puterea cuvântului însă și adâncul tainei acelei lucrări rămân ne-cunoscute tot căruia nu a cercat, asemenea lor, muncile iadului pe de-o parte, și marile daruri ale harului, pe de alta.

Întreaga îndelungă viața de nevoință a Starețului, și mai cu seamă după acea noapte, a fost o fierbinte căutare a smereniei. Iar dacă vom voi a cunoaște chipul și taina luptei sale spre a dobândi smerenia, va trebui să ne plecăm asupra neobișnuitelor sale cuvinte:

«Cântul meu iubit: Curând voi muri, și ocarnic sufletul meu se va pogori în iad, și acolo singur eu voi suferi în întunecata temniță, și amarnic mă voi tângui: Tânjește sufletul meu după Domnul, și cu lacrimi caut pre El. Cum să nu Îl caut? El mai na-into pre mine au căutat, și S'au arătat mie, păcătosului».

Când spunea: «ocarnic sufletul meu se va pogori în iad», a-cestea nu erau doar cuvinte, ci adevărata trăire a suferințelor ia-dului ce se alipise de inima lui, astfel încât el putea în chip voit, printr'o mișcare lăuntrică a duhului, să le reînnoiască în sine, u-neori într'o măsură mai mare, alteori într'una mai mică. Iar când focul chinului iadului își făcuse lucrarea dorită, adică stinsese gândul pătimas, atunci înaintea atotmistuitoarei lucrări a acestui foc punea împotriva lucrarea mântuitoare a iubirii lui Hristos, pe

care de asemenea o cunoștea și o purta în inima sa.

Această lucrare o învățase primind răspunsul «Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui». Cu prima parte a «cântului său iubit» el se adâncea în iad, cu a doua se întorcea la pomenirea iubirii lui Dumnezeu și se izbăvea de deznădejde. «Și nu deznădăjdui».

A face precum Starețul puțini pot. Din neconținută petrecere în această nevoiță sufletul dobândește o deosebită obișnuință și putere de a răbda, așa încât pomenirea iadului într'atâta o însușește sufletul, că îi devine aproape nedespărțită. Neapărata trebuință a unei astfel de statornicii este cerută de faptul că omul, «în lume viețuind și trup purtând», este neîncetat supus înrâuririi păcatului ce-l înconjoară, de care sufletul precum cu o pavază se apără prin aceea că se smerește până în iadul cel mai dedesupt.

Starețul spune: «Domnul Însuși m'au învățat cum trebuie a mă smeri: «Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui». Și astfel se biruiesc vrăjmașii; dar când eu cu mintea ies din acel foc, gândurile prind din nou putere» (p. 311).

Din sărăcăcioasele și nelimpezile mele graiuri este cu neputință a dobândi adevăratul înțeles al acestei minunate și negrăite vieți, în care suferințele până la limita firii omenești se împletesc cu fericirea, de asemenea până la limita firii omenești. Una însoțește pe cealaltă în chip de neînțeles. Și dacă ar fi numai suferința, ea ar fi cu neputință de purtat. Și dacă ar fi numai fericirea, și aceasta, de asemenea, ar fi cu neputință de purtat.

XII

PENTRU CUVÂNTUL LUI DUMNEZEU ȘI LIMITELE PUTINȚEI FĂPTURII

iecare gând omenesc, fiecare cuvânt omenesc este energie, putere. Iară dacă aceasta este adevărat în privința gândului și cuvântului omenesc, cu atât mai mult în privința cuvântului lui Dumnezeu, cuvântului lui Hristos.

Când auzim cuvântul lui Hristos din Evanghелиi, înmiresmat, lin, dulce: «Feriți-vă cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu»..., sau: «Nouă poruncă dau vouă, să vă iubiți unii pe alții»..., sau: «Învățați de la Mine, că Eu sânt blând și smerit cu inima» – să nu uităm că blândul cuvânt al lui Hristos este neatinșat, nețărnută putere ce a chemat dintru întunecatul neființei către lumina vieții tot ce ființează, toate nenumăratele lumi, toată fegurimea de nesocotit a fapturilor înțelegătoare și neînțelegătoare.

Cuvântul lui Hristos, învestmântat în smerita simțită formă ce poate fi cuprinsă de cuvântul făurit omenesc, care poate fi turnat până și în scris, acest cuvânt în adâncul său, în rădăcinile sale, este lucrarea Marelui, Atotputernicului, Atotfăcătorului Dumnezeu, și pentru el trebuie spus aceeași ce s'a spus în Scriptură pentru Dumnezeu Însuși, anume că este «foc mistuitor» către care tot cel născut din pământ dator este a se apropia cu cea mai mare cucernicie și teamă (Evr. 12: 28-29).

«Cu foc lămurit este cuvântul tău foarte» (Ps. 118: 140), zice

Psalmistul.

Cuvântul lui Hristos este cel mai tainic cuvânt; el este neapropiat și de neajuns până și minților celor mai înalte, și, totodată, atât de simplu și limpede, încât până și pruncii îl pot înțelege.

Cuvântul lui Hristos este atât de apropiat și pe înțeles, atât de firesc, atât de adânc înrudit cu inima noastră omenească, și cu toate acestea nu este nici o îndoială că el nesfârșit covârșește puterea firii făcute: este Dumnezeuiesc, de neatins, mai presus de fire și, precum zice Apostolul Pavel, nu este de la om, nici după om (Gal. 1: 11-12).

Cuvântul lui Hristos îndreptat către omul slobod este blând și nenăsâlnic, și în același timp nemărginit, puternic cu totul dincolo de tot ce este omenească, fiind cuvânt de absolută autoritate, cuvântul singurului Stăpân al întregii făpturi. «Cerul și pământul vor trece, dară cuvântul Meu nu va trece», spune Hristos.

Cuvântul lui Hristos, primit cu o adâncă credință, duce omul către viața vecinică pe o cale pe care va întâlni multe lucruri neobișnuite, necunoscute de către cei ce nu urmează lui Hristos. Pe această înaltă cale, tot ce poate trăi și cunoaște omul în ființarea sa i se descoperă. Lumina cuvântului lui Hristos atinge ultimele străfunduri ale întunecatului adânc, vădind firea a mulțime de năluciri ale adevărului ce atrag către sine omul în întunec. Cuvântul lui Hristos este foc care cearcă tot ce zace în om, și îndeobște în ființarea lumii, căci precum dă mărturie Apostolul Pavel, «nu este zidire nearătată înaintea Lui» (Evr. 4: 13).

Cuvântul lui Hristos este duh și viață vecinică, plinătatea iubirii și bucuriei cerurilor. Cuvântul lui Hristos este nezidita Dumnezeuiescă lumină... El se îndreaptă nu către judecata logică superficială, ci către inima adâncă a omului, și cel care, în întâmpinarea lui, își va deschide inima până în străfunduri spre a primi în chip vrednic această Dumnezeuiescă lumină, spre a se contopi cu ea într-o una, se va face asemenea lui Dumnezeu.

Cuvântul lui Hristos, odată primit în viața omului, îndumnezeiește omul.

«Pre Dumnezeu nimenea niciodinioară a văzut; cel Unul-Născut Fiul, Carele este în sânul Tatălui, El L-au făcut cunoscut» (Io. 1: 18). Arătarea lui Dumnezeu-Cuvântul (Logosul) în trup și cuvântul Lui stau la temeiul vieții creștinului. Viața aceasta este de netălcuit celor cari nu o cunosc din cercare, drept care zadarnică va fi toată încercarea de a înfățișa în cuvânt locul duhovnicesc unde se află în acea clipă omul. Înaintea lui se dezvăluie și hăul «întunerecului celui mai din afară», și vecinica lumină a Dumnezeirii, iar el însuși se află între cele două. El se roagă atunci în duh, suferind din pricina conștientizării mării sale nevoi. Se roagă cu cea mai mare încordare, deplin adunat în întreaga sa făptură.

Când Cuviosul Serafim din Sarov stătea o mie de zile și o mie de nopți pe piatră, chemând: «Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului», fiecare poate înțelege măcar în parte că duhul lui petrecea într'o mare, uriașă luptă.

Antonie cel Mare, Arsenie cel Mare, Serafim din Sarov și ceilalți Părinți ai noștri – toți au fost oameni de o deosebită bărbăție ce s'au lepădat de lume și au defăimat toată primejdia; iar când aceștia plâng, plâng nu pentru pierderea vreunei avuții, nici pentru vreo altă pagubă vremelnică, ci vădit înaintea privirii lor se înfățișează ceva mult mai înfricoșat decât toată primejdia ce și-o închipuie omul pe pământ.

Acestor mari nume și altora asemenea lor îmi voi îngădui să adaug și numele Starețului Siluan. Când citim ce zice el despre plânsul lui Adam la care «lua aminte întreaga pustie», marea pustie a lumii, nu trebuie să uităm că plânsul acela era al lui, al lui Siluan. El trăia marea tragedie a căderii omului. Plângea marele plânset, înaintea căruia tot plânsul omenesc, sufletesc, este nimic. A plânge astfel nu poate decât cel ce a văzut vecinica lumină a lui Dumnezeu. Cei ce nu au văzut sau, precum zice însuși Starețul, nu au cunoscut pe Dumnezeu, nu pot cunoaște acele suferințe, nici pot plânge cu astfel de plâns.

Vorbind cu Starețul mi s'a întărit încredințarea că înaintea creștinului credincios, înaintea nevoitorului sfânt se descoperă limitele putințelor omului. Toate problemele vieții omenești se vor înfățișa înaintea sa, iar aceasta cu o deosebită putere: problema vieții și a morții, problemele libertății și înfăptuirii, înțelesul vieții și al suferinței; legăturile între descoperire și credință, între credință și cunoaștere, între lege și har, vecinicie și vreme; problema lui Dumnezeu și a legăturii Sale cu lumea și cu omul, a destinului lumii și a judecății lui Dumnezeu.

Experiența marilor nevoitori poartă mărturie că înaintea lor s'a desfășurat întregul lanț al acestor probleme, întregul șir al viziunilor dogmatice, dar toate acestea se petrec în împrejurări aparte, cu totul diferite de lucrarea științifică academică. Duhul omului este dus de duhul lui Hristos către cunoașterea lui Dumnezeu, cunoaștere ființială, astfel încât însuși cuvântul *cunoaștere* semnifică nu o însușire abstractă, intelectuală, nu înțelegere rațională, ci pătrundere în dumnezeiasca ființare, împărtășire în ființă.

Când spun că înaintea creștinului nevoitor se descoperă limitele putințelor omenești; când vorbesc despre deplinătatea experienței creștinești, adică atot-omenească, am în vedere nu experiența diferitelor profesii, sfera cunoașterii științifice sau a feluritelor situații familiale, sociale, sau ale vârstelor, și altele asemenea. Nu. Vorbesc despre experiența pe care o poate avea omul în ce privește hăul căderii și experiența pocăinței și a învierii în Hristos.

Cea dintâi, adică experiența profesională, a cunoașterii științifice, a pozițiilor sociale, și altele, aparține existenței vremelnice, empirice; cea de-a doua, experiența răscumpărării și învierii în Hristos, este cea a veciniciei. Cea dintâi se arată drept o fărâmițare și nesfârșită felurime; cea de-a doua înfățișează asemănarea

omului cu Dumnezeu și unimea neamului omenesc. Cea dintâi, când omul o are, nu poate adăuga nimic celei de-a doua; iar când omul nu o are, întru nimic o împuținează. Însă cea dintâi este fundalul și, într'o anume măsură, condiția celei de-a doua. Tot omul, cât se poate de mărginit fizic, nu poate avea decât o foarte mărginită experiență de primul fel, însă duhul omului este astfel încât și în această mărginită ființare empirică nu se lipsește de putința deplinătății celei de-a doua.

Experiența celei de-a doua rânduiești, în străfundurile ei, nu atârână de condițiile empirice ale vieții omului. Altfel spus, nu există și nu pot exista condiții exterioare în care petrecerea în poruncile lui Dumnezeu să fie absolut cu neputință.

Cineva ar putea zice: Oare nu este o pretenție prea mare a spune că experiența creștină epuizează deplinătatea ființării atotomenești? Oare nu este această experiență, asemenea celorlalte, doar una din felurimile nesfârșit de bogate ale ființării cosmice, alcătuită din multele sfere ale realităților accesibile unei anume experiențe, de pildă: una a științei, alta a artei, a treia a filosofiei, a patra a pantheismului, a cincea a creștinismului ș.a.m.d.?

Vorbind despre epuizarea putințelor ființării omenești mă întemeiez pe faptul că viața fiecărei făpturi înțelegătoare se mișcă între două limite: una – dragostea pentru Dumnezeu până la ura de sine; cealaltă – dragostea de sine până la ura de Dumnezeu.

Nici una din făpturile cuvântătoare nu poate ieși din aceste limite în vreuna din faptele sale. Tot ce se petrece în viața noastră personală nu este decât duhovniceasca determinare-de-sine, anume în această rânduială, fie că ne dăm seama de aceasta rațional, fie că determinarea-de-sine are loc în adâncul irațional al duhului, de unde purcede și însăși gândirea rațională.

Definind cele două limite întâmpinăm aceleași două cuvinte –

dragoste și ură – doar că într’o altă înșiruire, într’o altă relație. Cu toate acestea diferența aci nu este doar în înșiruire, ci și în adâncul înțeles al cuvintelor. Într’un caz – sfânta și desăvârșita dragoste și sfânta și desăvârșita ură; în cel de-al doilea – greșalnica de-sine-iubire și greșalnica ură. Cea dintâi ură este urmarea deplinei iubiri de Dumnezeu, deplinei adunări în Dumnezeu a puterilor făpturii noastre, până la uitarea de sine, până la nedorirea de a se întoarce asupra-și. Această nedorire a întoarcerii asupra-și își asumă un caracter categoric, iar atunci se definește fie ca «mânie», fie ca «ură» de sine. Fiecare întoarcere asupra-și împuținează sau chiar întrerupe petrecerea în lumina Dumnezeirii, și de aceea cel care cunoaște iubirea lui Dumnezeu și totodată durerea pierderii ei, se leapădă cât se poate de răspicat și de mânios de tot ce duce la o astfel de pierdere.

Cu totul altceva trebuie spus în privința urii de Dumnezeu. Cei care se iubesc pe sine până la ura de Dumnezeu sânt cei care «au iubit mai mult întunerecul decât lumina» (Io. 3: 19).

Tema aceasta îmi depășește puterile, și deci voi curma cuvântul despre ea.

Dumnezeu cheamă pe toți. Dar nu toți răspund chemării Lui. Carii au răspuns sânt greu încercați de către Dumnezeu, iar greul încercării Dumnezeu îl amăsoară cu gradul credincioșiei și dăruirii față de Dânsul. Cei ce iubesc pe Dumnezeu trec prin multe și grele ispitiri. Aș voi aci să ating o problemă cât se poate de însemnată, despre care totuși nu știu deloc cum să mă exprim. Nu aflu nici cuvinte, nici căi a lămuri această temă. De este cu puțință, încercați să mă înțelegeți din următoarele neputincioase cuvinte.

Cine iubește pe Dumnezeu trece prin astfel de suferințe, pe care cine nu are o credință adâncă în Dumnezeu nu le-ar putea răbda, ci s’ar îmbolnăvi sufletește. Din credința adâncă și din dragoste se naște marea bărbăție despre care vorbește Starețul. Este

bărbăția ce izbăvește omul de a se îmbolnăvi când întâlnește lumea duhurilor rele.

Cine iubește pe Dumnezeu știe aceste suferințe, dar, în ciuda experienței lor, nu numai că rămâne normal, adică își păstrează puțința stăpânirii de sine, puțința controlului de sine logic și moral, și tot ce se poate numi semn al normalității, ci câștigă în plus și un neasemuit mai mare adânc și subțirime al acestor puțințe decât se observă la omul de rând.

Cine a cunoscut din cercare măreția și greutatea căii creștine, acela se află sfâșiat de două simțăminte: unul – fierbinte dorire ca toți să cunoască pe Adevăratul Dumnezeu și lumina vecinicei vieți; celălalt, frica: Dacă cumva cel chemat nu va putea purta greutatea încercărilor? Iată de ce unul ca acesta într'o mai mare măsură se îndreptează către Dumnezeu cu rugăciunea pentru mântuirea tuturor și a fieștecăruia, decât către propovăduire. Adevăratul creștinism aproape că nu se propovăduiește în lume, căci această propovăduire depășește puterile omului. În așa fel este adevăratul creștinism în esența sa, încât niciodată nu se manifestă agresiv.

De-a lungul întregii istorii a creștinismului putem urmări marea grijă a sfinților nevoitori atunci când s'ar părea cuvenit să grăiască deschis despre experiența dată lor. Grija lor izvorăște, pe de-o parte, din conștiința că dacă oamenii, care oricum se tem de suferințe și șovăielnic iau asupra lor chiar și o mică nevoie, ar auzi despre greutățile și mahnirile ce avuseseră de suferit, ei pur și simplu s'ar îndepărta de creștinism; pe de altă parte, Sfinții Părinți știau că uneori Dumnezeu cheamă la această nevoie cu harul său, iar atunci ceea ce pare de nerăbdător celor care nu cunosc dragostea lui Dumnezeu se înfățișează într'o cu totul altă

lumină.

Nevăzut este Dumnezeu, și nevăzute căile duhovnicești către El; și cum este cu putință a înfățișa în cuvânt tainica viață, plină de măreața luptă pe care o duce Hristos pentru vecinica viață a omului zidit de El și iubit de El?

Dumnezeu ocrotește libertatea omului, ca fiind cel mai prețios principiu din el, și deci cu smerenie trage sufletul către dragostea Sa; dar pe această cale a iubirii omul se întâlnește cu nășălnicul diavol. Domnul o îngăduie. El povățuiește sufletul omului nu prin a-l cruța de întâlnirea cu răul, ci prin faptul că-i dă puterea să biruiască tot răul.

Calea omului către Dumnezeu este plină de mari lupte. Duhul nevoitorului ce năzuiește către vecinica iubire Dumnezeiască, spre a se face cu adevărat înțelegător și în stare de această iubire, nepărat va trece printr'un lung șir de încercări.

De la dragostea lui Dumnezeu vor smulge pe nevoitor protestele rațiunii, ale rațiunii proprii, ce nu poate cuprinde sau primi legea lui Hristos, care ei, rațiunii, i se înfățișează drept nebunie. În clipele părăsirii de către Dumnezeu astfel de proteste pot dobândi o deosebită putere.

De la dragostea lui Dumnezeu vor smulge pe nevoitor: uneori dorul de a trăi, alteori frica de a muri; uneori îmboldirile către desfătări, alteori boli sau foamete, sau prigoane și alte suferințe; uneori înălțimea și lumina altor descoperiri și izbânzi; alteori adâncul și mare-cuviința unor alte trăiri; uneori măreția altor agonisiri, sau lărgimea altor putințe; uneori vedenia îngerilor sau a altor făpturi cerești, alteori tirania înfricoșatelor puteri ale întunecului.

Cu deplină întemeiere se poate afirma că, pe calea dobândirii iubirii lui Dumnezeu, creștinul nevoitor va întâlni un întreg șir de ispite și de încercări cu putință, astfel încât mai târziu, cu ori-

cine s'ar întâlni nevoitorul, cunoscut îi va fi întregul complex al trăirilor aceluia. De aici și puțința Stareților de a înțelege sufletul fiecărui om, oricine ar fi el, fără a lua în seamă rangul lui, ori vârsta trupească, ori nivelul duhovnicesc, ori experiența luptei cu patimile.

Mă hotărâsc să afirm – legătura cu Starețul m'a încredințat de aceasta – că toate căile omului sânt cunoscute creștinului nevoitor, pe când propriile sale căi sânt ascunse privirilor străine (vezi 1 Cor. 2: 15-16).

DESPRE ÎNSEMNĂTATEA RUGĂCIUNII PENTRU LUME

ericitul Stareț scrie: «Monahul este un rugător pentru întreaga lume... Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, dă monahului dragostea Sfântului Duh, și din această dragoste inima monahului neconținut se întristează pentru norod, că nu toți se mântuiesc. Însuși Domnul într'atâta Se întrista pentru norod, că S'au dat pe Sine morții pe cruce. Și Maica Domnului aceeași durere pentru oameni purta în inima Ei... Pe același Duh Sfânt L-au dat Domnul Apostolilor și Sfinților noștri Părinți, și păstorilor Bisericii. În aceasta stă slujirea noastră lumii, și de aceea nici păstorii Bisericii, nici monahii nu trebuie să se îndeletnicească cu lucruri lumești, ci să urmeze Maicii Domnului, Carea în Biserică, în „Sfânta sfintelor”, zi și noapte se învâța în legea Domnului și petrecea în rugăciune pentru norod».

Rugăciunea pentru întreaga lume, pentru întreg Adamul, duce adesea la îndepărtarea de la a sluji omului aparte. Poate cineva va întreba: Oare o astfel de îndepărtare de la slujirea aparte nu es-

te lepădarea a ceva concret pentru ceva abstract? Firește că nu, deoarece întreg Adamul nu este o abstracție, ci deplinătatea cea mai concretă ființării omenești.

Firea ființării atot-omului este astfel încât fiecă persoană apar-te, biruind în sine răul, prin biruința sa dă o lovitură atât de mare răului cosmic încât urmările ei se vor răsfrânge în chip binefăcă-tor asupra destinelor întregii lumi. Pe de altă parte, răul cosmic are o astfel de fire încât, odată biruit în ipostasuri (persoane) ome-nești aparte, el suferă o lovitură a cărei însemnătate și ale cărei dimensiuni sânt total neproportionale cu cantitatea.

Un singur sfânt este un fenomen cât se poate de prețios pentru întreaga omenire. Sfinții, prin simplul fapt al existenței lor, fie și necunoscută lumii, dar cunoscută lui Dumnezeu, fac să se pogoare pe pământ, peste întreaga omenire, marea binecuvântare a lui Dumnezeu. Starețul scrie:

«Iată, gândesc că pentru acești oameni Domnul păstrează lu-mea, căci ei sânt atât de plăcuți lui Dumnezeu, și Dumnezeu tot-deauna ascultă pe smeriții Săi robi, și nouă tuturor ne este bine pentru rugăciunile lor» (p. 496).

«Lumea stă prin rugăciune, dar când rugăciunea va slăbi, lu-mea va pieri»... «Poate vei zice că acum nu mai sânt astfel de monahi care să se roage pentru întreaga lume; dar eu îți spun că atunci când nu vor mai fi rugători pe pământ lumea se va sfârși, vor veni mari năpaste; și încă de acum sânt în lume» (p. 421).

Sfinții trăiesc prin dragostea lui Hristos, care este Dumneze-iasca putere ce zidește și păzește lumea, și de aceea este atât de mare însemnătatea rugăciunilor lor. Sfântul Varsanufie¹, de pildă,

¹ Stareț din Palestina, sec. VI. (N. tr.)

mărturisește că în vremea lui rugăciunea a trei bărbați păzea lumea de catastrofe. Din pricina unor sfinți necunoscuți lumii se schimbă curgerea evenimentelor istorice și chiar cosmice, drept care fiecare sfânt este un fenomen de însemnătate cosmică ce depășește hotarele istoriei pământului și trece în lumea vecinicii. Sfinții sânt sarea pământului; ei sânt sensul ființării lui; ei sânt rodul pentru care el se păzește. Iar când pământul va înceta a rodi sfinți, se va ridica de la dânsul puterea ce păzește lumea de catastrofe.

Fiecare sfânt – precum Antonie, Arsenie, Nicolae, Efrem, Serghie, Serafim, și alții asemenea lor – alcătuiește cea mai de preț vecinică moștenire a întregii lumi, măcar că lumea nici nu voiește să o știe, și adesea își omoară prorocii.

Sânt oameni care, în chip ciudat, nu înțeleg măreția faptelor duhovnicești, în vârtutea înrădăcinării acestor fapte în Ființarea Dumnezeirii fără-de-început. Acești oameni înțeleg viața religioasă, duhovnicească, drept trăiri subiective, psihologice, care se sting de îndată ce se sfârșesc în suflet. Din îndelunga părtaşie cu Starețul și din cuvintele sale mai sus pomenite vedem că el socotea stările duhovnicești ca fiind deosebit de mari în înțelesul lor vecinic, ființial. Rugăciunea pentru vrăjmași și pentru întreaga lume o simțea ca vecinică viață, ca Dumnezeiască lucrare în sufletul omului, ca har nezidit și dar al Sfântului Duh; și câtă vreme lumea va primi acest dar, ea va dăinui, dar de cum nu va mai fi pe pământ, în întreagă mulțimea oamenilor, fie și un singur purtător al acestui har, de îndată istoria pământului va înceta, și nici o știință omenească, nici o cultură nu va putea împiedeca aceeași pieire.

Experiența de zi cu zi ne arată netăgăduit că până și cei care

primesc în suflet porunca lui Hristos pentru dragostea către vrăjmași, în viața lor nu o înfăptuiesc. De ce? Mai întâi de toate pentru că, fără har, noi nu putem a iubi vrăjmașii; dar dacă cei ce înțeleg că aceasta le depășește puterile firești ar căuta de la Dumnezeu ajutorul harului, precum zice Starețul, fără îndoială că l-ar primi.

Din nefericire precumpănește fenomenul contrariu: nu numai necredincioșii, ci și cei care se mărturisesc creștini se tem a se purta față de vrăjmași după poruncile lui Hristos. Ei presupun că aceasta va folosi numai vrăjmașilor; că vrăjmașii care, priviți prin prisma neagră a urii, se înfățișează de obicei ca neavând nimic bun, se vor folosi de «slăbiciunea» lor, și vor răspunde iubirii fie prin a-i răstigni, fie prin a-i călca nerușinat în picioare și a-i robi; iar atunci răul, a cărui personificare de obicei se închipuie a fi vrăjmașul, va birui.

Gândul despre «slăbiciunea» creștinului este cât se poate de greșit. Sfinții au îndeajunsă putere spre a stăpâni asupra oamenilor, dar merg pe calea **contrarie**: ei înșiși se robesc fratelui, și astfel dobândesc o dragoste ce în esența sa este nepieritoare. Pe această cale ajung la biruința care rămâne în veci, pe când biruința prin putere nu este niciodată statornică, fiind, prin firea ei, nu atât slava, cât ocara omenirii.

Starețul înțelegea și întruparea lui Dumnezeu-Cuvântul, și întreaga viață pământească a lui Hristos ca dragoste pentru întreaga lume, măcar că aceasta este plină de vrăjmășie pentru Dumnezeu. De asemenea și pe Duhul Sfânt L-a cunoscut într'o dragoste care, prin arătarea sa, izgonește toată ura, precum lumina izgonește întunerecul; într'o dragoste care aseamănă pe om cu Hristos până în cele mai lăuntrice mișcări ale sufletului. Aceasta și este, potrivit învățaturii Starețului, adevărata credință.

«Mulți au cercetat toate credințele, însă adevărata credință nu

au cunoscut-o așa cum se cuvine; dară cel care în smerenie va ruga pe Dumnezeu, ca Domnul să-l lumineze, da-va lui Domnul a cunoaște cât de mult iubește El omul» (p. 299).

Oamenilor le este frică să se arunce în focul pe care Domnul l-a adus pe pământ. Le este frică să ardă în el și să-și «piardă» sufletul. Însă cei ce nu s'au înfricat de această credință (Lc. 17: 33; Io. 12: 25), precum vedem în pilda Starețului, știu că au aflat viața cea vecinică – și o știu atât de limpede, că nu le trebuie altă mărturie, fără numai duhul ce poartă mărturia în ei înșiși (1 Io. 3: 14; 5: 10).

Ani îndelungați viața Starețului a fost rugăciune pentru lume; și, într'un chip necunoscut nouă, harul lui Dumnezeu îl încunoștința că, atâta vreme cât va fi în lume o astfel de dragoste și rugăciune, lumea se va păzi de către Dumnezeu, dar când iubirea pentru vrăjmași va dispărea cu totul de pe fața pământului, atunci lumea va pieri în focul dezbinării atotcuprinzătoare.

Calea Starețului este calea sfinților, arătată de Însuși Hristos, dar lumea, în întregul ei, nu a primit-o. Luptându-se cu răul ce se manifestă până și fizic, oamenii aleargă către forța fizică. Pe această cale se află chiar și creștini. În Biserica Apuseană, în Evul Mediu, lupta fizică cu răul căpătase o îndreptățire dogmatică pe care nu a lepădat-o nici până astăzi. Pe atunci ea apărea sub forma «sfintei inchiziții», dar astăzi ia alte forme, care însă, în esența lor duhovnicească, rămân identice. De asemenea, și în istoria Bisericii Pravoslavnice – și istoria din vechime, și cea prezentă, până în zilele noastre – se cunosc multe cazuri când se înclina către ideea luptei fizice cu răul, dar, din fericire, acestea erau răbufnirile unor ierarhi răzleți, sau ale unor grupări bisericești; dar Însăși Biserica nu numai că nu a sfințit și nu a dogmatizat asemenea mijloace, ba chiar întotdeauna a mers pe calea urmăririi lui Hristos cel Răstignit, Carele a luat asupra-Și povara lumii.

Starețul avea o adâncă și limpede conștiință că răul nu se bi-

ruiește decât cu binele; că lupta prin silnicie nu duce decât la înlocuirea unei tiranii cu alta. De multe ori mi-a fost dat să vorbesc cu el pe această temă. Spunea: «În Evanghelie este spus limpede... Când samarinenii nu au voit să-L primească pe Hristos, Apostolii Iacov și Ioan au voit să aducă foc din cer spre a-i pierde, însă Domnul i-a oprit, zicând: Voi nu știți ai cărui duh sânteiți... Eu nu am venit să pierd pe oameni, ci să-i mântuiesc (vezi Lc. 9: 52-56). **Și noi datori sântem să avem numai acest gând – ca toți să se mântuiască.**»

Dumnezeu a binevoit – spre rușinea și ocara mea – să-mi îngăduie a fi apropiat Starețului și a vedea în parte la el ce minunată viață a adus pe pământ Hristos; a vedea cum, în una și aceeași inimă, în chip neînțeles împreună petrec adânca și tarea pace și adâncul, marele plâns; bucuria și liniștea pentru toate, și totodată marea suferință a duhului ce trăiește tragedia omenirii.

Legea vecinicei vieți – de putem îngădui aici cuvântul lege – se cuprinde în cele două porunci: legea dragostei de Dumnezeu, și legea dragostei pentru om, pentru aproapele. Dar când nevoitorul se îndepărtează de lume, el se îndreaptă cu precădere, la începutul viețuirii sale, către porunca cea dintâi și către propria-i pocăință, asumând o trăsătură ce poate părea egoistă. Mai târziu, când pocăința atinge o anume măsură a deplinătății și când harul se atinge de sufletul nevoitorului, începe a lucra în el dragostea lui Hristos, revărsându-se asupra oamenilor și asupra întregii omeniri. Atunci, fie și rămânând în pustie și nevăzând lumea cu ochii trupești, el o vede în duh și îi trăiește adânc suferințele, căci le trăiește cu conștiința creștină a faptului că fiecare om este o mare și vecinică valoare de nerepetat.

Oriunde se va duce omul, în orice pustie s'ar închide, de va fi pe căile adevăratei vieți în Dumnezeu va trăi tragedia lumii, ba chiar neasemuit mai încordat și mai adânc decât cei care viețuiesc în mijlocul lumii, căci aceștia nu cunosc cele de care sânt

lipsiți. Oamenii suferă din pricina multor lipsuri, dar, cu rare excepții, lipsa lor de căpetenie nu o cunosc. Cei lipsiți de vremelnicele bucurii, cercând nevoia lor, se îndurerează și plâng; dar cu ce plâns s'ar tângui întreaga lume, dacă ar conștientiza lipsa ei cea de căpetenie, și cu ce căutare ar căuta acel «singur lucru de trebuință»?

Există o durere pentru lume, adevărată, sfântă, iubită lui Dumnezeu; dar este și una strâmbă, întunecată. În sufletul omului ce nu a cunoscut desăvârșita iubire, cele două porunci ale lui Hristos nu arareori se află într'o crâncenă împotrivire. Cine iubește pe Dumnezeu iese din lume și se afundă într'un egoism duhovnicesc și, ca și nepăsător față de ce se întâmplă în lume, își mântuiește propriul suflet. Cine pătimăș iubește lumea oamenilor, îi trăiește suferințele. Purtând în sine durerea pentru lume, el se ridică împotriva lui Dumnezeu, socotindu-L pricina suferințelor de care este plină întreaga lume; și uneori se ridică până la o puternică învrăjpire. În Fericitul Stareț însă se putea vedea, după chipul lui Hristos, și cea dintâi, și cea de-a doua iubire, în unirea lor firească, în ciuda feluritelor lor înfățișări: biruitoare în vecinicie, iubirea suferă în lumea noastră a păcatului.

Dumnezeu mi-a îngăduit a vedea în parte cum plângea Starețul pentru ca lumea să nu se lipsească de harul Sfântului Duh, ce îi fusese dat să-l cunoască. Se chinuia cu adâncă «durere», și pentru «toate noroadale pământului» cerea de la Dumnezeu milosârdia.

Așadar, adevărata dragoste de Dumnezeu se răsfrânge într'o adevărată dragoste pentru om, și pentru aceea Starețul afirma neîncetat că «cine nu-și iubește vrăjmașii, în acela nu este dragostea lui Dumnezeu».

«Durerea pentru vrăjmași» – nu o milă disprețuitoare avea el

în vedere, ci **durerea** unei inimi iubitoare – era pentru dânsul însemnul adevărului căii lui Dumnezeu.

CUVÂNTUL DE PE URMĂ

Dacă cu ochiul minții vom arunca o privire asupra celor două mii de ani de istorie a creștinătății ni se va înfățișa o nesfârșită bogăție a înfăptuirilor culturii creștine. Uriase biblioteci, pline de marile opere ale minții și duhului omului. Nenumărate academii, universități, institute, unde sute de mii de tineri, apropiindu-se de țărmul acestui măreț ocean, uneori cu răsuflarea tăiată, alteori cu inima bătând, mulțămitori pentru cinstea și fericirea date lor, alteori cu fierbinte năzuință, lepădând și somnul, și grija trupului, însetați beau apa cea vie a înțelepciunii. Zeci de mii de mărețe biserici, minunat zidite de geniul omenesc. Nenumărate, neprețuite opere ale celorlalte arte: muzică, pictură, sculptură, și încă multe altele. Starețul însă, parcă neluând în seamă toate acestea, se oprea la una: smerenia și iubirea vrăjmașilor – aceasta cuprinde totul.

Îmi amintesc că, într'o clipă a vieții mele, atras de scrierile Sfinților Părinți, i-am spus întristat: «Rău îmi pare că nu am nici putere, nici vreme să mă adâncesc în teologie». La care el a răspuns:

«Și socotești aceasta a fi ceva mare?»... Tăcând eu, adăugă: «După mine, mare este numai una: a te smeri, căci mândria ne împiedică a iubi».

Au fost împrejurări în viața mea când Dumnezeu mi-a arătat că Starețul era cu adevărat purtător al Duhului Sfânt, și deci cuvântul i-l credeam fără să-l trec prin nepotrivita și jalnica mea judecată. Și nici acum aflu în sinemi urmă de împotrivire lui, ci simt în inimă cuvântul lui că este cuvântul **cel de pe urmă**.

Domnul a adunat întreagă legea și prorocii în două porunci cât se poate de scurte (Mt. 22: 40). Iar la Cina cea de Taină, îna-

intea însăși ieșirii Sale la moartea pe cruce, zicând Apostolilor: «Mai mare dragoste decât aceasta nimenea are, ca cineva sufletul să-și puie pentru prietenii săi», a adăugat: «Voi prietenii Mei săn-teți... am zis vouă prieteni, că toate câte am auzit de la Tatăl Meu cunoscute am făcut vouă» (Io. 15: 13-15). Tot așa, în aceste puține cuvinte s'a spus totul; iar în afara lor toate legile, toți prorocii, toate culturile sânt **nimic**.

Au trecut zece ani din ziua săvârșirii Starețului, și de aceea a devenit cu putință să înfățișez credincioșilor cuvântul său. În vremea vieții cuvântul se spune numai celor mai apropiați și credincioși prieteni, dar și aceasta în clipe rare și deosebite, căci nu știe omul cum își va săvârși călătoria; nu știe dacă prin viața și moartea sa își va îndreptăți cuvântul.

Și eu, dacă cuvântul ar fi al meu, nu l-aș rosti, căci nu-l îndreptătesc prin viața mea, nici nu-i pot purta judecata. În cazul de față însă lucrul meu se poate asemana cu al poștaşului ce aduce scrisoarea nu de el scrisă, sau al zețarului ce culege o scriere străină. Cu toate acestea îndrăznesc să gândesc cuvântul Starețului ca fiind vrednic de cea mai mare luare-aminte și studiu, nu unul exterior, desigur, ci prin însăși viața. Nu cunosc pe nimeni care atât de hotărât, cu atâta adevărată apostolicească încredințare, sau mai bine zis cunoaștere, să fi afirmat că dragostea de vrăjmași este **singurul** neîndoielnic criteriu al adevărului – iar aceasta nu numai în sens soteriologic, adică în întocmirea vieții duhovnicești-morale care să mântuiască omul, dar și în plan dogmatic, adică al reprezentării abstract-ideale a Ființei lui Dumnezeu.

Lumea întreagă, până și în ziua de astăzi, caută criteriul adevărului. Credinciosul îl recunoaște a fi Biserica, pentru că Ea este «stâlp și întărire a adevărului» (1 Tim. 3: 15), în vârtutea legăturii Ei ființiale cu Capul-Hristos, al Cărui trup tainic este Ea, în vârtutea neconținutei petreceri și lucrări a Duhului Sfânt într'însa, după făgăduința lui Dumnezeu. Însă experiența istorică a

vădit a fi neîndestulat de limpede această referință, căci Biserică se numește nu numai cea Una și adevărată, ci toate celelalte așa-zise biserici, și nu există vreun semn exterior care să deosebească netăgăduit adevărata Biserică de cele așa-zise. Însă criteriul înfățișat de Stareț poate fi numit «universal» pentru că dă puțința fiecăruia nu numai a-și recunoaște, prin controlul conștiinței vieții duhovnicești în manifestarea sa psihologică, locul duhovnicesc în care se află, adică a-și cunoaște adevărul sau neadevărul căii înaintea lui Dumnezeu, dar și a deosebi învățătura adevăratei Biserici de tot adaosul străin și scâlciat ce i se aduce.

Mărturisirea dogmatică a Bisericii constituie o unime organică, întreagă și de nedespărțit, din care nu este cu puțință după propria voie a desprinde elemente aparte. O oarecare greșală, oriunde ar fi, neapărat se va răsfrânge asupra felului vieții duhovnicești a omului; și chiar de este cu puțință ca unele greșeli și abateri în gândirea despre ființarea Dumnezeiască și despre porunci să nu se răsfrângă păgubitor asupra lucrării mântuirii, sânt totuși cu puțință și astfel de abateri și de scâlcieri care să prăpăstuiască mântuirea.

Învățătura Bisericii nu se prezintă ca o cunoaștere «pură», iar dogmele Ei nu sânt o învățătură abstractă despre ființarea Dumnezeiască, ceea ce ar fi o «gnoză» străină Bisericii. Nu. Dogmele adevăratei Biserici totdeauna poartă două însușiri: una «ontologică»¹, cealaltă soteriologică. Drept casă a Dumnezeului Celui Viu, Ea mai presus de toate și mai mult decât toate se pleacă asupra problemei vieții; scopul și misiunea Ei sânt mântuirea omului, și de aceea atenția principală nu este asupra «ontologiei» abstracte, ci asupra mântuirii. Iar mântuirea se dobândește prin paza poruncilor lui Hristos, pentru dragostea de Dumnezeu și de aproapele. Cea de-a doua poruncă a lui Hristos cuprinde în sine și porunca Domnului: «Iubiți pre vrăjmașii voștri».

¹ Folosesc aci cuvântul urmând terminologia teologic-filosofică acceptată (de la „ontologie” – „învățătura despre ființă”).

Starețul așa L-a cunoscut pe Hristos Ce i S'a arătat, și stăruia că aceasta este singura cale adevărată și sigură către acea cunoaștere a lui Dumnezeu care este vecinica viață; este calea către cunoașterea lui Dumnezeu prin venirea și sălășluirea Sa în sufletul omului (Io. 17: 3; 14: 21-23).

Adevărata Biserică totdeauna păzește învățătura lui Hristos neatinsă, dar nu toți cei ce se socotesc a fi mădulare ale Bisericii, ba chiar grăiesc în numele Ei, înțeleg acea învățătură, căci porțile iubirii Ei sânt larg deschise fiecăruia, oricare ar fi propășirea lui duhovnicească, numai să mărturisească credința și dorința sa de a se mântui. În vârtutea acestui fapt viața empirică a Bisericii mereu înfățișează un amestec de adevăr, izvorât din sfințenia vieții, și neadevăr, adăugit de păcatele mădularelor Sale neputincioase, fără a exclude și pe unii din reprezentanții sfintei ierarhii.

Această împrejurare îngreuiază cât se poate de mult puțința de a deosebi adevărata Biserică de așa-zisele biserici, care de asemenea pot pretinde la continuitatea istorică din vremile apostolice, care de asemenea propovăduiesc o învățătură dogmatică întemeiată pe Sfânta Scriptură, însă cu adaosuri străine adevărului Dumnezeiesc și voi lui Dumnezeu. Izvorul răstălmăcirilor și scâlcierilor este voia păcătoasă, fie omenească, fie drăcească, ce adesea nu se poate demonstra logic – nu numai altora, dar nici sieși a lămurii. Și iată că în toate aceste împrejurări criteriul arătat de Starețul Siluan este prețios, deoarece dă puțința negreșalnic a desluși prezența unei voi străine Dumnezeului «Carele voiește ca toți oamenii să se mântuiască» (1 Tim. 2: 1-6) și Care ne-a dat porunca: «Iubiți pre vrăjmașii voștri».

Această poruncă a lui Hristos, fiind răsfrângerea în lume a iubirii atotdesăvârșite a Dumnezeului Întreit-Unul, este piatra cea din unghi a întregii noastre învățături; este ultima sinteză a întregii noastre teologii; este «puterea cea de sus» și «prisosul de viață» dat de Hristos (Io. 10: 10); este «botezul cu Duh Sfânt și cu foc» de care vorbește Ioan Botezătorul (Mt. 3: 11). Cuvântul «Iubiți pre vrăjmașii voștri» este focul aruncat de Domnul pe pă-

mânt prin venirea Sa (Lc. 12: 49); este nezidita Dumnezeiască Lumină ce a strălucit Apostolilor pe Thavor; este limbile de foc în care Duhul Sfânt S'a pogorât asupra Apostolilor în foişorul Si-onului; este Împărăţia lui Dumnezeu în noi «venind întru putere» (Mc. 9: 1): este deplinătatea omenirii şi desăvârşirea asemănării cu Dumnezeu (Mt. 5: 44-48).

Oricât de înţelept, şi învăţat, şi nobil ar fi omul, dacă nu iubeşte pe vrăjmaşi, adică pe tot omul, la Dumnezeu nu a ajuns. Şi dimpotrivă, oricât ar fi de simplu, şi sărac, şi «neştiutor», dacă poartă în inima sa această iubire, «petrece în Dumnezeu, şi Dumnezeu în el petrece». A iubi pe vrăjmaşi în afara celui Unul Adevăratul Dumnezeu, întărea Stareţul, este cu neputinţă. Purtătorul unei asemenea iubiri este părtaş vecinicei vieţi, a cărei neîndoielnică mărturie o poartă în sufletul său. El este sălaş Duhului Sfânt, şi în Duhul Sfânt cunoaşte pe Tatăl şi pe Fiul, şi aceasta cu o adevărată şi de-viaţă-purtătoare cunoaştere; şi în Duhul Sfânt este frate şi prieten al lui Hristos, este fiu al lui Dumnezeu şi dumnezeu după har.

Căutând asupra Fericitului Stareţ Siluan, nu arareori gândeam:

Sub orice aspect am privi viaţa creştină ea ni se înfăţişează într-un totu contradictorie mersului obişnuit al vieţii omeneşti şi măsurilor ei. Pretutindenea observăm un straniu paradox.

Creştinul se smereşte în inima sa până în ultimul grad, se înjoseşte în propria-i conştiinţă «mai prejos decât toată făptura», iar prin această smerenie se înalţă la Dumnezeu şi se face mai presus decât toată făptura.

Creştinul se depărtează de lume; în «egoista» sa grijă pentru propria-i mântuire el părăseşte toate ca fiind nefolositoare; îşi «urăşte» tată şi mamă şi copii, de sânt; se leapădă de toată legătura trupească şi sufletească; în năzuinţa sa către Dumnezeu el «urăşte» lumea şi se afundă deplin în adâncul inimii sale. Şi când cu

adevărat pătrunde în adâncul inimii, spre a da război acolo cu satana, spre a-și curăți inima de toată greșalnică patimă, atunci în aceeași inimă a sa, în adâncul ei, se întâlnește cu Dumnezeu, și în Dumnezeu începe a se vedea legat în chip nedespărțit de întreaga ființare a lumii, și nu-i mai este atunci nimic străin, nimic în afară.

Rupându-se la început de lume, o află din nou în sine prin Hristos, dar de acum într'un chip cu totul aparte, legat fiind de ea cu «legătura dragostei» pe vecie. Atunci fiecă om, oricât de îndepărtat ca loc sau ca perioadă istorică în care a trăit, este cuprins prin rugăciune în viața sa vecinică. Atunci își dă seama că inima sa nu este doar un mădular trupesc, nici un organ al vieții sufletești, ci altceva, ce nu se lasă definit, ceva în putere a atinge pe Dumnezeu, izvorul întregii ființări. În adâncul inimii sale creștinul într'un chip anume trăiește întreagă istoria lumii ca pe a sa proprie, și nu numai pe sine se vede, ci întreaga lume a oamenilor, întreagă mulțimea gândurilor și trăirilor duhovnicești cu putință, și nu-i mai este atunci om străin, ci pe fiecare îl iubește, precum a poruncit Hristos.

Pentru a rămâne în dragostea lui Dumnezeu neapărat trebuie ca și mânia, și «ura» să-și atingă ultima încordare, însă ele sânt îndreptate asupra păcatului ce trăiește în mine, asupra răului ce trăiește în mine – în mine, iar nu în fratele.

Toată puterea stării-împotrivă răului cosmic se adună în adâncul inimii creștinului, pe când în cele din afară, după porunca Domnului, el «nu se împotrivește răului» (Mt. 5: 39).

Inima creștinului se teme de toate, până și de cea mai mică mișcare a vreunui gând sau simțământ nu bun; ea se neliniștește de toate, pentru toate o doare și se mâhnește, și în același timp nu se teme de nimic, de absolut nimic; măcar de și «cerul și pământul s'ar ciocni», măcar de și munții cu sunet ar cădea asupra capetelor noastre, cu toată păruta lor greutate, dar inima adâncă a creștinului rămâne într'o liniște neînfricăată.

Creștinul este făptura cea mai neajutorată; el se află sub lovirile tuturor și ale fiecăruia; creștinul este rob și lepădătură tutu-

ror (1 Cor. 4: 13), și în același timp el și numai el rămâne slobod și neatins, în înțelesul cel mai adânc și desăvârșit al cuvântului.

Începând cu lepădarea, cu respingerea și cu «ura», după cuvântul lui Hristos: «De vine către Mine cineva, și nu urăște pre tatăl său, și pre mumă, și pre muiere, și pre copii, și pre frați, și pre surori, încă și sufletul său, nu poate ucenic al Meu să fie» (Lc. 14: 26); și iarăși: «Deci așa fieștecarele din voi carele nu se leapădă de toate avuțiile lui (fie în planul material, fie intelectual, fie sufletesc), nu poate ucenic al Meu să fie» (Lc. 14: 33) – creștinul sfârșește prin a dori să-și pună sufletul pentru Hristos și «pentru prietenii și neprietenii săi».

Așadar toate lepădând, de toate rupându-se, toate «urând», creștinul primește de la Dumnezeu darul vecinicei duhovnicești iubiri pentru toți și pentru toate. Toate părăsind, de toate îndepărtându-se, el se face deținătorul unor bogății neasemuit mai mari, adevărate și vecinice. «Nimic având, și toate având» (2 Cor. 6: 10).

Astfel, comparând cu viața obișnuită, viața creștină se arată întru totul contradictorie, paradoxală.

În întâlnirile cu Starețul adesea gândeam: «Merge cu picioarele pe pământ, cu mâinile muncește, și trăiește printre oameni ca omul cel mai de rând, dar nimeni afară de Dumnezeu nu-l cunoaște».

XIII

SĂVÂRȘITUL STAREȚULUI

A trăi creștinește este cu neputință: creștinește se poate doar muri, precum murea Apostolul Pavel în toate zilele (1 Cor. 15: 31).

În neputincioasa-mi încercare de a descrie fie cât de puțin calea duhovnicească a marelui Stareț mă apropii de săvârșirea căii vieții sale pământești, care, în limbajul omenesc obișnuit, se numește moarte, dar în graiul credincioșilor – săvârșit. În ultimii ani ai vieții sufletul Starețului neîncetat trăgea către rugăciunea pentru lume. Până în sfârșit rămăsese liniștit și pașnic în afară, dar foarte adesea expresia ochilor îi era una adunată, îndurerată. În convorbiri revenea cel mai adesea la două teme; spunea:

«„Merg către Tatăl Meu și Tatăl vostru, către Dumnezeu Meu și Dumnezeu vostru”. Gândește-te, ce cuvinte pline de milă sânt acestea... Domnul ne face pe toți o singură familie».

Spunea iarăși:

«Roagă-te pentru oameni... Fie-ți milă de norodul lui Dumnezeu».

Observației mele că a te ruga pentru oameni este greu, el a răspuns:

«Bineînțeles că este greu... a te ruga pentru oameni înseamnă a-ți vărsa sângele... dar este nevoie de rugăciune... Tot ceea ce ne-a învățat vreodată harul trebuie ținut până la sfârșitul vieții... Domnul uneori părăsește sufletul pentru a-l cerca, pentru ca su-

fletul să-și arate înțelegerea și bunăvoirea, dar dacă omul nu se silește a lucra, va pierde harul; însă dacă-și va arăta bunăvoirea, atunci harul îl va iubi și nu-l va mai părăsi».

Era vădit că «harul îl iubise și nu-l mai părăsea».

În structura lumii se observă o rânduială ierarhică, o împărțire în mai presus și mai prejos: **piramida ființării**. Însă în conștiința omului întâlnim ideea egalității, ca o nevoie de neocolit a cugetului nostru adânc.

Unii observând, pe de-o parte, lumea psiho-fizică, și pe de altă parte, ființarea duhovnicească empiric dată omenirii, și văzând și în una, și în cealaltă, aceeași piramidă a inegalității, ajung la gândul unei inegalități până și în firea omului, ca fiind ceva ontologic de neocolit; și din convingere filosofică, fie pătimașă, fie nepătimașă, înăbușă în ei înșiși cerința conștiinței. Alții, purcizând tocmai de la această neîncetată cerință a cugetului adânc, a adâncii conștiințe a duhului omenesc, năzuiesc neconținut către înfăptuirea egalității în ființarea omenirii.

Este însă oare cu puțință egalitatea, acolo unde principalul temei al ființei este libertatea? Din experiența miilor de ani ce s'au scurs din istoria omenirii se impune răspunsul – **nu**.

Atunci ce este de făcut spre a schimba această rânduială a lucrurilor pe care duhul nostru nu o poate primi? Desigur, a respinge cea mai adâncă sete a duhului – aceea de a vedea pe toți oamenii egali în deplinătatea lor – **nu putem**.

Să ne întoarcem la Hristos și să vedem cum dezleagă El problema.

Domnul nu neagă realitatea inegalității ierarhiei, împărțirii în mai presus și mai prejos, mai mare și mai mic, dar această Piramidă a ființării El o întoarce cu vârful în jos, și astfel atinge ultimul grad al desăvârșirii.

Neîndoielnicul vârf al Piramidei este Însuși Fiul Omului, Sin-

gurul, adevăratul, vecinicul Domn; iar El spune despre Sine că «nu a venit să I se slujească, ci să slujească și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți» (Mt. 20: 28). Despre îngeri noi am primit învățătura că sânt fapte mai presus de noi prin cunoaștere și chipul ființării, în comparație cu viața noastră pământească, dar despre ei Apostolul vorbește ca despre «duhuri slujitoare, trimițându-se spre slujba celor ce au a moșteni mântuirea» (Evr. 1: 14). Ucenicilor Săi, Domnul le poruncește să-I urmeze pilda ce le-a dat spălându-le picioarele (Io. 13: 15). El le spune: «Știți că domnii păgânilor domnesc preste ei, și cei mari stăpânesc pre ei. Ci între voi nu va fi așa: ci carele va voi între voi a fi mai mare, să fie vouă slujitoriu; și carele va voi între voi a fi întâiu, să fie vouă rob» (Mt. 20: 25-27; Mc. 10: 42-44). Astfel se determină rostul și înțelesul ierarhiei Bisericești, și anume, ridicarea celor ce stau mai jos, până la treapta desăvârșirii duhovnicești pe care se află cei ce stau mai sus în rânduiala ierarhică, potrivit cuvântului Apostolului: «Și acela au dat pre unii apostoli, pre alții proroci, pre alții binevestitori, pre alții păstori și dascăli, pentru săvârșirea sfinților spre lucrul slujbei, spre zidirea trupului lui Hristos; până ce vom ajunge toți la unimea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, întru bărbat desăvârșit, întru măsura vârstei plinirii lui Hristos» (Efes. 4: 11-13).

Hristos ca Făcător, adică pricinuitoare sau, cu alte cuvinte, «Pricina» ființării lumii, a luat asupra-Și povara păcatului întregii lumi. El este vârful piramidei răsturnate, vârful pe care apasă povara întregii piramide a ființării.

Cei ce urmează lui Hristos, într'un chip de netâlcuit se aseamănă Lui, primind asupra lor poverile și neputințele altora: «Datori sântem, cei puternici, slăbiciunile celor neputincioși a purta» (Rom. 15: 1).

Vorbesc aici despre toate acestea pentru a arăta osebirea caracteristică a căii creștine, a ceea ce mi s'a dat a vedea în viața

lăuntrică a Starețului. Îmi recunosc neputința de a dezvălui în cuvinte și chipuri această viață.

Creștinul merge **în jos**, acolo în adâncul piramidei răsturnate, unde se adună o greutate zdrobitoare. unde este și Cela ce a luat asupra-Și păcatul lumii – Hristos.

Când de inimă se atinge marele har al lui Dumnezeu, începe să lucreze în ea puterea dragostei lui Hristos, și tras de această dragoste, sufletul cu adevărat se lasă în adâncul piramidei răsturnate, tânjind către Hristos, asemănându-se Lui. În limitele puterilor sale, omul ia asupra-și povara fraților săi.

Și aci se înfăptuiește o stare pe care nu este cu putință a o descrie în cuvânt. Adâncul și puterea suferințelor trăite de-a lungul vieții sale au umplut inima de o copleșitoare milă pentru tot ce suferă; iubirea împreună-pătimitoare ajunge până la a se jertfi din toată ființa sa pentru binele celor apropiați, și totodată, dragostea nestăvilit trage întreg omul către Dumnezeu: mintea, inima, până și trupul, întreagă alcătuirea omului este trasă către Dumnezeu într'o adâncă, fierbinte rugăciune, cu plâns pentru oameni, uneori pentru câte unul aparte, cunoscut sau necunoscut, alteori pentru toată «cea din veac» omenire; iar uneori, după îndelungi suferințe ale iubirii, sufletul întreg se dă lui Dumnezeu, și uită lumea.

«Când sufletul este în Dumnezeu, lumea este cu totul uitată, iar sufletul vede pe Dumnezeu».

Când s'a adus lăuntric jertfa, adică atunci când lăuntric totul a fost dat, în om se naște o liniște întru toate, vine o adâncă pace lăuntrică, pacea lui Hristos, carea covârșește toată mintea omenescă (Flps. 4: 7).

În adâncul piramidei răsturnate, străfundul-înălțimea, care este Cel ce a luat asupra-Și păcatul și povara întregii lumi din iubire față de lume, Hristos cel răstignit, o cu totul altă viață se descoperă, o cu totul altă lumină, altă mireasmă. Într'acolo dragostea trage pe nevoitorul lui Hristos. Dragostea lui Hristos chinuie pe alesul ei, îl strâmtorează și îi face viața nesuferit de grea, câtă

vreme nu-și află cea de pe urmă dorire, iar căile pe care și le alege spre a atinge acest ultim țel sânt neobișnuite.

«A te ruga pentru oameni înseamnă a-ți vărsa sângele».

Și am văzut, și port mărturia Fericitului Stareț Siluan, că rugându-se pentru oameni, pentru întreaga omenire, pentru întreg Adamul, în această rugăciune el își dădea întreaga viață.

O asemenea rugăciune este pocăință pentru păcatele oamenilor și, ca pocăință, înseamnă a lua asupra-și poverile lor, iar ca rugăciune pentru întreaga lume înseamnă, într'o oarecare măsură, a purta poverile lumii. Dar pentru a se ivi în om îndrăzneala spre o astfel de rugăciune, pocăința în sine însuși trebuie să fi atins întâi o oarecare desăvârșire, căci dacă el va trăi mai departe în păcat și în patimi, în loc de a purta în sine poverile fraților, va așeza propria-i povară asupra lor. Pentru a se împărtăși cu patimile lui Hristos pentru lume, pentru a fi «părtaș patimilor Sale» (Flps. 3: 10; 1 Pt. 4: 13) trebuie să înceteze păcatul (1 Pt. 4: 1).

A trăi creștinește este cu neputință; creștinește se poate doar muri. Câtă vreme omul trăiește în această lume, în acest trup, tot mereu va fi acoperit ca de un văl ce nu îi dă să petreacă desăvârșit și neîncetat în Dumnezeu către Care tânjește sufletul. Câtă vreme omul este în acest trup, în această latură a vieții sale, el se află pururea condiționat de viața pământească, și deci toată facearea sa va purta și ea un caracter relativ, iar desăvârșirea nu și-o va atinge altfel decât prin marea taină a morții, care va pune pe-cetea vecinicii adevăr pe întreaga cale pământească străbătută sau, dimpotrivă, va vădi minciuna ei. Moartea, ca destrămare a vieții organice a trupului este asemănătoare la toți oamenii, însă ca eveniment duhovnicesc își dobândește la fiecare în parte sensul și însemnătatea ei aparte.

În cartea de față nu îmi propun sarcina, cu neputință de împlinit, a deplinei dezvăluiri a tainei vieții duhovnicești creștine; nu dezleg aci nici o problemă. Sarcina mea constă doar în a mă atinge de ea măcar în parte, și astfel, întemeindu-mă pe experiența Starețului, așa cum l-am observat, să arăt că nevoitorul creștin, povătuindu-se de porunca lui Hristos, neapărat se va opri la condiția fără de care nu este cu putință împlinirea acelei porunci, și anume: «Dacă cineva nu-și va urî sufletul, nu poate ucenic al Meu să fie» (vezi Lc. 14: 26).

Când creștinul, în fierbintea năzuință către desăvârșirea poruncită, primește adânc în suflet și această condiție, arătată de Însuși Domnul, atunci începe experiența despre care cu multă înțelegere se poate spune că aduce omul către ultimele hotare care îi sânt cu putință a atinge.

Hristos este Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit. Om desăvârșit și în înțelesul ultimei desăvârșiri cu putință, și în înțelesul de om adevărat, real. El Singur, Omul desăvârșit, a deșertat până la capăt toată deplinătatea experienței omenești, iar cei care Îl urmează, călăuziți de porunca Sa și de Duhul Său, doar se apropie de acea deplinătate, nedeșertându-o – cel puțin în limitele vieții pământești.

Vorbind despre deplinătatea experienței atot-omenești, sânt încredințat că omul o poate atinge în toate împrejurările, astfel încât monahismul nu este în această privință o excepție de la starea obștească. Fiecăruia dintre noi îi este dată aceeași poruncă, altfel spus, nici unul dintre noi nu este micșorat înaintea lui Dumnezeu, ci fiecare deopotrivă se cinstește. Fiecăruia dintre noi îi este dată suma – dacă se îngăduie să vorbim astfel – cu care se poate dobândi ultima desăvârșire la care poate ajunge omul, al cărei preț este pentru toți și pentru fiecare, unul și același: a nu se cruța până în sfârșit. A nu se cruța până în sfârșit nu înseamnă doar «a-și împărți toate avuțiile și a-și da trupul să se arză» (vezi 1 Cor. 13: 3), ci a ne lepăda de tot ce avem (vezi Lc. 14: 33), în limitele ființării noastre zidite ca făptură osebită de Dumnezeu, a

egoistei noastre dezbinări și puneri împotrivă față de aproapele, de împreună-omul.

În deplinătatea sa, aceasta nu se dobândește decât prin moarte, drept care a trăi creștinește, esențial nu se poate; creștinește se poate doar muri.

Fericitul Stareț adesea spunea că Duhul Sfânt l-a învățat să iubească cu dragostea lui Hristos. A iubi cu dragostea lui Hristos înseamnă a bea paharul lui Hristos, acel pahar pentru care Însuși Omul-Hristos a rugat pe Tatăl «să-l treacă». Dragostea lui Hristos este fericire ce nu se compară cu nimic din lumea aceasta, și totodată este suferință mai presus de toate suferințele, suferință până la moarte. Acest ultim prag, moartea, este și ultima ispitire a iubirii noastre și a libertății. Cel care, fie în parte, fie de departe urmează lui Hristos, «suindu-se spre Ierusalim», acela va înțelege frica pe care o cercau Ucenicii Săi urmându-I (Mc. 10: 32). Aceasta pentru că fiecare facere după porunca lui Hristos trece prin cercare, iar altfel **nu se poate**; și de-abia după cercare își primește vecinica vrednicie. Nevoitorul, cunoscând această lege duhovnicească, adesea cu adâncă temere se hotărăște a se avânta în lucrarea dragostei; dar apoi, când trece prin cercare și înțelege măreția darului lui Dumnezeu către om – slobozenia cea asemenea lui Dumnezeu și viața asemenea Lui – nu mai află nici cuvinte, nici suspinuri spre a-și spune mulțămitoarea dragoste pentru Dumnezeu.

Sânt împrejurări în viața nevoitorului când deplin se hotărăște la moarte, dar de obicei acel foc îl poartă tănuț în suflet, fără să se înfățișeze în deplina sa putere; însă în starea lui împuținată, ce nu își arată în afară lucrarea, el este de neapărată trebuință chiar și în viața de zi cu zi, spre a petrece după puteri în paza poruncii.

În rugăciunea pentru lume cea din multă dragoste, omul ajun-

ge până acolo unde nu se cruță întru nimic; iar când această jertfă lăuntrică va fi fost adusă, sufletul ajunge într'o adâncă pace întru toate. Însă după încetarea rugăciunii, iarăși văzând lumea afundată în suferințe și în întunec, este din nou îndemnat spre rugăciune, și aceasta până în ultima clipă a vieții.

Revenind de la rugăciune la vârtoșenia vieții psihofizice, sufletul cearcă o anume tristețe pentru nedeplinătatea jertfei sale, ba chiar și o oarecare rușine pentru minciuna sa, precum este scris: «tot omul mincinos»¹ (Ps. 115: 2). Mincinos, căci nu rămâne neschimbat, iar dacă astăzi va fi zis: iubesc – mâine poate nu va mai afla în sine acea iubire. Astfel treptat se naște în sufletul omului nevoia de a-și birui minciuna vieții și a-și duce rugăciunea până la dreptatea ultimă, ceea ce nu se atinge decât după moarte.

Joi, 2/15 Septemvrie 1938, dimineața către ora cinci (după ora Athosului, unsprezece), m'am dus la Stareț în magazie și l-am aflat, ca întotdeauna, liniștit; vorbea cu glasul lui obișnuit, scăzut. Din afară nu am observat la el nici o schimbare; se îndeletnicea cu munca sa obișnuită.

După masa de dimineață, către ora zece, m'am dus la el în chilie. Ședea pe scaun, lângă măsuță. Văzându-l schimbat, l-am întrebat:

- Stareț, ce aveți?
- Nu mi-e bine.
- Ce aveți?
- Nu știu.

Ridicându-se de pe scaun, s-a lăsat greoi pe pat, rezemându-se cu spatele de perete, sprijinindu-și trupul cu mâna dreaptă în poziția jumătate culcat; îndreptându-și încet grumazul, și-a ridicat capul: pe fața sa era întruchipată suferința.

¹ În Slavonă: minciună

L-am întrebat:

– Stareț, vreți să muriți?

– Eu încă nu m'am smerit, a răspuns el.

Puțin câte puțin și-a ridicat picioarele pe pat, iar capul și l-a lăsat pe pernă; și așa, îmbrăcat, zăcea. După ceva tăcere, am zis:

– Stareț, poate mai bine v'ar fi în bolniță.

– N'aș vrea să merg la bolniță, că acolo este lume, și apoi ia-răși mă vor pune, ca data trecută, sub ceas, și ticăitul lui stingherește rugăciunea.

– Dar nu puteți rămâne aci bolnav; cine vă va putea sluji?... Și totuși, acolo, este mai ușor.

– Dacă mi-ar da odaie separată, aș merge la bolniță.

Spunându-i că «mă duc să vorbesc cu doctorul», m'am dus la Părintele Thoma, monahul ce răspundea de bolniță, căruia i se spunea «doctor». Părintele Thoma nu avusese în lume vreo formare medicală, dar lucrând toată viața în bolnițele Mănăstirii, dobândise o experiență bogată și chiar unele cunoștințe teoretice. Era un om înzestrat cu o pătrunzătoare intuiție medicală și era foarte folositor Mănăstirii, deoarece la Athos nu sânt adevărate spitale și doctori.

Bolnița Mănăstirii Sfântului Panteleimon ocupă două caturi, astfel că este împărțită în două saloane: cel de sus și cel de jos. Încăperea salonului de jos era o sală mare împărțită în două printr'un perete. În cea de-a doua jumătate, cea din spate, cu ferestrele ce dau înspre mare, cele două unghere sânt despărțite de încăperea principală prin pereți subțiri, formând două cămăru; pe cea din dreapta doctorul, cu drag, a păstrat-o pentru Stareț.

Întorcându-mă la dânsul i-am spus că doctorul îi dă o odaie în salonul de jos. Starețul s'a învoit să se ducă, dar de acum era atât de bolnav, că nu a putut merge singur și a trebuit să-l sprijin. Cu durere, l-am dus la bolniță.

Bolnița Mănăstirii nu dispunea de nici un mijloc tehnic spre a pune un diagnostic. Nimeni nu s'a putut lămuri ce avea Starețul;

starea sănătății sale se înrăutățea repede. Ca toți cei grav bolnavi, se împărtășea zilnic, după obiceiul Mănăstirii. Luni, 6/19, i s-a săvârșit Sfântul Maslu.

Îl cercetam adesea, dar nu îndrăzneam să-l turbur cu vreo convorbire, ci ședeam afară, lângă ușa întredeschisă, căci cămăruia era foarte strâmtă. În vremea vieții sale mi s'a dat adesea puțința de a-i vedea viața, a auzi de la el multe din cele ce dezvăluiau înfățișarea căii sale lăuntrice; mi-a fost cu puțință, într'o măsură, să-i urmăresc apropierea către marea taină a morții, însă clipa însăși morții mi-a rămas ascunsă.

Ultimele zile ale vieții sale, de la începutul bolii până la moarte, Starețul a tăcut. Când încă trăia, îmi povestise cum un shimonah, pregătindu-se în bolniță spre a muri, își petrecuse toată vremea cu ochii închiși, pentru a nu turbura pomenirea lui Dumnezeu cu vreun chip din afară. Acel shimonah, când venea la el prietenul și împreună-nevoitorul său apropiat pe care îl iubea, vorbea cu el foarte pe scurt, fără să-și deschidă ochii, recunoscându-și prietenul doar după glas. Amintindu-mi de aceasta, nu turburam liniștea Starețului cu nici o întrebare, fără numai foarte rar.

O săptămână mai târziu starea sa devenise îngrijorătoare.

Vineri, 10/23 Septemvrie, seara, nu mult înaintea asfințitului, a venit la el duhovnicul, Ieromonahul Serghie, pentru a-i citi canonul umilincios al Maicii Domnului la ieșirea sufletului. Ajungând la patul bolnavului, duhovnicul a spus:

– Blagosloviți, Părinte Siluan.

Starețul și-a deschis ochii și gingaș s'a uitat la noi. Fața îi era bolnăvicios de palidă, însă liniștită. Văzându-l pe Stareț tăcut, duhovnicul a întrebat:

– Cum e, Părinte Siluan, ne recunoașteți?

– Vă recunosc, a răspuns el cu glas slab, dar limpede.

– Și cum vă simțiți?

– Bine, mi-e bine.

Era oare acest răspuns dorința nevoitorului de a-și ascunde suferințele și a nu se plânge de boală, sau cu adevărat Starețul se

simțea atât de bine duhovnicește, încât nici nu-și mai simțea boala, și nu-i turbura pacea sufletului – nu știu.

– Am venit să ne rugăm împreună și să vă citim canonul Maicii Domnului... Voiți?, a zis duhovnicul.

– Da, voiesc... mulțumesc... mult doresc.

Duhovnicul a început a citi canonul. Starețul, palid, ședea culcat pe spate liniștit, nemișcat, cu ochii închiși; mâna dreaptă îi era pe piept, stânga pe lângă trup. Fără să-i schimbe poziția mâinii stângi, grijuliu, i-am găsit pulsul; era foarte neregulat: când foarte slab, abia simțit, când ceva mai tare, dar în ambele cazuri atât de aritmic, încât într-o jumătate de minut s'a schimbat de mai multe ori.

S'a sfârșit citirea canonului. Starețul din nou a deschis ochii, ne-a mulțămît încetișor, iar noi ne-am luat rămas bun, zicând: «Pe mâine dimineată».

La miezul nopții a intrat în cămăruie infirmierul, Părintele Nicolai. Starețul îl întreabă:

- Se citește Utrenia?

- Da, răspunse infirmierul, și adăugă: E nevoie de ceva?

- Mulțumesc, de nimic.

Întrebarea liniștită a Starețului, ca și răspunsul său către infirmierul care îi oferise ajutorul, și faptul că auzea slujba, care oricum de-abia se deslușea în colțișorul său, toate acestea arată că era deplin conștient și stăpân pe sine. După sfârșitul Utreniei, adică la un ceas și jumătate după scurta convorbire, Părintele Nicolai din nou a aruncat o privire asupra Starețului și a fost foarte uimit să vadă că deja se săvârșise. Nimeni nu i-a simțit sfârșitul; nici măcar cei care zăceau aproape de el. Așa de lin s'a dus la Dumnezeu.

După tipicul Bisericii, nu se cade a dezgoli trupul monahului, și de aceea nu se face deplina spălare, ci doar cu un burete umed

se face semnul crucii pe frunte, pe piept, pe mâini, pe picioare și pe genunchi. Îmbrăcat în toate cele monahicești, în dulamă cu shima pe deasupra, trupul și capul celui adormit se înfășoară și se coase în rasă¹, se pune pe o năsalie anume, se cântă scurta rânduială după ieșirea sufletului și este dus în biserică, acoperit cu un văl negru brodat cu o cruce roșu închis, asemenea crucii de pe shimă.

Utrenia în bolniță se slujește ceva mai repede decât în biserică mare, și deci înaintea liturghiei rămăsese câtăva vreme în care au putut fi săvârșite toate acele puține pregătiri ale trupului monahului spre a-l duce în biserică. Trupul Starețului a fost pus cu nășalia în biserică bolniței pentru liturghia celor adormiți, după săvârșirea căreia monahii îi citeau pe rând Psaltirea.

După obiceiul Mănăstirii, Starețul, ca unul ce trăise mulți ani în obște și avusese ascultări de mare răspundere, a fost prohodit «în sobor». După Vecernie trupul său a fost dus din biserică bolniței în biserică mare a Mănăstirii, închinată Sfântului Mare Mucenic Panteleimon, unde rânduiala prohodirii s'a săvârșit de soborul Ieromonahilor. De obicei întâi-stătătorul soborului este Igu-menul, dar deoarece bătrânul Igumen, Arhimandritul Misail, în acea vreme nu mai putea ieși din chilia sa, suferind de hemiplegie, a fost înlocuit de locțiitorul său, Ieromonahul Iustin. După săvârșirea rânduiei prohodirii monahilor trupul Starețului a fost purtat la cimitirul aflat în afara porților Mănăstirii, și, cusut în rasă, fără coșciug, a fost pus în mormânt, cântându-se rânduiala de încheiere și «vecinica pomenire».

Săvârșitu-s'a Fericitul Stareț, Shimonahul Siluan, în al doilea ceas al nopții spre 11/24 Septemvrie 1938, și a fost îngropat în aceeași zi, seara la ora patru.

¹ Potrivit tipicului – în mantie. Însă la sfântul Munte este tendința către o mai mare simplitate, astfel încât monahii nu poartă mantia de obicei, cu excepția Ieromonahului, Canonarhului și Eclisiarhului, în timpul slujirii în biserică.

XIV

Monahismul athonit, în treaza sa neîncredere față de om, ține pravila Părinților: «Pe nimeni mai înainte de moarte să ferecești». Această dreaptă trezvie, ca toate cele din viața omului, poate depăși granițele cuvenite, devenind o teamă peste măsură față de nimicnicia omenească. Monahismul athonit ar putea fi învinuit mai curând de aceasta din urmă.

Câtă vreme era în viață, Starețul Siluan, în convorbirile sale cu monahii, uneori și-a exprimat gândurile pe care cititorul le poate afla în scrierile sale; și întrucât aceste cuvinte întrec măsura omului obișnuit, firește că multor monahi li s'a ivit o teamă față de el, și unii ziceau: «Să vedem cum va muri». Mulți monahi l-au iubit pe Stareț pentru blândețea sa liniștită și neschimbata bunăvoință, dar, în chip curios, de-a lungul a aproape jumătate de veac, viața cât se poate de deosebită a Starețului a rămas pentru cei mai mulți puțin cunoscută, și de-abia după ce s'a săvârșit a fost recunoscută sfințenia sa.¹

¹ Problema propriei tănuiri în nevointă este una esențială în viața fiecărui nevoitor. Sânt multe pricini care o cer. Însă la Athos, pe lângă cele firești întregii lumi, mai sânt și unele pricini aparte. În mănăstirile și pustiiile Athosului s'au adunat oameni care au părăsit lumea, și deci au trecut prin focul lepădării. Toți aceștia, cu rare excepții, în clipa unui încordat avânt către Dumnezeu au adus jertfa căreia numele îi este: „Mie lumea s'a răstignit, și eu lumii” (Gal. 6: 14). Fiecare și-a săvârșit această nevointă în măsura puterilor, și deci aproape fiecăruia i se poate părea că a săvârșit-o în deplină măsură. După o astfel de nevointă, după o asemenea jertfă, văzându-se că nu a ajuns la cele dorite, monahul este supus unei ispite aparte: „zavistia duhovnicească”. Precum Cain, văzând că jertfa fratelui său Avel

Un monah, Părintele Ștefan, care sluja la farmacia Mănăstirii, mult îl iubea pe Stareț. El însuși mi-a povestit următoarele:

«Dimineața, în ziua când s'a săvârșit Starețul Siluan, părăsindu-mi lucrul, m'am dus la biserică să-i citesc din Psaltire și am cerut Domnului din toată inima să-mi dea a înțelege din citire cum își trecuse el calea monahală și dacă plăcuse lui Dumnezeu. Când am ajuns în biserică, monahul ce era acolo citea: „Dumnezeu meu ești Tu, și Te voi înălța: mărturisi-mă-voi Ție, că m'ai auzit și Te-ai făcut mie întru mântuire. Mărturisiți-vă Domnului, că este bun, că în veac este mila Lui”. Văzând că terminase cathisma (a șasesprezecea), i-am spus: „Mergi și te odihnește, zic eu mai departe”. S'a dus, și eu i-am luat locul la analog și am început să citesc următoarea cathismă (a șaptesprezecea): „Fericiți cei fără prihană în cale, carii umblă în legea Domnului. Fericiți carii cearcă mărturiile Lui, din toată inima vor căuta pre Dânsul... Îndreptările Tale voi păzi... Din toată inima mea am căutat pre Tine... Cu buzele mele am vestit toate judecățile gurii Tale. În calea mărturiilor Tale m'am desfătat, ca întru toată bogăția”, și

fusese primită de Dumnezeu, iar a sa nu, din zavistie a ajuns până la fratricid, și monahii, măcar că nu-și omoară fizic fratele, adesea îi făuresc împrejurări nesfârșit de grele duhovnicește. Dar chiar și fără aceste încercări de a pune piedici celui pe care îl vede propășind în rugăciune și în alte fapte duhovnicești, singur chinul lăuntric de a-și cunoaște nepricopsirea este destulă pricină pentru ca fiecare nevoitor să se poarte în prezența celorlalți fără a se arăta întru nimic.

În lume sânt mulți care ar dori să vadă sfințenia spre a o cinsti, iar atunci pentru nevoitor se iscă primejdia slavei deșarte. Dar sânt și cei stăpâniți de duhuri rele, cărora le este nesuferită vederea sfințeniei; nesuportându-o, ei se fac și mai răi. Cu toate acestea, covârșitoarea majoritate sânt necercați, și nu recunosc pe cel duhovnicesc. A se ascunde de unii ca aceștia este ușor și simplu. Mai greu este a te ascunde de monahi, căci neconținut petrecând în nevointă, se învață a percepe, după multe semne abia zărite, ce anume trăiește fratele, drept care la Athos se ivește o deosebită trebuință de a învăța a se purta astfel încât în afară să nu se vădească nimic. Și socotesc că această artă stă la mare înălțime printre cei de la Sfântul Munte.

celelalte ale acestui minunat psalm. Și atunci m'am încredințat în inimă că el plăcuse lui Dumnezeu».

După sfârșitul Starețului un Ierodiacon a cerut Igumenului Mănăstirii binecuvântarea «să meargă la pustie». Chemat fiind în soborul bătrânilor, el a trebuit să răspundă la întrebarea de ce vrea să iasă din obște. Ierodiaconul a răspuns că o socotește folositoare mântuiri sale. Atunci unul din soborul bătrânilor, Shimonahul Matthei, zice: «Oare nu este prielnic aci a te mântui? Toată viața sa Părintele Siluan și-a petrecut-o în Mănăstirea noastră, și crezi că vei găsi la pustie pe cineva mai mare decât el?» Și aceasta o spunea Părintele Matthei, care în timpul vieții Starețului Siluan fusese unul din cei ce se temuseră cel mai mult pentru el.

Un altul dintre cei mai bătrâni monahi ai Mănăstirii, Shimonahul Trofim, un minunat nevoitor a cărui viață ar fi putut sluji drept bună pildă multora, după sfârșitul Starețului a citit o parte din însemnările lui. Cuvintele Starețului despre dragostea lui Dumnezeu, despre smerenie, despre «a-și ține mintea în iad, și a nu deznădăjdui», și altele, i-au lăsat o adâncă impresie. Îmi amintesc de întâlnirea cu el la «poarta mică» a Mănăstirii. Oprindu-mă, mi-a spus:

- Acum am văzut că Părintele Siluan a ajuns la măsura Sfinților Părinți... Sfârșitul lui m'a încredințat de aceasta.

- Părinte Trofim, mi-am îngăduit eu să zic, oare o jumătate de veac de împreună viețuire în Mănăstire nu v'a încredințat de aceasta, ci numai sfârșitul?

- Întotdeauna l-am iubit, și mă bucuram să-l întâlnesc, dar mi se părea că vorbește prea direct cu Dumnezeu și, drept să-ți spun, mă temeam pentru dânsul.

- Și cum vorbea, de vă temeai pentru dânsul?

- El, deși foarte simplu, dar cumva atât de îndrăzneț și cutezător vorbea despre rugăciune și despre Dumnezeu, ca despre Tatăl său firesc, încât mi se întâmpla să-l opresc și să-i spun: «Încetează, părinte»... Mi se părea că își pierduse frica lui Dumnezeu.

- Iar când îl opreai, el cum răspundea?

- Era întotdeauna același. Îl opresc – el tace.

- Și se supăra oare când îl opreai?

- A, nu! Era un om blajin, și nu-mi amintesc să se fi supărat vreodată.

- Părinte Trofim, știți totuși că cei înșelați sânt întotdeauna neascultători și că se supără dacă sânt muștrați. Cum de nu ați luat aminte la aceasta?

- Da, vezi, Dumnezeu mi-a ascuns-o... Tare simplu era el. Deabia acum mi-am înțeles greșala.

- Și ce ziceți de însemnările lui?

- V'am spus, a ajuns la măsura Sfinților Părinți.

Un episcop sârb care venise de mai multe ori la Sfântul Munte și care mult îl iubise pe Stareț, auzind că se săvârșise a scris în jurnalul său misionar un necrolog intitulat: «Omul marii iubiri», unde, între altele, spune despre dânsul următoarele:

«Despre acest minunat monah se poate spune doar: **dulce suflet**. Nu numai eu am simțit dulceața acestui suflet, ci și fiecare închinător la Athos care s'a întâmplat să-l întâlnească. Siluan era înalt, puternic, cu o barbă mare neagră și, datorită înfățișării sale, nu îndată înclina un străin către el. Dar destul era o singură convorbire pentru a iubi acest om... Vorbea despre nemărginita dragoste a lui Dumnezeu pentru om și ducea pe păcătos până la a se osândi pe sine cu asprime».

Povestind apoi despre unele convorbiri cu Starețul, Episcopul scrie:

«Acest minunat nevoitor fusese un simplu monah, însă bogat în dragostea pentru Dumnezeu și pentru aproapele. Mulți monahi din toate laturile Sfântului Munte veneau către el după sfat, dar mai cu seamă monahi sârbi de la Hilandar și din Schitul Sfântul Savva (al Serbiei). Ei vedeau într'însul pe părintele duhovnicesc ce îi năștea cu dragostea sa. Toți aceștia și-au simțit acum dureros despărțirea de el. Și multă, multă vreme își vor aminti de dragostea Părintelui Siluan și de înțeleptele lui sfaturi».

«Și mie Părintele Siluan foarte mult mi-a ajutat duhovnicește.

Simțeam cum rugăciunea sa mă întărea. De câte ori mă duceam la Sfântul Athos, mă grăbeam să-l întâlnesc »...

Autorul își încheie necrologul cu următoarele cuvinte:

«Și încă multe, multe mi-a fost dat să aud de la Părintele Siluan, și să aud despre el de la alții. Dar cine ar putea să înșiruie sau să scrie toate acestea? Cartea vieții sale este scrisă în întregime cu mărgăritarul înțelepciunii și cu aurul iubirii. Este o uriașă, nepieritoare carte. Acum ea s'a închis și, cu mâinile îngerului său păzitor, este înfățișată înaintea vecinului și dreptului Judecător. Iar vecinul și dreptul Judecător va zice sufletului care atâta L-a iubit pe pământ: Credincioasă sluga Mea Siluan, intră întru bucuria Domnului tău. Amin.» (Episcop Nicolai¹)

Alt Episcop, rus, Mitropolitul Veniamin, care nu îl cunoștea pe Stareț decât prin corespondență și din cele povestite de către cei care îl văzuseră, primind veștile sfârșitului său a scris Igumenului Iustin (18/11/1938):

«Înalt Preacuvioșia Voastră, și Cinstite Părinte Locțiitor, împreună cu frăția!

Am primit vestea de la voi despre sfârșitul Cuviosului Stareț, părintele shimonah Siluan... Fie primit în Împărăția Cerurilor!...

Nu se cade nouă, păcătoșilor, a judeca despre cei sfinți. Însuși Dumnezeu îi proslăvește precum știe. Ci spun cu deplină sinceritate că în ultimii ani eu nu am simțit de la nimeni altul o așa de mare putere a **harului** precum de la el, Părintele Siluan.

Greu de pus în cuvinte în ce consta acea putere.

Precum despre Hristos Domnul spuneau, cât era în viață pe pământ, că vorbea **cu stăpânire**, iar nu precum cârturarii... astfel și din scrisorile Părintelui Siluan simțeam **cât se poate de limpede** eu, păcătosul, o asemenea putere cum nu am simțit de la nimeni altul. **Duhul ceresc, Dumnezeuiesc**... convingător dincolo

¹ Este vorba de Sfântul Episcop Nicolai Velimirovici (1881-1956), el însuși proslăvit între sfinți de către Biserica Sârbă. (N. tr.)

de orice dovadă... ca un glas de „acolo”, de la Dumnezeu... Și nu aş şti să o spun mai bine... Și de aceea îi păstrez scrisorile la mine. Și dacă nu aş şti nimic despre viața sa, despre nevoințe, despre rugăciune, despre ascultări, **singur duhul scrisorilor** îmi este destul mie, păcătosului, spre a-l socoti cuvios.

Dar voi mai povesti un caz al străvederii sale.

O mamă care trăiește acum în afara granițelor Rusiei pierduse de mult orice legătură cu fiica sa rămasă în Rusia. Și dorea să știe cum să se roage pentru ea – ca pentru una vie sau adormită?

L-a întrebat pe Starețul Siluan, iar el i-a răspuns fără urmă de îndoială că fiica ei trăiește și că îi este bine... Și într’adevăr, câteva luni după aceasta o doamnă s’a dus în Rusia, a căutat-o pe fiica pierdută, s’au văzut și a vorbit cu ea». ¹

Mai departe Mitropolitul povestește despre încă un caz de străvedere a Starețului și apoi scrie:

«Îmi îngădui să vă cer: oare nu ați binevoi să adunați în arhive mărturii despre dânsul? Desigur, aceasta ar fi și povățuitor, și mângâietor, și mântuitor pentru noi, păcătoșii.

Poate să păstrați și scrisorile sale (fie și în copii).

Încă v’aș ruga: îngăduiți Părintelui S. să-mi trimită **ceva din lucrurile celui săvârșit** și, de asemenea, să mă mângâie cu un răspuns la scrisoarea ce i-am trimis.

Semnat: M. Veniamin»

În scrisoarea sa către mine, Mitropolitul a scris:

«Nesfârșit vă mulțămesc pentru scrisoarea în legătură cu Părintele Siluan... Înserez să știu mai multe despre el... În scrisoarea mea către Părintele Locțiitor veți afla despre părerea mea față de Starețul ce s’a săvârșit.

Iar dacă mi-ați scrie și mai multe despre dânsul, nu numai eu,

¹ Despre această întâmplare știu și eu. Corespondenței Starețului cu diferite persoane eu îi slujeam drept secretar. Starețul mi-a povestit cum, în vremea rugăciunii, Dumnezeu i-a descoperit starea fiicei acelei femei.

ci și mulți alții ar fi foarte mulțămitori.

De unde este el? Unde trăia înainte să vină la Athos? De ce a venit acolo? Cum se mântuia? Ce spunea (până și amănuntele neînsemnate sânt importante)? Oare nu cunoașteți niște întâmplări aparte? Cum se ruga?

Câtă vreme sânteți în viață, precum și alți martori – adunați și însemnați despre el tot, până la cele mai mici amănunte... Aceasta este **Istoria Bisericii**.

Eu îl pomenesc pe Părintele Siluan împreună cu plăcutul lui Dumnezeu, Părintele Ioan din Kronstadt, și îi cer ocrotirea înaintea lui Dumnezeu... Încă o dată mulțănesc și aștept, nu numai eu, încă și mai multe noutăți, dacă va fi plăcut lui Dumnezeu. Iar acum Părintele Siluan nu se mai primejduiește...¹

Semnat: M. Veniamin»

¹ Toate sublinierile și punctele de suspensie aparțin autorului scrisorii.

ÎNCHEIERE

Asumându-mi sarcina de a rămâne în limitele celor de neapărată trebuință, dar îndestulătoare spre a pune cât mai limpede înaintea binecinstitorilor cititori cele mai însemnate clipe și laturile esențiale, cunoscute mie, din viața Fericitului Stareț, ajung la încheierea lucrării mele.

Făcând cunoștință cu scrierile însuși Starețului în cea de-a doua parte a acestei cărți, cititorul va vedea că multe probleme de înaltă însemnătate din punctul de vedere dogmatic și ascetic al înțării omenești, pe care nu le-am cercetat, sânt atinse de Fericitul Părinte, ca de pildă împreună-lucrarea trupului în cunoașterea lui Dumnezeu, sau postul, pe care foarte original îl definește Starețul, și în același timp neobișnuit de adânc – aș zice, asemănător lui Hristos: «Trebuie să mănânci atâta cât, după masă, să-ți vină să te rogi» (vezi Lc. 21: 34). Împreună cu acestea, cititorul va întâlni în cele înfățișate de mine un întreg șir de împrejurări pe care le-am redat cu precădere pe temeiul multor convorbiri cu Starețul. Alegerea materialului este o sarcină neapărat condiționată și mărginită. Neînțeleaptă ar fi încercarea de a epuiza tot materialul; tot atât de necorespunzător țelului ar fi și faptul ca, prin prea multul material, să abatem gândul de la esențialul asupra căruia cu luare-aminte se pleca părintele meu.

Pe lângă mărturiile de mai sus despre cucernica cinstire a Starețului Siluan, îmi sânt cunoscute și alte asemenea mărturii, precum și nu puține întâmplări ce arată cât de lucrătoare îi era rugăciunea pentru bolnavi și suferinzi, sau manifestările uimitoarei sale intuiții și străvederi; dar înclin spre gândul de a le pune sub tăcere, pe de-o parte pentru că acele împrejurări privesc persoane ce, în mare parte, precum s'a mai spus, sânt încă în viață; pe de altă parte, pentru că nicicum nu înclin a mă lăsa atras de ele, urmând astfel duhul însuși Starețului, care nu le dădea multă însem-

nătate. Istoria cunoaște mulțime de cazuri de vindecări și de străvedere și la cei care nu erau sfinți. Nu această latură a vieții lui este cea cu adevărat mare.

Cuviosul Ioan Scărarul spune: «Oarecarii, pre puterea cea de minuni lucrătoare și văzută, între darurile cele duhovnicești mai mult decât pre toate o fericesc, neștiind că multe sânt decât aceasta mai înalte și mai ascunse: pentru aceea și rămân nevăzute» (Cuv. 26: 74)¹. Dar ce anume dintre cele «ascunse» poate fi mai «înalt» până și decât darul facerii de minuni? Despre aceasta Starețul spune următoarele:

«O, neputincios duhul meu. El se stinge ca o mică lumânare la orice adiere; dar duhul Sfinților ardea fierbinte ca un rug de spini, și nu se temea de vânt. Cine-mi va da un astfel de foc, a nu cunoaște odihnă nici ziua, nici noaptea de dragostea lui Dumnezeu? Fierbinte este dragostea lui Dumnezeu. Pentru ea sfinții au răbdad toate scârbele și au dobândit puterea facerii de minuni. Ei tămăduiau bolnavii, înviau morții, mergeau pe apă, se înălțau în văzduh în vremea rugăciunii, prin rugăciune făceau să se pogoare ploaie pe pământ – dar eu aș dori să mă învăț doar smerenia și dragostea lui Hristos, ca pe nimenea să obijduiesc, ci să mă rog **pentru toți ca pentru mine însumi**» (p. 362).

Despre aceste **mai înalte și ascunse** din viața Starețului am încercat să vorbesc, în măsura puterilor mele. Urmărind acest țel, m'am hotărât să scriu despre căile dobândirii libertății duhovnicești în Dumnezeu în chip deschis, fără a trece sub tăcere sau a ascunde cele ce am auzit.

În aceeași *Scară* a Cuviosului Ioan este o uimitoare povestire «despre sfinții osândiți și despre temnița celor ce se pocăiesc». Sfântul scriitor, în chip prorocesc mai nainte văzând mulțimea de sminteli ce aveau să nască acele cuvinte până astăzi, zice, între altele, așa:

¹ Sf. Ioann Scăriariul, *Scara*, trad. Veniamin Costache, Ed. Predania, București, 2008, p. 309. (N. tr.)

«Iară bărbatul cel viteaz, dintru acestea a priimit bold și săgeată de foc, și râvnă întru inima sa purtând s'a dus. Iară cea ce este mai jos decât acesta, și și-a cunoscut neputința sa, și smerită-cugetare cu lesnire câștigând prin prihânirea sa, în urma celui dintâi a alergat, însă nu știu de și l-a ajuns. Însă bărbatul lenevos să nu se atingă de cele zise, ca nu cumva și pre acel lucru pre care îl lucrează, deznădăduindu-se, să-l risipească» (Cuvântul 5: 21-22)¹.

Temându-mă a sminti pe cei naivi și puțini la suflet, povestind descoperit despre greutățile luptei duhovnicești, am spus la început că «prin cuprinsul său, cartea de față **este destinată unui cerc restrâns de oameni**»; iar acum doresc să repet din nou acel cuvânt, căci oricât de simplu era Starețul Siluan, viața sa era o deosebit de înaltă și măreață nevointă a iubirii pentru Dumnezeu.

Adevărat grăiesc: multă rușine a trebuit să biruiesc înainte de a mă hotărî să scriu această Viață, căci starea lucrurilor m'a silit să nu-mi ascund apropierea de marele părinte. Sânt încredințat că tot cel care l-a cunoscut și mă cunoaște și pe mine, va zice nemulțumit: «Și tu ai îndrăznit să scrii despre Stareț?» Iar cei ce nu l-au cunoscut, dar mă cunosc pe mine, sau poate doar m'au văzut, vor zice cu dispreț: «Dacă ucenicul este așa, înseamnă că nici învățătorul nu era mare lucru».

Recunosc că, pentru numele marelui Stareț, a avea un astfel de biograf și martor este o înjosire². Dar nu a fost altă cale... Aș fi dorit mai mult să mă ascund și să dau această scriere anonim, spre a nu înjosi cu sărăcia mea măreția Starețului, dar nu mi-am putut-o îngădui, deoarece am socotit de neapărată trebuință a purta răspunderea mărturiei pentru el. Pentru a îndreptăți în parte

¹ Ibid., p. 129. (N. tr.)

² Port mărturie că fiecare cuvânt de smerenie rostit de Părintele Sofronie era **cea mai autentică** a lui trăire: nici un formalism, nici o falsitate nu era în el, ci **cu adevărat** trăia ce spunea. Noi „ceilalți” nu putem înțelege aceasta, este o altă viață la care ne cheamă pe toți Dumnezeu, alte criterii, alte măsuri, alte repere, alte... alte... (N. tr.).

îndrăznirea mea voi spune că am fost silit spre această lucrare de dorința și stăruitoarele cereri ale multor persoane, precum și de ascultarea către părintele meu duhovnicesc, înțeleptului Bătrân, acum încă în puteri, Ieroshimonahul Pinufrie, care mi-a dat anume binecuvântarea spre această înfăptuire. Și totuși mult m'am luptat lăuntric, căci cuvântul duhovnicesc este o energie de un ordin cu totul aparte. Cel care îl grăiește se supune el cel dintâi judecății cuvintelor rostite, drept care, bineînțeles, mă predau deplin meritatei ocări, știind că voi fi osândit și de Dumnezeu, și de oameni. O oarecare ușurare pentru conștiință îmi este, între altele, faptul că în cartea de față nu se află nici un gând **de-al meu**, ci totul este luat din învățăturile și convorbirile cu fericitul părinte și cu ceilalți povățuitori ai mei. Teamă mi-este însă că, lipsit fiind de înțelegere (adică de cunoaștere) duhovnicească, să nu fi strecurat vreo greșală în descrierea vieții Starețului și în înfățișarea sfintelor sale povește – pentru care cer ca răspunderea să mi se atribuie deplin, spre a nu fi înjosită experiența Starețului, cea pecetluită printr'o viață sfântă și prin sfânt cuvântul său.

De la tot binecinstitorul cititor, ce va înțelege greutatea sarcinii ce-mi stă înaintea, cer să fie cât mai îngăduitor și fără pretenții în așteptările sale față de mine; cer să îmi ierte toate greșalele fără de voie (căci cele de voie nu ar trebui să fie, fiindcă am fost călăuzit de frica ce nu mi-a îngăduit «să mint întru cele sfinte») și să le îndrepte. Spre a ocoli vreo pierdere sau păgubire a esențialului îi cer să nu dea atenție neîndestulărilor exterioare și lăuntrice ale scrierilor mele, ca de pildă: stângaceea înșiruire și înfățișare a celor povestite; neînzestrarea-mi în descrierile psihologice; revenirile și repetările acelorași; neiscușința și nedeplinătatea definițiilor teologice, care neapărat vor stârni multe nedumeriri și nemulțumiri. În sfârșit, cer să-mi ierte limbajul greoi și necioplit, atât de nepotrivit sfintei și măreței simplități a întregii înfățișări a Fericitului Stareț.

Toate împrejurările vieții mele de acum nu mi-au îngăduit a mă lupta mai mult cu unele din neajunsurile pomenite, dar nu es-

te cu neputință ca mai târziu să mi se dea prilejul de a le împruți-
na într'o măsură mai mare sau mai mică. Dar acum nădăjduiesc
că acel cuvânt al Starețului ce a izvorât din deplină iubirea inimii
va atrage mințile și sufletele cititorilor, căci, pentru cei ce au u-
rechii să auză și ochii să vadă, ele poartă în sine limpedea mărturie
a dreptății și adevărului lor.

Cuvântul Starețului, neobișnuit de înalt prin desăvârșirea sa
duhovnicească, este mărturia vieții mai presus de fire ce i s'a dat
să trăiască. Multora el le va rămâne de neînțeles și de neajuns, în
pofida limpezimii și simplității sale. Experiența a arătat că, în
parte, el este neînțeles tocmai din pricina simplității sale și faptu-
lui de a fi străin stilului înțelegerii și expresiei intelectualului mo-
dern, împrejurare ce m'a îndemnat să-l însoțesc, ba chiar și să-l
preîntâmpin cu lămuriri, într'un limbaj mai accesibil oamenilor
educați ai vremurilor noastre, în nădejdea de a sluji fie și unuia
dintre dâșii drept sprijin spre o mai bună înțelegere a căilor sfin-
țeniei. Când însă cititorul va avea în vedere neapărata trebuință a
unei atenții mai subțiri față de cuvântul simplu și liniștit al Stare-
țului, care atinge problemele adânci ale ființei duhovnicești a
omului, sau care descrie lupta lăuntrică, sau lucrarea harului, a-
tunci toată nevoia lămuririlor mele, firește, va dispărea, și va ră-
mâne în putere numai sfântul și curatul cuvânt al fericitului pă-
rinte.

Astăzi, săvârșind pomenirea părintelui nostru, Starețul Siluan,
cu prilejul împlinirii a zece ani din ziua săvârșirii sale, sufletul
meu se îndreaptă către dânsul în rugăciune cu dragoste cucernică:

Iartă-mă, părinte sfinte, că în nebunia mea am îndrăznit să vor-
besc despre cele ce tu, întru a ta îngăduință, mi-ai încredințat.
Mulțămitor lui Dumnezeu, Care mi-a dat nemeritată fericirea de
a te cunoaște și de a avea adesea slobodă apropiere către tine câ-
tă vreme trăiai aci, rogu-mă, îngăduie-mi a te întreba: acum, că
ai trecut toate hotarele pământului, și vezi cea neajunsă frumuse-

te a Celui care te-a iubit, și pe Carele ai iubit, Domnul, și pe a Sa Precistă Maică, din desfătarea iubirii lui Dumnezeu uitat-ai oare lumea noastră plină de scârbe, și de acum nu-ți mai amintești de ea, sau și mai puternic te rogi pentru ea – căci dragostea, precum însuși ai spus, nu poate, nici uita, nici a se împăciui, câtă vreme nu și-a atins cea de pe urmă a sa dorire?

Și deși sufletul meu, întunecat și mort față de tot ce este bun, nu este în stare acum a-ți desluși glasul, totuși cu noi au rămas cuvintele tale în care îți auzim răspunsul:

«Sufletul carele a cunoscut pre Dumnezeu Făcătorul său și Tatăl Ceresc, nu poate avea odihnă pre pământ. Și sufletul cugetă: „Când mă voi arăta Domnului, atunci înaintea întregii Sale mi-lostiviri mă voi ruga pentru întreg neamul creștinesc”. Și totodată cugetă: „Când voi vedea Fața Sa iubită, de bucurie nu voi putea nimica spune, căci din multa dragoste nu poate omul nimic grăi”. Și iarăși gândește: „Ruga-mă-voi pentru întreg neamul omenesc, ca toți oamenii să se întoarcă la Domnul și să odihnească întru Dânsul, căci dragostea lui Dumnezeu tuturor voiește a se mântui”».

Adânc încredințat că fericitul nostru părinte a dobândit pe Dumnezeu și desăvârșita dragoste către care atât de nestăvilit a năzuit, și că acum, în Duhul Sfânt, el îmbrățișează întreaga lume cu rugăciunea sa într'o măsură și mai mare decât în vremea vieții sale pământești, fără să doresc a veni întru întâmpinarea cuiva, pe nimenea întru nimic silind, ci doar urmând avântului sufletului meu, închei sărăcăciosul meu cuvânt cu rugăciunea:

CUVIOASE PĂRINTE SILUANE, ROAGĂ
PRE DUMNEZEU PENTRU NOI.

Franța, Sainte-Geneviève-des-Bois,
«Le Donjon», 11/24 Septemvrie 1948.

PARTEA A DOUA

SCRIERILE
STAREȚULUI
SILUAN

ferind cititorului esențialul acestei cărți, adică extrase din scrierile Fericitului Stareț Siluan, îmi îngădui a exprima mai înainte câteva gânduri despre scrierile sale.

Domnul au zis: «Tot cel ce este din adevăr aude glasul Meu» (Io. 18: 37), iar Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul spune: «Cel ce cunoaște pre Dumnezeu aude pre noi; carele nu este din Dumnezeu, nu ne aude» (1 Io. 4: 6).

Din adâncul inimii socotesc că aceste cuvinte se potrivesc scrierilor Starețului Siluan. Gândesc că cine are duh și înțelegere de la Dumnezeu spre a-L cunoaște, acela limpede va simți în scrierile Starețului adierea Duhului Sfânt.

Scrierile Starețului, om aproape fără carte, sânt cuvântul despre ceea ce i-a fost dat să vadă; adesea cuvântul lui, prin forma sa, se aseamănă cu psalmii, lucru firesc, căci purcedea dintr'o neîntreruptă rugăciune. Ritmul scrierilor sale este unul foarte lin, lucru caracteristic rugăciunii adânci. El neîncetat revine la unele și aceleași teme: Dumnezeu și toate cerurile se cunosc numai prin Duhul Sfânt; Domnul nemărginit iubește omul, iar dragostea acesta se cunoaște numai prin Duhul Sfânt; Duhul Sfânt este duhul înfrânării, al întregii-cugetări, al blândeței, al smereniei; Duhul Sfânt este duhul păcii, al împreună-pătimirii, al iubirii pentru vrăjmași.

Sufletul Starețului, mintea sa, sânt preocupate, nu de multe gânduri, însă acele gânduri sânt ființial cele mai adânci, sânt măsura tuturor lucrurilor. Cel care în adâncul făpturii sale trăiește aceste gânduri, prin ele, ca printr'o tainică prismă duhovnicească vede întreaga lume.

De două mii de ani neîncetat se propovăduiește cuvântul lui Dumnezeu în toate limbile, în cele mai felurite chipuri; în schimb,

Domnul Însuși a propovăduit omului cunoașterea vecinicei Dumnezeiești vieți, nu în multe cuvinte. Viața lui Dumnezeu este mai presus de tot chipul. Din acest tărâm al luminii neapropiate, în mișcarea sa către făptură, viața Dumnezeiască se împărtășește la început în cele mai simple și foarte puține chipuri «gândite», nepătimase, iar apoi, trecând din treaptă în treaptă, slăbește din ce în ce mai mult, ajungând până la formele cele mai grosolane și sărăcicioase, care de acum încep a fi doar o scâlcie. De pildă, pruncul este adus în fața icoanei și se învață a se ruga lui «Doamne-Doamne», iar pentru prunc icoana, în cazul de față, nu este doar una din formele bunevestiri sau a teologiei, ci Însuși acel «Doamne-Doamne» Căruia el se roagă.

În pogorământul său de la desăvârșita curăție, lumina cunoașterii lui Dumnezeu ajunge până la forme grosolane și adesea urâte, pozitive (catafactice); însă în procesul dezvoltării omului se observă rânduiala contrarie, de jos în sus: de la forme grosolane pozitive el se înalță către gândirea nepătimasă despre Dumnezeu, și chiar la negrăita împărtășire cu Dumnezeu în afara chipurilor.

Nu doresc să mă opresc asupra problemei dezvoltării conștiinței omenești, asupra felului cum, de la concepte și chipuri empirice ale acestei lumi ea se ridică la înțelegerea ființării vecinicei Dumnezeiești. Voi însemna doar că această neapărată evoluție se explică prin faptul că învățătura despre Dumnezeu se dă la început credincioșilor mai cu seamă sub forma unei morale creștine, ceea ce este mai pe măsura unei înțelegeri primitive. Totuși și în această formă, în ciuda a toată înjosirea, ba chiar scâlcirea adevărului, rămâne lumina adevăratei de-Dumnezeu-cunoașteri, măcar că este slăbită: este acel «lapte» care se aduce celor puțini la suflet (1 Cor. 3: 2).

Dacă este îngăduit să ne îndreptăm către analogii din realitatea ce ne înconjoară, aș compara scăderea luminii Dumnezeiești cu fasciculul luminii unui proiector: cu cât mai aproape de izvorul luminii, de camera proiecteurului, cu atât mai orbitoare este lumina, dar mai restrânsă suprafața pe care o luminează; și invers,

cu cât este mai departe de izvorul luminii, cu atât mai mare este suprafața luminată, dar cu atât mai slabă și mai risipită lumina. Trec mii de ani, iar noroadelor li se propovăduiește, ca și mai înainte, anume această slăbită și risipită lumină a cunoașterii lui Dumnezeu, într'o nesfârșită mulțime de cuvinte și de chipuri. Cu cât mai departe este omul de Dumnezeu, cu atât mai fărâmițată gândirea lui, cu atât mai nedefinită și neașezată trăirea lui duhovnicească; și dimpotrivă, cu cât mai aproape de Dumnezeu este omul, cu atât mai **RESTRÂNS** – de mi se îngăduie aici o astfel de expresie – cercul gândurilor sale, adunându-se întru sfârșit întru un gând nepătimaș, care de-acum nu mai este gând, ci o negrăită **vedere aparte sau simțământ al minții**.

Pentru a-l înțelege pe Starețul Siluan, neapărat trebuie avut în vedere ceea ce tocmai am spus. Starețul era omul unei singure idei care-i umplea întreaga ființă, idee ce era urmarea arătării negrăite a lui Dumnezeu ce i se dăduse să trăiască. În tainica arătare a Domnului el a cunoscut că Dumnezeu este iubire nemărginită. Stăruia că această iubire neapărat se revarsă și asupra vrăjmașilor și că ea nu se cunoaște decât în Duhul Sfânt. Duhul Sfânt este Cel Care i l-a arătat pe Hristos, Duhul Sfânt l-a învățat smerenia și dragostea pentru vrăjmași și pentru fiecă zidire. Ceea ce cuprinsese în clipa Dumnezeieștii vedenii, precum și ceea ce a fost nemijlocita ei urmare, el le-a înțeles ca fiind condiția și semnul dumnezeieștii împărtășiri, criteriul adevăratei căi, măsura tuturor manifestărilor vieții duhovnicești și felul căutărilor și face-rilor noastre zilnice.

Repetându-se cercetările Duhului Sfânt, după mulți ani de uriașă luptă duhovnicească, toate acestea dobândiseră la el forma unei conștiințe dogmatice; iar când cu adevărat s'a înălțat până în curatele tărâmurii ale sfintei nepătimiri, cu cea mai adâncă smerenie a socotit, ca o datorie a sa, a mărturisi pentru ceea ce îi fusese dat de sus. El întrebuințează puține cuvinte, dar aceasta poate și este semnul adevărului său; puține cuvinte, dar în stare a

pătrunde în inimă și a renaște sufletul omului; puține cuvinte, însă despre care se pot spune foarte multe, de ne vom asuma sarcina a le dezvălui cuprinsul și a le face mai pe înțelesul, fie doar intelectual, al unor cercuri mai largi.

Citind scrierile Starețului, poate că cineva își va pune întrebarea: Nu este oare el unul dintre cei numiți în graiul nevoitorilor «înșelați», iar în limbajul obișnuit «scrântiți»? Prea îi sânt mari pretențiile, pentru a-l socoti «normal».

Dar socotesc că până și cei care nu l-au văzut și nu l-au cunoscut personal, doar citind însemnările sale, uneori poetic însuflete, ba chiar de o înaltă desăvârșire prin forma lor, iar alteori pur și simplu agramate, vor putea deplin să se convingă, după desfășurarea gândului său, sau după felul simțirilor inimii sale, că aceste cuvinte nu sânt ale unui bolnav psihic. În toată alcătuirea cuvintelor lui, ceea ce izbește mai nainte de toate este adevărata și adâncă lui smerenie, atât de potrivnică, prin firea ei, mândriei megalomanilor sau binecunoscutului, bolnăviciosului «complex de inferioritate» – această manifestare aparte a mândriei, de către cei mai mulți neînțeleasă. Nici cea mai amănunțită cercetare nu va scoate la iveală vreo urmă de înălțare de sine sau de bolnăvicioasă surescitare a închipuirii, chiar atunci când el își îndreaptă cuvântul către «toate noroadele pământului». Dimpotrivă, pretutindenea se află adâncul simțământ al adevărului mărturiei sale. Simte inima că cele despre care el vorbește, cu adevărat nu de la oameni le-a învățat, și nu din cărți, ci nemijlocit de la Duhul lui Dumnezeu, și de aceea învățătura sa este atât de împreună-glăsuitoare poruncilor lui Hristos.

Starețul a fost omul unei singure idei – însă ideea cea mai adâncă, cea mai minunată, cea mai desăvârșită ființial și, ceea ce este mai însemnat decât toate, una însușită în viața sa. Cu adevărat, pe alocurea, se aseamănă în duh Sfântului Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul. Cu adevărat Duhul Sfânt l-a asemănat lui Hristos Însuși, pe Care se învrednicise a-L vedea și despre asemănarea Căruia atât de mult grăia, întemeindu-se pe cuvântul Marelui

Apostol: «Asemenea Lui vom fi, căci vom vedea pre El precum este» (1 Io. 3: 2).

Mărturia de căpetenie a întregii sale vieți este aceea că dragostea pentru vrăjmași este de neapărată trebuință pentru a cunoaște Dumnezeieștile taine. El afirma categoric că cine nu are dragostea de vrăjmași, acela este în afara lui Dumnezeu, acela pe Dumnezeu nu a cunoscut. Pe el nu era cu putință a-l înșela. Unde era ură de vrăjmași, acolo vedea fața întunecatului hău, oricât s'ar fi înfățișat aceasta sub chipul «slujbei lui Dumnezeu» (Io. 16: 2) sau al vreunui patos profetic.

Mărturia unui astfel de om neispitit de viclesugurile culturii intelectuale, mărturia unuia ce cu adevărat întreaga sa viață și-a vărsat sângele inimii în rugăciune pentru vrăjmași și pentru lume capătă o putere și un înțeles neobișnuite.

Adesea mă bătea gândul, ce anume ar fi fost Starețul dacă, împreună cu neobișnuita sa înzestrare firească, ar fi avut parte și de o cuprinzătoare formare științifică și teologică. Gândeam uneori că ar fi fost un uriaș, de însemnătate și slavă pentru întreaga lume. Alteori însă mi se pare că, dimpotrivă: însuși faptul de a fi fost un om de o percepție atât de nemijlocită precum vedem la Evangheliști, de a fi fost un om cu desăvârșire neatins de viclenia civilizației contemporane, face dintr'însul un martor convingător dincolo de orice tăgadă. Și, în esență, nici o știință omenească nu poate adăuga ceva adâncului și vredniciei adevărului căruia el îi poartă mărturia.

Așadar cine nu l-a cunoscut personal pe Stareț poate judeca în privința lui după scrierile sale; dar cine l-a cunoscut, cine a văzut adevărata sa simplitate și smerenie, felul său de a fi, întotdeauna primitor, mărinimos, lin, pașnic, blând – acela știe că a fost un bărbat de o înaltă desăvârșire.

Cuvântul Starețului este blând, adesea mângâietor, lucrând ca

o tămăduire asupra sufletului; însă spre a-i urma este nevoie de o mare, fierbinte hotărâre, până la «ura» de sine (Lc. 14: 26).

I

Tânjește sufletul meu duple Domnul, și cu lacrimi caut pre El. Cum să nu Te caut? Tu mai nainte pre mine ai căutat, și mi-ai dat a mă îndulci în Duhul Tău cel Sfânt, și sufletul meu Te-a iubit.

Vezi, Doamne, amarul meu și lacrămile... De nu m'ai fi tras Tu cu a Ta iubire, eu nu Te-aș fi căutat precum Te caut, ci Duhul Tău mi-au dat a Te cunoaște, și se bucură sufletul meu, că Tu ești Dumnezeu și Domnul meu, și până la lacrimi tânjesc duple Tine.

Tânjește sufletul meu duple Dumnezeu, și cu lacrimi caută pre Dânsul.

Milostive Doamne, Tu vezi căderea mea și durerea mea, ci smerit mă rog milostivirii Tale: varsă asupra mea, păcătosului, harul Sfântului Tău Duh. Pomenirea lui îmi trage mintea din nou a afla a Ta milosârdie.

Doamne, dă mie smerit duhul Tău, ca nu din nou să pierz eu harul Tău, și iarăși să încep a mă tângui duple el, precum se tânguia Adam pentru rai și pentru Dumnezeu.

În primul an al viețuirii mele în Mănăstire sufletul meu a cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt.

Domnul mult ne iubește; o știi de la Duhul Sfânt, pe Carele Domnul mi-au dat pentru singură mila Sa.

Sânt bătrân și mă pregătesc spre moarte, și scriu adevărul pentru norod.

Duhul lui Hristos, pe carele au dat Domnul, tuturor dorește mântuirea, ca toți să cunoască pe Dumnezeu.

Domnul, tâlharului, au dat raiul; tot așa și fieștecărui păcătos va da raiul. Sânt mai rău decât un câine împruțit, pentru păcatele mele, dar am început a cere lui Dumnezeu iertare, iar El mi-au dat **nu numai iertare, ci și Duhul Sfânt**, și în Duhul Sfânt am cunoscut pe Dumnezeu.

Vezi dragostea lui Dumnezeu pentru noi? Și cine va arăta această milosârdie?

O, frații mei, cad în genunchi și vă rog: Credeți în Dumnezeu, credeți că este Duh Sfânt Carele poartă mărturie pentru aceasta în toate bisericile, și în sufletul meu.

Duhul Sfânt este iubire, și iubirea aceasta se revarsă în toate sufletele sfinților ce viețuiesc în cer, și același Duh Sfânt este pe pământ, în sufletele celor ce iubesc pe Dumnezeu.

În Duhul Sfânt toate cerurile văd pământul, și aud rugăciunile noastre, și le aduc lui Dumnezeu.

Domnul este milostiv, o știe sufletul meu, dar a o înfățișa este cu neputință. El este blând și smerit foarte, iar când sufletul Îl vede, atunci întreg se preschimbă în dragoste către Dumnezeu și aproapele, și însuși se face blând și smerit; dar dacă omul va pierde harul, va plânge precum Adam după izgonirea din rai. El se tânguia, și suspinurile lui le auzea întreaga pustie; lacrimile îi erau amare de durere, și mulți ani le-a vărsat el.

Așa și sufletul ce a cunoscut harul lui Dumnezeu, dacă-l pierde, tânjește după Dumnezeu și zice:

«Tânjește sufletul meu dupre Domnul, și cu lacrimi Îl caut».

Eu sânt un mare păcătos, dar am văzut marea dragoste și mila

Domnului asupra-mi.

Din anii copilăriei mă rugam pentru cei ce mă obideau; ziceam: «Doamne, nu-i socoti păcatul pentru mine!» Dar deși îmi plăcea să mă rog, totuși de păcate nu am scăpat. Domnul însă nu au pomenit păcatele mele, și mi-au dat să iubesc oamenii, și dorește sufletul meu ca întreaga lume să se mântuiască, și să fie în Împărăția Cerească, și să vadă slava Domnului, și să se îndulcească de iubirea lui Dumnezeu.

Judec după mine: dacă pe mine Domnul atâta m'au iubit, înseamnă că pe toți păcătoșii El îi iubește la fel ca pe mine.

O, iubirea Domnului; nu am putere a o înfățișa, căci ea este nemărginit de mare și de minunată.

Harul lui Dumnezeu dă putere a iubi pe cel Iubit; și neconținut trage sufletul spre rugăciune, și nu poate uita pe Domnul nici pentru o clipă.

De-oameni-iubitorule Doamne, cum nu ai uitat Tu pre păcătos robul Tău, ci milostiv ai căutat asupra mea dintru slava Ta, și în chip de neajuns mi te-ai arătat?

Eu pururea Te scârbeam și Te întristam, iară Tu, Doamne, pentru puțină întoarcerea mea mi-ai dat a cunoaște a Ta mare iubire și nemărginită bunătate.

Privirea Ta cea lină și blândă a răpit sufletul meu.

Ce voi răsplăti Ție, Doamne, sau ce laudă cânta-voi Ție?

Tu dai harul Tău, ca sufletul neconținut să arză de dragoste, și nu cunoaște odihnă zi și noapte de dragostea lui Dumnezeu.

Pomenirea Ta îmi încălzește sufletul, și întru nimic află odihnă pre pământ, fără numai în Tine, și pentru aceea Te caut cu lacrimi, și iarăși Te pierd, și iarăși dorește mintea mea a se îndulci de Tine, dară Tu nu Ți arăți Fața pe carea o dorește sufletul meu zi și noapte.

Doamne, dă mie pre Tine Unul a iubi.

Tu m'ai zidit, Tu m'ai luminat cu sfântul botez, Tu îmi ierți păcatele și îmi dai a mă împărtăși cu preacinstit Trupul Tău și Sângele; dă mie dară puterea pururea în Tine a petrece.

Doamne, dă nouă pocăința lui Adam, și a Ta sfântă smerenie.

Tânjește sufletul meu pe pământ, și dorește cele cerești.

Domnul au venit pe pământ, să ducă pe noi acolo unde petrece El, Precista Maica Sa, Carea I-a slujit pe pământ pentru mântuirea noastră, ucenicii, și carii au urmat Domnului.

Acolo ne cheamă Domnul, în ciuda păcatelor noastre.

Acolo vom vedea pe sfinții apostoli ce sânt în slavă pentru propovăduirea Evangheliei, acolo vom vedea pe sfinții proroci și pe sfințiți – dascălii Bisericii; acolo vom vedea pe cuvioșii ce s'au nevoit cu postul spre a-și smeri sufletul; acolo se proslăvesc nebunii cei pentru Hristos, căci ei au biruit lumea.

Acolo se vor proslăvi toți carii pe sineși s'au biruit, carii s'au rugat pentru lumea întreagă și au purtat asupra-și durerile întregii lumi, căci ei au avut iubirea lui Hristos, iar iubirea nu rabdă să se piarză fie și un singur suflet.

Acolo dorește sufletul a sălășlui, dară nimica necurat va intra acolo unde se ajunge prin mari dureri, și prin zdrobirea duhului, și prin multe lacrimi; și doar copiii ce și-au păstrat harul sfântului botez vor ajunge acolo fără necazuri, iară acolo, în Duhul Sfânt, cunoaște-vor pe Domnul.

Tânjește sufletul meu după Dumnezeu totdeauna, și se roagă zi și noapte, căci numele Domnului este dulce și dorit sufletului ce se roagă și încălzește sufletul a iubi pe Dumnezeu.

Îndelung am viețuit eu pe pământ, și multe am văzut și am a-

uzit. Am auzit multă muzică, și ea mi-a desfătat sufletul, și gândeam: Dacă muzica ceasta este atât de dulce, cum oare se va îndulci sufletul de cântul ceresc, acolo unde în Duhul Sfânt este slăvit Domnul pentru suferință.

Sufletul îndelung viețuiește pe pământ și iubește frumusețea pământului; iubește cerul și soarele, iubește preafrumoasele grădini, și marea, și râurile, pădurea și lunca; iubește sufletul și muzica, și toate ceste pământești desfătă sufletul. Dară când va cunoaște pe Domnul nostru Iisus Hristos nu va mai voi să vază cele pământești.

Am văzut pe împărații pământului în slavă, și mult am prețuit-o. Dar când sufletul a cunoscut pe Domnul, întru puțin va socoti întreagă slava împăraților; atunci sufletul neconținut tânjește după Domnul, și cu nesațiu zi și noapte dorește pe Cel Nevăzut a vedea, pe Cel Neatins a atinge.

Duhul Sfânt, de-L va cunoaște sufletul tău, da-va ție a înțelege cum învață El sufletul a cunoaște pe Domnul și ce desfătare este întru aceasta.

O, Milostive Doamne, luminează norodul Tău a Te cunoaște, a cunoaște cât iubești Tu pre noi.

Minunate lucrurile Domnului: din pământ au zidit omul, și celui din țărână au dat a-L cunoaște în Duhul Sfânt, încât zice omul: Domnul meu, și Dumnezeuul meu. Și o zice din plinătatea credinței și a iubirii.

Ce mai mult poate sufletul căuta pe pământ?

Măreață minune: sufletul **dintr'o dată** își cunoaște Ziditorul și a Sa iubire.

Când sufletul vede pe Domnul, cât este El de blând și smerit, atuncea el însuși se smerește până întru sfârșit, și nimic altceva atâta dorește, cât smerenia lui Hristos; și oricât ar trăi sufletul pe pământ, tot mereu va dori și va căuta această neajunsă smerenie

care cu neputință este a uita.

Doamne, cât de mult iubești Tu omul!

Doamne Milostive, dă harul Tău tuturor noroadelor pământului spre a Te cunoaște, căci fără Duhul Tău cel Sfânt nu poate omul a Te cunoaște și a înțelege iubirea Ta.

Doamne, trimite preste noi Duhul Tău cel Sfânt, căci Tu și ale Tale se cunosc numai în Duhul Sfânt, pre Carele întru început Îl dăduseși lui Adam, iar dupre aceea Sfinților Proroci, iar apoi creștinilor.

Dă, Doamne, tuturor noroadelor Tale a cuprinde iubirea Ta și desfătarea Duhului Sfânt, să uite oamenii amarul pământului, și să părăsească tot răul, și să se alipească de Tine în dragoste, și să trăiască în pace, săvârșind voia Ta, spre slava Ta.

O, Doamne, învrednicește-ne de darul Duhului Sfânt, spre a cuprinde slava Ta, și vom trăi pre pământ în pace și iubire, ca să nu mai fie nici rele, nici războaie, nici vrăjmași, ci singură iubirea să împărățească, și să nu fie trebuință nici de oștiri, nici de temnițe, și ușor va fi tuturor a viețui pre pământ.

Rogu-Te, milostive Doamne, să Te cunoască în Duhul Sfânt toate noroadele pământului.

Precum ai dat mie, păcătosului, a Te cunoaște în Duhul Tău cel Sfânt, așijderea cunoască-Te noroadele pământului, și să Te laude zi și noapte.

Știu, Doamne, că Tu iubești oamenii Tăi, însă oamenii nu cuprind iubirea Ta, și se frământă pre pământ toate noroadele, iar gândurile lor sânt ca nourii goniți de vânt în toate părțile.

Oamenii au uitat de Tine, Făcătorul lor, și își caută slobozenia, neînțelegând că Tu ești milostiv, și iubești pre păcătoșii ce se pocăiesc, și le dai harul Duhului Tău cel Sfânt.

Doamne, Doamne, dă puterea harului Tău, a Te cunoaște toate

noroadele în Duhul Sfânt și a Te lăuda întru bucurie, precum mie, necuratului și josnicului, mi-ai dat bucuria a Te dori, și tras este sufletul meu spre iubirea Ta, cu nesaț, zi și noapte.

O, nemărginită milă a lui Dumnezeu către noi!

Mulți bogați și puternici ar plăti scump pentru a vedea pe Domnul sau pe a Lui Preacurată Maică, ci nu bogăției Se arată Dumnezeu, ci unui suflet smerit.

Și la ce bun banii? Marele Spiridon a prefăcut șarpele în aur, iară nouă nimica trebuiește, fără numai Domnul: în El este plinătatea vieții.

Dacă Domnul nu ne-au dat a cunoaște cât de multe sânt tocmite pe pământ, înseamnă că nici nu este trebuință de aceasta; noi nu putem cu mintea a cunoaște întreaga facere.

Ci Însuși Făcătorul cerului și al pământului și a toată zidirea ne dă a-L cunoaște în Duhul Sfânt. În același Duh Sfânt cunoaștem și pe Maica lui Dumnezeu, pe Îngeri și pe Sfinți, și duhul nostru arde de dragoste către ei.

Dară cine nu iubește pe vrăjmași, acela nu poate cunoaște pe Domnul și îndulcirea Duhului Sfânt.

Duhul Sfânt învață a iubi pe vrăjmași, astfel încât sufletului îi va fi milă de ei ca de înșiși ai săi prunci.

Sânt unii care doresc vrăjmașilor lor sau vrăjmașilor Bisericii pierzanie și munci în focul iadului. Ei gândesc astfel fiindcă nu au învățat de la Duhul Sfânt iubirea lui Dumnezeu, căci cela ce a învățat-o va vărsa lacrimi pentru întreaga lume.

Tu zici că acela este un răufăcător, și să arză în focul iadului.

Dar eu te întreb: Dacă Dumnezeu ți-ar da un loc bun în rai, însă vei vedea în foc pe cel căruia i-ai dorit chinul focului, oare nici atunci nu-ți va fi milă de dânsul, oricine ar fi fost el, fie și vrăjmașul Bisericii?

Sau inima ta este de fier? Însă, în rai, de fier nu este trebuință.

Acolo este trebuință de smerenie și de iubirea lui Hristos, căreia **de toți îi este milă.**

Cine nu iubește pe vrăjmași, în acela nu este harul lui Dumnezeu.

Milostiv Doamne, în Duhul Tău cel Sfânt învață-ne a ne iubi vrăjmașii, și cu lacrimi a ne ruga pentru ei.

O, Doamne, dă pre pământ Duhul Sfânt, ca toate noroadele să Te cunoască și să se învețe iubirea Ta.

Doamne, precum Însuși Te rugai pentru vrăjmași, așa și pre noi, în Duhul Tău cel Sfânt, învață a iubi pre vrăjmași.

Doamne, toate noroadele sânt zidirea mâinilor Tale; întoarcele de la vrăjmășie și răutate la pocăință, spre a cunoaște toate iubirea Ta.

Doamne, Tu ai poruncit a ne iubi vrăjmașii, dară greu este nouă, păcătoșilor, de nu va fi cu noi harul Tău.

Doamne, varsă pre pământ harul Tău; dă tuturor noroadelor pământului a cunoaște a Ta iubire, a cunoaște că Tu ne iubești precum o maică, și mai mult decât o maică, fiindcă și maica își poate uita odrasla, Tu însă niciodată vei uita, căci Tu nemărginit iubești zidirea Ta, iară iubirea nu poate uita.

Doamne Milostive, cu bogăția milei Tale mântuiește toate noroadele.

Bisericii noastre Dreptslăvitoare îi este dat în Duhul Sfânt a înțelege tainele lui Dumnezeu, și puternică este Ea prin gândul Său cel sfânt și răbdarea Sa.

Sufletul dreptslăvitor, prin har, se învață a se ține tare de Domnul și de Preacurata Sa Maică, și se veselește duhul nostru văzând pe cunoscutul Dumnezeu.

Însă Dumnezeu nu se cunoaște decât în Duhul Sfânt, iar cel

ce, în mândria sa, vrea să cunoască pe Făcătorul cu mintea sa — este orb și neînțelegător.

Cu mintea nu putem cunoaște nici măcar cum este făcut soarele; și când cerem lui Dumnezeu să ne spună cum au făcut El soarele, limpede se ivește răspunsul în suflet: «Smerește-te, și vei cunoaște nu numai soarele, ci și pre Făcătorul lui».

Dară când sufletul a cunoscut pe Domnul, de bucurie uită soarele și întreaga facere, și părăsește grija cunoașterii pământești.

Sufletului smerit Domnul descoperă tainele Sale.

Toată viața lor Sfinții s'au smerit și s'au luptat cu mândria. Și eu mă smeresc zi și noapte, și totuși încă nu m'am smerit cum se cuvine, dară în Duhul Sfânt sufletul meu a cunoscut smerenia lui Hristos, carea El ne-au poruncit a învăța de la Dânsul, și tras este sufletul meu către El neconținut.

O, smerenia lui Hristos; ea dă sufletului negrăita bucurie în Dumnezeu, și din dragostea lui Dumnezeu sufletul uită și pământul, și cerul, și întreg, dorind năzuiește către Dumnezeu.

O, smerenia lui Hristos, cât este ea de dulce și de priincioasă. Ea numai în îngeri și în sufletele sfinților se află, noi însă trebuie să ne socotim mai răi decât toți, iar atunci Domnul ne va da a cunoaște smerenia lui Hristos în Duhul Sfânt.

Domnul, și slava Sa, și toate cele cerești, nu se cunosc decât în Duhul Sfânt.

Domnul au dat nouă Duhul Sfânt, iară noi ne-am învățat cântul Domnului, și din desfătăciunea iubirii lui Dumnezeu uităm pământul.

Dragostea lui Dumnezeu este fierbinte și nu lasă a ne mai aminti de pământ.

Cine pre ea a cercat, acela neostoit zi și noapte o caută și se ră-

pește către ea. Pentru mândrie și slavă deșartă o pierdem, pentru neprietenie față de fratele, pentru osândirea fratelui, pentru zavistie; ea ne părăsește pentru un gând de curvie, pentru împătimiture față de lucruri pământești; pentru toate acestea harul se îndepartează, iar atunci sufletul pustiit și necăjit tânjește după Dumnezeu, precum tânjea părintele nostru Adam când s'a izgonit din rai.

Cu lacrimi chema Adam către Dumnezeu:

«Tânjește sufletul meu duple Tine, Doamne, și cu lacrimi Te caut. Caută asupra durerii mele și îmi luminează întunerecul, ca să se veselească sufletul meu.

Eu nu pot să Te uit. Cum Te voi uita? Lină, blândă privirea Ta a tras sufletul meu, și se bucura duhul meu în rai, unde vedeam Fața Ta. Cum voi uita raiul, unde iubirea Tatălui Ceresc mă veselește?»

De ar ști lumea puterea cuvintelor lui Hristos: «Învățați de la Mine smerenia și blândețea», întreaga omenire ar lăsa toate celelalte științe și ar învăța numai această cerească știință.

Oamenii nu cunosc puterea smereniei lui Hristos, și de aceea sânt trași către cele pământești; însă omul nu poate cunoaște puterea cuvintelor lui Hristos fără Duhul Sfânt; dară cine o a cunoscut, nu va părăsi această știință măcar de s'ar îmbogăți cu toate împărățiile lumii.

Doamne, dă mie smerenia Ta, spre a sălășlui întru mine iubirea Ta, și să viețuiască în mine frica Ta cea sfântă.

Greu este a trăi fără dragoste pentru Dumnezeu; întunec și urât se abate asupra sufletului; dar când dragostea vine, atunci cu neputință este a înfățișa bucuria sufletului.

Sufletul meu însetează a dobândi smerenia lui Hristos și dorește către ea zi și noapte, iar uneori **cu strigăt strig**:

Tânjește sufletul meu duple Tine, Doamne, și cu lacrimi Te caut.

O, Doamne, cum iubești Tu zidirea Ta, și sufletul nevăzut vede harul Tău, și cu frică și cu dragoste cucernic mulțamește Ție.

Iubiții mei frați, cu lacrimi scriu aceste rânduri.

Când sufletul în Duhul Sfânt cunoaște pe Domnul, el în fiecare clipă neîncetat se minunează de milosârdia lui Dumnezeu și de măreția și puterea Sa. Dar dacă sufletul nu a dobândit smerenia, ci încă o dobândește, cunoaște multe schimbări: uneori petrece în lupta cu gândurile și nu are odihnă, alteori primește slobozenie de la gânduri și vede pe Domnul și înțelege dragostea Lui. De aceea și zice Domnul:

«Învățați de la Mine blândețea și smerenia, și veți afla odihnă sufletelor voastre».

Și dacă cineva nu va învăța smerenia, dragostea și nerăutatea, Domnul nu-i va da a-L cunoaște. Dară sufletul ce a cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt este rănit de dragostea Lui și nu-L poate uita, ci așa cum bolnavul totdeauna își amintește de boala sa, așa și sufletul ce iubește pe Domnul totdeauna își amintește de Domnul și de dragostea Sa pentru întreg neamul omenesc.

Ce voi răsplăti Ție, Doamne?

Tu, Milostive, ai înviat sufletul meu dintru păcate, și mi-ai dat a cunoaște mila Ta către mine, și inima mea s'a robit Ție și se răpește către Tine, Lumina mea, neîncetat.

Ce voi răsplăti Ție, Doamne?

Tu ai înviat sufletul meu a iubi pre Tine și pre aproapele meu, și îmi dai lacrimi a mă ruga pentru întreaga lume.

Fericit sufletul ce și-a cunoscut Făcătorul și L-a iubit, căci s'a odihnit întru Dânsul cu desăvârșită odihnă.

Domnul este nemărginit de milostiv.

Știe sufletul meu mila Sa către mine, iar eu scriu despre ea în nădejdea că, fie și un suflet va iubi pe Domnul, și se va aprinde către El cu focul pocăinței.

De nu mi-ar fi dat Domnul în Duhul Sfânt a cunoaște mila Sa, aş fi deznădăjduit de mulțimea păcatelor mele, dar acum El mi-au răpit sufletul, care L-a iubit și uită toate cele pământești.

O, Doamne, smerește-mi inima, spre a fi pururea plăcută Ție.

Înțelegeți voi, toate noroadele pământului, mult iubește pre voi Domnul și milostiv vă cheamă către Sine:

«Veniți la Mine, și Eu voi odihni pre voi».

«Odihni-vă-voi și pre pământ, și în cer, și veți vedea slava Mea».

«Acum nu o puteți cuprinde, dară Duhul Sfânt va da vouă a înțelege a Mea iubire către voi».

«Nu zăboviți, veniți către Mine, Eu cu dorire vă aștept ca pre iubiți prunci, și voi da vouă a Mea pace, și veți fi întru bucurie, iar bucuria voastră va fi vecinică».

Iubiții mei frați, cu lacrimi scriu aceste rânduri.

Când sufletul în Duhul Sfânt cunoaște pe Domnul, în fiecare clipă, neîncetat el se minunează de milosârdia lui Dumnezeu și de măreția și puterea Sa, iar Domnul Însuși cu al Său har, milostiv, ca o mamă pe iubiții săi prunci învață sufletul smeritele, bunele gânduri, și îi dă a-L simți de față și apropiat, și sufletul, în smerenie, privește pe Domnul fără nici un gând.

Domnul iubește omul, și harul Său va fi în Biserică până în vremea Înfricoșatei Judecăți, tot așa cum a fost și în vremile trecute.

Domnul iubește omul, și măcar de l-au și zidit din țărână, da-

ră l-au înfrumusețat cu Duhul Sfânt.

În Duhul Sfânt se cunoaște Domnul, și în Duhul Sfânt este iubit Domnul, dară fără Duhul Sfânt omul nu este decât greșalnică țărână.

Domnul Își hrănește pruncii cu Duhul Sfânt, și cu al Său preacinstit Sânge și Trup, și toți carii urmează pe Domnul sânt asemenea Domnului, Tatăl lor.

Duhul Sfânt ne-au înrudit cu Domnul, și să știi că dacă tu simți în sineți pacea lui Dumnezeu și dragoste către toți, sufletul tău este asemenea Domnului.

Aceasta ne-a învățat harul lui Dumnezeu, și sufletul știe când este îmbogățit cu har; și tot așa, sufletul simte când pierde harul, simte și apropierea vrăjmașului.

Eu mai nainte nu știam aceasta, dar când am pierdut harul, din cercare mi s'a limpezit.

Drept aceea, fraților, din toate puterile păziți pacea lui Dumnezeu, carea ne-a fost dată în dar; iară când cineva ne va dosădi, atunci, fie și silnic, dar îl vom iubi, și Domnul, văzând osteneala noastră, ne va ajuta cu harul Său.

Așa grăiesc Sfinții Părinți, și cercarea multor ani arată că osteneala este de neocolit.

Harul Sfântului Duh îl face pe fiecare om asemenea Domnului Iisus Hristos încă de pe pământ.

Cine este în Duhul Sfânt, acela se aseamănă Domnului încă de aci, de pe pământ, dară carii nu se pocăiesc și nu cred sânt asemenea vrăjmașului.

Domnul ne-au învrednicit a fi asemenea Lui, dară Domnul este atât de blând și smerit, și dacă tu L-ai vedea, de multa bucurie ai dori să spui: «Doamne, mă topesc de harul Tău»; dar într'o astfel de clipă nu poți să spui nici un singur cuvânt despre Dumnezeu, căci sufletul tău s'a schimbat de prisosul Duhului Sfânt. Astfel, Cuviosul Serafim din Sarov, când a văzut pe Domnul, nu

a putut grăi.

Domnul poruncește a-L iubi din toată inima și din tot sufletul, dară cum este cu puțință a iubi pe Carele niciodinioară ai văzut, și cum să te înveți o astfel de dragoste? Domnul Se face cunoscut din lucrarea Sa înlăuntrul sufletului. Când Domnul cercetează, sufletul știe că un Oaspete iubit a venit și a plecat, și tânjește sufletul după El și cu lacrimi Îl caută: «Unde ești Tu, Lumina mea, unde ești, bucuria mea? Urmele Tale înmiresmează sufletul meu, dară Tu nu ești, și tânjește sufletul meu dupre Tine, și inima mea s'a necăjit și doare, și nimic altceva mă veselește, căci am mâhnit pre Domnul, iară El S'au tănuit de la mine».

De am fi simpli precum copiii, Domnul ne-ar arăta raiul, și L-am vedea în slava Heruvimilor și a Serafimilor, și a tuturor cereștilor puteri, și a Sfinților; dară noi nu sântem smeriți, și de aceea ne chinuim pe noi înșine și pe ceilalți, pe cei ce trăiesc împreună cu noi.

Ce bucurie este nouă că Domnul nu numai iartă păcatele, dar și pe Sine Se dă a fi cunoscut sufletului îndată ce se smerește. Cel mai de pe urmă sărac se poate smeri și să cunoască pe Dumnezeu în Duhul Sfânt. Nu este nevoie nici de bani, nici de avuții spre a cunoaște pe Domnul, ci numai de smerenie. Domnul în dar Se dă pe Sine, pentru singură mila Sa. Mai nainte nu știam aceasta, dar acum limpede văz în fiecă zi și ceas, în fiecă clipă mila lui Dumnezeu. Domnul dă pacea până și în somn, dară fără Dumnezeu nu este pace în suflet.

Multora, pentru mândria minții, Domnul nu Se face cunoscut, dară ei cred totuși că multe știu. Și ce folos de știința lor, câtă vreme pe Domnul nu știu, nu știu harul Sfântului Duh, nu știu cum vine el și pentru ce se pierde?

Dar să ne smerim, fraților, și Domnul ne va arăta toate, pre-

cum un tată bun toate arată fiilor săi.

Privește cu mintea ce se petrece în suflet. Dacă are nu mult har, în suflet va fi pace și el simte dragoste către toți; dacă este mai mult har, atunci în suflet va fi lumină și bucurie mare; iar dacă și mai mult, atunci până și trupul simte harul Duhului Sfânt.

Nu este amar mai mare decât a pierde harul. Sufletul tânjește atunci după Dumnezeu, și cu ce voi asemana acea tânjire? Asemăna-o-voi cu plânsul mamei ce și-a pierdut singurul ei fiu iubit și strigă: «Unde ești, iubit rodul pântecelui meu, unde ești bucuria mea?»

Astfel, și încă mai mult, tânjește sufletul după Domnul când pierde harul și desfătarea Dumnezeieștii iubiri.

«Unde ești Tu, Dumnezeul meu cel milostiv, unde ești, Lumina cea fără de asfințit? Căci Te-ai ascuns de la mine, și nu mai văd a Ta blândă și luminată Față?

Rare sufletele ce Te cunosc, și puțini cu carii se poate grăi despre Tine: oamenii se mântuiesc mai mult prin credință. Dar, precum Tu Însuși ai zis Apostolului Thoma: Tu ai văzut și ai pipăit, dar fericii și carii nu au văzut, dar cred». Astfel, nu toți simt Duhul Sfânt, dar cei ce se tem de Dumnezeu și păzesc poruncile Lui se vor mântui toți, căci nemărginit de mult ne iubește Domnul, iar eu nu aș fi putut cunoaște acea iubire, de nu m'ar fi învățat Duhul Sfânt, Carele învață toate cele bune.

Inima mea Te-a iubit, Doamne, și de aceea tânjesc după Tine și cu lacrimi Te caut.

Tu ai împodobit cerul cu stele, văzduhul cu nouri, iar pământul cu mări, cu râuri și cu grădini înverzite, unde cântă pasărilor, dară sufletul meu Te-a iubit, și nu dorește a căuta asupra cestei lumi, măcar că preafrumoasă este.

Numai pre Tine dorește sufletul meu, Doamne. A Ta lină și blândă privire eu nu o pot uita, și cu lacrimi mă rog Ție: Vino, și sălășluiește, și mă curățește de greșalele mele. Tu vezi dintru înălțimea sfintei slavei Tale cum dorește sufletul meu după Tine. Nu mă părăsi, pre robul Tău; auzi-mă, pre carele glas înalt precum Prorocul David: «Miluiește-mă, Dumnezeuule, după mare mila Ta».

Sfinți Apostoli, voi ați propovăduit întreg-pământului: «Cunoașteți iubirea lui Dumnezeu». Și sufletul meu păcătos a cunoscut această iubire în Duhul Sfânt; eu însă am pierdut pre Duhul, și tânjesc după El, și rogu-vă, înduplecați pre Domnul ca să-mi întoarcă darul Duhului Sfânt, pre Carele cunoaște sufletul meu, iară eu mă voi ruga pentru întreaga lume, ca să vie pacea pre pământ.

Toți Sfinții, înduplecați pre Domnul Dumnezeu pentru mine. Voi vedeți slava Domnului în ceruri, căci pre pământ ați iubit pre Domnul din tot sufletul și din toată mintea; voi ați biruit lumea cu puterea harului pre carele au dat vouă Domnul pentru smerenia voastră; voi ați răbdat pentru dragostea lui Dumnezeu toate scârbele; și arde duhul meu a vă vedea, a privi cum vedeți voi slava Domnului, și tânjește sufletul meu zi și noapte după Domnul, și dorește a se îndulci de a Sa iubire.

Bătrânii îmbunătățiți sânt smeriți și, prin firea lor, asemenea lui Hristos. Prin viața lor dau o pildă vie. Ei și-au agonisit pacea, și asemenea lemnului vieții cel din rai, hrănesc pe mulți din roa-

dele lor, adică din roadele acelei păci.

Lemnul vieții cel din mijlocul raiului este Hristos. El acum este apropiat tuturor, și întreaga lume se poate hrăni dintru Dânsul și se poate sătura cu Duhul Sfânt.

Când nu sânt povățuitori buni trebuie să ne dăm voii lui Dumnezeu în smerenie, iar atunci Domnul cu harul Său va înțelepți, căci Domnul atât de mult ne iubește, încât este cu neputință a o înfățișa în cuvânt, și nici mintea o poate ajunge, și numai prin Duhul Sfânt se cunoaște iubirea lui Dumnezeu, din credință, dar din minte nu se poate cunoaște.

Unii se privesc în privința credinței, și nu este sfârșit pricirii lor, dar iată că nu este nevoie a se certa, ci doar a ne ruga lui Dumnezeu și Maicii Domnului, iară Domnul fără priciri va lumina – și curând va lumina.

Mulți au cercetat toate credințele, însă adevărata credință nu au cunoscut-o așa cum se cuvine; dară cel care în smerenie va ruga pe Dumnezeu, ca Domnul să-l lumineze, da-va lui Domnul a cunoaște cât de mult iubește El omul.

Cei mândri tot cred că pot ajunge la toate cu mintea, dar Dumnezeu nu le dă.

Dară noi știm pe Domnul: El ni S'au arătat în Duhul Sfânt, și sufletul Îl știe, și este bucuros, și vesel, și odihnit, și în aceasta stă sfânta noastră viață.

Domnul au zis: «Unde sânt Eu, acolo și slujitoriul Meu va fi, și va vedea slava Mea» (vezi Io. 12: 26 și 17: 24). Dar oamenii nu înțeleg Scriptura; ea le este ca și neînțeleasă. Dar când Duhul Sfânt îi învață, atunci totul va fi înțeles, și sufletul se va simți ca în cer, căci același Duh Sfânt este și în cer, și pe pământ, și în Sfânta Scriptură, și în sufletele celor ce iubesc pe Dumnezeu. Dară fără Duhul Sfânt oamenii rătăcesc, și deși neîncetat învață, dar a cunoaște pe Dumnezeu nu pot, și odihna în El nu au cunoscut.

Cel ce a cunoscut iubirea lui Dumnezeu, acela iubește întreaga lume, și niciodată cârtește pentru soarta sa, căci vremelnicele necazuri pentru Dumnezeu îi câștigă vecinică bucurie.

Sufletul nesmerit, ce nu s'a dat voii lui Dumnezeu, nimica poate a cunoaște, ci trece de la un gând la altul, și așa niciodată se roagă cu mintea curată, și nu proslăvește măreția lui Dumnezeu.

Sufletul care s'a dat smerit voii lui Dumnezeu, în toată clipa nevăzut vede pe Dumnezeu, și de negrăit este aceasta pentru însuși sufletul, nici poate despre ea a povesti, ci doar prin cercare cunoaște mila lui Dumnezeu, și știe sufletul când Domnul este cu el. Sufletul s'a dat Lui ca un copil mic ce zilnic primește hrană, dar de unde vine hrana nu știe; tot așa, sufletul se simte bine cu Dumnezeu, dar cum se întâmplă aceasta nu o poate spune.

Doamne, prin Duhul Tău cel Sfânt luminează norodul Tău, ca toți să cunoască iubirea Ta.

Domnul Însuși însuflă a ne ruga pentru oameni, și Însuși dă putere spre a ne ruga, iară pentru aceasta răsplătește sufletului. Iată mila Domnului către noi.

Din pruncie am iubit lumea și frumusețea ei, iubeam crângurile și grădinile înverzite, iubeam câmpiile și toată făptura lui Dumnezeu, cât de frumos este ea zidită. Iubeam să privesc asupra nourilor luminoși, cum se purtau ei în înălțimile albastre. Dară de când am cunoscut pe Domnul meu, și El mi-au răpit sufletul, totul în suflet mi s'a schimbat, iară de acum nu mai voiesc a căuta asupra cestei lumi, ci sufletu-mi trage neîncetat către acea lume unde viază Domnul. Ca pasărea în colivie, așa se strâmtorează sufletul meu pe pământ. Precum pasărea dorește și trage a zbură din strâmăta colivie în crângul cel înverzit, așa și sufletul meu trage din nou a vedea pe Domnul, căci El au răpit sufletul meu, și acesta tânjește după Domnul și strigă:

Unde sălășluiești Tu, Lumina mea? Tu vezi – cu lacrimi Te

caut. De nu Te-ai fi arătat Tu, eu nu Te-aş fi putut căuta precum Te caut acum. Ci Tu Însuşi m'ai căutat, pre păcătosul, şi mi-ai dat a cunoaşte iubirea Ta. Tu mi-ai dat a vedea că dragostea Ta pentru noi Te-a dus la cruce, şi în suferinţe ai murit pentru noi. Tu mi-ai dat a cunoaşte că dragostea Ta Te-a adus din cer pre pământ, şi până şi în iad, pentru ca noi să vedem slava Ta.

Ţie Ţi-au fost milă de mine, şi mi-ai arătat a Ta Faţă, iar acum sufletul meu trage către Tine, Doamne, şi niciunde nu-şi află odihna zi şi noapte; şi eu plâng ca un prunc ce şi-a pierdut mama.

Ci şi pruncul îşi va uita mama, şi mama pruncii săi, când Te vor vedea: sufletul, văzându-Te, uită întreaga lume. Aşa şi sufletul meu trage către Tine, şi doreşte după Tine, şi nu doreşte a vedea frumuseţea lumii cesteia.

Când sufletul în Duhul Sfânt cunoaşte pe Maica Domnului, când în Duhul Sfânt se înrudeşte apostolilor şi cuvioşilor, şi tuturor sfinţilor şi dreptilor, atunci nestăvilit este tras către acea lume şi nu se poate opri, ci tânjeşte, şi se strâmtorează, şi plânge, şi nu se poate smulge de la rugăciune, şi măcar că trupul cade în neputinţă şi doreşte a se întinde pe laviţă, chiar şi culcat fiind pe laviţă sufletul se răpeşte către Domnul şi către Împărăţia Sfinţilor.

Sosit-a bătrâneţea, trupul a slăbit şi doreşte a se culca pe laviţă, dară duhul nu slăbeşte; el tinde către Dumnezeu, Tatăl său, Cel firesc, Cel ceresc. El ne-au înrudit cu Sine prin Trupul Său şi Preacinstit Sângele Său, şi prin Duhul Sfânt; El ne-au dat a cunoaşte ce este vecinica viaţă. În parte o am cunoscut: Duhul Sfânt este vecinica viaţă; sufletul viază în dragostea lui Dumnezeu, în smerenia şi blândeţea Duhului Sfânt; dară Duhului Sfânt trebuie să dai loc a Se sălăşlui în suflet, ca acolo să vieze, ca sufletul din trăire să Îl simtă.

Cel ce pe pământ petrece în Duhul Sfânt, în dragostea lui Dumnezeu, acela şi acolo va fi împreună cu Domnul, căci dragostea nu poate să piară. Dar, spre a nu greşi în judecata gândului, să ne smerim, după cuvântul Domnului:

«Fiţi precum pruncii, că a unora ca aceştia este Împărăţia lui

Dumnezeu» (vezi Mt. 18: 3).

Amar mie, căci eu am cunoscut pre Domnul în Duhul Sfânt, dar Îl pierd și nu Îl pot câștiga deplin, măcar de și văd mila lui Dumnezeu cu mine.

Domnul atât de mult ne iubește, cât noi înșine nu ne putem iubi; dar sufletul în necazuri gândește că Domnul l-au uitat, și că până și a privi asupra-i nu voiește, și suferă și se strâmtorează.

Dar nu așa, fraților. Domnul nesfârșit ne iubește, și ne dă harul Sfântului Duh, și ne mângâie. Domnul nu voiește ca sufletul să zacă în mâhniciune și în nedumerire pentru a sa mântuire. Cu tărie să crezi că noi suferim numai câtă vreme nu ne-am smerit; iar îndată ce ne-am smerit se pune capăt și durerilor, căci Duhul lui Dumnezeu, pentru smerenie, încunoștințează sufletul că s'a mântuit.

Mare fie slava Domnului, că El atât de mult ne iubește; și iubirea ceasta se cunoaște prin Duhul Sfânt.

Tânjește sufletul meu după Domnul, și cu lacrimi Îl caut.

Cum pot să nu Îl caut? El mi S'au arătat în Duhul Sfânt, iar inima mea L-a iubit. El mi-au răpit sufletul, și acesta tânjește după Dânsul.

Sufletul este asemenea miresei, iar Domnul – Mirelui; și se iubesc, și tânjesc unul după celălalt. Domnul, în dragostea Sa, tânjește după suflet, și Se întristează dacă nu este într'însul loc Duhului Sfânt; iar sufletul ce a cunoscut pe Domnul tânjește după El, căci în El este viața sa și bucuria.

Viața păcătoasă este moartea sufletului, dară dragostea lui Dumnezeu – raiul desfătării, unde viețuia înainte de cădere pă-

rintele nostru Adam.

Adame, părintele nostru, spune nouă cum iubea sufletul tău pre Domnul în rai?

A înțelege aceasta este cu neputință, și doar sufletul ce s'a atins de iubirea lui Dumnezeu poate în parte să o înțeleagă.

Dară Maica Domnului, cum iubea Ea pe Domnul, Fiul Său?

Nimenea dintre oameni poate cuprinde aceasta, fără numai Ea Însăși. Însă Duhul lui Dumnezeu ne învață iubirea. Și întru Dânsa era și este același Duh al lui Dumnezeu, Carele este iubire, și de aceea cel care a cunoscut pe Duhul Sfânt poate în parte a înțelege și iubirea Ei.

Cât sântem de fericiți noi, creștinii: ce fel de Dumnezeu avem noi!

Mă doare pentru carii nu cunosc pe Dumnezeu. Ei nu văd vecinica lumină, iară după moarte merg în vecinicul întunec. Știm despre aceasta, căci Duhul Sfânt în Biserică descoperă Sfinților ce este în ceruri și ce este în iad.

O, nefericit, rătăcit norod. Ei nu pot ști ce este adevărata bucurie. Ei se veselesc uneori și râd, însă râsul cu care râd și veselia cu care se veselesc li se întoarce în plâns și în durere.

Dară bucuria noastră – Hristos. Prin ale Sale suferințe El ne-au înscris în cartea vieții, iară noi, în Împărăția Cerului, vecinic vom fi cu Dumnezeu, și vom vedea slava Lui, și ne vom desfăta întru Dânsul. Bucuria noastră – Duhul Sfânt. Cât este El de dulce și de bun. El poartă sufletului mărturie pentru mântuirea sa.

O, fraților, rogu-vă și vă cerșesc înaintea Feței milosârdiei lui Dumnezeu, credeți în Evanghelie și în mărturia Sfintei Biserici, și încă de pe pământ veți gusta fericirea raiului. Iată, Împărăția lui Dumnezeu înlăuntrul nostru este; iubirea lui Dumnezeu dă sufletului raiul. Mulți domnitori și stăpâni, dacă au cunoscut iubirea lui Dumnezeu, și-au părăsit scaunele. Și de bună seamă, căci dragostea lui Dumnezeu este fierbinte; ea până la lacrimi îndul-

cește sufletul cu harul Sfântului Duh, și cu nimica pământesc se poate asemui.

Cele pământești se cunosc cu mintea omenească, dară Dumnezeu și toate cele cerești nu se pot cunoaște decât în Duhul Sfânt, și nu doar cu mintea.

Cine a cunoscut pe Dumnezeu în Duhul Sfânt uită pământul ca și cum nici nu ar fi, dară după rugăciune privește cu ochii, și iată, din nou îl vede.

Fraților, Sfinții în Împărăția Cerurilor văd slava lui Dumnezeu; dară noi să ne smerim, și Domnul ne va iubi, și ne va da pe pământ toate cele de folos sufletului și trupului, și va descoperi nouă toate tainele.

Oamenii și-au lipit sufletul de agoniselile pământești și au pierdut dragostea lui Dumnezeu, și de aceea nu este pace pe pământ. Mulți, de-a lungul vieții, doresc din curiozitate a ști, de pildă, cum este făcut soarele, dar a cunoaște pe Dumnezeu nu se griesc. Domnul însă nu ne-au vorbit despre soare, ci ne-au descoperit despre Tatăl și despre Împărăția Cerurilor. El au zis că dreptii, în Împărăția Tatălui lor, vor străluci ca soarele (Mt. 13: 43); și Scriptura zice că Domnul va fi Lumină în rai (Apoc. 21: 23; 22: 5), iar Lumina Domnului va fi în sufletele, în mințile și în trupurile sfinților.

Viețuim pe pământ, și pe Dumnezeu nu vedem, și a-L vedea nu putem. Dar dacă Duhul Sfânt vine în suflet, vedea-vom pe Dumnezeu precum L-a văzut Sfântul Arhidiacon Ștefan. Sufletul și mintea, în Duhul Sfânt, dintr'o dată cunosc că acesta este **Domnul**. Astfel, Sfântul Simeon de-Dumnezeu-primitorul, în Duhul Sfânt, în micul prunc a cunoscut pe Domnul; și Sfântul Ioan Botezătorul așijderea, în Duhul Sfânt, a cunoscut pe Domnul și L-a arătat norodului. Dar fără Duhul Sfânt nimenea poate cunoaște

pe Dumnezeu și cât de mult ne iubește El. Măcar de și citim că El ne-au iubit și că au suferit pentru noi din dragoste pentru noi, o gândim doar cu mintea, însă cu sufletul nu înțelegem iubirea lui Hristos precum se cuvine; dară când Duhul Sfânt ne învață, atunci limpede și simțit cunoaștem dragostea și ne facem asemenea Domnului.

Milostive Doamne, învață-ne pre toți în Duhul Tău cel Sfânt a vieții duple voia Ta, ca toți în Lumina Ta să Te cunoaștem, pre adevăratul Dumnezeu, căci fără Lumina Ta nu putem înțelege plinătatea iubirii Tale. Luminează-ne cu harul Tău, și acela va încălzi inima noastră a Te iubi.

II

CUVÂNT PENTRU RUGĂCIUNE

Cine iubește pe Domnul, totdeauna își va aduce aminte de El, iar aducerea-aminte de Domnul naște rugăciunea. De nu-ți vei aduce aminte de Domnul, nici te vei ruga, iar fără rugăciune sufletul nu petrece în dragostea lui Dumnezeu, căci prin rugăciune vine harul Sfântului Duh. Prin rugăciune se păzește omul de păcat, căci mintea rugătoare se îndeletnicește cu Dumnezeu, și întru smerenia duhului stă înaintea feței Domnului, pe Carele cunoaște sufletul celui ce se roagă.

Dar, firește, începătorul are trebuință de un povățuitor, căci înainte de harul Sfântului Duh sufletul întâmpină o mare luptă cu vrăjmașii și nu este în putere singur a desluși lucrurile atunci când vrăjmașul îi aduce îndulcirea sa. A înțelege aceasta poate numai cel care din cercare a cunoscut harul Sfântului Duh. Cel ce a gustat Sfântul Duh, **după gust** deosebește harul.

Cine voiește fără îndrumător a se îndeletnici cu rugăciunea și, din mândrie, crede că poate a se învăța după cărți, și nu va merge la un duhovnic, acela pe jumătate a și căzut în înșelăciune. Celui smerit însă Domnul îi ajută, și de nu se află un îndrumător iscusit, iar el va merge la un duhovnic, oricare ar fi el, pe acela, pentru smerenie, îl va acoperi Domnul.

Gândește că în duhovnic viețuiește Sfântul Duh, și că el îți va spune ceea ce trebuie. Dar de vei gândi că duhovnicul trăiește negrijuliu, și cum poate viețui în el Duhul Sfânt, pentru un astfel

de gând mult vei suferi, și Domnul te va smeri, iar tu vei cădea negreșit în înșelăciune.

Rugăciunea se dă celui ce se roagă, precum scrie în Scriptură; dar rugăciunea numai din obișnuință, fără zdrobirea inimii pentru păcate nu este plăcută Domnului.

Încetez pentru o vreme cuvântul pentru rugăciune.

Tânjește sufletul meu duple Domnul, și cu dorire caut pre El, și nimic altceva rabdă sufletul meu a gândi.

Tânjește sufletul meu duple Domnul cel Viu, și trage duhul meu către Dânsul, precum spre Tatăl cel Ceresc și firesc. Înruđitu-ne-au Domnul Sieși în Duhul Sfânt. Iubit este inimii Domnul – bucuria și veselia noastră, și cea tare nădejde.

Bunule Doamne, milostiv caută zidirea Ta și Te arată oamenilor în Duhul Sfânt, precum Te arăți robilor Tăi.

Îmbucură, Doamne, cu venirea Duhului Tău cel Sfânt pre tot sufletul cel necăjit. Dă, Doamne, tuturor celor ce Ți se roagă, a cunoaște Duhul Sfânt.

O, oameni ai întregii lumi, să ne smerim pentru Domnul și pentru Împărăția Cerului, să ne smerim, și Domnul ne va da a cunoaște puterea rugăciunii lui Iisus. Să ne smerim, și Însuși Duhul lui Dumnezeu ne va povățui sufletul.

O, omule, învață-te smerenia lui Hristos, și va da ție Domnul a gusta îndulcirea rugăciunii. Iară dacă voiești curat a te ruga, fii tu smerit, înfrânat, curat te spovedește, și te va iubi rugăciunea. Fii ascultător, din cuget bun supune-te stăpânirilor, și fii mulțămît cu toate, și atunci mintea ți se va curăți de cugete deșarte. Amintește-ți că Domnul te vede, și teme-te, nu cândva să mânănești întru ceva pe fratele; nu-l osândi și nu-l întrista, fie și prin înfățișarea-ți, și Duhul Sfânt te va iubi, și Însuși întru toate îți va ajuta.

Duhul Sfânt foarte mult se aseamănă unei maici iubite, *adevărate*. Maica își iubește pruncul și-i este milă de el; tot așa și Duhului Sfânt Îi este milă de noi, iartă, tămăduiește, înțelepțește și îmbucură, și se cunoaște Duhul Sfânt în smerita rugăciune.

Cine își iubește vrăjmașii degrab va cunoaște pe Domnul în

Duhul Sfânt, dar cine nu îi iubește, despre acela nici nu vreau să scriu. Dar mă doare pentru dânsul, căci se chinuie pe sine însuși și pe ceilalți, și pe Domnul nu va cunoaște.

Sufletul ce iubește pe Domnul nu poate a nu se ruga, căci este tras către Dânsul de harul pe care l-a cunoscut în rugăciune.

Pentru rugăciune ne sânt date bisericile; în biserici slujba se săvârșește după cărți; dar nici biserica o iei cu tine, nici cartea o ai totdeauna, însă rugăciunea lăuntrică pururea și pretutindenea este cu tine. În sfintele lăcașuri se săvârșesc dumnezeieștile slujbe și viază Duhul Sfânt, dar sufletul este cea mai bună biserică a lui Dumnezeu, și pentru cel ce se roagă în suflet întreaga lume s'a prefăcut în lăcaș sfânt; dar aceasta nu este pentru toți.

Mulți se roagă cu gura și iubesc a se ruga după cărți, și este bine, și Domnul primește rugăciunea și miluiește. Dar de se roagă cineva Domnului și se gândește la altele, o astfel de rugăciune Domnul nu ascultă.

Cine se roagă din obișnuință nu cunoaște schimbări în rugăciune, dar cine cu osârdie se roagă, acela cunoaște multe schimbări în rugăciune: fie lupta cu vrăjmașul, sau lupta cu sine însuși, cu patimile, lupta cu oamenii – și în toate acestea este nevoie de bărbăție.

Cere sfatul celor cercați, de-i vei afla, și smerit cere Domnului și, pentru smerenie, Domnul îți va da înțelegere.

De este rugăciunea noastră plăcută Domnului, Duhul lui Dumnezeu va purta în suflet mărturie; El este bun și lin; dar înainte nu știam dacă primea Domnul rugăciunea sau nu, și în ce chip ai putea să cunoști aceasta.

Durerea și primejdiile pe mulți au învățat să se roage.

A venit la mine la magazie un soldat; se îndrepta spre Salonic. Sufletul meu l-a îndrăgit și i-am zis:

«Roagă-te Domnului, ca să fie mai puține necazuri»

Iar el zice: «Știu să mă rog. Am învățat în război, când eram în bătălii. Cu putere mă rugam Domnului să mă lase printre cei vii. Gloanțele plouau, obuzele explodau, și puțini au rămas în viață, iar eu m'am aflat de multe ori în bătălii, și Domnul m'au păzit». Zicând aceasta, mi-a arătat cum se ruga, și după mișcarea trupului mi-era vădit că era cu totul adâncit în Dumnezeu.

Multora le place a citi cărți bune, și este un lucru bun, dar cel mai bine este a te ruga; însă cel care citește cărți proaste și ziare se pedepsește cu foamete sufletească: sufletul lui înfometează, căci hrana sufletului și îndulcirea lui sânt în Dumnezeu. În Dumnezeu este și viața lui, și bucuria, și veselia, și Domnul negrăit ne iubește, iar dragostea aceasta este cunoscută în Duhul Sfânt.

Dacă mintea ta voiește să se roage în inimă și nu poate, rostește rugăciunea cu buzele și ține-ți mintea în cuvintele rugăciunii, precum zice *Scara*. Cu vremea, Domnul îți va da rugăciunea inimii fără gânduri și te vei ruga ușor. Unii și-au vătămat inima, căci s'au silit să săvârșească rugăciunea cu mintea în inimă și au ajuns până acolo că nici cu gura nu o mai puteau rosti. Dar tu să știi rânduiala vieții duhovnicești: darurile se dau sufletului simplu, smerit, ascultător. Celui ascultător și întru toate înfrânat – în mâncare, în cuvânt, în mișcări – Însuși Domnul îi dă rugăciunea, iar ea ușor se săvârșește în inimă.

Neîntrerupta rugăciune vine din dragoste, dar se pierde prin oșândire, prin grăire în deșert și prin neînfrânare. Cel ce iubește pe Dumnezeu poate cugeta la El zi și noapte, că **nici o lucrare nu împiedică a iubi pe Dumnezeu**. Apostolii iubeau pe Domnul, iar lumea nu-i împiedeca, măcar că ei pomeneau lumea și se rugau pentru ea și propovăduiau. Dar iată că Marelui Arsenie i s'a spus: «Fugi de oameni»; însă Duhul lui Dumnezeu și în pustie ne învață a ne ruga pentru oameni și pentru întreaga lume.

În această lume fiecare își are ascultarea: unul este împărat, altul patriarh, altul bucătar sau fierar sau învățător, dar Domnul pe toți iubește, și mai mare răsplată va fi aceluia care mai mult iu-

bește pe Dumnezeu. Domnul ne-au dat porunca de a iubi pe Dumnezeu din toată inima, din toată mintea, din tot sufletul. Dar fără rugăciune cum poți iubi? De aceea mintea și inima omului trebuie să fie totdeauna slobode pentru rugăciune.

Pe carele iubești, la acela vrei să te gândești, despre el vrei să vorbești, cu el vrei să fii. Dară pe Domnul iubește sufletul ca pe Tatăl și Ziditorul său, și stă înaintea Lui cu teamă și cu dragoste: cu teamă, căci este Domnul; cu dragoste, căci sufletul Îl cunoaște ca Tată; El este milostiv foarte, și harul Său mai dulce decât toate cele.

Și eu am cunoscut că a te ruga este ușor, căci ajută harul lui Dumnezeu. Domnul milostiv ne iubește, și ne dă în rugăciune a vorbi cu Dânsul, și a ne căi, și a ne ruga.

Nu am putere să înfățișez cât de mult ne iubește Domnul; în Duhul Sfânt se cunoaște această iubire, iar sufletul celui ce se roagă cunoaște pe Duhul Sfânt.

Unii zic că de la rugăciune vine înșelarea. Aceasta este greșit. Înșelarea vine de la călăuzirea de sine, iar nu din rugăciune. Toți Sfinții mult s'au rugat, și cheamă și pe alții la rugăciune. Rugăciunea este cea mai bună lucrare pentru suflet. Prin rugăciune ajungi la Dumnezeu; prin rugăciune se cere smerenia, răbdarea și tot lucrul bun. Cel ce vorbește împotriva rugăciunii, vădit niciodată nu a gustat cât de bun este Domnul și cât de mult ne iubește El. De la Dumnezeu, răul nu poate veni. Toți sfinții neîncetat se rugau; nici o clipă nu rămâneau fără rugăciune.

Sufletul, pierzând smerenia, pierde totodată harul și dragostea către Dumnezeu, iar atunci se stinge rugăciunea fierbinte; dar când sufletul se liniștește de patimi și dobândește smerenia, Domnul îi dă harul Său, și atunci el se roagă pentru vrăjmași ca însuși pentru sine, și pentru întreaga lume se roagă cu lacrimi fierbinți.

III

PENTRU SMERENIE

Acum sânt puțini Bătrâni care cunosc dragostea Domnului către noi, și care cunosc lupta cu vrăjmașii, și că, spre a-i birui, este nevoie de smerenia lui Hristos.

Domnul atât de mult iubește omul, încât îi dă darurile Sfântului Duh, dar câtă vreme sufletul nu s'a învățat a păstra harul, mult se muncеște.

În primul an după ce primisem Duhul Sfânt mă gândeam: Domnul păcatele mi le-au iertat – harul poartă mărturie pentru aceasta; ce mai mult îmi trebuiește? Dar nu așa trebuie a gândi. Deși păcatele sânt iertate, totuși întreaga viață trebuie să ți le amintești și să te mâhnești, spre a păstra zdrobirea inimii. Eu n'am făcut așa, și am pierdut zdrobirea inimii, și mult am avut de suferit de la draci. Și nu pricepeam ce se petrece cu mine: sufletul meu cunoaște pe Domnul și dragostea Sa; cum de îmi vin gânduri rele? Dară Domnului I-au fost milă de mine, și Însuși m'au învățat cum trebuie a mă smeri: «Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui». Și astfel se biruiesc vrăjmașii; dar când eu cu mintea ies din acel foc, gândurile prind din nou putere.

Cel care, asemenea mie, a pierdut harul, acela bărbătește să se lupte cu dracii. Să știi că tu însuși ești vinovat: ai căzut în mândrie și slavă deșartă, iar Domnul milostiv îți dă să știi ce înseamnă a fi în Duhul Sfânt și ce înseamnă a fi în luptă cu dracii. Ast-

fel sufletul din cercare cunoaște dauna mândriei și fuge de slava deșartă și de laudele oamenilor și ale gândurilor. Atunci începe sufletul a se însănătoși și se învață a păstra harul. Cum să înțelegi de este sufletul sănătos sau bolnav? Sufletul bolnav este semeț; dar sufletul sănătos iubește smerenia, precum l-au învățat Duhul Sfânt, iar dacă nu o știe, se socotește a fi mai rău decât toți.

Sufletul smerit, chiar de l-ar lua Domnul la cer în fiecare zi, și i-ar arăta slava cerească în care petrece El, și dragostea Serafimilor și a Heruvimilor, și a tuturor Sfinților, încă și atunci, învățat din cercare, va zice: «Tu, Doamne, îmi arăți slava Ta, căci Tu Îți iubești zidirea; mie însă dă-mi plânsul și puterea de a-Ți mulțami. Ție se cuvine slava în cer și pre pământ, dară mie a plânge mi se cuvine, pentru păcatele mele». Altfel nu vei păstra harul Sfântului Duh, pe care Domnul îl dă în dar, din mila Sa.

Domnului mult I-au fost milă de mine și mi-au dat să înțeleg că toată viața trebuie să plâng. **Aceasta este calea Domnului.** Și iată, acum scriu cu durere pentru cei care, asemenea mie, sânt semeți, și de aceea suferă. Scriu pentru ca și ei să se învețe smerenia și să afle odihnă în Dumnezeu.

Unii zic că așa fusese cândva, pe vremuri, dar că acum acestea toate s'au învechit; dar la Domnul **niciodată nimic nu se împuținează**, ci doar noi ne schimbăm, ne înrăim, și astfel pierdem harul; dar celui care cere, Domnul toate îi va da, nu pentru că noi am fi vrednici, ci pentru că Domnul este milostiv și ne iubește.

Scriu despre aceasta pentru că sufletul meu cunoaște pe Domnul.

A se învăța smerenia lui Hristos este o mare binefacere; cu ea este ușor și îmbucurător a vieții, și totul devine drag inimii. Numai celor smeriți Se arată Domnul în Duhul Sfânt, iar dacă nu ne vom smeri, pe Dumnezeu nu vom vedea. Smerenia este lumina în care putem vedea Lumina-Dumnezeu, precum cântăm: «Întru lumina Ta vom vedea lumina».

Domnul m'au învățat să-mi țin mintea în iad, și să nu deznădăduiesc, și astfel se smerește sufletul meu. Dar aceasta încă nu este adevărata smerenie, carea este de nepovestit. Când sufletul merge către Domnul este cuprins de frică, dar când vede pe Domnul, de frumusețea slavei Sale negrăit se bucură, și din dragostea lui Dumnezeu și din desfătarea Duhului Sfânt desăvârșit uită pământul. Așa este raiul Domnului. Toți vor petrece în dragoste, și, din smerenia lui Hristos, toți se vor bucura să vadă pe ceilalți mai presus de sine. Smerenia lui Hristos în cei mai mici sălășluiește; ei se bucură să fie mai mici. Așa mi-au dat Domnul să înțeleg.

O, rugați-vă pentru mine toți Sfinții, ca sufletul meu să se învețe smerenia lui Hristos; însetează după ea sufletul meu, dară a o dobândi nu pot, și cu lacrimi o caut, precum un prunc pierdut își caută muma.

«Unde ești Tu, Doamne al meu? Ascunsu-Te-ai de la sufletul meu, și cu lacrimi Te caut.

Doamne, dăruiește-mi puterea de a mă smeri înaintea măririi Tale.

Doamne, Ție se cuvine slava în cer și pre pământ, dară mie, micii Tale zidiri, dăruiește-mi smerenia Duhului Tău.

Rogu-mă bunătații Tale, Doamne, caută preste mine dintru înălțimea slavei Tale și-mi dăruiește putere a Te slăvi zi și noapte, căci sufletul meu Te-a iubit în Duhul Sfânt și tânjesc după Tine, și cu lacrimi Te caut.

Doamne, dăruiește nouă Duhul Sfânt; printr'Însul slăvi-Te vom ziua și noaptea, căci trupul nostru neputincios este, dară Duhul Tău veghetor, și dă putere sufletului ușor a lucra Ție, și întărește mintea în dragostea Ta, și odihnind întru Tine cu desăvârșită odihnă, alta de acum a cugeta nu mai voiește, fără numai a Ta iubire.

Doamne Milostive, neputincios duhul meu nu poate ajunge la Tine, și de aceea Te chem precum Împăratul Avgar: Vino și mă tămăduiește de ranele păcătoaselor mele gânduri, și Te voi lăuda zi și noapte, și Te voi propovădui oamenilor, spre a Te cunoaște toate

noroadele, că Tu, Doamne, ca și mai nainte săvârșești minuni, ierți păcatele, și sfințești, și învii».

Mare deosebire este între cel mai simplu om ce a cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt, și un om, fie el și foarte mare, dar care nu a cunoscut harul Sfântului Duh.

Mare osebire este între a crede doar că Dumnezeu este, a-L cunoaște din zidirea Sa sau din Scripturi, și a cunoaște pe Domnul în Duhul Sfânt.

Duhul celui ce a cunoscut pe Dumnezeu în Duhul Sfânt arde zi și noapte de dragoste către Dumnezeu și nu se poate lipi sufletul său de nimic pământesc.

Sufletul care nu a cercat desfătarea Duhului Sfânt se bucură de deșertăciunea slavei lumești, sau de bogăție, sau de putere; dară sufletul ce a cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt nu dorește decât pe singur Domnul, iar bogăția și slava luminează le socotește drept nimic.

Sufletul ce a gustat Duhul Sfânt, după gust știe a deosebi. Scris este: «Gustați și vedeți că bun este Domnul!» (Ps. 33: 9). David a cunoscut din cercare, și până astăzi Domnul dă robilor Săi din cercare a cunoaște bunătatea Sa, și va învăța pe robii Săi până într-o săvârșenie veacurilor.

Cine a cunoscut pe Dumnezeu în Duhul Sfânt s'a învățat de la El smerenia și s'a asemănat cu Învățătorul său, Hristos, și s'a făcut asemenea Lui.

«Doamne, învrednicește-ne de darul sfintei Tale smerenii.

Doamne, dă nouă în dar smerit Duhul Tău cel Sfânt, precum în dar ai venit a mântui pre oameni și a-i înălța la cer spre a vedea slava Ta».

O, a lui Hristos smerenie! Cunoscu-te, dar a te dobândi nu pot. Rodurile tale sânt dulci, căci nu sânt pământești.

Când sufletul cade în negrijanie, cum să aprinzi în el focul, ca să arză de dragoste în tot ceasul? Focul acesta este la Dumnezeu, și Domnul au venit pe pământ spre a da nouă acest foc al harului Sfântului Duh, și cel ce se învață smerenia, acela îl are, căci Domnul dă celor smeriți harul Său.

Multă osteneală trebuie să aduci, și multe lacrimi trebuie să verși pentru a păstra smeritul duh al lui Hristos; căci fără el se stinge în suflet lumina vieții și moare. Trupul degrabă îl poți usca prin post, însă a-ți smeri duhul, astfel încât neîncetat să fie smerit, nu este ușor, și nu este cu puțință îndegrab. Maria Eghipteanca șaptesprezece ani s'a luptat cu patimile precum cu fiarele sălbatice, și de-abia după aceea a aflat odihnă; trupul însă și l-a uscat degrabă, căci în pustie nici nu avea cu ce să se hrănească.

Noi ne-am răcit cu totul și nu înțelegem ce este smerenia sau iubirea lui Hristos. Este drept, acea smerenie și iubire se cunosc prin harul Sfântului Duh, dar noi nu ne gândim că îl putem înclina către noi. Pentru aceasta trebuie să îl dorim din tot sufletul. Dar cum să doresc ceea ce îmi este necunoscut? Toți avem o oarecare înțelegere, iar Duhul Sfânt mișcă tot sufletul spre a căuta pe Dumnezeu.

O, cum trebuie să rogi pe Domnul ca să dea sufletului smeritul Duh Sfânt! Sufletul smerit are multă odihnă, dar cel mândru însuși pe sine sfâșie. Cel mândru nu cunoaște dragostea lui Dumnezeu și este departe de Dumnezeu. El se mândrește că este bogat sau învățat, sau în slavă, dar nu-și cunoaște, nefericitul, sărăcia și pierzania, căci pe Dumnezeu nu cunoaște. Dar pe cel ce se luptă împotriva mândriei Domnul ajută a birui acea patimă.

Domnul au zis: «Învățați de la Mine, căci sânt blând și smerit cu inima». După aceasta tânjește sufletul meu zi și noapte, și mă rog lui Dumnezeu, și întreg cerului Sfinților, și vouă tuturor care ați cunoscut smerenia lui Hristos, rugați-vă pentru mine, ca să

vie preste mine duhul smereniei lui Hristos, pe care până la lacrimi o dorește sufletul meu. Eu nu pot să nu o doresc, căci sufletul meu a cunoscut-o prin Duhul Sfânt, însă am pierdut acest dar, și de aceea tânjește sufletul meu până la lacrimi.

Stăpâne Multmilostive, dăruiește nouă duhul smerit, ca să afle sufletele noastre pace întru Tine.

Preasfântă Maică a Domnului, cere nouă, Milostivă, duh smerit.

Toți Sfinții, voi viețuiți în ceruri și vedeți slava Domnului, și se bucură duhul vostru; rugați-vă ca și noi să fim împreună cu voi. Tras este sufletul meu a vedea pre Domnul, și tânjește către Dânsul în smerenie, ca nevrednic de acest dar.

Milostive Doamne, prin Duhul Sfânt învață-ne smerenia Ta.

Mândria nu lasă sufletul să pășească pe calea credinței. Celui necredincios dau acest sfat: să zică «Doamne, dacă Tu ești, atunci luminează-mă, și Îți voi sluji din toată inima și sufletul meu». Și pentru un astfel de gând smerit și pentru hotărârea de a sluji lui Dumnezeu, Domnul negreșit va lumina. Dar nu trebuie să spui «Dacă Tu ești, atunci pedepsește-mă», căci dacă va veni un necaz, poate nu vei afla puterea să mulțamești lui Dumnezeu și să aduci pocăință.

Și când Domnul te va lumina, sufletul tău va simți pe Domnul; va simți că Domnul l-au iertat și îl iubește, și aceasta din cercare o vei cunoaște, și harul Sfântului Duh va purta în sufletul tău mărturia mântuirii, și vei dori atunci să strigi întregii lumi: «Cât de mult ne iubește Domnul!»

Apostolul Pavel, câtă vreme nu cunoștea pe Domnul, Îl prigoinea, dar când L-a cunoscut, a înconjurat întreaga lume propovăduind pe Hristos.

Dacă Domnul nu va da a cunoaște prin Duhul Sfânt cât de mult ne iubește El, omul nu o va putea ști, căci este cu neputință min-

ții pământești să priceapă prin știință câtă dragoste are Domnul pentru oameni.

Dar pentru a te mântui trebuie să te smerești, căci pe cel mândru, și de-l vei pune cu sila în rai, nici acolo nu va afla odihnă, și va fi nemulțumit, și va zice: «De ce nu sânt eu în locul cel dintâi?» Dară sufletul smerit este plin de iubire și nu caută întâietatea, ci tuturor dorește binele și se mulțamește cu orice.

Cel stăpânit de slava deșartă, sau se teme de draci, sau s'a asemănat lor; dar nu trebuie să te temi de draci, ci de slava deșartă și de mândrie să te temi, căci prin ele se pierde harul.

Cel ce vorbește cu dracii își pângărește mintea, dar celui ce petrece în rugăciune mintea i-o luminează Domnul.

Domnul mult ne iubește, dar noi totuși cădem, căci nu avem smerenie. Spre a păstra smerenia trebuie să omori trupul și să primești Duhul lui Hristos. Sfinții au dus o cruntă luptă cu dracii și i-au biruit cu smerenia, cu rugăciunea și cu postul.

Cine s'a smerit a biruit vrăjmașii.

Ce trebuie să faci pentru a avea pace în suflet și în trup?

Pentru aceasta trebuie pe toți a iubi ca însuși pe tine și în fiecare ceas a fi gata de moarte. Când sufletul își aduce aminte de moarte, se pătrunde de smerenie și întreg se dăruiește voii lui Dumnezeu, și dorește cu toți a fi în pace și pe toți a iubi.

Când pacea lui Hristos vine în suflet el se bucură să șază precum Iov pe gunoi, iar pe ceilalți să-i vadă în slavă; atunci sufletul se bucură că este mai rău decât toți. Taina aceasta a smereniei lui Hristos este mare și cu neputință de tâlcuit. Din dragoste, sufletul dorește fiecărui om mai mult bine decât sieși, și se bucură când vede că celorlalți le este mai bine, și se mâhnește când vede că se

muncesc.

O, rugați-vă pentru mine toți sfinții și toate noroadele, ca să vie asupra-mi sfântă smerenia lui Hristos.

Domnul iubește oamenii, însă trimite necazuri pentru ca oamenii să-și cunoască neputința și să se smerească, și pentru smerenia lor să primească Duhul Sfânt, iar cu Duhul Sfânt totul este bine, totul îmbucurător, totul minunat.

Câte unul mult suferă din pricina sărăciei și a bolii, dar nu se smerește, și astfel suferă fără folos. Dar cine se smerește se va mulțami cu orice soartă, căci Domnul îi este bogăția și bucuria, și toți oamenii se vor minuna de frumusețea sufletului său.

Tu spui: Eu am multe suferințe. Dar eu îți voi spune, sau, mai bine zis, Însuși Domnul grăiește: Smerește-te, și vei vedea că nefericirile tale se vor prefăce în odihnă, încât însuși te vei minuna și vei zice: Oare de ce înainte atâta mă chinuiam și mă mâhneam? Dar acum te bucuri, căci te-ai smerit și a venit harul lui Dumnezeu; acum, și de ai ședea singur în sărăcie, bucuria nu te-ar părăsi, căci în suflet ai pacea de care Domnul zicea: «Pacea Mea dau vouă». Astfel fiecărui suflet smerit Domnul dă pacea.

Sufletul celui smerit – ca marea: arunci în mare o piatră, și pentru o clipă turbură ușor luciul, iar apoi se afundă în adâncul ei.

Așa și durerile se afundă în inima celui smerit, căci cu el este puterea Domnului.

Unde sălășluiești tu, suflete smerit, și cine viază întru tine, și cu ce voi asemena pre tine?

Tu arzi strălucit ca soarele, și nu te mistui, ci cu a ta căldură pre toți încălzești.

Al tău este pământul celor blânzi, după cuvântul Domnului.

Asemenea ești tu unei grădini înflorite, în mijlocul căreia se află o preafrumoasă casă unde iubește a sălășlui Domnul.

Pre tine iubește cerul și pământul.

Pre tine iubesc Sfinții Apostoli, Prorocii, Sfinții și Cuvioșii.

Pre tine iubesc Îngerii, Serafimii și Heruvimii.

Pre tine, cel smerit, iubește Precista Maica Domnului.

Pre tine iubește și se bucură de tine Domnul.

Sufletului mândru Domnul nu i se arată. Sufletul mândru, și de ar învăța toate cărțile, niciodată va cunoaște pe Domnul, căci cu mândria sa nu dă loc în sine harului Duhului Sfânt, iar Dumnezeu se cunoaște numai în Duhul Sfânt.

Cei luminați cu botezul cred în Dumnezeu, dar sânt unii care Îl și cunosc. A crede în Dumnezeu este bine, dar mai fericit este a cunoaște pe Dumnezeu. Totuși și cei ce cred sânt fericiți, precum au zis Domnul Apostolului Thoma, că tu M'ai văzut și M'ai pipăit, și crezi, dar fericiți și cari nu au văzut, dar cred.

De am fi noi smeriți, Domnul, în dragostea Sa, toate ne-ar arăta, ne-ar descoperi toate tainele, dar nefericirea noastră este că nu sântem smeriți, ne mândrim și ne semetăm în deșert pentru tot nimicul, și astfel ne muncim pe noi înșine și pe ceilalți.

Domnul, măcar că este milostiv, dar pentru mândrie oropsește sufletul cu foamete și nu-i dă harul, câtă vreme nu a învățat să se smerească. Eu pieream în păcate, și de multe ori aș fi fost în iad, de nu s'ar fi îndurat spre mine Domnul și Precista, buna de-Dumnezeu-Născătoarea. O, linul, blândul Ei glas: ceresc glas ca acela pe pământ niciodată auzim. Și iată acum cu lacrimi scriu despre Milostiv Domnul, ca despre Tatăl meu firesc. Dulce este sufletu-

lui cu Domnul; această fericire o gusta Adam în rai, când limpede vedea pe Domnul, dar sufletele noastre simt că El este cu noi, precum S'au făgăduit: «Iată Eu cu voi sânt în toate zilele, până întru săvârșenia veacului» (Mt. 28: 20).

Domnul cu noi este. Putea-vom oare dori ceva mai mult? Domnul au zidit pe om, ca vecinic a viia și a se ferici întru Dânsul; ca noi să fim cu El și în El. Și Domnul Însuși voiește să fie cu noi și în noi. Domnul este bucuria și veselia noastră; iar când, din mândrie, ne depărtăm de Domnul, înșine ne predăm muncii: zbucium, și urât, și gânduri rele ne sfâșie.

Doamne, îndreptează pre noi, precum o maică gingașă îndreptează pruncii săi cei mici. Dă fiecărui suflet a cunoaște bucuria venirii Tale și puterea ajutorului Tău. Dă răcorire îndureratelor suflete ale norodului Tău, și pre toți ne învață în Duhul Sfânt a Te cunoaște. Strămtorează-se sufletul omului pre pământ, Doamne, și cu mintea nu se poate întări întru Tine, căci nu știe pre Tine și a Ta bunătate. Mintea noastră este întunecată de griji pământești și nu putem înțelege plinătatea iubirii Tale. Tu ne luminează. Milosârdiei Tale toate sânt cu putință. Tu ai zis în Sfânta Evanghelie că morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu și vor învia; fă acum ca moarte sufletele noastre să auză glasul Tău și să învie întru bucurie.

Spune, Doamne, lumii: «Iartă-se tuturor păcatele», și se vor ierta.

Sfințește pre noi, Doamne, și toți sfințiți vor fi în Duhul Tău, și Te vor slăvi pre pământ toate noroadale Tale, și voia Ta va fi pre pământ precum în cer, căci Ție toate sânt cu putință.

Cel mândru se teme de învinuire, dar smeritul – nicicum. Cine a dobândit smerenia lui Hristos totdeauna voiește a se învinui, și se bucură de defăimări, și se întristează când este lăudat. Însă

aceasta este încă smerenia începătoare; dar când sufletul va cunoaște pe Domnul în Duhul Sfânt, cât este El de smerit și blând, atunci se vede pe sine mai rău decât toți și se bucură a șede pe grămada de gunoi, ca Iov, în hainele cele mai zdrențăroase, iar pe ceilalți să vadă în Duhul Sfânt, strălucind și fiind asemenea lui Hristos.

Dea Milostiv Domnul tuturor a gusta smerenia lui Hristos, carea este de nepovestit, iar atunci sufletul nici va dori mai mult, ci vecinic va via în smerenie, în dragoste și în blândețe.

Tânjește sufletul meu dupre Tine, Doamne: ascunsu-Ți-ai fața de la mine și mă turbur, și sufletul meu din nou se stinge de dorierea de a Te vedea, căci Tu ai răpit sufletul meu. De nu m'ai fi răpit Tu, Doamne, cu harul Tău, nici eu aș putea astfel să tânjesc după Tine și cu lacrimi să Te caut.

Cum va căuta, și ce va căuta cel ce nu a cunoscut și pierdut?

Când viețuiam în lume, deși mă gândeam la Tine, totuși nu întotdeauna; dară acum duhul meu arde până la lacrimi din dorința de a Te vedea, Lumina mea.

Tu m'ai învățat cu a Ta milosârdie. Tu Te-ai ascuns de mine, ca sufletu-mi să se învețe smerenia, căci fără smerenie nu se poate păstra în suflet harul și un greu urât îl apasă. Când însă se va învăța sufletul smerenia, atunci nici urâtul, nici scârba nu se apropie de suflet, căci Duhul lui Dumnezeu îl veselește.

Milă mi-este de săracii oameni care nu știu pe Dumnezeu. Ei se mândresc că zboară, dar nu este nici o minune: și păsările zboară, și slăvesc pe Dumnezeu; dară omul, făptura lui Dumnezeu, părăsește pe Făcătorul. Dar gândește-te, cum vei sta tu înaintea Înfricoșatei Judecăți a lui Dumnezeu? Unde vei fugi și unde te vei ascunde de către fața lui Dumnezeu?

Mult mă rog lui Dumnezeu pentru voi, ca toți să vă mântuiți și vecinic să vă bucurați împreună cu Îngerii și cu Sfinții. Iară vouă cerșesc: Pocăiți-vă și smeriți-vă, îmbucurați pe Domnul, Carele cu dor și milostivire vă așteaptă. Domnul dă sufletului pe care a iubit, durere pentru norod a se ruga cu lacrimi; și sufletul

meu doare, și mult mă rog pentru voi.

Slavă Domnului și milostivirii Sale. că nouă. năcătosilor robilor Săi, ni se arată în Duhul Sfânt, iară sufletul Il cunoaște mai mult decât pe tatăl său după fire, căci și tatăl după fire este văzut în afara noastră, însă Duhul Sfânt pătrunde întreg sufletul, și mintea, și trupul.

Fericit smeritul suflet: iubește pe el Domnul.

Pe smeriții sfinți fericește cerul și pământul, și Domnul le dă slava de a fi cu El: «Unde sânt Eu, acolo și slujitorul Meu va fi».

Mai presus de toți în smerenie este Maica lui Dumnezeu, și pentru aceea o fericesc toate neamurile pe pamant și îi slujesc toate puterile cerești; și pe această Maică a Sa ne-au dat-o Domnul întru apărare și ajutor.

Nu este ceva mai bun decât a viețui în smerenie și iubire; atunci în suflet va fi o mare pace și nu se va afla înălțare asupra fratelui. De vom iubi pe vrăjmași, în suflet nu va fi loc mândriei, căci în dragostea lui Hristos nu se află semeție. Mândria, ca focul, mistuie tot ce este bun, dar smerenia lui Hristos este de neîn-fățișat și dulce. Și de ar ști-o oamenii, tot pământul s'ar învăța această știință. Eu toată viața, zi și noapte, mă învăț întru ea, și nu pot dovedi. Sufletul meu tot mereu cugetă: încă nu am atins ceea ce doresc, și nu mă pot liniști, însă smerit cer vouă, fraților, care cunoașteți iubirea lui Hristos, rugați-vă pentru mine, ca să mă izbăvesc de duhul mândru, spre a sălășlui în mine smerenia lui Hristos.

Sânt multe feluri de smerenie. Unul face ascultare și întru toate se învinuiește – și aceasta este smerenie. Altul se căiește pentru

greșalele sale și se socotește urâciune înaintea lui Dumnezeu – și aceasta este smerenie. Dar alta este smerenia celui ce a cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt. Cine a cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt, acela altă cunoaștere are, și alt gust.

Când sufletul în Duhul Sfânt va vedea pe Domnul, cât este El de blând și smerit, atunci însuși se smerește până în sfârșit. Iar aceasta este o smerenie cu totul aparte, și nimenea poate a o povesti, și nu este cunoscută decât în Duhul Sfânt. Iar de ar ști oamenii în Duhul Sfânt cum este Domnul nostru, toți s'ar preschimba: bogații și-ar defăima bogăția, învățații științele lor, iar ocârmuiitorii – slava și stăpânirea lor, și toți s'ar smeri, și ar viețui într'o mare pace și iubire, și pe pământ ar fi mare bucurie.

Când sufletul s'a dăruit vocii lui Dumnezeu, în minte nici mai este ceva în afara lui Dumnezeu, iar sufletul cu mintea curată stă înaintea lui Dumnezeu.

O, Doamne, învață-ne prin Duhul Tău cel Sfânt să fim ascultători, înfrânați. Dă nouă duhul pocăinței lui Adam și lacrimi pentru greșalele noastre. Dă nouă vecinic a Te slăvi și a-Ți mulțămi. Tu ne-ai dat preacuratul Tău Trup și Sânge, spre a viețui vecinic împreună cu Tine, și a fi acolo unde Tu petreci, și a vedea slava Ta.

Doamne, dă noroadelor întregului pământ a cunoaște cât de mult ne iubești Tu și ce minunată viață dai Tu celor ce întru Tine cred.

IV

PENTRU PACE

Toți voiesc să aibă pace, dar nu știu cum să o dobândească. Paisie cel Mare s'a mâniat, și a rugat pe Domnul să-l izbăvească de mânie. Domnul i S'au arătat și i-au zis: «Paisie, de voiești a nu te mânia, atunci nimica să dorești, pre nimenea să urăști și să osândești, și nu te vei mânia». Așa și tot omul, dacă își va tăia voia înaintea lui Dumnezeu și oamenilor, totdeauna va fi cu pace în suflet; dară cel ce iubește a face voia sa, niciodată va afla pacea.

Sufletul ce s'a dăruit voii lui Dumnezeu ușor poartă toată durerea și toată boala, căci și în boală el se roagă și vede pre Dumnezeu: «Doamne, Tu vezi boala mea; Tu știi cât sânt eu de păcătos și de neputincios, ajută mie să rabd și să mulțănesc bunătății Tale». Și Domnul ușurează boala, și sufletul simte ajutorul lui Dumnezeu, și este vesel înaintea lui Dumnezeu și mulțămitor.

Dacă te ajunge vreo nesoșință, tu să gândești: «Domnul îmi vede inima, și dacă Îi este bineplăcut, bine îmi va fi și mie, și celorlalți», și așa sufletul tău pururea va fi în pace. Dar dacă cineva va cârți: «Asta nu-i așa, aia nu-i bine», niciodată nu va fi pace în suflet, măcar de ar și posti și mult s'ar ruga.

Apostolii erau întreg dăruți voii lui Dumnezeu; așa se păstrează pacea. Tot așa și toți marii oameni sfinți au răbdat toate scârbele, încredințându-se voii lui Dumnezeu.

Domnul ne iubește, și deci putem de nimica să ne temem, afa-

ră de păcat, căci din pricina păcatului se pierde harul, iar fără harul lui Dumnezeu vrăjmașul vântură sufletul ca pe o frunză uscată sau ca fumul.

Trebuie neclintit să ne amintim că vrăjmașii înșiși au căzut din mândrie, și că pe noi tot mereu încearcă să ne mâne pe aceleași cale, și pe mulți au înșelat. Dară Domnul au zis: «Învățați de la Mine blândețea și smerenia, și veți afla odihnă sufletelor voastre».

«O, Milostive Doamne, dăruiește nouă pacea Ta, precum ai dat pacea Sfinților Apostoli: „Pacea Mea dau vouă”.

Doamne, dă și nouă a ne îndulci de pacea Ta. Sfinții Apostoli au primit pacea Ta, și asupra întregii lumi o au revărsat, și mântuind norodul, nu-și pierdeau pacea, și întru dânsii ea nu se împuțina».

Slavă Domnului și milosârdiei Sale, căci El mult ne iubește și ne dă pacea Sa și harul Sfântului Duh.

Cum să păstrezi pacea sufletească în mijlocul smintelilor zilelor noastre?

Judecând după Scriptură și după moravurile oamenilor de astăzi, noi trăim vremile de pe urmă, și totuși trebuie păstrată pacea sufletească, fără de care nu ne putem mântui, precum zicea marele rugător al pământului rusesc, Cuviosul Serafim. Câtă vreme trăia Cuviosul Serafim, pentru rugăciunile sale Domnul păzea Rusia; iar după dânsul s'a înălțat un alt stâlp ce ajungea de la pământ până la cer – Părintele Ioan din Kronstadt. Ne vom opri asupra lui: el este de-al vremilor noastre, și l-am văzut rugându-se, pe când pe ceilalți nu am văzut.

Ne amintim cum după Liturghie, când i-au adus calul și trăsura și el se așeza în ea, norodul l-a împresurat, cerându-i binecuvântarea; și într'o astfel de învălmășeală sufletul îi era neîntrerupt în Dumnezeu, și într'o astfel de gloată el nu se risipea și nu își pierdea pacea sufletească. Cum ajungea el la aceasta? – iată întrebarea noastră.

Ajungea la aceasta și nu se risipea pentru că iubea norodul și nu înceta a se ruga pentru el Domnului:

«Doamne, dăruiește pacea Ta lumii Tale».

«Doamne, dăruiește robilor Tăi Duhul Tău cel Sfânt, ca El să le încălzească inimile cu dragostea Ta, și să-i povățuiască întru tot adevărul și binele».

«Doamne, voiesc ca pacea Ta să fie întru tot norodul Tău, pre carele Tu ai iubit până în sfârșit, și ai dat pre Fiul Tău cel Unul-Născut, spre a mântui lumea».

«Doamne, dăruiește lor harul Tău, ca în pace și în iubire să Te cunoască și să Te iubească, și să zică asemenea Apostolilor pre Thavor: Bine este nouă, Doamne, a fi cu Tine».

Astfel, neîncetat rugându-se pentru norod, el își păstra pacea sufletească; noi însă o pierdem, pentru că nu avem în noi dragoste către norod. Sfinții Apostoli, și toți Sfinții, doreau norodului mântuirea, și petrecând în mijlocul oamenilor, înflăcărat se rugau pentru ei. Duhul Sfânt le dădea puterea a iubi norodul; și noi, de nu ne vom iubi fratele, nu vom putea avea pacea.

Să cugete fieștecarele la acestea.

Slavă Domnului, că El nu ne-au lăsat orfani, ci ne-au dat pre pământ Duhul Sfânt. Duhul Sfânt învață sufletul negrăita iubire pentru norod, și durerea pentru toți cei ce rătăcesc. Domnului i-au fost milă de cei ce rătăceau, și au trimis pe Fiul Său cel Unul-Născut să-i mântuiască; iar Duhul Sfânt învață aceeași milostivire pentru care rătăcesc, care merg la iad. Dară cine nu a dobândit Duhul Sfânt, acela nu voiește a se ruga pentru vrăjmași.

Cuviosul Paisie cel Mare se ruga pentru ucenicul său ce se lepădase de Hristos, și în vreme ce se ruga i s'au arătat Domnul și i-au zis: «Paisie, pentru cine te rogi? Doară el s'a lepădat de Mine». Dar Cuviosul nu înceta a se tângui pentru ucenicul său, și atunci Domnul i-au zis:

«Paisie, tu Mie te-ai asemănat în dragoste».

Astfel se dobândește pacea, iar în afară de aceasta **altă cale nu este.**

Dacă cineva mult se roagă și postește, dar dragoste de vrăjmași nu are, el nu va putea avea pacea sufletească. Iar eu nu aş putea să vorbesc despre aceasta, de nu m'ar fi învățat Duhul Sfânt iubirea.

Sufletul păcătos, robit de patimi, nu poate avea pace și a se bucura de Domnul, măcar de ar stăpâni toate bogățiile pământului, măcar de ar împărăți peste întreaga lume. Dacă unui astfel de împărat, ce vesel se ospătează cu voievozii lui și stă pe scaun întru toată slava sa, i s'ar vesti dintr'o dată: «Împărate, tu acum vei muri», sufletul i s'ar turbura și s'ar cutremura de frică, și și-ar vedea neputința.

Dar câți săraci nu sânt, a căror bogăție este numai dragostea de Dumnezeu, și căroră de li se va zice: «Acum vei muri», ar răspunde în pace: «Fie voia Domnului. Slavă Domnului că Și-au adus aminte de mine și au voit să mă ia acolo unde cel dintâi a intrat un tâlhar».

Sânt săraci căroră nu le este frică de moarte, ci o întâmpină cu pace, asemenea Dreptului Simeon, care a cântat cântarea «Acum slobozești pre robul Tău, Stăpâne, duple graiul Tău în pace».

Câtă pace era în sufletul Dreptului Simeon nu pot înțelege decât cei care poartă în sufletul lor pacea lui Dumnezeu sau care, cel puțin, au cercat-o. Pentru această pace au zis Domnul ucenicilor Săi: «Pacea Mea dau vouă». Cine are acea pace, în pace se va duce în vecinica viață și va zice:

«Slavă Ție, Doamne, că acum vin către Tine, și vecinic, în pace și iubire vedea-voi fața Ta. Lină, blândă privirea Ta a răpit sufletul meu, și el tânjește duple Tine».

Pe fratele trebuie să-l dojenești blând și cu dragoste. Pacea se pierde dacă sufletul se va semeți, sau dacă se va înălța mai presus de fratele, sau va osândi pe cineva, sau pe fratele va dojeni, dar nu blând și nu cu dragoste; dacă vom mânca mult, sau de ne vom ruga cu moleșală – pentru acestea toate se pierde pacea.

Dar de ne vom deprinde a ne ruga osârduitor pentru vrăjmași și a-i iubi, pacea totdeauna va rămânea în sufletele noastre, iar de vom urî sau osândi pe fratele, mintea ni se va întuneca, și pierdem pacea și îndrăznirea către Dumnezeu.

Nu poate sufletul să aibă pace de nu se va învăța în legea lui Dumnezeu zi și noapte, căci această lege este scrisă în Duhul lui Dumnezeu, iar Duhul lui Dumnezeu trece din Scriptură în suflet, iar sufletul simte în aceasta îndulcire și mulțămire, și nu mai voiește a iubi cele pământești, căci dragostea celor pământești pustiște sufletul iar el se negrijește, se sălbăticește, și nu voiește a se ruga lui Dumnezeu. Iară vrăjmașul, văzând că sufletul nu este în Dumnezeu, îl clatină, și slobod îi seamănă în minte orice voiește, și gonește sufletul de la un gând la altul, și așa sufletul își petrece ziua întreagă într-o astfel de neorânduială, și nu poate curat a vedea pe Domnul.

Cine poartă în sine pacea Duhului Sfânt, o revarsă și asupra celorlalți; iar cine poartă în sine un duh rău, și asupra celorlalți îl revarsă.

Întrebare: Cum poate să-și păstreze pacea mai-marele, dacă oamenii îi sânt neascultători?

Greu îi este mai-marelui și dureros, dacă oamenii lui nu-l as-

cultă, dar pentru a păstra pacea trebuie să-și aducă aminte că deși oamenii îi sânt neascultători, totuși Domnul îi iubește și au murit în suferințe pentru mântuirea lor; și trebuie osârduitor să se roage pentru ei, iar atunci celui ce se roagă va da Domnul rugăciunea, și vei cunoaște din cercare cum mintea căruia se roagă are îndrăznire și dragoste către Dumnezeu, și chiar de ești om păcătos, dar Domnul îți va da să guști roadele rugăciunii, și dacă te vei obișnui astfel a te ruga pentru supușii tăi, în sufletul tău va fi multă pace și dragoste.

Întrebare: Cum poate păzi pacea sufletească cel supus, dacă mai-marele lui este un om mânios și rău?

Omul mânios însuși îndură o mare suferință de la duhul cel rău. El suferă chinul din pricina mândriei. Cel supus lui, oricine ar fi el, trebuie să o știe și să se roage pentru sufletul bolnav al mai-marelui său, iar atunci Domnul, văzându-i răbdarea, îi va da iertarea greșalelor și rugăciune neîncetată. Mare lucru înaintea lui Dumnezeu este a se ruga pentru cei ce ne obijduiesc și ne supără; pentru aceasta Domnul va da har, și în Duhul Sfânt vei cunoaște pe Domnul, iar atunci cu bucurie vei răbda necazurile pentru El, și-ți va da Domnul dragoste către întreaga lume, iară tu fierbinte vei dori bine tuturor, și te vei ruga pentru toți ca pentru propriul tău suflet.

Domnul au poruncit a iubi pe vrăjmași, și cel ce iubește vrăjmașii se aseamănă Domnului; însă a iubi vrăjmașii este cu puțință prin harul Sfântului Duh, și deci, de îndată ce te supără cineva, roagă-te pentru el lui Dumnezeu, și așa vei păstra pacea în suflet și harul lui Dumnezeu. Dar de vei cărti și îți vei ocări mai-marele, tu însuși te vei face mânios ca și el, și se va împlini asupra ta cuvântul prorocului David: «Cu cel ales, ales vei fi, și cu cel îndărătnic vei îndărătnici» (Ps. 17: 27).

Tot așa și cu ucenicul – greu îi va fi să-și păstreze pacea dacă Bătrânul său are o fire rea. A trăi lângă un Bătrân rău este o cruce mare pentru ucenic; va fi nevoie ca el să se roage pentru Bătrânul său, iar atunci pacea sufletească și trupească se va păstra. Iar

de ești mai-mare și trebuie să judeci pe cineva pentru o faptă rea, roagă-te Domnului să-ți dăruiască inimă milostivitoare, pe carea iubește Domnul, iar atunci vei judeca drept; dar de vei judeca după fapte, se vor ivi greșeli, și nu vei fi plăcut Domnului.

Judecata trebuie făcută astfel ca omul să se îndrepte, și trebuie să ai milă de fiecare suflet, de toată făptura și de întreagă zidirea lui Dumnezeu, și însuși întru toate să ai o conștiință curată, iar atunci în suflet și în minte va fi multă pace. Să viețuim în pace și în dragoste, și atunci Domnul ne va asculta și ne va da tot lucrul folositor ce Îi vom cere.

Duhul Sfânt se află în iubire. Așa grăiește Scriptura, și viața o dovedește.

Cu neputință este sufletului a avea pace, de nu vom cere Domnului din răspuțeri a iubi toți oamenii. Domnul știa că, de nu vom iubi pe vrăjmași, pace în suflet nu va fi, și de aceea ne-au dat porunca: «Iubiți pre vrăjmașii voștri». De nu vom iubi pe vrăjmași, sufletul doar când și când va fi ca și liniștit; dar de iubim pe vrăjmași, pacea în suflet va rămânea zi și noapte.

Păstrează în suflet pacea harului Sfântului Duh; nu o pierde pentru lucruri mărunte. De vei însufla pace fratelui tău, Domnul îți va da nemăsurat mai mult, dar dacă îl vei mâhni, atunci și asupra sufletului tău neapărat se va abate mâhniciune.

Dacă îți vine un gând de curvie, gonește-l de îndată, și îți vei păstra pacea sufletului; dar dacă-l vei primi, sufletul va pierde dragostea către Dumnezeu și nu vei mai avea îndrăznire în rugăciune.

De îți tai voia, ai biruit vrăjmașul, și drept răsplată vei primi pacea sufletului; dar de îți faci voia, ești biruit de vrăjmași și ne-grijania îți va munci sufletul.

Cine are patima agonisirii nu va putea iubi pe Dumnezeu și pe aproapele; mintea și inima unui astfel de om neconținut urmăresc bogățiile și nu se află în el duhul pocăinței și zdrobire de inimă pentru păcate, și sufletul său nu poate ști desfătarea păcii lui Hristos.

Sufletul ce a cunoscut pe Domnul voiește totdeauna să-L vadă în sine, căci El lin vine în suflet, și dă sufletului pace, și poartă mărturia mântuirii fără cuvinte.

De ar cunoaște împărații și stăpânitorii noroadelor iubirea lui Dumnezeu, nu s'ar război niciodată. Războiul se trimite pentru păcate, iar nu pentru dragoste. Domnul ne-au zidit din dragoste și ne-au poruncit a trăi în dragoste și a-L slăvi.

Dacă stăpânitorii ar păzi poruncile Domnului iar norodul și supușii lor i-ar asculta în smerenie, o mare pace și veselie ar fi pe pământ, dar pentru iubirea de stăpânire și neascultarea celor mândri suferă întreagă lumea oamenilor.

Rogu-Te, Milostive Doamne, dă întregii lumi, de la Adam până întru săvârșitul veacurilor, a Te cunoaște că Tu ești bun și milostiv; să se îndulcească toate noroadele în pacea Ta, și să vadă toate lumina Feței Tale. Privirea Ta este lină și blândă și trage sufletul către Tine.

V

PENTRU HAR

Numai păcate am adus eu în Mănăstire, și nu știu de ce Domnul mi-au dat, când eram încă tânăr începător, atât de mult din harul Sfântului Duh, că și sufletul și trupul îmi erau pline de har, iar harul era ca la mucenici, și trupul meu înseta a suferi pentru Hristos.

Eu nu am cerut de la Domnul Duhul Sfânt: nu știam că este Duh Sfânt, cum vine în suflet și ce face cu sufletul. Dar acum cu bucurie scriu despre aceasta.

O, Duhule Sfinte, drag ești Tu sufletului. A Te înfățișa este cu neputință, dar sufletul cunoaște a Ta venire, și Tu aduci pace minții și îndulcire inimii.

Domnul au zis: «Învățați de la Mine blândețea și smerenia, și veți afla odihnă sufletelor voastre». Despre Duhul Sfânt grăiește Domnul aceasta: numai în Duhul Sfânt află sufletul desăvârșita odihnă.

Fericiți sântem noi, dreptslăvitorii creștini, căci mult ne iubește Domnul, și ne dăruiește harul Sfântului Duh, iar în Duhul Sfânt ne dă a vedea Slava Sa. Dar pentru a păstra harul trebuie să iubim vrăjmașii și pentru toate necazurile să mulțămim lui Dumnezeu.

Domnul au chemat un suflet păcătos la pocăință, și sufletul s'a întors către Domnul, iar El milostiv l-au primit și i S'au ară-

tat. Domnul milostiv este foarte, și smerit, și blând. Pentru mulțimea bunătații Sale El nu au pomenit păcatele sufletului, iar sufletul L-a iubit până într-o sfârșit și tinde către Dânsul precum pasărea dintr'o colivie strămtă către dumbrava înverzită.

Sufletul acelui om a cunoscut pe Dumnezeu, pe Dumnezeu milostiv și îndurat și preadulce, și L-a iubit până într-o sfârșit, și pentru mulțimea focului iubirii trage către El neostoit, căci harul Domnului este dulce foarte și încălzește mintea și inima și trupul neputincios.

Și dintr'o dată sufletul pierde acel har al Domnului; și cugetă atunci: Cu ceva am supărat pre Stăpânul; cere-voi mila Sa; poate din nou îmi va da acel har, căci sufletul meu de acum nimic mai voiește în lumea ceasta, fără numai pre Domnul. Dragostea Domnului este atât de fierbinte, că de o va gusta sufletul, altceva nimic va mai voi; iar dacă o va pierde, sau dacă se va împușina harul, **ce fel de rugăciuni** nu va vărsa atunci sufletul înaintea lui Dumnezeu, dorind din nou a afla harul Lui. Astfel, Cuviosul Serafim a răbdat trei ani zi și noapte pe piatră, căci sufletul său cunoscuse pe Domnul, și se îndulcise de harul Său, și până într-o sfârșit L-a iubit.

Sufletul ce a cunoscut pe Domnul trage către Dânsul cu dragoste, iar focul iubirii de Dumnezeu nu îi dă a-L uita nici ziua, nici noaptea, nici măcar pentru o clipită. Iar dacă noi atât de puțin iubim pe Domnul, și atât de fierbinte năzuiește sufletul către Dânsul, cine va povesti plinătatea iubirii Maicii Domnului pentru Fiul și Dumnezeuul Ei?

«Spune nouă, Preacurată, cum iubeai Tu pre Fiul și Domnul Tău, și care-Ți erau rugăciunile când Fiul Tău S'au înălțat la cer?»

A cuprinde aceasta nu putem.

Fericit sufletul care își păstrează curăția sufletească și trupească: iubește Domnul pe el, și îi dă harul Sfântului Duh, iar harul robește sufletul atâta a iubi pe Dumnezeu, încât de îndulcirea Duhului Sfânt nu se mai poate rupe de la Dumnezeu, și cu nesa-

țiu tinde către Dânsul, căci iubirii lui Dumnezeu nu este capăt; cu toate că eu cunosc un om pe care l-au cercetat Milostiv Domnul cu harul Său, și de l-ar fi întrebat Domnul: «Voiești să-ți dau mai mult har?» – sufletul, neputincios în trup, ar fi zis: «Doamne, Tu vezi că dacă încă mai mult, eu nu-l voi putea purta, și voi muri!» Nu poate omul purta plinătatea harului; astfel ucenicii lui Hristos, pe Thavor, au căzut la pământ de slava Domnului.

Zilnic ne hrănim trupul, și respirăm aerul ca să trăiască. Dar sufletul are trebuință de Domnul și de harul Sfântului Duh, fără de care sufletul este mort. Precum soarele încălzește și dă viață florilor țarinii, iar ele caută către el, așa și sufletul ce a iubit pe Dumnezeu caută către El și se ferește întru Dânsul, și de multă bucurie dorește ca toți oamenii așijderea a se ferici. Domnul pentru aceasta ne-au și zidit, ca noi vecinic în ceruri să petrecem cu El în dragoste.

Slavă Domnului și milosârdiei Sale: atât de mult ne-au iubit El, încât ne-au dat Duhul Sfânt, Carele ne învață tot binele și dă putere spre a birui păcatul. Domnul pentru multa Sa milosârdie ne dă har, iar noi trebuie să-l păstrăm cu tărie, spre a nu-l pierde, căci fără har omul, duhovnicește, este orb. Orb este cel care își adună bogății în această lume; înseamnă că sufletul său nu cunoaște Duhul Sfânt, nu cunoaște cât este El de dulce, și de aceea este robit de ale pământului. Dar cine a cunoscut desfătarea Duhului Sfânt știe că ea cu nimica se asemuiește, iar de acum de nimic pământesc nu se mai poate robi, ci este robit numai de iubirea Domnului, și odihnește întru Domnul, și se bucură, și plânge pentru oameni că nu toți au cunoscut pe Domnul, și îl doare pentru ei.

Când sufletul este în Duhul Sfânt el se mulțamește și nu tânjește după cele cerești, căci Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul nostru; căci au venit Domnul și au sălășluit întru noi. Dară

când sufletul pierde harul, atunci el tânjește după cele cerești, și cu lacrimi caută pre Domnul.

Mai nainte de a primi harul omul trăiește crezând că toate în suflet sânt bune și la locul lor; dar când îl cercetează harul și petrece cu el, atunci se vede cu totul altfel, iar când din nou pierde harul, abia atunci își dă seama în ce mare nefericire se află.

Un fiu de împărat s'a dus departe ca să vâneze, și rătăcindu-se în codrul des, nu s'a mai putut întoarce la palatul său. Multe lacrimi a vărsat el, căutând calea, și nu a aflat-o. Rămas în pădurea sălbatecă el tânjea după împăratul, tatăl său, și după împărăteasa maica sa, după frați și surori. Cum îi era lui, fiu de împărat, a trăi în codrul des și sălbatec? Și el se tânguia după viața sa de odinioară în palatul tatălui său, și dureros tânjea după maica sa.

Tot așa, și încă mai mult, se mâhnește și tânjește sufletul atunci când pierde harul.

Când frații l-au vândut pe preafrumosul Iosif în robie eghiptenilor, într'o țară îndepărtată și străină, el nemângâiat plângea după tatăl său; iar când a văzut mormântul maicii sale, Rahila, cu amar se tânguia și zicea: «Maica mea, vezi tu oare că ei mă duc în robie într'o țară îndepărtată?»

Tot așa, și încă mai mult, suferă și tânjește sufletul ce a pierdut harul Sfântului Duh, ducându-se în robia gândurilor rele.

Dar cine nu cunoaște harul nici nu îl caută. Astfel lumea s'a alipit de pământ și nu știe că nimic pământesc poate înlocui desfătarea Duhului Sfânt.

Cocoșul din sat trăiește într'o curte mică și este mulțămît de soarta sa. Dar vulturul ce zboară sub nouri și vede din înălțimi albastrele întinderi, cunoaște multe țări, a văzut pădurea și lunca, râurile și munții, marea și cetatea. Iar dacă i se vor tăia aripile și îl vor pune a viețui cu cocoșul în curticica din sat, cum oare va tânji el după cerul albastru și după stâncile pustiei?

Așa și sufletul ce a cunoscut harul, dacă l-a pierdut, nemângâiat va tânji, și niciunde nu-și va afla odihna.

Domnul «nu ne-au lăsat orfani», precum mama când moare lasă orfani pe pruncii săi, ci ne-au dat pe Mângâietorul Duhul Sfânt (Io. 14: 16-18), și El trage sufletul nestăvilit a iubi pe Dumnezeu și a tânji după El, și cu lacrimi a-L căuta zi și noapte.

O, cât este de rău sufletului care pierde dragostea și îndrăzneirea; atunci, din durerea inimii, strigă către Dumnezeu: «Când voi vedea din nou pre Domnul, și mă voi desfăta de a Sa pace și iubire?»

Pentru ce ești mâhnit, sufletul meu, și lacrimi verși? Sau ai uitat ce au făcut ție Domnul, celui vrednic de toată pedeapsa?

Nu, nu am uitat ce mare milostivire au vărsat asupra mea Domnul, și îmi aduc aminte de desfătarea harului Sfântului Duh, și cunosc dragostea Domnului și cât de dulce este ea sufletului și trupului.

De ce lăcrămezi atunci, suflete, dacă știi pre Stăpânul și a Sa negrăită milă către tine? Ce încă voiești de la Stăpânul Ce ți-au arătat atât de multă milă?

Voiește sufletu-mi ca niciodinioară să piarză harul Domnului, căci îndulcirea lui răpește sufletul meu neîncetat a iubi pre Făcătorul meu.

Când se împruținează harul în suflet, acesta iarăși cere Domnului mila pe care o cunoscuse. Se turbură atunci sufletul, căci gânduri rele îl sfâșie, și caută ocrotire de la Domnul, Ziditorul său, și cerșește a-i da duh smerit, ca harul să nu părăsească sufletul, ci să-i dea puterea neconținut a iubi pe Ceresc Tatăl său.

Domnul ridică harul Său de la suflet, și astfel, milostiv și înțelept, El povățuiește sufletul pentru care Și-au întins mâinile pe cruce în mari suferințe, ca el să se smerească. El dă sufletului a-și arăta sloboda voire în lupta cu vrăjmașii noștri, dar sufletul însuși este neputincios a-i birui, și de aceea se întristează sufletul meu, și tânjește duple Domnul, și cu lacrimi Îl caută.

Doamne, Tu vezi cât de neputincios este sufletul fără harul Tău, și cum nu află niciunde odihnă. Tu, îndulcirea noastră, Tatăl nostru cel Ceresc, dă nouă puterea a Te iubi, dă nouă frica Ta cea sfântă, precum se cutremură și iubesc pre Tine Heruvimii.

Tu, Lumina noastră, luminezi sufletul a te iubi nesățios. Tu ridici harul Tău de la mine, căci sufletul meu nu petrece totdeauna în smerenie, dară Tu vezi cum mă necăjesc, și rogu-Te, dă mie smerit Duhul Sfânt.

Omul însuși este neputincios a împlini poruncile lui Dumnezeu, de aceea s'a și zis: «Cereți, și se va da vouă». Și dacă noi nu cerem, pe noi înșine ne muncim și ne lipsim de harul Sfântului Duh; dar fără har sufletul întru multe se turbură, căci nu înțelege voia lui Dumnezeu.

Pentru a avea har omul trebuie să fie înfrânat întru toate: în mișcări, în cuvânt, în priviri, în gânduri, în hrană, iar fiecărei înfrânări îi ajută învățătura întru cuvântul lui Dumnezeu. Spus este: «Nu prin singură pâinea va trăi omul, ci prin tot cuvântul ce purcede din gura lui Dumnezeu».

Cuvioasa Maria Eghipteanca a luat cu degetele de la Sfântul Zosima puțină linte și a zis: «Destul este, cu harul lui Dumnezeu». Trebuie să te înveți, cât mai puțin a mânca, însă aceasta cu dreaptă socoteală, în măsura în care ți-o îngăduie munca. Măsura înfrânării trebuie să fie astfel ca după masă să dorești a te ruga.

Domnul ne iubește mai mult decât o maică pruncii săi, și ne dă harul Sfântului Duh în dar, noi însă trebuie cu tărie să-l păstrăm, căci nu este durere mai mare decât a-l pierde. Când sufletul pierde harul, mult se necăjește și gândește: «Cu ceva am scârbit pre Stăpânul». În astfel de clipe îndurerate sufletul a căzut ca din cer pe pământ, și vede toate durerile de pe pământ. O, cum cerșește sufletul atunci Domnului, ca din nou să-i dea al Său har. Această tânjire după Dumnezeu este cu neputință a povesti. Sufletul ce a gustat îndulcirea Duhului Sfânt nu o poate uita și însetează zi și noapte, și tânjește către Dumnezeu cu nesaț. Cine va arăta focul iubirii către Dumnezeu pe Carele sufletul a cunoscut ca pe Tatăl său Ceresc? Nu sânt clipe pe pământ când sufletul să fie mulțumit, câtă vreme nu i-au dat Domnul al Său har.

Sufletul ce a pierdut harul tânjește după Stăpânul și plânge asemenea lui Adam după izgonirea din rai. Și nimenea poate atunci să-l mângâie, fără numai Dumnezeu. Lacrămile lui Adam erau multe și curgeau șiroaie, îi udao fața și pieptul și pământul; și suspinările îi erau adânci și puternice ca foalele fierarului. El striga: «Doamne, ia-mă înapoi în rai».

Sufletul lui Adam era desăvârșit în dragostea lui Dumnezeu și cunoștea toată desfătarea raiului, dar era necercat, și nu a lepădat ispita Evei, precum a lepădat ispita soatei sale mult-pătimitorul Iov (Iov. 2: 9-10).

Ce voiești tu, suflete al meu, și pentru ce te necăjești și lacrimi verși?

Mă necăjesc pentru Stăpânul, că de atâta vreme nu Îl văd, și nimenea mângâie mahniciunea mea pentru Dânsul. El mi-au dat să cunosc mila Sa, și voiesc ca totdeauna să petreacă întru mine.

Maica plânge pentru fiul iubit atunci când îndelung nu îl vede, zicând: «Unde ești, iubit rodul pântecelui meu?» Dar iubirea mamei este nimic pe lângă dragostea lui Dumnezeu: atât este ea de mare și de însetată.

Când sufletul este plin de dragostea lui Dumnezeu, din ne-

mărginita bucurie el se mânănește, și cu lacrimi se roagă pentru întreaga lume, ca toți să cunoască pe Stăpânul lor și Tatăl Ceresc, și nu cunoaște odihnă, și nu voiește odihnă, câtă vreme nu se desfată toți de harul dragostei Sale.

Tânjește sufletul meu duple Tine, și nu Te poate afla. Tu vezi, Doamne, cum râvnește El și plânge, căutând harul Tău. Tu ai voit, și mi l-ai dat, și iarăși, Tu ai voit, și mi l-ai luat. Câtă vreme nu l-am cunoscut, a-l cere astfel nici puteam. Și cum pot eu cere ceea ce nu cunosc? Dar acum mă rog Ție, căci sufletul meu Te-a cunoscut, și s'a îndulcit de Duhul Tău cel Sfânt, și Te-a iubit, pre Ziditorul său.

Tu ai dat harul Tău Sfinților Tăi, iar ei Te-au iubit până întru sfârșit și au urât tot ce este lumesc, căci îndulcirea iubirii Tale nu lasă a iubi pământul și frumusețea cestei lumi, căci este nimic pe lângă harul Tău.

O, cât este de neputincios sufletul meu, și nu are puterea a zbu-ra către Domnul și a sta înaintea Sa în smerenie, și a plânge zi și noapte. Sufletul carele a cunoscut pre Dumnezeu Făcătorul său și Tatăl Ceresc, nu poate avea odihnă pe pământ. Și sufletul cugetă: «Când mă voi arăta Domnului, atunci înaintea întregii Sale mi-lostiviri mă voi ruga pentru întreg neamul creștinesc». Și totodată cugetă: «Când voi vedea Fața Sa iubită, de bucurie nu voi putea nimica spune, căci din multa dragoste nu poate omul nimic grăi». Și iarăși gândește: «Ruga-mă-voi pentru întreg neamul o-menesc, ca toți oamenii să se întoarcă la Domnul și să odihneas-că întru Dânsul, căci dragostea lui Dumnezeu tuturor voiește a se mântui».

Păziți harul lui Dumnezeu; cu el ușor este a viețui; totul iese bine când este după Dumnezeu, totul este drag și plin de bucurie, sufletul odihnește în Dumnezeu și merge ca printr'o preafu-

moasă grădină, unde viețuiesc Domnul și Maica Domnului. Fără har, omul nu este decât greșalnică țărână, dară cu harul lui Dumnezeu, omul cu mintea este asemenea îngerului. Îngerii cu mintea slujesc lui Dumnezeu și Îl iubesc; așa și omul, se face asemenea îngerului cu mintea.

Fericiți carii zi și noapte se grijesc cum să placă Domnului, spre a se face vrednici iubirii Sale: ei din cercare și simțire cunosc harul Sfântului Duh.

Harul nu vine astfel încât sufletul să nu îl cunoască, iar când se pierde harul, sufletul dureros tânjește după el și cu lacrimi îl caută. Dacă unor părinți li s'ar pierde iubitul fiu, cum oare l-ar căuta ei peste tot! Dar sufletul ce iubește pe Dumnezeu caută pe Domnul cu și mai mult zbulc și durere, încât nici să-și mai amintească poate de părinți și de copii iubiți.

Slavă Domnului, că El dă să înțelegem venirea harului și ne învață să deslușim pentru ce vine și de ce se pierde. Cel ce păzește toate poruncile, sufletul său totdeauna va simți har, fie și puțin. Dar el ușor se pierde din pricina slavei deșarte, pentru un singur gând de mândrie. Mult poți să postești, mult să te rogi, și mult bine să faci, dar în același timp, de ne vom semeți, vom fi asemenea tobei ce răsună dar înlăuntru este goală. Slava deșartă pustiește sufletul, și de multă iscusință este nevoie, de îndelungă luptă spre a o birui. În Mănăstire eu din cercare și din Scripturi am cunoscut dauna slavei deșarte, iar acum zi și noapte cer Domnului Hristos smerenia. Este o mare știință, pe care neîncetat trebuie să o înveți.

Războiul nostru este și crunt, și înțelept, și totodată simplu. Dacă sufletul iubește smerenia, toate cursele vrăjmașilor noștri sânt sfărâmate și toate întăriturile lui luate. În lupta noastră duhovnicească trebuie să avem un ochi ager pentru ca munițiile și proviziile să nu lipsească. Munițiile sânt smerenia noastră, iar proviziile – harul lui Dumnezeu; de le vom pierde, vrăjmașii noștri vor birui.

Războiul este crâncen, dar numai pentru cei mândri; celor sme-

riți însă le este ușor, căci ei au iubit pe Domnul, iar El le dă a Sa puternică armă – harul Sfântului Duh, de care se tem vrăjmașii noștri, căci îi arde.

Iată calea cea mai scurtă și cea mai lesnicioasă către mântuire.

Fii ascultător, înfrânat, nu osândi, și păzește-ți mintea și inima de gânduri rele, gândește că toți oamenii sânt buni și că Domnul îi iubește. Pentru astfel de gânduri smerite, harul Sfântului Duh va viețui întru tine, iar tu vei zice: «Milostiv este Domnul».

Dară de vei osândi, vei cârti, vei iubi a-ți face voia ta, măcar de te vei și ruga mult, sufletul îți va sărăci, și vei zice: «Uitatu-m'au Domnul». Însă nu Domnul te-au uitat, ci tu ai uitat că ai trebuință a te smeri, și că de aceea harul lui Dumnezeu nu viețuiește în sufletul tău; dară în sufletul smerit el ușor pătrunde și îi dă pace și odihnă în Dumnezeu. Maica Domnului a fost mai smerită decât toți, și de aceea se proslăvește și de către cer, și de către pământ; și tot cel ce se smerește se va proslăvi de Dumnezeu și va vedea slava Domnului.

Duhul Sfânt este dulce și de dorit foarte, și sufletului, și trupului. El dă a cunoaște dragostea lui Dumnezeu, iar dragostea aceasta este de la Duhul Sfânt.

Minunat lucru: în Duhul Sfânt cunoaște omul pe Domnul, Făcătorul său; și fericiți carii Îi slujesc, căci El au zis: «Unde sânt Eu, acolo și slujitorul Meu va fi» și «vor vedea slava Mea» (Io. 12: 26; 17: 24).

Și dacă încă de pe pământ este așa, cu atât mai mult în cer Sfinții, în Duhul Sfânt, iubesc pe Domnul și Îl slăvesc; și dragostea aceasta este negrăită.

Sufletul care a cunoscut Duhul Sfânt va înțelege ceea ce scriu.

Pentru ce dar Domnul atât de mult ne iubește? Noi toți sântem păcătoși, și întreaga lume zace întru cel viclean, precum grăiește Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul (1 Io. 5: 19). Pentru ce dară ne iubește El?

Domnul Însuși este pe de-a-ntregul iubire.

Precum soarele încălzește întreg pământul, astfel harul Sfântului Duh încălzește sufletul a iubi pe Domnul, și sufletul tânjește după Dânsul și cu lacrimi Îl caută.

Cum nu Te voi căuta? Tu în chip neînțeles Te-ai arătat sufletului meu și l-ai robit cu a Ta iubire, și harul Duhului Sfânt mi-a îndulcit sufletul, și a-l uita este cu neputință.

Cum vom uita pe Domnul, când El este întru noi? Și Apostolii propovăduiau noroadelor: «Să se închipeze Hristos întru voi» (Gal. 4: 19).

O, de ar ști întreaga lume pe Domnul, și cât ne iubește El, și cât de dulce este acea iubire, și cum toate puterile cerești se hrănesc cu ea, și cum totul se mișcă în Duhul Sfânt, și cum se mărește Domnul pentru suferințele Sale, și cum Îl proslăvesc toți Sfinții.

Și slavei acesteia nu este sfârșit.

Bucură-Se Domnul de sufletul ce smerit se pocăiește, și îi dă harul Sfântului Duh. Eu știu un începător care a primit Duhul Sfânt după ce a trăit în Mănăstire doar o jumătate de an; alții L-au primit după zece ani, iar alții au trăit patruzeci de ani sau mai mult, înainte să cunoască harul, dar a păzi acest har **nimenia** a putut, căci nu sântem smeriți.

Cuviosul Serafim avea douăzeci și șapte de ani când a văzut pe Domnul, și sufletul său atâta a iubit pe Dumnezeu, încât din îndulcirea Duhului Sfânt întreg s'a preschimbat; dar apoi a ieșit la pustie, și văzând că nu mai era cu el **acel** har, trei ani stând pe piatră, striga: «Dumnezeule, milostiv fii mie, păcătosului».

Sufletul ce a cunoscut pe Dumnezeu în Duhul Sfânt râvnește

către El; pomenirea Lui puternic îl trage, și ușor uită lumea, dar când își aduce aminte de lume, fierbinte dorește tuturor aceeași, și se roagă pentru întreaga lume. Însuși Duhul Sfânt îl trage a se ruga pentru ca toți să se pocăiască și să cunoască pe Dumnezeu cât este El de milostiv.

Să ne smerim, fraților, și Domnul ne va iubi. Că Domnul ne iubește, se cunoaște după harul pe care Domnul îl dă sufletului. Când sufletul are har, fie și puțin, el iubește pe Domnul și pe aproapele, și are pace în sine; dar este o dragoste mai mare: atunci sufletul uită întreaga lume.

Fericit carele nu pierde harul lui Dumnezeu, ci se înalță din putere în putere. Eu însă am pierdut harul, dar Domnului mult I-au fost milă de mine și mi-au dat a cunoaște mai mult, pentru singură mila Sa.

Neputincios este sufletul; fără harul lui Dumnezeu sântem asemenea dobitoacelor dar, cu harul, mare este omul înaintea lui Dumnezeu.

Oamenii atât de mult prețuiesc științele pământești, sau a cunoaște un împărat pământesc, și se bucură a-i fi apropiat, dar lucrul cu adevărat mare este a cunoaște pe Domnul și voia Sa.

Din toate puterile smeriți-vă sufletul, fraților, ca Domnul să-l iubească și să-i dea mila Sa. Dar ea nu va rămânea întru noi, de nu vom iubi vrăjmașii.

În Duhul Sfânt a cunoscut sufletul meu pe Domnul, și de aceea îmi este ușor și drag a cugeta la El și la faptele lui Dumnezeu; dar fără Duhul Sfânt sufletul este mort, măcar de ar avea știința întregii lumi.

De ar ști oamenii ce este știința duhovnicească, și-ar lepăda toată știința și tehnica lor și ar contempla doar pe Domnul. Fru-

mușeștea Lui robește sufletul, și acesta este tras către Dânsul, și dorește vecinic a petrece cu El, și nimic altceva voiește. Asupra tuturor împărățiilor pământului privește ca asupra nourilor care trec pe cer.

Domnul au zis: «Eu sânt întru Tatăl, și Tatăl întru Mine este» (Io. 14: 10) și «voi sânteți întru Mine, și Eu întru voi» (Io. 14: 20).

Sufletul nostru simte că Domnul este întru noi, și de aceea nu-L poate uita nici pentru o clipită.

Ce milă: Domnul voiește ca noi să fim întru El și întru Tatăl.

Dar, Doamne, ce Ți-am făcut noi, sau întru ce Ți-am plăcut, de voiești să fii întru noi și noi să fim întru Tine? Cu păcatele noastre Te-am răstignit pe Cruce, iară Tu voiești ca noi să fim cu Tine? O, cât de mare este a Ta milostivire, și eu o văd asupra mea. Eu sânt vrednic de iad și de toate chinurile, dară Tu îmi dai harul Sfântului Duh.

Și dacă mie, greșalnicului, îmi dai a Te cunoaște în Duhul Sfânt, atunci rogu-Te, Doamne, dă tuturor oamenilor a Te cunoaște.

VI

PENTRU VOIA LUI DUMNEZEU ȘI PENTRU SLOBOZENIE

Mare bine este a te da voii lui Dumnezeu. Atunci numai Domnul este în suflet, și nu sânt alte gânduri, și cu mintea curată se roagă lui Dumnezeu și simte dragostea lui Dumnezeu chiar de și suferă trupește.

Când sufletul s'a dat pe de-a-ntregul voii lui Dumnezeu, În-suși Domnul începe să-l povățuiască, iar sufletul nemijlocit este învățat de Dumnezeu, pe când înainte era povățuit de învățători și de Scriptură. Dar rar se întâmplă ca învățătorul sufletului să fie În-suși Domnul, cu al Său har al Duhului Sfânt, și puțini cari știu despre aceasta – numai cine trăiește după voia lui Dumnezeu.

Omul mândru nu voiește a trăi după voia lui Dumnezeu: îi place să se ocârmuiască singur, și nu înțelege că mintea omului nu este îndestulată a se ocârmui fără Dumnezeu. Și eu, când viețuiam încă în lume și nu cunoșteam pe Domnul și pe Sfântul Său Duh, nu știam cât ne iubește Domnul și mă întemeiam pe propria mea minte; dar când în Duhul Sfânt am cunoscut pe Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, atunci sufletul meu s'a dat lui Dumnezeu, și tot lucrul dureros ce vine asupra mea îl primesc și zic: «Domnul caută asupra mea; de ce m'aș teme?» Dar înainte nu puteam trăi așa.

Celui ce s'a dat voii lui Dumnezeu mult mai ușor îi este să

trăiască, fiindcă și în boală, și în sărăcie, și în prigoană el gândeste: «Așa a plăcut lui Dumnezeu, iară eu, pentru păcatele mele, trebuie să rabd». Iată, de mulți ani mă doare capul, și mi-este greu să rabd, dar îmi este de folos, căci prin durere se smerește sufletul. Sufletul meu râvnește fierbinte a se ruga și a priveghea, dar boala mă împiedică, fiindcă trupul bolnav cere liniște și odihnă; și mult am cerut Domnului să mă vindece, dară Domnul nu m'au ascultat. Înseamnă că nu-mi este de folos.

Și iată un alt lucru ce mi s'a întâmplat, și Domnul îndegrab m'au auzit și m'au mântuit. Într'o zi de praznic s'a dat la trapeză pește, și în timp ce mâncam, un os mi-a pătruns în gât și s'a înfipt adânc de tot în piept. L-am chemat pe Sfântul Mare Mucenic Panteleimon să mă vindece, căci doctorul nu poate scoate osul din piept. Și când am zis: «Vindecă-mă», am primit în suflet răspunsul: «Ieși din trapeză, răsuflă adânc, și osul va ieși cu sânge». Am făcut așa: am ieșit, am tras aer adânc, am tușit, și un os mare cu sânge a ieșit. Și atunci am înțeles că dacă Domnul nu-mi vindecă durerea de cap, înseamnă că pentru sufletul meu este de folos să mă doară așa.

Lucrul cel mai de preț din lume este a cunoaște pe Dumnezeu și a înțelege fie și în parte voia Sa.

Sufletul ce a cunoscut pe Dumnezeu este dator întru toate a se da voii lui Dumnezeu și a vieții înaintea Lui în frică și în dragoste. În dragoste, căci Domnul este dragoste. În frică, fiindcă trebuie să ne temem, nu cândva să mâhnim pe Dumnezeu cu vreun gând rău.

O, Doamne, cu puterea harului Sfântului Duh, învrednicește pre noi a trăi duple a Ta sfântă voie.

Câtă vreme harul este cu noi sântem puternici cu duhul: dar când îl pierdem, ne vedem neputința; vedem că fără Dumnezeu nici a gândi ceva bun putem.

Milosârde Doamne, Tu știi neputința noastră. Rogu-Te, dă mie

duh smerit, căci, pentru milosârdia Ta, sufletului smerit dai puterea de a viețui după voia Ta; Tu îi descoperi toate tainele Tale; Tu îi dai a cunoaște pre Tine, și cât de nesfârșit ne iubești Tu.

Cum să știi dacă viețuiești după voia lui Dumnezeu?

Iată semnul: Dacă te mâhnești pentru un lucru oarecare, înseamnă că nu deplin te-ai dat voii lui Dumnezeu, măcar că poate și se pare că trăiești după voia lui Dumnezeu.

Cel ce viețuiește după voia lui Dumnezeu nu se grijește de nimic. Iar dacă are nevoie de vreun lucru, el pune înaintea lui Dumnezeu și pe sine, și acel lucru; și chiar de nu primește lucrul de trebuință rămâne și pe mai departe liniștit, ca și cum l-ar avea.

Sufletul care s'a dat voii lui Dumnezeu nu se teme de nimic: nici de furtună, nici de tâlhari, **de nimic**. Însă orice i s'ar întâmpla, zice: «Așa este plăcut lui Dumnezeu». Dacă se îmbolnăvește, gândește: înseamnă că boala îmi este de folos, altfel Dumnezeu nu mi-ar da-o.

Și așa se păstrează pacea în suflet și în trup.

Cine se grijește de sine însuși nu se poate da voii lui Dumnezeu astfel încât sufletul să afle pacea în Dumnezeu. Dar sufletul smerit se dăruiește voii lui Dumnezeu și viețuiește înaintea Lui în frică și în dragoste. În frică: nu cândva să mâhnească cu ceva pe Dumnezeu. În dragoste: sufletul a cunoscut cât ne iubește Domnul.

Cel mai bun lucru este a se da voii lui Dumnezeu și a purta durerile cu nădejde. Domnul, văzându-ne durerile, niciodată ne va da peste măsură. Dacă durerile ni se par mari, înseamnă că nu

ne-am dat voii lui Dumnezeu.

Sufletul s'a dat voii lui Dumnezeu întru toate și are liniște în El, căci știe din cercare și din Sfânta Scriptură că Domnul mult ne iubește și veghează asupra sufletelor noastre, înviind toate cu harul Său, în pace și iubire.

Cel ce s'a dat voii lui Dumnezeu de nimic se mâhnește, chiar de ar fi bolnav, sau sărac, sau prigonit. Sufletul știe că Domnul cu milostivire se grijește de noi. Mărturia pentru lucrurile lui Dumnezeu o poartă Duhul Sfânt, pe Care sufletul cunoaște. Dar cei mândri și neascultători nu voiesc a se da voii lui Dumnezeu, căci iubesc a-și face voia lor, lucru atât de dăunător pentru suflet.

Marele Pimen spunea: «Voia noastră este zid de aramă între noi și Dumnezeu, și nu ne lasă a ne apropia de El și a-I vedea milostivirea»¹.

Totdeauna trebuie să cerem Domnului pacea sufletească, spre a ne fi mai ușor a împlini poruncile Domnului; căci Domnul iubește pe carii încearcă a-I împlini voia, și astfel ei află multă odihnă în Dumnezeu.

Cine împlinește voia Domnului este împăcat cu toate, fie că este sărac, și poate bolnav și în suferințe, căci îl veselește harul lui Dumnezeu. Dară cel ce nu este mulțămît cu soarta sa, care cârtește împotriva bolii sau asupra căruia l-a supărat, să știe că se află într'un duh mândru care l-a lipsit de mulțămîta către Dum-

¹ „Pentru Avva Pimen”, Cuv. 54, în *Patericul*, Râmnicul Vâlcei, 1930, p. 175: «Zis-a Avva Pimen că voia omului este zid de aramă între el și între Dumnezeu, și piatră carea bate împotriva». Cuvintele Starețului, «și nu ne lasă a ne apropia de El și a-I vedea milostivirea», nu se potrivesc decât ca sens cu ceea ce a zis Sf. Pimen cel Mare. Asemenea, și alte citate de-ale Starețului Siluan nu sînt întotdeauna exacte, ci mai curînd o tâlcuire.

nezeu.

Dar și de este așa, nu te descumpăni, ci încearcă să nădăjduiești cu tărie în Domnul, și cere-I duh smerit. Iar când îți va veni smerit Duhul lui Dumnezeu, atunci Îl vei iubi și vei fi în pace, măcar că vei avea necazuri.

Sufletul ce a agonisit smerenia pomenește totdeauna pe Dumnezeu și gândește: «Dumnezeu M'au zidit; El au pătimit pentru mine; El îmi iartă greșalele și mă mângâie; El mă hrănește și se grijește de mine. Așadar, pentru ce să mă mai grijesc de sinemi sau de ce să mă tem, chiar de m'ar amenința moartea?»

Domnul înțelepțește fiecă suflut care s'a dat voii lui Dumnezeu, căci au zis: «Cheamă pre Mine în ziua necazului tău, și te voi scoate, și Mă vei proslăvi» (Ps. 49: 15).

Tot sufletul ce se turbură de ceva trebuie să ceară la Domnul, și Domnul îl va înțelepți. Dar aceasta mai cu seamă în ceasul nevoii și turburării, căci de obicei trebuie să întrebăm pe duhovnic, căci este un lucru mai smerit.

Bine este să ne învățăm a trăi după voia lui Dumnezeu. Atunci sufletul neîncetat petrece în Dumnezeu și are multă liniște; și dintru această bucurie se roagă omul ca tot sufletul să cunoască pe Domnul; să știe cât de mult ne iubește El, și cât de bogat ne dă Sfântul Duh, Care veselește sufletul în Dumnezeu.

Iar atunci totul, totul îi este drag sufletului, căci toate sânt ale lui Dumnezeu.

Domnul, milostiv arată omului că trebuie cu mulțămită a răbda necazurile. Eu niciodată în viața mea nu am cântit pentru ne-

cazuri, ci toate le-am primit din mâna lui Dumnezeu ca pe un leac, și întotdeauna am mulțămît lui Dumnezeu, și de aceea mi-au dat Domnul ușor a-mi purta toate necazurile.

Toți oamenii pe pământ trec negreșit prin necazuri; și chiar dacă nu sânt mari necazurile pe care ni le trimite Domnul, dar oamenilor li se par peste puteri și îi zdrobesc, și aceasta pentru că nu voiesc să își smerească sufletul și să se dea voii lui Dumnezeu. Dară pe cei ce s'au dăruit voii lui Dumnezeu, Însuși Domnul povățuiește cu harul Său, iar ei cu bărbăție poartă toate pentru Dumnezeu pe Carele au iubit, și împreună cu Care se proslăvesc în veci.

Pe pământ nu este cu puțință a ocoli necazurile, dar cel ce s'a dat voii lui Dumnezeu ușor le poartă. El vede necazurile, dar nădăjduiește în Domnul și necazurile trec.

Când Maica Domnului stătea lângă cruce durerea Ei era **ne-pătruns de mare**, căci își iubea Fiul mai mult decât și-ar putea cineva închipui. Iar noi știm că cine mai mult iubește, mai mult și suferă. După firea omenească, Maica Domnului nicicum ar fi putut să-și rabde durerile, însă Ea se dăduse voii lui Dumnezeu și Duhul Sfânt o întărea și-i dădea puterea de a purta acele dureri.

Iar apoi, după Înălțarea Domnului, Ea a fost pentru întreg norodul lui Dumnezeu mare mângâiere în necazuri.

Domnul au dat pe pământ Duhul Sfânt, iar cel în care El viază simte raiul în sine.

Poate vei zice: De ce nu am și eu un așa har? Pentru că nu te-ai dat voii lui Dumnezeu, ci trăiești după a ta proprie.

Uită-te la cel care-și iubește voia sa. El niciodată are pace în suflet și tot mereu este nemulțumit: asta nu-i așa, aia nu e bine. Dar cel care desăvârșit s'a dat voii lui Dumnezeu are rugăciunea

curată, sufletul său iubește pe Domnul și totul îi este plăcut și după inima sa.

Așa s'a dat lui Dumnezeu Preasfânta Fecioară: «Iată roaba Domnului, fie mie duple graiul tău». Iar dacă noi am zice așijde-rea: «Iată robul Domnului, fie mie duple graiul tău», atunci graiurile Evanghelicești ale Domnului, scrise în Duhul Sfânt, ar fi în sufletele noastre și dragostea lui Dumnezeu ar umple lumea, și ce minunată viață ar fi în tot pământul. Dară deși graiurile Domnului s'au auzit de-a lungul atâtor veacuri în lumea întreagă, totuși oamenii nu le înțeleg și nu voiesc a le primi. Dară cel ce trăiește după voia lui Dumnezeu, acela va fi proslăvit și de cer, și de pământ.

Cine s'a dat voii lui Dumnezeu, numai cu Dumnezeu se și îndeletnicește. Harul lui Dumnezeu îl ajută totdeauna să petreacă în rugăciune. Chiar și când lucrează sau vorbește, sufletul lui tot cu Dumnezeu se îndeletnicește, căci s'a dat voii lui Dumnezeu, și pentru aceasta Domnul l-au luat în grija Sa.

Predania spune că, în drum spre Eghipet, Sfânta Familie a fost întâmpinată de un tâlhar, dar el nu le-a făcut nici un rău, ci văzând Pruncul a zis că dacă Dumnezeu S'ar întrupa, el nu ar fi mai frumos decât acest Prunc; și i-a lăsat să meargă în pace.

Uimitor lucru: tâlharul care, ca o fiară sălbatică, nu cruță pe nimeni, de Sfânta Familie nu s'a atins și nu i-a necăjit. Sufletul tâlharului, văzând Pruncul și pe blânda Sa Maică, s'a umilit, și harul lui Dumnezeu l-a atins.

Tot așa s'a întâmplat și cu fiarele sălbatice care, văzând pe sfinții mucenici sau pe cuvioșii bărbați, s'au îmblânzit și nu le-au făcut nici un rău. Și până și dracii se tem de sufletul blând și smerit care prin ascultare, înfrânare și rugăciune îi biruiește.

Și iarăși un lucru uimitor: tâlharului i-a fost milă de Pruncul-Domnul, dar arhieriei și bătrânii norodului L-au dat lui Pilat să se răstignească. Iar aceasta pentru că ei nu se rugau și nu căutau luminare de la Domnul, ce și cum trebuie să facă.

Astfel, adesea mai-marii și norodul caută a face binele, dar nu știu unde să-l afle; nu știu că el este în Dumnezeu, și că de la Dumnezeu ne este dat.

Întotdeauna trebuie să ne rugăm ca Domnul să ne lumineze ce să facem, iar Domnul nu ne va lăsa să rătăcim.

Adam nu a fost înțelept, ca să întrebe pe Domnul pentru rodul ce i l-a dat Eva, și de aceea a pierdut raiul.

David nu a întrebat pe Domnul: «Bine va fi de voi lua pe femeia lui Urie?», și a căzut în păcatul uciderii și al preacurviei.

Așa și toți sfinții care au greșit, au greșit pentru că nu au chemat pe Domnul în ajutor ca să-i lumineze. Cuviosul Serafim din Sarov a spus: «Când vorbeam din mintea mea, se întâmplau greșeli».

Dar sânt și greșeli nepăcătoase, din nedesăvârșire, le vedem până și la Maica Domnului. În Evanghelie se spune că atunci când s'a întors din Ierusalim cu Iosif, Ea credea că Fiul Ei merge împreună cu rudeniile sau cunoscuții... Și de-abia după trei zile de căutare L-au aflat în Biserica din Ierusalim, vorbind cu bătrânii (Lc. 2: 44-46).

Astfel, Domnul Singur este atestateștiutor, însă noi toți, **oricine am fi**, trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu pentru luminare și să întrebăm pe părintele duhovnicesc, ca să nu greșim.

Duhul lui Dumnezeu povățuiește oamenii în chip felurit: unul se liniștește în singurătate, în pustie; altul se roagă pentru oameni; altul este chemat a paște turma cuvântătoare a lui Hristos; altuia îi este dat să propovăduiască sau să mângâie pe cei ce suferă; altul slujește aproapei din munca sa ori din avuțiile sale –

și toate acestea sânt darurile Duhului Sfânt, și toate în felurite trepte: unuia treizeci, altuia șasezeci, altuia o sută (Mc. 4: 20).

Dacă noi ne-am iubi unul pe altul întru simplitatea inimii, Domnul, în Duhul Sfânt, ne-ar arăta multe minuni și ne-ar descoperi mari taine.

Dumnezeu este nesățioasă dragoste...

Mintea mi s'a oprit în Dumnezeu, și am încetat a scrie...

Cât îmi este de limpede că Domnul ne călăuzește. Fără El nici nu putem gândi ceva bun; de aceea trebuie smerit să ne dăm voii lui Dumnezeu, ca Domnul să ne povățuiască.

Toți ne chinuim pe pământ și căutăm slobozenia, dar puțini sânt care știu în ce stă slobozenia și unde este ea.

Și eu doresc slobozenia, zi și noapte o caut. Am cunoscut că este ea la Dumnezeu, și că de la Dumnezeu se dă inimii smerite ce s'a pocăit și și-a tăiat voia înaintea Lui. Celui ce se pocăiește, Domnul dă pacea Sa și slobozenia de a-L iubi. Și nu este nimic mai bun pe lume decât a iubi pe Dumnezeu și pe aproapele. Întru aceasta află sufletul odihnă și bucurie.

O, noroadele întreg pământului, în genunchi cad înaintea voastră și cu lacrimi vă cerșesc: Veniți la Hristos. Eu Îi cunosc dragostea către voi. O cunosc, și de aceea strig întreg pământului: De nu cunoști ceva, cum vei vorbi despre aceasta?

Vei întreba: «Dar cum este cu puțință a cunoaște pe Dumnezeu?» Dară eu zic că noi am văzut pe Domnul în Duhul Sfânt. Iară tu, de te vei smeri, și ție Duhul Sfânt va arăta pe Domnul nostru; iar atunci și tu vei dori să strigi pentru El întreg pământului.

Sânt bătrân și îmi aștept moartea, și scriu adevărul din dragoste pentru norodul pentru care mă doare inima. Poate că măcar și un suflet se va mântui; și pentru acela voi mulțămi Domnului; dar inima mă doare pentru întreaga lume, și mă rog, și lacrimi vărs pentru întreaga lume, ca toți să se pocăiască și să cunoască

pe Domnul, și să trăiască în dragoste, și să se desfete de slobozenia întru Dumnezeu.

O, toți oamenii de pe pământ, rugați-vă și plângeți pentru păcatele voastre, ca Domnul să vi le ierte. Unde este iertarea păcatelor, acolo și slobozenia conștiinței, și dragostea, fie ea și puțină.

Domnul nu voiește moartea păcătosului, și celui ce se pocăiește dăruiește harul Sfântului Duh. El dăruiește sufletului pace, și slobozenia minții și a inimii de a fi în Dumnezeu. Când Duhul Sfânt ne iartă păcatele, atunci sufletul primește slobozenia de a se ruga lui Dumnezeu cu mintea curată; atunci slobod vede pe Dumnezeu, și se află în El odihnit și bucuros. Iată adevărata slobozenie. Dar fără de Dumnezeu nu poate fi slobozenie, căci vrăjmașul clatină sufletul cu gânduri rele.

Grăiesc adevărul înaintea întregii lumi: Eu urâciune sânt înaintea lui Dumnezeu și m'aș fi deznădăjduit de mântuire, de nu mi-ar fi dat Dumnezeu harul Său, al Sfântului Duh. Iară Duhul Sfânt m'au învățat, și de acum scriu despre Dumnezeu fără nici o greutate, căci El mă îmbie să scriu.

Milă mi-este și plâng și mă tânguiesc pentru oameni. Mulți gândesc: Eu mult am păcătuit — am omorât, am furat, am siluit, am clevetit, am trăit în desfrânări, și multe altele am făcut; și, de rușine, nu se îndreaptă spre pocăință. Dar ei uită că toate păcatele lor înaintea lui Dumnezeu sânt ca o picătură în mare.

O, frații mei, tot pământul, pocăiți-vă cât încă este vreme. Dumnezeu milostiv așteaptă pocăința noastră. Și tot cerul, toți Sfinții, așteaptă de la noi pocăința. Precum Dumnezeu este iubire, așa și Duhul Sfânt în sfinți este iubire. Cere, și Domnul va ierta. Iară când vei dobândi iertarea greșalelor, în sufletul tău va

fi bucurie și veselie, și harul Sfântului Duh va pătrunde în sufletul tău și vei zice: «Iată adevărata slobozenie; ea este în Dumnezeu și de la Dumnezeu».

Harul lui Dumnezeu nu înlătură slobozenia, ci doar ajută a împlini poruncile lui Dumnezeu. Adam era în har, dară voia sa nu era înlăturată. Așa și Îngerii (petrec) în Sfântul Duh, dar nu le este înlăturată sloboda voie.

Mulți nu știu calea mântuirii, merg în întunec și nu văd Lumina Adevărului. Dar El au fost, este și va fi, și pe toți milostiv cheamă către Sine: «Veniți la Mine, toți cei osteniți și împovărați, cunoașteți pre Mine, și Eu voi da vouă odihnă și slobozenie».

Iată adevărata slobozenie – când noi sântem în Dumnezeu. Nici eu nu o știam înainte; până la douăzeci și șapte de ani credeam doar că Dumnezeu este, dar nu Îl cunoșteam; dar când sufletul meu L-a cunoscut în Duhul Sfânt, a început fierbinte a râvni către El, iar acum arzând Îl caut zi și noapte.

Domnul voiește să ne iubim unul pe altul; întru aceasta stă slobozenia – în dragostea către Dumnezeu și către aproapele. Întru aceasta stă și slobozenia, și egalitatea. În cinurile pământesti nu poate fi egalitate, dar aceasta nu are însemnătate pentru suflet. Nu tot omul poate fi împărat sau voievod; nu fiecare poate fi patriarh sau igumen sau mai-mare; dar în oricare cin poți iubi pe Dumnezeu și a plăcea Lui, și numai aceasta are însemnătate. Iar cine mai mult iubește pe Dumnezeu pe pământ, acela în mai multă slavă va fi în Împărăție. Cine mai mult iubește, mai puternic năzuiește către Dumnezeu, și mai aproape va fi de El. Fiecare se va proslăvi în măsura dragostei sale. Iar eu am cunoscut că dragostea este felurită după puterea ei.

Cine se teme de Dumnezeu să nu-L mâhnească întru ceva – iată cea dintâi dragoste. Cine are mintea curată de gânduri – iată a doua dragoste, mai mare decât cea dintâi. Cine în chip simțit are har în sufletul său – iată a treia dragoste, încă și mai mare.

Cea de-a patra, desăvârșita dragoste de Dumnezeu – este atunci când cineva are harul Sfântului Duh și în suflet, și în trup. Aceluia i se sfințește trupul și se va face sfinte moaște. Aceasta se întâmplă cu marii sfinți mucenici, prorocii, cuvioșii. Cine a ajuns la această măsură este de neatins pentru dragostea trupei. El poate slobod dormi cu o fecioară și nu se va ispiti de nici o poftă către ea. Dragostea lui Dumnezeu este mai puternică decât dragostea unei fecioare, către care întreaga lume este atrasă, în afară de cei ce au deplin harul lui Dumnezeu, căci îndulcirea Duhului Sfânt naște din nou întreg omul și îl învață a iubi pe Dumnezeu deplin. În deplinătatea dragostei lui Dumnezeu sufletul nu mai este atras de lume; măcar de și trăiește omul pe pământ printre ceilalți, dar din dragostea lui Dumnezeu uită tot ce este în lume. Și nefericirea noastră stă în faptul că din mândria minții noastre nu stăm în acel har, și el părăsește sufletul, iar sufletul îl caută plângând și tânguindu-se, și zice:

«Tânjește sufletul meu dupre Domnul».

VII

PENTRU POCĂINȚĂ

Sufletul meu Te-a cunoscut, Doamne, și eu scriu milele Tale norodului Tău.

Nu vă întristați, noroade, că este greu de trăit. Luptați numai cu păcatul și cereți ajutor de la Domnul, și El va da, căci este milostiv și vă iubește.

— O, noroade, cu lacrimi scriu aceste rânduri. Sufletul meu dorește ca voi să cunoașteți pe Domnul și să vedeți mila Sa și slava. Am șaptezeci și doi de ani; curând trebuie să mor, și vă scriu despre mila Domnului, pe care Domnul mi-au dat să o cunosc în Duhul Sfânt; iar Duhul Sfânt mi-au dat să iubesc norodul. O, cum v'as așeza pe voi pe un munte înalt, ca de pe vârful lui să puteți vedea blândă și milostivă fața Domnului, și s'ar bucura inimile voastre. Adevăr grăiesc vouă: Eu nimica bun aflu în sinemi, și multe păcate am, dar harul Duhului Sfânt a șters mulțimea păcatelor mele, și știu că celui ce se luptă cu păcatul Domnul dă nu numai iertare, ci și harul Sfântului Duh care îmbucură sufletul și-i dă adâncă și desfătăță pace.

O, Doamne, Tu iubești zidirea Ta, și cine poate înțelege iubirea Ta, sau să se îndulcească de ea, dacă Tu Însuși nu vei învăța pre ei în Duhul Tău cel Sfânt?

Rogu-Te, Doamne, trimite preste norodul Tău harul Sfântului Duh, ca să cunoască ei iubirea Ta. Încălzește întristate inimile oamenilor; fă ca ei în bucurie să Te slăvească, uitând de durerile

pământului.

Mângâietorul cel bun, cu lacrimi Te rog, mângâie îndurerate sufletele oamenilor. Dă noroadelor a auzi al Tău dulce glas: «Iartă-se vouă greșalele». Așa, Doamne, în stăpânirea Ta este a face minuni, și nu este mai mare minune decât a iubi pre păcătos în căderea sa. Pre sfânt ușor îl iubești: vrednic este. Așa, Doamne, auzi rugăciunea pământului. Toate noroadele se măhnesc; toate sânt abătute în păcat; toate s'au lipsit de harul Tău și viază în întunerec.

O, noroade, să strigăm către Dumnezeu tot pământul, și auzită va fi rugăciunea noastră, căci se bucură Domnul de pocăința oamenilor; și toate cereștile puteri ne așteaptă spre a ne îndulci și noi cu îndulcirea iubirii lui Dumnezeu și a vedea frumusețea feței Sale.

Când oamenii păstrează frica lui Dumnezeu, atunci lin și desfătător este a vieții pe pământ. Dar acum norodul a început să trăiască după a sa voie și minte, și a părăsit poruncile sfinte, și gândesc înafara Domnului a afla bucurie pe pământ, neștiind că singur Domnul este bucuria noastră și numai în Domnul se veselește sufletul omului. El încălzește sufletul precum soarele încălzește florile țarinii, și precum vântul, unduindu-le, le dăruiește viață. Domnul toate ne-au dat, pentru ca noi să Îl slăvim. Dar lumea nu înțelege aceasta. Și cum poate cineva a înțelege ce nu a văzut și nu a gustat? Și eu, când eram în lume, gândeam că iată fericirea este pe pământ: sânt sănătos, frumos, bogat, și oamenii mă iubesc. Și cu acestea mă slăveam în deșert. Dară când am cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt, am început să văd toată fericirea lumii ca pe un fum ce-l duce vântul. Însă harul Sfântului Duh îmbucură și veselește sufletul, iar el în pace adâncă vede pe Domnul, uitând de pământ.

Doamne, întoarce oamenii către Tine, ca toți să cunoască a Ta

iubire, ca să văză în Duhul Sfânt blândă fața Ta; ca să se înduicească toți de vederea feței Tale încă de aci, de pre pământ, și văzându-Te precum ești, să se asemenea Ție.

Slavă Domnului, că El au dat nouă pocăință, și prin pocăință toți ne mântuim, fiecare dintre noi. Numai carii nu voiesc a se pocăi nu se vor mântui, și întru aceasta văd eu deznădejdea lor, și mult plâng de mila lor. Ei nu au cunoscut în Duhul Sfânt cât de mare este milosârdia lui Dumnezeu. Dar de ar ști fiecare suflet pe Domnul, de ar ști cât de mult ne iubește El, nu numai că nu ar deznădăjdui nimeni, dar nici ar mai cânti vreodată.

Tot sufletul ce și-a pierdut pacea dator este să se pocăiască, și Domnul îi iartă greșalele, și va fi atunci bucurie sufletului și pace. Și nu trebuie alte mărturii, ci Însuși Duhul poartă mărturie că păcatele sânt iertate. Iată semnul iertării păcatelor: dacă ai urât păcatul, iată Domnul au iertat păcatele tale.

Și ce altceva să mai așteptăm? Să ne cânte cineva din cer un cânt ceresc? Însă în cer totul viază în Duhul Sfânt, iar nouă pe pământ Domnul ne-au dat același Duh Sfânt. Și în biserici Dumnezeieștile slujbe se săvârșesc în Duhul Sfânt; și în pustii, și în munți, și în peșteri, și pretutindenea nevoitorii lui Hristos viază prin Duhul Sfânt; și de Îl vom păstra, slobozi vom fi de tot întunerecul, și viața vecinică va fi în sufletele noastre.

Dacă toți oamenii s'ar pocăi și ar păzi poruncile lui Dumnezeu, atunci raiul ar fi pe pământ, căci «Împărăția lui Dumnezeu este înlăuntrul nostru». Împărăția lui Dumnezeu este Duhul Sfânt, iar Duhul Sfânt și în cer, și pe pământ același este.

Celui ce se pocăiește Domnul îi dăruiește raiul și vecinica Împărăție, împreună cu Dânsul. Pentru mulțimea milei Sale El nu Își

aduce aminte de păcatele noastre, precum nu Și-au adus aminte de cele ale tâlharului de pe cruce.

Mare este mila Ta, Doamne; și cine va putea vrednic a mulțami Ție, căci ai dat pre pământ Duhul Sfânt?

Mare este, Doamne, dreptatea Ta. Tu ai făgăduit Apostolilor Tăi: «Nu vă voi lăsa orfani»; iar noi trăim acum acea milă, și sufletul nostru simte că Domnul ne iubește. Iară cine nu simte, pocăiască-se și viețuiască după voia lui Dumnezeu, iar atunci Domnul va da lui harul Său, care va călăuzi sufletul. Dar de vei vedea un om păcătuiind și nu-ți va fi milă de el, harul te va părăsi.

Poruncit ne este a iubi, iar iubirii lui Hristos de toți îi este milă, și Duhul Sfânt învață sufletul a împlini poruncile lui Dumnezeu și îi dă puterea de a face binele.

Duhule Sfinte, nu ne părăsi. Câtă vreme ești Tu cu noi, sufletul Te simte de față și viază fericit întru Dumnezeu, căci Tu dai înflăcărat a iubi pre Dumnezeu.

Domnul atâta au iubit oamenii, că i-au sfințit cu Duhul Sfânt și i-au făcut asemeni Lui. Domnul este milostiv, iar nouă Duhul Sfânt ne dă puterea a fi milostivi. Fraților, să ne smerim, și prin pocăință să dobândim o inimă milostivă, iar atunci vom vedea slava Domnului carea se cunoaște și cu sufletul, și cu mintea, de la harul Sfântului Duh.

Cine cu adevărat se căiește, acela de bunăvoie rabdă toate necazurile: foamete și golătate, frig și arșiță, boală și sărăcie, înjosiri și prigoane, nedreptate și clevetiri, căci sufletu-i năzuiește către Domnul și nu se grijește de cele pământești, și cu mintea curată se roagă lui Dumnezeu. Însă cine se alipește de avuții și de bani niciodată va putea avea mintea curată în Dumnezeu, căci în adâncul sufletului său neîncetat se află grija ce să facă cu ele; iar de nu se va pocăi curat, și nu se va căi că a mâhnit pe Dumnezeu, așa va și muri, în patimi, fără să cunoască pe Domnul.

Când ți se ia din ce ai agonisit, tu să dai, căci dragostea lui Dumnezeu nu poate lepăda; dar cine nu a cunoscut dragostea nu poate fi milostiv, căci nu poartă în suflet bucuria Sfântului Duh.

Dacă Milostiv Domnul, prin suferințele Sale, ne-au dat pe pă-mânt Duhul Sfânt de la Tatăl, ne-au dat Trupul Său și Sângele, este limpede că și tot restul, toate cele de trebuință ne va da. Să ne dăm voii lui Dumnezeu, și atunci vom vedea pronia lui Dumnezeu, și va da nouă Domnul și ceea ce nu așteptăm. Dar cine nu s'a dat voii lui Dumnezeu, niciodată va putea să vadă pronia lui Dumnezeu pentru noi.

Să nu ne întristăm pentru pierderea agoniselilor: puțin lucru este. Pe mine, încă și tatăl meu după trup m'a învățat. Când se întâmpla vreun necaz în casă el rămânea liniștit. După ce luase foc casa noastră, i s'a spus: «Ivan Petrovici, ți-au ars avuțiile»; iar el a răspuns: «Cu ajutorul lui Dumnezeu le voi reface». Odată treceam pe lângă ogorul nostru și i-am zis: «Uite, ne fură sno-pii»; iar el îmi zice: «Ei, copile, Domnul ne-au dat din destul pâi-ne, iar cel ce fură, înseamnă că are nevoie». S'a întâmplat să-i spun: «Tu dai multe milostenii; dar uite, cei de acolo trăiesc mai bine decât noi și dau mai puțin». Și îmi zice: «Ei, copile, Dom-nul ne va da». Și Domnul nu i-au rușinat nădejtile.

Celui milostiv Domnul îi iartă îndată păcatele. Milostivul nu ține minte răul. Măcar de îl vor supăra, sau îi vor lua agoniseli-le, el va rămâne liniștit, căci cunoaște mila lui Dumnezeu, iar mila Domnului nimenea dintre oameni nu poate să ți-o ia, căci ea este înaltă, este la Dumnezeu.

Toți oamenii feciorelnici și smeriți, ascultători, înfrânați, și care se căiesc de păcatele lor au trecut la cer și văd pe Domnul

nostru Iisus Hristos în slavă, și aud cântul Heruvimilor, și au uitat pământul. Dar noi ne turburăm pe pământ, și sântem ca praful purtat de vânt, și mintea ni s'a lipit de cele pământești.

O, neputincios duhul meu. El se stinge ca o mică lumânare la orice adiere; dar duhul Sfinților ardea fierbinte ca un rug de spini, și nu se temea de vânt. Cine-mi va da un astfel de foc, a nu cunoaște odihnă nici ziua, nici noaptea de dragostea lui Dumnezeu? Fierbinte este dragostea lui Dumnezeu. Pentru ea sfinții au răbdat toate scârbele și au dobândit puterea facerii de minuni. Ei tămăduiau bolnavii, înviau morții, mergeau pe apă, se înălțau în văzduh în vremea rugăciunii, prin rugăciune făceau să se pogoare ploaie pe pământ – dar eu aș dori să mă învăț doar smerenia și dragostea lui Hristos, ca pe nimenea să obijduiesc, ci să mă rog pentru toți ca pentru mine însumi.

Amar mie. Scriu pentru dragostea lui Dumnezeu, dar eu însumi puțin iubesc pe Dumnezeu, și de aceea mă întristez foarte și mă mâhnesc precum Adam când s'a gonit din rai, și mă tânguî, și cu strigare strig: «Miluiește-mă, Dumnezeule, pre zidirea Ta cea căzută.

De câte ori ai dat mie harul Tău, și eu nu l-am păzit, căci sufletul meu pătimește de slava deșartă; dar sufletu-mi Te cunoaște, pre Făcătorul și Dumnezeul meu, și de aceea Te caut tânguindu-mă, cum se tânguia Iosif pentru tatăl său Iacov pre mormântul maicii sale, dus fiind în robia Eghiptului.

Eu Te mâhnesc cu păcate, iar Tu te depărtezi de la mine și sufletul meu tânjește duple Tine.

O, Duhule Sfinte – nu mă părăsi. Când Te depărtezi de la mine, gândurile rele îmi vin, și tânjește sufletul meu duple Tine până la a vărsa mulțime de lacrimi.

O, Preasfântă Stăpână, de-Dumnezeu-Născătoare, Tu vezi durerea mea: pre Domnul am mâhnit, iar El m'au părăsit. Ci mă

rog bunătății Tale: mântuiește-mă, pre zidirea lui Dumnezeu cea căzută; mântuiește-mă, pre robul Tău».

Dacă gândești rele despre oameni înseamnă că un duh rău viețuiește întru tine și el îți însuflă gânduri rele împotriva oamenilor. Iar dacă cineva nu se pocăiește și moare fără a-și ierta frații, sufletul lui se va duce acolo unde viețuiește acel duh rău ce îi stăpânește sufletul.

Iată legea noastră: de ierți, înseamnă că și ție Domnul ți-au iertat; dar de nu ierți fratelui, înseamnă că și păcatul tău rămâne cu tine.

Domnul voiește să ne iubim aproapele; iară dacă tu gândești despre el că îl iubește Domnul, înseamnă că dragostea Domnului este cu tine; și dacă gândești că mult iubește Domnul zidirea Sa, și pe tine însuși te doare pentru întreaga făptură și îți iubești vrăjmașii, iară pe sineți te socotești mai rău decât toți, înseamnă că este cu tine marele har al Duhului Sfânt.

Cine poartă întru sine Duhul Sfânt, fie și într'o mică măsură, pe acela îl doare pentru tot norodul zi și noapte, și inimii sale îi este milă de toată zidirea lui Dumnezeu, și mai cu seamă de oamenii ce nu cunosc pe Dumnezeu sau care se împotrivesc Lui, și astfel se duc în focul chinurilor. Pentru aceștia el se roagă zi și noapte, mai mult decât pentru sine, ca toți să se pocăiască și să cunoască pe Domnul.

Hristos S'au rugat pentru cei ce Îl răstigneau: «Părinte, nu le ții acest păcat, căci nu știu ce fac». Arhidiaconul Ștefan se ruga pentru cei care îl loveau cu pietre, ca Domnul să nu le-o socotească drept păcat. Și noi, de vom voi a păstra harul, datori sântem a ne ruga pentru vrăjmași. Dacă pe tine nu te doare pentru păcătosul ce se va munci în foc, înseamnă că nu este în tine harul

Sfântului Duh, ci trăiește în tine un duh rău, și câtă vreme ești încă în viață, încearcă prin pocăință să te slobozești de el.

VIII

PENTRU CUNOAȘTEREA LUI DUMNEZEU

Atât au iubit pe noi Tatăl, cât pe Fiul Său au dat nouă; dar și Fiul Însuși au voit, și S'au întrupat, și au viețuit cu noi pe pământ. Și Sfinții Apostoli, și mulțime de oameni au văzut pe Domnul în trup, dar nu toți L-au cunoscut ca Domn; dară mie, multpăcătosului, în Duhul Sfânt mi-a fost dat să știu că Iisus Hristos este Dumnezeu.

Domnul iubește pe om și i se arată precum El Însuși voiește. Iar sufletul, când vede pe Domnul, smerit se bucură de milosărdia Stăpânului și nimic altceva nu mai poate iubi așa cum își iubește Făcătorul; chiar de va vedea toate, și pe toți va iubi, dar mai presus de toate iubește pe Domnul.

Sufletul cunoaște acea iubire, dar a o pune în cuvânt nu poate: ea nu se cunoaște decât în Duhul Sfânt, de către cel căruia Îl va da Domnul.

Sufletul dintr'o dată vede pe Domnul și Îl cunoaște.

Cine va înfățișa acea bucurie și veselie?

În Duhul Sfânt se cunoaște Domnul, iar Duhul Sfânt este în întreg omul: și în suflet, și în minte, și în trup.

Așa este cunoscut Dumnezeu și în cer, și pe pământ.

Domnul, pentru nemăsurată mila Sa, au dat mie, păcătosului, acest har, ca oamenii să cunoască pe Dumnezeu și să se întoarcă la El.

Scriu înaintea feței milosărdiei lui Dumnezeu.

Așa, adevărul.

Martor îmi este Însuși Domnul.

Domnul ne iubește ca pe ai Săi prunci, iar dragostea Sa este mai mare decât dragostea maicii, căci și maica își poate uita fiul, dară Domnul **niciodată** ne va uita. Și dacă Însuși Domnul nu ar fi dat Duhul Sfânt dreptslăvitorului norod și marilor noștri păstori, noi nici am putea ști cât de mult ne iubește.

Slavă Domnului și mării Sale milosârdii, că oamenilor păcătoși El dă harul Sfântului Duh. Bogătașii și împărații nu cunosc pe Domnul, iar noi, sărăcăcioșii monahi și păstori cunoaștem pe Domnul în Duhul Sfânt.

Pentru a cunoaște pe Domnul nu este nevoie nici să ai bogății, nici învățătură, ci trebuie să fii ascultător și înfrânat, să ai duh smerit și să-ți iubești aproapele, și Domnul va iubi un astfel de suflet, și Însuși Se va arăta sufletului și îl va învăța iubirea și smerenia, și tot ce este de folos va da lui, pentru a afla el odihnă în Dumnezeu.

Oricât am învăța noi, dar cu neputință este a cunoaște pe Domnul, de nu vom viețui după ale Sale porunci, căci Domnul se cunoaște nu prin știință, ci în Duhul Sfânt. Mulți filosofi și învățați au ajuns până la credința că Dumnezeu este, dar nu L-au cunoscut. Iară noi, monahii, ne învățăm în legea Domnului zi și noapte, dar de departe nu toți au cunoscut pe Dumnezeu, măcar de și cred.

Una este a crede că este Dumnezeu, și alta a cunoaște pe Dumnezeu.

Iată o taină: sânt suflete care au cunoscut pe Domnul; sânt suflete care nu L-au cunoscut, dar cred; și sânt și aceia care nu nu-

mai că nu L-au cunoscut, dar nici nu cred, și printre ei sânt chiar și oameni învățați.

Necredința însă vine din mândrie. Omul mândru voiește cu mintea sa și cu știința să cunoască toate, dar lui nu i se dă a cunoaște pe Dumnezeu, căci Domnul Se descoperă numai sufletelor smerite. Sufletelor smerite Domnul arată lucrurile Sale care sânt de neajuns minții noastre, dar Se descoperă în Duhul Sfânt. Cu simplă mintea nu putem cunoaște decât cele pământești, și până și acelea doar în parte, însă Dumnezeu și toate cele cerești sânt cunoscute în Duhul Sfânt.

Unii se trudesco toată viața spre a cunoaște ce este în soare sau în lună, sau altceva, dar iată că acestea nu aduc folos sufletului. Dar de vom încerca a cunoaște ce este înlăuntrul inimii omului, acolo vom vedea: în sufletul sfântului – Împărăția cerească, dar în sufletul păcătosului întunerec și chin. Iar aceasta este de folos a cunoaște, căci noi vecinic vom petrece fie în Împărăție, fie în chinuri.

Cel leneș a se ruga cercetează plin de curiozitate toate câte vede pe pământ și în cer; dar cum este Domnul – despre aceasta nu știe, și nu încearcă a ști, iar când aude învățătura despre Dumnezeu, zice:

«Da, dar cum poți să cunoști pe Dumnezeu? Și tu de unde Îl știi?»

Îți voi spune: Duhul Sfânt dă mărturie. El știe, și ne învață.

«Dar ce, oare poți vedea Duhul?»

Apostolii L-au văzut pogorându-Se în limbi de foc, iară noi Îl simțim înlăuntrul nostru. El este dulce, mai presus de toate cele pământești. Prorocii L-au gustat și au grăit norodului, și norodul a luat aminte la ei. Apostolii au primit Duhul Sfânt și au propovăduit oamenilor mântuirea, de nimic temându-se, căci Duhul lui Dumnezeu îi întărea. Apostolul Andrei a răspuns Ighemonului care l-a amenințat cu răstignirea de nu va înceta să propovăduiască:

«De m'aș teme de cruce, nu aș propovădui-o».

Așa și toți ceilalți apostoli, iar apoi mucenicii, iar apoi sfinții

nevoitori cu bucurie au mers la chinuri și suferințe. Iar acestea toate pentru că Duhul Sfânt, bun și dulce, îmbie sufletul a iubi pe Domnul, și din îndulcirea Duhului Sfânt sufletul nu se teme de suferințe.

Mulți sfinți mucenici în suferințe au cunoscut pe Domnul și ajutorul Său. Mulți monahi poartă mari nevoințe și grele osteneli pentru Domnul; și ei au cunoscut pe Domnul, și se luptă spre a birui în sine patimile, și se roagă pentru întreagă lumea oamenilor, și harul lui Dumnezeu îi învață a iubi pe vrăjmași, căci cel ce nu-și iubește vrăjmașii nu va putea cunoaște pe Domnul Carele au murit pe cruce pentru vrăjmași, și ne-au dat în Sine pildă, și ne-au dat porunca a iubi vrăjmașii.

Domnul este dragoste; iară nouă au poruncit a ne iubi unii pe alții și a ne iubi vrăjmașii; și Duhul Sfânt ne învață această iubire.

Sufletul ce nu a cunoscut pe Duhul Sfânt nu înțelege cum poți iubi pe vrăjmași, și nu primește aceasta; dar Domnului de toți Îi este milă, iar cine voiește a fi cu Domnul dator este a-și iubi vrăjmașii.

Cine a cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt se face asemănător Domnului, precum zice Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul: «Și vom fi asemenea Lui, căci Îl vom vedea precum este», și vom vedea slava Lui.

Tu spui că mulți oameni suferă de tot felul de necazuri, și din pricina oamenilor răi; dar, rogu-te, smerește-te sub puternică mâna lui Dumnezeu, iar atunci harul te va învăța și tu însuți vei dori să suferi pentru dragostea Domnului. Iată ce te învață Duhul Sfânt, pe Carele noi am cunoscut în Biserică.

Dară cela ce ocărăște pe cei răi și nu se roagă pentru ei, acela niciodată nu va cunoaște harul lui Dumnezeu.

De voiești a cunoaște cât ne iubește Domnul, urăște păcatul și gândurile rele și roagă-te osârditor zi și noapte, și atunci îți va da Domnul harul Său, și vei cunoaște pe Domnul în Duhul Sfânt, iară după moarte, când vei ajunge în rai, tu și acolo vei cunoaște pe Domnul în Duhul Sfânt, precum L-ai cunoscut pe pământ.

Și în cer, și pe pământ Domnul este cunoscut numai în Duhul Sfânt, iară nu prin știință. Și copiii care nimica au învățat ajung să cunoască pe Domnul în Duhul Sfânt. Sfântul Ioan Botezătorul încă din pântecul maicii a simțit pe Domnul de față. Simeon Stâlpnicul¹ cel din Muntele Minunat era un prunc de șapte ani când i s'au arătat Domnul, și el L-a cunoscut. Cuviosul Serafim era în puterea vârstei² când Domnul i S'au arătat în vremea Liturghiei. Iar Simeon de-Dumnezeu-purtătorul ajunsese la adânci bătrâneți când a cunoscut pe Domnul, primindu-L în brațele sale.

Însuși Domnul Se face deopotrivă nouă, ca mai mult să mângâie fiecare suflet.

Dragostea Domnului nu se cunoaște altcumva, decât prin Duhul Sfânt; dar sufletul pașnic, care-și păstrează curată conștiința, din fapte cunoaște pe Dumnezeu că El este Carele au zidit cerul și pământul. Dar și aceasta este lucrarea harului, deși într'o mică măsură; dar fără har mintea noastră nu poate cunoaște pe Dumnezeu, și tot mereu este trasă către ale pământului: către bogăție, către slavă, către desfătări.

¹ Pomenirea lui în 24 Mai.

² Avea douăzeci și șapte de ani.

Precum iubirea lui Iisus Hristos, așa și suferințele Lui au fost atât de mari, cât noi nu putem a le cuprinde, căci puțin iubim pe Domnul. Dar cine mai mult iubește, mai mult poate să și înțeleagă despre patimile Domnului. Este o iubire mică, este una mijlocie, este și una desăvârșită; iar cu cât mai desăvârșită iubirea, cu atât mai desăvârșită cunoașterea.

Fiecare dintre noi poate judeca despre Dumnezeu numai în măsura în care a cunoscut harul Sfântului Duh; căci cum putem gândi sau judeca despre cele ce nu am văzut sau despre ce nu am auzit și nu cunoaștem? Iată, sfinții spun că ei au văzut pe Dumnezeu; și sânt oameni care zic că Dumnezeu nu este. Vădit ei grăiesc astfel fiindcă nu au cunoscut pe Dumnezeu, dar aceasta nici-cum nu înseamnă că El nu este.

Sfinții grăiesc despre ceea ce cu adevărat au văzut și cunosc. Ei nu vorbesc despre ceea ce nu au văzut. Nu spun, de pildă, că au văzut un cal lung de un kilometru, sau un vapor lung de zece kilometri, ceea ce nu există. Iar eu cred că dacă Dumnezeu nu ar fi, nici pomenire de El nu ar fi pe pământ; dar oamenii doresc să viețuiască după voia lor, și de aceea spun că Dumnezeu nu este, și astfel dovedesc că El este.

Și sufletul păgânilor a simțit că Dumnezeu este, măcar că ei nu știau cum să cinstească pe adevăratul Dumnezeu. Dar Duhul Sfânt au învățat pe Sfinții Proroci, apoi pe Apostoli, apoi pe Sfinții Părinți și pe Episcopii noștri, și așa adevărata credință a ajuns până la noi. Și noi am cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt, și dacă L-am cunoscut, sufletul s'a întărit întru Dânsul.

Sufletul ce a cunoscut pe Domnul, nevăzut simte de față pe Ziditorul său și petrece în El cu multă odihnă și bucurie. Și cu ce vom putea asemana acea bucurie? Ea se aseamănă cu un fiu iubit care, după o lungă despărțire, s'a întors dintr'o țară îndepărtată înapoi la casa părintească și pe săturate vorbește cu iubitul său

tată și iubita sa maică, și cu dragii săi frați și surori.

O, oameni, facerea lui Dumnezeu, cunoașteți pe Făcătorul! El iubește pe noi. Cunoașteți iubirea lui Hristos, și viețuiți în pace, și astfel bucurați pe Domnul. El milostiv așteaptă la Sine pe toți.

Întoarceți-vă la El, toate noroadele pământului, și înălțați rugăciunile voastre către Domnul, și rugăciunea întregului pământ se va înălța către cer ca un preafrumos nour lin, luminat de soare, iar atunci se vor bucura toate cerurile și vor cânta cânt de mărire Domnului pentru ale Sale suferințe, prin care El ne-au mântuit.

Cunoașteți, noroade, că noi sântem zidiți spre slava Domnului în ceruri, și nu vă alipiți de pământ, căci Dumnezeu este Tatăl nostru și ne iubește ca pe niște fii iubiți.

Domnul cel milostiv au dat pe pământ Duhul Sfânt, și în Duhul Sfânt s'a întărit Sfânta Biserică.

Duhul Sfânt ne-au descoperit nu numai cele pământești, ci și cele cerești.

În Duhul Sfânt noi am cunoscut dragostea Domnului. Dragostea Domnului este fierbinte. Sfinții Apostoli, plini de dragoste, au cutreierat întreagă lumea oamenilor, și duhul lor înseta ca toți să cunoască pe Domnul.

În Duhul Sfânt s'au desfătat cei iubiți ai lui Dumnezeu – Pro-rocii, și de aceea cuvântul lor a fost puternic și plăcut, căci tot sufletul dorește a auzi cuvântul Domnului.

O, minune. Nici pe mine, atât de mult păcătosul, Domnul nu m'au defăimat, ci mi-au dat în Duhul Sfânt a-L cunoaște.

Așa, dă mie, Doamne, duh smerit, ca pururea să mulțănesc Ție că ai dat pe pământ Duhul Sfânt, și eu îmi aduc aminte de El. El Însuși îmi ajută a-mi aduce aminte de Dânsul.

O, Duhule Sfinte, o, Marele Împărat! Ce voi răsplăti Ție, eu, greșalnică țărână? Tu ai descoperit mie taina cea de neajuns. Tu ai dat mie a cunoaște pre Domnul – pre Ziditorul meu. Tu mi-ai dat a cunoaște cât de nemărginit ne iubește El.

Domnul atât de mult ne iubește, cât a o înfățișa este cu neputință, și numai în Duhul Sfânt este cunoscută acea iubire, și sufletul în chip de netâlcuit simte acea iubire. Domnul prin firea Sa este bun și milostiv, blând și iubit, și a-I descrie bunătatea este cu neputință, dar sufletul fără cuvinte Îi simte iubirea, și totdeauna dorește a rămâne în această lină stare.

El au zis: «Nu vă voi lăsa orfani»; iar noi vedem că într'adevăr nu ne-au părăsit, ci ne-au dat Duhul Sfânt.

Duhul Sfânt nevăzut dă sufletului cunoaștere. În Duhul Sfânt sufletul află odihnă. Duhul Sfânt veselește sufletul și-i dă bucurie pe pământ. Ce bucurie dară, și ce veselie va fi în ceruri? În Duhul Sfânt noi învățăm a cunoaște iubirea lui Dumnezeu, dar acolo ea va fi desăvârșită. O, neputincios om sânt eu. Eu doar am cunoscut iubirea lui Dumnezeu desăvârșit, dar a o dobândi nu pot, și plânge sufletul meu în toată ziua și mereu gândesc: «Încă nu am dobândit ceea ce caută sufletul meu».

Când Duhul Sfânt S'au pogorât peste Apostoli, ei din cercare au cunoscut ce este dragostea către Dumnezeu, și dragostea către om.

«Feții mei, bolesc până ce Se va închipa Hristos într'u voi», spune Apostolul (Gal. 4: 19).

O, cât de bucuros aș fi de ar cunoaște toate noroadele pe Domnul.

Doamne, Însuși dă lor a Te cunoaște în Duhul Sfânt; precum

ai dat Apostolilor Duhul Sfânt și ei Te-au cunoscut – așa tuturor oamenilor dă a Te cunoaște în Duhul Sfânt.

IX

PENTRU DRAGOSTE

Sufletul meu însetează după Dumnezeu cel viu. Sufletul meu din nou caută a se sătura îndulcindu-se întru Domnul. O, mila cea de neajuns a lui Dumnezeu: din țărână au zidit Domnul pe om și au suflat întru el suflarea vieții, și sufletul omului s'a înrudit cu Dumnezeu.

Atâta au iubit Domnul zidirea Sa, că au dat omului Duhul Sfânt, și omul și-a cunoscut Ziditorul, și iubește pe Domnul său.

Duhul Sfânt este iubire și îndulcire sufletului; dar când sufletul pierde harul, sau când harul se împuținează, atunci sufletul din nou cu lacrimi va căuta Duhul Sfânt, și va tânji după Dumnezeu, și va zice:

«Tânjește sufletul meu duple Tine, Doamne, și cu lacrimi Te caut.

Cum nu Te voi căuta, Doamne? Tu Înșuși mai nainte pre mine ai căutat, și mi-ai dat a mă îndulci cu Duhul Sfânt; iar acum sufletul meu tânjește duple Tine. Inima mea Te-a iubit, și mă rog Ție: Dă mie până întru sfârșit a rămâne în dragostea Ta; dă mie pentru dragostea Ta a răbda toate scârbele și durerile».

Frică și cutremur îmi cuprind sufletul când voiesc a scrie pentru iubirea lui Dumnezeu.

Sărac este sufletul meu, și nu este în putere a înfățișa dragostea Domnului.

Sufletul, și se teme, și totodată este tras a scrie, fie și câteva cuvinte despre dragostea lui Hristos.

Neputincios este duhul meu a scrie acestea, dară iubirea mă silește.

O, omule – neputincioasă zidire.

Când harul este în noi, duhul arde și râvnește către Domnul zi și noapte, căci harul robește sufletul a iubi pe Dumnezeu, iar el L-a iubit, și nu voiește a se smulge de la Dânsul, căci nu se poate sătura de îndulcirea Duhului Sfânt.

Și nu este sfârșit iubirii lui Dumnezeu.

Cunosc un om pe care Milostiv Domnul l-au cercetat cu harul Său; și de l-ar fi întrebat Domnul: «Voiești să-ți dau și mai mult?» – din neputința trupului, sufletul l-ar fi zis:

«Tu vezi, Doamne, că, dacă mai mult, voi muri», căci omul este mărginit și nu poate purta plinătatea harului.

Astfel, pe Thavor, ucenicii lui Hristos au căzut la pământ de slava Domnului. Și nimenea poate ajunge să priceapă cum Domnul dă sufletului harul Său.

Bun ești Tu, Doamne. Mulțămesc milostivirii Tale: Tu ai vărsat peste mine Duhul Tău cel Sfânt, și mi-ai dat a gusta iubirea Ta către mine, cel multpăcătos, și trage sufletul meu către Tine, Lumina cea neapropiată.

Cine Te-ar putea cunoaște, de nu Tu, Milostive, Însuți vei binevoi a Te arăta sufletului? Iar el Te-a văzut, și și-a cunoscut Ziditorul, bunul Dumnezeu, și nesățios Te dorește pururea, căci Tu, Milostive, ai tras sufletul către Tine cu iubire, și sufletul a cunoscut a Ta iubire.

Tu vezi, Doamne, cât este de neputincios și de greșalnic sufletul omului, dară Tu, Milostive, dai sufletului puterea a Te iubi,

și se teme sufletul să nu piardă smerenia, pe care vrăjmașii se străduiesc să i-o răpească, fiindcă atunci harul Tău părăsește sufletul.

Ce voi răsplăti Domnului meu?

Eu sânt urăcios, Domnul o știe, ci iubesc a-mi smeri sufletul și a-mi iubi aproapele, chiar de m'a și rănit cu ceva. Mă rog mereu Domnului ca El milostiv să dea mie a-mi iubi vrăjmașii și, din milosârdia lui Dumnezeu, am cercat ce este iubirea lui Dumnezeu și iubirea aproapelui, și cer de la Domnul iubirea zi și noapte, iar Domnul îmi dă lacrimi a plânge pentru întreaga lume. Dar de osândesc pe cineva, sau privesc cu nepriință, atunci lacrimile se pierd iar sufletul cade în negrijanie; dar eu din nou mă pun a cere Domnului iertare, iar Milostiv Domnul iartă mie, greșalnicului.

Scriu, fraților, înaintea feței Dumnezeului meu: smeriți-vă inima, și vedeți mila Domnului încă de pe pământ, și veți cunoaște pe Făcătorul ceresc, și sufletul vostru nu va cunoaște sațiu în dragoste.

Nimenea poate cunoaște de la sine ce este dragostea lui Dumnezeu, dacă nu-l va învăța Duhul Sfânt; dar în Biserica noastră dragostea lui Dumnezeu este cunoscută în Duhul Sfânt, și de aceea vorbim despre ea.

Sufletul greșalnic, ce nu cunoaște pe Domnul, se teme de moarte, crede că Domnul nu-i va ierta greșalele. Dar aceasta pentru că sufletul nu cunoaște pe Domnul și cât de mult ne iubește El. Însă de ar ști oamenii, nici un om ar mai deznădăjdui, căci Domnul nu numai că iartă, ci se și bucură foarte de întoarcerea celui greșalnic. Măcar de și vine moartea, tu cu tărie să crezi că de cum vei cere, de îndată vei și primi iertare.

Domnul nu este precum noi. El este atât de blând și milostiv și bun, și când sufletul L-a cunoscut, el se minunează nesfârșit și

zice: Ah, ce Domn avem noi!

Duhul Sfânt au dat Bisericii noastre a cunoaște cât de mare este milosârdia lui Dumnezeu.

Domnul ne iubește, și blând, fără a imputa, ne primește, precum nu au imputat tatăl fiului risipitor cel din Evanghelie, ci au poruncit să i se dea un nou vestmânt, și pe mână inel de preț, și încălțăminte în picioare, și au poruncit să se junghie vițelul cel îngrășat, și întru nimic l-au dojenit.

O, cât de blând și de răbdător sântem datori și noi a ne îndrepta fratele, spre a fi praznic sufletului întoarcerea sa.

Duhul Sfânt învață sufletul în chip negăit a iubi oamenii.

O, fraților, să uităm pământul și toate câte sânt într'însul. El ne abate de la vedenia Sfintei Treimi, Carea este neajunsă minții noastre, dară pre Carea Sfinții o văd în ceruri în Duhul Sfânt.

Iară noi să petrecem în rugăciune, fără nici o închipuire, și să cerem de la Domnul duh smerit, și Domnul ne va iubi, și va da nouă pre pământ toate cele de folos sufletului și trupului.

Milostive Doamne, dă harul Tău tuturor noroadelor pământului spre a Te cunoaște, căci fără Duhul Tău cel Sfânt nu poate omul a Te cunoaște și a înțelege iubirea Ta.

Fetișorii mei, cunoașteți pre Făcătorul cerului și al pământului.

Doamne, trimite mila Ta preste fiii pământului pre carii iubești, și dă lor a Te cunoaște în Duhul Sfânt. Cu lacrimi Te rog, auzi rugăciunea mea pentru fii Tăi, și dă tuturor a cunoaște slava Ta în Duhul Sfânt.

Din anii tinereții iubeam a gândi: Domnul S'au înălțat la cer, și pe noi ne așteaptă la Sine; dar spre a fi împreună cu Domnul trebuie să fim asemenea Lui, sau asemenea pruncilor, smeriți și blânzi, și să slujim Lui; astfel, după cuvântul Domnului, «unde sânt Eu, acolo și slujitorul Meu va fi», și noi vom fi cu El în Îm-

părăția Cerului. Dar acum sufletul meu este întunecat foarte și îngreuiat, și nu pot să înalț mintea curată către Dumnezeu, și nu am lacrimi a-mi plânge relele fapte; stinsu-mi-s'a sufletul și s'a sfârșit de întunecata viață...

O, cine va cânta mie cântul pe carele am iubit din anii tineretii, cum Domnul S'au înălțat la cer, și cât de mult ne iubește El, și cu câtă dorire ne așteaptă la Sine. Acest cânt l-aș asculta cu lacrimi, căci tânjește sufletul meu pe pământ.

Ce s'a petrecut cu mine? Cum am pierdut bucuria, și oare afla-voi din nou pre ea?

Plângeți cu mine toate fiarele și păsările. Plângeți cu mine, pădure și pustie. Plângi cu mine, toată zidirea lui Dumnezeu, și mă mângâie în amar și în mâhnire.

Iată ce cugetă sufletul meu: Dacă eu **atât de puțin** iubesc pe Dumnezeu, și **atâta** se stinge sufletul meu după Domnul, atunci cât de mare era durerea Maicii Domnului când a rămas pe pământ după Înălțarea Domnului?

Ea nu a așternut în scris durerea sufletului Ei, și puțin știm despre viața Sa pe pământ, dar se cade să gândim că deplinătatea iubirii Sale către Fiul și Dumnezeul Ei nu o putem cuprinde.

Inima Maicii Domnului, toate gândurile Ei, întreg sufletul Ei erau cu totul întru Domnul; dar i-a fost dat și altceva: Ea iubea norodul și fierbinte se ruga pentru oameni, pentru noii creștini, să-i întărească Domnul, și pentru întreaga lume, ca toți să se mântuiască. În această rugăciune era bucuria și mângâierea Ei pe pământ.

Noi nu cuprindem în deplinătate iubirea Maicii Domnului, însă știm că:

Cu cât mai mare dragostea, cu atât mai mare suferința sufletului;

Cu cât mai deplină dragostea, cu atât mai deplină cunoașterea;

Cu cât mai fierbinte dragostea, cu atât mai înflăcărată rugăciunea;

Cu cât mai desăvârșită dragostea, cu atât mai sfântă viața.

Nimenea dintre noi ajunge deplinătatea iubirii Maicii Domnului și trebuință avem de pocăința lui Adam; însă în parte, precum ne învață Duhul Sfânt în Biserică, și noi cuprindem această iubire.

«Au nu era inima noastră arzând întru noi?» (Lc. 24: 32), spuneau Apostolii când se apropiase de ei Hristos. Astfel, sufletul își cunoaște Stăpânul, și Îl iubește, iar îndulcirea iubirii Lui este fierbinte.

În ceruri toți trăiesc o singură iubire, dar pe pământ unii mult iubesc pe Domnul, alții puțin, iar alții nu-L iubesc deloc.

Sufletul plin de dragostea lui Dumnezeu uită și cerul, și pământul; duhul arde, și nevăzut vede pe Cel Dorit, și mulțime de lacrimi dulci varsă sufletul, și nu poate uita pe Domnul nici pentru o clipită, căci harul lui Dumnezeu dă putere a iubi pe Cel Iubit.

O, în ce slavă este Domnul, și cu ce cântări se mărește El în ceruri, și cât de dulci sânt aceste cântări ce se revarsă din dragostea pentru Dumnezeu.

Cine este vrednic a auzi cântările acestea ce se cântă în Duhul Sfânt și întru care se mărește Domnul pentru patimile Sale, și care va fi bucuria la auzul cântărilor acestora?

Pe pământ, de-abia se atinge sufletul de iubirea lui Dumnezeu, și de îndată, din desfătarea Duhului Sfânt, se minunează de Dumnezeul cel Iubit și Tatăl Ceresc.

Frați iubiți, să ne smerim, spre a fi vrednici de iubirea lui Dumnezeu, ca Domnul să ne împodobească cu a Sa blândețe și a Sa smerenie, și să ne facem vrednici de cereștile cămări care au gătit nouă Domnul.

Domnul iubește pe toți oamenii, dar pe cel care Îl caută, pe acela mai mult iubește.

«Pre carii Mă iubesc, Eu iubesc, zice Domnul, și cei ce Mă caută vor afla har» (Pilde 8: 17). Iar cu harul bine este a vieții, veselie este sufletului, care zice: «Domnul MEU, eu robul Tău sânt».

Mare bucurie se cuprinde în aceste cuvinte: Dacă Domnul este **al nostru**, atunci **toate sânt ale noastre**. Iată cât sântem de bogați.

Mare și neajuns este Domnul nostru, dar pentru noi așa S'au înmăncorât, ca noi să-L cunoaștem și să-L iubim, ca din dragostea lui Dumnezeu să uităm pământul, să viețuim în ceruri și să vedem slava Domnului.

Aleșilor Săi Domnul dă atât de mare har, că ei în dragoste îmbrățișează întreg pământul, întreaga lume, iar sufletul lor arde de dorire ca toți oamenii să se mântuiască și să vadă slava Domnului.

Domnul au zis sfinților ucenici: «Fețișorilor, nu cândva aveți ceva de mâncare?» (Io. 21: 5). Câtă dragoste în aceste duioase cuvinte: Domnul ne numește fețișori. Ce bucurie mai mare decât aceasta? Adânc trebuie cugetat la aceste cuvinte și la patimile Domnului pentru noi pe Cruce.

O, cum iubește Domnul zidirea Sa.

Și iată, învrednicit-au pre noi Domnul a vorbi cu voi pentru acestea, și duhul nostru se bucură, căci cu noi este Domnul.

Smerit rogu-vă, rugați-vă pentru mine, și Domnul vă va răsplăti.

Fratele R. mi-a povestit că atunci când era grav bolnav, mama sa i-a spus tatălui: «Cum suferă pruncul nostru! Cu bucurie m'aș da să fiu tăiată în bucăți, de i-ar ajuta să-i ușureze chinurile».

Așa este dragostea Domnului pentru oameni. El au zis: «Mai mare dragoste decât aceasta nimenea are, ca cineva sufletul să-și puie pentru prietenii săi» (Io. 15: 13). Pe Domnul atât Îl dorea pentru oameni, cât să dorească a suferi pentru ei ca o mamă adevărată, sau chiar mai mult. Dar a înțelege această mare iubire fără harul Sfântului Duh nimenea poate. Scriptura grăiește despre ea, dar nici Scriptura, cu mintea nu o poți ajunge, căci și în Scriptură grăiește același Duh Sfânt.

Astfel este dragostea Domnului, că El dorește ca toți oamenii să se mântuiască și vecinic să fie cu El în ceruri și să vadă slava Sa. Slava aceea noi nu o cunoaștem deplin, dar în Duhul Sfânt o înțelegem în parte. Dară cine nu a cunoscut Duhul Sfânt nu poate înțelege acea slavă, ci doar crede în făgăduința Domnului și păzește poruncile Sale. Dar și unii ca aceștia sânt fericiți, precum au zis Domnul Apostolului Thoma (Io. 20: 29), și vor fi deopotrivă cu cei care încă de aci au văzut slava lui Dumnezeu.

De voiești a cunoaște pe Domnul smerește-te până întru sfârșit, fii ascultător și înfrânat întru toate, iubește adevărul, și Domnul **negreșit** îți va da a-L cunoaște în Duhul Sfânt, iar atunci din cercare vei cunoaște CE este dragostea către Dumnezeu, și CE este dragostea către om. Și cu cât mai desăvârșită iubirea, cu atât mai desăvârșită cunoașterea. Este o dragoste mică, este una mijlocie, și este și una mare.

Cine se teme de păcat iubește pe Dumnezeu; cine are umilință iubește mai mult; cine are în suflet lumină și bucurie, acela și mai mult iubește; iar cel care are har și în suflet, și în trup, acela are dragoste desăvârșită. Un astfel de har au dat Duhul Sfânt mucenicilor, și aceasta i-a ajutat să rabde cu bărbăție toate pătimirile.

Poate cineva să spună despre rai, cum va fi acolo?

Cuvânt despre rai nu poate spune decât cel care în Duhul Sfânt a cunoscut pe Domnul și a Sa iubire pentru noi.

Domnul este atât de drag și de iubit, cât din dragostea Sa sufletul nu-și poate aminti nimic altceva. Harul Sfântului Duh este atât de dulce și într'atâta schimbă întreg omul, încât uită până și de părinții săi.

Sufletul care a cunoscut deplin pe Domnul și s'a desfătat întru Dânsul, nu mai dorește de acum nimic altceva, și de nimica se alipește pe pământ, și de i s'ar da o împărăție, nu ar dori-o, căci dragostea lui Hristos este atât de dulce și într'atâta bucură și veselește sufletul, că nici împărăteasca viață nu-l mai poate desfăta.

Doresc să spun câteva cuvinte, pe cât mă va înțelepți harul lui Dumnezeu, despre măsurile iubirii lui Dumnezeu.

Când omul se teme de a întrista pe Dumnezeu cu vreun păcat, aceasta este cea dintâi dragoste. Cine are mintea curată de gânduri – aceasta este a doua dragoste, mai mare decât cea dintâi. Cea de-a treia, încă și mai mare, când sufletul simțit poartă harul în suflet. Iar cine are harul Sfântului Duh și în suflet, și în trup – aceasta este desăvârșita dragoste; și cel care păstrează acest har, rămășițele sale vor fi sfinte moaște ca la sfinții mucenici, sau la proroci, sau la cuvioși, sau la alți mari sfinți.

Cine rămâne la această măsură nu se va mai ademeni de iubirea unei fete, de care o întreagă lume se îndulcește, căci din îndulcirea dragostei lui Dumnezeu sufletul uită toate cele pământești. Harul Sfântului Duh îmbie sufletul a iubi pe Domnul deplin, iar în acea deplinătate a iubirii Domnului sufletul nu se atinge de lume, măcar că trăiește pe pământ.

Noi sântem mândri cu mintea, și de aceea nu putem rămâne întru acel har, și el se depărtează de suflet, iar atunci sufletul tânjește după el, și cu lacrimi din nou îl caută, și plânge, și se tânguie, și strigă către Domnul:

«Dumnezeule Milostiv, Tu vezi cât de mâhnit este sufletul meu, și cât tânjesc după Tine».

Pe pământ nu se află vreun om atât de blând și de iubitor ca Domnul nostru Iisus Hristos. Întru Dânsul ne este bucuria și veselie. Să-L iubim, și El ne va duce în Împărăția Sa, unde vom vedea slava Sa.

De când mi-au dat Domnul în Duhul Sfânt să cunosc dragostea lui Dumnezeu, iată, de patruzeci de ani, mă îndurez pentru norodul lui Dumnezeu.

O, fraților, nimica este mai bun decât dragostea lui Dumnezeu, când Domnul încălzește sufletul cu iubire pentru Dumnezeu și pentru aproapele.

Mare este mila Domnului: sufletul a cunoscut pe Dumnezeu, pe Ceresc Tatăl său, și plânge, și se zbugiumă, de ce atât de mult am mâhnit pe Dumnezeu. Și Domnul dă iertare greșalelor, și bucuria și veselia de a iubi pe Făcătorul său, și de a iubi pe aproapele, și a plânge pentru el, doară Milostiv Domnul va lua tot sufletul la Sine, unde El au gătit loc prin patimile Sale pe cruce.

Cine a cunoscut desfătarea iubirii lui Dumnezeu, când sufletul este încălzit de har și iubește pe Domnul și pe fratele său, acela cunoaște în parte că «Împărăția lui Dumnezeu înlăuntrul vostru este» (Lc. 17: 21).

Milostive Doamne, cât este de mare dragostea Ta pentru mine, păcătosul.

Tu mi-ai dat a Te cunoaște; Tu mi-ai dat a gusta harul Tău. «Gustați și vedeți că bun este Domnul» (Ps. 33: 9). Tu mi-ai dat a gusta a Ta bunătate și milosârdie, și duhul meu trage către tine zi și noapte fără sațiu, căci Duhul lui Dumnezeu îi dă puterea pre cel Iubit a iubi, și sațiu nu cunoaște sufletul, ci trage către Tatăl său cel ceresc.

Fericit sufletul carele a iubit smerenia și lacrămile, și a urât gândurile rele.

Fericit sufletul carele a iubit pe fratele său, căci **fratele nostru este viața noastră**.

Fericit sufletul carele iubește pe fratele: în el simțit viază Duhul Domnului și îi dă pace și bucurie, și plânge pentru întreaga lume.

Adusu-și-a aminte sufletul meu de dragostea Domnului, și i-nima mi s'a încălzit, și s'a dat sufletul meu unui adânc plâns, căci atât de mult am mâhnit pe Domnul, pe Iubit Făcătorul meu; El însă de păcatele mele nu Și-au adus aminte; iar atunci datu-s'a sufletul meu celui mai adânc și îndurerat plâns, ca să miluiască Domnul tot sufletul și să-l ia întru a Sa Cerească Împărăție.

Și plânge sufletul meu pentru întreaga lume.

Nu pot tăcea despre norodul pe carele până la lacrămi iubesc. Nu pot tăcea, căci sufletul mă doare pentru norodul lui Dumnezeu și cu lacrămi mă rog pentru el. Nu pot să nu vă destăinui, fraților, mila lui Dumnezeu și vicleniile vrăjmașului.

Patruzeci de ani au trecut de când harul Sfântului Duh m'a învățat a iubi omul și întreaga făptură, și mi-a descoperit uneltirea vrăjmașului, care prin înșelăciune își săvârșește răul în lume.

Credeți mie, fraților. Scriu înaintea feței lui Dumnezeu, pe Carele a cunoscut sufletul meu în Duhul Sfânt, pentru mare milostivirea Sa. Dară dacă sufletul nu va gusta Duhul Sfânt, nu va putea cunoaște nici pe Domnul, nici a Sa iubire.

Domnul este bun și milostiv, dară noi a grăi despre iubirea Sa nimic am putea în afara Scripturii, de nu ne-ar fi învățat Duhul Sfânt. Dară tu, frate, nu te turbura de nu simți în tine dragostea lui Dumnezeu, ci cugetă pentru Domnul că este milostiv, și înfrânează-te de la păcate, și harul Domnului te va povățui.

Dragostea nu atârnă de vreme, și totdeauna are putere. Oarecari cred că Domnul au pățimit pentru dragostea Sa către om, dar întrucât ei înșiși nu află acea dragoste în sufletele lor, li se pare că aceasta a fost cândva, dedemult. Dar când sufletul a cunoscut dragostea lui Dumnezeu în Duhul Sfânt, limpede simte că Domnul ne este Tată, cel mai firesc, cel mai apropiat, cel mai iubit, cel mai bun, și nu este fericire mai mare decât a iubi pe Dumnezeu din toată mintea și inima, din tot sufletul, precum au poruncit Domnul, și pe aproapele ca însuși pe sine. Iar când acea dragoste este în suflet, totul îmbucură sufletul; dar când ea se pierde, omul nu află liniște, și se turbură, și învinuiește pe ceilalți căci, chipurile, ei l-au scârbit, și nu înțelege că însuși este vinovat: a pierdut dragostea pentru Dumnezeu și a osândit sau a urât pe frațele.

Din dragostea pentru fratele vine har, și prin dragostea pentru fratele se păstrează; dar de nu iubim pe fratele, nici harul lui Dumnezeu vine în suflet.

De ar păzi oamenii poruncile lui Hristos, pe pământ ar fi raiul, și toți ar avea cele de trebuință îndeajuns și cu puțină trudă, și Duhul lui Dumnezeu ar viaa în sufletele oamenilor, căci El însuși caută sufletul omului și voiește întru noi a viețui, iară dacă nu sălășluiește acolo, aceasta este numai din pricina mândriei minții noastre.

Acum oamenii s'au făcut mândri și nu se mântuiesc decât prin dureri și pocăință, dar la dragoste, foarte cu anevoie va ajunge cineva.

Marele Antonie zicea: «Eu nu mă mai tem de Dumnezeu, ci iubesc pre El». A zis aceasta pentru că în sufletul lui era din belșug harul Sfântului Duh, Carele poartă mărturia acestei iubiri, iar atunci sufletul nu poate grăi altfel. Dar cine nu are mult har, pe acela Sfinții Părinți îl îndrumă către pocăință; și pocăința nu este departe de dragoste, care vine în măsura simplității și a smereniei

duhului.

De cugetă cineva despre fratele cele bune, că îl iubește Domnul, și mai cu seamă dacă tu gândești că în sufletul lui viază Duhul Sfânt, aproape ești de dragostea lui Dumnezeu.

Cineva va zice: El într'una pomenește de dragostea lui Dumnezeu. Dar despre ce altceva să pomenești, dacă nu despre Dumnezeu? Căci iată, El ne-au zidit pentru ca noi vecinic cu El să viețuim, și să vedem slava Sa. Ceea ce iubește cineva, despre aceea a și vorbi voiește; iar apoi devine obișnuință: te obișnuiești a gândi la Dumnezeu, și așa în toată vremea Îl vei purta în suflet; te obișnuiești a gândi cele lumești, și așa cu mintea în aceea vei rămâne; te obișnuiești a gândi la patimile Domnului, te obișnuiești a gândi la focul cel vecinic – și așa acelea se vor însuși în suflet.

Pentru cele bune Dumnezeu ajută, iar în cele rele – vrăjmașii, dar aceasta de voia noastră atârână; trebuie să te silești spre bine, însă cu măsură, și să-ți cunoști măsura. Trebuie să-ți înveți sufletul cele ce-i sânt de folos: unuia îi este de folos mai mult a se ruga, altuia a citi sau a scrie. Și a citi este de folos, dar mai bine este a se ruga nerisipit, însă și mai de preț este plânsul: fiecăruia ce-i dă Domnul. Firește, ridicându-te din pat și din somn, dator ești a mulțami Domnului, apoi a te pocăi și a te ruga până la sațiu, iar apoi citește, ca mintea să se odihnească; apoi din nou te roagă, și lucrează. Harul vine din tot ce este bun. Dar mai mult decât toate din dragostea pentru fratele.

Odată, de Paști, mergeam de la vecernia din Paraclisul Acope-rământului Maicii Domnului, la mine la moară, și pe drum stătea un muncitor. Când m'am apropiat de el mi-a cerut să-i dau un ou. Nu aveam la mine, și m'am întors la Mănăstire, am luat de la duhovnicul meu două ouă, și pe unul din ele l-am dat muncitorului. El zice: «Sântem doi». I l-am dat și pe al doilea, și când m'am depărtat de el, din durere pentru toți acești oameni săraci am plâns, și mi s'a făcut milă pentru întreaga lume și pentru toată făptura.

Altădată, tot de Paști, ieșeam pe poarta mare a Mănăstirii către noul corp de chilii al Schimbării la Față, și văd că aleargă către mine un băiețel de vreo patru ani, cu fața veselă – harul lui Dumnezeu veselește pruncii. Aveam la mine un ou, și l-am dat băiețelului. El s'a bucurat și a alergat la tatăl său ca să-i arate darul. Și pentru această nimica toată am primit de la Dumnezeu mare bucurie și iubeam toată zidirea lui Dumnezeu, și simțeam puternic Duhul lui Dumnezeu în suflet. Ajungând la chilie, din durere pentru lume m'am rugat mult lui Dumnezeu cu plâns.

O, Duhule Sfinte, locuiește în noi pentru totdeauna; cu Tine bine este nouă.

Dar nu întotdeauna îi este atât de bine sufletului; pentru mândrie el pierde harul, iar atunci mă tângui precum se tânguia Adam pentru raiul pierdut, și zic:

«Unde ești Tu, Lumina mea, unde ești, bucuria mea? Căci m'ai lepădat, și se strâmtorează inima mea, căci te-ai ascuns de la mine, și se necăjește sufletul meu?

Când mi-ai venit în suflet, Tu ai ars păcatele mele; vino iarăși și acum în sufletul meu, și iarăși îmi arde păcatele care Te ascund de la mine, precum nourii ascund soarele.

Vino și mă bucură cu a Ta venire.

Pentru ce zăbovești, Doamne? Tu vezi – se împilează sufletul meu și cu lacrimi Te caut.

Unde Te ascunzi? Iată, Tu pretutindenea ești, dară sufletul nu Te vede, și cu durere necăjindu-se Te caută».

Tot așa, când erai un tânăr copil, Preacurata Fecioară, împreună cu Iosif, cu durere Te căutau. Ce gândea Ea, necăjindu-se, când nu își găsea iubitul Fiu? (Lc. 2: 48)

Tot așa, Sfinții Apostoli, după moartea Domnului aveau inima îndurerată și se necăjeau că pierise nădejdea lor. Dar după înviere Domnul li S'au arătat, iar ei L-au cunoscut și s'au bucurat.

Tot așa și acum Domnul Se arată sufletelor noastre, și sufletul

Îl cunoaște în Duhul Sfânt. Simeon cel din Muntele Minunat era prunc când i S'au arătat Domnul, și înainte nu cunoștea pe Domnul, dar când Domnul i S'au arătat, L-a cunoscut în Duhul Sfânt.

Domnul au dat pe pământ Duhul Sfânt, și în Duhul Sfânt este cunoscut Domnul și toate cele cerești, dar fără Duhul Sfânt omul nu este decât greșalnică țărână.

Dator este sufletul fără sațiu a iubi pe Dumnezeu, astfel încât mintea de nimic altceva să se robească, ci din toată puterea să rămâie în Dumnezeu.

Multă milă am văzut de la Dumnezeu, dar, după faptele mele, ar trebui să fiu pedepsit și aci pe pământ, și după moarte. Însă Domnul atât de mult iubește omul, cât noi nici a o gândi putem.

Fericit păcătosul care s'a întors către Dumnezeu și L-a iubit.

Cine a urât păcatul, a pășit pe prima treaptă a scării cerești. Când cugetul nu-l mai trage spre păcat, aceasta este de acum a doua treaptă. Dară cine în Duhul Sfânt a cunoscut desăvârșita iubire către Dumnezeu se află pe a treia treaptă. Însă arareori se întâmplă cuiva aceasta.

Ca să ajungi la dragostea lui Dumnezeu trebuie să păzești tot ce au poruncit Domnul în Evanghelii. Trebuie să ai o inimă miostivă, și nu numai pe om să iubești, ci să-ți fie milă de fiecă faptură, de tot ceea ce au zidit Dumnezeu.

Iată o frunză în pomul înverzit, iar tu ai rupt-o fără a fi nevoie. Măcar de nu este un păcat, dar parcă te doare și pentru frunzuliță; pentru toată făptura te doare inima, dacă a învățat să iubească. Dar omul este o făptură însemnată. Și dacă vezi că s'a rătăcit și pierde, roagă-te pentru el și plângi, dacă poți, iar de nu, măcar suspină pentru dânsul înaintea lui Dumnezeu. Iar sufletul care face astfel este iubit de Domnul, căci s'a asemănat Lui.

Aşa se ruga Cuviosul Paisie cel Mare pentru ucenicul său, care se lepădase de Hristos şi se însurase cu o Evreică, pentru ca Domnul să-l ierte. Şi Domnul într'atâta Se bucura de acea rugăciune, încât El Însuşi au voit să-l mângâie pe robul Său şi i S'au arătat şi au zis: «Paisie, tu te rogi pentru cel ce s'a lepădat de Mine?» Dar Paisie a zis: «Doamne, Tu eşti milostiv, iartă pre el». Atunci Domnul i-au zis: «O, Paisie, tu Mie te-ai asemănat în dragoste». Atât este de plăcută Domnului rugăciunea pentru vrăjmaşi.

Eu însumi sânt un mare păcătos, dar scriu despre milosârdia lui Dumnezeu, pe care a cunoscut-o sufletul meu pe pământ în Duhul Sfânt.

Sufletul nu va avea pace dacă nu se va ruga pentru vrăjmaşi. Sufletul ce a fost învăţat de către harul lui Dumnezeu a se ruga, iubeşte şi îi este milă de toată făptura, şi mai cu seamă de omul pentru care Domnul au pătimit pe cruce şi L-a durut sufletul pentru noi toţi.

Domnul m'au învăţat a iubi vrăjmaşii. Fără harul lui Dumnezeu nu putem a iubi pe vrăjmaşi, dar Duhul Sfânt te învaţă iubirea, iar atunci îţi va fi milă până şi de draci, căci ei au căzut de la cele bune, au pierdut smerenia şi dragostea de Dumnezeu.

Rogu-vă, încercaţi: cineva vă ocărăşte, sau vă necinsteşte, sau vă ia ceva de-al vostru, sau prigoneşte Biserica; atunci rugaţi-vă Domnului şi ziceţi: «Doamne, noi toţi sântem zidirea Ta, fie-Ţi milă de robii Tăi şi-i întoarce la pocăinţă»; iar atunci simţiţi vei purta în suflet harul. La început sileşte-ţi inima a iubi pe vrăjmaşi, iar Domnul, văzând buna ta dorire, te va ajuta întru toate, şi însăşi viaţa te va povăţui. Dar cine cugetă rele despre vrăjmaşi, în acela nu se află dragostea lui Dumnezeu, şi pe Dumnezeu nu a cunoscut.

De te vei ruga pentru vrăjmaşi, va veni la tine pacea, dar când vei iubi pe vrăjmaşi, să ştii că harul lui Dumnezeu trăieşte în tine îmbelşugat – nu zic încă desăvârşit, dar destul pentru mântuire;

dacă însă îți ocărăști vrăjmașii, înseamnă că un duh rău trăiește în tine și îți aduce în inimă gânduri rele căci, precum au zis Domnul, din inimă purced gânduri rele sau bune.

Omul bun gândește: Tot cel ce rătăcește de la adevăr, pierе – și de aceea îi este milă de dâșzii. Dar cine nu este învățat de Duhul Sfânt a iubi, acela firește că nu se va ruga pentru vrăjmași. Cel învățat de Duhul Sfânt să iubească, toată viața se va mâhni pentru oamenii care nu se mântuiesc, și multe lacrimi varsă pentru norod, și harul lui Dumnezeu îi dă putere a iubi vrăjmașii.

De nu ai dragoste, măcar nu-i ocări și nu blestema pe aceștia, și va fi ceva mai bine; dar dacă cineva îi blesteamă și îi pune grește, în acela vădit trăiește un duh rău, și dacă nu se pocăiește, după moarte se va duce acolo unde petrec duhurile rele. Izbăvească Domnul tot sufletul de o asemenea năpastă!

Înțelegeți. Este atât de simplu. Îți este milă de cei care nu cunosc pe Dumnezeu, sau care se împotrivesc lui Dumnezeu; inima te doare pentru ei, și din ochi curg lacrimi. Noi limpede vedem și raiul, și muncile: le cunoaștem în Duhul Sfânt. Iată și Domnul au zis: «Împărăția lui Dumnezeu înlăuntrul vostru este» (Lc. 17: 21). Astfel, încă de aci începe viața vecinică; și vecinica muncă tot de aci începe.

Pentru mândrie se pierde harul lui Dumnezeu, iar împreună cu el și dragostea către Dumnezeu și îndrăznirea în rugăciune; iar atunci sufletul se chinuie de gânduri rele, și nu înțelege că trebuie să se smerească și să iubească pe vrăjmași, căci altfel cu neputință este a fi plăcut lui Dumnezeu.

Tu zici: «Vrăjmașul prigonește sfânta noastră Biserică. Și cum o să-l iubesc?» Iar eu la aceasta îți voi răspunde: «Săracul tău suflet nu a cunoscut pe Dumnezeu; nu a cunoscut cât de mult ne iubește și cu cât dor așteaptă ca toți oamenii să se pocăiască și să se mântuiască. Domnul este dragoste, și au dat pe pământ Duhul Sfânt Carele învață sufletul a iubi pe vrăjmași, și a se ruga

pentru dânșii, ca și ei să se mântuiască. Aceasta și este dragostea. Dar dacă este a-i judeca după fapte, ei își vor merita pedepsele».

Slavă Domnului că atâta ne-au iubit, și ne iartă greșalele, și în Duhul Sfânt ne descoperă tainele Sale.

Domnul au dat nouă porunca: «Iubiți pre vrăjmașii voștri» (Mt. 5: 44). Dar cum să-i iubești când ei fac răul? Sau cum să iubești pe carii prigonesc Biserica cea Sfântă?

Când Domnul se suia spre Ierusalim și Samarinenii nu l-au primit, Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul și Iacov erau gata să po-goare foc din cer și să-i mistuie pentru aceasta; Domnul însă mi-lostiv le-au zis: «Eu nu am venit să pierz, ci să mântuiesc» (Vezi Lc. 9: 54-56). Așa și noi, datori sântem a avea un singur gând: ca toți să se mântuiască. Sufletului îi este milă de vrăjmași, și se roagă pentru ei, căci au rătăcit de la adevăr și se duc în iad. Iată ce este dragostea pentru vrăjmași. Când Iuda s'a gândit să vânză pe Domnul, atunci Domnul cu milostivire au voit să-l înțeleptească; așa și noi, trebuie cu milostivire să ne purtăm față de cei care rătăcesc, și atunci ne vom mântui prin milosârdia lui Dumnezeu.

Dragostea se cunoaște prin Duhul Sfânt. Iară pe Duhul Sfânt îl cunoaște sufletul din pacea și din desfătarea Lui. O, cât sântem noi datori a mulțami lui Dumnezeu fiindcă mult ne iubește. Gân-diți-vă, frați iubiți: sufletului păcătos Domnul îi dă Duhul Sfânt, și îi dă a cunoaște mila Sa. Iar pentru a cunoaște pe Dumnezeu nu este nevoie de bogății, trebuie doar să iubești pe aproapele și să ai duh smerit, înfrânare și ascultare, iar pentru aceste fapte bu-ne Domnul Se dă a fi cunoscut. Și ce poate fi mai prețios pe lume decât această cunoaștere? A cunoaște pe Dumnezeu, a cunoaște cât ne iubește El, cum ne povățuiește El duhovnicește?

Unde vei afla un astfel de tată care să moară pe cruce pentru nelegiuirile fiilor? De obicei îi este dureros tatălui și îi este milă de fiul care, din pricina nelegiuirilor sale trebuie să sufere pedeapsă, însă deși îi este milă de fiu, totuși va zice: « Bine nu ai făcut, și pentru faptele tale rele pe drept te pedepsești ».

Domnul însă nu ne va zice aceasta niciodată. El ne va zice și nouă ca Apostolului Petru: «Mă iubești tu pre Mine?» Așa și în rai, El va zice întreg norodului: «Mă iubiți voi pre Mine?», și vor răspunde toți: «Așa, Doamne, noi Te iubim pre Tine. Tu ne-ai mântuit cu patimile Tale pre cruce, iar acum ne-ai dăruit Cereasca Împărăție».

Și în cer nu va fi nimănui **rușine**, precum s'au rușinat Adam și Eva după cădere, ci va fi doar blândețe, iubire și smerenie. Nu o astfel de smerenie cum vedem acum, când ne smerim și răbdăm ocări, sau când ne socotim mai răi decât toți; ci în toți va fi smerenia lui Hristos, cea de neajuns oamenilor, fără numai celor ce au cunoscut-o în Duhul Sfânt.

Nu pot înțelege de ce oamenii nu cer Domnului pacea. Iată, Domnul atâta ne iubește, încât de nimic nu ne lipsește. Înainte nu știam aceasta și gândeam: Se va griji oare Domnul de mine, când atât de mult L-am scârbit? Dar când sufletul mi s'a umplut de dragostea lui Dumnezeu și de îndulcirea Duhului Sfânt, și încă într'atâta, încât, dacă Domnul m'ar fi întrebat: «Voiești să-ți dau mai mult din dragostea Mea și din harul Sfântului Duh?», sufletul meu I-ar fi zis: «Tu vezi, Doamne, că mai mult nu pot purta, ci aș muri». Și dacă atât de neajuns de minunată este mila Domnului către un păcătos, ce vom zice pentru Sfinți? Ce har au ei?

Poate cineva va zice: «De ce pe mine Domnul nu mă iubește astfel și nu îmi dă un asemenea har?» Tot așa, un Bătrân a întrebat pe Marele Antonie: «De ce tu, Părinte Antonie, deși te oste-nești mai puțin decât mine, ai mai multă slavă decât mine?» La

care Sfântul Antonie a răspuns: «Pentru că eu mai mult decât tine iubesc pre Dumnezeu».

Și noi trebuie să ne amintim de aceasta, și să ne amintim că cine iubește pe Dumnezeu, acela își iubește și fratele, precum grăiește Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul (1 Io. 4: 21); iar când cineva ne scârbește, pentru acela trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu ca pentru noi înșine; iar aceasta va deveni obișnuință. Noi înșine sântem neputincioși, însă Domnul ne va ajuta, căci El mult ne iubește.

Domnul atât de mult ne iubește, încât noi nici nu putem cuprinde. Vedem crucea, știm că El S'au răstignit pentru noi și au murit în suferințe, dar totuși, sufletul nostru nu poate înțelege o astfel de iubire, căci ea nu se cunoaște decât în Duhul Sfânt.

Harul Sfântului Duh este atât de dulce, și mila Domnului atât de mare, încât a le înfățișa este cu neputință, ci doar trage sufletul către El cu nesațiu, căci este aprins de dragostea Domnului, și este întreg adâncit în Dumnezeu, și într'Însul odihnește foarte, iar lumea atunci este desăvârșit uitată. Dar Milostiv Domnul nu totdeauna dă astfel sufletului; uneori el dă dragoste pentru întreaga lume, și plânge sufletul pentru întreaga lume, și cerșește Stăpânului cel Bun și Milostiv ca să reverse harul Său peste fiecare suflet și să-l miluiască cu a Sa milosârdie.

Ce voi răsplăti Ție, Doamne, Carele atâta milă ai revărsat peste sufletul meu? Rogu-Te, dăruiește mie a vedea ale mele căderi, și totdeauna a plânge înaintea Ta, căci Tu iubești sufletele smerite, și dai lor harul Sfântului Duh.

Milostive Dumnezeule, iartă-mă. Tu vezi cum trage către Tine sufletul meu, către Ziditorul meu. Tu mi-ai rănit sufletul cu dragostea Ta, iară el însetează duple Tine, și nesfârșit tânjește, și cu nesațiu tinde către Tine zi și noapte, și nu voiește a vedea lumea ceasta, măcar că o iubesc, însă mai mult decât toate iubesc pre

Făcătorul, și sufletul meu Te dorește.

O, Ziditorul meu, de ce eu, mica Ta făptură, atât de mult Te-am mâhnit? Ci Tu, de ale mele păcate nu Ți-ai adus aminte.

Să ne întoarcem înapoi și iarăși să începem a grăi pentru aceleași. Precum mâncăm pâine și bem apă în fiecare zi, iar în ziua următoare trupul cel viu iarăși dorește a bea și a mânca, așa și amintirea binefacerilor lui Dumnezeu nu ostenește sufletul, ci și mai mult îl înclină a cugeta la Dumnezeu. Sau iarăși: Cu cât mai multe lemne arunci în foc, cu atât mai mare va fi căldura – așa și cu Dumnezeu, cu cât mai mult cugeți, cu atât mai mare este căldura iubirii și râvna către Dânsul.

De ar ști oamenii ce este dragostea Domnului, atunci mulțimi întregi ar alerga către Hristos, și pe toți i-ar încălzi cu al Său har. Milosârdia Sa este negrăită. Sufletul, de dragostea lui Dumnezeu, uită pământul.

Domnul mult iubește pe păcătosul ce se pocăiește, și milostiv îl strânge la piept: «Unde ai fost, pruncul Meu? De mult te aștept». Domnul pe toți cheamă la Sine prin glasul Evangheliei, și glasul Său se aude în lumea întreagă: «Veniți la Mine, toți cei osteniți, și Eu voi odihni pre voi. Veniți și beți apa cea vie. Veniți, cunoașteți că Eu vă iubesc. De nu vă iubeam, nu v'aș chema. Eu nu rabd ca să piară fie și una din oile Mele. Chiar și pentru una Păstorul se va duce în munți și o va căuta».

«Veniți dară la Mine, oile Mele. Eu am zidit pre voi și vă iubesc. Dragostea Mea pentru voi M'a adus pre pământ, iar Eu toate am răbdat pentru a voastră mântuire, și voiesc ca voi să cunoașteți iubirea Mea, și să ziceți asemenea Apostolilor pre Thavor: Doamne, bine este nouă cu Tine».

Slavă Domnului Dumnezeu, că ne-au dat pre cel Unul-Născut Fiul Său pentru a noastră mântuire.

Slavă Celui Unul-Născut Fiul, că bine au voit a Se naște din Preacurata Fecioară și au pățimit pentru a noastră mântuire, și au dat nouă preacinstit Trupul Său și Sângele, întru viață vecinică, și au trimis nouă Duhul Sfânt pre pământ.

Duhul Sfânt ne descoperă tainele lui Dumnezeu. Duhul Sfânt învață sufletul negrăit a iubi oamenii. Duhul Sfânt atâta împodobește sufletul și trupul, cât omul se face asemenea Domnului în trup, și vecinic va viețui cu Domnul în ceruri și va vedea slava Sa. În viața cea vecinică toți oamenii se vor asemana cu Domnul. Și nimenea ar fi putut cunoaște această taină, de nu ar fi descoperit-o Duhul Sfânt. Domnul este îmbucurător și luminător, și oamenii vor străluci asemenea Lui, precum Însuși Domnul au zis, că dreptii vor străluci ca soarele; iar Apostolul Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul zice că asemenea Lui vom fi.

Sufletele Sfinților Tu le-ai tras către Tine, Doamne, iară ei curg către Tine ca line râuri.

Mintea Sfinților s'a alipit de Tine, Doamne, și trage către Tine – lumina și bucuria noastră.

Inima Sfinților Tăi s'a întărit întru dragostea Ta, Doamne, și nu Te poate uita nici pentru o clipă, până și în somn, căci dulce este harul Sfântului Duh.

Milostiv Domnul, nouă păcătoșilor au dat Duhul Sfânt, și nu au cerut de la noi nici o plată, ci fiecăruia dintre noi grăiește precum Apostolul Petru: «Mă iubești tu pre Mine?» Astfel Domnul voiește de la noi numai iubire, și Se bucură de întoarcerea noastră. Așa este milosârdia Domnului către om: lăsatu-s'au omul a greși, și a se smeri înaintea lui Dumnezeu, iară Domnul milostiv

îi iartă totul și îi dă harul Sfântului Duh și puterea de a birui păcatul.

Uimitor lucru: Omul se scârbește de fratele său, om ca și el, când este sărac sau nespălat, iar Domnul toate ne iartă, ca maica de prunci iubitoare fiilor săi, și nu Se scârbește de nici un păcătos, ci îi dă până și darul Duhului Sfânt.

De ar cunoaște oamenii dragostea Domnului pentru noi, desăvârșit s'ar da sfintei Sale voi, și ar viețui liniștit întru Dumnezeu precum fiii unui împărat. Împăratul de toate se grijește, și de împărăție, și de familie, și de fiu, și de copii, iar fiul liniștit viețuiește în palat; toți îi slujesc, iar el de toate se desfată fără de griji. Tot așa, cel care s'a dat voii lui Dumnezeu, liniștit viețuiește, mulțumit de soarta sa, chiar de ar fi bolnav, sau sărac, sau prigonit. Este liniștit, căci harul Sfântului Duh este cu dânsul, iar desfătarea Duhului Sfânt îl mângâie, și-l doare numai că atât de mult a mahnit pe Domnul cel iubit.

Ah, cum ar trebui să trăim pe pământ, ca sufletul totdeauna să simtă că petrece cu Dumnezeu. Domnul au zis: «Nu vă voi lăsa orfani», și ne-au dat Duhul Sfânt, și sufletul trebuie să simtă că Duhul Sfânt viețuiește într'însul; fie și puțin de este harul, totuși sufletul simte dragostea Domnului, simte că Domnul este al nostru, iar noi – ai Săi. Iar sufletului căruia nu-i este astfel, în acela s'a pierdut harul.

Sufletul simte că îl iubește Domnul, în ciuda mulțimii păcatelor. Precum în zilele acelea când au zis Domnul către Zakheu: «Zakhee, astăzi în casa ta trebuie să rămân» (Lc. 19,5), iar aceasta doar fiindcă dorise să-L vază pe Hristos; așa și acum se face păcătosului când sufletul lui se întoarce către Dumnezeu. Acum norodul s'a abătut de la calea cea bună iar oamenii s'au făcut nemilostivi, toți s'au învățat, și nu mai este dragoste, și de aceea nu simt dragostea lui Dumnezeu. După învățarea inimii lor, oamenii cred și despre Dumnezeu că este asemenea lor, și chiar își pierd cu totul credința în Dumnezeu.

O, de ar fi cu puțință, le-aș arăta pe Domnul și aș zice: «Pri-

viți cum este Domnul. De către fața iubirii Sale se topește sufletul omului». Dar iubirea aceasta nu se poate vedea doar cu mintea, ea se cunoaște doar în Duhul Sfânt.

Doamne, dăruiește-mi a vărsa lacrimi pentru sinemi și pentru întreagă lumea oamenilor, ca noroadele să Te cunoască și vecinic să vieze cu Tine. Învrednicește-ne, Doamne, de darul smerit Duhului Sfânt, ca să cuprindem slava Ta.

Sufletul mă doare până la lacrimi multe: mă doare pentru oamenii ce nu cunosc îndulcirea sfintei umilințe. Sufletul meu cu tărie dorește ca mila Domnului să fie cu toți, ca lumea întreagă, toți oamenii, să știe cu cât dor ne iubește Domnul ca pe niște prunci iubiți.

X

SÂNTEM FIII LUI DUMNEZEU ȘI ASEMĂNĂTORI DOMNULUI

Din țărână au făcut Domnul pe om, dar ne iubește ca pe fiii Săi firești, și ne așteaptă cu dor la Sine. Domnul într'atâta ne-au iubit, că pentru noi S'au întrupat, și Și-au vărsat Sângele pentru noi, și ne-au adăpat cu el, și ne-au dat preacinstit Trupul Său; și astfel ne-am făcut Lui fii, din Trupul și din Sângele Lui, și asemenea Domnului după trup, precum pruncii firești se aseamănă cu tatăl lor oricare le-ar fi vârsta, și Duhul lui Dumnezeu poartă mărturie duhului nostru că vecinic vom fi cu Dânsul.

Domnul neîncetat ne cheamă către Sine: «Veniți către Mine, și Eu voi odihni pre voi». El ne hrănește cu al Său preacinstit Trup și Sânge. El milostiv ne hrănește cu al Său cuvânt și cu Duhul Sfânt. El ne-au descoperit taine. El viază în noi și în tainele Bisericii, și ne povățuiește într'acolo unde vom vedea slava Sa. Dar fiecare va vedea acea slavă în măsura dragostei sale. Cine mai mult iubește, mai puternic va și năzui să fie cu Iubit Domnul, și de aceea mai mult se va apropia de El; cine puțin iubește, acela puțin și dorește, iar cine nu iubește, nici nu dorește sau năzuiește a vedea pe Domnul, și va rămâne vecinic în întunec.

Până la lacrimi mă doare pentru cei care nu cunosc pe Dumnezeu, nu cunosc a Sa milă. Nouă însă Domnul ni S'au arătat în Duhul Sfânt și viețuim în lumina sfintelor Sale porunci.

Minunat lucru. Harul mi-a dat a cunoaște că toți cei ce iubesc pe Dumnezeu și păzesc poruncile Lui sânt plini de lumină și asemenea Domnului; dară cei cari se împotrivesc lui Dumnezeu sânt plini de întunecare și asemenea vrăjmașului.

Și este firesc. Domnul este Lumină, și El luminează pe robii Săi, dar cei ce slujesc vrăjmașului, de la dânsul au primit întunecul.

Am cunoscut cândva un băiețel. Avea un chip îngeresc, smerit, conștiincios, blând, cu fețișoara albă și îmbujorată; ochisorii luminați, albaștri, plini de bunătate și liniștiți. Dar când a crescut, a început să trăiască în necurăție și a pierdut harul lui Dumnezeu; și ajuns la vârsta de treizeci de ani se asemana și unui om, și unui drac, și unei fiare sălbatice, și unui tâlhar, și întreg chipul său era scârbavnic și cumplit.

Am cunoscut așijderea și o fetiță de o mare frumusețe, cu fața luminată și plăcută, încât mulți îi zavistuiă frumusețea. Dar prin păcate și-a pierdut harul, și-ți era lehamite să te uiți la ea.

Dar am văzut și altele. Am văzut oameni care au venit în monahism cu fețele urățite de păcate și de patimi, dar prin pocăință și viață cinstită s'au schimbat și au dobândit un foarte bineplăcut chip.

Și mi-au mai dat Domnul a vedea la Vechiul Russikon, în vremea spovedaniei, pe un ieromonah-duhovnic în chipul lui Hristos. Stătea la spovedanie, negrăit strălucind, și deși părul îi era alb de bătrânețe, fața îi era minunată și tânără ca a unui băiețel. La fel am văzut și un Episcop în vremea Liturghiei. L-am văzut și pe Părintele Ioan din Kronstadt, care din fire era un om obiș-

noapte la vedere, dar, prin harul lui Dumnezeu, fața sa era minunată de frumoasă, ca a unui înger, și doreai să te uiți la el.

Astfel, păcatul urăște omul, dar harul îl înfrumusețează.

Omul a fost luat din pământ, însă Dumnezeu atât de mult l-a iubit, încât l-a înfrumusețat cu harul Său, și omul s'a făcut asemenea Domnului.

Este dureros că prea puțini sânt carii o știu, iar aceasta pentru că sântem mândri. Dar dacă ne-am smeri, Domnul ne-ar descoperi această taină, căci el mult ne iubește.

Domnul au zis apostolilor: «Fețișorilor, nu aveți ceva de mâncare?» (Io. 21: 5). Câtă dragoste vădesc aceste cuvinte! Dar Domnul nu numai pe apostoli, ci și pe noi toți la fel ne iubește.

Când I-au spus Domnului: «Iată muma Ta și frații Tăi stau afară, căutând să grăiască Ție», El au răspuns: «Tot carele face voia lui Dumnezeu, acela este Mie muma, și soră, și frate» (vezi Mt. 12: 47-50).

Sânt oameni care zic că Dumnezeu nu este. Aceasta o zic fiindcă în inima lor viețuiește un duh mândru care le însuflă minciună asupra Adevărului și asupra Bisericii lui Dumnezeu. Ei cred că sânt deștepți, dar de fapt nici măcar nu înțeleg că acele gânduri nu sânt ale lor, ci purced de la vrăjmași; dar dacă cineva le primește în inimă și le iubește, prin aceasta se înrudește cu duhul rău. Și să nu dea Domnul cuiva să moară într-o astfel de stare.

Dar în inima sfinților viețuiește harul Sfântului Duh, Care îi înrudește cu Dumnezeu, iar ei simt limpede că sânt fiii duhovnicești ai Tatălui. Ceresc și de aceea grăiesc: «Tatăl nostru» (Rom. 8: 15-16; Gal. 4: 6-7).

Sufletul, la aceste cuvinte, se bucură și se veselește. În Duhul Sfânt el știe că Domnul ne este Părinte. Noi, măcar că sântem zidiți din pământ, dar Duhul Sfânt viază în noi și ne face asemă-

nători Domnului Iisus Hristos, așa cum pruncii se aseamănă tatălui lor.

Omul este zidit din pământ; ce lucru bun poate fi în el?

Ci iată că milostivirea lui Dumnezeu a înfrumusețat omul cu harul Sfântului Duh, iar el s'a făcut asemenea lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu.

Mare este această taină, mare și mila lui Dumnezeu față de om.

De ar ști toate noroadale pământului cât de mult iubește Domnul pe om, ar iubi pe Hristos și smerenia Lui, și ar dori întru totul a se asemana Lui. Însă omului însuși aceasta îi este cu neputință, căci numai în Duhul Sfânt se face omul asemenea lui Hristos. Omul căzut se curăță prin pocăință și se înnoiește prin harul Sfântului Duh, și se face întru totul asemenea Domnului.

Atât este de mare mila lui Dumnezeu față de noi.

Mulțămim Ție, Doamne, că ai dat pre pământ Duhul Sfânt, și El învață sufletul a cunoaște ce niciodată ar crede că ar putea cunoaște.

Duhul Sfânt ne învață smerenia lui Hristos, pentru ca sufletul nostru totdeauna să poarte în sine harul lui Dumnezeu care veselește sufletul; dar totodată Domnul dă sufletului durere pentru oameni, și rugăciune cu lacrimi, ca toate noroadale să cunoască pe Domnul și să se desfete întru dragostea Sa.

Cine a cunoscut dragostea lui Dumnezeu în Duhul Sfânt, acela nu cunoaște odihnă nici ziua, nici noaptea; și măcar că trupul i s'a făcut neputincios și voiește să se întindă pe laviță, chiar și pe laviță sufletul, neostoit, din toate puterile trage către Dumnezeu, Tatăl său. Domnul ne-au înrudit cu Sine. «Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, ca și ei întru noi una să fie» (Io. 17: 21). Astfel Domnul prin Duhul Sfânt ne face pe toți de un neam cu Dumnezeu Tatăl.

XI

PENTRU MAICA DOMNULUI

Dcât este de bine totul când sufletul se află în dragostea lui Dumnezeu, cât de drag și de vesel este totul. Dar și în dragostea lui Dumnezeu sânt dureri, și cu cât mai mare dragostea, cu atât mai mare durerea. Maica Domnului niciodată nu a greșit, în nici un gând, și niciodată nu a pierdut harul, dar și ea a suferit mari necazuri; dar când S'a aflat lângă cruce, durerea Ei a fost nemărginită ca noianul, iar chinurile sufletului ei nemăsurat mai mari decât chinul lui Adam când a fost izgonit din rai, căci dragostea Ei era neasemuit mai mare decât a lui Adam în rai. Iar dacă Ea a rămas în viață, a fost numai fiindcă puterea Domnului o întărea, căci Domnul voia ca Ea să-I vadă Învierea, și ca după Înălțarea Sa să rămână pe pământ drept mângâiere și bucurie Apostolilor și noului neam creștinesc.

Noi nu ajungem la deplinătatea iubirii Maicii Domnului, și de aceea nici putem deplin a înțelege durerea Ei. Dragostea Sa era desăvârșită. Ea nemărginit iubea pe Dumnezeu și pe Fiul Ei, dar iubea și norodul cu mare iubire. Și ce trăia Ea, când acești oameni, care atâta îi iubea, și căroră până întru sfârșit le dorea mântuirea, au răstignit pe preaiubitul Său Fiu?

Aceasta a cuprinde nu putem, căci în noi este puțină dragoste pentru Dumnezeu și pentru oameni.

Precum dragostea Maicii Domnului era nemărginită și de neajuns, așa și durerea Ei, nemărginită, și nouă neajunsă.

O, Preacurată Fecioară de-Dumnezeu-Născătoare, spune nouă, feților tăi, cum, viețuind pre pământ, iubeai pre Fiul Tău și Dumnezeu? Cum se veselea duhul Tău în Dumnezeu, Mântuitorul Tău? Cum căutai asupra preafrumoasei Sale fețe și cugetai că Acesta este Căruia cu frică și cu dragoste slujesc toate cereștile puteri?

Spune nouă, ce simțea sufletul Tău când țineai în mâinile Tale minunatul Prunc? Cum L-ai hrănit? Cum Te durea sufletul când, împreună cu Iosif, trei zile L-ai căutat în Ierusalim? Ce dureri ai trăit Tu când Domnul au fost vândut spre răstignire și au murit pe cruce?

Spune nouă care Ți-a fost bucuria pentru Înviere, sau cum tânjea sufletul Tău după ce Domnul S'au înălțat?

Sufletele noastre doresc a cunoaște despre viața Ta împreună cu Domnul pe pământ, Tu însă nu ai dorit să așterni acestea toate în scris, ci în tăcere ai învăluit taina Ta.

Multe minuni și milostiviri am văzut eu de la Domnul și de la Maica Domnului, însă pentru asemenea dragoste nimica pot răspăli.

Ce voi da Preasfintei Stăpâne, că nu S'a scârbit de mine când eram în păcat, ci milostiv m'a cercetat și m'a înțelepțit? Eu nu am văzut-o, dară Duhul Sfânt mi-au dat să o cunosc din cuvintele Ei pline de har, și se bucură duhul meu, și trage sufletul meu către Ea cu dragoste, încât și chemarea numelui Ei este dulce inimii mele.

Când încă eram tânăr începător mă rugam odată înaintea icoanei Maicii Domnului, și rugăciunea lui Iisus a pătruns în inima mea și a început singură a se rosti acolo. Iar altă dată, în biserică, am auzit cuvintele prorociei lui Isaia, și la cuvintele «Spălați-vă,

curățiți-vă» (Is. 1: 16), mi-a venit gândul: «Poate că Maica Domnului a greșit cândva, fie și în gând». Și, minune, în inima mea, împreună cu rugăciunea un glas limpede a grăit: «Maica Domnului niciodinioară a greșit, nici măcar în gând». Astfel Duhul Sfânt a purtat mărturie în inima mea pentru curăția Ei. Însă în vremea vieții Sale pe pământ avea și Ea o oarecare nedeplinătate și unele greșeli nepăcătoase, din nedeșăvârșire. Aceasta se vede din Evanghelie, când, întorcându-se din Ierusalim, nu știa unde este Fiul Ei, și apoi, împreună cu Iosif, trei zile L-a căutat (Lc. 2: 44-46).

Sufletul meu este cuprins de frică și de cutremur atunci când cuget la slava Maicii Domnului.

Slabă îmi este mintea și săracă, și neputincioasă inima mea, sufletu-mi însă se bucură și este tras a scrie despre Ea, fie și câteva cuvinte.

Teme-se sufletul meu a se atinge de acestea, însă dragostea mă silește a nu-mi ascunde mulțămита pentru ale Ei milosârdii.

Maica Domnului nu a așternut în scris nici gândurile Sale, nici iubirea Sa către Dumnezeu și Fiul Ei, nici suferințele sufletului Ei la răstignire, căci noi tot nu am putea a le cuprinde, fiindcă dragostea Ei pentru Dumnezeu este mai puternică și mai fierbinte decât dragostea Serafimilor și Heruvimilor, și de Dânsa se minunează toate cereștile puteri ale îngerilor și ale arhangheliilor.

Și măcar de și viața Maicii Domnului este ca și acoperită de o sfântă tăcere, dară Domnul au dat Bisericii noastre Dreptslăvitore a cunoaște că Ea îmbrățișează întreaga lume întru a Sa iubire, și în Duhul Sfânt vede toate noroadele de pe pământ, și, asemenea Fiului Ei, pentru toți o doare și pe toți miluiește.

O, de am ști cât iubește Preasfânta pe toți carii păzesc poruncile lui Hristos, și cum o doare, și se mânănește pentru cei ce nu se îndreptează. Am cercat aceasta asupra-mi. Nu mint, grăiesc

înaintea feței Dumnezeului pe Carele cunoaște sufletul meu: în duh eu cunosc pe Precista Fecioară. Eu nu am văzut-o, dar Duhul Sfânt mi-au dat să o cunosc și să-i cunosc iubirea către noi. De nu ar fi fost a Sa milosârdie, demult aş fi pierit; dară Ea a voit a mă cerceta și a mă înțelepți, spre a nu greși. Ea mi-a spus: «Nu-mi este plăcut a privi asupra ta și a vedea ce faci». Iar cuvintele Ei erau plăcute, line, blânde și lucrătoare asupra sufletului. Au trecut mai mult de patruzeci de ani, dar sufletul meu nu poate uita acele dulci cuvinte, și nu știu ce voi răsplăti eu, păcătosul, pentru acea dragoste către mine, necuratul, și cum voi mulțami bunei, milostivitoarei Maicii Domnului.

Cu adevărat Ea este Ocrotitoarea noastră înaintea lui Dumnezeu, și singur numele Ei îmbucură sufletul. Dar și tot cerul și pământul se bucură de dragostea Ei.

Minunat lucru, și de neajuns. Ea viețuiește în ceruri, și neîncetat vede slava lui Dumnezeu, dar nu ne uită nici pe noi, lipsiții, și cu milosârdia Sa acoperă întreg pământul și toate noroadele.

Și pe această Preacinstită Maică a Sa Domnul au dăruit-o nouă. Ea este bucuria noastră și nădejdea. Ea este Maica noastră du-pă duh, și aproape nouă după fire, ca om, și tot sufletul creștin tinde către Dânsa cu dragoste.

XII

PENTRU SFINȚI

Pre carii Mă iubesc, Eu iubesc, și pre carii Mă proslăvesc, proslăvesc», zice Domnul (Pilde 8: 17; 1 Împ. 2: 30).

Dumnezeu Se proslăvește întru Sfinți, iar Sfinții sânt proslăviți de Dumnezeu.

Slava carea o dă Domnul Sfinților este atât de mare, că dacă oamenii ar vedea un sfânt așa cum este, de cucernicie și de frică ar cădea la pământ, căci omul trupesc nu poate purta slava unei iviri cerești.

Nu vă uimiți de aceasta. Domnul într'atât au iubit zidirea Sa, încât au dat omului din belșug Duhul Sfânt, iar în Duhul Sfânt omul s'a asemănat cu Dumnezeu.

De ce dară atât de mult au iubit Domnul pe om? Pentru că El este Însăși Iubirea; și iubirea aceasta este cunoscută în Duhul Sfânt.

În Duhul Sfânt cunoaște omul pe Domnul, pe Făcătorul său, și Duhul Sfânt umple cu harul Său întreg omul: și sufletul, și mintea, și trupul.

Domnul au dat Sfinților harul Său, iar ei L-au iubit și s'au alipit de Dânsul până întru sfârșit, căci îndulcirea iubirii lui Dumnezeu nu dă puțința a iubi lumea și frumusețea ei.

Și dacă este așa încă de pe pământ, cu atât mai mult în cer Sfinții în dragoste sânt împreunați cu Domnul. Iar dragostea aceasta este negrăit de dulce, purcează de la Duhul Sfânt, și toate cereștile puteri din ea se hrănesc.

Dumnezeu dragoste este; și în sfinți, Duhul Sfânt este dragoste.

În Duhul Sfânt se cunoaște Domnul. În Duhul Sfânt se mărește Domnul în ceruri. În Duhul Sfânt slăvesc Sfinții pe Dumnezeu, și cu darurile Duhului Sfânt proslăvește Domnul pe Sfinți, și slavei acesteia nu este sfârșit.

Multora li se pare că Sfinții sânt departe de noi. Dar ei sânt departe de cei care înșiși s'au îndepărtat, și foarte aproape de carii păzesc poruncile lui Hristos și au harul Sfântului Duh.

În ceruri totul viază și se mișcă în Duhul Sfânt, și pe pământ este același Duh Sfânt. El viază în Biserica noastră; El viază în taine; El este în Sfânta Scriptură; El este în sufletele credincioșilor. Duhul Sfânt pe toți împreunează, și de aceea Sfinții ne sânt apropiați; iar când ne rugăm lor, în Duhul Sfânt ei aud rugăciunile noastre, și sufletele noastre simt că se roagă pentru noi.

Cât de fericiți și de binecuvântați sântem noi, pravoslavnicii creștini, că Domnul au dat nouă viața în Duhul Sfânt, și El veselește sufletele noastre. Dar trebuie să-L păstrăm cu înțelepciune, căci pentru un singur gând rău El părăsește sufletul, și nu mai avem atunci dragostea lui Dumnezeu, nu avem îndrăznire în rugăciune, nu mai este nici nădejdea cu tărie că vom dobândi cele cerute.

Sfinții viețuiesc în altă lume, iar acolo în Duhul Sfânt văd slava lui Dumnezeu și frumusețea feței Domnului. Dar în același Duh Sfânt ei văd viața noastră și faptele noastre. Ei cunosc dure-

urile noastre și aud rugăciunile noastre fierbinți. Viețuind pe pământ, ei s'au învățat dragostea lui Dumnezeu de la Duhul Sfânt; iar cine are dragoste pe pământ, cu ea se va muta în vecinica viață, în Împărăția Cerului, unde dragostea crește și va fi desăvârșită. Iar dacă aci iubirea nu poate uita pe fratele, cu atât mai mult sfinții nu ne uită și se roagă pentru noi.

Domnul au dăruit Sfinților Duhul Sfânt, și ei în Duhul Sfânt ne iubesc. Sufletele Sfinților cunosc pe Domnul și bunătatea Sa față de om, și de aceea duhul lor arde de dragoste pentru norod. Ei, câtă vreme încă viețuiau pe pământ, nu puteau auzi fără durere de vreun om păcătos și, în rugăciuni, vărsau lacrimi pentru ei.

Duhul Sfânt au ales pe ei a se ruga pentru întreaga lume și le-au dat izvoare de lacrimi. Duhul Sfânt dă aleșilor Săi atât de multă dragoste, încât sufletele lor sânt cuprinse ca și cu o flacără de dorul ca toți oamenii să se mântuiască și să vadă slava Domnului.

Sfinții care au bineplăcut Domnului au ajuns în Cereasca Împărăție și acolo văd slava Domnului nostru Iisus Hristos; dar în Duhul Sfânt ei văd și suferințele celor de pe pământ. Domnul le-au dat un atât de mare har, încât cuprind cu dragostea întreaga lume. Ei văd și știu cum neputințăm noi din pricina durerilor, cum se secătuiește lăuntrul nostru, cum negrijania a ferecat sufletele noastre, și fără încetare mijlocesc pentru noi înaintea lui Dumnezeu.

Sfinții se bucură de pocăința noastră și se întristează când oamenii părăsesc pe Dumnezeu, asemănându-se dobitoacelor celor fără de minte. Îi doare că oamenii pe pământ viețuiesc neînțelegând că dacă s'ar iubi unul pe altul, pe pământ ar fi slobozenie de păcat; iar unde nu este păcat, acolo – bucurie și veselie de la

Duhul Sfânt; încât oriunde ți-ai întoarce ochii, totul ar fi drag, iar sufletul s'ar minuna de ce îi este atât de bine și ar slavoslovi pe Dumnezeu.

Chemăți cu credință pe Maica Domnului și pe Sfinți și rugăți-vă lor. Ei aud rugăciunile noastre și cunosc până și cugetele noastre.

Și nu vă uimiți de aceasta. Tot cerul Sfinților viază în Duhul Sfânt, iar Duhului Sfânt nimic în întreaga lume Îi este ascuns. Nici eu nu înțelegeam mai nainte cum Sfinții, locuitorii cerului, pot vedea viața noastră, dar când Maica Domnului m'a vădit pentru păcate, am înțeles că în Duhul Sfânt ei ne văd și cunosc întreaga viața noastră.

Sfinții aud rugăciunile noastre și au de la Dumnezeu putere a ne ajuta. Aceasta o știe întregul neam creștinesc.

Mi-a povestit Părintele Roman, fiul Părintelui Dosithei, că atunci când era băiețel mic în lume i s'a întâmplat să trebuiască să treacă Donul iarna, și iată calul lui a căzut într'o copeă, și se ducea cu sanie cu tot sub gheață. El, băiețelul cel mic, strigă: «Sfinte Nicolae, ajută-mi să trag calul!», și trase de hamuri; și așa a scos calul cu sania de sub gheață.

Iar Părintele Matthei, care era din același sat cu mine, când era copil păștea oile tatălui său, ca Prorocul David. El însuși nu era mai înalt decât o oaie. Fratele lui mai mare lucra de cealaltă parte a unui câmp mare: deodată vede că lupii se năpustesc asupra lui Mișa – așa se numea Părintele Matthei în lume – dar micul Mișa strigă: «Sfinte Nicolae, ajută-mi!»; și de-abia a strigat, că lupii s'au întors îndărăt, și nici un rău nu i-au făcut, nici lui, nici turmei. Iar apoi multă vreme, la noi în sat râdeau și ziceau: «Pe Mișa tare l-au speriat lupii, dar Sfântul Nicolae l-a izbăvit».

Și cunoaștem o mulțime de împrejurări când Sfinții numaidecât ne vin în ajutor, de îndată ce îi chemăm. Din aceasta vădit este că rugăciunile noastre le aud toate cerurile.

Sfinții sânt asemenea Domnului, dar și toți cei ce păzesc poruncile lui Hristos se aseamănă Lui; însă carii viețuiesc după patimile lor și nu se căiesc, se aseamănă vrăjmașului. Cred că dacă această taină s'ar descoperi oamenilor, ei ar înceta să mai slujească vrăjmașului, ci fiecare, din toate puterile ar tinde a cunoaște pe Domnul și a se asemana Lui.

Sfinții au fost oameni ca noi toți. Mulți dintre ei s'au întors de la păcate mari, dar prin pocăință au dobândit Cereasca Împărăție. Și toți cei ce ajung acolo, ajung prin pocăința pe carea ne-au dăruit-o Milostiv Domnul prin ale Sale patimi.

În Împărăția Cerului, unde sânt Domnul și Precista Maica Sa, viețuiesc toți Sfinții. Acolo sânt Strămoșii și Patriarhii care cu bărbăție și-au purtat credința. Acolo Prorocii care au primit Duhul Sfânt, și prin cuvântul lor au chemat norodul către Dumnezeu. Acolo sânt apostolii care au murit pentru a propovădui Evanghelia. Acolo sânt Mucenicii, care pentru dragostea lui Hristos cu bucurie și-au dat viața. Acolo sânt Sfinții, care au urmat Domnului și au purtat povara turmei lor duhovnicești. Acolo sânt Cuvioșii postnici și nebunii pentru Hristos, care prin nevoință au biruit lumea. Acolo sânt toți dreptii care au păzit poruncile Domnului și au biruit patimile.

Către acel minunat Sfânt Sobor, pe care Duhul Sfânt au adu-

nat, acolo trage sufletul meu. Însă, vai mie! Pentru că nu am smerenie, Domnul nu-mi dă putere spre a mă nevoi, și neputincios duhul meu se stinge ca o lumânare mică, iară duhul Sfinților ardea cu flacără fierbinte, și nu numai că nu se stingea de viforul ispitelor, ci și mai mult se aprindea. Ei umblau cu picioarele pe pământ, și cu mâinile lor lucrau, dară duhul lor pururea petrecea în Dumnezeu și nu voiau ca mintea să li se abată de la pomenirea lui Dumnezeu. Pentru dragostea lui Hristos ei răbdau toate scârbele pe pământ și nu se înfricoșau de nici o suferință, și astfel proslăveau pe Domnul. Pentru aceasta Domnul au iubit și au proslăvit pe dânsii, și au dăruit lor vecinica Împărăție împreună cu Sine.

XIII

PENTRU PĂSTORI

Apostolii, după Înălțarea Domnului, s'au întors, precum este scris în Evanghelie, cu bucurie mare (Lc. 24: 52).
Domnul știe bucuria ce au dat lor; și sufletele lor au trăit acea bucurie.

Cea dintâi bucurie a lor era aceea că au cunoscut pe adevăratul Domn Iisus Hristos.

Cea de-a doua bucurie – căci Îl iubeau.

Cea de-a treia – căci cunoșteau vecinica cerească viață.

Și cea de-a patra bucurie – doreau lumii mântuirea ca și lor înșiși.

Iar apoi se bucurau căci cunoșteau Duhul Sfânt și vedeau cum lucrează în ei.

Apostolii cutreierau pământul și grăiau norodului cuvântul pentru Domnul și pentru Împărăția Cerului, dar sufletele lor tânjeau și însetau a vedea pe iubit Domnul, și de aceea nu se temeau de moarte, ci cu bucurie o întâmpinau, iar dacă voiau să trăiască pe pământ era numai pentru norodul pe carele iubeau.

Apostolii iubeau pe Domnul și de aceea nu se temeau de nici o suferință. Ei iubeau pe Domnul, iubeau și norodul, iar această dragoste îndepărta de la ei toată frica. Nu se temeau nici de suferințe, nici de moarte, și de aceea Domnul i-au trimis în lume ca să lumineze oamenii.

Și până astăzi sânt monahi ce cunosc dragostea lui Dumnezeu și tind către ea zi și noapte. Și ei ajută lumii cu rugăciunea și cu scrierile, însă această grijă este mai mult a Păstorilor Bisericii, care poartă în sine un atât de mare har, încât dacă oamenii ar putea vedea slava acestui har lumea întreagă s'ar uimi de ea; dar Domnul au ascuns-o, pentru ca slujitorii Săi să nu se mândrească, ci să se mântuiască în smerenie.

Pe episcopi Domnul îi cheamă a paște turma sa, și în dar le dă harul Sfântului Duh. Zis este, că Duhul Sfânt a pus episcopi în Biserică, și în Duhul Sfânt ei au stăpânirea de a lega și dezlega păcatele. Iară noi sântem oile Domnului, pe care El le-au iubit până în sfârșit, și ne-au dat sfinți păstori.

Ei sânt urmașii Apostolilor și după harul dat lor ne aduc către Hristos. Ei ne învață pocăința; ei ne învață a păzi poruncile lui Hristos. Ei ne grăiesc cuvântul lui Dumnezeu, pentru ca noi să cunoaștem pe Domnul. Ei ne povățuiesc pe calea mântuirii și ne ajută a ajunge la înălțimea smereniei duhului lui Hristos. Ei adună în staulul Bisericii oile măhnite și risipite ale lui Hristos, ca sufletele lor să afle odihnă în Dumnezeu.

Ei se roagă pentru noi lui Dumnezeu, ca toți să ne mântuim. Ca prieteni ai lui Hristos ei pot îndupleca pe Domnul: celor vii să ceară smerenie și harul Sfântului Duh, celor adormiți – iertarea greșalelor; iar Bisericii – pace și slobozenie.

Ei poartă în sine Duhul Sfânt, și în Duhul Sfânt ne iartă greșalele. Ei au cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt și, asemenea îngerilor, cu mintea văd pe Dumnezeu. Ei sânt puternici și a smulge mintea noastră de pe pământ și a o țintui în Dumnezeu.

Ei se întristează când văd că întristăm pe Dumnezeu și nu lăsăm Duhul Sfânt a viețui în noi. Asupra lor apasă durerile întregului pământ și sufletele lor sânt trase de iubirea lui Dumnezeu, și neîncetat se roagă, ca să ceară pentru noi mângâiere în dureri

și pace întregii lumi.

Cu rugăciunile lor înflăcărate ne trag și pe noi a sluji lui Dumnezeu în duhul smereniei și iubirii.

Pentru smerenia lor și dragostea pentru norod îi iubește Domnul. Ei petrec într'o mare osteneală și nevoință, și pentru aceea sânt îmbogățiți cu al Sfinților cuget, a căror viață urmează.

Domnul atâta ne-au iubit, că pentru noi au pătimit pe cruce; iar suferințele Sale au fost atât de mari, cât a le cuprinde nu putem, căci puțin iubim pe Domnul. Astfel și păstorii noștri duhovnicești suferă pentru noi, măcar că adesea noi nu le vedem suferințele. Și cu cât mai mare dragostea păstorului, cu atât mai mare suferința sa; iar noi, oile, datori sântem să înțelegem aceasta, și să ne iubim și cinstim păstorii.

Fraților, să stăm în ascultarea păstorilor noștri, iar atunci va fi obștească pace, iar Domnul, în Duhul Sfânt, va rămâne cu noi toți.

Înaltă față este preotul, slujitorul înaintea Prestolului lui Dumnezeu. Cel ce îl mânăște, mânăște Duhul Sfânt Care viețuiește într'însul.

Ce vom zice atunci de episcopi? Episcopilor le este dat un mare har al Duhului Sfânt; ei sânt puși mai presus de toți; ei ca niște vulturi se ridică spre înălțimi și de acolo caută asupra nesfârșitelor întinderi, și în cugetul de-Dumnezeu-cuvântării pasc turma lui Hristos.

Duhul Sfânt, s'a zis, au pus în Biserică pe episcopi spre a păstori turma lui Hristos (Fap. 20: 28); și dacă oamenii și-ar aduce aminte de aceasta, ar iubi păstorii cu mare dragoste și s'ar bucura sufletește la vederea păstorului. Cine poartă în sine harul Sfântului Duh știe despre ce vorbesc.

Un om smerit și blând mergea cu soția sa și cu cei trei copii. S'a întâmpinat cu un arhiereu ce mergea în trăsură, iar când țărânul i s'a înclinat cucernic, a văzut pe arhiereul ce-l binecuvânta într'un foc al harului.

Dar poate cineva ar întreba: «Dacă Duhul Sfânt au pus pe episcopi și povățuiește prin ei, atunci de ce nu avem pace și nu propășim?»

Pentru că nu gândim drept în privința stăpânirilor de Dumnezeu puse, și astfel ne facem neascultători. Dar dacă ne-am da voii lui Dumnezeu, degrab am propăși, căci Domnul iubește sufletul smerit și ascultător, și Însuși îl povățuiește, dar pe cel neascultător El răbdător și milostiv îl așteaptă, până când se va îndrepta. Domnul cu înțelepciune povățuiește sufletul prin harul Său, ca un bun învățător și tată adevărat. Dar și tatăl adevărat mai greșește – Domnul însă, totdeauna adevărat. Și învățătorul nu toate știe, Domnul însă este atotștiutor.

Toate nefericirile vin din faptul că nu întrebăm Bătrânii puși a ne povățui, și că păstorii nu întreabă pe Domnul cum trebuie să lucreze. Dacă Adam ar fi întrebat pe Domnul când Eva i-a dat a gusta rodul, Domnul l-ar fi luminat și Adam nu ar fi greșit. Și spun despre mine însumi: toate păcatele și greșalele mele au venit fiindcă în ceasul ispitei sau nevoii nu am chemat pe Domnul; dar acum m'am învățat a cerși bunătății lui Dumnezeu, iar Domnul, pentru rugăciunile duhovnicului, mă păzește.

Așa și arhieriei, măcar că au darul Sfântului Duh, dar nu toate le înțeleg cum trebuie și de aceea, în ceasul nevoii, trebuie să caute luminare de la Domnul; dar ei lucrează după mintea lor și astfel întristează milosârdia lui Dumnezeu, și seamănă turburări. Cuviosul Serafim spune că atunci când dădea sfaturi din mintea sa se întâmpla să fie greșeli; iar greșelile pot fi mici, dar ele pot fi mari. Astfel, toți trebuie să se învețe a cunoaște voia lui Dumnezeu; iară de nu ne vom învăța, niciodată nu vom cunoaște a-ceastă cale.

Domnul au zis: «Cheamă pre Mine în ziua necazului tău, și te voi scoate, și Mă vei proslăvi» (Ps. 49: 15). Domnul în Duhul Sfânt luminează omul; dar fără Duhul Sfânt nici un om poate cugeta drept. Până la venirea Duhului Sfânt și Apostolii erau neînțăriți și neînțelepți, încât Domnul le-au zis:

«Până când vă voi suferi?» (Mt. 17: 17).

Domnul au pus în Sfânta Biserică păstori, iar ei slujesc în chipul lui Hristos și le este dată stăpânirea a ierta păcatele în Duhul Sfânt.

Tu poate vei gândi: Cum poate acel episcop, sau duhovnic, sau preot a avea Duhul Sfânt, când lui îi place să mănânce, și are și alte neputințe? Ci eu zic ție: Este cu putință, dacă nu primește gânduri rele; așa că și de are un neajuns, acesta nu împiedică harul a viia în sufletul lui, asemenea unui pom înverzit ce are câteva crăci uscate, dar aceasta nu-l împiedică a rodi; sau, în ogor este mult grâu, și deși prin el crește și neghină, totuși aceasta nu-l împiedică a crește.

PENTRU DUHOVNICI

In vremea Marelui Post, la vecernie, în Vechiul Russikon Domnul au dat unui monah să vadă pe Ieroshimonahul Avraamie în chipul lui Hristos. Starețul-duhovnic stătea și spovedea cu epitrahilul pe dânsul. Când acel monah s'a dus să se spovedească l-a văzut pe duhovnic, un bătrân cărunt, că fața îi era tânără ca a unui băiețel, și întreg strălucea, și era asemenea lui Hristos. Atunci a înțeles monahul că duhovnicul își săvârșește slujba în Duhul Sfânt și că prin Duhul Sfânt se iartă greșalele celui ce se căiește.

De ar vedea oamenii în ce slavă slujește preotul, ar cădea jos

la această vedenie; iar dacă însuși preotul s'ar vedea în câtă cerească slavă se află slujind, s'ar face un mare nevoitor, ca întru nimic să scârbească harul Sfântului Duh ce viază în el.

Scriu aceste rânduri, și se bucură duhul meu că păstorii noștri se aseamănă Domnului Iisus Hristos. Dar și noi, oile, măcar că avem puțin har, totuși ne asemuim Domnului. Oamenii nu cunosc această taină, dar Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul limpede a zis: «Vom fi asemenea Lui» – iar aceasta nu numai după moarte, ci încă de acum, căci Milostiv Domnul au dat pe pământ Duhul Sfânt, și Duhul Sfânt viază în Biserica noastră; El viază în păstorii cei neprihăniți; El viază în inimile credincioșilor; El învață sufletul nevoița; El dă puterea a împlini poruncile Domnului; El ne povățuiește întru tot adevărul; El într'atâta au înfrumusețat omul, că omul s'a făcut asemenea Domnului.

Trebuie să ne amintim întotdeauna că duhovnicul își săvârșește slujirea în Duhul Sfânt, și pentru aceea trebuie să ne cucerim înaintea lui. Credeți-mă, fraților, că dacă se întâmplă cuiva a muri de față cu duhovnicul, și cel ce moare va zice duhovnicului: «Părinte sfinte, blagoslovește-mă să văz pre Domnul întru Împărăția Cerului», și de va zice duhovnicul: «Mergi, fiule, și vezi pre Domnul», va fi lui după binecuvântarea duhovnicului, căci Duhul Sfânt și în cer, și pe pământ același este.

Mare putere au rugăciunile duhovnicului. Pentru mândrie mult am suferit eu de la draci, însă Domnul m'au smerit și m'au miluit, pentru rugăciunile duhovnicului, iar acum Domnul mi-au descoperit că asupra lor odihnește Duhul Sfânt, și de aceea mult cinstesc pe duhovnici. Pentru rugăciunile lor noi primim harul Sfântului Duh și bucurie întru Domnul, Care ne iubește și ne-au dat

tot ce este de trebuință mântuirii sufletului.

Dacă omul nu spune totul duhovnicului calea lui va fi strâmbă și nu va duce la mântuire, dar cel care spune totul merge drept în Împărăția Cerului.

Un monah m'a întrebat: «Spune-mi, ce să fac ca să-mi îndreptez viața?» Acestuia îi plăcea să mănânce mult, și în afara vremii rânduite. Iar eu îi zic: «Scrie în fiecare zi cât ai mâncat și ce ai gândit, și seara citește-i duhovnicului». El îmi zice: «Asta nu pot să fac».

Astfel nu a putut birui puțină rușine și să-și spovedească neputința, și de aceea nu s'a îndreptat, și a murit de dambla. Ierte Domnul pe fratele nostru, iar pe noi să ne izbăvească de astfel de moarte.

Cine voiește neîncetat a se ruga trebuie să se îmbărbăteze și să fie înțelept, și în toate să-și întrebe părintele duhovnicesc. Iar dacă însuși duhovnicul nu este cercat în rugăciune, totuși întrea-bă-l, și pentru smerenie Domnul te va milui și te va păzi de toată calea rătăcită; dar dacă tu cugeți că duhovnicul este necercat, că trăiește în deșertăciuni, că eu însumi mă voi călăuzi după cărți, vei fi pe o cale primejdioasă și nu ești departe de rătăcire. Cunoasc mulți dintre aceia care s'au înșelat în gândurile lor, și din pricina disprețuirii duhovnicului nu au propășit. Ei uită că în taine lucrează harul Sfântului Duh, care har ne și mântuiește. Astfel vrăjmașul înșală pe nevoitori ca să nu mai fie rugători, dar Duhul Sfânt înțelepțește sufletul atunci când ascultăm sfaturile păstorilor noștri.

Prin duhovnic Duhul Sfânt este Cel ce lucrează în taine, și de

aceea când ieși de la duhovnic sufletul își simte înnoirea în pace și dragostea către aproapele, dar dacă ieși de la duhovnic turburat, înseamnă că nu te-ai spovedit curat și că însuși nu ți-ai iertat din suflet fratele pentru greșalele sale.

Duhovnicul trebuie să se bucure atunci când Domnul îi aduce vreun suflet la pocăință și, după harul ce-i este dat, dator este să tămăduiască acel suflet, iar pentru aceasta va primi de la Dumnezeu mare milă, ca un bun păstor al oilor sale.

XIV

PENTRU MONAHI

Anii zic că monahii trebuie să slujească lumii, ca să nu mănânce pâinea norodului degeaba; dar trebuie să se înțeleagă în ce anume stă acea slujire și în ce chip trebuie ei să ajute lumea.

Monahul este un rugător pentru întreaga lume; el plânge pentru întreaga lume, și aceasta este lucrarea lui de căpetenie.

Cine îl îndeamnă să plângă pentru întreaga lume?

Îl îndeamnă Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. El dă monahului dragostea Sfântului Duh, și din această dragoste inima monahului neconținut se întristează pentru norod, că nu toți se mântuiesc. Însuși Domnul într'atâta Se întrista pentru norod, că S'au dat pe Sine morții pe cruce. Și Maica Domnului aceeași durere pentru oameni purta în inima Ei. Și Ea, asemenea Fiului Său iubit, tuturor până în sfârșit dorea mântuirea.

Același Duh Sfânt L-au dat Domnul Apostolilor și Sfinților noștri Părinți, și păstorilor Bisericii. În aceasta stă slujirea noastră lumii, și de aceea nici păstorii Bisericii, nici monahii nu trebuie să se îndeletnicească cu lucruri lumești, ci să urmeze Maicii Domnului, Carea în Biserică, în „Sfânta sfințelor”, zi și noapte se învăța în legea Domnului și petrecea în rugăciune pentru norod.

Nu este treaba monahului să slujească lumii din truda mâinilor sale. Aceasta este lucrul mirenilor. Omul lumesc puțin se roa-

gă, dar monahul întotdeauna. Mulțămită monahilor pe pământ niciodată nu se curmă rugăciunea; și în aceasta stă folosul întregii lumi, căci lumea stă prin rugăciune; dar atunci când rugăciunea va slăbi, lumea va pieri.

Și ce poate face monahul cu mâinile sale? Să câștige zilnic o rublă: ce este asta la Dumnezeu? În același timp, un singur gând plăcut lui Dumnezeu face minuni. O vedem din Scripturi.

Prorocul Moisi în gând se ruga, și Domnul i-au zis: «Moisi, ce strigi către Mine?», și au izbăvit pe israiliteni de la pieire (Ieș. 14: 15). Antonie cel Mare ajuta lumii prin rugăciune, iar nu cu mâinile. Cuviosul Serghie cu post și rugăciune a ajutat poporului rus să se slobozească de sub jugul tătarilor. Cuviosul Serafim în gând se ruga, și Duhul Sfânt S'au pogorât asupra lui Motovilov. Iată lucrul monahilor.

Dar dacă monahul este negrijuliu și nu a ajuns ca sufletul său pururea să vadă pe Domnul, atunci să slujească închinătorilor și să ajute mirenilor din truda sa. Și aceasta este plăcut lui Dumnezeu; dar să știi că este departe de monahism.

Monahul dator este să se lupte cu patimile și cu ajutorul lui Dumnezeu să le biruiască. Monahul uneori trăiește fericirea în Dumnezeu, și trăiește ca în raiul lui Dumnezeu, iar uneori plânge pentru întreaga lume, căci dorește ca toți oamenii să se mântuiască.

Astfel a învățat Duhul Sfânt pe monah să iubească pe Dumnezeu și să iubească lumea.

Poate vei zice că acum nu mai sânt astfel de monahi care să se roage pentru întreaga lume; dar eu îți spun că atunci când nu vor mai fi rugători pe pământ lumea se va sfârși, vor veni mari năpaste; și încă de acum sânt în lume.

Lumea stă prin rugăciunile Sfinților; și monahul este chemat a se ruga pentru întreaga lume. Întru aceasta stă slujirea lui, și de

aceea nu îl împovărați cu îndeletniciri lumești. Monahul trebuie să viețuiască în neîntreruptă înfrânare, iar de se va ocupa cu îndeletniciri lumești va fi nevoit să mănânce mai mult; iar aceasta ar fi o pagubă tuturor, căci dacă mănâncă mai mult nu se mai poate ruga cum se cuvine, căci harul iubește a viețui într'un trup uscat.

Lumea crede că monahii sânt un neam nefolositor. Dar nedrept gândesc astfel. Ei nu știu că monahul este un rugător pentru întreaga lume; nu văd rugăciunile lui, și nu știu cum le primește milostiv Domnul. Monahii duc o luptă mare cu patimile, iar pentru această luptă vor fi mari înaintea lui Dumnezeu.

Eu însumi sânt nevrednic a mă numi monah. Mai mult de patruzeci de ani am viețuit în mănăstire de când m'am numărat între începători; dar cunosc monahi care sânt apropiați lui Dumnezeu și Maicii Domnului. Domnul ne este atât de apropiat; mai apropiat decât aerul pe care-l răsuflăm. Aerul pătrunde înlăuntrul trupului nostru și ajunge până la inimă, dară Domnul viază în însăși inima omului: «Lăcui-voi întru ei și voi umbla... și voi fi lor Dumnezeu, și ei vor fi mie fii și fiice, grăiește Domnul» (vezi 2 Cor. 6: 16-18).

Iată bucuria noastră: Domnul este cu noi, și întru noi.

Oare toți cunosc aceasta? Din nefericire, nu toți, ci doar cei care s'au smerit înaintea lui Dumnezeu și și-au părăsit propria voie, căci Domnul, celui mândru stă împotrivă și nu viază decât în inima smerită. Domnul se bucură când ne amintim de a Sa milosârdie și ne asemănăm Lui prin smerenie.

Precum lui Luca și Cleopa le ardea inima când mergea cu ei Domnul, așa și acum multor monahi le arde inima de dragoste pentru Domnul, și sufletul lor întru smerenia duhului și în dra-

goste s'a alipit de Cel Unul Dumnezeu. Dar sufletul monahului împătimit de bani sau de materie, sau și de orice lucru pământesc, nu poate iubi pe Dumnezeu cum se cuvine, căci mintea i se împarte între Dumnezeu și între materie, iar Domnul au zis că nu putem sluji la doi stăpâni. Așa că, la oamenii lumești, mintea se îndeletnicește cu cele ale pământului, și de aceea ei nu pot iubi pe Dumnezeu așa cum îl iubesc monahii.

Monahul, chiar de cugetă cele lumești atât cât este de trebuință pentru viața trupului, dar duhul său arde de dragoste pentru Dumnezeu; măcar de muncește cu mâinile, cu mintea petrece în Dumnezeu. Precum Sfinții Apostoli grăiau cuvânt către norod, dar sufletul lor era cu totul în Dumnezeu, căci Duhul lui Dumnezeu viețuia într'înșii și le oblăduia mintea și inima, așa și monahul, măcar că trupește șade într'o chilie mică și sărăcăcioasă, dar în duh vede măreția lui Dumnezeu. Întru toate își păzește conștiința: cum să nu mâhnească pe fratele; cum să nu scârbească Duhul Sfânt din sine cu vreun gând rău. El își smerește sufletul și prin smerenie izgonește vrăjmașii de la sine și de la cei care îi cer rugăciunile.

Sânt monahi care cunosc pe Dumnezeu, cunosc și pe Maica Domnului, și pe Sfinții Îngeri, și raiul; dar ei cunosc de asemenea și dracii, și muncile iadului, și le cunosc din cercare.

În Duhul Sfânt cunoaște sufletul pe Dumnezeu. Duhul Sfânt dă, pe cât este cu putință, încă de acum a cunoaște deplinătatea bucuriei raiului, pe care fără harul lui Dumnezeu omul nu o poate purta, ci moare.

Din îndelungă cercare, monahul duce luptă cu mândrii vrăjmași, iar Duhul Sfânt îl învață și-l înțelepțește, și dă puterea de a-i birui. Monahul înțelept respinge prin smerenie toată înălțarea minții și mândria. El zice:

«Nevrednic sânt de Dumnezeu și de rai. Sânt vrednic de muncile iadului, și vecinic voi arde în foc. Eu cu adevărat sânt mai

rău decât toți și nevrednic a fi miluit».

Duhul Sfânt învață așa a gândi despre sine; și Domnul se bucură de noi când ne smerim și ne osândim, și dă sufletului har.

Cel care s'a smerit a biruit vrăjmașii. Cel care în inima sa se socotește vrednic de vecinicul foc, de acela **nu se poate apropia nici un singur vrăjmaș**, și nu mai este atunci în suflet nici un gând lumesc, ci întreagă mintea și întreagă inima în Dumnezeu petrec. Iar cine a cunoscut Duhul Sfânt, și de la Dânsul s'a învățat smerenia, acela s'a făcut asemenea Învățătorului său Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, și s'a asemănat Lui.

Noi toți, urmașii lui Hristos, norodul de Dumnezeu ales, și mai cu seamă monahii, ducem lupta cu vrăjmașul. Sântem în război, iar lupta noastră se duce în fiecare zi, în fiecare ceas. Iar cel ce iubește a-și tăia voia, pe acela nu-l biruiește vrăjmașul; iar spre a birui vrăjmașul trebuie învățată smerenia lui Hristos; și sufletul celui care a dobândit acea smerenie, acela a biruit vrăjmașul.

Dar nu vom deznădăjdui, căci Domnul este nemărginit de milostiv și ne iubește.

Dumnezeu, prin harul Sfântului Duh, dă sufletului a cunoaște care este rugăciunea începătorului, care cea de mijloc, și care cea desăvârșită. Dar și rugăciunea desăvârșită o ascultă Domnul nu pentru că sufletul este desăvârșit, ci pentru că El este milostiv, și voiește a mângâia sufletul ca o maică de prunci iubitoare, ca el și mai mult să arză de iubire și să nu cunoască odihnă nici ziua, nici noaptea.

Rugăciunea curată are nevoie de pace sufletească, dar pacea nu se așează în suflet fără ascultare și înfrânare.

Ascultarea a fost pusă de Sfinții Părinți mai presus de post și de rugăciune, căci fără ascultare omul poate crede despre sine că

este un nevoitor și un rugător, dar cine întru totul și-a tăiat voia înaintea Bătrânului și a duhovnicului, acela va avea mintea curată.

Monahul neascultător niciodată nu va ști ce este rugăciunea curată. Cel mândru și care iubește să-și facă voia sa, chiar de va trăi o sută de ani în mănăstire, nimic duhovnicesc nu va cunoaște, căci cu neascultarea mânănește pe Bătrâni, și în persoana lor – pe Dumnezeu.

Amar monahului ce nu ascultă de Bătrâni. Mai bine i-ar fi fost să rămână în lume. Dar și în lume oamenii ascultă de părinții lor și-i cinstesc pe cei mai în vârstă, se pleacă mai-marilor și se supun ocârmuitorilor.

Amar nouă. Domnul, Împăratul Cerului și al pământului și al întregii lumi S'au smerit și S'au supus Maicii Sale și Sfântului Iosif, iar noi nu voim a face ascultare Bătrânului pe care Domnul iubește și căruia ne-au încredințat. Iar dacă Bătrânul are o fire rea, chiar dacă aceasta este o mare pacoste pentru ucenic, totuși ucenicul dator este a se ruga lui Dumnezeu pentru dânsul întru smerenia duhului, și atunci Domnul va milui și pe ucenic, și pe învățător.

Unii monahi nu au pace și izvodesc pricini: fie ascultarea este prea grea, fie chilia nu este bună, sau mai marele are o fire aspră. Dar ei nu înțeleg că nu chilia este de vină, nici ascultarea, nici mai marele, ci sufletul este bolnav. Sufletului mândru nimic nu-i este pe plac, dar celui smerit toate-i sânt bune.

Dacă mai-marele este un om rău, roagă-te pentru el și în sufletul tău va fi pace. Dacă nu este bună chilia sau ascultarea nu-ți este pe plac, sau te împovărează o boală, cugetă astfel: «Domnul mă vede și îmi cunoaște starea; înseamnă că așa este bine plăcut lui Dumnezeu » – și vei fi în pace. Sufletul, de nu se dă voii lui Dumnezeu, nicăieri nu va avea pace, chiar de va duce un post aspru și va face multă rugăciune. Cine învinuiește pe alții că l-au ocărât nu știe că sufletul său este bolnav și că nu ocara este de vină. Cine iubește să-și facă propria voie, acela deloc nu este înțe-

lept, dar cine este ascultător degrab va propăși, căci Domnul îl iubește. Cine are fie și puțin har al Sfântului Duh, acela iubește toată stăpânirea de Dumnezeu rânduită, și cu bucurie se supune ei, spre slava lui Dumnezeu. În Biserica noastră aceasta se cunoaște în Duhul Sfânt și Părinții au scris despre ea.

Cu neputință va fi să păstrăm pacea sufletului de nu vom veghea asupra minții, adică nu vom izgoni gândurile neplăcute lui Dumnezeu, și nu vom păstra pe cele plăcute Lui. Trebuie să privești cu mintea în inimă ce se petrece acolo: de este pace sau nu. Dacă nu, cercetează și vezi cu ce ai greșit. Pentru pacea sufletului trebuie să fii înfrânat, căci și de la trup ni se pierde pacea. Nu trebuie să fii iscoditor; nu se cade nici să citești ziare, nici cărți lumești, care pustiesc sufletul și aduc negrijanie și turburare. Nu osândi pe alții, căci adesea se întâmplă ca necunoscând pe vreunul, oamenii să-l vorbească de rău, pe când el cu mintea este asemenea îngerilor. Nu încerca să cunoști alte lucruri decât ale tale; grijește-te doar de ceea ce ți-au încredințat Bătrânii, iar atunci, pentru ascultare, Domnul te va ajuta cu harul Său și vei vedea roadele ascultării în sufletul tău: pacea și neîncetata rugăciune. În viața de obște harul lui Dumnezeu se pierde cel mai mult din faptul că nu ne-am învățat a ne iubi fratele, după porunca Domnului. Dacă fratele îți va pricinui vreo mâhnire, și în acea clipă primești vreun gând de mânie împotriva lui, sau îl osândești, sau îl urăști, vei simți că harul s'a depărtat și pacea s'a pierdut. Pacea sufletească cere să-ți obișnuiești sufletul să iubească pe cel care te rănește și de îndată să te rogi pentru el. Nu poate sufletul a avea pace, de nu va cere din răspuneri Domnului darul de a iubi pe toți oamenii. Domnul au zis: «Iubiți pre vrăjmașii voștri», iar noi, de nu vom iubi pe vrăjmași, nici pace în suflet vom avea. Neapărat trebuie să dobândim ascultarea, smerenia și dragostea, altminteri toate marile noastre nevoințe și privegheri vor fi în zadar.

Un Bătrân a avut următoarea vedenie: un om oarecare turna apă într'un vas cu fundul găurit; mult se ostenea omul, dar apa curgea și vasul rămânea gol. Așa și noi, trăim în nevoie, dar trecem cu vederea o oarecare bună-săvârșire și din acea pricină sufletul rămâne pustiu.

O, fraților, nevoitori ai lui Hristos, să nu ne lenevim în nevoie și în rugăciuni, și toată viața să fim râvnitori. Am cunoscut mulți monahi care au venit cu sufletul arzând, dar apoi și-au pierdut întâia râvnă, însă cunosc și pe unii care până în sfârșit au păstrat-o.

Pentru a păstra râvna trebuie neîncetat să-ți aduci aminte de Domnul și să gândești: Venitu-mi-a sfârșitul, și acum va trebui să mă înfățișez judecării lui Dumnezeu. Și dacă astfel sufletul neîncetat va fi gata de moarte, nici nu-i va mai fi frică de moarte, ci va ajunge la smerită rugăciunea pocăinței, iar de la duhul pocăinței mintea ți se va curăți, și nici vei mai fi ademenit de lume, și pe toți vei iubi, și lacrimi vei vărsa pentru oameni. Dară când vei primi aceasta, să știi că este darul milostivirii lui Dumnezeu, iar omul în sine nimica este, fără numai greșalnică țărână.

Văzut-am oameni care au venit în mănăstire buni, iar apoi s'au stricat; văzut-am și dintr'aceia care au venit răi iar apoi s'au făcut smeriți și blânzi, încât se bucură sufletul a-i privi. Cunosc un monah care, când era tânăr, înconjură satul spre a nu vedea smin-teală, dar care nu demult două ceasuri a privit cu stăruință la lume, și însuși mi-a spus că iubea lumea. Așa se poate schimba sufletul monahului și să se întoarcă înapoi către lume. Și iată că acela a venit la șaptesprezece ani în Mănăstire și a trăit în Obște treizeci și cinci de ani. Din aceasta se vede cât trebuie să ne temem să nu ni se stingă acel foc care ne-a îmbiat a părăsi lumea și a iu-

bi pe Domnul.

Mulți monahi cunosc harul Sfântului Duh. Duhul Sfânt este dulce și atât de iubit sufletului, cât și văzând o fată frumoasă omul rămâne nemișcat de poftă; dar cine are har numai în suflet, acela încă se teme de păcat, căci simte că în el încă trăiește păcatul și că patimile îl îmbie.

Noi monahii ducem un război duhovnicesc. Un soldat care mergea la Thessalonic a venit la mine la magazie. Sufletul meu l-a îndrăgit și i-am zis: «Roagă-te ca să fie mai puține necazuri», iar el mi-a răspuns: «Am învățat în război să mă rog. Adesea m'am aflat în lupte crâncene; obuzele explodau împrejurul meu, dar eu am rămas în viață... Uite, așa mă rugam lui Dumnezeu: Doamne miluiește». Mă uitam la el când mi-a arătat cum se ruga, și era vădit că intra deplin în rugăciune; și Domnul l-au păzit.

Așa se ruga el la nevoie, în război, unde nu omoară decât trupul, dar noi, monahii, avem alt război, înlăuntrul nostru, în care poate pieri sufletul; de aceea noi trebuie să ne rugăm și mai stăruitor, ca sufletul să fie cu Domnul. Noi trebuie nu numai să scăpăm către El, ci și neîncetat să fim întru Dânsul; precum Îngerii pururea slujesc lui Dumnezeu cu mintea, așa și monahul pururea trebuie să fie cu mintea în Dumnezeu și să se învețe în Legea Lui zi și noapte.

Legea lui Dumnezeu se aseamănă unei grădini mari unde viețuiește și Însuși Domnul, și toți sfinții Săi: Prorocii, Apostolii, Sfinții, Mucenicii, Cuvioșii smeriți nevoitori; iar toți aceia minunat sânt adunați de către milosârdia lui Dumnezeu, și sufletul se bucură de acest sfânt, mare și minunat Sobor.

Mulți doresc să cunoască și să vadă pe împărat, care nu este decât un om muritor; dar a cunoaște pe Domnul, pe Împăratul

vecinicei slave este mai de preț decât toate.

O, fraților, citiți mai mult Evanghelia, Cărțile Apostolilor și pe Sfinții Părinți; prin această învățătură sufletul cunoaște pe Dumnezeu iar mintea într'atâta se adâncește întru Domnul, că lumea este desăvârșit uitată, ca și cum nici nu te-ai fi născut în ea.

Domnul ne-au dat Evanghelia și voiește ca noi să urmărim ei, dar pe lângă ea, Domnul ne învață cu harul Său; totuși nu toți pot înțelege aceasta, ci doar puțini, cei care smerit și-au lepădat propria voie; noi însă trebuie să întrebăm pe sfinții duhovnici, iar ei ne vor duce către Hristos, căci lor le este dat harul de a lega și dezlega. Mergi la duhovnic cu credință, și vei primi raiul.

Bine este monahului a fi ascultător și a se spovedi curat, ca duhovnicul să știe ce gânduri iubește sufletul lui. Un asemenea monah totdeauna va fi cu pace în Dumnezeu, iar în suflet i se vor naște dumnezeiești gânduri, și mintea i se va lumina de acele gânduri, și inima lui va odihni în Dumnezeu.

Viețuiește un astfel de monah pe pământ printre sminteli și tot felul de ispite, dară de nimic se teme, căci sufletul i s'a întărit întru Dumnezeu și L-a iubit, și tot dorul său este cum să-și smerească sufletul, căci Domnul iubește sufletul smerit, iar sufletul știe ce voiește de la el Domnul, căci Domnul îi este Învățătorul.

Și în vremea noastră sânt încă mulți nevoitori plăcuți lui Dumnezeu, măcar că nu fac în chip vădit minuni.

Dar iată minunea lui Dumnezeu pe care o putem vedea în sufletul nostru: dacă sufletul tău se smerește cum se cuvine, Milos-

tiv Domnul îi dă mare bucurie și umilință; dar dacă sufletul înclină cât de puțin spre mândrie, cade în negrijanie și întunecare. Dar aceasta o știu doar cei care se nevoiesc.

Dacă tu ai venit în Obște iubind pe Domnul fie și într'o mică măsură, și cugeți că Domnul te-au adus aici și că El te călăuzește prin Bătrânii tăi, harul lui Dumnezeu va sălășlui întru tine și Domnul îți va da pacea și osebirea binelui și răului, iar sufletul tău va căuta binele în fiecare zi și ceas, căci s'a desfășurat întru legea lui Dumnezeu.

De ai intrat în viața de Obște, îmbărbătează-te, și să nu se turbure sufletul tău.

Dacă slujești la arhondaric, fii asemenea lui Avraam, care s'a învrednicit a primi trei minunați Călători. Cu smerenie și bucurie să slujești părinților și frăției și închinătorilor, și vei primi plata lui Avraam.

Dacă lucrezi printre frați și ai de răbdat sminteli, să te asemeni celor nebuni pentru Dumnezeu: ei se rugau pentru cei ce făceau sminteli, și pentru o astfel de dragoste Domnul le dădea harul Sfântului Duh, și lor le era ușor să viețuiască printre oameni și să poarte toate necazurile. Cea ce este la ascultări, măcar că se risipește uneori, dar Domnul este milostiv față de dânsul; dar cel neascultător însuși gonește de la sine harul lui Dumnezeu.

Dacă te liniștești în chilie, să urmezi liniștirii Marelui Arsenie, pentru ca Duhul Sfânt să cârmuiască corabia sufletului tău.

De ești ostenit, pomenește milostivele graiuri ale Domnului: «Veniți către Mine, toți cei osteniți și împovărați, și Eu voi odihni pre voi» (Mt. 11: 28). Acea odihnă în Duhul Sfânt o primește sufletul pentru pocăință.

Domnul iubește sufletul care-L caută din toată inima, căci El au zis: «Pre carii Mă iubesc, Eu iubesc, zice Domnul, și carii Mă caută vor afla har» (Pilde 8: 17). Iar acel har îmbie sufletul cu la-

crămi a căuta pe Dumnezeu.

PENTRU ICONOMUL MĂNĂSTIRII

Mulți monahi zic că iconomul nu are când să se roage și că nu-și poate păstra pacea sufletească, fiindcă ziua întreagă trebuie să fie cu oamenii. Dară eu zic că dacă va iubi oamenii și va cuge-ta despre lucrătorii săi că: «Iubește Domnul zidirea Sa», Domnul îi va da rugăciunea neîncetată, căci la Domnul toate sânt cu pu-tință.

Iconomul dator este să-și iubească lucrătorii, și să-i fie milă de ei, și să se roage pentru dânsii:

«Doamne, înveselește îndurerate sufletele acestor sărmani oa-meni; trimite asupra lor Duhul Tău cel Sfânt, Mângâietorul»; a-tunci sufletul său va viețui ca într'o pustie liniștită și Domnul îi va da umilință și lacrimi în rugăciune, și harul Sfântului Duh va viia simțit într'însul, și sufletul limpede va simți ajutorul lui Dum-nezeu.

A fost la noi următoarea întâmplare. Un iconom de-al Mănăs-tirii a trimis pe un lucrător la o treabă, dar acela, din necercare, nu a voit să meargă. Iconomul îi zice: «Mergi». Atunci lucrătorul s'a mâniat, și înaintea tuturor celor de față – și erau ca la vreo pa-truzeci de oameni – l-a numit pe iconom câine. Dar iconomului i-a fost milă de lucrător și i-a dat ceai cu zahăr și i-a zis: «Tu în-totdeauna să-mi zici câine». Și dintr'o dată lucrătorului i s'a fă-cut așa de rușine, că de rușine i s'a aprins fața, iar apoi a fost mai ascultător decât toți.

Astfel, bine este a trăi cu dragoste; atunci Domnul va ajuta cu harul Său, și va da rugăciune fierbinte pentru oameni. Dar dacă iconomul va fi supărăcios, își va strica și propriul suflet, și va a-

țată și pe ceilalți cu mânia sa.

Experiența multor ani a arătat că iconomul trebuie să iubească oamenii precum mama își iubește pruncii, iar de este vreunul mai neascultător, pentru acela trebuie osârduitor să se roage lui Dumnezeu: «Doamne, luminează pe robul Tău: Tu doară îl iubești», și rugăciunea ta îi va aduce folos, și tu însuși vei cunoaște cât de bine este a te ruga pentru lucrători.

Pe iconomul cel bun toți îl vor iubi, căci tuturor le merge la suflet când cineva se poartă blând cu ei. Experiența a arătat că nu trebuie să gândești rău despre om, căci pentru aceasta se depărtează harul Sfântului Duh din suflet. Dară de vom iubi oamenii, Domnul va da rugăciune, cât și în mijlocul norodului sufletul va putea neîncetat a înălța glas către Dumnezeu.

XV

PENTRU ASCULTARE

Rari carii cunosc taina ascultării. Ascultătorul este mare înaintea lui Dumnezeu. El este următor lui Hristos, Carele pe Sine S'au făcut chip al ascultării. Iubește Domnul sufletul ascultător și îi dăruiește a Sa pace, iar atunci totul este bine, și pentru toți simte dragoste.

Ascultătorul toată nădejdea și-a pus-o în Dumnezeu, și de aceea sufletul lui totdeauna este în Dumnezeu, și Domnul îi dă harul Său, iar harul învață sufletul tot binele și-i dă puterea a rămâne în bine. El vede răul, dar acesta nu se atinge de sufletul lui, căci cu el este harul Sfântului Duh care îl păzește de tot păcatul, iar el, în pace și ușor se roagă lui Dumnezeu.

Iubește Duhul Sfânt sufletul ascultător, și de aceea el curând cunoaște pe Domnul, și primește darul rugăciunii inimii.

Ascultătorul s'a dat voii lui Dumnezeu și pentru aceea i se dăruiește slobozenia și odihna în Dumnezeu, iar el se roagă cu mintea curată, dar cei mândri și neascultători nu pot a se ruga curat chiar deși mult se nevoiesc. Ei nu știu nici cum lucrează harul, nici de au iertat lor Domnul păcatele. Ascultătorul însă limpede cunoaște că Domnul i-au iertat păcatele, căci simte în sufletul său Duhul Sfânt.

Ascultarea trebuiește nu numai monahilor, ci la tot omul. Pâ-

nă și Domnul au fost ascultător. Cei mândri și de sine ocârmuiți nu lasă harul să vieze în ei și de aceea niciodată nu au pace sufletească, dar în sufletul celui ascultător ușor pătrunde harul Sfântului Duh și-i dă bucurie și odihnă.

Toți caută odihnă și bucurie, dar puțini știu unde se află aceea bucurie și odihnă și ce trebuie pentru a ajunge la ea. Iată, de treizeci și cinci de ani văd un monah care totdeauna este cu sufletul vesel și cu fața plăcută, măcar că este bătrân. Iar aceasta fiindcă iubește ascultarea și și-a dat sufletul voii lui Dumnezeu, și nu are grijă de nimic, ci sufletul său a iubit pe Domnul și vede pe Dânsul.

Cine poartă în sine fie și puțin har, acela bucuros se pleacă fiecărei stăpâniri. El știe că Dumnezeu ocârmuiește, și cerul, și pământul, și cele dedesupt, și pe el însuși, și faptele sale, și tot ce este în lume, și de aceea totdeauna este liniștit.

Ascultătorul s'a dat voii lui Dumnezeu și nu se teme de moarte, căci sufletul lui s'a deprins a vieții cu Dumnezeu și L-a iubit. Unul ca acesta și-a tăiat voia, și astfel nici în suflet, nici în trup nu are acele lupte care muncesc pe cel nesupus și care-și urmează propria voie.

Adevăratul ascultător își urăște voia și își iubește părintele duhovnicesc, și pentru aceasta primește slobozenia a se ruga lui Dumnezeu cu mintea curată, iar sufletul lui slobod, fără gânduri vede pe Dumnezeu și este odihnit întru Dânsul. Acesta curând ajunge a iubi pe Dumnezeu, pentru smerenia sa și pentru rugăciunile părintelui său duhovnicesc.

Viața noastră este simplă, dar înțeleaptă. Maica Domnului i-a spus Cuviosului Serafim: «Dă-le (monahiilor) ascultare, iar cele ce vor păzi ascultarea și înțelepciunea vor fi cu tine și aproape de Mine».

Vedeți cât de ușoară este mântuirea. Însă înțelepciunea trebuie învățată printr'o îndelungă cercare. Ea vine de la Dumnezeu pen-

tru ascultare. Domnul iubește sufletul ascultător, iar dacă-l iubește, atunci orice va cere sufletul de la Dumnezeu, îi va da. Ca și înainte, așa și acum, Domnul aude rugăciunile noastre și plinește cererile.

De ce Sfinții Părinți au rânduit ascultarea mai presus de post și de rugăciune?

Pentru că din nevoie fără ascultare se naște slava deșartă, însă ascultătorul toate săvârșește precum i se spune și nu are temeii a se mândri. Pe lângă aceasta, ascultătorul și-a tăiat voia întru toate și ascultă de părintele său duhovnicesc, și de aceea mintea îi este slobodă de toată grija și se roagă curat. Ascultătorul nu are în minte decât pe singur Dumnezeu și cuvântul duhovnicului, pe când mintea celui neascultător se îndeletnicește cu tot felul de treburi și cu osândirea duhovnicului, drept care nu poate vedea pe Dumnezeu.

Am văzut un ucenic ce avea o grea ascultare. El avea rugăciunea inimii și Domnul îi dădea lacrimi a plânge pentru întreaga lume, iar Igumenul Andrei i-a spus: «Asta ți s'a dat pentru ascultare».

Prin ascultare omul se păzește de mândrie, pentru ascultare se dă rugăciunea, pentru ascultare se dă și harul Sfântului Duh. Iată de ce ascultarea este mai presus de post și de rugăciune.

De ar fi păzit îngerii (cei căzuți) ascultarea, ar fi rămas în ceruri și ar cânta slava Domnului. Și de ar fi păzit Adam ascultarea, atunci și el și neamul lui ar fi rămas în rai.

Dar și acum îți poți întoarce raiul prin pocăință. Domnul mult ne iubește, în ciuda păcatelor noastre, doară de ne vom smeri și ne vom iubi vrăjmașii.

Dară cine nu-și iubește vrăjmașii nu va putea avea pace, măcar de-l vor și pune în rai.

XVI

PENTRU RĂZBOIUL DUHOVNICESC

Toți cari au urmat Domnului nostru Iisus Hristos duc duhovnicescul război. Sfinții, printr'o îndelungă cercare, au deprins acest război din harul Sfântului Duh. Duhul Sfânt i-au povățuit și i-au înțelepțit, și le-au dat puterea a birui pe vrăjmași, dar fără Duhul Sfânt sufletul nu poate nici măcar să pornească acest război, căci nu știe și nu înțelege cine și unde îi sânt vrăjmașii.

Fericiți sântem noi, dreptslăvitorii creștini, căci trăim sub mila lui Dumnezeu. Nouă ușor ne este a ne război: înduratu-S' au de noi Domnul, și ne-au dat Duhul Sfânt Carele viază în Biserica noastră. Atâta doar ne întristează, că nu toți oamenii cunosc pe Dumnezeu și cât de mult ne iubește El. Această dragoste o simte sufletul ce se roagă, și Duhul Sfânt poartă mărturie sufletului pentru mântuire.

Lupta noastră se desfășoară în fiecare zi și ceas.

De ai muștrat pe fratele, sau l-ai osândit, sau l-ai necăjit, și-ai pierdut pacea. De ai căzut în slava deșartă sau te-ai semețit asupra fratelui, ai pierdut harul. Dacă și-a venit un gând de curvie și nu l-ai alungat îndată, sufletul pierde dragostea pentru Dumnezeu și îndrăzneala în rugăciune. De iubești a stăpâni, sau iubești banii, niciodată nu vei cunoaște dragostea lui Dumnezeu. De și-ai

împlinit propria voie, te-ai biruit de vrăjmașul, și negrijania ți-a umplut sufletul. De ți-ai urât fratele, înseamnă că ai căzut de la Dumnezeu și că un duh rău te stăpânește.

Însă de vei face bine fratelui, vei afla odihna conștiinței. De-ți vei tăia propria voie, vei goni pe vrăjmași și vei primi pace în suflet.

De ierți fratelui ocările și iubești pe vrăjmași, vei primi iertare greșalelor tale și Domnul îți va da a cunoaște dragostea Sfântului Duh.

Iar când deplin te-ai smerit, atunci vei afla desăvârșita odihnă în Dumnezeu.

Când sufletul este smerit și Duhul lui Dumnezeu este în el, omul cunoaște fericirea în duh, și dragostea lui Dumnezeu. Sufletul, când a cunoscut milostivirea Domnului, de nimic se mai teme, de nici o năpastă pe pământ, ci dorește pururea a se afla înaintea lui Dumnezeu, smerit, și a iubi pe fratele. Dar dacă sufletul alunecă în slava deșartă, i s'a sfârșit prăznuirea, căci harul părăsește sufletul și de acum nu se mai poate ruga curat, ci vin gânduri rele și sfâșie sufletul.

Pentru ce dară suferă omul pe pământ, poartă necazuri și răbdă năpaste?

Suferim pentru că nu avem smerenie. În sufletul smerit viază Duhul Sfânt și el dă sufletului slobozenie, pace, dragoste, fericire.

Suferim pentru că nu ne iubim fratele. Domnul au zis: «Iubiți-vă unii pre alții, și veți fi ai Mei ucenici». Din dragostea pentru fratele vine dragostea pentru Dumnezeu. Dulce este dragostea lui Dumnezeu; ea este darul Duhului Sfânt, și deplin nu se cunoaște decât în Duhul Sfânt. Dar este și o dragoste mijlocie, pe care omul o are atunci când se străduiește a păzi poruncile lui Hristos

și se teme să nu întristeze cu ceva pe Dumnezeu; și aceasta este bine. Trebuie zilnic să ne silim spre bine și din toate puterile să ne învățăm smerenia lui Hristos.

Domnul au zis ucenicilor Săi: «Pacea Mea dau vouă» (Io. 14: 27).

Această pace a lui Hristos trebuie cerută de la Dumnezeu, iar Domnul o dă căruia cere; și când o primim, trebuie cu sfințenie să o păzim și să o înmulțim; dară cine nu s'a dat voii lui Dumnezeu în necazuri, nu poate nici să cunoască milosârdia lui Dumnezeu.

De te ajunge vreun necaz nu slăbi, ci amintește-ți că Domnul caută asupra ta cu milostivire și nu îngădui gândul: «Căuta-va oare Domnul asupra mea, când eu Îl scârbesc?», căci Domnul din fire este **Milostivire**. Ci cu credință întoarce-te către Dumnezeu, și spune ca fiul cel pierdut din Evanghelie: «Nu sânt vrednic eu a mă numi fiul Tău», și vei vedea cât de drag vei fi Tatălui, și va fi atunci o negrăită bucurie în suflet.

Oamenii nu se învață smerenia, și pentru mândria lor nu pot primi harul Sfântului Duh, și de aceea suferă întreaga lume. Dar dacă oamenii ar cunoaște pe Domnul, cât este El de milostiv, de smerit și de blând, într'un singur ceas s'ar schimba fața întreg pământului, și tuturor ar fi mare bucurie și dragoste.

Domnul cel milostiv ne-au dat pocăință, iar prin pocăință totul se îndreptează. Prin pocăință primim iertare greșalelor; prin pocăință vine harul Sfântului Duh, și așa cunoaștem pe Dumnezeu.

Dacă cineva și-a pierdut pacea și suferă, pocăiască-se, și Domnul îi va da a Sa pace.

Dacă vreun norod sau vreo țară suferă, trebuie ca toți să se pocăiască, și atunci totul se va îndrepta de la Dumnezeu.

Toată lupta noastră este spre a ne smeri. Vrăjmașii noștri au căzut prin mândrie, și pe noi tot acolo ne trag. Dară noi, fraților, să ne smerim, și atunci vom vedea slava Domnului încă de aci de pe pământ (Mt. 16: 28; Mc. 9: 1), căci Domnul celui smerit dă a-L cunoaște în Duhul Sfânt.

Sufletul ce a gustat dulceața iubirii lui Dumnezeu, întreg se naște din nou, și se face cu totul altul, și iubește pe Domnul său, și din toată puterea sa trage către El zi și noapte, și un oarecare răstimp va rămâne liniștit în Dumnezeu, apoi va începe a se întrista pentru norod.

Milostiv Domnul dă uneori sufletului odihnă în Dumnezeu, iar alteori durerea inimii pentru întreagă lumea oamenilor, ca doară se vor pocăi toți oamenii și vor intra în rai. Sufletul ce a cunoscut îndulcirea Duhului Sfânt tuturor dorește aceeași, căci desfătarea Domnului nu lasă sufletul a fi de sine iubitor, ci îi dă dragostea ce izvorăște din inimă.

Să iubim dară pe Domnul Carele mai întâi ne-au iubit, și au suferit pentru noi.

Nu voi ascunde de la voi pentru ce Domnul dă al Său har. Nu voi scrie mult, dar rogu-vă, să vă iubiți unul pe altul, și veți vedea atunci mila Domnului. Să iubim pe fratele, și va iubi pe noi Domnul. Nu gândi, suflete, că te iubește Domnul dacă tu te uiți chiorăș la cineva. O, nu. Mai curând dracii te vor iubi, căci te-ai făcut slugă lor; dar nu zăbovi, pocăiește-te și cere Domnului puterea de a-ți iubi fratele, și atunci vei avea pace în suflet.

Din toate puterile cereți Domnului smerenia și dragostea frățască, fiindcă pentru dragostea către fratele Domnul dă în dar harul Său. Cearcă asupra-ți: într'o zi cere Domnului dragoste către fratele, iar în cealaltă trăiește fără dragoste, și vei vedea deosebirea. Rodurile duhovnicești ale iubirii sânt limpezi: pace și bu-

curie în suflet, și toți îți vor fi apropiați și dragi, și vei vărsa din belșug lacrimi pentru aproapele și pentru toată suflarea și făptura.

Adesea pentru o singură binețe sufletul simte în sine o bună schimbare; și dimpotrivă, pentru o singură privire chiorăș pierde harul și dragostea lui Dumnezeu. Atunci curând te căiește, ca să se întoarcă pacea lui Dumnezeu în sufletul tău.

Fericit sufletul care a iubit pe Domnul și de la Dânsul s'a învățat smerenia. Iubește Domnul sufletul smerit care cu tărie nădăduiește la Domnul. În fiecare clipă el simte mila Lui, astfel încât și de vorbește cu oamenii, este adâncit în iubit Domnul, și din îndelunga vreme a luptei cu vrăjmașii sufletul a iubit smerenia mai presus de toate și nu mai lasă pe vrăjmași să-i răpească frățesca iubire.

Dacă din răputeri vom iubi pe fratele și ne vom smeri sufletul, biruința va fi a noastră, căci Domnul, mai mult decât pentru toate celelalte, dă harul Său pentru iubirea către fratele.

Eu doar am cercat Duhul Sfânt în desăvârșire, dar a-L dobândi nu pot.

Căiescu-mă că în anii tinereții am trăit urât și că nu am urmat Sfântului meu, plăcutului lui Dumnezeu Simeon Stâlpnicul (de la Muntele cel Minunat). Minunată este viața lui. Avea șapte ani când i S'au arătat Domnul, și el îndată L-a cunoscut, și L-a întrebat: «Doamne, cum Te-au răstignit?» Domnul Și-au întins mâinile și au zis: «Așa M'au răstignit; dar Eu Însumi am voit-o. Și tu împreună răstignește-te cu Mine în fiecare zi».

Așa trebuie a ne sili spre bine toată viața, dar mai cu seamă să iertăm celorlalți greșalele lor, iar atunci nici Domnul nu-Și va mai aduce aminte de ale noastre greșale și ne va da harul Sfântului Duh.

Când eram mirean îmi plăcea să iert din suflet, și ușor iertam, și cu dorire mă rugam pentru cei ce mă supărau, iar când am a-

juns în Mănăstire, ca începător am primit un mare har, și acela m'a învățat a-mi iubi vrăjmașii.

Sfântul Apostol Ioan de-Dumnezeu-cuvântătorul spune că poruncile lui Dumnezeu nu sânt grele, ci ușoare (1 Io. 5: 3). Dar ele sânt ușoare numai din pricina dragostei, iar dacă dragoste nu este, **totul este greu**. Drept aceea, păstrează dragostea, nu o pierde, căci deși este cu puțință a o regăsi, aceasta se dă pentru multe lacrimi și rugăciuni, iar fără dragoste greu este a viețui în lume. Dară cine rămâne mai departe în răutate – aceasta este moartea sufletului, de care păzească-ne Domnul.

Când sufletul pe carele au căutat Domnul și i-au dat al Său har, îl pierde pentru oarecare pricină, adânc tânjește după el și dorește din nou a-l afla. O, cum cerșește el Stăpânului zi și noapte să-l miluiască și din nou să reverse asupra-i mila Sa. Și cine poate înfățișa suspinurile, sau lacrămile, sau plecările genunchelor? Și mulți, mulți ani se ostenește sufletul căutând acel har pe care-l gustase și cu care se desfătase. Și se întâmplă ca îndelungă vreme să ispitească Domnul sufletul de-I este credincios; iar sufletul, nevăzând în sine acea desfătare pe care o cunoscuse, din nou însetează după ea, și smerit așteaptă, și neconținut este tras către Domnul de focul iubirii.

Cu harul ușor este a iubi pe Dumnezeu și a se ruga zi și noapte; dar sufletul înțelept rabdă și uscăciunea, și cu tărie nădăjduiește la Domnul, și știe că El nu-i va rușina nădejdea, și-i va da la vremea potrivită. Harul lui Dumnezeu vine uneori degrab, dar alteori îndelung se lasă așteptat; dar sufletul înțelept se smerește și iubește pe aproapele, și blând își poartă crucea, și astfel biruiește vrăjmașii care încearcă a-l smulge de la Dumnezeu.

Când păcatele ca nourii acoperă de către suflet lumina milosârdiei lui Dumnezeu, atunci sufletul, deși însetează după Domnul, dar petrece neputincios și slăbănogit, precum pasărea închisă într'o colivie; deși râvnește crângul înverzit, totuși nu poate zbura, ca slobodă să cânte cântul cel de laudă lui Dumnezeu.

Mult m'am muncit necunoscând căile Domnului, dar acum, după mulți ani și multe necazuri, în Duhul Sfânt am cunoscut voia lui Dumnezeu. Tot ce au poruncit Domnul trebuie împlinit întocmai (Mt. 28: 20), căci aceasta este calea către Împărăția Cerului, unde vom vedea pe Dumnezeu. Dar tu nu te gândeai că vezi pe Dumnezeu, ci smerește-te, și cugetă că după moarte vei fi aruncat în temniță și acolo te vei chinui și vei tânji după Domnul. Când plângem și ne smerim sufletul, harul lui Dumnezeu ne păzește, dar dacă părăsim plânsul și smerenia, putem fi atrași de gânduri și de vedenii. Sufletul smerit nu are vedenii și nu le dorește, ci cu mintea curată se roagă lui Dumnezeu, însă mintea semeață nu poate fi curată de gânduri și închipuiri, ba chiar poate ajunge până la a vedea draci și a vorbi cu ei. Scriu despre aceasta, căci eu însumi am fost în această năpastă.

De două ori m'am aflat în înșelare. Întâia oară chiar la început, necercat fiind, când eram un tânăr începător – și atunci Domnul m'au miluit. Dar a doua oară era de acum din mândrie, și atunci mult m'am muncit înainte ca Domnul să mă vindece, pentru rugăciunile duhovnicului. Aceasta s'a întâmplat după ce promisem o oarecare vedenie. La patru bărbați înduhovniciți mi-am destăinuit acea vedenie și niciunul dintre dânsii nu mi-a spus că era de la vrăjmași, și totuși înșelarea slavei deșarte mă lupta. Dar apoi eu de la sinemi mi-am dat seama de greșala mea, căci

din nou au început să mi se arate draci, nu numai noaptea, ci și ziua. Sufletul îi vede, dar nu se teme, căci simțeam cu mine și mila lui Dumnezeu. Și astfel mulți ani am suferit din pricina lor; și dacă Domnul nu mi-ar fi dat a-L cunoaște în Duhul Sfânt, și de nu ar fi fost ajutorul Preasfintei și Bunei Stăpâne, aș fi deznădăjduit de mântuire; dar acum sufletul meu cu tărie nădăjduiește la milosârdia lui Dumnezeu, măcar că după faptele mele sânt vrednic de chinuri și pe pământ, și în iad.

Multă vreme nu am putut desluși ce este cu mine. Gândesc: pe oameni nu osândesc; gânduri rele nu primesc; ascultarea mi-o fac osârduitor; la mâncare mă înfrânez; mă rog neîncetat; atunci de ce vin dracii la mine? Văd că undeva greșesc, dar nu-mi pot da seama – unde? Mă rog – ei se îndepărtează o vreme, și apoi iarăși vin. Și îndelung mi-a rămas sufletul în această luptă. Am vorbit despre ea mai multor bătrâni; ei tăceau; iar eu rămâneam nedumerit.

Și iată că într'o noapte ședeam în chilie, și dracii au venit la mine și mi-au umplut chilia. Mă rog osârduitor – Domnul îi gonește, dar ei iarăși vin. Atunci m'am ridicat să fac metanii la icoane, și dracii erau împrejurul meu, iar unul în față, cât nu mă puteam închina icoanelor, căci ar fi părut că lui mă închin. Atunci din nou șed și zic:

«Doamne, Tu vezi că eu voiesc Ție să mă rog cu mintea curată, dară dracii nu mă lasă. Spune-mi, ce trebuie să fac ca să plece de la mine?»

Și mi-a venit răspuns de la Domnul în suflet:

«Cei mândri totdeauna suferă astfel de la draci».

Eu îi zic: «Doamne, Tu ești Milostiv, Te cunoaște sufletul meu; spune mie, ce trebuie să fac spre a mi se smeri sufletul?»

Și îmi răspunde Domnul în suflet:

«Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui».

O, milostivirea lui Dumnezeu. Urâciune sânt eu înaintea lui

Dumnezeu și înaintea oamenilor, iar Domnul atât de mult mă iubește, și mă înțelepțește, și mă tămăduiește, și Însuși îmi învață sufletul smerenia și iubirea, răbdarea și ascultarea, și toată mila Sa au vărsat-o asupra mea.

De atunci îmi țin mintea în iad, și ard în întunecatul foc, și tânjesc după Domnul, și cu lacrimi Îl caut și zic:

«Curând voi muri, și mă voi sălăslui în întunecata temniță a iadului, și singur voi arde acolo, și mă voi mistui tânjind după Domnul, și voi plânge: Unde este Domnul meu, pre Carele sufletul meu cunoaște ».

Și mare folos am tras eu de la acest gând: mintea mi s'a curățit, și sufletul a aflat odihnă.

Minunat lucru. Domnul mi-au poruncit a-mi ține mintea în iad, și a nu deznădăjdui. Atât ne este El de aproape: «Iată Eu cu voi sânt până întru săvârșenia veacului» (Mt. 28: 20), și iarăși: «Cheamă pre Mine în ziua necazului tău, și te voi scoate, și Mă vei proslăvi» (Ps. 49: 15).

Când Domnul se atinge de suflet, acesta se înnoiește întru totul, dar numai cei cari din cercare au cunoscut-o o știu, căci fără Duhul Sfânt nu se pot cunoaște cele cerești, iar Duhul acesta a fost dat pe pământ de către Domnul.

Cine va înfățișa bucuria de a cunoaște pe Domnul și cu nesațiu a tinde către Dânsul zi și noapte? O, cât de binecuvântați și fericiti sântem noi, creștinii. Nu este lucru mai de preț decât a cunoaște pe Domnul, și nimic mai rău decât a nu-L cunoaște. Dar și acela este fericit care, măcar de nu-L cunoaște, totuși crede.

Am început să fac precum m'au învățat Domnul, și s'a îndulcit sufletul meu de odihna întru Dumnezeu, și acum zi și noapte

cer de la Dumnezeu smerenia lui Hristos. O, a lui Hristos smerenie. Eu o cunosc, măcar că nu o pot dobândi. O cunosc din harul lui Dumnezeu, dar a o arăta nu pot. O caut ca pe un luminos mărgăritar de mare preț. Mai iubită este sufletului și mai dulce decât întreaga lume. Am cunoscut-o din cercare. Iară voi să nu vă uimiți de aceasta. Duhul Sfânt pe pământ viază în noi, și El ne luminează. El ne dă a cunoaște pe Dumnezeu. El ne dă a iubi pe Domnul. El ne dă a gândi pe Dumnezeu. El ne dă darul cuvântului. El ne dă a slavoslovi pe Domnul. El ne dă bucuria și veselia.

Duhul Sfânt ne dă a duce lupta cu vrăjmașii și a-i birui.

Rog pe toți oamenii: Să alergăm către pocăință, și vom vedea atunci milostivirea Domnului. Dară pe cei care văd vedenii și cred în ele îi rog să înțeleagă că din aceasta se vădește la ei mândrie, și împreună cu ea, îndulcirea slavei deșarte, în care nu se află smeritul duh al pocăinței; iar aceasta este o pacoste, căci fără smerenie nu este cu putință a birui pe vrăjmași.

Eu de două ori m'am înșelat. Odată vrăjmașul mi-a arătat lumină, și gândul îmi spunea: Primește, este harul. Altădată am primit o vedenie, și mult am suferit de la ea. Odată, la sfârșitul privegherii, când cântau «Toată suflarea laude pre Domnul», am auzit cum Împăratul David, în cer, cânta slavoslovla lui Dumnezeu. Mă afluam sus la cor, și mi se părea că nu este nici acoperiș, nici cupolă, și că văd cerul deschis. Am vorbit despre aceasta cu patru bărbați înduhovniciți, dar nici unul din ei nu mi-a spus că vrăjmașul își bătea joc de mine, iar eu credeam că dracii nu pot slavoslovi pe Dumnezeu, și că deci, vedenia nu era de la vrăjmași. Dar înșelăciunea slavei deșarte mă lupta, și din nou am început să văd draci. Atunci am văzut că mă înșelasem, și am descoperit totul duhovnicului, și i-am cerut rugăciunile; iar pentru rugăciunile sale eu sânt acum mântuit, și totdeauna mă rog Domnului să-mi dea duhul smereniei. Și de mi s'ar pune întrebarea:

Ce voiești de la Dumnezeu, ce daruri? – aș răspunde: Duhul smereniei, de care se bucură Dumnezeu mai mult decât de toate. Pentru smerenia Ei, Fecioara Maria a devenit Maica lui Dumnezeu, și este proslăvită în cer și pe pământ mai mult decât toți. Ea s'a dăruit cu totul voii lui Dumnezeu – «lată roaba Domnului», a spus Ea; și noi toți trebuie să urmăm Sfintei Fecioare.

Pentru smerenie sufletul dobândește odihnă în Dumnezeu, dar spre a-și păstra acea odihnă sufletul îndelung va să se învețe. Ne pierdem odihna fiindcă nu ne-am întărit în smerenie. Și pe mine mult m'au înșelat vrăjmașii. Gândeam: Sufletul meu cunoaște pe Domnul, știe cât este El de bun și cât de mult ne iubește; cum de-mi vin gânduri rele? Și multă vreme nu am putut desluși, până când m'au luminat Domnul, iar atunci am cunoscut că din mândrie se ivesc gândurile rele.

Un monah neiscusit suferea de draci, și când s'au năpustit asupra lui a fugit, iar ei goneau după el.

De ți se întâmplă ceva asemănător, tu să nu te înfricoșezi și să nu fugi, ci stai cu bărbăție, smerește-te și zi: «Doamne miluiește-mă, căci mare păcătos sânt», și dracii se vor face nevăzuți; dar dacă vei fugi ca un fricos, ei te vor goni în prăpastie. Amintește-ți că în ceasul când te năpădesc dracii, atunci și Domnul caută asupra ta – cât de mult nădăjduiești tu la Dânsul?

De vei vedea limpede pe satana, și te va arde cu focul său, și va voi să-ți înrobească mintea, tu iarăși nu te înfricoșa, ci cu tărie nădăjduiește întru Domnul și zi: «Sânt mai rău decât toți», și se va duce de la tine vrăjmașul.

De vei simți că un duh rău lucrează înlăuntrul tău, nici atunci nu slăbi, ci spovedește-te curat, și osârduitor cere Domnului duh

smerit, și Domnul negreșit va da, iar atunci, în măsura smereniei tale, vei simți har în sineți, dar când deplin se va smeri sufletul tău, vei afla desăvârșită odihnă.

Și asemenea război duce omul întreaga viață.

Sufletul ce a cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt, chiar de cade mai târziu în înșelare nu se înfricoșează, ci amintindu-și de dragostea lui Dumnezeu, și știind că lupta cu vrăjmașii este îngăduită din pricina slavei deșarte și a mândriei, se smerește și cere Domnului vindecare, și Domnul vindecă sufletul, uneori curând, dar alteori încet, puțin câte puțin. Cel ascultător, care crede duhovnicului și nu se încrede în sine, degrab se vindecă de tot răul ce i-au pricinuit vrăjmașii, dar cel neascultător nu se îndreptează.

Lupta sufletului cu vrăjmașul este până la mormânt. Iar dacă în războiul obișnuit se omoară doar trupul, războiul nostru este mai greu și mai primejdios, căci poate pieri și sufletul.

Pentru mândria mea Domnul au îngăduit vrăjmașului de două ori să facă război cu sufletul meu, astfel că sufletul mi se afla în iad; și pot spune că dacă sufletul este bărbătos, va sta, dar de nu, poate pieri pe veci. Tuturor cărora, asemenea mie, se vor afla într'o astfel de năpastă, le scriu: Stați cu bărbăție, și cu tărie nădăjduiți în Domnul, și vrăjmașii nu vor putea răzbi, căci Domnul i-au biruit. Prin harul lui Dumnezeu am cunoscut că Domnul cu milostivire se grijește de noi, și nici o rugăciune, nici un gând bun pierie înaintea lui Dumnezeu. Domnul adesea pare a nu ne auzi; dar aceasta numai pentru că noi sântem mândri și pentru că nu ne este de folos. Greu este să deslușești mândria în sine, dar pe cel mândru Domnul îl lasă a se zbate cu propria-i neputință, câtă vreme nu se smerește. Dar când sufletul se smerește, vrăjmașii sânt înfrânți și sufletul află mare odihnă în Dumnezeu.

De două ori am fost în Duhul Sfânt, și de două ori m'am aflat într'o mare năpastă și am răbdat o grea ispitire. Iar odată mi s'a îngăduit următoarea încercare din pricina mândriei: harul Sfântului Duh s'a depărtat de la mine, iar eu m'am simțit ca un dobitoc în trup omenesc. Cu mintea nu L-am uitat pe Dumnezeu, dar sufletul se pustiise ca la dobitoace. Am început să mă pocăiesc și harul s'a întors. Aceasta s'a îndelungat vreme de trei zile.

Mi s'a întâmplat de asemenea, în vremea rugăciunii, să nu știu de eram în trup sau în afara trupului, dar sufletu-mi vedea pe Dumnezeu.

Și iată acum știu din cercare ce înseamnă a fi în Duhul Sfânt, și ce înseamnă a fi fără El.

O, fraților, de ați putea pricepe zbuciumul sufletului care a purtat Duhul Sfânt și apoi L-a pierdut! Acel zbucium este de nerăbdat. Sufletul este atunci într'un necaz și într'o durere de nepovestit.

O, chinul lui Adam este, după ce s'a izgonit din rai.

Cine poate înțelege raiul? Cine poartă în sine Duhul Sfânt, acela poate a-l înțelege, în parte, căci raiul este Împărăția Duhului Sfânt, iar Duhul Sfânt și în cer, și pe pământ același este.

Gândeam: Eu sânt o urâciune, și merit toată pedeapsa; iar Domnul în loc de pedeapsă mi-au dat Duhul Sfânt. O, mai dulce este Duhul Sfânt decât tot ce este pământesc. Este hrana cea cerească, este bucuria sufletului.

De voiești simți a avea harul Sfântului Duh, smerește-te ca Sfinții Părinți. Pimen cel Mare a zis ucenicilor săi: «Credeți-mă, fiilor, unde este satana, acolo și eu voi fi». Curelarul din Alexandria cugeta: «Toți se vor mântui, eu unul voi pieri», iar Domnul au descoperit Marelui Antonie că la măsura curelarului el nu ajunsese. Ei duceau un război crâncen cu vrăjmașii și se deprinseseră a cugeta smerit despre sineși, și pentru aceea Domnul i-au iubit.

Și mie au dat Domnul a pătrunde puterea acestor cuvinte. Și eu, când îmi țin mintea în iad, sufletul îmi este în liniște, dar când uit aceasta, îmi vin gânduri neplăcute lui Dumnezeu.

Gândeam: Eu nu sânt decât țărână, și greșalnică țărână, dar Domnul mi-au arătat a Sa milă peste măsură, și mult mi-au dat al Său har, și se bucură duhul meu că, deși sânt urâcios, Domnul totuși mă iubește, și de aceea sufletu-mi nesățios trage către Dânsul, iar când Îl aflu, zic sufletului meu: Ia aminte acum să nu-L pierzi, «ca să nu vie ție ceva mai rău», căci mare chin este când sufletul pierde harul Sfântului Duh.

Credeți-mă, înaintea feței Domnului scriu, pe Carele cunoaște sufletul meu. Pentru a păstra harul trebuie tot mereu să te smeriți. Iată și Domnul, pe cei ce lucrează Lui, cu milostivire îi smeriște. Antonie cel Mare cugeta că în pustie el este mai în vârstă decât toți și mai desăvârșit decât toți, dar Domnul l-au trimis către Pavel Thiveul, și a văzut Antonie pe unul mai în vârstă și mai desăvârșit decât el.

Cuviosul Zosima cugeta că este monah din copilărie și că nimeni poate împreună-grăi cu dânsul, dar l-a smerit Maria Eghipteanca, și atunci a văzut că de departe nu atinsese măsura ei.

Pe Sfințitul Tihon din Zadonsk l-a smerit un nebun întru Hristos, l-a plesnit peste obraz și i-a zis: «Nu te semeți».

Astfel Milostiv Domnul smerește pe sfinți, ca ei să rămână până întru sfârșit smeriți. Iar noi cu atât mai mult trebuie să ne smerim. Eu cer zi și noapte de la Dumnezeu smerenia lui Hristos. Sufletul însetează a o dobândi. Este cel mai înalt dar al Duhului Sfânt. În smerenia lui Hristos este și dragostea, și pacea, și blândețea, și înfrânarea, și ascultarea, și îndelungă-răbdarea, și toate bune-săvârșirile se cuprind într'însa.

Sufletul smerit, ce poartă din belșug în sine harul Sfântului Duh și îl păstrează, în vremea dumnezeieștilor vedenii are multă putere de a le purta, dar cine are puțin har cade cu fața la pământ, căci puțină este în el puterea harului.

Astfel, pe Thavor, când Domnul S'au schimbat la chip, Moisi și Ilie stând în picioare grăiau cu El, dar Apostolii au căzut cu fața la pământ; dar mai târziu, când s'a înmulțit într'înșii harul Sfântului Duh, rămâneau și ei în picioare când li se arăta Domnul și, așijderea, puteau grăi cu Dânsul.

Astfel și Cuviosul Serghie, arătându-i-se Maica Domnului, sta în picioare înaintea Ei, căci avea din belșug harul Sfântului Duh, dar ucenicul său Miheia a căzut cu fața la pământ și nu putea căuta la Maica Domnului. Și Serafim din Sarov avea din belșug harul Sfântului Duh și rămânea în picioare când i se arăta Maica Domnului, dar ucenița lui a căzut cu fața la pământ, căci avea mai puțin har.

Tot așa, dacă sufletul are în sine har, când vede draci nu se teme de ei, căci simte în sine puterea lui Dumnezeu.

Este ceasul al patrulea din noapte. Șed în chilia mea ca într'o cămară împărătească, în pace și iubire, și scriu. Dar când vine harul cel mare, atunci nu mai pot scrie.

MAREA ȘTIINȚĂ

Câtă vreme viețuim pe pământ trebuie să învățăm a duce lupta cu vrăjmașii. Mai greu decât toate este a ne omorî trupul pentru Dumnezeu și a birui iubirea de sine.

Pentru a birui iubirea de sine neapărat trebuie totdeauna a ne smeri. Aceasta este **marea știință**, pe care nu degrab o deprinzi.

Trebuie să te socotești mai rău decât toți și să te osândești la iad. Astfel se smerește sufletul și se dobândește plânsul pocăinței

de la care se naște bucuria. Bine este să-ți deprinzi sufletul a cuge-
ta: arde-voi în focul iadului. Dar ce păcat că puțini o înțeleg. Mulți
deznădăjduiesc și pier. Sufletul lor se sălbăticește, și nu mai vrea
nici să se roage, nici să citească, nici să se mai gândească la Dum-
nezeu.

Trebuie să te osândești în suflet, dar să nu deznădăjduiești de
milosârdia și de dragostea lui Dumnezeu. Trebuie să dobândești
duh smerit și zdrobit; atunci se vor depărta toate gândurile și min-
tea se va curăți. Dar trebuie și să-ți cunoști măsura, spre a nu îm-
povăra sufletul peste măsură. Învață să te cunoști și dă sufletului
nevointă pe măsură.

Nu toate sufletele au aceeași putere: unele sânt tari ca piatra,
dar altele slabe ca fumul. Asemenea fumului sânt sufletele mân-
dre. Precum vântul poartă fumul orișunde, așa și vrăjmașul le
trage unde voiește, căci ele ori nu au răbdare, ori sânt ușor înșe-
late de vrăjmași. Dar sufletele smerite păzesc poruncile Domnu-
lui și stau neclătite într'însele, ca o stâncă în mare de care se sparg
valurile. Ele s'au dat voii lui Dumnezeu, și cu mintea văd pe
Dumnezeu, și Domnul le dă harul Sfântului Duh.

Cine viețuiește după porunci, în fiecare ceas și clipă simte har
în sufletu-i. Dar sânt și carii nu pricep venirea lui.

Cine a cunoscut dragostea lui Dumnezeu va zice: Nu am păzit
poruncile. Măcar de mă rog zi și noapte, și toată bună-săvârșirea
încerc a înfăptui, ci porunca pentru dragostea lui Dumnezeu nu
am plinit. Doar în rare clipite ajung la porunca lui Dumnezeu,
dară sufletul ar dori în toată vremea să petreacă în ea. Când în
mintea se adaugă gânduri străine, atunci mintea cugetă și pe Dum-
nezeu, și acel lucru; cu alte cuvinte, porunca: Să iubești din **toată**
mintea și din **toată** inima – nu este deplin împlinită; dar când

mintea deplin este în Dumnezeu, și nu sânt și alte gânduri, atunci se plinește cea dintâi poruncă – dar iarăși, încă nu de tot.

Dragostea către Dumnezeu este felurită. Cine se luptă cu gândurile rele iubește, în măsura sa, pe Dumnezeu. Cine se luptă cu păcatul roagă pe Dumnezeu să-i dea putere a nu greși, dar, din neputință, încă mai cade în păcat, și se mârșnește de cădere, și se căiește; el are har în adâncul sufletului și al minții, dar patimile încă nu sânt înfrânte. Dar cine și-a învins patimile **nici nu mai are lupte**, ci doar se păzește întru toate, cum să nu cadă în păcat; acesta are har din belșug, și simțit. Dar cine simte har și în suflet, și în trup, acela este bărbat desăvârșit, și de va păstra acel har trupul său se va sfinți și va deveni sfinte moaște.

XVII

PENTRU GÂNDURI ȘI PENTRU ÎNȘELARE

Tine minte două gânduri, și teme-te de ele. Unul zice: Ești un sfânt; celălalt: Nu te vei mântui. Amândouă sânt de la vrăjmașul și nu este în ele adevăr. Ci tu gândește: Sânt un mare păcătos, dar Domnul este Milostiv, mult iubește oamenii, și greșalele mele va ierta.

Crede aceasta, și iată ce va fi ție: ierta-va Domnul. Ci să nu nădăjduiești în nevoințele tale, măcar că mult te nevoiești. Un nevoitor mi-a spus: «Negreșit trebuie să fiu miluit, căci fac atâtea metanii zilnic»; dar când a venit moartea și-a sfâșiat cămașa de pe dânsul.

Astfel, nu pentru nevoințele noastre, ci în dar, pentru bună-tatea Sa miluiește Dumnezeu. Domnul voiește ca sufletul să fie smerit, fără răutate, și tuturor cu dragoste să ierte; atunci și Domnul va ierta cu dragoste. Domnul iubește pe toți, iar noi datori sântem să facem asemenea Lui și să iubim pe toți, iar de nu putem, să cerem, și Domnul nu va lepăda, și va ajuta cu al Său har.

Încă începător fiind am cunoscut dragostea lui Dumnezeu; și este de nepovestit. Sufletul simte că este cu Dumnezeu și în Dumnezeu, și duhul se bucură de Domnul, chiar dacă trupul neputințează de bună-tatea lui Dumnezeu. Dar acel har se poate pierde

și pentru un singur gând rău.

Odată cu gândul rău pătrunde în noi puterea vrăjmașului, iar atunci sufletul se întunecă și gânduri rele îl sfâșie; omul își simte atunci pierzania și vede că fără harul lui Dumnezeu el nu este decât greșalnică și neputincioasă țărână.

Sufletul ce a cunoscut pe Domnul, din îndelungă cercare se învață că dacă omul viețuiește după porunci va simți harul în sine, măcar și într'o mică măsură, și va avea îndrăzneală în rugăciune; dar de va greși cu un singur gând și nu se va pocăi, harul se ascunde, și atunci sufletul tânjește și plânge înaintea lui Dumnezeu.

Astfel întreaga viață sufletul și-o petrece în luptă cu gândurile. Dar tu nu slăbi din pricina luptei, căci Domnul iubește pe luptătorul plin de bărbăție.

Relele gânduri chinuie sufletul mândru, și câtă vreme nu se smerește, nu va cunoaște odihnă din partea lor. Când rele gânduri te năpădesc, tu strigă către Dumnezeu asemenea lui Adam: «Doamne, Făcătorul meu și Ziditorule, Tu vezi cât de sfâșiat este sufletul meu de gânduri rele... Miluiește-mă». Iar când stai înaintea feței Stăpânului amintește-ți cu tărie că toate cererile tale, dacă sânt spre folos, El le va plini.

Venit-a nourul, acoperit-a soarele și s'a făcut întunec. Tot astfel, pentru un singur gând mândru sufletul pierde harul și-l acoperă întunecul. Dar tot așa, pentru un singur gând smerit iarăși vine harul. Am cercat acesta pe mine însumi.

Să știi că dacă gândul tău înclină a urmări pe oameni, cine ce face, acesta este semnul mândriei.

Ia seama la sine-ți, ia aminte asupra-ți și vei vedea: cum se înalță sufletul asupra fratelui, îndată îi urmează un gând rău, neplăcut lui Dumnezeu, și astfel sufletul se smerește. Iar de nu se smerește va urma o mică ispită. Dacă iarăși nu se smerește, începe lupta curviei. Iar dacă iarăși nu se smerește, va cădea într'un mic păcat. Dacă nici atunci nu se smerește, va suferi un păcat mare. Și așa va tot greși, câtă vreme nu s'a smerit. Dar de îndată ce se pocăiește, și Milostiv Domnul dă sufletului pace și umilință, iar atunci toate cele rele vor trece și toate gândurile vor pieri. Dar apoi să ții smerenia din toate puterile, căci altfel iarăși vei cădea în păcat.

Dacă vede că sufletul nu s'a întărit în smerenie, Domnul ridică harul, dar tu să nu te împuținezi cu sufletul pentru aceasta: harul este în tine, dar ascuns. Tu învață-te să-ți tai gândurile dintru început. Iar când uiți și nu le izgonești îndată, atunci pocăiește-te. Ostenește-te întru aceasta spre a dobândi deprinderea. Sufletul cunoaște deprinderea; cum se deprinde, așa va și face toată viața.

Omul bun are gânduri bune, iar cel rău – rele; dar fiecare trebuie să se învețe a se lupta cu gândurile, și din cele rele să scoată bune. Iată semnul unui suflet cercat.

Vei întreba: Cum se face aceasta?

Uite așa: Precum omul viu simte când îi este frig sau când îi este cald, așa și cel care a cunoscut din cercare Duhul Sfânt simte când în suflet este har, și când vin duhuri rele.

Domnul dă sufletului înțelegere spre a cunoaște voia Sa. Asemenea și gândurile de la vrăjmași, sufletul le cunoaște nu după chipul lor din afară, ci după cum lucrează asupra sufletului.

Aceasta prin cercare se cunoaște, dar pe cel necercat vrăjma-

șii ușor înșală.

Vrăjmașii au căzut prin mândrie, iar pe noi tot acolo ne trag și ne aduc gânduri de laudă. Iar dacă sufletul primește lauda, harul se depărtează, câtă vreme sufletul nu s'a smerit. Și astfel toată viața omul se va învăța smerenia lui Hristos, și câtă vreme nu s'a învățat, nu va cunoaște sufletul odihnă de la gânduri, și nu va putea să se roage cu mintea curată.

Cine voiește a se ruga curat nu trebuie să cunoască nici o veste din ziare, nu trebuie să citească din cărți rele sau să afle cu iscodire ceva din viața altora. Toate acestea aduc minții gânduri necurate iar când omul voiește a le desluși, ele din ce în ce mai mult vor rătăci și vor chinui sufletul.

Când sufletul învață de la Domnul iubirea, îi este milă de întreaga lume, de fiecă faptură a lui Dumnezeu, și se roagă ca toți oamenii să se pocăiască și să primească harul Sfântului Duh; dar dacă sufletul pierde harul, se îndepărtează și dragostea de la el, căci fără harul lui Dumnezeu cu neputință este a iubi vrăjmașii, iar atunci din inimă purced gânduri rele, precum zice Domnul (Mt. 15: 19; Mc. 7: 21-22).

Să știi bine că dacă te muncesc gânduri rele înseamnă că nu ești smerit. Domnul au zis: «Învățați de la Mine, căci Eu sânt blând și smerit cu inima, și veți afla odihnă sufletelor voastre» (Mt. 11: 29).

Fără smerenia lui Hristos sufletul niciodată nu va fi odihnit în Dumnezeu, ci tot mereu va fi învolburat de felurite gânduri care nu-i vor da să vadă pe Dumnezeu.

Fericit cel care s'a smerit, căci el a aflat desăvârșită odihnă în Dumnezeu. Eu până astăzi cer în toate zilele smerenie de la Domnul, căci Duhul Sfânt au învățat sufletul meu ce este smerenia lui Hristos, și de aceea însetez a o dobândi.

O, smerenia lui Hristos. Cine te-a gustat, cu nesațiu râvni-va către Dumnezeu zi și noapte.

O, cât de neputincios sânt. Puțin am scris, și am și obosit, și trupul caută odihnă. Și Domnul pe pământ au cunoscut în trup neputința omenească; și El, Milostivul, ostenise de călătorie și dormea în corabie în vremea furtunii; iar când ucenicii L-au trezit, El au poruncit să se liniștească marea și vântul, și s'a făcut liniște mare.

Tot astfel și în sufletele noastre, când chemăm sfânt numele Domnului, vine o mare pace.

O, Doamne, dă-ne a Te lăuda până la suflarea noastră cea mai de pe urmă.

In înșelare omul cade fie din necercare, fie din mândrie. Iar dacă din necercare, Domnul curând va vindeca; dară dacă din mândrie, îndelung va suferi sufletul, câtă vreme nu s'a învățat smerenia, și atunci îl va vindeca Domnul.

Cădem în înșelare atunci când credem că sântem mai deștepți sau cu mai multă experiență decât alții, și chiar decât duhovnicul. Așa gândisem eu, necercat fiind, și am suferit pentru aceasta, și foarte mulțămesc lui Dumnezeu că prin aceasta El m'au smerit

și m'au înțeleptit, și nu au depărtat mila Sa de la mine. Iar acum gândesc că fără mărturisire la duhovnic este cu neputință să te izbăvești de înșelare, căci duhovnicilor este dată de la Domnul stăpânirea de a lega și dezlega.

De vei vedea lumină înlăuntrul tău sau în afara ta, tu să nu o crezi, de nu va fi în tine, împreună cu lumina, umilință către Dumnezeu și dragoste către aproapele; dar nici să te sperii, ci te smerește, și acea lumina se va face nevăzută.

De vei vedea o oarecare vedenie, sau chip, sau vreun vis, să nu te încrezi în ele, căci dacă este de la Dumnezeu, Domnul va și lumina. Sufletul ce nu a cunoscut după gust Duhul Sfânt nu poate desluși vedenia, de unde este. Vrăjmașul dă sufletului o anume îndulcire amestecată cu slavă deșartă, și prin aceasta se cunoaște înșelarea.

Părinții spun că vedenia vrăjmașă aduce sufletului turburare. Dar numai sufletul smerit, care nu se socotește vrednic de vedenii, acela simte turburare sau frică de la lucrarea vrăjmășească; însă cel semeț poate să nu cerce nici o frică, nici chiar turburare, căci el dorește vedenii și se socotește vrednic de ele, și drept aceea vrăjmașul ușor îl înșală.

Cele cerești se cunosc prin Duhul Sfânt, iar cele pământești – cu mintea; dar cine dorește a cunoaște pe Dumnezeu prin a sa minte și prin știință, acela se află în înșelare, căci Dumnezeu se cunoaște numai prin Duhul Sfânt.

Dacă vezi cu mintea draci, smerește-te și încearcă să nu-i vezi, dar du-te degrabă la duhovnic sau la Bătrânul căruia te-ai încredințat. Duhovnicului spune-i toate, și Domnul te va milui, și te vei izbăvi de înșelare. Dar de vei gândi că în viața duhovnicească știi mai mult decât duhovnicul, și încetezi a-i mai spune la spovedanie ce se petrece cu tine, pentru această mândrie negreșit ți se va îngădui o oarecare înșelare, spre a te înțelepți.

Cu vrăjmașii luptă-te prin smerenie.

Când vezi că se luptă cu mintea ta o altă minte, atunci smerește-te, și lupta va înceta.

De ți se va întâmpla a vedea draci, nu te înfricoșa, ci smerește-te, și dracii se vor face nevăzuți. Dar de te va stăpâni frica, nu vei scăpa de o oarecare vătămare. Fii cu bărbăție. Adu-ți aminte că Domnul caută asupra ta, spre a vedea de nădăjduiești întru Dânsul.

De ai căzut în înșelăciune și voiești a te izbăvi de ea, nu dez-nădăjdui, căci iubește Domnul oamenii și-ți va da a te îndrepta, și vei avea odihnă de gândurile pe care le aduc vrăjmașii. Însă pentru ca sufletul să afle odihnă de la draci, trebuie să te smerești și să zici: «Sânt mai rău decât toți, și mai rău decât tot dobitocul și fiara sălbatecă», și te spovedește curat preotului, și dracii vor fi izgoniți.

Precum oamenii intră într'o casă și ies din ea, așa și gândurile de la draci vin, și din nou pot să se ducă, dacă tu nu le primești.

Dacă gândul îți spune să furi, iar tu îi faci ascultare, prin aceasta ai dat stăpânire dracului asupra ta. Dacă sufletul îți spune să mănânci mult, până la sațiu, și vei mânca mult, dracul iarăși va lua stăpânire asupra ta. Și astfel, de te va stăpâni gândul oricărei patimi, te vei face sălaș dracilor. Dar de vei aduce pocăința cuvenită ei se vor cutremura și vor fi nevoiți să se ducă.

Când plângem pentru păcate și ne smerim sufletul, nu avem vedenii, și nici sufletul nu le dorește, dar când părăsim plânsul și smerenia putem fi ademeniți de ele.

Multă vreme nu am știut de ce trebuie să-ți zdrobești sufletul, de vreme ce Domnul au iertat greșalele. Dar apoi am înțeles că cine nu are zdrobirea sufletului, nu poate rămâne statornic în smerenie, căci duhurile rele sânt mândre, ele și nouă ne însuflă mândrie, dară Domnul învață blândețea, smerenia și iubirea, iar prin acestea sufletul află odihna.

În lupta noastră trebuie să avem bărbăție. Domnul au zis Pro-rocului Ieremia: «Du-te, propovăduiește, și fii cu bărbăție, altminteri te voi pedepsi» (vezi. Ier. 1: 17: «Grăiește către ei toate câte voi porunci ție, nu te teme de fața lor, ca să nu te rușinez în-aintea ochilor lor»).

Domnul iubește sufletul bărbătos și înțelept, dar de nu avem nici una, nici alta, trebuie să cerem de la Dumnezeu și să facem ascultare de duhovnici: în ei viază harul Sfântului Duh. Mai cu seamă omul vătămat de lucrarea drăcească nu trebuie să se în-creadă în sine întru nimic, ci să asculte de duhovnic.

Necazurile sufletești ne vin din pricina mândriei; dar cele tru-pești adesea sânt îngăduite de Dumnezeu din dragoste pentru noi, precum a fost cu mult-răbdătorul Iov.

A desluși în sine mândria este lucru foarte anevoios. Dar iată unele semne: de năvălesc asupra ta vrăjmașii (dracii), sau de te chinuie gânduri rele, aceasta înseamnă că în tine nu este smere-nie, și deci, chiar de n'ai deslușit în tine mândria – smerește-te.

Dacă ești mânios sau, cum se zice, nervos, aceasta este o ade-vărată pacoste. Dacă cineva suferă de atacuri de furie sau de fri-că, aceste boli se lecuiesc printr'un duh smerit și pocăință, și prin a iubi pe fratele, și a iubi pe vrăjmași.

XVIII

TÂNGUIREA LUI ADAM

Adam, părintele întregii lumi, în rai a cunoscut desfătarea iubirii lui Dumnezeu, și de aceea, când a fost gonit din rai pentru păcat, și s'a lipsit de dragostea lui Dumnezeu, amar a suferit, și cu mare suspin se tânguia în toată pustia. Sufletul său era chinuit de gândul: «Pre iubitul Dumnezeu am întristat». Nu atâta îi părea rău după rai și după frumusețea lui, cât pentru că se lipsea de iubirea lui Dumnezeu care, în chip nesățios, în fiecare clipă trage sufletul către Dumnezeu.

Așa și tot sufletul care a cunoscut pe Dumnezeu în Duhul Sfânt, iar apoi a pierdut harul, gustă chinul lui Adam. Sufletul doare și amarnic se căiește când mănhește pe Domnul cel iubit.

Tânjea Adam pe pământ, și amarnic se tânguia, și pământul nu îi era drag. El se stingea după Dumnezeu și zicea:

«Tânjește sufletul meu duple Domnul, și cu lacrimi caut pre El. Cum să nu-L caut? Când eram cu El sufletul meu era vesel și liniștit, și vrăjmașul la mine nu ajungea; dar acum un duh rău a pus stăpânire asupra mea și îmi clatină și chinuie sufletul, și de aceea tânjește sufletul meu duple Domnul până la moarte, și râvnește duhul meu către Dumnezeu, și nimica pre pământ mă veselește, și de nimica voiește sufletul meu a se mângâia, ci dorește din nou a vedea pre El și a se îndestula întru Dânsul. Nu pot a-L uita nici o clipă, și se stinge sufletul meu duple Dânsul, și de multă durere cu suspin plâng: Miluiește-mă, Dumnezeule, zidirea Ta căzută ».

Așa se tânguia Adam, și lacrămile îi curgeau de pe față pe piept și pe pământ, și întreagă pustia îi auzea suspinurile; fiarele și pasările tăceau întristate; iar Adam se tânguia, căci pentru păcatul său toți pierduseră pacea și iubirea.

Mare era durerea lui Adam, dacă se izgonise din rai, dară când a văzut pe fiul său Avel ucis de fratele Cain, încă și mai mare i s'a făcut durerea, și se muncea cu sufletul, și se tânguia, și gândea: «Din mine vor izvorî și se vor înmulți noroade, și toate vor suferi și vor viețui în vrăjmășie, și se vor ucide unul pre altul». Și această durere a lui era adâncă precum marea, și a o înțelege poate numai cel al cărui suflet a cunoscut pe Domnul și cât de mult ne iubește El.

Și eu am pierdut harul, și împreună cu Adam strig:

«Milostiv fii mie, Doamne, dăruiește-mi duhul smereniei și al iubirii».

O, iubire a Domnului! Cine te-a cunoscut, neostoit te caută zi și noapte, și strigă:

«Tânjesc dupre Tine, Doamne, și cu lacrimi Te caut; cum nu Te voi căuta? Tu mi-ai dat a Te cunoaște în Duhul Sfânt, și această cunoaștere a lui Dumnezeu trage sufletul meu cu lacrimi a Te căuta».

Plânge Adam:

«Nu-mi este dorită pustia. Nu-mi sânt dragi munții înalți, nici lunca, nici pădurea, nici cântul pasărilor; nimica îmi este drag. Sufletu-mi zace în mare durere: scârbit-am pre Domnul. Și de m'ar lua Domnul din nou în rai, încă și acolo mă voi mâhni și voi plânge: pentru ce pre Dumnezeul cel iubit am întristat».

Pe Adam, după izgonirea sa din rai, sufletul îl durea și multe lacrimi vărsa el de mâhnire. Tot așa și tot sufletul ce a cunoscut

pe Domnul tânjește după Dânsul și zice:

«Unde ești, Doamne? Unde ești, Lumina mea? Căci Ți-ai ascuns fața de la mine, și sufletu-mi îndelung nu te vede, și tânjește după Tine, și cu lacrimi caută pre Tine».

«Unde este Domnul meu? Pentru ce nu Îl văd în sufletul meu? Ce Îl oprește a viia întru mine? Nu este dară întru mine a lui Hristos smerenie și iubirea pentru vrăjmași»

Dumnezeu este iubire fără sațiu, și a o înfățișa este cu neputință.

Umbla Adam pe pământ, și pentru multe durerile inimii sale plângea, iară cu mintea cugeta la Dumnezeu; iar când neputință trupul său, și nu mai putea vărsa lacrimi, duhul său și atuncea ardea pentru Dumnezeu, căci nu putea uita raiul și frumusețea lui; dar încă și mai mult sufletul lui Adam iubea pre Domnul, și în-săși puterea iubirii îl trăgea către Dânsul.

O, Adame, eu scriu, dară tu vezi că slabă este mintea mea și nu poate pricepe cum tânjeai tu după Dumnezeu și cum purtai osteneala pocăinței.

O, Adame, tu vezi că eu, fiul tău, pătimesc pre pământ. Puțin este în mine focul, și abia de nu se stinge dragostea mea.

O, Adame, cântă nouă cântul Domnului, ca să se veselească sufletul meu de Domnul și să se scoale a lăuda și a slăvi pre El, precum slăvesc pre Dânsul în ceruri Heruvimii și Serafimii, și precum toate cinurile cereștilor Îngeri cântă Lui întreit-sfânta cântare.

O, Adame, părintele nostru, cântă nouă cântul Domnului, ca să auză întreg pământul, și ca toți fiii tăi să-și înalțe mintea către Dumnezeu, și să se îndulcească de glasurile cereștii cântări, și să-și uite amarul pre pământ.

Duhul Sfânt este iubire și desfătare sufletului, minții și tru-

pului. Și cine a cunoscut pe Dumnezeu în Duhul Sfânt, cu nesațiu râvnește zi și noapte către Dumnezeu cel viu, căci iubirea lui Dumnezeu este dulce foarte. Dar când sufletul pierde harul, atunci din nou cu lacrimi caută pe Duhul Sfânt.

Dară cine nu a cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt, acela nu poate cu lacrimi a-L căuta, și sufletul lui totdeauna este luptat de patimi; mintea-i cugetă cele pământești, și nu poate ajunge la vedenie și a cunoaște pe Iisus Hristos. El se cunoaște în Duhul Sfânt.

Adam a cunoscut pe Dumnezeu și raiul, și după cădere cu lacrimi căuta pre El.

- O, Adame, părintele nostru, spune nouă, fiilor tăi, despre Domnul. Sufletul tău a cunoscut pre Dumnezeu pre pământ, cunoscut-a și raiul, și desfătarea lui, și veselia, iar acum viețuiești în ceruri și vezi slava Domnului. Spune nouă cum se proslăvește Domnul nostru pentru ale Sale patimi, și cum sânt cântecele cântate în ceruri, și cât de dulci sânt acele cânturi, căci ele se cântă în Duhul Sfânt.

Spune nouă pentru slava Domnului, și cât este El de milostiv, și cât iubește El a Sa zidire.

Spune nouă și pentru Preasfânta de-Dumnezeu-Născătoare, cum este Ea mărită în ceruri, și cu ce cântări se fericește.

Spune nouă cum se bucură acolo Sfinții, și cum strălucesc ei cu harul; cum iubesc ei pre Domnul, și cu ce smerenie înaintestau lui Dumnezeu.

O, Adame, mângâie și îmbucură întristate sufletele noastre. Povestește nouă, ce vezi tu în ceruri?...

Ce dară taci?... Iată întreg pământul întru scârbe zace...

Au doară tu, din dragoste de Dumnezeu, nu poți nici să-ți mai amintești de noi?

Au doară vezi pre Născătoarea-de-Dumnezeu în slavă și nu te poți smulge de la acea vedenie, și nu voiești a spune nouă, celor mânăniți, cuvânt duios, spre a uita amarul pre pământ?

O, Adame, părintele nostru, tu vezi durerea fiilor tăi pre pământ. Ce dară taci?

Grăiește Adam:

- Feții mei, nu căutați către mine. Eu nu pot a mă smulge de la iubirea lui Dumnezeu spre a grăi cu voi. Sufletu-mi este rănit de iubirea Domnului și se veselește de frumusețea Lui, și cum mi-aș putea aduce aminte de pământ? Cine viază înaintea Feței Stăpânului nu pot cugeta cele pământești.

- O, Adame, părintele nostru, părăsindu-ne-ai pre sirimani tăi. Și doară în amar petrecem pre pământ. Spune nouă, ce să facem spre a plăcea lui Dumnezeu? Caută asupra fiilor tăi risipiți în tot pământul, risipiți cu mintea lor. Mulți uită pre Dumnezeu, în întunec vițuiesc și merg în prăpastia iadului.

- Nu mă turburați. Eu văd pre Maica Domnului în slavă, și cum pot eu a mă smulge și a grăi cu voi? Eu văd pre Sfinții Proci și Apostoli, iar ei toți sânt asemenea Domnului nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu.

Eu umblu prin grădinile raiului și pretutindenea văz slava Domnului, căci Domnul este întru mine, și m'au făcut asemenea Lui. Așa proslăvește Domnul pre om, cât îl face asemenea Lui.

- O, Adame, doară noi sântem fiii tăi. Spune nouă, carii ne mâhnim pre pământ, cum să moștenim raiul, ca și noi, asemenea ție, să vedem slava Domnului. Sufletul nostru tânjește duple Domnul, tu însă în ceruri viezi și te bucuri de slava Domnului; rugămu-te, mângâie pre noi.

- Ce înălțați către mine glasul, feții mei? Domnul vă iubește și au dat vouă poruncile. Păziți pre le, iubiți-vă unul pre altul, și veți afla odihnă în Dumnezeu. Căiți-vă în tot ceasul pentru căderile voastre, spre a putea întâmpina pre Domnul. Domnul au zis: «Pre carii Mă iubesc, Eu iubesc, și pre carii Mă proslăvesc, proslăvesc».

- O, Adame, roagă-te pentru noi, fiii tăi. De multe scârbe mâhnit este sufletul nostru.

- O, Adame, părintele nostru, tu vițuiești în ceruri, și vezi pre

Domnul șezând în slavă de-a dreapta lui Dumnezeu-Tatăl. Tu vezi pre Heruvimi și pre Serafimi, și pre toți Sfinții, și auzi cântările cerești, de dulceața căroră sufletul tău a uitat pământul. Noi însă ne măhnim pre pământ și mult tânjim după Dumnezeu. Puțin este întru noi focul, ca înflăcărat să iubim pre Domnul. Însuflă-ne, ce sântem datori a face spre a afla raiul?

Răspunde Adam:

- Nu căutați către mine, feții mei, căci eu, din desfătăciunea iubirii lui Dumnezeu, nu pot să-mi amintesc pământul.

- O, Adame, tânjesc sufletele noastre, și durerile ne-au îngreuiat. Spune nouă cuvânt de mângâiere. Cântă nouă din cântările carile tu auzi în ceruri, ca să le auză tot pământul, și oamenii să-și uite amarul... O, Adame, întristați sântem foarte.

- Nu căutați către mine. Vremea durerilor mele a trecut. De frumusețea raiului și de îndulcirea Duhului Sfânt nu îmi mai pot aduce aminte de pământ. Dară zic vouă: Iubește pre voi Domnul, și voi în iubire să viețuiți, fiți ascultători stăpânilor, smeriți-vă inimile, și Duhul Sfânt va via întru voi. El vine lin în suflet, și împarte pace, și fără cuvinte poartă mărturie pentru mântuire. Cântați lui Dumnezeu în dragoste și în smerenia duhului, căci Domnul se bucură de aceasta.

- O, Adame, părintele nostru, ce dară vom face? Noi cântăm, dară nu este întru noi iubire, nici smerenie.

- Căiți-vă înaintea Domnului și cereți. El iubește pre om și toate dăruiește. Și eu mult m'am căit, și mult m'am întristat, căci pre Dumnezeu am scârbit, căci pentru păcatul meu s'a pierdut pacea și iubirea pre pământ. Lacrămile curgeau pre fața mea și-mi udau pieptul și pământul, și pustia auzea suspinurile mele. Voi nu puteți cuprinde durerile mele, nici cum mă tânguiam eu după Dumnezeu și rai. În rai fusesem bucuros și vesel: Duhul lui Dumnezeu mă veselea și suferințe nu cunoșteam nici una. Dară când m'am izgonit din rai, frigul și foamea mă munceau; fiarele și pasările, ce îmi erau blânde în rai și mă iubeau, se sălbăticiră, începură a se teme și a fugi de mine. Gânduri urâte mă sfâșiau; soa-

rele și vântul mă ardeau; ploaia mă uda; boalele și toate durerile pământului mă chinuiau, dară eu toate am răbdat și cu tărie am nădăjduit în Dumnezeu.

Iară voi purtați-vă ostenelile pocăinței: iubiți durerile, uscați-vă trupurile, smeriți-vă și iubiți pre vrăjmași, spre a sălășlui în voi Duhul Sfânt, și atunci veți cunoaște și veți afla Cereasca Împărăție.

Dară către mine nu căutați: acum, de dragostea lui Dumnezeu, uitat-am pământul și tot ce este întru dânsul, uitat-am până și raiul meu cel pierdut, căci văd slava Domnului, și slava Sfinților, carii, de lumina feței lui Dumnezeu, ei înșiși strălucesc, asemenea Lui.

- O, Adame, cântă nouă cerescul cânt, ca să auză tot pământul și să se îndulcească de pacea iubirii de Dumnezeu. Dorim a auzi acele cântări: dulci sânt ele, căci se cântă în Duhul Sfânt.

Adam a pierdut pământescul rai, și plângând îl căuta: «Raiul meu, raiule, preafrumosul meu rai». Domnul însă, prin dragostea Sa, i-au dat pe cruce un alt rai, mai bun decât cel dinainte, în ceruri, unde este Lumina Sfintei Treimi.

Ce vom da noi Domnului pentru dragostea Sa către noi?

XIX

ISTORISIRI DIN EXPERIENȚE TRĂITE, ȘI DESPRE UNELE ÎNTÂLNIRI ȘI CONVORBIRI CU NEVOITORI

Din copilărie sufletu-mi iubea a gândi cum S'au înălțat Domnul la cer pe nouri și cum Maica Domnului și Sfinții Apostoli au văzut acea înălțare. Dar când am pierdut harul lui Dumnezeu (în anii tinereții) sufletul mi s'a sălbăticit și s'a robit de păcate, și doar arareori își aducea aminte de înălțarea Domnului. Dar apoi sufletul meu și-a cunoscut păcatele, și foarte m'am mâhnit că am întristat pe Domnul și am pierdut îndrăzneala către Dumnezeu și către Maica Domnului, și mi s'a făcut urâcios păcatul, și am hotărât să intru în Mănăstire ca să cer lui Dumnezeu iertarea, și mi-am pus în suflet să cerșesc lui Dumnezeu, ca Milostiv Domnul să îmi ierte păcatele.

După ce am săvârșit armata am intrat în Mănăstire și curând m'au năpădit gânduri care din nou mă alungau în lume să mă înșor; eu însă hotărât mi-am zis în suflet: «Muri-voi aci pentru păcatele mele». Și am început să mă rog cu tărie ca Domnul să ierte mulțimea păcatelor mele.

Odată am fost năpădit de duhul deznădejdiei: mi se părea că Dumnezeu mă părăsise cu totul, și că nu mai este mântuire pentru mine, și că limpede se vede în suflet vecinica pierzanie. Și am simțit în suflet că Dumnezeu este nemilostiv și de neînduplecat. Aceasta s'a îndelungat vreme de un ceas sau ceva mai mult. Duhul acesta este atât de greu și de chinuitor, că este cum-

plit și să-ți amintești de el. Sufletul nu are putere a-l purta multă vreme. În astfel de clipe poți pieri pentru vecie. Milostiv Domnul au îngăduit duhului răutății să ducă o astfel de luptă cu sufletul meu.

A trecut puțină vreme; m'am dus în biserică la vecernie, și căutând către icoana Mântuitorului am zis:

«Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă, pre păcătosul» .

Și la aceste cuvinte am văzut în locul icoanei, viu, pe Domnul, și harul Sfântului Duh mi-a umplut sufletul și întreg trupul. Și așa în Duhul Sfânt am înțeles că Iisus Hristos este Dumnezeu, și dulce îmi doream să sufăr pentru Hristos.

Din vremea când am cunoscut pe Domnul, sufletul meu trage către Dânsul și nimic mă mai veselește pe pământ. Ci singura mea veselie este Dumnezeu. El îmi este bucuria; El – puterea mea; El – înțelepciunea mea; El – bogăția mea.

Dumnezeule, luminează pre noi cu Duhul Tău cel Sfânt, ca toți să înțelegem a Ta iubire.

Domnul ne-au arătat prin tâlharul și prin fiul cel pierdut cum El cu dragoste întâmpină pe păcătosul ce se pocăiește. Scris este că «Tatăl l-a văzut de departe, și i s'a făcut milă de el, și alergând i-a căzut pe grumaz și l-a sărutat», și nu l-a dosădit întru nimic, ci a junghiat vițelul cel îngrășat și a poruncit tuturor să se veselească. Astfel este mila și dragostea lui Dumnezeu. Însă Domnul pare nemilosârd omului păcătos, pentru că nu are har în sufletul lui.

Un începător, aci la Athos, în Mănăstirea Sfântului Pantelei-

mon, s'a învățat neîncetat a se ruga lui Dumnezeu ca să i se ierte păcatele. Și a început a cugeta pentru Împărăția Cerească, și gândea: «Eu poate mă voi mântui, dacă mă rog osârduitor lui Dumnezeu, ca El să-mi ierte păcatele, dar dacă în rai nu-mi voi vedea părinții, mă voi mâhni pentru ei, căci îi iubesc. Atunci ce rai îmi va fi acela, dacă, fiind acolo, mă voi mâhni pentru părinții mei care poate se vor afla în iad?»

Acest începător păcătos gândea despre Împărăția Cerească: «Precum pe pământ praznicul nu este vesel dacă nu sânt acolo părinții și rudeniile, așa și în rai, de nu-mi voi vedea părinții pe care îi iubesc, dureros îmi va fi».

Astfel a gândit el timp de o jumătate de an. Și într'o zi, în vremea vecerniei, începătorul a ridicat ochii asupra icoanei Mântuitorului, și puțin s'a rugat, cinci cuvinte: «Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă, pre păcătosul», și vede că icoana s'a preschimbat în Mântuitorul cel Viu, și s'a umplut sufletul și trupul începătorului de o negrăită îndulcire, iar sufletul lui în Duhul Sfânt a cunoscut pe Domnul nostru Iisus Hristos, iar Domnul este milostiv și de o frumusețe și blândețe de negrăit, și s'a luminat sufletul cu înțelegerea că de dragostea lui Dumnezeu nu mai poate omul să-și aducă aminte de nimenea, și de atunci îi arde sufletul de iubire pentru Domnul.

Slavă, Doamne, milosârdiei Tale. Tu dai sufletului a cunoaște cât iubești Tu zidirea, și sufletul a cunoscut pe Stăpânul și Făcătorul său.

Domnul au dat sufletului omului îndestulată cunoaștere despre Sine, iar sufletul a iubit pe Făcătorul său și se bucură foarte. «Milostiv este Domnul nostru». Și la acest hotar încetează gândul.

Sufletul este îndestulat întru Stăpânul, iar Acesta îi dă odihnă, și petrecând întru Dumnezeu pământul este uitat, și numai pe Unul Domnul iubește sufletul, și întru nimic înafara Ziditorului află odihnă, însă uneori varsă fierbinți lacrimi: «De ce pre atât de

milostivul Dumnezeu am măhnit?».

Domnul au chemat un suflet păcătos la pocăință, iar el s'a întors către Domnul, și Acesta Milostiv l-au primit și i s'au arătat.

Și sufletul omului a cunoscut pe Dumnezeu, pe Dumnezeul cel milostiv și îndurat și preadulce, și L-a iubit până într-un sfârșit, și din multa și fierbinte dragoste râvnește cu nesațiu către Dânsul, și nu-L poate uita, căci focul iubirii pentru Dumnezeu nu dă sufletului să-L uite nici ziua, nici noaptea, nici măcar pentru o clipă.

Și dacă se împruținează în suflet harul, nu știu cu ce voi ase-măna atunci tristețea sufletului; o, cum cere el iarăși de la Dumnezeu acel har pe care-l gustase.

Uimitor îmi este că Domnul nu au uitat pe mine, căzută zidirea Sa. Unii deznădăjduiesc, crezând că Domnul nu le va ierta greșalele. Astfel de gânduri sânt de la vrăjmașul. Domnul este atât de mult milostiv, că nici nu ajungem să o înțelegem. Cel al cărui suflet s'a umplut de dragostea lui Dumnezeu în Duhul Sfânt, acela știe cum iubește Domnul pe om. Dară când sufletul pierde acea dragoste, se îndurerează și tânjește, iară mintea-i nu voiește la nimic a se opri, ci caută numai pe Dumnezeu.

Un diacon mi-a povestit:

«Mi s'a arătat satana și mi-a zis: „Eu iubesc pe cei mândri și ei ai mei sânt. Tu ești mândru, și te voi lua”. Dar eu i-am răspuns satanei: „Eu sânt mai rău decât toți”; și satana s'a făcut nevăzut».

Și mie mi s'a întâmplat ceva asemănător când mi s'au arătat

draci. M'am speriat puțin, dar am zis:

- Doamne, Tu vezi că dracii nu mă lasă să mă rog. Însuflă-mi ce trebuie să fac ca dracii să se depărteze de la mine.

Și Domnul grăiește în sufletul meu:

- Sufletele mândre totdeauna pătimesc de la draci.

Și I-am zis:

- Doamne, înțelepțește-mă ce trebuie să gândesc, ca sufletul să mi se smerească.

Și primesc răspuns în suflet:

«Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui».

De atunci am început să fac așa, și sufletul meu a aflat odihnă în Dumnezeu.

Sufletul meu de la Domnul învață smerenia. Domnul în chip de necuprins mi S'au arătat, și mi-au desfătat sufletul cu iubire, dar apoi S'au ascuns, și sufletul acum trage către Dânsul zi și noapte. El Milostivul, Bunul Păstor, m'au căutat, pre oaia Sa cea rănită de lupi, și i-au gonit.

Cunoaște sufletul meu mila Domnului către omul păcătos, și adevăr scriu înaintea feței lui Dumnezeu, că noi toți, păcătoșii, ne vom mântui, și nici un suflet va pieri dacă se pocăiește, căci Domnul este atât de bun din fire că nici un cuvânt nu o poate înfățișa.

Întoarce-te cu sufletul către Domnul și spune: «Doamne iartă-mă», și să nu cugeți că Domnul nu va ierta: milostivirea Lui nu poate să nu ierte, iar El de îndată iartă și sfințește. Astfel învață Duhul Sfânt în Biserica noastră.

Domnul dragoste este. «Gustați și vedeți că bun este Domnul», zice Scriptura (Ps. 33). Sufletul meu a gustat acea bunătate a Domnului, și râvnește duhul meu către Dumnezeu zi și noapte neostoit. Mă pun să scriu despre iubirea lui Dumnezeu; nu aflu sațiu întru aceasta, căci sufletul îmi este robit de pomenirea Dumnezeului Atotțiitor.

De la Duhul Sfânt izvorăște iubirea, și fără această iubire nimeni nu poate înțelege cele pentru Dumnezeu cum se cuvine. În Duhul Sfânt se cunoaște dragostea lui Dumnezeu pentru noi, pe care Domnul o varsă asupra robilor Săi, ca ei să se roage pentru norod. Iar eu nu aș fi știut aceasta, de nu m'ar fi învățat harul. Dară voi să nu credeți că eu sânt într'un mare har, sau că sânt în înșelare. Nu. Eu doar am cunoscut harul desăvârșit, dar viețuiesc mai rău decât ultimul țărănuș întunecat. Eu sânt shimonah, dar nevrednic de o asemenea chemare. Nu am altă dorință decât a mă mântui, nevoiește însă – niciuna. Dar Domnul mi-au dat a gusta harul Sfântului Duh, care învață sufletul a cunoaște calea lui Dumnezeu ce duce la Împărăția Cerească.

Mă doare că viețuiesc negrijuliu, dar mai mult nu pot. Știu că sânt un om cu mintea îngustă, fără carte și păcătos, dar iată Domnul iubește și pe unii ca aceștia, și pentru aceea din răspuțeri trage sufletul a lucra Lui.

O, câtă este mila lui Dumnezeu! Eu sânt un om atât de urâcios și rău, dară Domnul atât de mult mă iubește. Ci El este Însăși Iubirea, și pe toți iubește așa, și milostiv cheamă către Dânsul: «Veniți către Mine, toți cei osteniți și împovărați, și Eu voi odihni pre voi». Această odihnă în Duhul Sfânt o primește sufletul smerit pentru pocăință.

Noi sântem acum monahii cei de pe urmă. Dar și acum sânt nu puțini nevoitori pe care i-au ascuns Domnul, căci ei nu fac minuni vădite, dar în sufletele lor zilnic se săvârșesc uimitoare minuni, doar că oamenii nu știu să le vadă. Iată minune: când sufletul înclină către mândrie el cade în întunecare și negrijanie; dar când se smerește, vine bucurie, și umilință, și lumină.

Cine nu se nevoiește, cine nu curat se căiește, nu cunoaște a-

ceasta, el harul nu îl simte. Dar Domnul în chip milostiv au dat oamenilor pocăință, iar prin pocăință se mântuiesc toți, până la cel mai de pe urmă.

Celor cu har vrăjmașii le aduc laude, iar când sufletul se lasă îmbiat de ei, prin aceasta pierde harul. Și simte sufletul că harul se depărtează, dar la început nu înțelege că este din pricina mândriei, și abia după o îndelungă luptă se învață smerenia.

Când pierd harul, foarte mă întristez sufletește, și grăiesc:

- De ce pentru neascultare am pierdut eu pe Domnul? O, când se va satura din nou sufletul meu de iubirea lui Dumnezeu? Când se va bucura din nou întru Domnul? Când se va veseli din nou inima mea, și se va umple de înțelepciunea lui Dumnezeu, ca să mă iubească precum au iubit pe Prorocul David pentru blândețea lui, sau pe Moisi pentru că a fost credincios în casa Domnului (Evr. 3: 5)?

Domnul nesfârșit de mult ne iubește. Aceasta se vede din Sfânta Scriptură și din cercarea noastră. Sufletul meu greșeste zi și noapte cu gândul, dar de cum zic: «Iartă mie, Doamne, că neputincios sânt eu foarte, și dăruiește mie pacea Ta carea dai robilor Tăi», îndată sufletul află pace.

Domnul au zis: «Feriți cei de pace făcători». Și mi-a venit gândul: În parte mă voi liniști, iar în parte voi împăciui pe oameni. Și m'am așezat lângă un frate supărat, Shimonahul ..., și am început să vorbesc cu el, încercând să-l înduplec să trăiască în pace

cu toți și tuturor să ierte. El m'a răbdât câtăva vreme, dar apoi așa s'a înfuriat pe mine, că am fugit din chilie și de-abia am scăpat de el, și mult am plâns înaintea lui Dumnezeu că nu s'a păstrat pacea. Și am înțeles că trebuie căutată voia lui Dumnezeu, și a trăi precum voiește Domnul, iar nu a născoci propriile nevoiște. Și mult am greșit întru aceasta. Citesc ceva: mi se pare că bine ar fi să fac astfel – dar de fapt iese altceva.

Greu este să trăiești fără povățuitor. Sufletul necercat nu înțelege voia lui Dumnezeu, și prin multe dureri trebuie să treacă până să se învețe smerenia.

La început, când eram încă un tânăr începător, am spus duhovnicului că promisem un gând de curvie, și duhovnicul mi-a răspuns: «Niciodată să nu primești»; iar de atunci au trecut patruzeci și cinci de ani, și nici o singură dată nu am mai primit gând de curvie, niciodată pe nimeni m'am mâniat, căci sufletul meu își amintește de dragostea Domnului și de îndulcirea Duhului Sfânt, și uit de ocări.

Acum cincisprezece ani Părintele Igumen (Arhimandritul Mîsail) a trimis pe Părintele S. cu ascultarea pe corabie, dar el s'a împotrivit; a zis: «Nu mă duc». Atunci Igumenul l-a întrebat: «Și unde vrei să mergi?» Părintele S. răspunde: «Să tai lemne în pădure»; și când s'a dus, îndată a căzut peste el un copac, și apoi multă vreme a trebuit să zacă în bolniță, și s'a pocăit de neascultare.

Dar iată că și eu odată mi-am cerut o ascultare după voia mea. Eram în iconomat și am vrut să merg să mă liniștesc la Vechiul Russikon. Acolo țineau post neîntrerupt; toată săptămâna mâncau fără untdelemn, afară de Sâmbătă și Duminică, și din pricina postului puțini închinători mergeau acolo. Arhondar era atunci

Părintele Serapion, care nu mânca decât pâine și apă; iar după el a devenit arhondar Părintele Onisifor. Acesta atrăgea la sine pe oameni prin blândețea și smerenia sa, și prin darul cuvântului. Era atât de blând și de smerit, că și fără cuvânt, doar uitându-te la el te îndreptai. Așa fire liniștită și sănătoasă avea. Am viețuit lângă dânsul multă vreme. Shimonahul Savin șapte ani nu s'a întins pe laviță. Părintele Dosithei era întru toate pildă de monahism. Părintele Antonie, shimonah, avea darul pocăinței. El mi-a spus: «Mulți ani nu am știut cum lucrează harul, dar acum știu». Primea harul când ședea în trapeză.

Tot acolo era Shimonahul Israil. El a văzut-o pe Maica Domnului. Era foarte bătrân, și pe când încă viețuia în Rusia s'a dus la Cuviosul Serafim din Sarov și l-a prins încă în viață. Părintele locuia într'o căsuță aflată acolo unde sânt acum grădinile de zarzavat; acolo era iarbă și noi o coseam. Odată m'am dus la el: ședea pe o băncuță sub un stejar înverzit. Era înalt de statură, uscățiv de felul lui; ședea cu mătăniile în mână. Eram tânăr monah; m'am dus la el, i-am făcut metanie adânc, cucernic, și i-am zis: «Binecuvântă, Părinte». Iar el a zis duios: «Dumnezeu să te binecuvânte, copile al lui Hristos». Eu îi zic: «Părinte, sânteți singur aci; bine trebuie să fie să vă îndeletniciți cu rugăciunea minții». Iar el răspunde: «Rugăciune fără-de-minte nu există, dar vezi, noi sântem fără-de-minte». Mi s'a făcut rușine și n'am îndrăznit să-l mai întreb ceva, dar nici cuvintele lui nu le-am înțeles. Însă mai târziu am înțeles că «noi sântem fără minte» fiindcă nu ne pricepem cum să trăim așa cum se cuvine, și cum să lucrăm lui Dumnezeu. Pe lângă Starețul Israil, la noi în Mănăstire mai erau încă doi care merseseră la Cuviosul Serafim: Părintele Savin și Părintele Serafim; și amândoi erau din Tambov.

Iată, la acești nevoitori voiam eu să mă duc, să viețuiesc cu ei, și stăruitor am cerut aceasta Igumenului, lăsându-mi iconomatul. Dar lui Dumnezeu nu I-au fost plăcut ca eu să viețuiesc acolo, și după un an și jumătate m'au adus din nou la vechea ascultare, deoarece mă pricepeam la zidiri; iar pentru de-sine-rânduiala m'au

pedepsit Domnul, și la Russikon am răcit la cap, și până acum neîncetat mă doare.

Așadar, trebuie să cunoaștem voia lui Dumnezeu prin Igumen, și nu să stăruim de la sine pentru ceva.

Dragostea lui Dumnezeu dă putere a petrece noaptea întreagă în rugăciune, dar iată eu, neputinciosul, am slăbit din pricina durerilor de cap și trebuie să mă odihnesc. Datu-mi-s'a durerea de cap fiindcă am stăruit asupra propriei dorințe și am ieșit din iconomat la pustie, spre a avea mai multă slobozenie pentru rugăciune; Domnul însă voia ca toată viața să mi-o petrec în Mănăstire ca iconom.

De două ori am fost pus la zidiri, o dată ca mai-mare peste iconomi, dar n'am primit, și pentru aceea m'au pedepsit Dumnezeu. De-abia apoi am înțeles că de fiecare este nevoie la locul lui, și toți se mântuiesc, neținând seama de cin.

Când Soborul (bătrânilor Mănăstirii) m'a pus iconom în locul Părintelui Severian, venind în chilie am început să mă rog:

«Doamne, Tu îmi încredințezi grija pentru marea noastră Mănaștere; ajută-mă să port cum se cuvine această sarcină».

Și primesc în suflet răspuns: «Adu-ți aminte de harul Sfântului Duh și străduiește-te să-l dobândești».

Întristează-se sufletul meu. Din pricina durerilor nu pot sluji Domnului. Durerea de cap mă chinuie, iar harul acela care covârșește durerea nu este cu mine. Când harul este din belșug, atunci sufletul dorește suferințele. Astfel, mucenicii aveau har din

belșug, iar trupul lor se bucura împreună cu sufletul atunci când erau chinuiți pentru Domnul cel iubit. Cel ce a gustat un asemenea har știe despre aceasta, dară noi trebuie să răbdăm durerile.

Durerile și sărăcia smeresc omul până în sfârșit. M'am dus la Părintele S..., care era bolnav, și îl întreb: «Cum mai ești?». Iară el, îngreuiat de boală, în loc de răspuns și-a trântit fesul pe podea. Eu îi zic: «Mulțamește lui Dumnezeu pentru boală, altfel rău vei muri. Uite, te vor tunde în shimă, va veni harul și te va mângâia în dureri».

Când l-au tuns în shimă, a doua zi m'am dus la dânsul să-l cercetez, și-l întreb: «Cum mai ești?»; iar el cu bucurie a răspuns:

- Ca la sfântul Botez mi-au dat Domnul harul Său în dar.

Și de atunci ușor și-a purtat boala, și s'a săvârșit cu multă pace, căci îndulcirea Duhului Sfânt covârșește toată îndulcirea lumii.

Domnul dă păcătosului harul Sfântului Duh, și de aceea puternică este credința noastră. Și ce mulțămită vom aduce Domnului pentru a Sa iubire pe care o simțim în fiecă zi și ceas?

Am întrebat un tânăr shimnic, au nu cumva își pierduse harul carele se dă la tunderea în shimă? Iar el era în shimă doar de douăsprezece zile. Mi-a spus:

- Măcar că sânt bolnav, dar simt în sufletul meu harul lui Dumnezeu.

Au trecut încă zece zile și din nou l-am întrebat aceeași, iar el cu fața veselă mi-a răspuns:

- Slavă lui Dumnezeu, simt mila Domnului.

Am cercat-o și pe aceasta: când sufletul meu și-a pierdut smerenia m'am făcut mândru, dar sufletu-mi își amintea de smerenia lui Hristos și înseta după dânsa; și am început să cerșesc lui Dum-

nezeu să mă ierte, și să mă curețe de duhul mândru, și să-mi dăruiască pacea. Iară când sufletul meu a început să urască păcatele, atunci Duhul Sfânt m'au învățat rugăciunea neîncetată și dragostea. Și știind cât de mult iubește Domnul norodul Său, și în-deosebi pe cei morți, în fiecare seară vărsam pentru ei lacrimi. Mă doare că oamenii se lipsesc de un Domn atât de Milostiv. Și odată am spus duhovnicului:

- Mă doare pentru oamenii care se chinuiesc în iad, și în fiecare noapte plâng pentru ei, și atâta mi se îndurerează sufletul încât mi se face milă până și de draci.

Și duhovnicul mi-a spus că această rugăciune este de la harul lui Dumnezeu.

Un nevoitor m'a întrebat: «Îți plângi tu păcatele?» Eu îi zic: «Destul de puțin, dar pentru cei morți mult mă tânguiesc». Atunci el îmi spune: «Tu să plângi pentru sineți, iar pe ceilalți Domnul va milui. Așa spunea Igumenul Macarie». I-am făcut ascultare, și am început să fac precum îmi spusese, am încetat să plâng pentru cei morți, dar și lacrimile pentru sinemi au încetat.

Am vorbit despre aceasta unui alt nevoitor care avea darul lacrimilor. El iubea să cugete la patimile Mântuitorului, cum Domnul, Împăratul Slavei, atât de mult au suferit pentru noi, și zilnic vărsa multe lacrimi. L-am întrebat pe acest nevoitor: «Să mă rog oare pentru cei morți?» El a suspinat și a zis: «Eu, dacă mi-ar fi cu putință, pe toți i-aș lua din iad, și de-abia atunci s'ar liniști sufletul meu și s'ar bucura».

Și zicând aceasta a făcut cu mâinile o mișcare ca și cum ar aduna snopii de pe ogor, și lacrimi curgeau din ochii lui.

După aceasta nu am mai încetat rugăciunile pentru cei morți, și lacrimile mi s'au întors, și mult mă tânguiam rugându-mă pentru ei.

Viața mi-am petrecut-o și în bine și în păcate, și de-a lungul a

șasezeci de ani am cunoscut ce putere are obișnuința. Și sufletul și mintea pot dobândi obișnuință. Și cu ce se obișnuiește omul, aceea va și face. De se obișnuiește cu păcatul, neîncetat va înclina către păcat, și dracii îl vor ajuta într'acolo; dar dacă se obișnuiește cu binele, Dumnezeu îi va ajuta și va împreună-lucra cu harul Său.

Astfel, de te vei obișnui neîncetat a te ruga, a iubi pe aproapele și a plânge în rugăciune pentru întreaga lume, și sufletul va înclina spre rugăciune, lacrimi și iubire. Iar de te obișnuiești să dai milostenii, să fii ascultător, deschis în spovedanie față de părintele duhovnicesc, așa vei și face mereu, și în aceasta vei afla odihnă în Dumnezeu.

Sufletul care iubește a osândi pe ceilalți sau care este neascultător sau neînfrânat, sau care și-a părăsit pocăința, nu va putea scăpa de capcanele dracilor și a se slobozi de gânduri rele; dar de va plânge pentru păcatele sale și va iubi pe fratele, Domnul îi va da lacrimi pentru întreaga lume.

«O, Doamne, dă mie lacrimi, ca sufletul meu să plângă din dragoste pentru fratele zi și noapte».

Și iată, Dumnezeu ascultă rugăciunea, și dă sufletului **multe lacrimi**.

Se bucură Domnul nostru când noi, în rugăciune pentru oameni, vărsăm lacrimi din dragoste, și milostiv ne aude.

Într'o zi mergeam peste câmp de la tabăra din Ustijorsk, unde se afla batalionul nostru de geniu, către satul Kolpino, ca să pun la poștă niște bani pe care voiam să-i trimit la Sfântul Munte; pe cale a alergat drept spre mine un câine turbat, și când era foarte aproape de mine am spus doar atât: «Doamne miluiește», și la a-

ceste cuvinte o oarecare putere a aruncat în laturi câinele, ca și cum s'ar fi împiedecat de ceva, și trecând pe lângă mine s'a îndreptat spre Kolpino. Acolo pe mulți a mușcat, și mult rău a făcut oamenilor și dobitoacelor.

Din această întâmplare am cunoscut cât de aproape este Domnul de omul păcătos și cât de curând îi aude rugăciunea.

Odată, fără vreo nevoie, am omorât o muscă, și săraca se târa pe pământ rănită și cu măruntaiele ieșite afară, și trei zile și trei nopți am plâns pentru cruzimea mea față de zidire, și până astăzi îmi amintesc de acea întâmplare.

La mine la magazie s'au aciuit cumva niște lilieci, iar eu am vărsat apă clocotită peste ei, și din nou multe lacrimi am vărsat pentru aceasta, iar de atunci niciodată nu am mai supărat vreo făptură.

Odată, mergând de la Mănăstire către Vechiul Russikon, am văzut pe cale un șarpe omorât, tăiat în bucățele, și fiecare bucățică se zbătea cu strânsori, și mi s'a făcut milă de întreaga zidire și de toată făptura ce suferă, și mult am plâns înaintea lui Dumnezeu.

Duhul lui Dumnezeu învață sufletul a iubi tot ce este viu, cât nici frunza verde de pe creangă voiește a vătăma, nici floarea de pe câmp voiește a calca. Astfel Duhul lui Dumnezeu învață dragostea față de toate și sufletul împreună-pătimeste cu fiecă făptură. Iubește până și pe vrăjmași, și îl doare chiar și pentru draci, căci ei au căzut din bine.

De aceea Domnul ne-au și poruncit a iubi pe vrăjmași, iar Duhul lui Dumnezeu dă puterea a-i iubi. Iar dacă sântem neputincioși, și nu este în noi dragoste, să cerem fierbinte Domnului și Preasfintei Sale Maici, și tuturor Sfinților, și întru toate ne va ajuta Domnul Care atât de mult ne iubește; iar când se atinge El de suflet și de trup, totul în noi se schimbă, și se face mare bucu-

rie în suflet, căci cunoaște pe Făcătorul lui și a Sa necuprinsă milosârdie.

Sânt oameni care se alipesc de animale, le mângâie și le alintă, și vorbesc cu ele, și au părăsit dragostea pentru Dumnezeu, și astfel se pierde dragostea dintre frați pentru care Hristos au murit în mari suferințe. Nu este înțelept a face astfel. Animalului și dobitoacului a-i da mâncare, a nu-l bate – în aceasta stă mila omului față de ele; dar a se alipi de ele, a le iubi, a le mângâia și a le vorbi este semnul neînțeleptiei sufletești.

Sufletul ce a cunoscut pe Domnul stă pururea înaintea Lui în dragoste și temere – și, din această stare, cum să iubești, să mângâi și să vorbești cu dobitoacele, cu pisicile, cu câinii? Înseamnă că omul a uitat porunca lui Hristos de a iubi pe Dumnezeu din toată inima, din tot sufletul, din tot cugetul.

Fiarele, dobitoacele și toate vietățile sânt țărână, iar noi nu trebuie să ne alipim mintea de țărână, ci din toată puterea minții să iubim pe Domnul, pe Preacinstită Maica Sa, pe Ocrotitorul nostru, pe Sfinți, să ne cucerim înaintea lor; ei se roagă pentru noi și se întristează când nu luăm în seamă porunca lui Dumnezeu.

Într'o zi mi-a venit gândul să cumpăr niște pește proaspăt. Nu aveam banii mei, ci erau ai Mănăstirii, și puteam cumpăra, dar n'am voit să-mi stric rânduiala vieții. Gândul în schimb mă atrăgea, și a ajuns până acolo că și în biserică, la liturghie, și acolo aveam peștele în minte. Atunci am înțeles că era de la vrăjmașul, și am cunoscut milostivirea lui Dumnezeu, că harul te ajută să mănânci puțin, pe când dracul te împinge la îmbuibare și la îndulcire cu hrana.

Trei zile m'am muncit cu acel gând, și de-abia m'am smuls de la el, cu rugăciune și lacrimi. Iată cât de greu este să te lupți

până și cu aceste gânduri mici.

Iar când eram la metoc mi s'au întâmplat următoarele: mănânc până la sațiu, iar după două ceasuri pot iarăși să mănânc tot atâta. M'am dus să mă cântăresc, și ce credeți: în trei zile am pus trei ocale (4 kg). Și am înțeles că fusese o ispită, căci noi, monahii, datori sântem să ne uscăm trupul, ca să nu mai fie în el mișcări ce împiedică rugăciunea. Trupul sătul te împiedică a te ruga curat, și Duhul lui Dumnezeu nu vine într'un trup sătul. Totuși trebuie să-ți cunoști măsura postului, ca să nu slăbești înainte de vreme, căci atunci nu-ți vei putea purta ascultarea. Am cunoscut un începător care atâta se uscaseră de post încât a slăbit și a murit mai nainte de vreme.

Îmi amintesc că stăteam cândva la vecernie în Paraclisul Aco-perământului Maicii Domnului; duhovnicul, Părintele N., citea Acatistul. Uitându-mă la el îmi vine gândul: Ieromonahul este gras, nu poate face închinăciuni până la pământ. În acea clipă eu însumi am început să fac o închinăciune, și dintr'o dată cineva nevăzut m'a lovit în șale; îmi venea să strig: «Țineți-mă!», dar nu am putut, din pricina durerii ascuțite.

Astfel Domnul cu milostivire m'au pedepsit, și așa mi-au dat să înțeleg că pe nimenea trebuie să judeci.

Odată, după rugăciune, ședeam și gândeam: Nu mi-e a muri. Și zic: Doamne, Tu vezi inima mea, cum nu voiesc eu a muri. Când cineva nu și-a văzut de mult părinții, cu bucurie se duce către ei, dară pe Tine, Milostive Doamne, sufletul meu Te cunoaște, și totuși nu-mi vine a muri. Și primesc răspuns în suflet: Aceasta pentru că puțin Mă iubești.

Și adevărat, puțin iubesc eu pe Domnul.

Povestea Părintele Lazăr – căpitanul.

Un țăran s'a dus în pădure după lemne. Ostenit de muncă, s'a întins sub un stejar mare să se odihnească, și uitându-se de jos la crengile stejarului, și văzând pe ele mulțime de ghinde mari, cugetă: «Mai bine ar fi fost dacă în stejar creșteau dovleci». Gândind aceasta a închis ochii, și dintr'o dată a picat o ghindă și l-a lovit dureros peste buze. Atunci mujicul zice: «Am greșit, Dumnezeu este mai înțelept decât mine, și bine a făcut că în stejar sânt ghinde, și nu dovleci. De era dovleac, m'ar fi omorât cu greutatea lui».

Tot așa, adeseori noi judecăm zidirea lui Dumnezeu, în loc să ne încredințăm voii lui Dumnezeu. Cine s'a încredințat sfintei Sale voi șade liniștit, dară cine cu mintea sa încearcă toate a pătrunde, acela este necercat în viața duhovnicească. Pentru a cunoaște voia lui Dumnezeu trebuie să te pleci ei, și atunci Domnul, cu harul Său, te va lumina, și va fi ușor de trăit. Și chiar dacă acel om ar fi bolnav sau sărac, înlăuntrul sufletului va avea bucurie, căci este sănătos și cu sufletul și cu înțelegerea, și cu mintea vede pe Domnul, și întru smerenia Duhului Îl iubește, și dintru acea iubire uită lumea; dar de își aduce aminte de ea, dragostea lui Dumnezeu îl va înclina să se roage pentru lume, iar aceasta până la lacrimi.

Atât este de plăcută calea Domnului sufletului nostru.

Nu demult a fost un foc la Chilia Sfântul Ștefan. Monahul acelei Chilii era afară când clădirea luase foc, și, pentru a scăpa câteva lucruri, s'a aruncat înlăuntru, și a ars și el. Dar dacă s'ar fi rugat Domnului și ar fi zis: «Doamne, vreau să scap de acolo acel lucru; spune-mi, pot s'o fac?», Domnul **negreșit** l-ar fi încunoștințat și i-ar fi zis «Mergi», dacă era cu puțință, sau «Nu te

du», dacă nu se putea. Atât ne este de aproape Domnul, și atât de mult ne iubește El.

De-a lungul vieții mele, de multe ori am cerut Domnului, în ceasul necazului, și totdeauna am primit răspuns. Această dragoste am cunoscut-o nu cu mintea noastră, ci pentru milosârdia lui Dumnezeu, din harul Sfântului Duh. Poate că cineva va zice că aceasta nu se întâmplă decât Sfinților, dară eu zic că până și pe păcătoși îi iubește Domnul, și le dă a Sa milă; numai să se întoarcă sufletul de la păcat, și Domnul cu mare bucurie îl primește în brațele Sale, și-l aduce la Tatăl, și se bucură atunci de dânsul toate cerurile.

Pe 14 Septemvrie, 1932, a fost la Athos un puternic cutremur. A venit în vremea nopții, în al patrulea ceas¹, în vremea privegherii Înălțării Sfintei Cruci. Mă aflam sus la cor, aproape de încăperea unde spovedea locțiitorul Igumenului, și însuși locțiitorul stătea lângă mine, în afara acelei încăperi. În încăperea a căzut din tavan o cărămidă, împrăștiind niște moloz. La început m'am speriat puțin, dar curând m'am liniștit, și zic locțiitorului: «Iată, Domnul cel Milostiv voiește să ne pocăim». Și ne uităm la monahi, și la cei de jos din biserică, și la cei de la cor, și doar puțini s'au speriat. Vreo șase au ieșit din biserică, dar toți ceilalți au rămas la locul lor, iar privegherea și-a urmat rânduiala, și încă atât de lin, ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat. Și m'am gândit: Ce mult har au monahii de la Sfântul Duh, că într'un cutremur atât de puternic, când toată uriașa clădire a Mănăstirii s'a zguduit, tencuiala s'a desprins, candelabrele, candelile și sfeșnicele se clătinau, în clopotniță sunau clopotele, până și clopotul cel mare a bătut, din pricina puternicii zguduirii, iar ei rămân liniștiți. Și gândeam: «Sufletul care a cunoscut pe Domnul de nimica se teme, afară de păcat, și mai cu seamă de păcatul mândriei. El știe că

¹ Nouă seara, după ora europeană.

Domnul ne iubește, iar dacă ne iubește, de ce să ne temem? Domnul cel Milostiv ne trimite înțelepțire: Feții Mei, căiți-vă și trăiți în dragoste, fiți ascultători și înfrânați, și învățați de la Mine blândețea și smerenia, și veți afla odihnă sufletelor voastre».

Odată m'am dus la Mănăstirea Sârbească Hilandar. Cu mine a venit și Părintele Nicolae, arhondarul Schitului nostru, al Thivaidi. Mergeam noaptea prin pădurea înverzită; călătoria era plăcută și convorbirea așijderea. Vorbeam despre dragostea pentru aproapele și Părintele Nicolae mi-a povestit o întâmplare minunată.

În Sudul Rusiei, aproape de Rostov, lucra o echipă de douăzeci de oameni. Unul dintre dâșii, cu numele Andrei, avea o fire și o purtare foarte urâtă, încât greu era să fii lângă el. Iar altul, cel mai tânăr dintre toți, era un om deosebit de bun, iubea pe Dumnezeu și păzea poruncile Domnului; îl chema Nicolai. Cum Andrei făcuse mult rău, și multe necazuri tovarășilor săi, aceștia s'au gândit să-l omoare, dar tânărul Nicolai nu s'a învoit la acest rău, și i-a îndemnat să nu-l omoare cu nici un chip. Ceilalți n'au ascultat de Nicolai, și l-au omorât pe Andrei. Omorul a ieșit la iveală. Fapta a ajuns până la poliție. Atunci Nicolai, văzând în ce năpastă se aflau, le zice: «Fiecare dintre voi aveți nevastă și copii, eu însă sânt neînsurat și singur. Spuneți că eu l-am omorât, și eu voi spune la fel – că eu l-am omorât; mie nu-mi este greu să merg la ocnă, și o să merg numai eu, dar dacă vă osândesc pe voi, câtă lume va avea de suferit!». La început cei din echipă nu răspundeau, căci le era rușine față de Nicolai, care îi îndemnase să nu ucidă; dar mai pe urmă Nicolai totuși i-a înduplecat, și s'au învoit ca toți să spună că Nicolai îl ucisese.

Au venit la locul faptei autoritățile, procurorul, anchetatorii, jandarmii; a început ancheta: Cine l-a omorât? Nicolai zice: Eu l-am omorât. Îi întreabă și pe ceilalți, ei zic la fel, că Nicolai îl omorâse. Nicolai avea o față blândă, o fire smerită și vorbea paș-

nic și liniștit. Anchetatorii îndelung au cercetat; nu puteau crede că un om atât de blând și liniștit să fi fost ucigașul, dar lucrul a ajuns, după obișnuita rânduială, la judecătorie. La judecată iarăși toți se uimeau că un om atât de smerit și duios ar fi omorât, și nici un judecător n'a vrut să creadă, în ciuda faptului că însuși Nicolai spunea că el ucisese. Și multă vreme n'au putut da o sentință. Niciunul dintre judecători nu și-a ridicat mâna să semneze sentința. Și din nou l-au întrebat îndelung, ca și pe ceilalți, ca să deslușească taina, și atunci l-au jurat să spună adevărul. În sfârșit Nicolai, nevinovatul acuzat, a spus că dacă nu-l vor pedepsi pe adevăratul ucigaș, el le va spune adevărul. În timpul judecății a ieșit la iveală faptul că Andrei fusese un om rău, iar procurorul și judecătorii s'au învoit cu toții să înceteze ancheta dacă vor afla adevărul. Și atunci nu Nicolai însuși, ci ceilalți au povestit cum s'au petrecut lucrurile și cum Nicolai hotărâse să ia asupra sa vina spre a-i izbăvi de pedeapsă. Ancheta a fost închisă, au spus că nelegiuirea lui Nicolai nu a fost dovedită; iar una dintre autorități chiar a spus: «Andrei a fost un om rău, după faptă și-a primit răsplata, iar acești oameni sânt buni, și fie ca ei să trăiască în pace».

Vădit este din această întâmplare câtă putere are dragostea de aproapele. Harul lui Dumnezeu era în inima tânărului Nicolai și se răsfrângea pe chipul lui, și a lucrat asupra tuturor celorlalți.

PĂRINTELE IOAN DIN KRONSTADT

Pe Părintele Ioan l-am văzut la Kronstadt. Slujea Liturghia. Mă uimeam de puterea rugăciunilor sale, și până acum – și au trecut aproape patruzeci de ani – nu am văzut pe cineva să slujească precum el. Norodul îl iubea, și toți stăteau cu frica lui Dumnezeu. Și nu este de mirare: Duhul Sfânt trage către Sine inima oamenilor. Vedem din Evanghelii cât de mult norod mergea după Dom-

nul. Cuvântul Domnului atrăgea norodul, căci se grăiește prin Duhul Sfânt, și de aceea este dulce și plăcut sufletului.

Când Luca și Cleopa mergeau spre Emmaus, și pe cale S'au apropiat de ei Domnul și au vorbit cu dânșii, inimile lor ardeau de dragoste de Dumnezeu. Și Părintele Ioan avea în sine din belșug Duhul Sfânt Care-i încălzea sufletul a iubi pe Dumnezeu, și același Duh lucra prin el asupra oamenilor. Am văzut cum alerga norodul după el ca la un foc de pădure, ca să-i ceară binecuvântarea, și primindu-o se bucurau, căci Duhul Sfânt este dezmierdător și dă sufletului pace și îndulcire.

Unii gândesc rău despre Părintele Ioan, și astfel mâhnesc Duhul Sfânt care viaa într'însul, și viază și după moarte. Ei zic că era bogat și se îmbrăca bine. Dar ei nu știu că pe cel întru care viază Duhul Sfânt bogățiile nu-l vatămă, căci sufletul îi este deplin în Dumnezeu, și de la Dumnezeu s'a preschimbat, și a dat uitării bogățiile și podoabele. Fericiți carii iubesc pe Părintele Ioan, căci el se va ruga pentru noi. Dragostea sa pentru Dumnezeu era fierbinte; el întreg era în flacăra iubirii.

O, marele nostru Părinte Ioan, rugătorul nostru. Mulțămesc lui Dumnezeu că te-am văzut, mulțămesc și ție, păstor bun și sfânt, căci pentru rugăciunile tale m'am despărțit de lume și am ajuns la Sfântul Munte Athos, unde am văzut marea milostivire a lui Dumnezeu. Iar acum scriu bucurându-mă că Domnul mi-au dat a înțelege viața și nevoița bunului păstor.

Mare nevoieță – a trăi cu o soție tânără și a nu te atinge de ea. Aceasta nu o pot decât cei carii simțit poartă întru sine Duhul Sfânt. El este dulce și biruiește dragostea femeii iubite. Mulți sfinți se temeau de apropierea unei femei, dar Părintele Ioan și în mijlocul femeilor purta Duhul Sfânt, a Cărui dulceață covârșește iubirea trupească.

Încă voi zice: era atât de smerit, încât nu pierdea harul Sfântului Duh, și de aceea a iubit atât de mult norodul și a îndreptat mintea oamenilor către Dumnezeu.

Vezi în el puterea Duhului Sfânt? Când citești cartea Viața mea

în Hristos, sufletul simte în cuvintele sale puterea harului lui Dumnezeu. Tu zici: «Dar eu citesc, și parcă nu are nici un gust». Iar eu te întreb: Au oare nu fiindcă tu ești mândru? Iar harul nu se atinge de inima mândră.

O, Părinte Ioane, acum tu viezi în ceruri și vezi pre Domnul, pre Carele sufletul tău a iubit de pre pământ; rugămu-te, roagă-te pentru noi, ca și noi să iubim pre Domnul și să-i aducem pocăința de carea se bucură Domnul.

O, bun și sfânt păstor, tu ca un vultur ce zboară în înălțimi te-ai înălțat deasupra mării Rusii, și din înălțimile la care te ducea Duhul Sfânt ce viia întru tine tu vedeai nevoile norodului. Întru puterea Duhului Sfânt tu aduceai norodul către Dumnezeu, iar cei ce auzeau cuvântul lui Dumnezeu dintr'ale tale buze se tânguiau și aduceau fierbinte pocăință.

O, mare și bun păstor, măcar de ai și murit cu trupul, însă în duh cu noi ești, și înaintea-stând lui Dumnezeu, din ceruri ne vezi în Duhul Sfânt.

Iar noi smerit te cinstim.

PĂRINTELE STRATONIC

De două ori a cercetat Sfântul Munte un pustnic caucazian, Părintele Stratonice. De neam era din gubernia Harkovului; în lume fusese negustor, avea prăvălia sa; avea și copii. Și i s'a aprins sufletul de marele foc al pocăinței, și părăsindu-și familia și averile s'a dus în Caucaz.

Era un bărbat minunat. La vederea lui, sufletul se cutremura. Ochii îi erau neconținut înlăcrămați; iar când începea a vorbi despre Dumnezeu, vorbea cu mult simțământ și cu un chip smerit, și toți cei care-l ascultau primeau bucurie și mângâiere. Cuvântul îi era puternic, pătruns de frica lui Dumnezeu și de dragoste; era cu

adevărat ca un vultur printre părinți. Vorbind cu el, oamenii se schimbau sufletește, și văzându-i sfânta viață, se smereau. Prin cuvântul său întărea din nou sufletele, și pe mulți a ridicat din căderi. Auzindu-l, sufletul uita de cele pământești și fierbinte se avânta către Dumnezeu.

Statura lui era puțin peste cea mijlocie; avea fața plăcută, părul închis la culoare; toți îl îndrăgeau. Nevoitorii Caucazului îl aveau la cinste, iar aceasta după vrednicie; purta nevoințe grele; răbda zăduful și frigul; iarna umbla desculț, răbdând pentru dragostea lui Dumnezeu, și niciodată nu era în gura lui cârtire împotriva lui Dumnezeu, ci sufletu-i se dăduse voii lui Dumnezeu și cu bucurie purta toate suferințele. El propovăduia o pocăință înflăcărată și pe mulți i-a adus dintr'o grea negrijanie la o nevoință plină de osârdie. În cuvintele sale limpede se simțea harul lui Dumnezeu, iar acesta renăștea mințile oamenilor și-i smulgea de la pământ.

Odată nevoitorii Caucazului l-au dus la un îndrăcit, și când Părintele Stratonice l-a văzut, de multă dragoste a plâns și a zis: «O, nefericită făptură a lui Dumnezeu, cum este ea chinuită de draci», și a făcut asupra-i semnul crucii, cu cuvintele: «Tămăduiască-te Domnul Iisus Hristos», și bolnavul dintr'o dată s'a înzdrăvenit. Așa putere avea credința și rugăciunea acestui bărbat.

O, minunate iubitor al plânsului, iubitul nostru Părinte Stratonice, unde locuiești acum? Vino la noi, și-ți vom zidi o chilie într'un munte înalt, și vom căuta asupra sfintei tale vieți, și în măsura puterilor urma-vom marii tale nevoințe. Vremea lacrimilor tale, Părinte, a trecut. Acum tu în ceruri auzi cântările heruvimice și vezi slava Domnului, pre carea a iubit sufletul tău pre pământ, și tinzând către Dânsul s'a dat plânsului pocăinței. Domnul au iubit pre om, și au dat lui plânsul, ca sufletul să se spele în acea apă și să se curățească, spre a vedea pre Domnul în duhul iubirii și în frica cucerniciei.

Mai spunea Părintele Stratonice că vine vremea când monahii

se vor mântui în vestminte mirenești.

Din toate puterile trebuie până în ultima clipă a vieții a păstra întâia râvnă, căci mulți au pierdut-o și nu au aflat-o din nou. Pentru aceasta trebuie neconținut să-ți aduci aminte de moarte, iar dacă sufletul este, fie și în parte gata de moarte, el nu se va teme de ea, ci vine la smerenie și pocăință, și uită toate cele lumești, și își păstrează mintea nerisipită și cu osârdie se roagă.

Cine are pomenirea morții nu este ademenit de lume, iubește pe aproapele și chiar pe vrăjmași, este ascultător, înfrânat; astfel se păstrează în suflet pacea, și vine harul Sfântului Duh. Iar când în Duhul Sfânt vei cunoaște pe Dumnezeu, sufletul tău se va îndulci întru Domnul și-L vei iubi, și totdeauna îți vei aminti de îndulcirea Duhului Sfânt, iar aceasta este cu adevărat hrana cerească.

Mult am vorbit despre aceasta cu marele nevoitor, Părintele Stratonic. El mi-a povestit că întâlnise în Caucaz șapte oameni care gustaseră harul Sfântului Duh, dar unii dintre ei nu cunoșteau calea Domnului, nu știau cum povățuiește Domnul sufletele, și de aceea mai târziu slăbiseră. Despre aceasta se vorbește în scrierile Sfinților Părinți, dar prin multe trebuie să treci spre a cunoaște din cercare.

La început, când omul vine spre a lucra Domnului, Domnul, cu al Său har, dă sufletului puterea de a râvni binele și totul îi este ușor și prielnic; iar când sufletul vede în sine acestea, necercat fiind, gândește: «Toată viața mea voi râvni așa». Făcând astfel el se înalță mai presus de cei care viețuiesc negrijuliu și începe să-i judece; și așa pierde acel har care-l ajuta să plinească poruncile lui Dumnezeu. Și nu înțelege sufletul cum s'a întâmplat aceasta; atuncea fusese atât de bine, iar acum totul a devenit greu, și nu-i este a se ruga. Dar nu trebuie să te înfricoșezi: este Domnul Carele cu milostivire povățuiește sufletul. De cum se semețește su-

fletul asupra fratelui, îndată îi vine un gând rău, neplăcut lui Dumnezeu, iar dacă sufletul se smerește, harul nu se depărtează, dar de nu, urmează o oarecare mică ispită, ca sufletul să se smerească. Dacă însă nu se smerește, începe lupta curviei. Dacă încă nu se smerește, va cădea într'un păcat oarecare. Dacă nici atunci nu se smerește, va veni o mai mare ispită ce va duce la un păcat și mai mare. Și ispita se va tot întări, până când sufletul se va fi smerit; atunci ispita se depărtează, iar dacă mult se smerește, vine umilința și pacea, și tot răul se depărtează.

Așadar tot războiul este spre a dobândi smerenia. Vrăjmașii au căzut prin mândrie, iar pe noi ne trag spre pierzanie prin aceeași. Vrăjmașii ne laudă, iar dacă sufletul primește lauda, harul se depărtează de el, câtă vreme nu s'a pocăit. Astfel întreaga viață sufletul se învață smerenia lui Hristos, și câtă vreme nu are smerenie, tot mereu va fi muncit de gânduri rele. Dar sufletul smerit află odihna și pacea pentru carile vorbește Domnul (Io. 14: 27).

Postul, și înfrânarea, și privegherea, și liniștirea, și celelalte nevointe ajută, însă puterea de căpetenie este în smerenie. Maria Eghipteanca prin post și-a uscat trupul într'un singur an, că nici avea cu ce se hrăni, dar cu gândurile s'a luptat șaptesprezece ani.

Smerenia nu dintr'o dată o vei învăța. De aceea Domnul și zice: «Învățați de la Mine smerenia și blândețea». Spre a le învăța trebuie vreme. Iar unii au îmbătrânit în nevointe, dară smerenia nu o au învățat, și nu pot înțelege de ce nu le este bine, nu au pace, și sufletul negrijește.

Astăzi a venit la mine Părintele T. (pustnicul). Știind că acest Stareț este un nevoitor, am crezut că îi va plăcea să vorbească despre Dumnezeu. Mult am vorbit cu el, iar apoi i-am cerut să spună sufletului meu un cuvânt, ca să-mi îndreptez greșalele. Câtăva vreme a tăcut, iar apoi a zis:

«În tine se vede mândrie... Pentru ce atât de mult vorbești de Dumnezeu? Sfinții ascundeau dragostea lui Dumnezeu în sufle-

tele lor, și le plăcea să vorbească despre plâns».

Părinte T., tu ai smerit sufletul meu care iubește pre Făcătorul. Iubit-a sufletul meu pre Domnul, și cum voi ascunde acest foc care încălzește sufletul meu?

Cum voi ascunde milele Domnului, către care trage sufletul meu?

Cum voi uita milele Domnului, întru carile sufletul meu a cunoscut pre Dumnezeu?

Cum voi putea să nu vorbesc de Dumnezeu, dacă sufletu-mi este robit de Dânsul?

Cum voi tăcea despre Dumnezeu, când duhul meu arde de dragoste pentru Dumnezeu zi și noapte? Și oare sânt eu împotriva plânsului?

Cum, Părinte, găiești sufletului meu: Pentru ce de Dumnezeu mult vorbești?

Doară sufletul meu iubește pre Dânsul, și cum voi ascunde iubirea Domnului pentru mine?

Vrednic sânt eu de vecinicele munci, dară El m'au iertat, și mi-au dat harul Său care nu se poate ascunde în suflet.

Au nu știi tu că te iubesc, și am început a vorbi de Dumnezeu gândind că și sufletul tău iubește pre Dumnezeu, și se încălzește de iubirea lui Dumnezeu?

Dară ce voi zice sufletului meu? Ascunde cuvintele Domnului întru tine? Doară aceasta o cunosc toate cerurile; și voi fi întrebat: pentru ce am ascuns eu milele Domnului și nu le-am spus oamenilor, ca toți să iubească pre Dumnezeu și să-și afle odihna întru Dânsul?

Doară Stăpânul tuturor milostiv ne cheamă: «Veniți către Mine toți cei osteniți, și Eu voi odihni pre voi».

Sufletul meu cunoaște acea odihnă întru Dumnezeu, și pentru aceea eu, iubind pre Dumnezeu și pre fratele meu, grăiesc milosârdiile lui Dumnezeu.

Credeam că sufletul tău se veselește întru Dumnezeu tot așa

ca și al meu, dară tu mi-ai smerit sufletul, zicând: «Pentru ce de Dumnezeu mult vorbești?»

Căci doară eu adevăr grăiesc că Domnul nostru milostiv este și iartă oamenilor păcatele lor.

Așadar, închide-voi buzele mele întru tăcere, și cântare voi cânta lui Dumnezeu în sufletul meu, ca să se veselească Domnul nostru, căci El nemărginit ne iubește, și sângele Și-au vărsat, și au dat nouă Duhul Sfânt.

Părintele Cassian spunea că toți ereticii vor pieri. Eu despre aceasta nu știu, dar cred numai Bisericii Dreptslăvitoare: în ea este bucuria mântuirii întru a lui Hristos smerenie.

Mulțămesc Ție, Domnului și Ziditorului meu, că milostiv mi-ai smerit sufletul și mi-ai deschis calea pre carea au mers Sfinții Tăi. Tu iubești pre carii plâng, și pre calea plânsului au pășit către Tine toți Sfinții. Tu iubești pre cei smeriți, și prin al Tău har îi înveți iubirea și smerenia ce înfricoșează pre vrăjmașii noștri draci. Tu te bucuri, Doamne, de sufletul smerit; dă-mi așadar, Milostive, a veni către Tine pre calea Sfinților Tăi, calea smeritului plâns, carea Tu mi-ai arătat.

Era la noi în Mănăstire un începător care căzuse din pom adunând măslinile și nu mai putea merge pe picioare. Când zăcea în bolniță, în clădirea Schimbării la Față, a murit un monah ce zăcea în patul de lângă el. Cel care sluja acolo pregătea pentru îngropare trupul celui ce murise și a cerut bolnavului să-i țină o clipă acul. Bolnavul îi răspunse: «Ce mă turburi?» Dar după aceste cuvinte sufletul lui și-a pierdut pacea și atunci a chemat pe duhovnic și i-a spovedit păcatul neascultării.

Cel înțelept va înțelege de ce sufletul monahului își pierduse

pacea, dar neînțeleptul va zice că acestea sânt fleacuri.

Pe 1 Iulie, 1932, a venit la mine Părintele Panteleimon de la Vechiul Russikon. Eu l-am întrebat cum îi mai merge, iar el cu fața bucurăoasă îmi răspunde:

- Sânt foarte bucuros.
- Și de ce ești bucurăoș?, l-am întrebat eu.
- Toți frații mă iubesc.
- Și de ce te iubesc?
- Eu la toți fac ascultare când cineva mă trimite undeva, zice el.

Și gândeam: Ușoară este calea către Împărăția lui Dumnezeu. El a aflat pacea prin ascultarea pe care o face pentru Dumnezeu, și de aceea sufletului său îi este bine.

Părintele Ieromonah I. mi-a povestit că la noi la Krumița trăgea să moară un shimonah și nu putea muri. I s'a spus: «Tu nu ți-ai spovedit păcatele, și de aceea nu mori». El zice: «De două ori m'am spovedit, dar cred că păcatele nu mi s'au iertat, și vreau să mă spovedesc la Igumenul Macarie». După dorința sa, așa au și făcut: a venit din Mănăstire Igumenul Macarie și l-a spovedit pe shimonah, și atunci acela liniștit și în pace s'a săvârșit.

Părintele Ieromonah I... m'a întrebat cum de s'a întâmplat așa, iar eu i-am răspuns că, deși se spovedise, nu avea credința că i se iertaseră păcatele, și după înclinarea sa sufletească, adică după necredința sa, așa și fusese. Noi însă datorî sântem cu tărie a crede că în Biserica noastră totul este rânduit de Duhul Sfânt, iar atunci, după credința sa, omul primește har de la Domnul.

TÂNĂRUL MONAH

Mulțămesc Ție, Doamne, că astăzi mi-ai trimis pre robul Tău, tânărul monah al cărui nume voi ascunde, spre a nu se semeți el și a se zădărnici sfânta sa viață.

Acest tânăr monah, vorbind despre dragoste, mi-a spus că în cei treizeci de ani ai vieții sale niciodată nu scârbise pe cineva. Mă uitam la el, și sufletul mi s'a smerit până în țărână înaintea lui.

Din copilărie sufletul său a iubit pe Dumnezeu, iar el, văzând în duh pe Domnul, nu îndrăznește să mârșăie pe cineva, și pentru aceasta Domnul l-au păzit de păcate.

Iată, gândesc că pentru acești oameni Domnul păstrează lumea, căci ei sânt atât de plăcuți lui Dumnezeu, și Dumnezeu totdeauna ascultă pe smeriții Săi robi, și nouă tuturor ne este bine pentru rugăciunile lor.

Mulțămescu-Ți, Doamne, că Tu mi-ai arătat pre robul Tău. Și câți sfinți sânt încă pe care noi nu-i putem cunoaște, dar sufletul simte venirea Sfinților și se preschimbă întru smerenia Duhului lui Hristos. Duhul lui Dumnezeu viază în Sfinți, și sufletul Îi simte venirea.

O, Doamne, dă tuturor oamenilor a se asemăna acestui tânăr monah. Lumea întreagă s'ar împodobi cu slavă, căci harul lui Dumnezeu ar via în lume din belșug. Duhul Sfânt dă sufletului a cunoaște dragostea pentru Dumnezeu și dragostea pentru om. Duhul Sfânt învață sufletul blândețea și smerenia, și el odihnește întru Dumnezeu, și uită toate cele amarnice ale acestei lumi, căci Duhul Sfânt îl mângâie. Sufletele Sfinților gustă Duhul Sfânt încă de pe pământ. Aceasta și este cea «Împărăție a lui Dumnezeu» carea se află «în lăuntrul nostru», precum grăiește Domnul.

Astăzi am vorbit cu Părintele ... despre noblețea sufletului.

Cu adevărat sufletul este de bun neam, căci și-a primit noblețea de la Însuși Domnul, pe care i-au dat-o căci îl iubește. Iar noi

trebuie să o păstrăm; dar păstrează-se ea prin însăși acea noblețe pe care au dat-o Domnul sufletului.

Când, după Înviere, Domnul S'au arătat ucenicilor Săi și au început să vorbească cu Apostolul Petru, El nu l-au osândit, ci cu noblețe l-au întrebat: «Mă iubești?» (Io. 21: 15). Acest duios cuvânt al părințeștii iubiri a Domnului ne învață că și noi tot așa trebuie să ne purtăm cu oamenii când cineva ne necăjește. Această și este noblețea lui Hristos, care omului îi este de neajuns, și nu se cunoaște decât în Duhul Sfânt.

Slavă Domnului și milosârdiei Sale, căci El ne învață în Duhul Sfânt, altfel nu am cunoaște cum este Domnul nostru.

VULTURUL ȘI COCOȘUL

Zbura vulturul în înălțimi, și se desfăta de frumusețea lumii, și gândea: «Eu zbor peste întinse depărtări și văd munți și văi, mări și râuri, lunca și pădurea; văd mulțime de fiare și păsări, văd orașe și cătune, și cum viețuiesc oamenii; dar iată, cocoșul din sat nimic nu știe dincolo de ograda lui, unde nu vede decât câțiva oameni și câteva dobitoace. Zbura-voi către el și-i voi povesti despre viața lumii».

Zburat-a vulturul pe acoperișul casei din cătun, și văzând cât de țațoș și de vesel se plimbă cocoșul printre găinile sale, cuge-tă: «Înseamnă că este mulțumit cu soarta sa; totuși îi voi povesti despre ceea ce știu eu».

Și începu vulturul a vorbi cocoșului despre bogăția și frumusețea lumii. Cocoșul la început asculta cu luare-aminte, dar nimic nu înțelegea. Vulturul, văzând cocoșul, că nimic nu înțelege, s'a întristat, și i s'a urât a mai vorbi cu el; iar cocoșul, neînțelegând ce vorbește vulturul, s'a plictisit și i s'a urât a-l mai asculta. Dar fiecare dintre dânșii a rămas împăcat cu soarta sa.

Așa se întâmplă când omul învățat vorbește cu cel neînvățat, dar încă și mai mult când cel duhovnicesc vorbește cu cel nedu-

hovnicesc. Cel duhovnicesc este asemenea vulturului, iar cel neduhovnicesc, asemenea cocoșului. Minte celui duhovnicesc zi și noapte se învață întru legea Domnului, și în rugăciune se înalță către Dumnezeu, dară mintea celui neduhovnicesc este trasă către pământ sau este bântuită de gânduri. Sufletul celui duhovnicesc se îndulcește de pace, dar sufletul celui neduhovnicesc rămâne pustiu și împrăștiat. Cel duhovnicesc zboară precum vulturul în înălțimi, și în suflet simte pe Dumnezeu, și vede întreaga lume, măcar că se roagă în întunerecul nopții, dar cel neduhovnicesc se îndulcește fie de slava deșartă, fie de bogăție, fie caută îndulcirii trupești. Iar când cel duhovnicesc se întâlnește cu cel neduhovnicesc, amândoi se lehamisesc, și împovărătoare le este convorbirea.

CONVORBIRI CU COPII¹

Copii dragi aleargă prin luncă, culeg flori, cântă și se bucură, căci harul lui Dumnezeu îi veselește. Dar iată că văd un monah și

¹ În vremea războiului ruso-japonez (1904-1905), Părintele Siluan, ca rezervist din garda Țarului, a fost mobilizat în Rusia (împreună cu alți monahi ruși de la Sfântul Munte). A ieșit din Mănăstire la 30 Decembrie, 1904, și s'a întors din nou la Athos la 16 Octombrie, 1905. Pricinile pentru care Părintele Siluan nu a fost luat pe front, ci trimis acasă, le vom lămuri mai amănunțit în cea de-a treia parte a cărții [pe care Părintele Sofronie nu a mai ajuns s'o scrie – n. tr.].

Venind la familia sa, ca monah, pentru liniștire și slobodă împlinire a pravilei monahale, și-a zidit deosebi pe câmp o mică chilie unde-și petrecea vremea șederii sale în patrie. În acest răstimp al vieții sale vorbea uneori cu copiii din sat care veneau la el. Mi-a povestit despre câteva foarte interesante observații ale sale asupra sufletului copilului, cum din cea mai fragedă vârstă omul se poate defini față de Dumnezeu.

Convorbirile înfățișate aci sânt amintirea celor pe care le-a avut în acea vreme cu copiii. Este cu putință ca în sufletele curate ale copiilor să se fi întipărit chipul luminat al iubitorului monah, dar nu putem a nu observa că, prin cuprinsul lor, cuvintele Starețului nu sânt de înțeles decât unei minți coapte.

zic către dânsul:

- Uite, Domnul au înfrumusețat cerul cu stele și pământul cu râuri și grădini; vulturii zboară în înălțime pe sub nourii și se îndulcesc de frumusețea firii; păsările cântă vesel în crânguri și poieni, iar tu, călugăre, șezi în chilie și nu vezi toate frumusețile lui Dumnezeu. Șezi și plângi. Pentru ce plângi în chilia ta strâmtă, când soarele strălucește, lumea întreagă este frumoasă și peste tot este bucurie pe pământ?

Așa întreba copiii pe monah, dar el le-a răspuns:

- Copii, voi nu înțelegeți plânsul meu. Sufletul meu plânge pentru voi, căci nu cunoașteți pe Dumnezeu, Cel care au zidit toată această frumusețe. Sufletul meu Îl cunoaște, și vouă tuturor doresc această cunoaștere, și de aceea mă doare, și cu lacrimi mă rog lui Dumnezeu pentru voi, ca și voi să cunoașteți pe Domnul în Duhul Sfânt.

- Ce înseamnă să cunoști pe Domnul în Duhul Sfânt?

- Cu mintea, copii, nu poți cunoaște pe Dumnezeu. Dar voi, citiți Dumnezeiasca Scriptură, în ea viețuiește harul care vă va îndulci, și așa veți cunoaște pe Domnul, și cu bucurie veți lucra Lui zi și noapte. Iar când veți cunoaște pe Domnul se va duce de la voi dorința de a privi această lume, căci sufletul va tânji să vădă slava Domnului în ceruri.

- Dar nouă ne plac florile, dorim să ne plimbăm și să ne veselim.

- Vouă vă place să vă plimbați prin poieni și să culegeți flori; vă place să cântați și să auziți cum cântă pasărilor, dar în cer sânt lucruri mult mai luminate decât acestea – raiul, unde viețuiește Domnul cu Îngerii și Sfinții. Și acolo este veselie și se cântă cântece, dar altele, mai frumoase, iar când sufletul aude acele cântece nu le mai poate uita niciodată, și nici nu se mai îmbie de cântecele pământești.

- Dar nouă ne place să cântăm.

- Cântați, copii, cântați Domnului în Duhul Sfânt, cântați în smerenie și dragoste.

- Da' tu de ce plângi? Noi nu înțelegem.

- Eu plâng pentru voi, fețișorilor. Privindu-vă, mi-e milă de voi, și rog pe Domnul să vă păzească, pentru ca voi să cunoașteți pe Făcătorul și Domnul vostru. Mă uit la voi, și iată voi sânteți ca Pruncul Hristos, și voiesc ca voi să nu pierdeți harul lui Dumnezeu, și când veți crește să nu vă faceți ca vrăjmașul din pricina gândurilor rele. Voiesc ca voi totdeauna să fiți ca Fiul Precistei Maici a lui Dumnezeu. Iată ce vă dorește sufletul meu. Pentru aceasta mă rog eu. Mi se face milă de toți copiii de pe pământ, și de aceea plâng pentru toți copiii nevinovați și pentru orfani. Eu plâng, copii, pentru lume, și mă tânguiesc pentru tot norodul lui Dumnezeu.

«Doamne, trimite mila Ta preste pruncii pământului pre care-i iubești, și dă-le a Te cunoaște în Duhul Sfânt, și învață-i a Te slăvi.

Cu lacrimi îți cer, auzi rugăciunea mea, și tuturora dă a cunoaște slava Ta în Duhul Sfânt ».

- Copii, să iubiți pe Dumnezeu așa cum Îl iubesc îngerii în ceruri.

- Noi niciodată n'am văzut pe Dumnezeu; cum putem să-L iubim?

- Fețișorii mei iubiți, voi totdeauna să gândiți despre Dumnezeu că El vă iubește, și că v'au dat viața pentru ca vecinic să viețiți cu El și să vă îndulciți de dragostea Lui.

- Cum putem ști că Dumnezeu ne iubește?

- După roade, copii, se cunoaște dragostea: când Îl iubim pe Dumnezeu, ne temem de păcat, și sufletul este liniștit și vesel, și vrea să pomenească pe Dumnezeu în toată vremea, și vrea să se roage, și în suflet sânt gânduri frumoase.

- Cum să știm care gânduri viețuiesc în noi, și care dintre ele sânt bune, și care rele?

- Ca să osebiți gândurile bune de cele rele trebuie să viețuiți

cu mintea curată în Dumnezeu.

- Nu înțelegem, cum putem noi să ne ținem mintea în Dumnezeu, când noi nu am văzut pe Dumnezeu și nu-L știm? Și ce înseamnă mintea curată?

- Copilași, gândiți-vă că Dumnezeu vă vede, chiar dacă voi nu-L vedeți. Așa totdeauna veți umbla înaintea feței Domnului. Chiar dacă aceasta este o dragoste mică, dar de veți păzi cuvântul meu, el vă va duce la o dragoste mare, și atunci în Duhul Sfânt veți cunoaște tot ce vă spun și tot ce acum nu puteți încă înțelege.

CONVORBIRE DESPRE FUMAT

În 1905, când Starețul Siluan și-a petrecut câteva luni în Rusia, mergea adesea pe la mănăstiri. Într-o astfel de călătorie cu trenul ședea în fața unui negustor. Acesta, prietenos și-a deschis tabachera de argint, oferindu-i o țigară. Părintele Siluan i-a mulțumit, dar nu a luat țigara. Atunci negustorul a început să-i zică: «Nu cumva, Părinte, o refuzi pentru că o socotești un păcat? Dar fumatul adesea ajută viața activă; e bine să întrerupi încordarea muncii și să te odihnești câteva minute. El înlesnește o convorbire despre negustorie, sau cu prietenii și, în general, în viață...» Și continuă să vorbească despre folosul fumatului, încercând să-l înduplece pe Părintele Siluan să ia o țigară. Atunci Părintele Siluan s'a hotărât totuși să-i spună: «Domnule, înainte de a fuma o țigară rugați-vă, ziceți un Tatăl Nostru». La care negustorul a răspuns: «Să te rogi înainte de a fuma parcă nu prea merge». Drept răspuns, Siluan îi zice: «Deci tot lucrul înaintea căruia nu merge o rugăciune nesilită, mai bine nu-l faci».

XX

GÂNDURI, SFATURI ȘI CUGETĂRI ALE NEVOINȚEI

Gândurile mele, trăite mulți ani. Milele lui Dumnezeu au fost cu mine neîncetat. Și dacă Domnul nu m'ar fi înțelepțit, ca un Bun Păstor, cu harul Său, vrăjmașii m'ar fi înghițit.

Scriu milele Domnului, și ușor îmi este să scriu, căci sufletul meu cunoaște pre Domnul în Duhul Sfânt și știe cât de mult iubeste El omul. Pentru mulțimea iubirii și a blândețelor Sale nici nu pomenește de păcatele noastre.

Duhul meu cu nesațiu dorește când a se ruga, când a scrie, sau a vorbi despre Dumnezeu, dar de lucruri lumești sufletu-mi nici voiește să auză.

Dacă vorbești sau scrii despre Dumnezeu, roagă-te și cere Domnului ajutor și luminare, iar Domnul împreună va lucra cu tine și te va lumina. Și dacă ai vreo nedumerire fă trei mătânii și zi: «Doamne, Tu vezi, Milostive, sufletul meu este nedumerit și mi-e teamă de a greși. Înțelepțește-mă, Doamne». Iar Domnul neapărat va înțelepți, căci El este foarte aproape de noi. Dar de te vei îndoi, nu vei primi cele cerute. Așa au spus Domnul lui Petru: «Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?» (Mt. 14: 31), atunci când a început să se afunde în valuri. Așa și sufletul, când se îndoiește, începe a se afunda în gânduri rele.

«Doamne, dăruiește nouă deplină credință în Tine într-un Duhul Sfânt».

Cine nu este chemat a povățui, dacă totuși povățuiește, acela înjosește măreția lui Dumnezeu.

Sânt oameni, și chiar dintre cei mari, care atunci când vine vreo nedumerire nu întreabă pe Domnul; dar trebuie să zici deschis și fără ocoliș: «Doamne, eu sânt un om păcătos și nu înțeleg lucrurile cum trebuie, dar Tu, Milostive, înțelepțește-mă cum trebuie să fac». Iar Domnul cel milostiv nu voiește ca sufletul nostru să rămână în turburare de la vrăjmași, și însuflă ce trebuie să faci și ce trebuie să nu faci.

Când știm multe, să mulțămim Domnului pentru cunoașterea dată. Dar singură cunoașterea nu este de ajuns: trebuie ca în suflet să fie roadele Sfântului Duh, măcar o mică sămânță, care la vremea ei să crească și să aducă rod din belșug.

Scriu și-mi este ușor să scriu, căci sufletul meu cunoaște pe Domnul. Dar mai bine este a se ruga nerisipit, căci rugăciunea este mai de preț decât toate. Însă a se ruga neîncetat, cu înflăcărare, sufletul nu are puterea să o facă, și pentru aceea trebuie să-i dai odihnă de la osteneala rugăciunii; atunci poți să citești, sau să cugeți, sau să scrii despre Dumnezeu. Fiecare cum îl însuflă Domnul.

Bine este a se învăța în legea Domnului zi și noapte. Astfel sufletul află odihnă în Dumnezeu iar Domnul cuprinde întreg sufle-

tul, iar atunci pentru el nu mai este nimic altceva în afară de Dumnezeu.

Când sufletul este în Dumnezeu, lumea este cu totul uitată, iar sufletul vede pe Dumnezeu. Dar alteori Dumnezeu mișcă sufletul prin al Său har, spre a se ruga pentru întreaga lume; uneori însă, pentru cineva aparte. Când și cum voiește Domnul.

Însă spre a vedea tainele lui Dumnezeu trebuie osârduitor a cere de la Domnul duh smerit, iar atunci le vom cunoaște în Duhul Sfânt.

Să știi că atunci când vreo năpastă lovește norodul, iar sufletul va plânge înaintea lui Dumnezeu pentru norod, el se va milui. Pentru aceasta S'au atins de suflet Duhul Sfânt, și au dat rugăciune pentru oameni, ca ei să fie miluiți. Astfel iubește Milostiv Domnul zidirea Sa.

Poate cineva va gândi: «Și cum mă voi ruga pentru întreaga lume, când pentru mine însumi nu mă pot ruga?» Însă așa gândesc cei care nu au cunoscut că Domnul ascultă rugăciunile noastre și le primește.

Roagă-te simplu, ca un copil, și Domnul îți va auzi rugăciunea, căci Domnul nostru este un Tată atât de Milostiv, cât noi nici a înțelege, nici a ne închipui nu putem, și numai Duhul Sfânt descoperă nouă a Sa mare iubire.

Celor care iubesc pe cei necăjiți Domnul le va da rugăciune înflăcărată pentru oameni. Ei se roagă cu lacrimi pentru norodul pe care îl iubesc și pentru care se mâhnesc, iar mâhnirea aceasta este plăcută lui Dumnezeu.

Domnul își alege rugători pentru întreaga lume. Nevoitorului Parthenie din Kiev, când a vrut să știe ce este shima monahală, Maica Domnului i-a spus: «Shimonahul este rugător pentru în-

treaga lume».

Domnul voiește pe toți a mântui, și în bunătatea Sa cheamă întreaga lume. Domnul nu oprește voia sufletului, ci cu harul Său o înclină spre bine și o trage către a Sa iubire. Iar când voiește Domnul a milui pe cineva, însuflă altora dorința de a se ruga pentru el și-i ajută în această rugăciune. Așadar trebuie știut că dacă îți vine dorirea a te ruga pentru cineva, înseamnă că Însuși Domnul voiește a milui acel suflet și milostiv îți aude rugăciunile. Nu trebuie amestecată dorirea de a te ruga pe care o însuflă Domnul, cu dorirea însuflată de împătimirea față de cel pentru care te rogi.

Când rugăciunea purcede dintr'o durere curată pentru cineva în viață, sau care a murit, în ea nu este împătimire. Sufletul, într'o asemenea rugăciune, se mânănește pentru acela, și osârduitor se roagă, și acesta este semnul milostivirii lui Dumnezeu.

Sufletul meu a cercat și a văzut mari milostiviri asupra mea și asupra celor pentru care s'a rugat; și am înțeles că atunci când Domnul dă durere pentru cineva și dorire de a se ruga pentru dânsul, înseamnă că Domnul voiește a milui pe acel om. Drept care, de-i vine cuiva durere pentru cineva, trebuie să se roage pentru el, căci Domnul pentru tine voiește a-l milui. Iar tu roagă-te. Domnul te va auzi, iară tu vei proslăvi pe Dumnezeu.

Orice mamă, când află de vreo năpastă asupra fiilor ei pătimește din greu, ba chiar moare. Și eu am cercat ceva asemănător. Un copac doborât și curățit de crengi a început a se rostogoli iute către un om. Eu am văzut, dar de prea multă durere nici nu am putut să-i strig «Ferește-te iute!»; inima mi-a fost străpunsă de

durere și de plâns, și copacul s'a oprit. Omul acela era pentru mine un străin: nu-l cunoșteam, dar de mi-ar fi fost apropiat nu cred că aş mai fi rămas viu.

Rugăciunea celor mândri nu este plăcută Domnului; dar când sufletul cu smerenie se îndurerează, Domnul negreșit îl ascultă. Un Stareț Ieromonah care viețuia pe la jumătatea muntelui Athonului a văzut cum rugăciunile monahilor se înălțau către ceruri, și aceasta nu mă uimește. Același bătrân, când era încă un băiețel, văzând durerea tatălui său din pricina unei secete mari ce amenința să prăpădească întreaga recoltă, s'a dus în cânepa din grădină și a început să se roage:

«Doamne, Tu ești Milostiv, Tu ne-ai zidit, Tu pre toți hrănești și îmbraci, Tu vezi, Doamne, cum se necăjește tatăl meu pentru ploaie, trimite pământului ploaie».

Și s'au adunat nouri, și a început să cadă ploaie, și a udat pământul.

Iar alt Stareț, care viețuia pe malul mării lângă port, mi-a povestit următoarele:

«Era o noapte întunecoasă, portul era plin de luntrile pescarilor. Începuse o furtună și curând s'a întetit. Luntrile au început să se lovească unele de altele. Oamenii încercau să le lege, dar era cu neputință pe întunec și pe furtună. Totul era într'o mare învălmășeală. Pescarii au început să strige din răspuțeri și era cumplit să auzi strigătele oamenilor înspăimântați. A început să mă doară pentru ei și m'am rugat cu lacrimi:

Doamne, îmblânzește furtuna, alină valurile, pre oamenii Tăi necăjiți miluiește-i și-i mântuiește. Și curând furtuna a încetat, marea s'a alinat și oamenii liniștindu-se mulțămeau lui Dumnezeu»¹.

¹ Aici Starețul povestește la persoana a III-a despre ceea ce i s'a întâmplat lui însuși.

Mai nainte credeam că Domnul face minuni numai pentru rugăciunile Sfinților, dar acum am cunoscut că și păcătosului face Domnul minuni, de cum se smerește sufletul său, căci când omul se învață smerenia, atunci și Domnul îi aude rugăciunile.

Mulți, din nepricepere, spun că cutare sau cutare sfânt a făcut o minune, dar eu am cunoscut că Duhul Sfânt ce viază în om este Cel ce face minunile. Domnul voiește ca toți să se mântuiască și vecinic să fie cu El, și de aceea aude rugăciunea omului păcătos pentru folosul celorlalți, sau chiar al celui ce se roagă.

Pentru cei care îmi cer rugăciunile, eu cu lacrimi cer Domnului: «Doamne, dă lor Duhul Tău cel Sfânt, ca să te cunoască în Duhul Sfânt».

Domnul nemărginit iubește pe noi, păcătoșii, și dă omului Duhul Sfânt, și sufletul în Duhul Sfânt cunoaște pe Domnul, și negrăit se desfătă întru Dânsul, Îi mulțamește și Îl iubește, și din multa bucurie îl doare pentru întreagă lumea, și puternic se tânguie, ca toți oamenii să cunoască pe Dumnezeu, căci și Însuși Domnul aceeași dorește tuturor. Însă, adevărat, aceasta nu este cu puțință decât prin har, fie el și într'o mică măsură. Dar fără har omul se aseamănă dobitocului.

O, cât mă doare pentru oamenii ce nu cunosc pe Dumnezeu. Iară noi, pravoslavnicii creștini, fericiți sântem, căci cunoaștem pe Dumnezeu. Învățatu-ne-au Duhul Sfânt.

El ne învață a iubi și vrăjmașii.

Omul, câtă vreme nu știe mai mult, se mulțamește cu puținul pe care-l are. El se aseamănă cocoșului din sat care trăiește într'o curtică, vede câțiva oameni și câteva dobitoace, își cunoaște cele zece găini, și este mulțămît cu viața sa, căci mai mult nu știe.

Dar vulturul care zboară sus printre nouri, și cu privirea-i pătrunzătoare vede întinderile, și simte de departe miresmele pământului, și se îndulcește de frumusețea lumii, cunoaște multe țări, mări și râuri, vede mulțime de fiare și păsări, nu va fi îndestulat de-l vei pune alături de cocoș într'o curtică.

Așa și omul, câtă vreme nu știe mai mult, se mulțamește cu puținul pe care-l are. Tot așa, adesea un țăran sărac este mulțămît că are de mâncare și haine, și mulțamește pentru acestea lui Dumnezeu. Dar omul învățat și iscusit la minte prin știință nu se va mulțami cu o astfel de viață, ci va căuta întinse tărâmurî pentru mintea sa.

Tot așa și în viața duhovnicească, cel care nu a cunoscut harul Sfântului Duh se aseamănă cocoșului ce nu cunoaște zborul vulturului, nu știe de îndulcirea umilinței și a iubirii lui Dumnezeu. El cunoaște pe Dumnezeu din fire și din Scripturi; se îndestulează cu pravila, și astfel se mulțamește, precum cocoșul, cu soarta sa, și nu-l doare că nu este vultur.

Dar cine a cunoscut pe Domnul în Duhul Sfânt, acela zi și noapte se roagă, căci harul Sfântului Duh îl îmbie a iubi pe Domnul, și din îndulcirea iubirii lui Dumnezeu ușor poartă toate durerile pământului, iar sufletu-i neconținut tânjește numai după Domnul, și în toată vremea caută harul Sfântului Duh.

Cine dorește neîncetat a se ruga, să se înfrâneze întru toate și să fie ascultător Bătrânului căruia slujește. El trebuie să se spovedească curat și să aibă în cuget înțelegerea că și prin duhovnicul, și prin Bătrânul său, Domnul îl povățuiește cu harul Său; atunci nu va avea gânduri rele împotriva lor. Pe un astfel de om,

pentru a sa sfântă ascultare, gânduri bune de la har îl vor învăța, iar el va propăși în smerenia lui Hristos. Dară de va gândi: Nu am nevoie să mă sfătuiesc cu nimeni, și-și va părăsi ascultarea, se va face mândros, și nu numai că nu va propăși, dar își va pierde și rugăciunea.

Pentru a păstra rugăciunea trebuie să iubești pe acei oameni care te necăjesc și să te rogi pentru ei până când sufletul s'a împăcat cu ei, iar atunci Domnul va da rugăciune neîncetată, căci El dă rugăciunea celui ce se roagă pentru vrăjmași.

În rugăciune învățătorul este Însuși Domnul, dar trebuie să-ți smerești sufletul. Cine se roagă cum se cuvine, acela are în suflet pacea lui Dumnezeu. Cine se roagă trebuie să aibă o inimă miluitoare față de întreaga făptură. Cine se roagă, pe toți iubește, și de toți îi este milă, căci harul Sfântului Duh l-a învățat a iubi.

Rugăciunea este darul Sfântului Duh. Dracii se străduiesc din răspuțeri a îndepărta omul de la pomenirea lui Dumnezeu și de la rugăciune. Dar sufletul ce iubește pe Dumnezeu, tânjește după Dumnezeu, și nemijlocit I se roagă: «Tânjește sufletul meu după Tine, și cu lacrimi Te caut».

Inima rugătorului se roagă fără silire: însuși harul săvârșește rugăciunea în inimă. Dar tu smerește-te cât mai mult; ține-ți mintea în inimă și în iad. Cu cât te smerești mai mult, cu atât mai mult vei primi daruri de la Dumnezeu.

Slavă milosârdiei Domnului, că El dă nouă, păcătoșilor, a fi în Dumnezeu.

Spre a petrece în Dumnezeu mulțămeste-te cu ceea ce ai, chiar de nu ai nimic. Fii îndestulat și mulțămeste Domnului că nu ai nimic. Fii îndestulat cu faptul că slujești lui Dumnezeu, iar El te va așeza împreună cu Sfinții.

Cine dorește a iubi pe Domnul dator este să-și iubească vrăjmașii și să fie fără răutate; atunci Domnul îi va da bucuria neîncetat a-L slavoslovi zi și noapte, și mintea ta va uita lumea; iar de te vei și întoarce și îți vei aminti de ea, cu osârdie te vei ruga pentru lume.

Așa au viețuit Sfinții, căci Duhul lui Dumnezeu învață sufletul a se ruga pentru oameni.

Duhul Sfânt învață a iubi pe Dumnezeu, iar dragostea păzește poruncile. Domnul au zis: «Cel ce Mă iubește, acela poruncile Mele va păzi» (Io. 14: 15-23). De ar fi iubit Adam pe Domnul precum Maica Domnului, el ar fi păzit porunca. Iar noi vedem din cercare că harul lui Dumnezeu povățuiește mintea celui ce iubește pe Dumnezeu și îi dă cu agerime a pătrunde toate cursele vrăjmașului. Când însă Domnul mângâie sufletul, el nu mai vede pe vrăjmași, ci vede numai pe singur Domnul.

Cel ascultător va înțelege legea lui Dumnezeu, cât de bune sânt poruncile Domnului. Oricare dintre porunci ai lua, ea aduce bucurie și veselie. S'o luăm pe cea dintâi – a iubi pe Dumnezeu. De vei cugeta că Dumnezeu ne iubește, pentru această cugetare ți se va da pacea. S'o luăm pe cea de-a doua – a iubi pe aproapele. De vei cugeta că Domnul iubește oamenii și că într'înșii viază

Duhul Sfânt, sufletul tău se va îndulci de legea lui Dumnezeu, și atunci o vei urma zi și noapte, și ți se va da osebirea binelui și răului.

Când Domnul voiește a mângâia un suflet necăjit El îi dă bucurie, lacrimi, umilință și pace sufletească și trupească; dar uneori chiar El Însuși se arată sufletului.

Apostolii au văzut pe Domnul în slavă când El S'au schimbat la chip pe Thavor, dar apoi în vremea patimii Sale, din puținăta-tea sufletului, s'au împrăștiat. Atât este de neputincios omul. Cu adevărat, nu sântem decât țărână, ba încă și greșalnică. Pentru aceea au zis Domnul: «Fără de Mine nu puteți face nimic». Așa și este. Când este în noi harul, atunci sântem cu adevărat smeriți, atunci sântem înțelepți, ascultători, blânzi, iubiți lui Dumnezeu și oamenilor, dar când pierdem harul ne uscăm precum vița tăiată de la butuc.

Cine nu iubește pe fratele pentru carele au murit Domnul în mari suferințe, acela a căzut de la Butuc (de la Domnul), dar căruia se luptă cu păcatul, Domnul îi va ajuta.

Omul uneori ajunge atât de neputincios, încât nu mai are putere nici să gonească o muscă, și nu poate din suflet a goni gândurile rele, dar și în această neputință milostivirea lui Dumnezeu păzește omul, și nu-i vin gânduri rele, ci singur Dumnezeu este și în suflet, și în minte, și pretutindenea.

Omul în sine este firav ca floarea câmpului: toți o iubesc, și toți o calcă în picioare.

Așa și omul: uneori este în slavă, dar alteori în necinste. Dar

cine iubește pe Dumnezeu mulțamește Domnului pentru toate ne-
cazurile și rămâne liniștit, și în cinste, și în ocări.

Socotesc că trebuie să mănânci atâta cât, după masă, să-ți vi-
nă să te rogi, ca duhul totdeauna să arză și neostoit să tânjească
spre Dumnezeu zi și noapte. Și trebuie să trăiești simplu, precum
copiii mici; atunci harul lui Dumnezeu totdeauna va fi în suflet:
pentru dragoste, Domnul îl dă în dar, și cu acel har sufletul viețu-
iește ca și în altă lume, și este tras într'acolo de dragostea lui
Dumnezeu, astfel încât nici voiește a se uita la această lume, mă-
car că o iubește.

Cum să știu de mă iubește Domnul, sau nu?

Iată semne. Dacă te lupti tare cu păcatul, te iubeste Domnul.
Dacă iubesti vrăimasii, atunci si mai iubit esti de Dumnezeu. Iar
dacă îți pui sufletul pentru oameni, atunci ești foarte iubit de Dom-
nul, Care El Însuși Și-au pus sufletul pentru noi.

Înainte nu știam ce înseamnă un suflet bolnav, dar acum lă-
murit o văd, și în sinemi, și în ceilalți. Când sufletul se smerește și
se dă voii lui Dumnezeu, el se însănătoșește și foarte este liniștit
în Dumnezeu, și din această bucurie se roagă ca toți să cunoască
pe Domnul în Duhul Sfânt, Care limpede poartă sufletului mărtu-
ria mântuirii.

«Domnul din ceriu S'au plecat preste (toți) fiii oamenilor, ca
să vază de este carele înțelege sau carele caută pre Dumnezeu»
(Ps. 13: 2).

Monahul zi și noapte se învață în legea Domnului și tot așa, zi și noapte, neîncetat duce război cu neprietenii. El trebuie să cucerească șapte întărituri.

Întâia întăritură – a-și tăia voia proprie.

A doua întăritură – a se da pe sine ascultării Bătrânului.

A treia întăritură – a-și usca trupul pentru Dumnezeu.

A patra întăritură – a dobândi neagonisirea.

A cincea întăritură – a birui iubirea de sine.

A șasea întăritură – a se smeri.

A șaptea întăritură – a-și da sufletul lui Dumnezeu, adică întru toate a se da voii lui Dumnezeu.

Acum să vedem ce răsplăți pentru biruințe va primi monahul de la Domnul încă de pe pământ.

Cea dintâi – pacea cugetului. A doua – sufletul și trupul primesc pace de la Dumnezeu. A treia – sufletul iubește pe Dumnezeu, și văzându-L, cugetă că Dumnezeu ne iubește. A patra – sufletul, din dragoste de Dumnezeu, iubește și pe aproapele ca însuși pe sine. A cincea – sufletul odihnește în Dumnezeu și vede măreția lui Dumnezeu și milosârdia Lui. A șasea – sufletul umblă pe pământ și lucrează cu mâinile, dar mintea i s'a alipit de Dumnezeu, și văzându-L uită pământul, căci dragostea lui Dumnezeu îmbie sufletul a iubi pe Cel iubit. A șaptea – sufletul simte harul lui Dumnezeu în gândurile sale. A opta – sufletul simte harul în inima sa. A noua – sufletul simte harul lui Dumnezeu și în trupul său. A zecea – din dragostea lui Dumnezeu i se descoperă Împărăția Cerului, iar sufletul în Duhul Sfânt cunoaște pe Domnul nostru precum este.

Pentru scrierile mele, cel care la va citi, pentru toate să mă ierte, pentru greșalele mele, și vă cer a vă ruga pentru mine.

Dar am scris pentru că dragostea lui Dumnezeu m'a îmbiat, iar întru dânsa nu cunosc sațiu. Ședeam, și întreg sufletul meu se îndeletnicea cu Dumnezeu, și nici un singur gând nu se apropia

de mine și nu-mi împiedeca mintea a scrie despre iubit Domnul. Iar când scriu un cuvânt, pe următorul încă nu-l știu, ci el se naște în mine și eu îl scriu. Dar când încetez a scrie se întâmplă ca gândurile să vie și să-mi supere mintea cea slabă și neputincioasă; dar atunci mă plâng Milostiv Domnului, și Domnul mă miluiește, pe zidirea sa cea căzută.

GÂNDURI PENTRU IEȘIRE

Eu zac cu trupul pe pământ, dar râvnește duhul meu să vază pe Domnul în slavă. Măcar că mult sânt păcătos, dară Domnul mi-au dat să-L cunosc în Duhul Sfânt și sufletul meu Îl cunoaște, cunoaște cât de nemărginit de milostiv este El și cât este de îmbucurător.

Sufletul înainte de harul lui Dumnezeu se teme de moarte. Se teme sufletul și de Însuși Dumnezeu, căci nu știe cât este El de smerit, și de blând, și de milostiv. Și nimenea poate înțelege iubirea lui Hristos, de nu va fi gustat harul Sfântului Duh.

Frații mei iubiți întru Domnul, Domnul cel Milostiv este martor sufletului meu că adevărul scriu. Și să știți, fraților, și nimenea să se înșele: cine pe fratele nu iubește, nici pe Dumnezeu iubește. Drept scrie despre aceasta Scriptura, iar ea trebuie împlinită întocmai, și atunci vei vedea tu însuși în sufletul tău milostivirea Domnului care-ți va robi sufletul, căci dulce este harul Domnului.

Tânărul își caută o mireasă, iar fata își caută mirele. Este viața pământească, de Dumnezeu binecuvântată. Dar sufletul pe carele Și L-au ales Domnul, și i-au dat a gusta dulceața iubirii lui Dumnezeu, nu asemuiește viața pământească cu iubirea lui Dumnezeu, ci cu Singur Dumnezeu se îndeletnicește, și de nimic pământesc

se alipește. Iar de-i vin gânduri pământești nu se îndulcește de ele, căci nu poate iubi cele pământești, ci întreg cu dorire tinde către ale cerului.

Maica Domnului cu Iosif Logodnicul cu durere căutau pe Hristos când rămăsese în Ierusalim și grația în Biserică cu bătrânii; și de-abia după trei zile L-au aflat.

Cât o durea sufletul pe Maica Domnului în acele zile? Ea cugeta: «Unde ești, Fiul Meu iubit? Unde ești, Lumina Mea cea de mult preț? Unde ești, iubit rodul pântecelui Meu?»

Tot așa fiecare suflet dator este să caute pe Fiul lui Dumnezeu și Fiul Fecioarei, câtă vreme nu L-a aflat.

Sufletul ce a cunoscut dragostea lui Dumnezeu în Duhul Sfânt cercă, murind, o oarecare teamă când îngerii îl duc către Domnul, căci viețuind în lume s'a supus păcatelor. Dar când sufletul vede pe Domnul se bucură de milostivă și blândă fața Sa, iar Domnul nu-i pomenește păcatele, pentru mulțimea blândetelor Sale. De la cea dintâi privire asupra Domnului sălășluiește iubirea Domnului în suflet, și întreg se primenește din dragostea lui Dumnezeu și din desfătarea Duhului Sfânt.

Părinții noștri au trecut de la pământ la cer. Ce anume fac ei acolo? Ei petrec în dragostea lui Dumnezeu și văd frumusețea Feței sale. Frumusețea Domnului robește tot sufletul cu bucurie și cu dragoste. Această frumusețe se cunoaște și pe pământ, dar în parte, căci dragostea cea desăvârșită trupul muritor nu o poate purta. Pe pământ Domnul dă sufletului atâta cât poate el cuprinde și cât voiește îndurată mâna Domnului.

Sufletul meu s'a apropiat de moarte și puternic dorește a vedea pe Domnul și vecinic a fi cu El.

Domnul mi-au iertat mulțime de păcate și mi-au dat în Duhul Sfânt a cunoaște cât de mult iubește pe om.

Întreg cerul se minunează de întruparea Domnului, cum El, Domnul cel Mare, au venit pentru a mântui pe noi, păcătoșii, și ne-au câștigat vecinică odihnă prin patimile Sale, și sufletul nu voinște a cugeta nimic pământesc, ci tinde către acolo unde este Domnul.

Iubite inimii sânt cuvintele Domnului când Duhul Sfânt dă sufletului a le pătrunde. Când Domnul viețuia pe pământ, mulțime de norod umbla după Dânsul, și câteva zile nu se puteau rumpe de Domnul, ci flămânzi ascultau dulcile Sale cuvinte.

Sufletul iubește pe Domnul, și tot ce-l împiedică a se gândi la Dumnezeu îl scârbește. Și dacă încă de pe pământ sufletul atât de mult se îndulcește în Duhul Sfânt, cu cât mai mult îndulci-se-va el acolo.

«O, Doamne, cât ai iubit Tu zidirea Ta».

«A Ta lină, blândă privire, sufletul a uita nu poate».

Sufletul meu, Doamne, cu Tine se îndeletnicește ziua întreagă și toată noaptea, și pre Tine caut. Duhul Tău mă îmbie a Te căuta, și pomenirea Ta îmi veselește mintea. Iubitu-Te-a sufletul meu, și se bucură că Tu ești Dumnezeu meu și Domnul, și până la lacrimi tânjesc dupre Tine. Și măcar că în lume totul este frumos, dară de nimica pământesc mă grijesc, și sufletul dorește numai pe Domnul.

Sufletul ce a cunoscut pe Dumnezeu cu nimic se poate îndestula pe pământ, ci întreg tinde către Domnul și strigă precum pruncul ce și-a pierdut muma:

«Tânjește sufletul meu dupre Tine, și cu lacrimi Te caut».

Sufletul, de dragostea Domnului, s'a făcut ca ieșit din minți: șade, tace, a grăi nu voiește; și ca ieșit din minți caută asupra lumii, și nu o dorește, și nu o vede. Iar oamenii nu știu că el privește pe iubit Domnul, și lumea a rămas parcă în urmă și uitată, și sufletul nu dorește a gândi la ea, căci nu este într'însa desfătăciune.

Așa este cu sufletul care a cunoscut desfătarea Duhului Sfânt.

«O, Doamne, dă nouă această dragoste în toată lumea Ta!»

«O, Duhule Sfinte, viază în sufletele noastre, ca toți
întru un glas să slăvim pre Făcătorul,
pre Tatăl, și pre Fiul, și
pre Sfântul Duh.

Amin».

ANEXE

Τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας
τοῦ πρώτου οἰκουμένου

Ἀριθμ. Πρωτ. 823/1987.

Ὁσιολογιώτατε Ἀρχιμανδρίτα κύριε Κύριλλε, Ἡγούμενε,
καὶ οἱ λοιποὶ Πατέρες τῆς καθ' ἡμᾶς ἐν ΕΣΣΕΧ Ἀγγλίας, Ἱε-
ραῖς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τοῦ Τιμίμου Προδρό-
μου, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά τῆς ἡμῶν Μετριότητος, χάρις εἴη
ὑμῖν καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ.

Διὰ τῶν παρόντων Πατριαρχικῶν ἡμῶν Γραμμάτων εὐχαρίστως
γνωρίζομεν καὶ ὑμῖν, διὰ τὰ καθ' ὑμᾶς, ὅτι εἰσηγήσει τῆς Κανο-
νικῆς Ἐπιτροπῆς ὁ Γέρον Σιλουανός ὁ Ἀθωνίτης, ὁ καὶ πνευμα-
τικὸς πατήρ τοῦ κτίτορος καὶ πρώτου Ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς ὑμῶν
Μονῆς Ὁσιολογιωτάτου Ἀρχιμανδρίτου κυρίου Σωφρονίου, συγκατη-
ριθμήθη τοῖς ἁγίοις τῆς Ἐκκλησίας, ἀντίγραφον δὲ τῆς ἐν τῷ
Ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλη-
σίας καταστρωθείσης καὶ ὑπογραφείσης σχετικῆς Πατριαρχικῆς καὶ
Συνοδικῆς Πράξεως συναποστέλλεται τῇ καθ' ὑμᾶς Ἱερᾷ Μονῇ, μετὰ
τῆς διαπύρου εὐχῆς ὅπως ὁ νέος οὗτος Ἅγιος τῆς Ἐκκλησίας
πρεσβεύῃ ἀδιαλείπτως ὑπὲρ τοῦ Ἀγίου Ὁρους, οὗτινος μέγα τέ-
κνον ἀναδέδεικται, ὑπὲρ τῆς Ἱερᾶς ὑμῶν Μονῆς καὶ ἐνός ἐκάστου
ἐξ ὑμῶν τῶν ἐν αὐτῇ ἀσκουμένων καὶ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἀπάσης
καὶ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου.

Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ τῆς
ἀγαπητῆς ἡμῖν Ὁσιότητος ὑμῶν.

Ἐγὼ Ἀπριλίου α'.

Ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς
τοῦ Τιμίμου Προδρόμου
δι' αὐτοῦ ἐφ' ὅσον εἰχέται

Τῶν ἐν τῷ μετὰ σώματος βίῳ κατορθώμασιν ἀρετῆς διαπρέφαν-
τας, καὶ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν εὐλαβεῖσθαι καὶ τιμᾶν, ἐτησίους τε
τελευταῖς καὶ ἐγκωμίων ὕμνους γεραίρειν, ὅσιον καὶ τῷ τῆς Ἐκ-
κλησίας πληρώματι λυσιτελέστατον πέφυκεν· ἐκεῖνο μὲν, ὅτι ὁ τοῦς
κατ'ἀρετὴν βεβιωκόσιν ἀπενεμόμενος ἔπαινος εἰς αὐτόν τόν θεόν
ἀναφέρεται, παρ' οὗ πᾶσα ἀρετὴ εἰς ἀνθρώπους, ὡς που θεολογῶν ὁ
τῆς θεολογίας ἐπώνυμος ἀποφαίνεται Γρηγόριος, τοῦτο δ' ἐπειδὴ ὁ
περὶ τὰ καλὰ ἔπαινος τοὺς μὲν ραθύμους καὶ ὀκνηροὺς πρὸς τὴν
τῆς ἀρετῆς κατόρθωσιν παραζηλοῦ καὶ προτρέπεται, τοὺς δὲ φιλο-
πόνως πρὸς αὐτὴν φερομένους ἀκμαιοτέρους ἐργάζεται.

Ἀριθμ. Πρωτ. 823.

Τοὺς ἐν τῷ μετὰ σώματος βίῳ κατορθώμασιν ἀρετῆς διαπρέφαν-
τας, καὶ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν εὐλαβεῖσθαι καὶ τιμᾶν, ἐτησίους τε
τελευταῖς καὶ ἐγκωμίων ὕμνους γεραίρειν, ὅσιον καὶ τῷ τῆς Ἐκ-
κλησίας πληρώματι λυσιτελέστατον πέφυκεν· ἐκεῖνο μὲν, ὅτι ὁ τοῦς
κατ'ἀρετὴν βεβιωκόσιν ἀπενεμόμενος ἔπαινος εἰς αὐτόν τόν θεόν
ἀναφέρεται, παρ' οὗ πᾶσα ἀρετὴ εἰς ἀνθρώπους, ὡς που θεολογῶν ὁ
τῆς θεολογίας ἐπώνυμος ἀποφαίνεται Γρηγόριος, τοῦτο δ' ἐπειδὴ ὁ
περὶ τὰ καλὰ ἔπαινος τοὺς μὲν ραθύμους καὶ ὀκνηροὺς πρὸς τὴν
τῆς ἀρετῆς κατόρθωσιν παραζηλοῦ καὶ προτρέπεται, τοὺς δὲ φιλο-
πόνως πρὸς αὐτὴν φερομένους ἀκμαιοτέρους ἐργάζεται.

Ἐπειδὴ τοίνυν τοιοῦτοις ἐξόχους ἀρετῆς κατορθώμασι διακέ-
κριται καὶ ὁ ἐκ Ρωσσίας καταγόμενος καὶ ἐν Ἀγίῳ Ὄρει, ἐν τῇ
Ἱερᾷ Πατριαρχικῇ καὶ Σταυροπηγιακῇ Μονῇ τοῦ Ἀγίου Ἐνδόξου
Μεγαλομάρτυρος καὶ Ἱαματικοῦ Παντελεήμονος, ἐπὶ ἡμιούν που
αἰῶνα βιώσας μοναχὸς Σιλουανός, ὁσιότητι μὲν καὶ ἀγιότητι βίου
τύπον τοῦ κατὰ Χριστόν πολιτεύματος καὶ ζῶσαν ἀρετῆς εἰκόνα,
ποικίλοις δ' Ὀρθοδόξοις καὶ ψυχοφελέσι συγγράμμασι ἀποστολικόν
καὶ προφητικόν, διδασκαλὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ χριστιανύμου
πληρώματος ἑαυτὸν παραστήσας καὶ ἀναδείξας, φθάσας εἰς ὑψηλά
πνευματικὰ μέτρα καὶ γενόμενος σκευὸς τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, ἀσκή-
σας ὅσον ὀλίγοι τὴν ἀγάπην, καὶ διὰ πάντα ταῦτα τιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ
θεοῦ διὰ τῶν χαρισμάτων ἰσσεύς τε ἀσθενῶν καὶ πασχόντων καὶ ἐκ-
πληκτικῆς διορατικότητος, ἡ Μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς
Ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν καὶ ὑπερεμῶν, τῶν ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι
ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, πρὸς τὴν θεάρεστον

πολιτεῖαν καὶ τὰς πράξεις καὶ τὰ κατορθώματα αὐτοῦ ἀπιδόντες,
καὶ τῆς κοινῆς τῶν πιστῶν ὠφελείας προνοοῦμενοι, ἔγνωμεν, συμφυά
τοῖς πρό ἡμῶν θελοῦς πατράσι τῷ κοινῷ τῆς Ἐκκλησίας ἔχει κατα-
κολουθεῦντες, τὴν προσήκουσαν τοῖς θελοῦς ἀνδράσιν ἀπονεῦμαι αὐτῷ
τιμῇν.

Διό καὶ θεσπίζομεν συνθεδικῶς καὶ διοριζόμεθα καὶ ἐν Ἀγίῳ
διακελευόμεθα Πνεύματι, ὅπως ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἔξης εἰς αἰῶνα
τόν ἅπαντα ὁ Γέρον Σιλουανός ὁ Ἀγιορείτης συναριθμῆται τοῖς ὁ-
σίοις καὶ ἁγίοις τῆς Ἐκκλησίας ἀνδράσιν, ἐτησίους ἱεροτελεστίαις
καὶ ἁγιστελαῖς τιμώμενος καὶ ὕμνοις ἐγκωμίων γεραιρόμενος τῇ κδ'
Σεπτεμβρίου, ἐν ᾗ μακαρίως πρὸς τόν Κύριον ἐξεδήμησεν.

Εἰς ἐνδειξιν δέ τούτου καὶ βεβαίωσιν ἐγένετο καὶ ἡ παροῦσα
Πατριαρχικὴ ἡμῶν καὶ Συνθεδικὴ Πράξις, καταστρωθεῖσα μὲν καὶ ὑπο-
γραφεῖσα ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ
Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐν ἴσῳ δέ καὶ ἀπαρallάκτῃ ἀποσταλεῖσα τῇ Ἱε-
ρᾷ τοῦ Ἀγίου Ὁρθοῦς Κοινότητι, πρὸς κατάθεσιν ἐν τοῖς οἰκέλοις
Ἀρχείοις.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ 727, κατὰ μῆνα Νοέμβριον (κς'),
'Ἐπινεμήσεως ΙΔ'.

Ἐκ τῆς Συνθεδικῆς
Πατριαρχικῆς

† ὁ Ὁδοπολὺς τῶν ἁγίων f: Ἰμβρος γ. δανδρ φίλοι

f: Ἀντιοχειακή

Ἐκ τῆς Συνθεδικῆς
Πατριαρχικῆς

Stefan von der Pfalz to Konrad von der Pfalz

 Signaturstellung.

f: Δέρκων Κυνδαυίνογ ~~Κ~~^Εμοχούσαςάβας

to Kyrwan Shazif to Frazer's factory.

✦ **DIMITRIE, ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLEI,
NOUA ROMÂNĂ ȘI PĂTRIARH A-TOATĂ-LUMEA**

Rearacuvioase Arhimandrit, Kir Igumen Kirill, și ceilalți părinți ai celei din Essex, Anglia, Sfinte Patriarhale și Stavropighice Mănăstiri a Cînstitului Înnaintemergător, fii iubiți întru Domnul ai Smereniei noastre, har vouă și pace de la Dumnezeu.

Prin cea de față a noastră Patriarhală Grammată, cu bucurie vă facem cunoscut cele în legătură și cu voi, că cel înainte-pus Epitropiei Canonice, Starețul Siluan Athonitul, Părintele duhovnicesc al Ctitorului și celui dintâi Igumen al Sfintei voastre Mănăstiri, Preacuviosul Arhimandrit Kir Sofronie, s'a adăugit Sfinților Bisericii; iar copia Patriarhalului și Sinodalului Hrisov, alcătuit și înscris în Sfântul Codex al Sfintei noastre Mari a lui Hristos Biserică, se trimite totodată Sfintei voastre Mănăstiri, cu fierbinte rugăciune ca acest nou Sfânt al Bisericii să solească neîncetat pentru Sfântul Munte, al cărui mare fiu s'a arătat a fi, pentru Sfânta voastră Mănăstire și pentru unul fieștecarele dintre cei cari vă nevoiți întru dânsa, pentru cea de pretutindenea Biserică și pentru pacea întregii lumi.

Iară harul lui Dumnezeu și nesfârșita Sa milă fie cu cea iubită nouă a Voastră Cuvioșie.

Anul 1988, 1 Aprilie

Arhiepiscopul Constantinopolului **DIMITRIE**,
fierbinte către Dumnezeu solitor.

HRISOVL PROSLĂVIRII CVIVOSVLVI SILVAN ATHONITVL

Rre cei cari încă din viața cea duple trup, prin isprăvile bune-săvârșirilor au strălucit, cuvios este și preafolositor plinirii Bisericii a cinsti și ferici și duple trecerea lor dintru ceastă viață, prin rugăciuni, și slujbe, și cântări de laudă; deoarece lauda adusă celor carii în bune-săvârșiri au viețuit, la Înșuși Dumnezeu se înalță, de la Carele vine toată bună-săvârșirea oamenilor, precum, theologhisind cel cu numele de-Dumnezeu-cuvântării Grigorie, o arată; dar și pentru că lauda pentru cele bune, pre cei leneși și trândavi spre lucrarea bune-săvârșirilor înflăcărează și îndeamnă, iar pre cei de-osteneală-iubitori spre a o dobândi mai râvnitori face.

Deoarece prin astfel de deosebite covârșitoare bune-săvârșiri arătat-s'a și cel de rusească obârșie, carele în Sfântul Munte, în Sfânta Patriarhală și Stavropighică Mănăstire a Sfântului Slăvitului Marelui Mucenic și Tămăduitor Panteleimon, peste o jumătate de veac a viețuit, Monahul Siluan, prin cuvioșie deci, și sfințenia vieții, chip al celei întru Hristos petreceri și icoană celei vii bune-săvârșiri s'a făcut, precum și, prin felurite dreptslăvitoare și de suflet folositoare scrieri, apostolicesc și prorocesc dascăl s'a arătat Bisericii și al plinirii ei celei cu numele lui Hristos numite, atingând și înalte măsuri duhovnicești, făcându-se și vas al Sfântului Duh, nevoindu-se, precum puțini, pentru dragoste, și pentru toate acestea cinstindu-se de către Dumnezeu prin harisma tămăduirii bolilor și suferințelor, și a unei uimitoare străvederi – nimicnicia mea, dimpreună cu cei ce mă înconjoară, Preasfințiți Mitropoliți, și preacinstiți, și în Sfântul Duh iubiți frați și împreună-slujitori, având în vedere și viețuirea, și faptele și isprăvile

sale plăcute lui Dumnezeu, precum și folosul obștesc al credincioșilor mai-nainte-văzând, hotărâm, în împreună-glăsuire cu cei mai dinainte dumnezeiești Părinți, urmând obiceiul cel de obște al Bisericii, cuvenita cinste dumnezeieștilor bărbați a da lui.

Drept aceea sobornicește așezăm și hotărâm, și în Sfântul Duh poruncim, ca de acum înainte, și în toate veacurile, Sfântul Siluan Aghioritul să se adauge Cuvioșilor și Sfinților bărbați ai Bisericii, și în fiecă an cu sfinte rânduieli și slujbe a se cinsti și în cântări de laudă a se ferici în a 24-a zi din Septemvrie, întru carea fericit către Domnul s'a mutat.

Întru arătarea și întărirea acesteia s'a întocmit și cel de față patriarhicesc al nostru și sobornicesc hrisov, alcătuit adică și iscălit în acest sfânt codice al sfintei lui Hristos Marii noastre Biserici, în același neschimbat chip trimițându-se și al Sfântului Munte celei Sfinte Kinotite, spre a se adăuga în ale lor arhive.

În anul mântuirii 1987, în luna lui Noiembrie 26, al Indictionului 11.

† Dimitrie al Constantinoplei

† Ieronim al Rodopolei	† Fotie al Imvrului și Tenedossului
† Maxim al Stavropolei	† Hrisostom al Mirelor
† Simeon al Prinkiponissiei	† Gavriil al Koloniei
† Evanghelos al Perghiei	† Kallinik al Listrei
† Konstantin al Derkiei	† Athanasie al Elenupoliei
† Ioachim al Melitinei	† Vartholomeu al Filadelfiei

SINAXARIU

Intre această zi, pomenirea Cuviosului și de-Dumnezeu-purtătorului Părintelui nostru, Siluan Athonitul, ce s'a nevoit în cea din Sfântul Munte Rusească Mănăstire a Sfântului Mare Mucenic Panteleimon, în iubirea lui Dumnezeu săvârșindu-se întru Domnul, în ziua a unsprezecea/douăzeci și patra a lunii Septemvrie, anul mântuirii o mie nouă sute treizeci și opt.

Stihuri:

Pre Hristos, pre Carele mai nainte în viață, Siluane, ai zărit
Pre Acela acuma vezi, ci nu ca în oglindă.

Fălește-se dară patria-ți cu a ta naștere, Părinte,
Bucură-se și Athonul, cea ce întru Duhul te-a hrănit.
Pre cel cu numele pădurii, ceriul priimească,
Pre marele Athonit.

Siluan acesta, al cerescului Ierusalim cetățean, a fost din părinți cucernici din pământul Rusiei, din satul ce ține de Gubernia Tambovului, Șovsk cu numele. Născutu-s'a în anul al o mie opt sute șasezeci și șaselea de la a lui Dumnezeu-Cuvântului cea duple trup naștere, din tinerețe chemat fiind la pocăință de Însăși preacântata de-Dumnezeu-Născătoare și pururea Fecioara Maria.

Iară la al douăzeci și șaptelea an ajungând cu vârsta, lepădatu-s'a de cele ale lumii, și drept merinde luând cu sine rugăciunile celui între sfinți Părintelui Ioan din Kronstadt, ajuns-a în al Elladei preavestit Munte al Athonului, luând asupra-și monahicescul jug în Mănăstirea Sfântului Mare Mucenic și Tămăduitoriu Panteleimon.

Iar dăruindu-se din tot sufletul lui Dumnezeu, în puțină vreme, nu numai neîncetata rugăciune, de la Preasfânta de-Dumnezeu-Născătoare în dar a priimit, ci și Dumnezeieștii arătări negrăit s'a învrednicit, în cinstitul lăcaș al Sfântului Proroc Ilie, ce se află în moara zisei Mănăstiri.

Stingându-se însă cel dintâiu Har, de mare plânset cel preacuvios cuprins fiind, și de multe ori foarte, cu îngăduința lui Dumnezeu ispitirilor celor înțeleghători vrăjmași fiind dat, ani cincisprezece pașilor lui Hristos urmând, „rugăciuni și rugi către Cel ce putea să-l mântuiască din moarte, cu strigare tare și cu lacrimi aducând” (Evr. 5: 7), învățat de Dumnezeu făcându-se (vezi Ioan. 6: 45), de sus au venit al Dătătorului de Lege glas: „Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui”. Pre carele ca pre un dreptariu nerătăcit păzind, alergat-a în calea lui Antonie, lui Macarie, lui Sisoe, lui Pimen și a celorlalți vestiți povățuitori ai Pustiei, a căroră și măsură a atins, și dăruirile – apostolicesc și prorocesc învățătoriu arătându-se, viu fiind și duple moarte.

Lăsat-a și scrieri pline de Har și de Duhul Sfânt, pre carile arătate a făcut ucenicul și învățacelul acestuia, Starețul Sofronie, întemeietoriul și arhimandritul ceii din al Vritaniei ostrov mănăstiri a binecinstitorilor orthodoxi. Și ce nevoie este aci a înmulți pentru atotcuviosul Siluan cuvântul? Căci adică mai nainte venind Avva acesta, a aceuia viață și învățătură cu deamăruntul și pre larg a înfățișat și a scris la începutul cărții dumnezeieștilor și preadulcilor acelor scrieri. Carea carte învață, precum este cu puțință celor care citesc a vedea adică și a cunoaște, cé feliu a fost acest al Domnului nevoitoriu, și căci dacă cineva cu scumpete poruncile va păzi, murind vieții întru totul, pre Hristos viind întru dansul, precum zice Pavel, va câștiga (Gal. 2: 20); carte, altfel, de-Dumnezeu-însuflată, scrisă fiind cu condeiul Duhului. Adevăresc cuvântul acesta cei mulți, carii printr'însul „din tot neamul ce este sub ceriu” (Fap. 2: 5) „la cunoașterea adevărului” (1Tim. 2: 4) au venit, și încă și acuma vin.

Căci a fost minunatul acesta „blând și smerit cu inima” (Mt.

11: 29), înflăcărat către Dumnezeu rugătoriu pentru mântuirea tuturor oamenilor, și propovăduitoriu neasemuit al ceii de vrăjmași iubiri, carea este cea mai neîndoielnică cu puțință mărturie a adevăratei lucrări a dumnezeiescului Duh.

Mutatu-s'a de la moarte la viață fericit acest Cuvios Siluan, plin de zile întru Duhul, în a douăzeci și patra a lunii lui Septembrie, în anul o mie nouă sute treizeci și opt, împărășind Domnul nostru Iisus Hristos, Căruia slava și stăpânirea în vecii vecilor.

AMIN.

Pentru ale sale, și ale tuturor sfinților rugăciuni,
Hristoase Dumnezeule miluiește
și mântuiește pre noi.
Amin.

Tropariul Sfântului Siluan Athonitul
Glas 3.

Facerea lui Pavel Ieromonahul

Propovăduitoriu al iubirii lui Hristos, lumii întregi ai fost dat, de trei ori fericite, între cuvântătorii de Dumnezeu cel prea duios, căci pre Cel smerit și blând ai văzut, și inima Celuia ai cunoscut; pentru aceasta, prin graiurile tale toți luminându-ne, Siluane, de Dumnezeu însuflate, proslăvim Duhul, Carele pre tine-au proslăvit.

Alt tropariu, Glas 4.

Podobie: Dreptariu al credinței....

Facerea lui Pavel Ieromonahul

În mănăstiri:

Pre Hristos, Învățătoriu în calea smereniei, rugându-te, ai aflat, Duhul mărturind în inima ta mântuirea; pentru aceasta, călăuză nevoinței te-ai arătat, plin fiind de lumina cea dumnezeiască. Cuvioase Părinte Siluane, roagă pre Hristos Dumnezeu, să se mântuiască sufletele noastre.

În parohii:

Pre Hristos, Învățătoriu în calea smereniei, rugându-te, ai aflat, Duhul mărturind în inima ta mântuirea; pentru aceasta, neamurile toate, acum la nădejde chemate, se veselesc întru a ta pomenire. Cuvioase Părinte Siluane, roagă pre Hristos Dumnezeu, să se mântuiască sufletele noastre.

Alt Tropariu, Glas 3.*Podobie: Dreptariu al credinței....**Facerea lui Zaharia Ieromonahul*

Duhul Sfânt întru cunoaștere luând, și al lui Adam câștigând plânsul, fără de sațiu pre Hristos ai dorit: cu tărie mintea în iad ai ținut și pre muritori mai presus de fire ai iubit. Părinte Siluane, pururea lui Dumnezeu solește a se da nouă cea mare milă.

Condacul, Glas 8.*Podobie: Când s'au pogorât...**Facerea lui Pavel Ieromonahul*

Pre pământ fiind, slujit-ai lui Hristos, pre urmele Aceluia umblând; acuma, în ceriuri, pre Carele ai dorit privești, împreună cu Dânsul petrecând, precum au făgăduit. Pentru aceasta, Părinte Siluane, calea mă învață, carea ai urmat.

CUPRINS

Cuvânt înainte.....	5
---------------------	---

PARTEA ÎNTÂI

VIAȚA ȘI ÎNVĂȚĂTURA STAREȚULUI SILUAN

I. COPILĂRIA ȘI ANII TINEREȚII	13
Glasul Maicii Domnului – 19. Răstimpul armatei – 21. Călătoria la Părintele Ioan din Kronstadt – 23. Sosirea la Muntele Athos și intrarea în Mănăstire – 24. Începutul ispitirii – 25. Domnul se arată tânărului începător, Fratele Simeon – 29. Trei feluri de nevoitori în viața duhovnicească – 30. Simțământul păcătoșeniei și pocăința Fratelui Simeon – 32. Ce este păcatul? – 34.	
II. NEVOINȚE MONAHALE	37
Pierderea harului – 38. Sfatul Starețului Anatolie – 39. A doua mare ispită și a doua Dumnezeiască povățuire: „Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui” – 46. O nouă treaptă a vieții duhovnicești – 47. Revenirea harului și rugăciunea pentru lume – 50.	
III. CHIPUL ȘI CONVORBIRILE STAREȚULUI	55
Chipul și firea Starețului – 55. Convorbirile starețului: cu Părintele Stratonice – 60. Cu Părintele Veniamin – 63. La masa iconomilor – 66. Cu arhimandritul misionar – 69. Cu tânărul student, despre slobozenie – 70. Cu un monah, despre duhovniceasca luptă – 71. La gater – 76. Cu Părintele V. – 76. La Părintele Diadoh – 78.	
IV. ÎNVĂȚĂTURA STAREȚULUI	81
Pentru cunoașterea voii lui Dumnezeu – 83. Pentru ascultare – 90. Sfânta Predanie și Scriptura – 93. Despre Numele lui Dumnezeu – 98. Gândurile Starețului: despre plante și animale – 100. Pentru frumusețea lumii – 102. Pentru slujbele bisericești – 103. Pentru asemănarea omului cu Hristos – 104. Pentru căutarea lui Dumnezeu – 106. Pentru legătura cu aproapele – 106. Unimea lumii duhovnicești și măreția Sfinților – 108. Pentru du-	

CUPRINS

hovniceasca vedere a lumii – 108. Pentru cele două chipuri ale cunoașterii lumii – 110. Pentru însemnele harului și ale înșelării – 111. Gânduri despre libertate – 112. Pentru legătura personală a omului cu Dumnezeu personal – 118. Pentru iubirea de vrăjmași – 121. Deosebirea binelui și a răului – 124. Calea Bisericii – 126. Pentru deosebirea dintre iubirea creștină și dreptatea omenească – 128. Convorbirea cu Părintele Spiridon pentru rugăciunea neîncetată – 132.

V. PENTRU LINIȘTIREA MINȚII ȘI RUGĂCIUNEA CURATĂ ..135

Pentru cele trei chipuri ale rugăciunii – 135. Pentru desfășurarea gândului – 138. Lămurire dogmatică și ascetică a lucrării minții – 140. Cea dintâi poruncă a lui Hristos: a iubi pe Dumnezeu din toată mintea și din toată inima, ca temei al liniștirii minții – 144. Experiența vecinicii – 149. Începutul vieții duhovnicești: lupta cu patimile – 153.

VI. PENTRU FELURILE ÎNCHIPUIRII ȘI LUPTA CU EA: Patru feluri ale închipuirii 156

VII. DESPRE STRĂVEDERE ȘI CHIPURILE EI 176

VIII. PENTRU DUMNEZEIASCA LUMINĂ NEZIDITĂ ȘI FELURILE CONTEMPLĂRII EI 183

Pentru nepătimirea după asemănarea lui Dumnezeu – 188. Calea firească spre nepătimire – 190. Pentru întunecul despuierii – 191.

IX. PENTRU HAR ȘI PENTRU CONȘTIINȚA DOGMATICĂ NĂSCUTĂ DIN EL 197

X. ÎNCERCĂRI DUHOVNICEȘTI: Omului, cu Dumnezeu nu totdeauna îi este ușor 207

A vieții cu Sfinții, de asemeni, nu totdeauna este ușor – 209. „De nu este har și în trup, se poate ca omul să nu poată purta mucenicia pentru Hristos” – 211. O minunată cercetare – 212. „Asprimea” cercării – 214.

XI. Lămurire asupra descoperirii «ȚINE-ȚI MINTEA ÎN IAD, ȘI NU DEZNĂDĂJDUI» 222

XII. PENTRU CUVÂNTUL LUI DUMNEZEU ȘI LIMITELE PUTINȚEI FĂPTURII	228
Despre puterea și însemnătatea rugăciunii pentru lume – 236. Neadevărul gândului privind „slăbiciunea” Creștinismului – 239. Puterea Sfinților și calea „contrarie” a lor – 239. Creștineasca luptă cu răul – 240. „Legea” vecinicei vieți în cele două porunci – 241. Cuvântul de pe urmă – 243. Criteriul universal al adevărului – 244. Văditul paradox al vieții creștine – 247.	

XIII. SĂVÂRȘITUL STAREȚULUI	250
--	------------

XIV. Câteva mărturii după moartea STAREȚULUI	262
---	------------

ÎNCHEIERE	269
------------------------	------------

PARTEA A DOUA

SCRIERILE STAREȚULUI SILUAN

PREDOSLOVIE	277
--------------------------	------------

I. TÂNJIREA DUPĂ DUMNEZEU	283
--	------------

II. CUVÂNT PENTRU RUGĂCIUNE	306
--	------------

III. PENTRU SMERENIE	311
-----------------------------------	------------

IV. PENTRU PACE	324
------------------------------	------------

V. PENTRU HAR	332
----------------------------	------------

VI. PENTRU VOIA LUI DUMNEZEU ȘI SLOBOZENIE	345
---	------------

VII. PENTRU POCĂINȚĂ	357
-----------------------------------	------------

VIII. PENTRU CUNOAȘTEREA LUI DUMNEZEU	365
--	------------

CUPRINS

IX. PENTRU DRAGOSTE	374
X. SÂNTEM FIII LUI DUMNEZEU ȘI ASEMĂNĂTORI DOMNULUI	398
XI. PENTRU MAICA DOMNULUI	402
XII. PENTRU SFINȚI	406
XIII. PENTRU PĂSTORI	412
XIV. PENTRU MONAHI	420
XV. PENTRU ASCULTARE	433
XVI. PENTRU RĂZBOIUL DUHOVNICESC	436
XVII. PENTRU GÂNDURI ȘI PENTRU ÎNȘELARE	453
XVIII. TÂNGUIREA LUI ADAM	461
XIX. ISTORISIRI DIN EXPERIENȚE TRĂITE, ȘI DESPRE UNELE ÎNTÂLNIRI ȘI CONVORBIRI CU NEVOITORI	468
XX. GÂNDURI, SFATURI, CUGETĂRI ALE NEVOINȚEI	502

ANEXE

SCRISOAREA PATRIARHULUI ECUMENIC CĂTRE ARHI-MANDRITUL KYRILL	525
HRISOVUL PROSLĂVIRII CUVIOSULUI SILUAN ATHONITUL	526

CUPRINS

SINAXAR	528
TROPARELE ȘI CONDACUL CUVIOSULUI SILUAN ATHO- NITUL	531

Culegere și tehnoredactare computerizată:
Monahul Maxim.